TRACTATUS DE IURISDICTIONE ORDINARII IN EXEMPTOS, DEQUE ILLORUM...

Erasme : de Chokier

Digitized by Google

NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
21. MC
62

[BIBLIOTH]ECA CLERR. REGG. S. PAULI

COLL. SS. BLASII ET CAROLI DE URBE

PLUT. O LOCULUS II. NUM.

13-20, e, 10

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Goo

TRACTATVS IVRISDICTIONIS ORDINARIÆ IN EXEMPTOS; ILLORVMQVE EXEMPTIONE AB ordinaria Iuriſdictione

TOM. II. TRIPARTITVS.

I. *Scholia in Conſtit. Concilij Lateranenſis.*
II. *Conſeruatorias Eccleſiaſticas quæſt. 130.*
III. *Conſeruatorum laicorum materiam, Tribunali viginti duumvirum Leod. adoptatam comprehendens.*

AVTHORE
ERASMO A CHOKIER IC.
Leodienſi.

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud IOANNEM KINCKIVM, ad interſigne Monocerotis.

Anno M. DC. XXIV.

Digitized by Google

EGo infraſcriptus deputatus à Reuerend. Domino Ioanne à Chokier Vicario Reuer. Sereniſsimiq; Epiſcopi, & Principis Leodien. vidi Tomum ſecundum tractatus Iuriſdictionis ordinariç in Exemptos Clariſs. Domini Eraſmi à Chokier IC. Leodien. in quo nihil vidi repugnans orthodoxæ religioni, & bonis moribus, quin materiam Iuriſdictionis ordinariç in exemptos his temporibus intricatam, dilucide explicatam animaduerti, Proinde Reipubl. bono typis mandari poterit. Datum Leodij, 12. Ianuarij 1624.

Fr. Claudius Du Rapoy Sacræ Theologiæ Doctor,
Prior Prædicatorum Ciuitatis Leodienſis.

Digitized by Google

SERENISSIMO PRINCIPI

FERDINANDO

DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA ARCHIEPISCOPO

Colonienſi, Sacri Romani Imperij per Italiam Archicancellario; & Principi Electori, Epiſcopo Leodienſi, Paderbornenſi, & Monaſterienſi, Adminiſtratori Hildeſimenſi, Berchteſgadenſi, & Stabulenſi, Comiti Palatino Rheni, vtriusq; Bauariæ, VVeſtphaliæ, Angariæ, & Bullonenſi Duci, Marchioni Franchimontenſi, Comiti Loſſenſi, Longien. & Hornen.

Domino ſuo Clementiſſimo.

QVemadmodum olim in Muſica numeros, voces, modos, In Geometria lineamenta, formas, magnitudines, in Aſtrologia, cœlorum conuerſiones, ortus, occaſus, ſiderum motus, in Iuriſprudentia Pontificum Imperatorumque conſtitutiones ſparſas, ac ipſo tempore variantes, ab ijs qui non tam ſibiipſis quam Reipubl. nati ſunt in artem & vnum ordinem concinnè redactas videmus. Ita ego materiam Iuriſdictionis ordinariæ in exemptos confuſam, obſcuram & per abdita Pontificiorum Decretorum, diſperſam, & latebris Iuris vtriuſque prudentiæ duobus

abhinc annis ſub CELS. VESTRAE SERENIS. auſpiciis, bono, vt reor, totius orthodoxi orbis, ac præſertim Emburonum veſtrorum, erutam, in aptam conuenientemq; methodum redegi atque euulgaui: verùm cum ab illo tempore hæc

Auia Pieridum peragrans loca nullius ante
Trita pede

animaduerterim necdum ſatis illuſtrata, prioris illius mei ſtudij ſtylum recepi, ac Conſtitutionem Lateranenſem Leonis X. Pont. Max. anno reparatæ ſalutis 1515. æditam, exemptiones moderātem, hoc ſecundo opere, vnà cū Conſeruatoriis (ad quas velut ad ſacrā anchoram exempti non infrequenter recurrunt) non contemnendo, vt opinor ſtudio, enucleaui. Deinde ab analogiâ eiuſdem materiæ, ad Vigintiduumvirale Leodienſis veſtræ Patriæ cēſorium Magiſtratum deſcendi: qui cum multis ab hinc ſeculis officiatorum maſtix, ſanctè quidem ſtabilitus fuerit, licet temporis edacitate atque inuidioſa vetuſtate, res omnes in peiora vertente, inſtitutionis ſuæ orbitam, cognitionisq; ſuæ fimbrias, Reipubl. Veſtræ pragrandi malo, plus nimio falcem ſuam in ordinariam Celſit. Veſtræ iuriſdictionem immittendo, eamque non raro impediendo tranſgrediens, extenderit, eum ad originis ſuæ natiuam inſtitutionem, iurisq; trutinam reuocaui, atque rationes quibus illud,

Infelix lolium, lappæ, tribulique nocentes,

Dominico Celſit. Veſtræ agro ſarriri eruncariq; poſſent indidi. Studium porro iſtud CELS. VESTR. SERENIS. pietati complurium Diœceſium exemptis abundantium Moderatori, Colonienſium Archi Antiſtiti, Principi & Epiſcopo noſtro Leodienſi, Principi Electori, Vtriuſq. Bauariæ Duci, æternùm dico, cōſecroq;. Quem vt Deus Opt. Max. diutiſsimè Eccleſiæ Catholicæ fœliciſsimū in terris conſeruet, Beatum verò in Cœlis faciat, meum eſt ex animo votum: Leodio menſis 27. Ianuarij, Anno 1624.

CELSITVD. VESTRAE SERENISS.
Humillimus & deuotiſſ. ſeruus
ERASMVS à CHOKIER IC.

Digitized by Google

LECTORI.

Habes ſecundo hoc opere Iuriſdictionis ordinariæ in exemptos, & exemptorum à Iuriſdictione ordinariâ materiam, quæ ad forenſem maximè diſceptationem (iuxta parœmiam) πρὸς τὰ ἄλφιτα, *id eſt, ad farinam ſpectat, ita ſtudioſè diſcuſſam, vt niſi me ratio fugit, nulla quæſtio ex hoc fonte oriri queat, cuius deciſio alterutro ex tractatu meo peti, hauririque non poſſit. Porrò, licet in hac poſtrema lucubratione ea præſertim quæ hac in Diœceſi Leodienſi ſpinoſiora, obſcurioraqué videbantur explicarim, ea tamen ita digeſſi, vt etiam quæſtionibus toto orbe naſcentibus non modo facē præbere, ſed etiam deciſionē ipſam adferre poſſint. Quo nomine mihi faciliùs quiuis ignoſcet, ſi forſan in Oceanum priuilegiorum toto orbe diſperſorum inuenerit me errore aliquo facti potius quam iuris lapſum eſſe: ſcitum enim illud eſt apud Græcos prouerbium, Anacharſi Scytæ ſolœciſmum facienti apud Athenienſes ignoſcendum. Ad hæc, ne alienarum ciuitatum priuilegiarias exemptiones peruagans, meæ ego hoſpes, ab eáque alienus iudicarer, breuiter multa complectens, diſcuſſum tibi exhibui Vigintiduumviralium Leodienſium fœdus, Tribunal quidem ad pacem & Reipub quietem aliarumq́; iuriſdictionum defenſionem à maioribus noſtris inſtitutum, ſed quod, cùm (vti olim reſpondit Balduinus de Vaux noſtras inſignis I C.) alienarum iuriſdictionum factum fuerit Belua vorax, ideò vt Poëliam recoquat, ad ſui originis normam eſt reuocandum. Errores porrò typographici, qui ſubinde in editionem hanc irrepſerunt, non mihi longè ab operis prœli remoto imputabis, emendabisq́; vti in calce huius libri tibi oſtendi. Cæterum, ſtudij huius mercedem (candide Lector) non eam à te deſidero quam olim apud Laertium Thales Mileſius à ſuo Mandrayto Prienenſi, cui cum philoſophica quædam, de ſole, & cælo prælegiſſet, nihil aliud ab eo mercedis exegit, quàm vt apud alios ipſum iſtius ſcientiæ gloriaretur autorem:* mercedem multos erudientium ad iuſtitiam, Daniel. cap. 12. *Deum ipſum, qui ſi, vt ſpero, mihi, ita tibi ſit vera ſtudiorum merces, ſatis eſt, abundè eſt,* præterit enim, vt habet Scriptura, figura huius mundi. *Tu his ſtudiis fruere & vale.*

INDEX PARAGRAPHORVM ET QVÆSTIONVM, HVIVS TRACTATVS TRIPARTITI.

PARS PRIMA:

Scholia in Conſtitutionem Concilij Lateranenſis, Exemptiones à Juriſdictione ordinarij moderantem.

§. PRIMVS.

Summarium.

1 *Cura & ſollicitudo paſtoralis.*
2 *Baculus paſtoralis quid deſignet.*
3 *Pontifex cur baculum paſtoralem non geſtet.*
4 *Pontifex præſidet vniuerſitati Eccleſiæ.*
5 *D. Bernardi encomium de ſummo Pontifice.*
6 *Energia dictionis* iuxta.
7 *Paſtorale munus deſcribitur.*
8 *Pontifex proſperitati Eccleſiæ aduigilat.*
9 *Libertas Eccleſiaſtica quæ dicatur & in quibus conſiſtat.*
10 *Statuta & conſuetudines contra Eccleſiæ libertatem non valent.*
11 *Qui à cenſura violationis Eccleſiaſticæ eximantur.*
12 *Scandali ſignificatio.*
13 *Duplex ſcandalum.*
14 *Scandali multa ſpecialia.*
15 *Pontificum prima ſollicitudo eſt pax & quies Eccleſiæ.*
16 *D. Conſtantinus Imperator pacis amator.*
17 *Pontifices diſſidia conciliant.*
18 *Diſſidia etiam priuata & litis damnoſa.*
19 *Analogia inter bella & lites.*
20 *Origo frequens bellorum & huius cauſa.*
21 *Experientia rerum.*
22 *In reſcriptis nihil debet abundare.*
23 *Indultorum & priuilegiorum differentia.*
24 *Exemptiones diſciplinæ Eccleſiaſticæ præiudiciales.*
25 *Significatio S.* Sedis.
26 *Sedis Apoſtolicæ ſignificatione quid nunciant.*
27 *Quid nomine Sedis.*
28 *Qui dicantur habere ſedem.*
29 Moderari *quid ſit.*
30 *Ratio huius conſtitutionis.*
31 *Exemptiones aduerſantur diſciplinæ Eccleſiaſticæ.*
32 *Mala quæ ab exemptionibus oriuntur.*
33 *Cauſa exemptionum.*
34 *Vtilitas exemptionum.*

35 Mali-

Digitized by Google

35 Malitiis non eſt indulgendum.
36 Exempti ſuis priuilegiis ſæpe abutuntur.
(Iurisdictionis)
37 Lex (Diœceſana)
38 Obedientia in quo verſetur.
39 Exempti debent Epiſcopo Reuerentiam ſed non honorificentiam.
40 Poteſtas epiſcopalis tripartita.
41 Ab obedientia pendet neruus eccleſiaſtica diſciplina.
42 Exemptionum mala.
43 Cauſa finalis exemptionum.

§. SECVNDVS.

Summarium.

1 Pontifex ſcire dicitur quod ab aliis audiuit.
2 Patriarcha qui dicantur.
3 Apud gentiles quadripartitus ordo flaminum, vt & hierarchia Eccleſia quatuor primates.
4 Patriarcha an viſent.
5 Patriarcha an Iurisdictionem habeant in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum.
6 Quid item Metropolitanus.
7 Qualis ſit iurisdictio Metropolitani in ſubditos ſui ſuffraganei.
8 Cathedra et himon.
9 Collegiata Eccleſia qua dicantur.
10 Appellationes perſonarum an collegia comprehendantur.
11 Collegia an habeant iurisdictiones in ſingulos de collegio.
12 Clerici ſunt duplicis ſpeciei.
13 Clericorum appellatoine monachi non comprehenduntur.
14 Regulares ſubiacent punitioni ſuorum pralatorum.
15 Verbum ſumpſerit qualiter intelligendum.
16 Qualis debeat eſſe correctio.
17 Spes venia incentiuum peccati.
18 Delinquens ſpe immunitatis an exemptione gaudeat.

§. TERTIVS.

Summarium.

1 Audacia compeſcenda.
2 Committentes enorme crimen an exemptionem amittant.
3 Quid ſit ſcandalum.
4 Scandali vitandi cauſa multa ſunt ſpeciali iure introducta qua hic recenſentur.
5 Pralatus non eſt ſeueritate à ſubditis arguendus.
7 Reipub. intereſt delicta non eſſe impunita.
8 Culpa, eſt non corrigere.

§. QVARTVS.

Summarium.

1 D. Bernardi Encomium ſummi Pontificis.
2 Reipub. intereſt crimina ne maneant impunita.
3 Pralati dicuntur medici ſpirituales.
4 Correctio exemptorum penes quos ſit.
5 Energia dictionis confeſtim
6 Quid ſi regulares extra eorum clauſtra delinquant.
7 Quid ſi regulares intra clauſtra delinquant.
8 Ordinarius incarcerans regularem excommu-

emptum excommunicatur.
9 Scire qua dicamur.
10 Ordinarius an præſumitur ſcire crimen commiſſum.
11 Qualis ignorantia excuſet ordinarium.
12 Dictio ita quid denotet.
13 Qualis debeat eſſe correctio.
14 Miſericordia ſeueritate,& ſeueritas eſt miſericordia temperanda.
15 Quid ſi punitio non fuerit congrua.

§. QVINTVS.
Summarium.

1 Negligentes qui dicantur.
2 Diœceſanus quis dicatur.
3 Ordinarij qui dicantur.
4 Citatio perſonalis quando neceſſaria.
5 Dictio alioquin eſt conditionalis.
6 Certum quid dicatur.
7 De citatione per edictum.
8 Citationis tres modi.
9 Relatio executionis debet eſſe certa.
10 Citatio male executa poßitne iterari.
11 Monitio quotuplex.
12 Sufficit vnica monitio.
13 Dilatio qua dicatur congrua.
14 Quid in dilatione concedenda conſiderandum.
15 A breuitate termini quandoq; non appellatur.
16 Appellatio ab interloqutoria prohibita eſt cum appellatio à definitiua prohibetur.

§. SEXTVS.
Summarium.

1 Negligens qui dicatur.
2 Negligentia Prælati qualiter prohibetur.
3 Diligentia qualiter prohibetur.
4 Ob negligentiam fit deuolutio ad ſuperiorem.
5 Terminus à lege vel homine debent præcedere antequam quis iure ſuo priuetur.
6 Dictio ſeu, quid denotet.
7 Dictio tum, quid deſignet.
8 In eo in quo quis delinquens eſt puniendus.
9 Ob negligentiam priuatur quis iurisdictione.
10 Dictio vllatenus quid deſignet.
11 Sub hac diſpoſitione Epiſcopi non comprehenduntur.
12 Pontifex reſcribendo ordinarijs num non eorum iurisdictionem excitare vel delegare videatur.
13 Ordinarius an apprehendere poßit exemptum.
14 Conſtitutiones Pontificum ſumunt interpretationem à iure communi.
15 Exempti non ſubiiciuntur [illegible]tura ab ordinario.
16 Ordinarius an ſubdeleget examen teſtium.

§. SEPTIMVS.
Summarium.

1 Quæ ſit vis clauſulæ ſine ſolemnitate.
2 Ius Canonicum ſuſtulit rigorem iuris ciuilis.
3 Caſus quibus citationis defectus actum non vitiat.
4 Dictiones, dummodo, alias, quid denotent.
5 Dictionum Rotæ recta differentia.
6 Pontifex tollit nullitates.
7 Conſtitutio Clementis tollens nullitates.

8 Solemnitatis ſublatæ effectus.
9 Sigilli appoſitio quid operetur.
10 Quid ſedis Apoſtolicæ appellatione comprehendatur.
11 Actus cuius expenſis fieri debeat.
12 Expenſæ qualiter taxandæ.
13 Opus ne ſit citatione ad videndum condemnari in expenſis.
14 Qualiter fiat executio & an delegati habeant executores armatos.
15 De executione brachij ſæcularis.
16 Reipublicæ intereſt res iudicatas mandari executioni.
17 Quid dicatur proprium.
18 Nuntij à procuratore differentia.
19 Celeritas damnata.
20 Culpa tabellarij cui imputanda.
21 Ordinarij aduigilare debent, vt proceſſus formatus contra exemptos Romam deferatur.
22 Iudex ad quem acta cauſa remittuntur, an ad aperturam opus habeat citatione.
23 Cognitio cauſarum exemptorum ſpectat ad Pontificem vel eius delegatos.
24 Dictio, alius, quid dicatur.
25 Cauſſæ exemptorum ſpeciali opus habent commiſſione.
26 Iudex debet omnia rimari.
27 Culpabilis, quid dicatur.
28 Ad condemnationem qualiter ſit procedendum.
29 Indicia ad torturam.
30 Tortura elicitur veritas.
31 Iudicium turbantia.
32 Dictionis, ſeu, energia.
33 Dictionis, per, virius.
34 Iuriſdictio ordinaria, quando cenſeatur excitata.
35 Modus Iudicialis perſequendi crimina.
36 Inquiſitio quando neceſſaria.
37 Crimina omnia iure Canonum ſunt publicata.
38 Legitimus procedendi modus, quis ſit.
39 Clauſula vna aliam declarat.
40 Clauſula, & qualitates præcedentes influunt in ſequentia.
41 Dictio, prout, quid deſignet.
42 Iudex quouſque dicatur functus officio.
43 Appellari num poſſit à ſententia hoc in caſu lata.
44 Appellari à correctione an poſſit.
45 An à ſententia interlocutoria cauſſa correctionis.
46 Quid ſi iniuſtitia ſit euidens aut facilis probatur.
47 Quid ſi ſententia peccet in forma huius conſtitutionis.
48 Extrauagans qualiter producenda.
49 Extrauagans an habere debeat datam temporis.
50 Centum Caſus in quibus appellatio vetita eſt.

§. OCTAVVS.

Summarium.

1 Notarij vnde dicti.
2 Notarij S. Sedis, qui dicantur, & an ſint in dignitate.
3 Officium qualiter vſurpetur & differat in dignitate.
4 Primitiua Eccleſia ſeruor.
5 Pontificum defunctorum debet eſſe memoria

Digitized by Google

moria laudabilis, etiamſi illaudatè vixiſſet.
6 *Habitus non facit Monachum.*
7 *Sedis appellatione quid ſignificetur.*

§. Nonvs.
Summarium.

1 *Dictionis, niſi, energia.*
2 *Conſtitutio Papalis ſolet ligare duobus à promulgatione menſibus.*
3 *Quid ſi de crimine agatur ciuiliter, an huic conſtitutioni erit locus.*
4 *Fauorabilis eſt conſtitutio, quæ exemptos reducit ſub iuriſdictione ordinarij.*
5 *Quid ſi actio ſit mixta.*
6 *Dictionis duntaxat energia.*
7 *Ardua cauſa eſt excedens 25. Ducatos.*
8 *An fieri poſſit prorogatio in maiori ſumma.*
9 *Ducati Valor.*
10 *Energia dictionis penitus.*

§. Decimvs.
Summarium.

1 *Familiares an gaudeant exemptione dominorum.*
2 *Eccleſiæ Romanæ encomia.*
3 *Exemptione non gaudet niſi qui actu ſeruit.*
4 *Domeſtici qui dicantur.*
5 *Continuus domeſticus quis dicatur.*
6 *Abſentes cauſa Eccleſiæ habentur pro præſentibus.*
7 *Recreationis cauſa abſentes an exemptionem perdant.*
8 *Diſpoſitio de tempore eſt arbitraria.*
9 *Curia quid ſignificet.*
10 *Abſentia qualis ſit cenſenda.*
11 *Cardinalium familiares an ſint exempti.*
12 *Moniales exemptas an diœceſanus viſitet, adijciuntur hic octo quæſtiones.*

§. Vndecimvs.
Summarium.

1 *Cui competat viſitatio.*
2 *An hæc conſtitutio comprehendat omnes moniales.*
3 *Quid ſi collegium ſit mixtum.*
4 *Quid ſi cœnobium alteri ſubſit.*
5 *Quid de canonicatibus ſecularibus.*
6 *Quid ſi exempta ſint à viſitatione, & an ſint tales.*

§. Dvodecimvs.
Summarium.

1 *Pontifex poteſt huic conſtitutio[illegible] rogare.*

§. Decimvs tertivs.
Summarium.

1 *Reipub. intereſt cito lites finiri.*
2 *Cauſa ethimologia.*
3 *In cauſis beneficiorum reſeruatorum ordinarius non eſt Iudex.*
4 *Fructus, reditus, prouentus, obuētiones, quid ſint.*
5 *Exempti non poſſunt in prima inſtantia euocari.*
6 *Bulla explicatoria Conc. Trid. quoad primam inſtantiam.*
7 *Beneficialis cauſa quæ dicatur, & ad quem in ea appelletur.*
8 *Ab interloquutorijs non licet appellare.*
9 *Bulla de non appellando ab interloquutorijs, nec vbi agitur de morum correctione, cum clauſula irritante appellationes & inhibitiones.*

10 Bulla

Digitized by Google

10 Bulla ad Epiſcopos Leodien. in prima inſtantia & varijs in caſibus non appellandi ab eorum ſententijs cum clauſula irritante.
11 Potentia vnde ſit metienda.
12 Eccleſia an reſpectu laici cenſenda ſit potens.
13 Quid ſi vterq; æqualis ſit potentiæ.
14 Exceptio potentiæ an proponenda ante litem conteſtatam.
15 Per horreſcentiæ iuramentum an ſufficiat.
16 Friuolæ recuſationes iuriſdictionem non ſuſpendunt.
17 Appellatio & recuſatio ſimboliſant.
18 Clauſula irritans inficit appellationes inhibitiones, & quoſcunq; actus.
19 Quid ſi pars de prohibita appellatione non excipiat.

§. DECIMVS QVARTVS.

Summarium.

1 Dictionis & energia multiplex.
2 Conſeruatores ſeculares hac conſtitutione non comprehenduntur.
3 Excellentia canonici iuris.
4 Baccalaureatus an ſit gradus.
5 Baccalaureatus ſine ſcriptura probari poteſt.
6 An opponi poßit de inidoneitate graduati.
7 Aſſeſſorum origo.
8 Aſſeſſores conſenſu partium deſignandi.
9 Quid ſi partes non conſentiant.
10 Aſſeſſor debet eſſe omni exceptione maior.
11 Quid ſi male con[illegible].
12 Aſſeſſores non aſſumendi ex remotis partibus.
13 Quid ſi omnes recuſentur.
14 Recuſationem friuolam iudex poteſt ſpernere.
15 Multæ ſunt recuſationis cauſæ.
16 Iudex an teneatur aſſumere aſſeſſorem.
17 Iudex tenetur aſſumere aſſeſſorem quoties lege ſtatuto, aut reſcripto ad hoc obligatur.
18 Aſſeſſor petendus eſt.
19 Quid ſi alteruter petat, vter ſoluet aſſeſſores.
20 An Iudex teneatur ſequi conſilium aſſeſſoris.
21 Laicus, an coram Iudice Eccleſiaſtico aſſeſſor eſſe poßit.

§. DECIMVS QVINTVS.

Summarium.

1 Cathedraticum vnde vocetur.

§. DECIMVS SEXTVS.

Summarium.

1 Impedientes iuriſdictionem Eccleſiaſticam incurrunt cenſuras Bullæ Cœnæ Domini.
2 Libertati Eccleſiaſticæ, quæ dicantur aduerſari.

§. DECIMVS SEPTIMVS.

Summarium.

1 Principes an veniant ſub generali diſpoſitione.

§. DECIMVS OCTAVVS.

Summarium.

1 Synodus quotuplex.
2 Epiſcopalis ſynodus eſt quotannis celebranda.

3 Cauſa finalis ſynodi.
4 Pœna omiſſionis ſynodi.
5 Pœna an ipſo iure incurruntur.
6 Exempti venire ad ſynodum non tenentur.
7 Ciſtercienſis Ordinis priuilegio an derogetur hac leonina.
8 Priuilegium in corpore iuris clauſum difficilius tollitur.
9 Clauſulæ enim obſtantiarum an tollant tempus immemoriale.
10 An reſpiciant tempus futurum.
11 Monitio vnica ſufficit.
12 Clauſula quales excuſent à ſynodo.
13 Synodales conſtitutiones an confirmari debeant à Papa.

§. DECIMVSNONVS.
Summarium.

1 Ratio Clement. in pleriſq; de elect.
2 Homines ſemper nituntur in vetita.
3 An vt huic Clem. ſit locus, neceſſe ſit Eccleſiam deſtitui clero & populo.
4 An hac Clem. habeat locum in non religioſis.
5 Dictionis præſertim energia.
6 Sine temporalibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt.
7 Dictionis niſi energia.
8 An clauſula non obſtantiarum derogent concilio.
9 Quid ſi habeant clauſulas derogatorias derogatoriarum.
10 A quo tempore conſtitutiones Papales ligent.

PARS SECVNDA.

Conſeruatorum Eccleſiaſticorum Materiam comprehendens.

Quæſtio 1.
Quæ ſit definitio conſeruatorum, & qualiter conſeruatoria iuris ſcripti, differant à conſeruatoriis hodiernis, & de multiplici conſeruatoriarum opere.
Quæſtio 2.
Sitne conſeruatorum iuriſdictio fauorabilis vel odioſa.
Quæſtio 3.
Conſeruatoribus qualis iuriſdictio competat. Quæſtio 4.
Conſeruatores an poſſint cognoſcere de debito ciuili. Quæſtio 5.
Conſeruatores an cognoſcere poſſint de cauſa hæreſis. Quæſtio 6.
An cognoſcat de cauſis matrimonialibus. Quæſtio 7.
Conſeruatorum iuriſdictio, an poſſit prorogari. Quæſtio 8.
An conſeruatores procedere poſſint in ferijs. Quæſtio 9.
An conſeruatores habeant tribunal.
Quæſtio 10.
An conſeruator poſſit tanquam ſuſpectus recuſari. Quæſtio 11.
Conſeruatores quibus poſſint inhibere.
Quæſtio 12.
Quid ſi ſint plures conſeruatores an iniuriatus implorare poſſit officium eius, qui remotior eſt à domicilio iniuriantis.
Quæſtio 13.
An conſeruatores ſalarium exigere poſſint. Quæſtio 14.
Aſſeſſores conſeruatorum an ſalaria exigere poterunt. Quæſtio 15.
Notarijs con[...]torum an ſalaria debeantur. [...]ſtio 16.
An à conſeruatoribus cadat appellatio & ad

Digitized by Google

& ad quem. Quæſtio 17.

Conſeruator an dare poſſit licentiam extrahendi quempiam ex loco ſacro. Quæſtio 18.

An conſeruator exequatur ſuam ſententiam. Quæſtio 19.

Vtrum conſeruator inuocare poſſit brachium ſaculare. Quæſtio 20.

An mittere poterit in bonorum poſſeſſionem. Quæſtio 21.

Num conſeruator abſoluere poſſit à cenſuris. Quæſtio 22.

Quam pœnam incurrunt, qui conſeruatoris officio abutuntur. Quæſtio 23.

An qui ex priuilegio habent facultatem eligendi conſeruatorem poſſint electione ſemel facta variare. Quæſtio 24.

Conſeruatoria vtrum extinguantur morte concedentis. Quæſtio 25.

Vtrum conſeruatores poſſint vices ſuas alteri delegare. Quæſtio 26.

Quid ſi ſit iuſtitiam ordinariusq́ iuſtitiam non adminiſtraret, an exemptis licebit iudicio pulſare ſuos debitores coram conſeruatore? Quæſtio 27.

An exempti ſint conueniendo coram conſeruatoribus à ſe nominatis. Quæſtio 28.

An Præfecti annonæ poſſint à conſeruatoribus impediri. Quæſtio 29.

Quid ſi exempti inſtituti ſint per Laicum hæredes, an ſi pro teſtamenti publicatione citentur coram iudice Laico, à quo ſunt exempti, recurrere poſſint ad ſuum conſeruatorem. Quæſtio 30.

Executores teſtamentorum ab ordinario conuenti, an recurrere poſſint ad ſuos conſeruatores. Quæſtio 31.

An conſeruatores poſſint procedere aduerſus eos, qui confugientes ad Eccleſias extrahunt. Quæſtio 32.

Vtrum regulares exempti ratione adminiſtrationis Eccleſiæ, ſi à Diœceſano conueniantur poſſint ad ſuum conſeruatorem recurrere. Quæſtio 33.

Quid ſi quis fide data de quempiam reducendo ad locum exemptum non reducatur, an conſeruator procedere poterit. Quæſtio 34.

Clauſula Conſeruatorijs Bullis incerta non permittẽtes ab aliquo moleſtari, *qualiter intelligenda.* Quæſtio 35.

Quid de illa clauſula, ſciant ſe indignationem BB. *Petri & Pauli.* Quæſtio 36.

Quid de clauſula appellatione poſtpoſita, quæ in priuilegijs quãdoq; apponitur. Quæſtio 37.

Quid importet clauſula inuocato etiam adhoc brachio ſeculari. Quæſtio 38.

Quid de clauſula ſupplentes omnem defectum. Quæſtio 39.

Quid ſi fructus decimales Coloniæ in patria Leodienſi ad Brabantiam ſpectantes à Leodienſi arreſtentur Brabantusq; conqueratur in Brabantiæ violata Bulla Aurea poteritne arreſtari procurans ad conſeruatorem quem habet recurrere. Quæſtio 40.

An executio ſententiæ per ordinarium con-

contra exemptum nullit[illegible]e mandari poſsit executioni eiuſdem or[illegible]arij autoritate aduerſus debitores exempti non exemptos. Quæſtio 41.

An ſi autoritate ordinarij interponatur arreſtum in rebus exemptorum recurrere poßint ad conſeruatorem.

Quæſtio 42.

Num debitor ab ordinaria Iuriſdictione exemptus, qui eadem ordinaria autoritate alteri ſoluit, poſsit à ſuo creditore ad iterandam ſolutionem compelli.

Quæſtio 43.

An exemptus poſsit arreſtum ordinarij ſpernere, & in illius præiudicium ſolutionem proprio creditori citra periculum geminandæ ſolutionis impendere.

Quæſtio 44.

Exempti an ligentur proclamationibus ordinarij. Quæſtio 45.

Exemptus in crimine flagranti violatæ immunitatis palatij Epiſcopalis captus, ſi puniatur, an ad ſuum conſeruatorem poſſit recurrere. quæſtio 46.

Ordinarius vtrum Reſcribendo exemptis vtatur verbis mandatorijs, vel rogatorijs. quæſtio 47.

Conſeruatores, an citare poſsint per edictum publicum. quæſtio 48.

Conſeruatores an cogantur locorum ordinarijs, aut ijs aduerſus quos procedunt exhibere Bullas conſeruatoriales.

quæſtio 49.

Quid ſi conſeruator cauſam coram ſe cœptam à ſe abdicet remittatue poteritne eandem reaſſumere.

quæſtio 50.

An Conſeruatores poßint implorari ab ijs qui præſcriptione exemptionem acquiſiuerunt. quæſtio 51.

Quid ſit de exemptis, qui in iure ſepulturæ impediuntur.

quæſtio 52.

Quid ſi exempti vocentur in ius coram ordinario pro quarta Parochiali an conſeruator poterit inhibere.

quæſtio 53.

Conſeruatores an habere dicantur territorium ſeparatum. quæſtio 54.

An Conc. Trid. conſtitutiones q, Pontificum illius confirmatoriæ cenſeantur derogare exemptionibus earumue conſeruatorijs. quæſtio 55.

Vtrum conſtitutio Concilij Lateranenſis modificans conſeruatorias exemptionesq; ſit in viridi obſeruantia.

quæſtio 56.

Quæ Priuilegia ſint à Concilio Tridentino reuocata. quæſtio 57.

Quid ſi confirmationi Priuilegiorum adijciatur clauſula, quatenus ſunt in vſu.

quæſtio 58.

Quid ſi Priuilegia confirmentur cum clauſula, quatenus decretis Côc. Tridêtini & ſacris Canonib. aduerſentur.

quæſtio 59.

An generalis confirmatio Priuilegiorum ſe extendat ad ea, quæ ſunt contra ius.

quæſtio 60.

Ordines an ſibi inuicem propria priuilegia communicent, quæſtio 61.

Quid ſi tollantur priuilegia vnius ordinis, an cenſebuntur ſublata reſpectu eorũ, qui habebant ius participandi in priuilegijs iſtius ordinis. quęſtio 62.

Conſeruatores an clientum ſuorum grãtia poßint à iure ſcripto diſcedere. 63

quæſtio 63.

Quid ſi exemptus eodem tempore vocetur in ius coram Conſeruatore & coram alio iudice, coram vtro, comparebit.

quęſtio 64.

Quid ſi capitulum vſurpet iuriſdictionem in ſingularem perſonam capituli., an recurrere poßit ad conſeruatorem.

quęſtio 65.

An non obſtante iudicij prorogatione poßit haberi recurſus ad conſeruatorem.

quęſtio 66.

An collega, qui collegam coram collegio in ius traxit, poßit per eundem ſuum collegam, ratione eiuſdem rei, coram conſeruatore reconueniri. quęſtio 67.

Exemptiones conſeruatoriasq; vtrum Pontifex poßit reuocare.

quęſtio 68.

An ſi Decani collegiorum iuriſdictionem exerceant in collegas, liceat collegis ad cōſeruatorem recurrere.

quęſtio 69.

Clerus vnius Diœceſis exemptus ſi trāsferatur ad aliam Diœceſim, an retinebit ſuas exemptiones & conſeruatorias.

quęſtio 70.

Conſeruatores an indiſtinctè poßint procedere per cenſuras excommunicationum aduerſus violatores Priuilegiorum.

quęſtio 71.

An debeat conſtare deeſſe alia remedia antequam excommunicatio decernatur.

quęſtio 72.

Sed ſi priusquam conſtet de eiuſmodi impedimentu ſi excōmunicatio decernatur eritne valida. Quæſtio 73.

Quid ſi conſeruatores quempiam nulliter excommunicent, qualiter ita excommunicati ſe potuerunt tueri.

Quæſtio 74.

Conſeruatores an poßint mulctas pecuniarias ſibi conuertere. Quæſtio 75.

Conſeruatores vtrum poßint propter delictum Epiſcopi ciuitatem cui praeſt interdicere. Quæſtio 76.

An conſeruatores propter delictum dominorum poßint ſubiicere interdicto eorum terras eis temporaliter ſubiectas.

Quæſtio 77.

Exemptus ſi ratione rei non exemptæ conueniantur coram ordinario, vtrum ad conſeruatorem poßit recurrere?

Quæſtio 78.

Violatores exemptionum aut conſeruatoriarum, an incidant in Eccleſiæ cenſuras.

Quæſtio 79.

Conſeruator quæ obſeruare debeat, antequam excommunicationem ferat.

Quæſtio 80.

Quid ſi quiſpiam ſit conſeruator, qui vtramque habet iuriſdictionem, ſpiritualē ſcilicet & temporalem, an vtramq; poterit exercere. Quæſtio 81.

Quæ ſit differentia inter cenſuras, quas violatores exemptionum incurrunt, & eas quas conſeruatores violatoribus exemptionum infligunt. Quæſtio 82.

An excommunicatis detur aduerſus excommunicantem ob excommunicationem iniuſtam actio? Quæſtio 83.

Romipetæ ſi in ius coram ordinario vocentur qualiter poterunt ſibi conſulere.

Quæſtio 84.

An indiſtinctè omnes Romipetæ priuilegio huius Eugenianæ gaudeant.

Digitized by Google

Quæſtio 85.
Quid ſi quis peregrinandi aut deuotionis cauſa Romam petat.

Quæſtio 86.
Quid ſi Romipeta delinquat, an priuilegio Eugeniana gaudeat.

Quæſtio 87.
An hac Eugeniana eximat Romipetas à iuriſdictione ordinationum, quoad lites captas. Quæſtio 88.
An Romipeta poßit ſiſti, ſeu arreſtari.

Quæſtio 89.
A quo tempore quis cenſendus ſit Romipetarum iure gaudere.

Quæſtio 90.
Quanto tempore reſidere, quis cenſeatur Romæ, vt priuilegio huius exemptionis gaudeat. Quæſtio 91.
An & tempus reuerſionis ſub Eugeniana comprehendatur.

Quæſtio 92.
An ſtatim poſt reditum ad patriam ceſſet hæc Eugeniana.

Quæſtio 93.
Quæ ſit pœna ordinariorum iuriſdictionem in Romipetas exercentium.

Quæſtio 94.
Quis ab hac Excommunicatione poßit abſoluere. Quæſtio 95.
Exemptus an ſi quid rigore ſententiæ, ab ordinario late ſoluerit, poßit ſolutum condicere. Quæſtio 96.
Conſeruatores an cognoſcere poßint de cauſis criminalibus.

Quæſtio 97.
An Conſeruatores ius habeant incarcerandi. Quæſtio 98.
Quid ſi non incarcerauerint, ſed incarcerare conati ſint.

Quæſtio 99.
Confeſſores monialium exemptarum an iiſdem exemptionibus & conſeruatoriis gaudeant. Quæſtio 100.
Exempti an poſt cautionem iudicio ſiſti iudicatum ſolui, coram ordinario præſtitam recurrere poßint ad conſeruatorem.

Quæſtio 101.
Quid ſi exempti adiungant ſe alteri nõ exempto cui iudicium coram ordinario motum eſt cautionesq́; iudicio ſiſti & iudicatum ſolui præſtent.

Quæſtio 102.
Regulares exempti qui in partibus iudices, aut conſeruatores non habent coram quibus agere vel conueniri poſsint.

Quæſtio 103.
Clerici ſeculares exempti, qui in partibus iudices, aut conſeruatores non habent, coram quibus experiri aut conueniri poſſint. Quæſtio 104.
Conſeruatores an cognoſcere poſsint in prima inſtantia non obſtante diſpoſitione Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 20. de Refor.

Quæſtio 105.
Exempti an cauſas contra eorum fideiuſſores coram ordinariis fideiuſſorum iudicibus motas ad ſuum conſeruatorem poſſint recurrere. Quæſtio 106.
Conſeruatores Ordinis Franciſcanorum de obſeruantia certæ Prouinciæ, an in actione debiti ciuiles, tam proprio exemptorum nomine, quam ſuorum correorum inhibere poſsit ordinario ne cognoſcat.

Quæſtio 107.
Exempti ratione congruæ portionis conuerti coram ordinario, an recurrere poſſint ad conſeruatorem.

Quæ-

Digitized by Google

Quæſtio 108.

Ordinarius ſi procedat contra exemptos auctoritate ordinaria cum delegata debuerit procedere an exempti recurrere poſſint ad conſeruatorem. Quæſtio 109.

In dubio an ordinarius procedere ordinaria vel autoritate delegata cenſendus ſit. Quæſtio 110.

Qualem iuriſdictionem Epiſcopus habeat in Monachos. Quæſtio 111.

An exemptiones & conſeruatoria amittantur per non vſum. Quæſtio 112.

Reuocatio exemptionum & conſeruatoriarum ſit ne fauorabilis vel odioſa.

Quæſtio 113.

Recurrens ad conſeruatorem pendente appellatione interpoſita à ſententia ordinarij an dicatur attentare. Quæſtio 114.

Actio inter duos exemptos an proponenda ſit coram conſeruatore actoris vel rei.

Quæſtio 115.

Principes ſeculares an poßint ſuos ſubditos à iuriſdictione conſeruatorum Apoſtolicorum eximere. Quæſtio 116.

Conſeruatores an irrequiſiti iuriſdictionem ſuam poßint exercere.

Quæſtio 117.

Vtrum exempti exemptione cleri ſecundarij Diæceſis Leodienſis poßint debitores ſuos actione perſonali conuenire coram Abbate S. Laurentij Priuilegiorum conſeruatore. Quæſtio 118.

Scholaris Louanienſis an poßit coram conſeruatore Priuilegiorum ſua Academia euocare & conuenire alterius Academiæ ſcholarem aut exemptam.

Quæſtio 119.

Conſeruatorum ſententias an alij iudices exequi teneantur.

Quæſtio 120.

Iudices Leodienſes an & quibus caſibus ad executionem ſententiarum per conſeruatorem Academiæ Louanienſis latarum teneantur. Quæſtio 121.

An exemptus, cui de aliquo Canonicatu prouiſum eſt, poßit aduerſus Capitulum mandata de immittendo in poſſeßionem Canonicatus & Prabendæ à conſeruatore impetrare. Quæſtio 122.

An conſeruatoria ſint à ſucceſſoribus eorum, qui eas conceſſerant, confirmandæ.

Quæſtio 123.

Religioſi exempti, quibus ordinarius in ſua diœceſi hac lege cœnobij extructionem permiſit, vt eum in ſuperiorem pleno iure recognoſcant, vtrum cœnobio extructo exemptionibus gaudere & conſeruatorijs ſe tueri poßint. Quæſtio 124.

Ordinum mendicantium qui ſint conſeruatores. Quæſtio 125.

An exempti cleri ſecundarij diœceſis Leodienſis poßint vocare in ius ſuos debitores, etiam exemptos coram Abbate S. Laurentij, eorum conſeruatore.

Quæſtio 126.

Exempti non poſſunt in prima inſtantia ab eorum creditoribus non exemptis conueniri. Quæſtio 127.

An capitula iuriſdictionem habentia cauſam collegæ cognoſcendam poßint alicui committere.

Quæſtio 128.

Ordinarius an ſententiam conſeruatoris reniotioris exequi teneatur.

Quæſtio 129.

1. Caſus huius quæſtionis, tenentes Eccleſiarum an gaudeant earum Priuilegijs & conſeruatorijs.

Quæſtio 130.

Quid de Conſeruatoribus Franciæ in regno ſtatutum ſit.

PARS TERTIA.

Materiam conſeruatorum laicorum Tribunali vigintiduum virum Leodienſi comparatam comprehendens.

Quæſtio 1.

An ſint etiam conſeruatores laici.

Quæſtio 2.

Tribunal vigintiduum virale Leodienſe, an ſit odioſum vel fauorabile.

Quæſtio 3.

Tribunal vigintiduum virale an cenſeri debeat Eccleſiaſticum vel laicum.

Quæſtio 4.

Princeps an ſub pace vigintiduum virale comprehendatur.

Quæſtio 5.

Clerici an ſub eadem pactione comprehendātur. Quæſtio 6.

An exempti ſubijciantur huic vigintiduum virum tribunali. Quæſtio 7.

Pontifex an ſtatuere poßit ne exempti ratione officiorum ſubiaceant vigintiduum viris. quęſtio 8.

An Eccleſia cathedralis illiusq; ſinguli canonici ſubijciantur huic tribunali.

quęſtio 9.

An collegia ſeu alia quæuis capitula, aut vniuerſitates comprehendantur ſub hac pace. quęſtio 10.

Vigintiduum viri an cognoſcere poßint de iuſtitia vel de iniuſtitia, nullitate aut validitate ſentētiarum aliorum iudicium.

quęſtio 11.

An iuriſdictio hæc poßit alia in cauſarum ſpecie à partibus prorogari.

Quæſtio 12.

Qualis debeat eſſe ſenſus clauſulæ que l'on ne doibt mener aucum hors loy.

quęſtio 13.

Vtrum Officialis vices ſuas alteri committens impingat in hanc pacem.

quæſtio 14.

Iudex exequens ſententiam iniquam an in hanc pacem impingat.

quęſtio 15.

Quid ſi Iudex circumuentus aliquid decernat, quod poſtea motu proprio reuocat an id ad vigintiduum virale iudicium poſſit reuocari. Quæſtio 16.

Actiones vigintiduum virales ſintne ciuiles vel criminales.

quęſtio 17.

Iudex exequens ſententiam iniquam in præiudicium appellationis an poßit hoc tribunali coerceri. Quæſtio 18.

An omnis violentia ad hoc tribunal ſpectet. quęſtio 19.

Qualiter intelligatur clauſula, auront à corrigee tous iuges qui auront meſfait.

Quæſtio 20.

An requiratur dolus veri aut lata culpa vt quiſpiam à vigintiduum viris poßit coerceri. Quæſtio 21.

Iudices an ob negligentiam puniantur.

Quæſtio 22.

Qua actione teneatur qui aliquem temere in ius coram hoc tribunali vocat.

Quæſtio 23.

An tribunal hoc iuriſdictionem habeat aduerſus delegatos Papæ.

Quæſtio 24.

Quid ſi Iudex delegatus appellationi nō deferat. quęſtio 25.

Quid ſi pars non appellat à ſententia iudicis corrupti. Quæ-

Digitized by Google

Quæſtio 26.

Quid ſi violentia extra territorium Leodienſe ab incolis tamen Leodienſibus committatur. Quæſtio 27.

An appellatio & quarela vigintiduum viralis poſſunt concurrere.

Quæſtio 28.

Iudices vigintiduum virali ſententia condemnati an infamiam incurrant.

quæſtio 29.

Vtrum vigintiduum viris competat executio ſuarum ſententiarum.

Quæſtio 30.

Vtrum vigintiduum viri poßint ſententias ſuas executioni demandare per arreſta & bonorum adiudicationes.

quæſtio 31.

An poßint ſe aliqua præſcriptione etiam immortali tueri.

quæſtio 32.

An tribunal hoc de exceſſu ſportularum poßit cognoſcere.

quæſtio 33.

Princeps iuxta has paces habens ignem & fugam, vtrum poßit communem quam homicida cum alio domum habet dirruere.

quæſtio 34.

Quid ſi Iudex ordinem iuris prætermittat. quæſtio 35.

An iudices vel officiati poßint de eo quod extra ſuum officium committant hac pace coerceri. quæſtio 36.

Iudex ferens ſententiam nullam an poſſit à vigintiduum viris coerceri.

Quæſtio 37.

Quid ſi iudici poſt ſententiam pecunia à victore donetur.

Quæſtio 38.

An in iudice nulliter aut inique iudicante præſumatur dolus.

quæſtio 39.

Quid ſi Iudex incompotens aliquid decernat. quæſtio 40.

Officialis qua ratione poßit vigintiduum viros iuriſdictione ſua abutentes coercere.

La Paix de Fexhe De la paix deſ. 22. la Ratification Iean de Hynsberg Eueſque de liege.

Quæſtio vltima.

An ſub hoc fœdere comprehendantur Clerici.

Finis Indicis Capitum.

TENOR CONSTITVTIONIS HVIVS LEONINAE.

Leo X. In Concilio Lateranensi.

REGIMINI vniuerſalis Eccleſię (diſponente Domino) prǫſidentes iuxta Paſtoralis officij debitum libenter intendimus vtilitatibus ſubditorum, & ad conſeruandam libertatem eccleſiaſticam, & remouenda ſcandala, ponendam concordiam, & nutriendā quietē inter eccleſiarum Prǫlatos, & eorum ſubditos, eo propenſius Apoſtolicę ſolicitudinis ſtudium adhibemus, quo diſſenſionem talium fore diſpendioſam experimento comprobatur, nec non indulta pariter priuilegia eiſdem ſubditis, & ipſorum Prǫlatorum diſpendium, tam per prǫdeceſſores noſtros, quàm ſedem Apoſtolicam conceſſa ita libenter moderamur; ne exinde ſcandala procedant, neue ex his vlli detur materia malignandi, & perſonæ eccleſiaſticæ à bono obedientiæ, nec non diuini perſeuerantia ſeruitij nullatenus retrahatur. Sane nuper ad noſtrum relatio fide digna peruenit auditum, quod Canonici Patriarcharum metropolitanorum, & cathedralium collegiatarum Eccleſiarum, & alij clerici ſæculares plura præſumunt, quæ ipſis infamiā non paruam pariunt, ac alijs inferunt læſionem, prætextu exemptionis ordinariorum correctiones & ordinationes ſubterfugiunt, ac eorum forum ſiue iudicium declinant: nonnulli etiam impunitatem ſuorum exceſſuum per priuilegium exemptionis obtineri ſperantes exceſſus ipſos committere non verentur; quos niſi per exemptionem, quâ gaudent, crederent ſe defendi, nullatenus fuiſſent commiſſuri.

Hinc itaq; accidit, vt propter eorum audaciam, qui prætextu priuilegii exemptionis impunitatem exceſſuum obtinere confidentes, nonnulla multoties committant enormia, per quæ plurimum diffamatur eccleſia, & ſcādala grauia gerantur, potiſsimè autem, cùm talia per eos, ad quos horum ſpectāt, illa punire negligunt.

Nos volentes ne eo prætextu delicta impunita verbo huiuſmodi neceſſariam inhibere modelam ſacro approbante concilio ſtatuimus, vt de cætero illi, quibus exemptorum correctio & punitio à dicta ſede demandata eſt circa illam vigilanter intendant, & diligenter officij ſibi commiſſi debitum exequantur, & quàm primùm eis exemptos ipſos deliquiſſe legitimè conſtiterint, ita eoſdem exemptos delinquentes puniant, quod ijdem exempti metu pœnæ à ſuis arceantur inſolentijs, & alij eorum exemplo perterriti proſilire ad ſimilia meritò perhorreſcant. Et ſi circa hoc negligentes fuerint diœceſani & alij locorum ordinarij, eoſdem, quibus exemptorum correctio huiuſmodi competit, perſona-

perſonaliter, ſi illorum copia & notitia haberi poterit, alioquin vel ſi nullus, vel partibus exemptorum ipſorum certus iudex fuerit, eos quorũ ſua in præmiſsis intereſſe putauerint, per edictum publicum cathedralium ſeu aliarum Eccleſiarum locorum, in quibus exemptorum iudices huiuſmodi reſidere, ſeu nullius eorundem exemptorum iudicibus exiſtentibus, ipſos exemptos deliquiſſe contigerit, valuis affigendum moneant, vt ipſi tales exẽptos delinquentes & criminoſos puniant & caſtigent infra competentem terminum monentiũ ipſorum arbitrio moderandum. Et ſi ipſi moniti in hoc negligentes fuerint, & id adimpleri neglexerint, ſeu recuſauerint, tunc vt in eo, in quo deliquerint, puniantur, cognitione huiuſmodi ea vice ſint priuati, & ſe non intromittant vllatenus de eiſdem: ſed diœceſani & alij locorum ordinarij huiuſmodi contra tales exemptos delinquentes & criminoſos autoritate noſtrâ ad inquiſitionem, vel per accuſationem ſine aliquibus tormentis procedere, & teſtes per ſeipſos examinare poſsint, ac proceſſum ipſum (quem ratione ſolennitatis iuris, præterquam ratione citationis omiſſæ, dummodo delictum alias ritè probatũ fuerit, nullum allegari, vel dici poſſe prohibemus; ſed per eos habitum clauſum, & eorum ſigillo munitum ad Sedis Apoſtolicæ examen ipſorum exemptorum delinquentium, expenſis etiam in ipſo proceſſu factis, ad quorum ſolutionem ordinarij ipſi poſsint eoſdem inquiſitos & accuſatos compellere, per proprium vel alium nuntium quanto citius deſtinare procurent) apud eandem Sedem per Romanum Pontificem vel alium, cui duxerit committendam diligenter examinandum, & ita culpabiles repertos, quod ad condemnationem vel propter ſufficientia indicia, propter quæ ad torturam pro veritate exquirẽda procedi valeat, ad ipſos diœceſanos ſeu ordinarios per eos autoritate noſtrâ in cauſa inquiſitionis ſeu accuſationis vlterius legitimè procedendum, & cauſam ipſam prout iuſtum fuerit, terminandam, remittendum. Notarij autem dictæ ſedis, quorum officium in ipſis primitiuæ Eccleſiæ initijs à fœl. record. Clem. Papa I. ad Sanctorum geſta perquirenda, atq; conſcribenda noſcitur inſtitutum ad Patronotariatus officium aſſumpti habitum, & rochettum deferentes, & alij noſtri & dictæ ſedis officiales actu ſua exercentes, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus ab omni ordinariorum iuriſdictione ſint exempti. Alij verò notarij habitum Patronotariatus non deferentes, niſi illum infra trimeſtre, & poſt præſentium publicationem aſſumpſerint, & ipſi ac alij in poſterum aſſumendi habitum & rochettum huiuſmodi continuè non geſtantes; atque alij noſtri, & dictæ Sedis officiales officia ſua actu non exercentes tam in criminalibus, quàm in ciuilibus ratione cauſę ſummam 25. Ducatorum auri de Camera non excedentis duntaxat eorundem diœceſanorum & ordinariorum iuriſdictioni ſubiaceant: in ciuilibus verò cauſis ſummam huiuſmodi excedentis plenâ gaudeant exemptione, & à dictorum diœceſanorum & ordinariorum iuriſdictione penitus ſint exempti.

Digitized by Google

Dignum quoque,& etiam congruum arbitrantes, quod ex S.Romanæ Eccleſiæ Cardinalium familiaribus illi duntaxat priuilegio exemptionis gaudeant,qui actu domeſtici & continui ſunt commenſales, vel ab eiſdem Cardinalibus ad ipſorum exequēda negotia miſsi,vel qui recreationis cauſa ad tempus à Romana curia abſentes fuerint ; cæteris verò etiam familiaritatis litteras habentibus, quominus cohertioni diœceſanorum & ordinariorum eorundem ſubiaceant,familiaritatis huiuſmodi priuilegium nullatenus ſuffragetur;&cum eiſdem diœceſanis, vt monaſteria monialium Sedi Apoſtolicæ imediate ſubiecta in eorum diœceſibus conſiſtentia ſemel in anno viſitari poſsint per conſtitutionem in Concilio Viennenſi editam,quę incipit attendentes,plena fuerit data facultas illam innouamus, ac exemptionibus & priuilegiis quibuſcūq; non obſtantibus diſtricte ſeruari præcipimus, & mandamus. Per præmiſſa quoq; eiſdem diœceſanis & ordinarijs talibus,quibus in exemptos à iure iuriſdictio conceſſa eſt,nullatenus præiudicium generetur. Exemptiones autem de cætero abſq; rationabili cauſa , quorum intereſt,minimè citatis, pro tempore conceſſas nullius roboris & momenti eſſe decernimus. Et cùm eccleſiaſticus ordo confundatur,ſi ſua vnicuiq; iuriſdictio non ſeruetur,ordinariorum iuriſdictioni(quantum cum Deo poſſumus)fauere ac litibus celerius finem imponi & litigantium immoderatis ſumptibus & expenſis parci ſatagentes ſtatuimus, & ordinamus,quod ſingulæ cauſæ tam ſpirituales , quàm ciuiles mixtæ forum eccleſiaſticum quomodolibet concernentes & beneficiales (dummodo beneficia ipſa generaliter reſeruata non fuerint,& ipſorum ſingulorum beneficiorum fructus,reditus,& prouen.24. ducatorum auri de Camera ſecundum cōmunem ęſtimationem valorem annuum non excedant) in prima inſtantia extra Romanam curiam, & in partibus coram ordinarijs locorum duntaxat cognoſci,& terminari ita , quod nulli ante diffinitiuam ſententiam liceat appellare,nec appellatio (ſi fuerit omiſſa) vllatenus admitti , niſi ad interlocutoria, quæ vim habet diffinitiuæ vel è grauamine minimè concernente , negotium principale,quod per appellationem à diffinitiua ſententia reparari non poſsit, niſi aliter collitigantium aduerſarij ſui potentiam merito perhorreſcens,ſeu alia & probabili & honeſta cauſa aliter , quam per proprium iuramentum ſaltē ſemiplene probata coram ordinario non auderet litigare. Eo enim caſu cauſæ ipſæ etiam appellationum in dicta curia etiam in prima inſtantia committi,& cognoſci,& terminari poſsint. Alioquin appellationes & illarum etiam aliarum cauſarum huiuſmodi commiſsiones in poſterum , & quidquid inde ſecutum fuerit , nullius ſit roboris & momenti. Iudices autem & conſeruatores à Sede Apoſtolica deputati , ſi in altero iurium graduati non fuerint aſſeſſorem partibus non ſuſpectum ab ipſis partibus vel earum altera requiſiti ſumere, & ſecundum eius relationem iudicare teneantur.

Et

Digitized by Google

Et quia ſæpius & multiplici relatione percepimus quamplurimas Eccleſias, & illis præſidentes Epiſcopos tam citra quam vltra montes vexari in eorum iuriſdictionibus iuribus & dominijs, ac turbari à domicellis principibus & nobilibus eorundem, qui ſub colore iuriſpatronatus, quod in beneficijs Eccleſiaſticis habere confingunt, nullo priuilegio Apoſtolico ſuffulti ſine ordinariorum collationibus & literis, & abſque aliquo ſaltem colorato titulo beneficia non ſolum clericis, ſed etiam laicis conferre, Sacerdotes & clericos delinquentes ad eorum libitum punire, decimas omnium rerum, & ad quarum ſolutionem de iure tenentur, ac cathedraticum & alia, quæ legis diœceſanę & iuriſdictionis ſunt, & ad ipſos Epiſcopos duntaxat pertinent, temerè auferre fraudare, vſurpare, ſeu vt præmiſſa fiant, mandare, ac ipſa & fructus quoſcunque, ne à ciuitatibus, terris, & locis eorum extrahantur, prohibere feuda, poſſeſsiones, & prædia occupare & indebite detinere, ſeu ad feuda & bona ipſarum Eccleſiarum eis concedendum ac Eccleſiaſtica perſonis per eos nominatis conferendum minis & terroribus ac alijs vijs indirectis inducere, & compellere, & alia quamplurima damna, iacturas & iniurias Eccleſijs & earum Prælatis ac Clericis præfatis inferri non modo permittere, ſed etiam expreſsè mandare præſumant. Attendentes igitur, quod laicis & clericos & perſonas Eccleſiaſticas ac bona Eccleſiaſtica non eſt attributa facultas, atque æquum, & iuſtum eſſe, vt in eos iura inſurgant, qui illa offendere præſumunt.

Nec non conſiderantes, quantum ex his tam noſtro & Apoſtolicæ Sedis honori, quàm perſonarum Eccleſiaſticarum quieto & proſpero ſtatui non ſine damnanda pernicie derogetur, ac cupientes eos, quos ad obſeruãtiam iurium, virtutum præmia non inducant, tam adiectarum exaggeratione pœnarum, quàm adijciendarum denouo formidine à temerarijs auſibus refrenare omnes & ſingulas conſtitutiones, quæ ſuper decimarum ſolutione, & contra violatores & raptores Eccleſiarum, & incendiarios agrorum depopulatores, & tam S. R. E Cardinalium, quàm venerabiles fratres noſtros Epiſcopos & alias perſonas Eccleſiaſticas ſeculares & regulares capientes, detinentes, & eorum iuriſdictionem & iura quomodolibet indebitè occupantes; aut eos in eorum iuriſdictionis exercitio perturbantes, ſeu moleſtantes, eos quoque ad conferendum beneficia Eccleſiaſtica perſonas per eos nominatim aut alias de illis pro eorum libito voluntatis diſponendum, & feuda ac bona Eccleſiaſtica in emphyteuſim concedendum, aut alias vendendum temerè compellentes, nec non ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam faciẽtes, & ad præmiſſa auxilium, conſilium, vel fauorem præſtantes hactenus emanarunt, innouamus.

Et cum ea nedum iuri contraria, ſed & Eccleſiaſticæ libertati opprobrioſa ſint quamplurimum, & aduerſa, vt de officio nobis credito dignam Deo poſsimus reddere rationem; affectibus & monitis paternis Imperatorem, Reges, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quoſ-

Digitized by Google

cumque alios alterius cuiuſcumque nobilitatis, præeminentiæ, potentiæ, ſeu poteſtatis excellentiæ, vel dignitatis exiſtentes, attentè hortamur in Domino, eiſdem in virtute Sanctæ obedientiæ mandantes, vt ipſi conſtitutiones prædictas obſeruent, & faciant etiam à ſuis ſubiectis inuiolabiliter obſeruari quacunque conſuetudine contraria non obſtante, ſi diuinam offenſam & Sedis Apoſtolicæ debitam vitare voluerint vltionem, ac collationes de dictis beneficijs ſic factas nullas & irritas nihilominus eſſe decernimus, ac illis vtentes reddantur inhabiles ad alia beneficia Eccleſiaſtica obtinenda, donec cum eis ſuper hoc per Sedem prædictam fuerit diſpenſatum: Maturè quoque conſiderantes, quod poſt Chriſti ad cœlos aſcenſionem Apoſtoli per ſingulas vrbes & diœceſes Epiſcopos diſtribuerunt, ſicut Sancta Romana Eccleſia per orbem conſtituit eoſdem Epiſcopos in partem ſollicitudinis vocando onera gradatim diſtribuendo per Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos ac ſacris etiam canonibus fuerit diffinitum, per eos pro morum correctione & controuerſiarum deciſione & determinatione, ac mandatorum Domini obſeruatione fieri debere Concilium Prouinciale ac Synodum Epiſcopalem, vt deprauata corrigerentur, & illa facere negligentes canonicis pœnis ſubiacerent, cum conueniat nos circa ea, quæ rempublicam Chriſtianam concernunt, eſſe intentos deſiderantes canones ipſos firmiter obſeruari eiſdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis diſtricte iniungimus, vt de officio ijs commiſſo dignam Deo poſſint reddere rationem, canones, Concilia & ſynodos huiuſmodi fieri mandantes quocunq; priuilegio non obſtantibus inuiolabiliter obſeruent, præterquam quoad Concilium Prouinciale, quod de cætero ſingulis triennijs fieri mandamus, ad illaque etiam exemptos accedere debere decernimus priuilegio & conſuetudine quacunque contraria non obſtantibus. Circa hoc autem negligentes pœnas in eiſdem canonibus contentas ſe nouerint incurſuros. Et cum conſtitutione in Concilio Viennenſi edita, quæ incipit, In pleriſque, vt Pontificiæ dignitatis honor ſeruaretur, ſtatutum fuerit, ne in Eccleſijs cathedralibus (ſine quibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt) priuatis ac clero & populo Chriſtiano carentibus de aliquibus perſonis, præſertim religioſis prouideretur, conſtitutionem ipſam innouamus, inuiolabiliter obſeruari debere volumus atq; mandamus; niſi aliqua iuſta cauſa in conſiſtorio noſtro ſecreto approbanda alias duxerimus faciendum. Nos enim quicquid contra præmiſſa vel aliquo præmiſſorum contigerit attentari, irritum decernimus, & inane contraria quacunque conſtitutione, vel priuilegio non obſtantibus.

Datum Romæ, Anno Domini 1515. 4. Nonas Max. Pontificatus noſtri Anno tertio.

PRIMA

Digitized by Google

PRIMA PARS.

SCHOLIA.

IN CONSTITVTIONEM CONCILII Lateranenſ: Exemptiones à Iuriſdictione Ordinarij moderantem.

§. PRIMVS.

SVMMARIVM.

1. *CVra & ſollicitudo paſtoralis.*
2. *Baculus paſtoralis quis deſignet.*
3. *Pontifex cur baculum paſtoralem non geſtet.*
4. *Pontifex præſidet vniuerſitati Eccleſiæ.*
5. *D. Bernardi encomium de ſummo pontifice.*
6. *Energia dictionis iuxta.*
7. *Paſtorale munus deſcribitur.*
8. *Pontifex proſperitati Eccleſiæ aduigilat.*
9. *Libertas Eccleſiaſtica quæ dicatur & in quibus conſiſtat.*
10. *Statuta & conſuetudines contra Eccleſiæ libertatem non valent.*
11. *Qui à cenſura violationis Eccleſiaſticæ eximantur.*
12. *Scandali ſignificatio.*
13. *Duplex ſcandalum.*
14. *Scandali multa ſpecialia.*
15. *Pontificum prima ſollicitudo eſt pax & quies Eccleſiæ.*
16. *D. Conſtantinus Imperator pacis amator.*
17. *Pontifices diſſidia conciliant.*
18. *Diſſidia etiam priuata & lites damnoſa.*
19. *Analogia inter bella & lites.*

A 20. Ori-

Digitized by Google

20. Origo frequens bellorum & huius cauſa.
21. Experientia rerum magiſtra.
22. In reſcriptis nihil debet abundare.
23. Indultorum & priuilegiorũ differentia.
24. Exemptiones diſciplinæ Eccleſiaſticæ præiudiciales.
25. Significatio S. Sedis.
26. Sedis Apoſtolicæ ſignificatione quid veniant.
27. Quid nomine ſedis.
28. Qui dicantur habere ſedem.
29. Moderari quid ſit.
30. Ratio huius conſtitutionis.
31. Exemptiones aduerſantur diſciplinæ Eccleſiaſticæ.
32. Mala quæ ab exemptionibus oriuntur.
33. Cauſa exemptionum.
34. Vtilitas exemptionum.
35. Malitijs non eſt indulgendum.
36. Exempti ſuis priuilegijs ſæpe abutuntur.
37. Lex { Iuriſdictionis. / Diœceſana. }
38. Obedientia in quo verſetur.
39. Exempti debent Epiſcopo Reuerentiam ſed non honorificentiam.
40. Poteſtas Epiſcopalis tripartita.
41. Ab obedientia pendet neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ.
42. Exemptionum mala.
43. Cauſa finalis exemptionum.

(1) REGIMINI (2) vniuerſalis Eccleſiæ (3) (diſponente Domino) præſidentes, (4) iuxta (5) paſtoralis officij debitum, (6) libenter intendimus vtilitati ſubditorum, (7) & ad conſeruandam libertatem Eccleſiaſticam (8) & remouenda ſcandala, (9) ponendam concordiam & nutriendam quietem, (10) inter Eccleſiarum prælatos & eorum ſubditos (11) eo propenſius Apoſtolicæ ſollicitudinis ſtudium adhibemus, (12) quo diſſentionem talium fore diſpendioſam (13) experimento comprobatur, (14) nec non indulta pariter & priuilegia (15) eiſdem ſubditis in ipſorum prælatorum diſpendium (16) tam per prædeceſſores noſtros (17) quam Sedem Apoſtolicam conceſſa (18) ita libenter moderauimus, ne exinde ſcandala procedant, (19) neue vlli ex his detur materia malignandi, (20) & perſonæ Eccleſiaſticæ à bono obedientiæ (21) nec non diuini perſeuerantia ſeruitij nullatenus retrahatur.

SCHOLIVM.

Digitized by Google

SCHOLIVM.

(1) REGIMINI. Summus Pontifex ſanctiones ſuas exordiri
conſueuit à Cura & ſollicitudine Paſtoralis officij, vti
videre eſt ex proœmio ſexti & Clementinarum varia- 1
rumque extrauagantium tam communium quam Io-
annis 22. Cum enim (inquit Bonifacius in proœmio
ſexti) Sacroſanctæ Eccleſiæ præſideamus, curis ſolli-
citamur continuis & aſſiduâ meditatione vrgemur vt
iuxta creditæ nobis diſpenſationis officium, ſubdito- »
rum commodis in quorum proſperitate vtique proſperamur iugi ſolicitudinis »
ſtudio intendamus, amplectimur quippe voluntarios pro ipſorum quiete labo- »
res & noctes quandoque tranſimus inſomnes. Et alibi Ioannes 22. *in clem. ſuper* »
gentes de conſuetudine. Super gentes & Regna Romanus Pontifex à Domino »
conſtitutus circa gregem ſibi creditum curam paſtoralis ſollicitudinis exercet, »
errata corrigit, aſpera in plana conuertit & commiſſo ſibi populo ſalutis incre- »
menta miniſtrat. »

Diſquiri poſſet hoc in loco, qualem & quantam habeat ſummus Pontifex ad- »
miniſtrationem ſeu poteſtatem in temporalibus rebus totius orbis, non modo »
ratione peccati dumtaxat vti voluit Nauarrus *in cap. nouit. de iudicijs*, ſed etiam
directe & principaliter quod multis rationibus auctoritatibuſque pertractat Ia-
cobus Anthonius Marta Iuriſconſultus Neapolitanus *tractatu de Iuriſdict. inter
Eccleſiaſt. & ſecularem exercendo par. 1. cap. 25. & 26.* & admodum eleganter
Boëtius Epo. *tract. Heroic. & Eccleſiaſt. quæſt.* Nauarrus *cap. Nouit. de iudicijs.* Il-
luſt. Cardin. Bellarminus *tract. de Poteſt. in Princip.* Sed hæc velut ab inſtituto
noſtro remotiora omittam. Illud tantum obiter indigitandum, curam ſollicitu-
dinemque Pontificalem paſtorali baculo denotari qui cum acutus ſit in imo,
rectus in medio, recuruus in ſummo, ſignificat in Pontificis officio eſſe vt pun-
gat pigros, regat debiles, colligat vagos, quod antiquo verſu explicauit Innocen- 2
tius Tertius *lib. 1. de Officio Miſſæ cap. 50.*

In baculi forma præſul datur hac tibi forma.
Attrahe per primum medio rege punge per imum.
Collige, ſuſtenta ſtimula, vaga Morbida lenta.

Cur autem Romanus Pontifex paſtorali virga non vtatur, refert idem 3
Innocent. ideo eſſe quod B. Petrus Apoſtolus baculum ſuum miſit Eucha-
rio primo Treuirenſium Epiſcopo, quem vna cum Valerio & Materno ad præ-
dicandum Euangelium Theutonicæ genti deſtinauit Cui ſucceſſit in Epiſco-
patu Maternus qui per Baculum Petri de morte fuit ſuſcitatus, quem baculum
cum magna vſque nunc veneratione Treuirenſis ſeruat Eccleſia, ita Innocent.

Digitized by Google

Tertius in opuſculo ſuo de Officio Miſſæ quod abhinc annis prope quadringentis non ſine bono publico edidit. Aut melius dic cum D. Thoma 4. *diſt. 14.* Pontificem non vti baculo, quia non habet coarctatam poteſtatem quod curuatio baculi deſignat; qua de re etiam Hieron. Sanctus *de different. vtriuſque iuris. differ. 24. num. 34.*

4 (2) *Vniuerſalis Eccleſiæ.* Quid ni enim toti orbi præſideat is qui Princeps „ eſt Epiſcoporum, hæres Apoſtolorum, primatu Abel, Gubernaculo Noë, „ Patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech, Dignitate Aaron, Auctoritate „ Moyſes, Iudicatu Samuel, Poteſtate Petrus, Vnctione Chriſtus? *D. Bernard. 2. de* 5 *conſiderat. ad Eugenium.* Et quidem regimen hoc, pontificiamque poteſtatem agnoſcens Ludouicus XI. Franciæ Rex, hac animi ſubmiſſione ſcripſiſſe reperitur Pio II. Beatiſſimo patri noſtro Pio papæ II. Obedientiam filialem Te Vicarium Dei viuentis & veneratione proſequimur vt ſacra præſertim in Eccleſiaſticis rebus tua monita veluti voce paſtoris audire illiſque parere prompta mẽte velimus, Te principem totius Eccleſiæ, Antiſtitem Sacrorum, Te Dominici gregis paſtorem profitemur, teque iubentem ſequimur. Itaque ſicut mandaſti pragmaticam ſanctionem tuæ ſedi infenſam à regno noſtro pellimus, deijcimus penituſque abrogamus. Datum Turonis 27. Nouemb. Anno 1461. Regni noſtri primo.

(3) *Diſponente Domino præſidentes*, qui omnia regit in numero pondere & menſura inquit Sapiens vel vt inquit glo. *in extrauag. Ioannis 22. incip. ad onus verb. Superna diſpoſitione*, hoc dicit quia non debet ſibi quiſquam honorem aſſumere niſi qui vocatur à Deo tanquam Aaron. *8. quæſt. 1. in ſcripturis extr. de elect. cap. qualiter poſt obitum C. de Epiſc. & cler. l. ſi quenquam*, potiſſime autem in tanti honoris faſtigio, cum vniuerſitas fidelium ex illius incolumitate animaduertat ſe pendere propenſius *50. diſt. cap. 11. papa* iuxta illud: integritas præſidentium ſalus eſt ſubditorum *62 diſt. cap. miramur in corpore, authent. vt iudicantes ſine quoquo ſuffragio §. cogitatio col. 2.*

6 (4) *Iuxta.* dictio hæc ponitur aſſertiue *cap. Abbate de verb. ſig.* & continuatiue *l. fiſtulam §. iuxta ff. de Seruitut. vrb. præd. Albertus de Pergama tract. de præpoſitionib. num. 28.*

7 (5) *Paſtoralis Officij debitum.* Paſtorale munus ſibi commiſſum deſcribit Clem. V. *extrauag. ex ſupernæ. De præbend. & dignit.* in hæc verba. Ex ſupernæ prouidentia maieſtatis, cuius vniuerſa diſpoſitione reguntur: ad Apoſtolicæ præeminentiam dignitatis licet (inſufficientibus meritis) euocati, gregem Dominicum noſtræ vigilantiæ creditum vndique contemplamur: illumq; ſalubri ſtudemus paſtoris more vigili (quantum nobis ex alto permittitur) obſeruantia cuſtodire, vt de illo poſſimus ad ipſius laudem cuius exercemus vices in terris,

dignam,

dignam, in extremo iudicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura ſollicitat, continua pulſat inſtantia, & curioſior ſollicitudo per vrget, vt circa ſtatũ fidelium ſalubriter dirigendum ſic efficacibus ſtudijs & promptis operibus intendamus, quod per noſtræ cooperationis miniſterium erga ſanctam matrem Eccleſiam, deuotio filiorum concreſcat, ipſorum ceſſent grauamina, & tranquillitatis ei proueniat incrementum, quod tunc recte agere credimus cum moleſtis euentibus viam præcludimus, indirecta dirigimus, ſubtractamus noxia & ſalubria procuramus.

(6) *Libenter intendimus vtilitati ſubditorum.* Eccleſiæ Catholicæ eiuſque fidelium diſpendia diſſimulare non ſolet pontifex, ſed poſtquam ei cognita ſunt, aduerſus ea opportunis remedijs occurrit *Io. 22. in extrauag. Eccleſia Romana de maioritat. & obedient.* neque tantum diſpendia propellit ſed et vtilitati fidelium inuigilat, eorumque proſperitate ſe quoque proſperari teſtatur *in proemio ſexti §. ſacroſancta.*

(7) *Eſt ad conſeruandam libertatem Eccleſiarum.* Libertatem Eccleſiaſticam 8
quam hæretici ex profeſſo impugnant, & Catholici eam victando cenſuras pontificias ſæpe incurrunt, diffinitur eſſe ius inhærens generatim Eccleſijs Eccleſiaſticiſue perſonis vtendi priuilegijs ipſis à Deo vel homine conceſſis tam quo ad ſe quam quo ad res ſuas. Dixi ius inhærens generatim Eccleſijs. Quia libertas hæc opinione nonnullorum conſiſtit in ijs priuilegijs & iuribus, quæ generaliter toti Eccleſiæ omnibuſue Eccleſiaſticis perſonis competunt, *Caietanus in ſumma verb. excommunicatio cap. 31. Nauar. in Manuali cap. 27. num. 119. Iac. de graſſis libr. 4. deciſ. caſuum conſcientiæ in expoſitione bullæ cœnæ Domini, num. 120. Innocent. cap. nouerit de ſent. excom. Bartolom. Vgolinus de cenſuris pontifici reſeruatis par. 2. verſ. nec non qui ſtatuta num. 6. fol. 377.* quam proinde iuxta eos non incurrunt qui iura particularis Eccleſiæ violant, *Innocent. Abb. & Doctores cap. nouerint de ſent. excom.* De quo plenius infra.

Subieci Eccleſijs Eccleſiaſticiſue perſonis. Quia libertate hac Eccleſiaſtica, ſolũ gaudent Eccleſiæ, locaque pia & perſonæ Eccleſiaſticæ ac ab ijs dependentes. Denique annexui vtendi priuilegijs ipſis à Deo vel ab homine conceſſis, ob diuerſitatem priuilegiorum quæ ipſis partim diuinitus, partim humanitus per pontifices vel imperatores conceſſa ſunt.

Porro libertatem hanc contingit violari multis modis quos ſtrictim partim 9
ex Ioanne Lupi iuriſconſulto Segobienſi *tract. de libertate Eccleſiaſt. par. 2. quæſt. 10.* partim ex alijs perſtringo *Barthol. Vgolin. de cenſuris Eccleſ. reſeruatis Gregor. Sayr. in Theſauro Theolog. moral. Nauar. in manua. cap. 27.*

1. Per extractionem perſonarum ad loca ſacra legitime confugientium *c. inter alia de immunit. Eccleſ.* qua de re extat Gregoriana conſtitutio quam recenſui alio

in loco *lib. 4. de iuriſdict. ord. in exemptos quaeſt. 65.* eamque prolixe enucleat Proſper Farinaceus apud quem vide quando cenſeri debeat extracta legitima.

II. Per exercitium actuum forenſium ſacris in locis *cap. 1. cap. cum Eccleſia de immunit. Eccleſ. cap. decet. §. ceſſet eod. in 6.*

III. Compellando clericos ad tutelam laicorum *cap. generaliter 16. quaeſt. 1.*

IV. Cum laici cognoſcere volunt de cauſis clericorum *cap. nullus iudicum cap. ſacerdotibus 11. quaeſt. 2.*

V. Vocando in ius clericos coram iudicibus laicis *d. cap. nullus d. c. ſacerdotibus.*

VI. Vi aut metu abſolutiones à cenſuris extorquendo *cap. vnico quod met. cauſ. in 6.*

VII. Per ſubtractionem direptionemue bonorum Eccleſiaſticorum *cap. qui Chriſti, cap. nulli can. quicunque 12. quaeſt. 2. cap. conqueſtus de foro compet.*

VIII. Per occupationem bonorum clericorum *cap. ſimiliter c. quia iuxta 16. q. 1.*

IX. Reuocando donationes Eccleſiae factas *cap. ſunt qui apes, cap ſacrilegium 17. numer. 4.*

X. Per incendia & rupturas Eccleſiarum *c. Canonici 11. quaeſt. 4. cap. conqueſtus de ſent. excom.*

XI. Cogendo clericos abſque ſuperiorum venia vt ad curiam ſuam veniant *c. ſi quis Epiſcopus 23. quaeſt. 8.*

XII. Nitendo priuilegia Rom. Eccleſiae violare *c. omnes diſt. 22.*

XIII. Per iniectionem manus laicae in perſonam clericalem *c. ſi quis ſuadente 17. quaeſt. 4.* qua de re late Nauar. in manuali *cap. 27.* & Couarruuias *in cap. alma mater de ſent. excom. in 6.*

XIV. Per directam aut indirectam viam qua clerici arceantur à conuerſatione ſecularium aut ab ijs quae neceſſaria illis ſunt priuantur *c. fin. de immunit. Eccl. in 6.*

XV. Indicendo Eccleſiaſticis perſonis collectas tallas vel alia pedagia *cap. non minus, cap. aduerſus de immunit. Eccleſ. cap. 1. eod. in 6. cap. quanquam de cenſ. in 6. Lupi de libert. Eccleſ. par. 1. quaeſt. 1. & ſeqq.*

XVI. Impediendo ne litterae Apoſtolicae in eorum territorio ſine eorum licentia publicentur aut executioni demandentur, *cap. quoniam de immunit. Eccleſ. in 6.*

XVII. Impediendo decimarum ſolutionem vel etiam eas occupando *can. decimas 16. quaeſt. 7.*

XVIII. Directe vel indirecte compellendo Eccleſiaſticos vt ſua beneficia reſignent, *Clem. multorum de poenis.*

XIX. Electiones Eccleſiaſticas turbando aut illarum libertatem quandocunque inquietando directe vel indirecte ideo iniuriam laico inferendo, *cap. ſciant cuncti vbi gloſſ. de elect. in 6.*

XX.

Digitized by Google

XX. Laici qui beneficia Eccleſiaſtica conferre præſumunt, *cap. ſi qui deinceps*
cap. quoniam 17. quæſt. 7.

XXI. Multis in caſibus relatis in Bulla Cœnæ Domini qua de re videri pote-
runt quotquot hanc bullam commentarijs ſuis enuclearunt, *Sayrus. Nauar. vbi*
ſupra Toletus in ſumma. Vgolin. d. loco.

XXII. Condendo ſtatuta quibus non modo impeditur aut retardatur executio 10
literarum Apoſtolicarum dandoque ad hoc conſilium directe vel indirectè *Pe-*
trus Matthei in 6 decretalium Tit. de reſcriptis cap. 2. vbi deſcribitur bulla Leonis X.
edita anno 1518. Sed etſi aliquo reſpectu tendant in preiudicium libertatis Ec-
cleſiaſticæ, *cap. nouerint cap. graue de ſent. excom. late Iacob Anton. Martha de Iu-*
riſd. inter Eccleſiaſt. & ſecularem exercenda par. 4. caſu 1. & ſeqq. Nau. in Manu. c. 27.
num. 119. vbi vide qualiter quis excuſari poſſit, late etiam Gregor. Sayr. in Theſauro
Theolog. moralis tom. 1. lib. 3. cap. 19. num 2. & 9. Barthol. Vgolinus de cenſuris pontifici
reſeruatis verſ. nec non fol. 377. & ſeqq. vt puta ſi clerici timidiores aliunde reddi
poſſint laici vero audatiores, *Rochus de Curt. de conſuetudine num. 455. late Barth.*
Auth. Caſſa de ſacroſ. Eccleſ. eiuſmodi enim conſuetudines & ſtatuta ipſo iure non
ſubſiſtunt conditoreſque vt & alij libertatis Eccleſiaſticæ temeratores in cenſu-
ram excommunicationis pontifici reſeruatam incurrunt, *Nauar. Vgolin. & DD.*
iam citati, Rochus de conſuet. num. 353. Euerard. conſ. 158. in fine.

Quod ampliatur etiamſi violatores libertatis huius eſſent Eccleſiaſtici quali-
cunque præfulgentes dignitate. Nam & ipſo iure plus impingunt quo magis Ec-
cleſiam quam fouere deberent violant, *arg. cap. fin. de poſt. Marian. Soc. cap. noue-*
rint. de ſent. excomm. num. 7. Vgolin. d. loco §. 3. fol. 382.

Ampliatur 2. etiamſi Eccleſiaſticæ perſonæ aduerſus quarum libertatem ali-
quid committitur excommunicatæ eſſent, *Barth. Vgolinus de cenſuris cap. 13. §. 15.*
num. 7. cum ſeqq. tabul. 1. quod & in exemptionibus oſtendi alio in meo tractatu.

Ampliatur 3. vt excommunicentur etiam notarij & alij quicumque auxilium
vel fauorem præſtantes, *cap. nouerit. de ſent. excom.*

Ampliatur 4. vt etiam excommunicentur iudices qui ſecundum ea iudicaue-
rint, *d. cap nouerint.*

Ampliatur 5. Vt etiam ij omnes comprehendantur qui ſtatutis talibus vtun-
tur, *d. cap. nouerit. Vgolin. de Cenſuris par. 2. verſ. nec non §. 5. fol. 389. col. 2.*

Ab hac porro regula violationis Eccleſiaſticæ libertatis eximo in primis Pon- 11
tificem Roman. is enim exlex eſt ſuaque conſtitutione ligari non poteſt, *Vgolin.*
d. loco de cenſuris Pontifici reſeruatis part. 2. verſ. nec non §. 4. fol. 385. Soc. d. cap. noue-
rint. num. 7. Abb. cap. vniuerſitatis in fin. de ſent. excom.

Eximo 2. eos omnes qui accedente licentia & conſenſu ſummi Pontificis quid
committunt, quod libertati Eccleſiaſticæ repugnat. Dubium enim non eſt quin
Pon-

Digitized by Google

Pontifex legem quam tulit relaxare ac ab eius pœna poſſit alios eximere, *Vgolin. d. loco fol. 386. col. 1.*

Vnde pullulat quæſtio num Pontifex eximere poſſit quempiam à pœna inijcientis manus violentas in clericum. Quam ne cancellos noſtros egrediar, prætereo, videri poterit diſtinctio Abbatis Hoſtienſis Socini *cap. peruenit num. 395. de ſent. excom. Vgolin. d. loco fol. 386. col. 1.*

Eximo 3. ſtatuentes quamdiu ſtatutum non eſt promulgatum. Tum quod ante promulgationem non ligat, §. *in iſtis* §. *leges inſtituũtur diſt. 4.* Tum quod bullæ in violatores Eccleſiaſticæ libertatis inſit clauſula FECERINT ORDINAVERINT ET PVBLICAVERINT copula enim. Et, requirit concurſum copulatorum, *l. ſi heredi plures ff. de cond. inſtit.* eſtque in pœnis benigna interpretatio facienda, *cap. odia cap. in pœnis de Reg. iur. in 6. & l. interpretatione ff. eod.* ideoque qui quid in libertatem hanc facere cœperunt, ſed non perfecerunt in cenſuram incidiſſe dici non debent quia verbum illud fecerint rem perfectam deſignat, *l. 3. §. hac verba ff. de neg. geſt. fel. d. cap. nouerint. num. 4. verſ. item adde.*

Eximo 4. ignorantia probabili aliquid contra hanc libertatem committentes, *cap. fin. de conſt. in 6. cap. Apoſtolica de cler. excom. miniſtr. Mar. d. cap. nouerit num. 16. Iacob. de graſſis li. 4. deciſionum caſuum conſcient. in expoſit. bulla Cœna Domini n. 122.* Qualis autem cenſeri debeat talis ignorantia & qualiter differat à craſſa ſupina & affectata, diſtincte docet Gregor. Sayr. *in Theſaur. Theol. moralis tom. 1.*

Eximo 5. vniuerſitatis ſtatuta facientes. Non enim poſſunt vniuerſitates excommunicationis cenſuram incurrere, *cap. Romana §. vniuerſitatem de ſent. excomm. in 6.*

Eximo 6. eos actus qui per ſe & ſua natura Eccleſiaſticæ libertati non repugnant ſed per accidens, *Caietanus in ſumma verb. excomm. cap. 31. verſ. ſexto, nota Nauar. d. cap. 27. num. 120. verſ. nota, Abb. cap. fin. in fin. de Reb. Eccleſ. non alien. Iacob. à graſſis d. loco num. 121. Vgolin. vbi ſupr. fol 388. col. 2.*

Quid autem de ſtatutis quæ ſimul contra conſanguineos clericorum & quæ non principaliter ſed ſecundario aduerſantur vide fuſe Rochum de Curte *de conſuet. numer. 456. & 459. Barthol. & DD. authent. caſſa C. de Epiſcop. & Clericis.* Item de ſtatuto, ne collega vocet collegam in ius coram iudice Eccleſiaſtico, quod non ſit contra libertatem Eccleſiaſticam reſpondit Nauar. *conſ. 6. de immunit. Eccleſ.*

Denique nonnulli eximunt à ſpecie huius excommunicationis eos qui aliquid committunt aduerſus priuilegia alicuius particularis Eccleſiæ, *DD. in principio huius Scholij citati*, quamuis tamen non eximant ab alia excommunicationis ſpecie, quam ij incurrunt qui Sanctæ Sedis ac quarumcumque Eccleſiarum particularium iura quomodolibet directe vel indirecte expreſſe vel tacite violant,

Caie-

Digitized by Google

Caietan.d.cap 31.Nauar.in d.cap.27.numer.119. Vgolin.d.n.6. DD.in principio citati. Imo opinione aliorum non paucorum Doctorum claſſicorum ne quidem ab excommunicatione principaliter lata in temeratores Eccleſiaſticæ libertatis. *Card. Florent.cap.propendimus de ſent.excom.Io. Andr.c.fin.col.fin.de immunit.Eccleſ.in 6. Rochus de Curte de conſuet.num.457.Felin.cap.Eccleſ.Sanctæ Mariæ de conſtit.* Iniuria enim vni Eccleſiæ facta omnibus alijs Eccleſijs illata cenſetur *cap.2. de reb.Eccleſ.non alien.vbi Abb.cap.2.de foro compet.*& hanc opinionem defendit pleniſſime Baptiſta de S.Seuerino,*l.omnes populi col.13.ff. de iuſtitia & iure.* Itaque ſi vna Eccleſia ius habeat v.g. decimandi in alia Parochia,præſcriptione vel conſuetudine acquiſitum non poterit iſti Eccleſiæ inuitæ tale ius citra violentiam libertatis Eccleſiaſticæ auferri,*Moneta de decim.6.cap.8.quæſt.1.num.16.& ſeqq.Vgolin. de cenſuris Pontifici reſeruatis part.2.verſ.necnon §.6.col.2.verſ.quare ſi vna Eccleſia.* vt nec iura priuilegiaue harum exemptionum poſſe citra cenſurarum incurſum volari alio in loco oſtendi. Quod & de violatoribus priuilegiorum exemptionumque ordinis S.Auguſtini conſtituit Cœleſtinus Papa anno 1294. 5.Kal. Decembris & Leo X.anno 1514. vti compertum eſt ex priuilegijs eiuſdem ordinis pridem typis editis. Poſtremo eximuntur à cenſura hac; ij qui ſine dolo & contemptu contraueniunt,vti alio loco ſcripſi, *De Iuriſd.ord.in exempt.libr.4.qu.75.* Signanter quo ad forum interius non vero exterius. Eo ipſo enim eſt contemptus ex quo iuriſdictio & libertas Eccleſiæ violatur, vt proinde à tali cenſura tutius ſit abſolutionem poſtulare,*Card.Sabar.Clem.1.in princip.quæſt.39.num.21.in fin. de priuilegijs.* Signanter porro ſi ignorantia non ſit inuincibilis ſed ſupinæ & craſſæ qua de re late Gregor.Sayrus *libr.1. cap.18.numer.31. Nauarr.in manual. cap.27.numer.16.*

(8) *Et remouenda ſcandala.* Scandalum vox eſt græca, frequens apud canoniſtas offenſionem ſeu offendiculum ſignificans,à ruina dictum,quod occaſio ſit cadenti ſi quid obſtet eunti, *Fel.c.nihil num.2.ſub finem de præſcript.* 12

Duplex dari ſolet ſcandalum:puſillorum & Phariſæorum , illud vitandum eſt hoc neutiquam,*Nauar.conſ.9.num.11.de ijs quæ vi nulluſque.* Porro ſcandali euitandi cauſa multa ſunt ſpeciali iure introducta teſte Felino *c. nihil num.2.de præſcript.*qui refert 33.ſpecialia & Andrea de Barbatra *tractatu de Origine & præſtantia cardinalium prima quæſt.partis primæ num.37.& 38.*qui etiam eadem in materia quam plurima conglomerat quæ breuitatis gratia prætereo. Eſt autem adeo ſcandalis obuiandum,vt ne quidem Pontifex ſuas ſuorumue leges reuocet,ſi inde ſcandali occaſio oriri poſſit,vti latè reſpondit Nauarrus *Conſ. 2. in fin. Qui filij ſint leg.*Generaliterque quod ratione ſcandali liceat aut non liceat dilucide oſtēdit Abbas *cap.niſi num.12. & 13.cum apoſt. de renuntiat. Aurea nouilia Angelus Syluester & alij caſuiſtæ.* Denique peccata eorum qui alijs exemplo prælucere 13 14

deberent alios ad ſimilia committendum inuitant *cap. magnæ poſt pr. de voto Io. de anaina. cap. ſignificauit num. 4. de adulterijs.* De qua materia paulo plenius infra tra tabimus *Scholio 41.*

15 (9) *Ponendam concordiam & nutriendam quietem.* Summos Pontifices ſemper ſtuduiſſe paci & quieti fidelium, teſtatum reliquit de ſe Sixtus quartus *extrauag. ad vniuerſalis de treuga & pace.* Ad vniuerſalis Eccleſiæ regimen diuina diſponente Clementia vocati, inter alia pro commiſſorum populorum votiua dilectione nil occurrit præſtantius quam exorta inter perſonas Eccleſiaſticas principis tenebrarum aſtutia, diſcordiarum fomenta pro noſtræ ſollicitudinis occurſu protinus extinguere vt cuiuſuis altercationis ſalubriter euulſis ſeminibus pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos diuina nobis adſiſtente gratia imponere & conſeruare valeamus.

Itaque Leo decimus in ſua hac conſtitutione vnice ſatagit & ſtudet paci & tranquillitati ſubditorum, vt ipſe Deus colatur ac veneretur ab omnibus in vnione quiete & pace *tex. cap. 1. de treuga & pace.* Scimus enim & ex euidentia facti colligimus inquit Bonifacius octauus, *extrauag. ſuper Cathedram §. ſcimus de ſepulturis.* quod non niſi in pacis tempore bene colitur pacis autor nec ignoramus quod diſſentiones & ſcandala prauis actibus aditum præparant rancores, & odia ſuſcitant, illicitis moribus auſum præbent. Proinde in Concilio Cartaginenſi mandatum eſt Epiſcopi vt diſcordantes clericos vel ratione vel poteſtate ad concordiam reuocent Retractarioſq; & inobedientes anathematiſent *tex. c.*
16 *diſcordantes diſt. 90.* Quam autem D. Conſtantinus Imperator fuerit pacis & cõcordiæ ſtudioſus, ſatis oſtendit eius ad Patres Concilij Niceni Oratio relata à Nicephoro *Eccleſ. hiſt. lib. 8. cap. 16.* in hæc verba. Peruelim vos omnes eadem cogitantes & animorum conſenſu in eadem ſententia conſiſtentes videre: Rebus enim maliſque adeo quæ quis eloqui poſſit omnibus longe deterius mihi eſſe duco quod Eccleſiam Dei ſeditionibus inter ſe diſſidentem & contrariis hoſtiliter ſententijs conflictantem cerno. Quandoquidem autem (quod ſane factum nollem) quæ à me relata ſunt omnibus iam innotuere; quo dolore animum meum perculſum eſſe putabis quum inuolutis ſeditionibus eſſe vos audirem, quod minime omnium à vobis factum oportuit qui Dei miniſtri & pacis præcones deſignati eſtis. Quis iam alijs quieta Conſilia ſequi perſuadebit, quando vos tam hoſtiliter arma ſumitis & inter vos depugnatis? Non enim veſanus fuit ſanctus ille Imperator inteſtinis Eccleſiarum diſſidijs hoſtes Euangelij delectari viriumque incrementa aſſumere vti bene aduertit Niceph. *d. cap. 16. & lib. 7. cap. 43.*

17 (10) *Inter Eccleſiarum Prælatos & eorum ſubditos.* Proinde Leo decimus hac ſua conſtitutione controuerſias & diſſentiones à pacis emulo ſatore Zizaniæ *d. extrauag. ſuper Cathedram §. olim de ſepulturis.* Suſcitatas extinguere ſatagit præ-

ciſſ-

Digitized by Google

eiſiſque radicibus diſſidiorum vepribus,& litigiorum anfractibus omnino ſubductis vult vt inter prælatos ſubditoſque pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exeſtuet, inualeſcat concordiæ virtus, animorumque identitas perſeueret, *d.extra ſupra Cathedram in pr.* Taliquc concordia gaudet altiſſimus & gloriatur in membris ſuis, inquit Auicius Papa *cap.Archiepiſcopus 9.qu 3.*

(11) *Eo propenſius Apoſtolicæ ſolicitudinis ſtudium adhibemus.* Nam ſalutem Reipub.tueri nulli magis conuenit quam Principi, inquit Paulus I C. *l.nam ſalutem ff.de officio præfecti vigilum.* Ideoque Summis Eccleſiæ Pontificibus ſemper fuiſſe curæ quietem & pacem Eccleſiæ, eamque vigere non poſſe niſi diſcordiarum fomenta extinguantur ſupra in nouo glaſſemate oſtenſum eſt, Conſtantinoque Imperatori nihil fuiſſe antiquius quam diſſidiorum fomenta tam inter ſuos ſubditos quam Eccleſiaſticos componere, eleganter deſcribit Nicephorus *Hiſtor.Eccleſ.lib.8.cap.16.*

(12) *Quo diſſentionem talium fore diſpendioſam.* Proximus enim gradus ad mutationem & euerſionem rerumpublicarum eſt diſcordia ſubditorum tam inter ſe, quam Prælatos diſſentio. Etenim diſcordia dicitur à diuerſitate cordium, *glo.Clem.1. de iureiur.* Eaque cauſa ſolet eſſe primarum calamitatum humani generis, *Bald.l.1.col.1.C.de ſer fug.* & *in l.1.C.de ca. tollendis.* Vti multis exemplis oſtenditur in theſauro politicorum aphoriſmorum Ioannis à Chokier fratris mei *lib.6.cap.1.verſ producantur in primis.* Sed & damnoſiſſima ſunt diſſidia priuata quæ ex litibus forenſibuſque contentionibus eruuntur, vti latè proſequitur Gonſales de alternatiua menſium §. 7.*num. 11.* & *ſeqq.* Et Neuizanus *in ſyluam nuptiali lib.6.num 8.* Contentiones enim illæ forenſes analogiam habent & ſimilitudinem cum armorum concertationibus *Gaill lib.1.obſ.73.num.4.* Teſte Ouidio ad Piſonem: 18

Nec enim ſi bella quierunt,
Occidit & virtus, Iuuat exercere togata.
Munera militiæ iuuat & ſine ſanguinis hauſtu,
Dulcia legitimo ſub iudice bella mouere.

Tam litis quam martis euentus per quam dubius eſt, *l.eo tempore l. quod debetur ff.de peculio.* Teſte etiam Virgil. 19

Ecquis erit certaminis arbiter huius,
Ecquis erit ſub quo victoria iudice certet,
Eolus aduenit iudex de lite futurus.

Recte reſpondit Eolum futurum iudicem quem Poetæ finxerunt regem eſſe ventorum quorum flatu & reflatu incertius nihil eſſe poteſt. Præterea Ouidius *lib.1.de arte.*

Mars dubius dubioſaq; lis victiq; reſurgunt

Quoſq; neges vnquam poſſe iacere iacent,

Diſcordiæ & bella depopulantur agros Virg. Eclog.

Impius hæc tam culta noualia miles habebit?
Barbarus has ſegetes? en quo diſcordia ciues
Perduxit miſeros, En queis conſeuimus agris.

At lites & diſcordiæ forenſes patrimonia exugunt *Neuizanus d. loco.* id quod eleganter oſtendit Martialis ſequenti diſticho ad flaccum:

Litigat & podagra diodorus Flacce laborat.
Sed nil patrono tribuit hæc chiragra eſt.

Bella vt & diuturna ſunt teſte Ouid. *lib. 3. Metha.*

Pendet adhuc belli fortuna diuque
Inter vtrimque volat dubijs victoria pennis.

Ita & diſcordiæ forenſes vti exprimit Martialis.

Lis te bis decima numerantem frigora Brumæ
Conterit vna tribus, Gargiliane, foris.
Ah miſer, & demens viginti litigat annis
Quiſquam? cui vinci Gargiliane licet?

Tam bellorum quam litium cauſa.

Ius & Iura negant homines & numina fallunt.
Nec Iouis imperium nec phlegetonta timent.

Itaque cum vt inquit Auſonius.

Vexet amicitias & fœdera diſſociet lis.

Exulent ab orbe Chriſtiano diſcordiæ omnes quæ non niſi à pacis æmulo, Satore Sizaniæ producuntur. *tex. extrauag. ſuper Cathedram* §. *olim de ſepulturis.* Pax præſtantiſſima rerum quas homini natura dedit, inquit quidam. Et nunquam niſi in pacis tempore bene colitur Deus pacis autor. *tex. extrauag. ſuper Cathedram.* Proinde pax ſemper redimenda conſiderandumque pleroſque caduceam quod aiunt victoriam reportare. Quod & Martialis indicat ad Sextum.

Et Iudex petit & petit Patronus:
Soluas cenſeo Sexte creditori.

20 Si quis autem quærat qui fiat vt tot publicæ priuatimque pullulent in Eccleſia Dei diſſidia & contentiones? In promptu ex ſupra laudato Nicephoro. *Eccleſ. hiſt. lib. 7. cap. 7.* cauſæ ſunt. Res ſecundæ & temporum nimia fœlicitas, vnde velut ex ouo hæc & infinita alia mala generantur. Qua de re nonnihil infra *Scholio 130.*

21 (12) *Experimento comprobatum:* Experientiam rerum eſſe magiſtram vulgo ferri aſſolet, *cap. quam ſit de elect. in 6.* Hinc eſt quod Iuſtinianus Imper. in legibus condendis paſſim profiteatur ſe rerum experientia præpellere vti multis iurium texti-

Digitized by Google

textibus oſtendit Bartholomeus Lœpela *tract. de Imperat. militum deligendo* §. *Scientia quoque res militatis num.6. & 7. Vol. Oce 12.* Multaſque experientiæ laudes in virum veluti faſcem collegit Ioannes Neuiſanus *in ſylua Nuptiali libr. 3. num.7.* Vt rectè Cicero libr.1.de orat. Dixerit; vſum omnium magiſtrorum præcepta ſuperare. *Solus & artifices qui facit vſus adeſt* : inquit Ouidius.

(14) *Necnon indulta pariter & priuilegia.* In conſtitutionibus Pontificum nihil debet eſſe fruſtraneum, *glo.cap.ſolita verb.tanquam de maior.& obed. Staphil. de literis gratiæ Tit.de vi & poteſt.clauſularum* §. *Et poſtremo num.fin.* Adiecit itaque Pontifex copulam inter indulta & priuilegia quia copula. Et, coniungit diuerſa præcedentique diſpoſitioni ſolet aliquid noui adijcere *l. ea tamen adiectio ff. de leg.3. Præſes Euerardi in locis legal.loco à natura copulæ.* Porro indulta & priuilegia licet plerumque ſint ſinonima & ſignificationis promiſcuæ, *Anaſtaſius Germonius de indultis* §. *nec non num 14.* Quippe quod priuilegia ſint quaſi priuatæ leges priuatis perſonis conceſſæ vti alias oſtendi *lib.1.quæſt.1.de Iuriſdict. ord. in exempt.* & indulta etiam indulgentiæ aut conceſſiones priuatæ, *cap fin. vt lite pend. vbi gloſſ.verb.indulgentia, cap. dudum de priuileg.cap.ex ore eod.tit. Rom. conſ. 436. incip. quo ad indultum* , differunt tamen quam plurimum & quidem ſignanter in eo quod priuilegia iuri communi derogent, ſintque ideo iuris odioſi, at vero indulta ſunt remotiones obſtaculorum iuri communi obſiſtentium per quæ quia ad ius, communi indultis meditantibus fit reuerſio , iuris non ſunt odioſi ſed fauorabilis *Hieronimus Gonſales de menſibus & alternatiua Epiſcoporum glo. 30. nu. 2. & ſeqq.* Proinde Pontifex hanc ſuam conſtitutionem ita extendit vt tam indulta quæ iuris ſunt fauorabilis, quam priuilegia quæ iuris ſunt odioſi comprehendat. De indultis plura qui volet, videat Anaſtaſium Germonium qui tractatum de indultis copioſum & doctum ſcripſit.

(15) *Eiſdem ſubditis in ipſorum prælatorum diſpendium.* Vere eiuſmodi exemptiones non modo in prælatorum diſpendium, ſed etiam in Eccleſiæ Chriſtianæ perniciem conuerſæ ſunt. Laxat enim habenas ſpes impunitatis ad omnem libertatem, vitæ laxioris *Concil. Trid. ſeſſ.24.cap.11.de reform.* Et ideo reſtringendas eſſe oſtendimus, *latè exemptionum lib.1. quæſt.4.* Imo vero expedire & è re reipublicæ Chriſtianæ fore ſi tollerentur vti multis tam iuribus quam ſanctorum Patrum rationibus & authoritatibus comprobat & concludit Guilielmus Durandus claſſicus & Antiquus Autor, *de modo concilij part. 1. rubr. 4. per tot.* ac etiam D. Bernardus. *De conſider. ad Eugenium.*

(16) *Tam per prædeceſſores noſtros.* Prædeceſſor legem aut conſtitutionem non poteſt facere talem & tam firmam quæ à ſucceſſore reuocari non poſſit. *cap. fin. de reſcript. in 6.* & latè oſtendimus in libro exemptionum *part. 4. quæſt. 2.*

25 (17) *Quam Sedem Apoſtolicam.* Diſiungit Pontifex ſignificationem Sedis Apoſtolicæ à ſignificatione Romani Pontificis de quo in præcedente gloſſemate & quidem rectè. Quia appellatione ſedis Apoſtolicæ comprehenditur legatus à latere, Romani vero Pontificis ſignificatio ſtrictior eſt *glo. Clem. 2. verbo. Sedis Apoſtolica de relig. domib. Marianus Socinus de oblationibus imagini factis libello 19. num. 8. Oce vol. 15. fol. 332.* & ideo hac conſtitutione reuocantur non tantum antiquæ pontificum conſtitutiones huic extrauaganti repugnantes, Sed & quicquid è contra fuit à Cardinalibus legatis à latere conſtitutum. Porro magna
26 eſt energia vocis huius Sedes Apoſtolicæ. Etenim Sedes Apoſtolica nunquam moritur, *cap. ſi gratioſe de reſcript. in 6.* & ideo gratia alicui facta à Sede Apoſtolica nunquam dicitur mori. *d. cap. gratioſa.* Sed eſt perpetua vt & appellatio ad S. Sedem interpoſita. *Rota deciſ. 364. in antiquis.* Multiplex autem eſt eius ſignificatio.

27 Aliquando Sedes dicitur tronus. *cap. ex ore de priuilegijs.* quandoque cathedra *cap. poſt tranſlationem de renunt.* quandoque tribunal, *cap. fin. de offic. ord. in 6.* aliquando Stallus *cap. peto de renunt.* quandoque dignitas *Auth. vt iudices ſine quoque ſuffrag. §. ſic igitur.* quandoque ſumitur pro poteſtate iudicandi, *cap. 11. Romanarum diſt. 19.*

28 Non autem tantum Papa dicitur Sedem habere, ſed & imperator, Iudices Doctores. *Ioannes Franciſci de offic. & poteſt. capituli ſede vacante pralud. 6.* Præterea Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi dicuntur habere ſedem vti diſtinctis iuribus probat D. Ioannes Franciſci, *num. 9. & ſeqq. d. praludio 6.* Inſuper Abbates & Priores tam religioſorum quam religioſarum dicuntur etiam habere Sedem *cap. ſi ad ſolum de regul. in 6.* Idem eſt quod Pontifex hoc in loco non ſimpliciter vtitur voce (ſedis) ſed ei adijcit nomen adiectiuum APOSTOLICÆ. Per antonomaſiam tamen ſanctæ ſedis appellatio Romanum comprehendit; improbe vero comprehenduntur ſedes inferiorum ſignanter laicorum vnde verſus denotans differentiam.

> *Rex ſolium, Doctor cathedra, iudex que tribunal*
> *Poſſidet; at Sedem præſul preterque curule.*

glo. Clem. dudum verb. Cathedra de ſepulturis.

(18) *Ita libenter moderamur.* Pontifex non intendit totaliter hac conſtitutione exemptiones abrogare, ſed aliquibus tantum derogare, verbum enim
29 MODERARI apud Iuriſconſultos diminutionem quandam tantum deſignat. *Abb. cap. fin. vbi gloſſ. verb. Moderantes de verb. ſignif.* Apud latinæ vero linguæ ſectatores MODERARI eſt cum modo & ratione regere vel rem tractare vt apud Suetonium in Auguſto. Nec ſucceſſum victoriæ moderatius eſt, id eſt cum modo eum non rexit & vſus non eſt. Sic apud Plautum *In proemi.* Ratio per iubet

bet ne quid nimis ſed omnia cum moderamine fiant & Cic.de Seneẗ. Noui enim moderationem animi tui & æquitatem. *Menochius de arbitr.Iud.lib.1.quaſt.8. num.54.*

Multa autem ſunt quæ Pontificem ad moderationem harum exemptionum induxerunt. Primum generalis ordinatio vniuerſalis Eccleſiæ procedens à Deo, Apoſtolis, Sanctis patribus & generalibus concilijs. Qua Eccleſiæ & illius, res ac perſonæ immediate ſubiectæ ſunt locorum ordinarijs. *Guilielmus Durandus de modo Concilij generalis part.1.Rubr.4.num.17.Vol.Oce 2.fol.90.* id enim expoſcit Hierarchia Eccleſiæ militantis ſecundum quam inferiores ab immediatè ſuperioribus gradatim reguntur atque gubernantur, *Durandus vbi ſupra num.19.* Itaque cum Epiſcopi vices gerunt Apoſtolorum ſicut & Pontifex ſummus vices Petri. *Durandus d.loco num.23.& 29. cap. Eccleſiaſticarum diſt.11.cap.ſi quis Epiſcoporum 16.quaſt.5.* Rationi fuit conſonum vt Pontifex ijs ſe conformaret quæ Apoſtoli & Sancti Patres rationi conſona putauerunt. *Durandus d. loco num.44.* Subditos immediate Epiſcopis ſubijceret qui eorum poteſtatem Apoſtolicam repræſentarent. Signanter etiam inſpectis quatuor concilijs Eccleſiæ Niceno Conſtantinopolitano Epheſi. & Calcedonenſ. quatuor enim ea concilia cuius ſint momenti tradit prædictus quem laudaui Autor. *Durand. d.loco num.44.& eod.tract.Rubr.3.num.9.* 30 31

Secundo quia per exemptiones impeditur correctio delictorum ſpectans ad Epiſcopos, *cap.irreparabilis de offic.ord. & cap.ſcitote 16.quaſt.3. Durand.vbi ſupra num.58.* 32

Tertio diœceſinus medicus eſt, Eccleſiæ ei commiſſæ ad quem ſpectat abſcindere membra quæ fomentorum non ſentiunt medicinam, *cap.quia aliquam diſt.82.cap.in canonibus 16.quaſt.1.* Porro hæc correctio & diſciplina quæ vitiorum eſt vltrix exemptionum priuilegijs non mediocriter impeditur vti tradit D. Auguſtinus contra Pelagianum *23.quaſt 5.cap.ad fidem, Durand.vbi ſupra nu.61.*

Quarto quia exemptiones præſtant impunitatem delictorum, cum enim exempti remoti ſint à Papa cui ſubſunt, tanta locorum diſtantia cum ſpe impunitatis præbet incentiuum delinquendi de quo infra *Scholio 35. Durand. d.loco num 54.cap.vt fama de ſent.excom. cap.iniuſta 24.quaſt.4. tex.cap.eſt iniuſta 23, quaſt 4.in fin.Concil.Trid ſeſſ.24.cap.11.de Refor.vide ſupra ſchol.15.*

Quinto, quia exemptiones derogant iuri ordinariorum vti late dictum eſt, *tractat.de exemptionibus lib.1. quaſt.3.* hac autem moderatione reuerſio fit ad ius commune *d.quaſt 3.* Cui, prout nec iuri ordinariorum Papa qua nimium fieri poteſt præiudicare velle præſumitur, *cap.licet de offic.deleg.*

Sexto, exemptiones tollunt magna ex parte bona opera, *cap fratrem diſt.86.cap. exiſtimant 9.quaſt.3.* Subiectio autem ea redintegrat, cum contrariorum contra-

traria ſit ratio. *Præſ. loco à contrarijs, Durandus vbi ſupra numer. 68.*

Septimo, Pontifex animaduertit eiuſmodi exemptiones damnoſas & Eccleſiæ præiudiciales, *Durand. d. loco nu. 69. & ſeqq.* Priuilegia autem quæ fiunt damnoſa reuocari poſſe ſcripſimus alio in loco *de exemptionibus lib. 3. quæſt. 29.* nihilque mirum ſi pro varietate temporum ſtatuta & priuilegia immutentur, *Durandus vbi ſupra num. 16.* Omnia enim ſunt ex cauſa, ex loco, ex tempore, ex perſona libranda atque perpendenda, *c. ſed notandum cum c. ſeqq. diſt. 24.*

Octauo exemptiones inducunt ad arrogantiam vti latè oſtendit Guilielmus Durand. *vbi ſupra num. 71.* Cum enim ſancta ſedes habeat eos pro eximijs & ſanctæ ſedis filijs prædilectis vti alibi dictum eſt. *De exempt. lib. 1. quæſt. 1.* multa ſibi arrogant quæ intentioni Pontificis qui eos eximit aduerſantur. Quemadmodum D. Bernardus ad Eugenium grauiter conqueritur, *Durand. d. nu. 71.*

Nono, Exemptiones ſunt cauſa multorum ſcandalorum & ideo moderandæ per Pontificem *late Durand. vbi ſupra num. 72. & ſeq.* Quia vniuerſalis Eccleſiæ ſtatus, gradus, honor, virtus, poteſtas ex eis labefactatur. Inſuper neque aliqua ex eis vtilitas vniuerſali Eccleſiæ accedit, quin vero potius populo & ſtatui religionis efficiunt diſcordias, ſciſſuras, ſchiſmata, mala ſcandala, onera, diſpendia generant & producunt. Vt proinde Pontifex moderationem ad æquilibrium rationis hac ſua conſtitutione inducendam, pro totius Eccleſiæ bono in animum ſuum induxerit. *Guilielm. Durandus latè vbi ſupra num. 74. & 75.* Nam & D. Gregorio teſte in Epiſtolis: Si ſua vnicuique Epiſcopo iuriſdictio non ſeruetur quid aliud agitur niſi vt per nos per quos Eccleſiaſticus ordo cuſtodiri debet confundatur, *cap. peruenit 11. quæſt. 1.*

Ad extremum præterire non poſſum quæ eleganter hac in materia Renatus Choppinus Galliæ non infimi nominis Iuriſconſultus ſcriptum reliquit in hæc verba. *De iure cœnobiorum lib. 1. tit. 2. num. 84. & ſeq.* Equidem Petrus Capellanus, in Chronicum Damaſi Papæ commentario edito quædam notauit mala incommodaque Eccleſiaſticarum exemptionum. Ait enim beatum ſibi videri Monachum ſi repræhenſore careat, cum nil ſit infœlicius fœlicitate peccantium qua pœnalis nutritur iniquitas & mala voluntas velut interior hoſtis roboratur. Ex D. Auguſtini verbis de puero centurionis *can. paratus cauſ. 23. quæſt. 1.* Subſimilia his intonat Carnutum præſul Vuo, aduerſus Latiniacenſem Abbatem & cœnobitas minus dicto audientes Pariſien. Antiſtiti inumbrata ſpecie libertatis cuiuſdam ac immunitatis. Epiſt. 58. Probabile eſt ab hæc præcipiti ſacrorum ſodalium exemptione à diœceſano Magiſtratu diſſolui cōcordiam, Clericorum reuerentiam maioribus dilectionem iunioribus viciſſim impendendam euerti, Hierarchiæ neceſſarium ordinem perturbari: imo nec amicum eſſe Benedicti Abbæ vel eius regulæ qui cœnobium lege ſoluat Epiſcopalis ordinariæ poteſtatis. *cap. 62. & 64.*

Digitized by Google

& 64. ipſius Regulæ. Ex quo Ciſtercienſis Cœnobiarcha Normæ ſuæ ſtudioſum vti deſeruatorem ſe proderet, hanc Monaſtici obſequij formulam porrexit Diœceſano ſacrorum Pontifici; Tibi Domine Epiſcope &c. *cap. Ne DEI timorem de ſymon.* Atque adeo Ciſtercienſem in familiam relatus cum eſſet D. Bernardus nil mirum ſi cœnobiticas exemptiones inſectetur Lib. 3. De conſideratione ad Eugenium 3. talia effatus. *Murmur loquor & querimoniam Eccleſiarum Truncari ſe clamitant ac demembrari, vel nulla vel pauca admodum ſunt qua plagam iſtam aut non doleant aut non timeant. Quæris quam? ſubtrahūtur Abbates Epiſcopis Epiſcopi Archiepiſcopis Archiepiſcopi Patriarchis ſiue primatibus &c. Nolo prætendas mihi fructum mancipationis iſtius. Nullus eſt enim, niſi quod inde Epiſcopi inſolentiores Monachi etiam diſſolutiores fiunt. Quid quod & pauperiores? Inſpice diligentius talium vbique libertorum & facultates & vitas ſi non pudenda admodum & tenuitas in his & in illis ſæcularitas inuenitur Matris noxiæ libertatis gemina ſoboles hæc &c. ſi dicat Epiſcopus nolo eſſe ſub Archiepiſcopo: aut Abbas nolo obedire Epiſcopo hoc de cœlo non eſt niſi forte tu angelorum quempiam dicentem audiſti. Nolo ſub Archangelis eſſe; aut ex alio quolibet inferiorum ordinum aliquem non ferentem ſubeſſe cuiquam niſi Deo;* hucvſque Bernardus qui rurſum in epiſt. 42. ad Senonenſem Archiepiſcopum. Miror in ſit quoſdam in noſtro ordine Monaſteriorum Abbates hanc „ humilitatis regulam odioſa contentione infringere: & ſub humili (quod peius „ eſt) habitu & tonſura tam ſuperbè ſapere vt cum ne vnum quidem verbulum „ de ſuis imperijs ſubditos prætergredi patiantur, ipſi proprijs obedire contem- „ nant Epiſcopis. Spoliant Eccleſias vt emancipentur: redimunt ſe ne obediant &c. Nonnulla tamen Bernardi ipſius elogio, cœnobia per varios Epiſcopatus municipatim Apoſtolico ſolio pure addicta ſunt peculiari fundationis ſuæ lege. Aliud enim eſt, quod largitur deuotio, aliud quod molitur ambitio impatiens ſubiectionis lib. 3. ſupradicto. Qua itidem ratione Petrus venerabilis Eccleſiæ ſuæ Cluniacenſis immunitatem mordicus tuetur Epiſt. 28. libr. 3. ad Ciſtercienſes illam velut inobedientiam ſuis obiectantes. *Ab ipſis,* inquit, *fundatoribus qui eam Eccleſiam in proprio alodio conſtruxerunt ſoli Rom. Pontif. ſubiecta fuit non autem alteri Epiſcopo prius eam poſſidenti ablata.* Cæteroquin iuſta videtur Petri Pleſenſis querela inofficioſæ exemptionis cœnobij Auguſtiniani in Britannia inſula: quod antea cœnobium ſuberat Archiepiſcopo Cantuarienſi: ille enim epiſt. 68. ad Alexandrum 3. Papā. *Aduerſus primates,* ait, *& Epiſcopos intumeſcunt Abbates, nec eſt qui maioribus ſuis reuerentiam exhibeat & honorem, euacuatum eſt obedientiæ iugum in qua erat vnica ſpes ſalutis & præuaricationis antiquæ remedium. Deteſtantur Abbates habere ſuorum exceſſuum correctionem vagam impunitatis licentiam amplectuntur, clauſtralisque militiæ iugum relaxatur in omnem deſiderij libertatem. Niſi huic malo maturius remedium adhibeatur, verendum eſt ne ſicut*

Digitized by Google

Abbates ab Epiſcopis ita Epiſcopi, ab Archiepiſcopis eximantur, & quæ eſt hæc forma iuſtitiæ aut potius iuris deformitas prohibere ne diſcipuli magiſtro conſentiant, ne filij obediant patri, ne milites ſequantur principem, ne ſerui domino ſint ſubiecti? Quid eſt eximere ab Epiſcoporum Iuriſdictione Abbates niſi contumaciam ac rebellionem præcipere & armare filios in parentes, videant quæſo iſta & iudicent qui iudicant orbem terræ: ne inde videantur emanare iniuria vnde iura ſumuntur.

Eodem prope modum relabitur Philo: Hebræi nota ſententia ex libro de creatione Principis, quapropter Franciſcus Senatus olim Ambianorum Præſulem audijt interdicto experiuntem in Corbienſes cœnobitas: qui Romanæ exemptionis obtentu ſibi exterum accerſierat familiaribuſque ſuis Antiſtitem ſacros ordines impoſiturum Decreto Pariſienſi ann. 1393. quod Ioh. Gallus percenſuit *quæſt. 306. iuxta cap. veniens de præſcript. cap. per exemptionem, cap. Abbates de priuil. apud Bonifacium 8.*

Haud tamen deeſt honeſta quædam ac probabilis Monaſticæ immunitatis cauſa, vocationiſque fori Epiſcopalis ab degenere & corrupto vitæ ſtatu multorum Epiſcoporum. Quem Petrus Cluniacen. Abbas minime diſſimulans hæc idcirco ſubiungit (Epiſt. 28. lib. 3.) *Olim in cathedralibus & collegiatis Eccleſijs fuere Monachi ſiue canonici regulares in communi viuentes, atque vno refectorio vnoque clauſtro contenti. E quibus aſſumpti Epiſcopi monaſtica inſtituta callebant, & ideo viſitandis ſuæ diœceſis monaſterijs Monachorumque exceſſibus ponderandis ac corrigendis, necnon quæ ad ſanctæ obſeruationis augmentum conducunt ſanciendis idonei eſſe poterant. Hodie vero cum ſint fere omnes ſeculares à regulari vita prorſus alieni qua fronte Monaſteria viſitare ac de rebus quas neſciunt diffinire debeant non video ſcilicet docebunt quod non didicerint: milites erunt priuſquam tyrones: magiſtri antequam diſcipuli* Reclamante ſacro canone ordinatos *diſtinct. 69. can. miſerum diſtinct. 61. can. ſi clericatus cauſ. 16. quæſt. 1.* Proinde B. Gregorius ad Brunechildē Francorum Auguſtam Epiſtola 5. *Qualis* inſit *Magiſter erit qui diſcipulus non fuit? Aut quemadmodum ducatum gregi dominico præbebit qui diſciplinæ Paſtoris ſubditus ante non fuit?* Addiſcant ergo regulas Legeſque Monachorum Epiſcopi ſi earum violatarum reos pro officio caſtigare plectereque voluerint. Nec abs re curia ampliſſima Religioſos homines criminis arceſſitos reiecit ad ſuum monaſticæque familiæ præſidem, peculiarem diœceſano iudice poſthabito: ſalua dumtaxat Regiæ nationis eximiæ ſcelerum animaduerſione penes ciuilem Magiſtratum Præclaro Areſto 10. Kalend. Martias ann. 1449. pro Frat. Reginaldo Borreo ſacrorum Militum ſyndico Rhodi Inſulæ Carpathij maris, & Frat. Antonio de Choucourt Rhodio equite maleficij reo vincto cui proxime accedit, conſultum alterum 7. Kalend. ſextiles ann. 1451. Secundum Frat. Oliuerium Blanchardum Ciſtercienſis Sodalitij procuratorem: qui ad domeſticum collegij ſui iudicium remiſ-

Digitized by Google

·emiſſionem poſtularat queſtionis criminum Frat. Georgio Burgeſio motæ :onſona his curiæ conſulta voluere eſt noſtro li.2 Eccleſiaſt. Polit. foren. quin & ıuper Lugdunenſi in conceſſu ſenatorio iudicatum eſt. 5. idus Septembris anni 596.pro libertate immunitateque fori ordinarij.Qua ſuffulti Auerniæ canoni- :i Claremontani;ſenatum ex abuſu prouocarant ab Archiepiſcopo Bituricenſi. Quippe quum ipſi Apoſtolico pure imperio ſubijcerentur; vt alibi edocuimus mo ordinarij etiam diœceſum Præſules ipſi ſua poteſtate manuque immiſerunt :œnobia nonnulla: quorum Alumnis illucentem indies virtutem ſanctitatem- ıue vitæ admirabantur. Nam Audebertus Pariſeorum Antiſtes perpetua fori ui immunitate donauit Faſcatenſe Monaſterium:quod D.Baboleaus Abbas pie- ate conſpicuus moderabatur. Cuiuſmodi forenſis exemptionis ius ſingulare ›robauit Clodoueus.2.Rex 6.Idibus Maijs an.650.ex communi quatuor Archi- ›ræſulum ſententia ac ſeptem Epiſcoporum, qui ad Gallicam ſynodum acciti onuenerant. Inde & carnutum pontifex ſuo foſſatenſis ſcripſit Walterio cœ- ıobiarchæ de iuſta ſua ac legitima Monachis dicundi iuris prærogatiua.in epiſt. 04.Sic Landericus Pariſien.Epiſcopus,lege ſoluit Diœceſani Imperij ſui Diony- ianum Monaſterium,inſtigante Principe Armoyni lib.4.de geſt.Francor.ca.41. 'ereque B.Niuardus Rhemorum Archiepiſcopus cœnobio D. Baſilij irrogauit ocationem iuridicæ poteſtatis Rhemenſium Præſulum Childeberto Gallia- ım Rege vt Floboardus Rhemorum canonicus litteris prodidit libr. 2. ſacræ .hemen Hiſtoriæ cap. 7.

Et quidem hæc ſunt quæ Renatus Choppinus Iuriſconſultus Andeganenſis in ıpremo Pariſiorum ſenatu Aduocatus adfert in ſuo Monaſticon ſeu de iure :œnobiorum tractatu *lib.1.tit.2.num.22.& ſeqq.fol.84.*quæ ego ob ſtili & dictio- is eius elegantiam autorumque quorum verba laudat & recenſet pondus atque ›ncinnitatem conceptis verbis hunc in locum redigenda exiſtimaui.

Pro coronide rationum huius agminis, arguere nonnulli ſolent à corpore hu- ano ad Eccleſiæ corpus myſticum *D.Bernardus de conſiderat.ad Eugenium Gaſ- r de Peruſio de reſeruat. beneficiorum in princip.num. 6.* Quemadmodum enim onſtrum eſſet humano capiti immediate coniungere remotiora vel inferiora ımani corporis membra,vti ſunt manus & pedes,ita & myſtici corporis myſti- .m monſtrum videtur inferiora Eccleſiæ membra vt ſunt ſimplices clerici ſe- lares regularesue iungere myſtico illius capiti:hoc eſt Pontifici per ereptionẽ rum ab Epiſcoporum quibus immediate ſubſunt iuriſdictione &, ſubiectio- m immediatam ſummo Pontifici qui Eccleſiæ princeps eſt & caput. E con- ı autem ſtat pro exemptionibus Autoritas & ratio.

Autoritas conſiſtit in Romano Pontifice Chriſti Vicario Petri ſucceſſore vi- m Dei gerente in terris, *ca.quanto vbi gloſſ.eleg.de translat.Epiſcop.* quem Chri-

Digitized by Google

ſtus honorauit nomine Cephas,id eſt,caput.*Gaſpar de Peruſio de reſeruat.benefic. in princip.num.5.Andreas de Val.Pariſienſis Doctor de ſuprema Rom.Pontif.poteſtate.* Cuius encomium atque poteſtatem D. Bernardus de conſideratione ad Eugenium hiſce expreſſit verſiculis.

TV PRINCEPS EPISCOPORVM,
HÆRES APOSTOLORVM,
PRIMATV ABEL,
GVBERNATV NOË,
PATRIARCHATV ABRAHAM,
ORDINE MELCHISEDECH,
DIGNITATE AARON,
AVTORITATE MOYSES,
IVDICATV SAMVEL,
POTESTATE PETRVS,
VNCTIONE CHRISTVS.

Autoritati Pontificiæ de qua ortodoxi non dubitant,quandoque acceſſit regia atque ſæcularis quæ in fundationibus Eccleſiarum à S. Sede confirmatis legem exemptionis ab ordinario adiecit,vti de fundatione ordinum Cluniacenſis, Ciſtercienſis,Carthuſienſis ſcribit Petrus Bleſenſis *in ſuis epiſtolis.*Sed & acceſſit quandoque conſenſus quamuis non neceſſarius ordinariorum,qui vel libere in aliquas exemptiones conſenſerunt vel cum onere & compenſatione alicuius cenſus,vti alio in tractatu oſtendi,*lib.1.quæſt.1.in fin.& quæſt.3.* At vero cauſæ rationeſque harum exemptionum ſunt multiplices.

53 Prima fauor S.Sedis cuius intereſt habere multos ſibi immediate ſubiectos *d. libr.1.quæſt.1.in fine.*

Secundo, Quies & tranquillitas exemptorum qui iugo & multimoda ordinariorum oppreſſione, *Clem.frequens de exceſſib. prælat.vbi Card.num.1.cap. vnico de Sindico & tot. tit.decretalium & texti de exceſſib.prælat.* erepti liberius diuiniuſque vacant rerum diuinarum ſeruitio atque contemplationi, *c.liminoſa 18.quæſt.2.*In pace enim atque quiete alacrius colitur pacis & quietis autor. *Extrauag.ſuper Cathedram* §.*ſcimus de ſepulturis.*

Tertia præſumptum ordium ordinariorum ob quod Hoſtienſis iocando, inquit licet Epiſcopus dicatur ſponſus,Ecclesia vero ſponſa periculum tamen non eſſe ne ſe mutuo amore ſpolient.Proindeque ſicuti pater certis ex cauſis cogitur ad emancipationem ſui filij,*gloſſ.*§.*vlt.inſtit. Quibus mod.ius patria poſt ſoluit.gloſſ. cap.conſtitutus verb.emancipauit. De reſt. in integ.l.fin.ff.ſi quos à parente fuerit manu miſſus.*Item Dominus ad manumiſſionem ſui ſerui,*l.ſi lenones C.de Epiſcop.audient.* Denique ſuperior ad liberandum ſubditum à ſua ſuperioritate, *l.2.C.de*

offic.

'c.pro conſ.& leg. ita & ſupra omnem hominum memoriam rationibus prædi-
is Diui Pontifices multos Eccleſiæ ordines à iuriſdictione ordinaria exe-
erunt eoſque ſibi primo Eccleſiæ capiti immediate ſubiecerunt, *Rebuffus* *'ſp. 142.*

Quarta ducitur ad analogia rei naturalis ſicuti enim oleribus arboribuſque
:nſplantatio prodeſt Virgilio teſte in Georgicis.

Nam quæ ſeminibus iactis ſe ſuſtulit arbor
Tarda venit ſeris factura nepotibus vmbram
Pomaque degenerant.

caponum vngula à pede exempta capitiq; eius inſerta magis excreſcit D.Gre-
rio teſte & experientia quæ rerum eſt magiſtra animaduertimus, *cap.1.de Ma-*
'rat. Ita & exempti inferiori ex agro myſtico eradicati ſupremoque inſiti a-
) magis magiſque in paleſtra ſpirituali radices agunt & vireſcunt, veluti ſub
ıltis Diuis Pontificibus qui exemptiones conceſſerunt ex hiſtorijs vidmus
ruiſſe & etiam nunc florere in omni vitæ ſanctimonia quamplurimos ordines
quibus ego alio in loco, *lib. 1.quæſt.17.* Non tamen quin in agro hoc myſtico,
m. ne in agro, de ſtat. Monach. exemptionum prætextu loligo vitiorum non
:pat vt & in agro Virgiliano Georg. lib.1.

Mox & frumentis labor additur & mala culmos,
Eſſet rubigo ſegniſq; horreret in aruis
Carduus, intereunt ſegetes ſubit aſpera ſilua
Lappeque tribulique interque nitentia culta
Infœlix lolium & ſteriles dominantur auenæ.

ta etiam Euangelicam parabolam. Domine nonne bonum ſemen ſeminaſti
gro tuo. Vnde ergo habet zizania, *Matthei cap.13.* Sed è multis malis minus
endum, *cap. duo diſt.13. l. quoties ff. de reg. iur.*

Denique de exemptionum vtilitate ordinariorumque grauamine multa 34
gerunt Aluarus Pelagius. *De planctu Eccleſiæ lib.2.cap.20.* Fria. *Tract. de Vi-*
ione part.1.quæſt.10.num.2.caſu 54. 57. Oldradus *conſ.125.* Emanuel Roderi-
Reg.quæſt.tom.2.quæſt.63.art.2. Clemens V. *Clem.1.de exceſſib.prælat.* Quorum
ɔritate plerique cenſuerunt, *Hieron. Gonſales de menſib. & alternat. Epiſcopo*
'4.num.88. Emanuel d.art.2. exemptiones eſſe vtiles & proinde eas (quod
ıcit Pontifex) non omnino eradicandas, ſed vitia erroreſque tantum & abu-
ui earundem exemptionum occaſionibus in myſtico Eccleſiæ agro irre-
:, velut loligioem myſticam ſarriendos atque eruncandos. Et in eandem ſen-
am quoque deſcendit Ioannes Lomede Aduocatus Pariſienſis, *De exemp-*
canonica quæſt.5. qui libello typis hoc anno 1621. edito decem harum ex-
:ionum materiam quæſtionibus velut in folle complexus eſt.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

35 (19) *Neue vlli detur materia malignandi.* Hic denotat malitijs hominum
eſſe obuiandum *l.in fundo ff.de re vend.* malitijs hominũ nunquam eſt indulgen-
36 dum *l.4.ff.de inoff.teſta.* nec permittendum vt exempti ſua priuilegia trahant ad
iniquum compendium *l.fin.C.de vſucap.pro emptore*,quod tamen plerumque fa-
ciunt vti prolixe oſtendit Guilielmus Durandus *tractatu de modo concilij genera-
lis part.1.rubr.4.*
37 (20) *Et perſona Eccleſiaſtica à bono obedientia.* Epiſcopo in ſubditos com-
petit duplex lex,vna iuriſdictionis alia diœceſana vti ſcripſi in tractatu exemp-
tionum *lib.1.quaeſt.15.per tot.* Obedientia de qua hic eſt ſermo adſcribitur legi
38 iuriſdictionis,*cap.Conquerente de offic.ord.* Debetque obedientia habere nouem
conditiones quas Card.de turrecrementa & Archid. explicant *in cap.ſciendum
8.quaeſt.1.* Conſiſtit autem obedientia potiſſimum in tribus : Primo in exhibi-
tione reuerentiæ. Secundo in mandatorum ſuſceptione. Tertio in iudicio ſub-
eundo.*Henr.Bollen⁹ tract.de Sinodo Epiſcopi part.3.n.51.*Porro obedientia quæ cõ-
ſiſtit in reuerẽtia differt ab honorificentia quia Reuerentia propriè eſt honor ex-
hibitus ſine verbis, honorificentia vero honor exhibitus verbis, *Sabarella c. de
39 his de maioritate & obed.vbi etiam Abb notab.4.* Exempti debent Epiſcopo Reue-
rentiam non vero honorificentiam, *Bald.l.fin. C.de bon.libert.Rom.ſing.480.Hen-
ric. Bollenus vti ſupra nu. 53.* & ita intelligendum quod in tractatu exemptio-
num ſcripſi *lib.4.quaeſt.34.* Ad hæc obedientia quæ in mandatorum ſuſceptio-
ne conſiſtit,propriè obedientia cenſenda eſt, *Abb.d.cap.de his de maior. & obed.*
vt & ea quæ in iudicij ſubitione verſatur, debent itaque perſonæ non exemptæ
ſignanter vero Eccleſiaſt[illegible] obedientiam canonicam ſubiectionem Reueren-
tiam proprijs eorum Epiſco[illegible]. penes quos etiam ſtat inſtitutio, deſtitutio,
correctio, reformatio, cau[illegible] ad forum Eccleſiaſticum ſpectantium iu-
riſdictio,Eccleſiaſticarum cenſurarum promulgatio,Sacramentorum exhibitio,
40 poteſtaſque hæc paſtoralis in tria membra potiſſimum contrahitur. Quædam
enim ad Epiſcopum ſpectant iure ordinis, vt clericorum ordinatio, virginum
benedictio, altarium & Eccleſiæ conſecratio. Quædam lege iuriſdictionis vt
corrigendi,conferendi, excommunicandi, inſtituendi. Quædam lege Diœceſana
vt ius cenſus & Cathedraticum,exigendi decimas,percipiendi ius hoſpitij indi-
cendi. Quæ omnia Paulus Lancelottus *Inſtit.canon.lib.2.de immunit.Eccleſ.* gloſ-
ſematibus docte illuſtrauit & nos in tractatu exemptionum in ſpecie etiam ex-
41 poſuimus *lib.1.quaeſt.15.* Denique de bono & virtute obedientiæ & quod ab ea
pendeat neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ latè oſtendit tam ex iure quam ſanctis
patribus Guilielmus Durandus Speculator *tract.de modo generalis conſilij celebran-
42 di part.1.rubr.4.num.48.* addens & concludens *à num. 15. vſque 75.* per exem-
ptiones obedientiam tolli crimina impunita manere ordinemque vniuerſalis
Eccle-

Digitized by Google

:cleſiæ conturbari quæ quidem omnia congruunt Concil. Trident. *Seſſione 24. p. 11. de refor.*

(21) *Nec non diuini perſeuerantia ſeruitij nullatenus retrahatur.* Exemptiones tas & conceſſas eſſe vt exempti à iugo ordinarij liberati quietius intentiuſque uino vacare poſſint officio à quo frequenter ordinariorum maleuolentia re- ıhebantur oſtenſum eſt exemptionum *lib. 1. quæſt. 1.* Pontifex itaque cui quies tranquillitas ſubditorum curæ eſt non plane tollere vult exemptiones ne bditi à diuino ſeruitio retrahātur. Sed quadam tenus tantum vt ordinarijs qua- qualis obedientia ſubditiſque etiam libertas conſeruetur. 43

---

§. *SECVNDVS.*

SVMMARIVM.

Pontifex ſcire dicitur quod ab alijs audiuit.
Patriarchæ qui dicantur.
Apud gentiles quadripartitus ordo flaminum vt & in hierarhia Eccleſiæ quatuor primates.
Patriarchæ an viſitent.
Patriarchæ an iuriſdictionem habeant in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum.
Quid item metropolitanus.
Qualis ſit iuriſdictio metropolitani in ſubditos ſui ſuffraganei.
:athedra ethimon.
:ollegiata Eccleſiæ quæ dicantur.
10. *Appellationes perſonarum an collegia comprehendantur.*
11. *Collegia an habeant iuriſdictiones in ſingulos de collegio.*
12. *Clerici ſunt duplices ſpeciei.*
13. *Clericorum appellatione monachi non comprehenduntur.*
14. *Regulares ſubiacent punitioni ſuorum prælatorum.*
15. *Verbū præsūpſerit qualiter intelligēdū.*
16. *Qualis debeat eſſe correctio.*
17. *Spes veniæ incentiuum peccati.*
18. *Delinquentes ſpe immunitatis an exemptione gaudeat.*

:) SANE (22) nuper ad noſtrum relatio fide digna peruenit auditum (23) quod Canonici Patriarchalium (24) Metropolitanarum (25) Cathedralium (26) & collegiatarum Eccleſian (27) & alij clerici ſeculares (28) plura præſumunt (29) quæ ipſis amiam non paruam pariunt (30) & alijs inferunt læſionem (31) etextu exemptionis & libertatis à Sancta Sede obtentæ (32) Ordina-

dinariorum correctiones (33) & ordinationes ſubterfugiunt (34) ac eorum forum ſiue iudicium declinant (35) nonnulli etiam impunitatem ſuorum exceſſuum per priuilegia exemptionis obtinere ſperantes exceſſus ipſos committere non verentur (36) quos niſi per exemptionem qua gaudent crederent ſe defendi nullatenus fuiſſent commiſſuri.

SCHOLIVM.

(21) SANE. dictio hæc eſt adſertiua frequenter in Conſtitutionibus Pontificum vſurpata, vti videre eſt in pleriſque extrauagantibus Ioannis 22. & infinitis prope iuris canonici textibus.

1 (22) *Ad noſtrum relatio fide digna peruenit auditum.* Pontifex certam habere dici poteſt ſcientiam ſeu ſcire quod ab alijs audiuit. *l. item veniunt §. petitam ff. de petit. hered. l. quidam §. ex quo ff. de adminiſt. tut. gloſſ. in extrauag. Ioan. 22. incip. ſi fratrum verb. notitiam ne ſede vacante.*

(23) *Quod canonici Patriarchalium.* Patriarcha inquit Beatus Iſodorus *li. 7.*
2 *Ethymol. cap. 12. relatus in cap. cleros §. ordo verſ. patriarcha. diſt. 21.* Græca lingua ſummus patrum interpretatur quia primum poſt Apoſtolicum tenet locum & ideo quia ſummo honore fungitur, tali nomine cenſetur ſicut Romanus Anthiochenus Alexandrinus Hieroſolimitanus, ita ille. Inuenta porro eſt & conſtituta Patriarchatus dignitas iure poſitiuo teſte Ioanne de Selua, *tract. de beneficio part. 1. quæſt. 4. num. 27.* Suffectaque eſt Beato Petro vti refert D. Hugo *tract. de officio quatuor prælatorum par. 4. rubr. Quales officiales imperator ante conuerſionem*
3 *habuit Vol. Oce. 14. fol. 195.* in locum primatis ſeu primi flaminis. Erat enim apud gentiles quadripartitus ordo perſonarum penes quos ſtabat religionis adminiſtratio, Primates ſeu primi flamines quibus ſurrogati ſunt Patriarchæ, Archiflamines in quorum locum Archiepiſcopi, flamines in quorum etiam locum ſunt Epiſcopi & Parochi in quorum locum ſunt Paſtores hodierni. Quod autem fuerit permagna Patriarchatus dignitas teſtatur Ioannes Franciſcus de Pau. Rotæ olim auditor. *Tract. de viſitatione part. 1. quæſt. 2. numer. 9. & ſeqq. Oce. vol.*
4 *14.* In hæc verba: An Patriarcha poſſit viſitare? reſponde, quod ſic, quia ſupremum poſt Papam in ſubditos eorum ſuper omnes alios ordinarios habet principatum, *cap. antiqua de priuileg. cap. exigit cap. filius de cenſib. in 6.* Sunt enim primi poſt Papam in Eccleſia Dei, *cap. omnes ſine diſt. 22.* præſertim illi quatuor de quibus in d. cap. antiqua. Ex quo infero idem in Patriarcha aquilegienſ. & Venetarum olim gradenſ. Cum & ipſi inter prælatos Italiæ obtineant principatum

Infero

Digitized by Google

ſero in omnibus etiam alijs primatibus,ſunt enim etiam adinſtar Patriarcharum *d.cap.omnes ſiue diſt.22.* vt ſunt Magdeburgenſis in Germania & Bituricenſis in Francia & ſcias quod primates & Patriarchæ licet ſint diuerſa nomina tamẽ dem ſignificant, *cap.1.diſt.99.gloſſ. cap. vnico de ſtatu regul in 6. & cap. prouinciæ diſt.99.* Suntque quatuor principates. Alij vero proprie dicuntur primates vt Aquilegienſis,Venetarum ſurrogatus in locum Gradẽſis & Toletanus & Bituricenſis *9.quæſt.3 nullus primas cum c. ſeqq. & cap.conqueſtus diſt.63.* Et impioprie vocantur Patriarchæ hi duo ſecundum *Spec. de diſpenſ. §.ſunt quoque.* Ita ille addit Petrus à Monte in libro quem inſcripſit, Monarchiam Conciliorum Patriarchiam præferri Cardinalibus etiam Presbiteris excepto Cardinale Hoſtiẽſi qui Papam coronat & Imperatorem inungit, *Rubr. Ordo. adſiſtentium Concilio num.2.Oce.vol.2.fol.74.* qua de re etiam Nicolaus Boerius de ordine graduum vtriuſque fori *part.1.num.13.14. & ſeqq.vol.Oce. 14.fol 301.*

Quærunt nonnulli an Patriarchæ in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum manus poſſint apponere? Reſpondetur quod non pro vt nec etiam Metropolitanus niſi in caſibus notatis per gloſſ.*in cap.paſtoralis de officio ordinarij.* eoſque etiam refert & ita concludit dictus Ioannes Franc.de pauinis, *De viſitatione part. 1. quæſt.10.n. 49.& ſeqq.* De qua materia etiam late tractat Paulus Lancelottus *Inſtitut. Cannic.lib.1.tit.de Epiſcopis.* 5 6

(24) *Metropolitanarum.* Archiepiſcopus & Metropolitanus ſunt Synonima diciturque Archiepiſcopus ab Archos quod eſt Princeps & Epiſcopus quod eſt quaſi princeps Epiſcoporum:Metropolitanus vero dicitur à menſura ciuitatum quibus præeſt qua de re Albertus Trotius *tract de perfecto clerico lib.1.cap.13. num.5.vol.Oce 2.fol.237.& gloſſ.cap.cleros diſt.21.* Quam autem poteſtatem habeat Metropolitanus vide apud Ioannem Bertachinium, *tractat.de Epiſcopo lib.4 part.2.quæſt.44.num.102. vol.Oce 2.fol.165. DD. cap.paſtoralis de Offic.ord. cap. conqueſtus 9.quæſt.4.& vide quæ ſcripſi de Iuriſdict.ord. in exemptos libr. 1. quæſt. 3. numer. 10.* 7

(25) *Cathedralium.* Cathedralis Eccleſia nuncupatur ex eo quod Epiſcopus in ea Cathedram habeat *cap.1.de maior.& obed.in 6.cap. fin.de ſuppl.negl.prælat.in 6.* hoc eſt ſedem Epiſcopalem;Nomen eſt græcum compoſitum ex chatos quod eſt ſedes & edra quod eſt ſponda , Eſt autem ſponda latus lecti, ſpondæ enim ſunt tabulæ quæ vtrumque lectum ſuſtinent,*d.cap.fin.verb.ſponda.* Et ſic cathedræ Ethimologia infert,quaſi ſedes ſpondata hoc eſt vtrimque ſpondis circumvallata,*gloſſ. clem.dudum §. ſuper cathdram, de ſepulturis.* Sumitur etiam cathedra non modo pro ſede Pontificali, *d.clem.dudum §.ſuper cathedram.* Sed etiam pro ſede Doctoris vnde verſiculi. 8

Rex ſolium, Doctor Cathedram, Iudex que tribunal

Poſſidet, ac ſedem præſul prætorque curule.

De Cathedra D. Chryſoſtomus, *cap. Multi Sacerdotes diſt. 40.* ſic loquitur:

„ Multi ſacerdotes & pauci Sacerdotes, Multi in nomine & pauci in opere, videte ergo fratres quomodo ſedetis ſuper Cathedram, quia Cathedra non facit Sacerdotem, ſed Sacerdos cathedram, non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum ſanctificat, Non omnis Sacerdos ſanctus, ſed omnis ſanctus eſt Sacerdos, Qui bene ſederit ſupra cathedram honorem accipit cathedræ, qui male ſederit iniuriam facit cathedræ, Ideoque malus Sacerdos de Sacerdotio ſuo crimen acquirit non dignitatem, in iudicio enim tuo ſedes ſi quidem bene vixeris & bene docueris populum inſtruis. Si bene docueris & male vixeris tui ſolius condemnator eris. Nam bene viuendo & bene docendo populum inſtruis quomodo viuere debeat. Bene autem docendo & male viuendo Deum inſtruis quomodo te debeat condemnare.

9 (26) *Collegiatarum Eccleſiarum.* Eccleſia collegiata eſt, in qua eſt collegium penes quod regimen & adminiſtratio Eccleſiæ ſpectat. Eſt enim collegium quoddam corpus fictum repræſentatum per ſingulos in vnum congregatos. *l. mortuo ff. de fideiuſſor. Petrus à Braxio in directorio electionum part. 3. cap. 21. num. 6. vol. Oce. 14. cap. cum omnes col. 17. & 18. de conſtit.* Facere autem Pontifex debuit diſertis verbis mentionem collegiatarum Eccleſiarum, vt ſub hac diſpoſi-
10 tione collegia ſeu Eccleſiæ collegiatæ comprehenderentur. Quippe quod quandoque appellatione perſonarum collegia non comprehendantur, *Anthonius de poetis in clipeo paſtorali cap. 3. num. 30. & 31. Rom. conſ. 437.* Conſtitutioque derogans priuilegijs quarumcumque perſonarum collegia non comprehendit, *Rom. d. conſ. 437. Anton. de poetis vbi ſupra.* aliudque eſſe collegium, aliud ſingulos de collegio, in tractatu exemptionum ſatis oſtendimus, *lib. 1. quæſt. 23.*

An autem collegium habeat iuriſdictionem in ſingulos de collegio; Abbas
11 dicit non habere niſi adſit conſuetudo, *in cap. cum cauſa num. 7. de officio deleg.* qua de re vide quæ ſcripſi tract. de exempt. *lib. 2. quæſt. 47. & infra in materia conſeruatorum quæſt. 64. & 66.*

12 (27) *Et alij clerici ſeculares.* Clericorum duplex eſt ſpecies. Alij dicuntur ſeculares alij regulares, ſeculares dicuntur qui ſecularia tractare & poſſidere poſſunt Regulares qui non poſſunt, *Nauarrus de Regularibus comment. 1. num. 6.* Portio enim horum Deus eſt & ideo nihil quam Deum curare debent, cum Deus ſit infinitus omnipotens & omnia implens, *cap. 1. de ſumma trinit.* Subſtantiuo autem nomini clericorum, adiectiuum ſeculares adijcitur ambiguitatis
13 tollendæ cauſa, licet enim proprie appellatione clericorum Monachi non cõprehendantur ſignanter in materia odioſa. *Bartholomeus Fumus in aurea armilla verb. clericus nu. 2. 3. & 4. Ang. in ſumma verb. clericus Lancelottus inſtit. Canon. lib. 2.*

Digitized by Google

b.2.de pec.cleric.in gloſſ. Pro materia tamen ſubiecta poſſent comprehendi,&
leo quia lex debet eſſe clara,Pontifex vt obſcuritates omnes amoueat,ſecula-
um clericorum ſe hic meminiſſe profitetur. Cum itaque perſonarum Eccle-
aſticàrum ſeu clericorum appellatione non comprehendantur regulares aut
Ionachi quando de ipſorum præiudicio agitur, *DD.Rubr.& ad cap 1.ne cleri ci*
el Monachi,arg.cap.ſtatutum de elect.in 6.Boetius Epo.in comment.ad tit.ne cleri
el Monachi,cap.7.num.11.fol.85.

Dubitari poſſet cuius correctioni regulares qui ab ordinaria iuriſdictione
ximuntur ſunt ſubiecti?Reſpondetur Iuriſdictioni ſuorum prælatorum, *cap.*
um ab Eccleſiarum prælatis,de offic.ord.arg.l.fin. C.de iuriſdictione om.iud. Nauar.
e Regularibus comment.2.Emanuel.Roderic.quæſt.Reg.tom 1.quæſt.17.art.1. non 14
ero Epiſcopi, *Emanuel.Roderic.ibidem tom.2.quæſt.2.art.6.*idque niſi extra clau-
ra cum populi ſcandalo deliquerunt, qua de re eſt Bulla quam infra inſerui
cholio 54. Itaque ſi infra clauſtra degant aut quid committant non ſunt con-
eniendo coram ordinario, *Nauarr.de Reg.Com 2.num.63 & ſeqq.*& conſequen-
er pro cenſu annuo non poterunt coram ordinario conueniri,non enim poteſt
enſus cenſeri extra eorum clauſtra, *Nauarr.ibi.Emanuel.d.quæſt.2.art.18.* pote-
unt tamen ſi prælati quibus ſubijciuntur longius abſint, priuilegia enim non
onceduntur cum magno tertij incommodo, *Emanuel to.2.q.61.art.5.in fine,* vt
t ſimiliter alio in loco oſtendi, *de iuriſdict.ord in exempt.lib.4 quæſt.50.& 51.*item
t & inquit dicto loco Nauarrus in cauſis mercedum & miſerabilium perſona-
um iuxta Concilij Trid.diſpoſitionem, *Seſſ.7.cap.7.de reform.*

Sed an prælatus cognoſcet de homicidio extra clauſtra per regularem com-
iſſo, *Emanuel.Roderic.d.tom.2.quæſt.2.art.10.& quæſt.34.art.1.*reſpondet & pro-
at autoritate Nauarri quod cognoſcere poterit, non tamen de atrocioribus ſi
œna capitalis eſſet imponenda, *Conſ.6.de foro compet.* qua de re & ego quædam,
b.4.quæſt.88. An autem eiuſmodi exemptorum prælati torquere poſſint,& ad
triremes condemnare,diſcutit Nauarrus *De Reg.Com.3.numer.52.* & Emanuel
oder.*d.tom.2.quæſt.25.*& ego etiam pluſcula alia in loco *lib.4.q.111.*

(28) *Plura præſumunt.* Verbum hoc præſumpſerit, in materia correctiua & 15
rohibitiua qualis eſt præſens, comminationem inducit vti videre eſt ex quam
lurimis Pontificij Iuris textibus.*Clem.ambitioſe in fin.de reb.Eccleſ.non alienan-*
*is,*dolumque & malitiam præſupponit, *Nauar. de alienis rerum Eccleſ. num.16.*
*ard.Clem.1.quæſt.39.de priuil.*vnde fit vt lex puniens præſumentem non puniat
ona fide facientem, *Nauarrus de datis & promiſſis pro iuſtitia notab. 23.nu-*
mer.38. Vere dicit Pontifex,exemptos ſibi multa in ſuam Eccleſiæque perniciem
ræſumere,nam & de eos multis in locis exclamat & conqueritur D. Bernardus
d Eugenium idque etiam longe lateque deducit & probat Guilielmus Duran-

 dus

Digitized by Google

dus de modo Concilij celebrandi, *part. 1. Rubr. 4. à numer. 15. vſque 75. & ſignanter num. 77.*

(29) *Quæ ipſis infamiam non paruam pariunt.* Spe enim impunitatis crimina perpetrantur quæ delinquentes infamant, *tot. tit. ff. de his qui not. infamia.* idque eo facilius & liberius quo exemptionis prætextu ſe euaſuros exiſtimant: nam vt inquit Claudianus:

Procliuior vſus
In peiora datur ſuadetq; licentia luxum
Illecebriſq; effrena fauet: Tunc viuere caſte
Aſperius cum prompta Venus, Tunc durius iræ,
Conſulimus cum pœna patet.

(30) *Et alijs inferunt læſionem.* Pythagoræ eſt ſymbolum ſtateram ne tranſgrediaris, id eſt, ne quid facias præter ius & æquum, fieri enim nequaquam id poteſt ſine alterius læſione, imo ne quidem ſine ſui ipſius, cum etiam lucrum malum æquale diſpendio cenſeatur.

(31) *Prætextu exemptionis & libertatis à Sancta Sede obtentæ.* Pontifex hoc in caſu ſentire videtur de exemptionibus conceſſis à Sancta Sede, non vero de exemptionibus quæ alijs ex cauſis ortæ ſunt, de quibus quædam ſcripſimus libro exemptionum primo *quæſt. 3. num. 5. & ſeqq.*

(32) *Ordinariorum correctiones.* Caſus pluſquam centum quibus exempti corrigi coercerique ab ordinario poſſunt alibi deſcripſimus *libro 2. de Iuriſdict. ordinarij in exemptos quæſt. 45.* debet tamen correctio hæc vt æqua ſit & iuſta
16 fieri animo medendi non ſæuiendi, *cap. Odio diſt. 86.* & ex charitate non vero ex furore procedere, *cap. fraternitas 12. quæſt. cap. corripiantur 24. quæſt. 4.* iuſtitia tamen & iuris rigor eſt miſericordia temperanda, *cap. omnis, cap. diſciplina, cap. ſunt itaque diſt. 45.* Quandoque tamen correctio plus habere debet de aſperitate quam benignitate *d. cap. fraternitas, & cap. ecce. 24. quæſt. 3. & cap. illud. eod. loco.* & è contra, quandoque etiam plus de manſuetudine quam rigore, *cap. ſincera, cap. licet diſt. 45.* Summa præſtat cum ſeueritate diligere quam cum leuitate decipere, *cap. non omnis, cap. non oſculatur 5. quæſt. 5.* Charitas enim ibi eſſe nequit, ſed languor vbi mali mores non corriguntur, *cap. non putes 23. quæſt. 5. cap. ſeqq.* qua de re inferius etiam quædam notauimus *Scholio 42.*

(33) *Et ordinationes ſubterfugiunt.* Exempti ſubijciuntur diuerſis & quamplurimus ordinationibus ordinarij, quos diſtinctim alibi retuli, *dicto libr. 2. quæſt. 45.*

(34) *Ac eorum forum declinant.* Exempti multis in caſibus declinare poſſunt forum ordinarij vt oſtendi tractatu exemptionum *lib. 2. quæſt. 6. & ſequentibus.* Multis etiam in caſibus non poſſunt partim à Concilio Tridentino relatis

Digitized by Google

atis, partim à nobis dicta quæſtione 45. & paſſim in diſcurſu iſtius tractatus.

(35) *Nonnulli etiam impunitatem obtinere ſperantes exceſſus committere non verentur.* Spe enim veniæ peccantes fortius delinquunt quam alij, vnde ſacra Scriptura, inquit, maledictus homo qui peccat in ſpe. Facilitaſque veniæ incentiuum tribuit delinquendi, *33. quæſt. 4. cap. eſt iniuſta, & cap. vt clericorum de vita & honeſt. cler. Paulus Lancell. Inſtit. canon. libr. 2. de immunit. Eccleſ. §. hic autem in gloſſ. verb. ſperantes.* 17

(36) *Quos niſi per exemptionem qua gaudent crederent ſe defendi nullatenus fuiſſent commiſſuri,* vtrum delinquens ſpe impunitatis conſequendæ ab exemptione qua gaudet ea iuuari poſſit? latè diſcuſſimus, *lib. 4. de iuriſdictione ordin. in exemptos & contra de exempt. à iuriſdict. ord. quæſt. 71. per tot. ſignanter num. 31.* reſoluimuſque gaudere. Quia circumſtantia Spei immunitatis non excludit affectantem aut delinquentem à participatione legis diſpoſitionis aut Priuilegij, *Nauarr. de Iubileo & Indulgent. notab. 34. numer. 6. tertia quæſtio.* Et clerici ſpe immunitatis delinquentes priuilegio non priuantur, *Nauar. ibid. & conſ 36. num. 3. de ſent. excomm.* Niſi tamen ſpecialiter diſpoſitum ſit, quod ſpe immunitatis delinquens exemptione non gaudeat; *Nauar. d. not. 34. num. 6.* 18

---

§. TERTIVS.

SVMMARIVM.

1. *Audacia compeſcenda.*
2. *Committentes enorme crimen an exemptionem amittant.*
3. *Quid ſit ſcandalum.*
4. *Scandali vitandi cauſa multa ſunt ſpeciali iure introducta quæ hic recenſentur.*
5. *Conniuentia prælatorum reprehenſa.*
6. *Prælatus non eſt de ſeueritate à ſubdito arguendus.*
7. *Reipub. intereſt delicta non eſſe impunita.*
8. *Culpa eſt non corrigere.*

(37) HINC itaque accidit (38) vt propter eorum audaciam qui prætextu exemptionis impunitatem exceſſuum obtinere confidentes (39) nonnulla multoties committunt enormia (40) per quæ plurimum diffamatur Eccleſia (41) & ſcandala grauia generantur, (42) potiſſime autem cum talia per eos ad quos horum ſpectat correctio (43) incorrecta remaneant (44) ſeu illi ad quos ſpectant illa punire negligunt.

SCHOLIVM.

(37) H*Inc itaque accidit.* Propoſuit Pontifex cauſas ob quas exemptiones tot mala producunt; nunc deſcendit ad rationes & modos quibus huic malo mederi poſſit, prius enim eſt de cauſa quam de modo inquirendum, *l.1.ff.de excep.doli.*

1 (38) *Vt propter eorum audaciam.* Legibus & conſtitutionibus coerceri debet audacia, refrenari appetitus noxius, caſtigari delinquentium licentia nocendique facilitas *Fortunatus Garcia, de vltimo fine vtriuſque iuris num.76.* Rectè Horatius *Oda 24. lib.3.* damnauit audaciam his verſibus:

O quiſquis volet impias
Cædes aut rabiem tollere ciuicam
Si quæris Pater vrbium
Subſcribi ſtatuis indomitam audeat
Refrenare audaciam.

Et alius:

Nam deteriores omnes ſumus audacia quodcumque inciderit in mentem valet.
Neque id putabit prauum an rectum ſit quid petat.
Et ideo nunquam non nimia illa audacia
Semper euadit in aliquod magnum malum.

Denique Claudianus.

Procliuior vſus
In pecora datur ſuadetque audacia luxum
Illecebriſque effrena fauet.

Hinc recte ſcripſit D. Iſodorus *in cap. facta ſunt diſt.4.* Factas eſſe leges & Principum conſtitutiones vt earum metu humana coerceretur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur audacia & nocendi facultas, Et alibi *eadem diſt.4. cap.1.* Cauſa conſtitutionis legum eſt humanam coercere audaciam & nocendi facultatem refrenare. Deniq; Cicero: *pro ſexto Roſc. amer.* Oſtendit audaciam omnium malorum fontem exiſtere, in vrbe, (inquit) luxuries creatur, ex luxuria exiſtit auaritia neceſſe eſt ex auaritia erumpat audacia vnde omnia ſcelera & maleficia gignuntur.

2 (39) *Nonnulla multoties committunt enormia.* An enormia crimina committentes exemptionis priuilegium quo ante fouebantur amittant? tractatur alibi meo, *lib.1. de exempt. quæſt. 20. & lib.4. quæſt.65. nu.5. & ſeqq.* vbi etiam ſuccinctim oſtenditur quæ & qualia crimina cenſenda ſint enormia.

(40) *Per quæ plurimum diffamatur Eccleſia.* Eccleſiaſticorum crimina producunt

icunt tria mala,inquit Ioannes de Anania *in cap.ſignificaſti,numer. 3. verſ.nota ia mala,de adulterijs.* Primò aliorum & ſignanter laicorum corda ſcandalaliantur. Secundò vituperatur officium & ordo Sacerdotalis. Tertio præſtatur aijs liberior licentia peccandi,iuxta illud quod inquit Dominus in Leuitico ad Moyſem, Si Sacerdos qui eſt vnctus peccauerit,facit peccare populum, *cap.magnæ poſt ponit.verſ.præterea, de voto.* Vnde de D. Conſtantino Imperatore refert Nicephorus. *Hiſtor.Eccleſ.lib.8.cap.16.* Si in Epiſcopum incideret alienum coniugium violantem,ſe purpura ſua piaculum id obtecturum eſſe, ne iam fœdum facinus ſpectatoribus occaſionem mali crearet.

(41) *Et ſcandala grauia generantur.* Scandalum definitur eſſe dictum vel 3
factum minus rectum præbens occaſionem ruinæ, *Felin. cap.nihil num. 2. in fin. de præſcript. Nauar.de ſpolijs clericorum* §.*19.numer.3.* Scandali ratione multa ſunt 4
ſpeciali iure conſtituta.

1. Ex non culpa fit culpa, *gloſſ.cap.ex literis,de homicidio.*

2. Euitandi ſcandali cauſa toleratur clericus priuandus, *Innoc. cap.1. de clerico Coniugato.*

3. Spoliatus ante omnia non reſtituitur, *gloſſ.cap.inprimis 2.quæſt.1.& 4.qu.1. cap.in ſummo,& in cap.ad petitionem, verb.reſtituendus de accuſ. Lancel. de attentatis part.2. quæſt.18.num.5.*

4. Non habetur ratio pœne, *l.ſi quis in tantum C.vnde vi. Fel.cap.nihil, num.3. verſ.7. de præſcript.*

5. Punitur non puniendus, *Fel. ibidem num.8.*

6. Ratione ſcandali Epiſcopus priuatur Epiſcopatu dato æquali cambio. *Fel. vbi ſupra verſ.10.* & beneficiatus ſuo beneficio, *late Marſilijs ſing.683. Abbas cap. quæſitum.de rer.permut. Feder.de permut. benef.quæſt.25.*

7. Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum clerico deficiente in purgatione, *Fel.vbi ſupra verſ.11.*

8. Matrimonium etiam inter habiles & idoneos prohibetur, *cap. ſuper eo de cop. ſpirit.*

9. Prohibetur electio eius qui nihil deliquit, *Abbas cum glo. cap.conſideranimus in fin.de elect.*

10. Ratione ſcandali Papa non diſpenſat ſuper Matrimonio non legitime contracto, *Rom. conſ. 307.*

11. Inferior à Papa, poteſt apponere manum cauſæ ad Papam deuolutæ, *Abb. & Hoſt.cap. conſtitutis de app.*

12. Tolerantur inutiles, *Fel.d. cap.nihil verſ. 16. de præſcript.*

13. Debet peti abſolutio à voto etiamſi reuera non obliget, *Abb.cap.magna de voto.*

14. Co-

Digitized by Google

14. Cogit contrahi matrimonium, *Abb. cap. cum in tua de ſponſal.*

15. Tacens non habetur pro conſentiente, *Felin. d. cap nihil verſ. 19.*

16. Licet tranſire ad religionem ſtrictiorem, *Abbas vbi ſupra verſ. 21.*

17. Ratione ſcandali non licet rem meam propriam auctoritate recupare etiam in caſu quo à iudice iuſtitiam non expecto, *Fel. ibidem verſ. 22.*

18. Ratione ſcandali pæna remittitur, *Fel. d. cap. nihil verſ. 28.*

19. Omiſſio citationis facta timore ſcandali, tenet, *Felin. vbi ſupra verſ. 29.*

20. Poteſt ſuſpendi executio mandati Apoſtolici quantumuis pœnalis. *Fel. ibid. verſ. 30.*

21. Poteſt formari inquiſitio abſque fama præcedente, *Fel. ibid. verſ. 31.*

21. Poteſt recedi à forma præſcripta à ſuperiore, *Fel. vbi ſupra verſ 32.*

23. Lex iniuſta quæ alioquin in foro conſcientiæ non obligat tamen ratione ſcandali poteſt obligare, *Fel. vbi ſupra verſ. 33.*

24. Eccleſia cum ſubeſt ſcandalum non petit decimas ex terris ex quibus dari non conſueuerunt, *Fel. vbi ſupra verſ. 33.*

25. Veritas ratione ſcandali quandoque ſubticetur, *Fel. d. verſ. 33. poſt med.*

26. Ratione ſcandali Papæ non eſt obediendum, *Barbatia de praſtantia Cardinal. part. 1. quaſt. 1. nu. 37. vol. Occ. 14. Hier. Sratus conſ. 1. num. 39. vol. 2.*

27. Litem cui quis renunciauit reſumere nemo poteſt, Poteſt tamen ſi ſubſit ſcandalum, *tex. cap. nihil cum ſcandalo de praſcript. Barbatia d. n. 37.*

28. Ratione ſcandali eligibilis fit ineligibilis, promouibilis impromouibilis, *cap. Cum teneamur de preb. Barbatia vbi ſupra.*

29. Lex noua corrigit antiquam niſi ſubſit ſcandalum, *Barbatia vbi ſupra.*

30. Propter ſcandalum poteſt religioſus omittere habitum ſui ordinis, *cap. Deus qui, de vita & honeſt. cler. late Antonius Scappo tract. De Birreto Rubeo dando S. R. E. Cardinalibus Reſponſo 4. num. 20. ſcripſi infra Schol. 149.*

31. Ratione ſcandali exemptiones caſſari debere late tradit & probat Guilielmus Durandus *de modo & forma Concilij generalis part. 1. Rub. 4. numer. 72. 73. 74. Occ. 2.*

32. Scandalum operatur vt prouiſio impediatur & iam facta reuocetur, *Sratus conſ. 1. num. 64. part. 1.*

33. Ratione ſcandali receditur à communibus Iuris regulis, *Srat. d. conſ. 1. n. 39.*

34. Remedium attentatorum ceſſat ratione ſcandali, *Lancelottus de attentatis part. 2. cap. 4. limit. 13.*

35. De timore ſcandali credendum eſt ſuperiori. *Srat. conſ. 10. n. 10 part. 1.*

36. Scandalum iuſtam diſpenſandi cauſam præbet, *Prapoſitus, cap. licet, num. 8. diſt. 45. Antonius Scappus de Bireto Rubeo Cardinalium Regularium Reſp. 6. num. 31.* præpollet enim ſcandalum infamiæ, *prapoſitus ibid. num. 8.*

37. Scan-

Digitized by Google

37. Scandali euitandi cauſa permittitur monacho effecto canonico vt poſſit commedere carnes, *Henricus Boic.in cap qui Dei timorem num.10.de ſtatu Monach. Anton.Scappus d.Reſp.9.num.33.*

38. Ratione ſcandali veritas iuris poſitiui temperanda eſt & relaxanda, *Angel.in ſumma verb.ſcandalum ſub num.3.*

39. Item excommunicandus non debet, vt euitetur ſcandalum, excommunicari, *gloſſ.vlt.can.Si quis ordinatus diſt.92. Vincentius Carocius de remedijs aduerſus damnoſas executiones except.6.num.27.*

40. Similiter ſcandali cauſa receditur à pœna, *l. Si quis in tantam C. vnde vi, gloſſ.can.lator.2.quaeſt.7.Vincent.Caroc.d.except.6.num.28.*

41. Principi non eſt obediendum quoties vertitur periculum ſcandali, *D. Thomas 2.2.quaeſt.8.art.Carocius d.num.28.*

42. Mitigandæ etiam ſunt pœnæ, *Tiraq.de pœnis temperandis cauſa 46.*

43. Sequeſtrari poſſunt poſſeſſiones partibus citatis imo etiam non citatis, *Vincent.Caroc.d.loco Except.132.num.18.idem in tract. de Sequeſtro part. 1. quaeſt. 6. Bald. l.1.§.quies ff. de officio praefecti vrbis.*

44. Papa non poteſt ſuper ſcandalo diſpenſare, *cap.cum teneamur de praebendis, Nauarr.cap.Sacerdos num.130.cum ſeqq.da pœnit.diſt.7.* Nec reſcribere cum clauſula non obſtante ſcandalo, *Nauar.ibid.num.131.* talique reſcripto obediendum non eſt, *Abbas d.cap. cum teneamur, Nauarr. d. loco.* Et quidem hactenus dicta ſint de ſcandalo puſillorum non vero Phariſæorum vti alias diſtinxi *Scholio 8.* quod ſemper ſalua æternæ vitæ iactura vitandum eſt, *Abbas cap.Niſi num.12. de renunt. Grat.conſ.1.num.39.part.1.*

(42) *Potiſſime autem cum talia per eos ad quos horum ſpectat correctio.* Grauiſ- 5
ſime offendere prælatos qui ſubditorum crimina non puniunt, diuerſis in locis teſtatur Diuus Auguſtinus, *can.in vitijs 23. quaeſt.5. can.nemo diſt.83.can.non putes 23. quaeſt.5.can.non omnis,can.non oſculatur 5. quaeſt.5.* Vnde eos non prælatos eſſe ſed canes impudicos improperat, *d. can. nemo diſt.83.* Et tam inſipientes eſſe dicit, quam eos qui cultrum rapere non audent puero, ne audiant ploratum nec timent, ne vulneratum audiant vel extinctum. *d.can. in vitijs,* & ideo Leo Pontifex, *can.inferiorum diſt. 86.* teſtatur inferiorum ſubditorum culpas ad nullos magis referendas, quam ad præſides negligenteſque prælatos ij enim multã inquit ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorem diſſimulant adhibere medicinam, itaque ſi prælatus in punitione ſit Seuerus & excedens, non ea propter 6
debebit à ſubdito pro exceſſu in correctione commiſſo veniam poſtulare inquit valde eleganter D.Auguſtinus, *can. quando neceſſitas diſt.86.* neque etiam iniuriarum actione tenebitur, *eleg. Emanuel Roderic. Regul.quaeſt.tom.2.quaeſt.41.art. 3.* qua de re etiam quædam ſuperius videri poterunt *Scholio 32.*

7 (43) *Incorrecta remaneant.* Contra id quod Reipub. intereſt ne crimina remaneant impunita, *l. ita vulneratus ff.ad L.aquil. l.ſi longius §.1.ff. de iudic. l. per omnes C.de defenſ.ciuit.*

(44) *Seu illi ad quos ſpectant illa punire negligunt*, de dictione ſeu nota-
8 tur, infra *Scholio 116.* Culpam facientis habet qui quod poteſt negligit emenda-
re, Error enim cui non reſiſtitur approbatur, *Paul. Lancel. inſtit. canonic.libr.1.
de vita & honeſt prælat.§ præterea cauendum vbi & gloſſ.tex.can.Si is 24.q.3.*

---

§. QVARTVS.

SVMMARIVM.

1. *D. Bernardi Encomium ſummi Pontificis.*
2. *Reip. intereſt crimina ne maneat impunita.*
3. *Prælati dicuntur medici ſpirituales.*
4. *Correctio exemptorum penes quos ſit.*
5. *Energia dictionis confeſtim.*
6. *Quid ſi regulares extra eorum clauſtra delinquant.*
7. *Quid ſi regulares intra clauſtra delinquant.*
8. *Ordinarius incarcerans regularem exemptum excommunicatur.*
9. *Scire quæ dicamur.*
10. *Ordinarius an præſumatur ſcire crimen commiſſum.*
11. *Qualis ignorantia excuſet ordinarium.*
12. *Dictio ita quid denotet.*
13. *Qualis debeat eſſe correctio.*
14. *Miſericordia ſeueritate & ſeueritas eſt miſericordia temperanda.*
15. *Quid ſi punitio non fuerit congrua.*

(45) NOs volentes (46) ne ex eo prætextu delicta remaneant impunita (47) morbo eiuſmodi neceſſariam adhibere medelam (48) ſacro approbante concilio (49) Statuimus (50) vt de cetero (51) illi quibus exemptorum correctio & punitio à dicta ſede demandata eſt (52) circa illam vigilanter intendant (53) & diligenter officij ſibi commiſſi debitum exequantur, (54) & quamprimum eis exemptos ipſos deliquiſſe (55) legitime conſtiterit (56) ita eoſdem exemptos delinquentes puniant (57) quod ijdem exempti metu pœnæ à ſuis arceantur inſolentijs (58) & alij eorum exempto perterriti proſilire ad ſimila merito perhorreſcant.

SCHO-

SCHOLIVM.

(45) NOs *volentes.* Sarta ſanctaque debet eſſe omnibus orthodoxis ſum-
mi Pontificis voluntas eaque pro lege habenda, §. *quod Principi in-
ſtit. de iure naturali gent. & ciuili* de quo inſigne illud extat Diui Ber-
nardi Encomium *lib. 2. de conſideratione ad Eugenium.* Age indagemus adhuc 1
diligentius quis ſis quam geras perſonam in Eccleſia DEI. Quis es? SACER- ,,
DOS MAGNVS, TV PRINCEPS EPISCOPORVM, TV HÆRES APOSTO- ,,
LORVM, TV PRIMATV ABEL, GVBERNATV NOË, PATRIARCHATV ,,
ABRAHAM, ORDINE MELCHISEDECH, DIGNITATE AARON, AV- ,,
TORITATE MOYSES, IVDICATV SAMVEL, POTESTATE PETRVS, ,,
VNCTIONE CHRISTVS. ,,

(46) *Ne ex eo prætextu delicta remaneant impunita.* Reipub. enim intereſt 2
ne delicta remaneant impunita, *l. ita vulneratus in fin ff. ad l. aquiliam l. locatio §.
quod illicite ff. de pub. iud.* vt qui virtutis amore à ſcelere abduci nequeũt formidine
pœnæ deterreantur, *l. ſi quis §. pen in fin. ff. de pœnis.* hinc Deuteron. cap. 19. ſic ſcri-
ptum eſt. Reddes illi ſicut fratri ſuo facere cogitauit & auferes malum de me-
dio tui vt audientes ceteri timorem habeant & talia facere nequaquam audeãt.
Item *Deuteron. cap. 13 19. 21.* Lapidibus obrutus necabitur vt omnis Iſrael audiens
timeat & ne faciat quicquam huic ſimile.

(47) *Morbo eiuſmodi neceſſariam adhibere medelam.* Pontifex medicus
eſt Eccleſiæ vniuerſalis, *Ioannes Durandus de modo celebrandi concilij part. 1. tract.* 3
num. 60. vt & Prælati Eccleſiarum ſibi ſubiectarum, *can. inferiorum diſt. 86. can.
recedite diſt. 45. can. non vos 5. quæſt. 5. can. quid faciet 23. quæſt. 4.* ideo pro ratione
morborum medelas adhibere & malo quod aiunt nodo malos cuneos adaptare
debent, abſcindereque etiam vulnera quæ fomentum non recipiunt diſciplinæ,
can. quia aliquanti in fin. diſt. 82. can. in canonibus 16. quæſt. 1. immedicabile vulnus,
Enſe reſcindendum eſt ne pars ſincera trahatur, inquit Poeta. Denique ſicuti me-
dicus vno collirio omnibus oculorum morbis non medetur, ſic Prælatus non
vno genere doctrinæ, ſed diuerſimode ſpirituales ſuas medicinas ſolet adhibere,
can. neceſſe diſt. 29.

(48) *Sacro approbante Concilio.* De ſacro hoc concilio elegantiſſimum do-
ctiſſimumque tractatum edidit Cardinalis Pateotus, in quo multa ſcitu ſunt di-
gna & notanda. Et quid operetur clauſula, de noſtrorum fratrum conſilio in lite-
ris Papæ tradunt DD. *ca. ad Apoſtolica de re iud. in 6. & Clem. 1. §. Cæterum de iure-
iur.* Quæ autem Pontifices, Epiſcopi, princeps negotia ardua explicare poſ-
ſint non adhibito ſuo Concilio ſuccinctim etiam tradit Andreas Alciatus,

l. placet rationabilis conſilij. C. de Sacroſanct. Eccleſ.

(49) *Statuimus.* Hic Pontifex legem ſtabilit cuius virtus eſt imperare, vetare permittere, *l legis virtus ff. de legibus.* Soletque Pontifex vtendo hoc verbo Statuimus inducere ius nouum, *gloſſ. cap. vt litigantes de offic. ord. in 6. Nauarr. de ſpolijs clericorum § 7. num. 2.*

(50) *Vt de cætero.* Queri hic poſſet an lex aut conſtitutio Principis non tantum ad futura ſed etiam ad præterita extendatur? Qua de re videri poterit Nauarrus *Repet cap. Si quando except. 21. numer. 3. & ſeqq. de reſcriptis fuſe,* id enucleans.

(51) *Illi quibus exemptionum correctio & punitio à S. Sede demandata eſt.*
4 Exemptionum correctio & punitio ſpectat vel ad prælatum eorum mediatum aut immediatum habentem in exemptos iura quaſi Epiſcopalia, de quibus tractauimus in tractatu noſtro exemptionum *lib. 1. quæſt. 17. & lib. 4. quæſt. 20.* vel ad capitula de quibus etiam dicto tractatu *lib. 2 quæſt. 47.* quæ omnia pendent à priuilegijs legitime conceſſis vel acquiſitis præſcriptione vel conſuetudine, qua de re etiam eodem tractatu. *lib. 1. q. 6.*

(52) *Circa illam vigilanter intendant.* Pontifex admonet Prælatos vigilan-
» tiæ diligentiæque in correctione ſubditorum, Plaut. *in Rud.* vigilare decet
» hominem qui vult ſua tempori conſuere officia, nam qui dormiunt libenter ſi-
» ne lucro & cum malo quieſcunt. Et Ouid. lib. 1. de Ponto.

Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus
Vt capiant vitium ni moueantur aquæ
Et mihi ſi quis erit dicendi carminis vſus
Deficit eſtq; minor factus inerte ſitu.

Quam autem gnauiter prælati incumbere debeant ſubditorum correctioni notauimus ſuperius *Scholio 32. & 4.*

(53) *Et diligenter officij ſibi debitum exequantur.* admonet Pontifex præla-
5 tos vt prouinciæ quam nacti ſunt ſeſe accommodent proq; illius dignitate ſeſe gerant ac vt in prouerbio eſt vt ſpartam quam adepti ſunt hanc adornent de quo in chiliadibus Eraſmus. *Chiliad. 2. cent. 5. Adagio 1.* & infra *Scholio 106. & 107.* dicetur. Sed an vt officij debitum exequantur poſſint ſibi officiales armatos aſſumere? vide Felinum *cap. ſignificaſti de officio deleg.*

(54) *Et quamprimum eis exemptos ipſos deliquiſſe.* Dictio quamprimum vt & confeſtim intelligi poteſt quam citius poterit. *l. 2. §. confeſtim ff. ad trebell.* adhibito aliquantulo temporis interuallo, *l. cum omnis l. quod dicimus ff. de ſolut. §. pro iure vbi gloſſ. verb. confeſtim inſt. de verb. oblig. v. Abbatem c. quia propter, nu. 17. de electione fol. 164.* vbi diſquirit quantum tempus hæ dictiones confeſtim, mox illico requirant, quando enim talis dictio ponitur ad aliquid dandum vel faciendum

dum requiritur pro implemento aliqua morula, *Albertus de Pergamo de præpoſitionibus numer. 46.* non vero præcipitata celeritas de qua infra *Scholio* 100. Quid autem de regularibus exemptis extra eorum clauſtra forte delinquentibus ſtatuendum ſit formam præſcribit Clemens VIII. interpretando Concilium 6
Tridentin. ſeſſ. 25. cap. 14. de Regular. per expreſſam illius Conſtitutionem editam anno 1596. Martij 18. quæ talis eſt. Suſcepti numeris ratio poſtulat vt ea ,,
quæ in ſacro Concilio Tridentin. proinde conſtituta ſunt ab ijs ad quos ſpectat ,,
inuiolate obſeruari curemus Maturo ſanè conſilio ipſius conſilij decreto proui- ,,
ſum eſt, vt quicumque Regularis non ſubditus Epiſcopo intra clauſtra degens ,,
extra ea ita Notorie deliquerit vt populo ſcandalo ſit Epiſcopo inſtante à ſuo ſu- ,,
periore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuere puniatur, & ſuperior de ,,
punitione Epiſcopum certiorem faciat, ſin minus ipſe à ſuo item ſuperiore offi- ,,
cio priuetur, & delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit. Verum quia experientia ,,
compertum eſt interdum huiuſmodi decreti remiſſione minus remiſſe proce- ,,
di, cum enim Epiſcopus inſtat aliquem Regularem eo quod ſupradictum eſt ,,
modo delinquentem à ſuo ſuperiore puniri ſæpe fit vt ſuperior Regularem de- ,,
linquentem ad alia ſuorum ordinum loca extra Epiſcopi diœceſim ex induſtria ,,
impunitum tranſmittat atque etiam ipſe ad alias prouincias ſe conferat, nec vlte- ,,
rius ſuper delinquentis exceſſibus inquirat, & de eius punitione Epiſcopum ,,
certiorem reddat. Vnde nec regularis delinquens tunc ab Epiſcopo puniri po- ,,
teſt cum extra ipſius Diœceſim exiſtens, nec ſuperior qui delinquentem corri- ,,
gere negligit Officio priuatur. Nos pro paſtorali noſtra ſolicitudine præfati de- ,,
creti executioni quantum cum Domino poſſumus fauore & præmiſſis malis, vt ,,
par eſt, oportuno aliquo remedio occurrere volentes, de Venerabilium Fra- ,,
trum noſtrorum S.R.E. Cardinalium prædicti Concilij interpretum ſententia ,,
motu proprio & ex certa ſcientia noſtris ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudi- ,,
ne hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione omnibus & ſingulis cuiuſcum- ,,
que ordinis & inſtituti Regularium etiam mendicantium, Superioribus in vir- ,,
tute S. Obedientiæ & ſub indictionis noſtræ ac priuationis dignitatum & offi- ,,
ciorum per eos obtentorum eo ipſo incurrendis pœnis præcipimus & man- ,,
damus vt iuxta prædictum decretum quilibet ipſorum Regularem non ſubdi- ,,
tum Epiſcopo intra clauſtra degentem & extra ea ita notorie delinquentem vt ,,
populo ſcandalo ſit Epiſcopo inſtante intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ,,
ſeuerè puniat, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat & alias decretum in ,,
ipſum in omnibus & per omnia exequatur, Cæterum ſi ſuperior in regularem ,,
delinquentem non animaduerterit quinimo ſi illum impunitum ad alia ſuorũ ,,
ordinum loca extra Epiſcopi Diœceſim vt præfertur tranſmiſerit volumus & ,,
ſimili autoritate decernimus vt ſuperior inſtante Epiſcopo intra terminum ab ,,

„ Epiſcopo præfigendum & ſub eiſdem indignationis noſtræ ac priuationis dig-
„ nitatum & officiorum obtentorum nec non & ſub inhabitatis ab illa & alia im-
„ poſterum obtinenda & vlterius priuationis actiuæ & paſſiuæ vocis ad quas à ne-
„ mine præterquã à nobis,& à Romano Pontifice pro tempore exiſtente reſtitui
„ poſſit ipſo facto ſimiliter incurrendis pœnis ipſum regularem delinquentem
„ à loco ad quem tranſmiſſus fuit reuocare, & in quod deliquit conſtituere ſeu
„ ſiſtere teneatur: quod ſi hoc etiam facere prætermiſerit per præſentes ſi-
„ militer ſtatuimus vt ordinarius loci ad quem, Regularis delinquens tranſmiſſus
„ fuerit, ſuper præmiſſis ab ipſo ordinario loci in quo deliquit ſimiliter requiſitus,
„ vel alias de illius delicto informatus vt præfertur tanquam ſedis Apoſtolicæ
„ delegatus prædictum Concilij decretum omnino exequi,& in Regularem de-
„ linquentem ſeuere animaduertere poſſit, & debeat, decernentes ſic & non ali-
„ ter per quoſcumque iudices & commiſſarios qua vis autoritate fungentes etiam
„ eiuſdem Roman. Eccleſiæ Cardinales & cauſſarum Apoſtolici auditores, ſub-
„ lata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate &
„ autoritate vbique iudicari & definiri debere, irritum quoque & inane quicquã
„ ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit
„ attentari, non obſtantibus &c. Datum vt ſupra.

Qua de re quædam etiam ſed breuiter ſcripſit Nauarrus *de regularibus comment. 2. num. 63. & ſeqq.* ad explicationem dicti Concilij Trid. *ſeſſ. 25. c. 14. de Reg.* Quæ quidem Concilij Trident. interpretatio Clementiſque conſtitutio obtinet in caſu quo Regularis intra clauſtra degens extra ea crimen committit, cœterum ſi deſerto ordine & habitu delinquat haud dubiè omiſſis ſolemnitatibus à Clemente requiſitis poterit ab ordinario coërceri vti plenius alibi dixi, *lib. 2. quæſt. 45. numer. 33. de iuriſd. ordin. in exempt. lib. 1. quæſt. 20.* Imò non modo ſi deſerto habitu extra clauſtra delinquat omiſſo ante tacto ritu puniri ab ordinario poterit, ſed etſi ſeruato habitu delinquat puniri poterit iuxta Concilij Trident. diſ-
7 poſitionem *ſeſſ. 6. cap. 4. de reform.* tanquam in hoc à S. Sede delegato. Quid vero ſi Monachi intra clauſtra delinquant? Poterit & ordinarius corrigere ſi Superior Monachi delinquentis in correctione negligentem ſe præbeat vti fuſius videre eſt apud Bertachium, *tract. de Epiſcopo lib. 4. part. 2. num. 80.* & ex profeſſo apud Nauarrum, *in comment. de regularibus.* & Emanuelem Roderiques *tract. de*
8 *Regularibus.* Sed quæ pœna ſit ordinarij incarcerantis Regularem exemptum? dubitari poteſt, paucis Reſpondeo excommunicationem, *Paulus Fuſcus Epiſcopus Sarnen. de viſitat lib. 2 cap. 20. num. 20. Hieron. à Sorbo ad Alphonſum à Caſarubios. de priuileg. Minorum.* idque cum non iuridicis id facit, eo enim in caſu incarcerans cenſetur ad inſtar priuati. *Card. Clem frequens in pr. num. 1. verſ. 5. nota de exceſſib. prælat.* Secus ideo ſi in caſibus conceſſis id facit, *Card. ibid. verſ. ſeqq.*

Quæ

Digitized by Google

Qua de re vide Bullam Clem. VIII. latam anno 1595. Pontificatus ſui anno V. 7. Kalendis Martij, quæ refertur ab Alphonſo à Caſarubios, *de priuileg. Minorum in fine tractatus.*

(55) *Legitime conſtiterit.* Vel ex notorietate delicti qua de re proſper Farinac. *lib. 1. pract. criminalis*, vel fama præcedente, aut denuntiatione vel relatione fidedigna. Scire enim dicimur ea quæ hiſce alijſque modis in iure deſcriptis ad 9 noſtram perueniunt noticiam vti notatum eſt ſupra *Scholio 22.* Nam & certificatus ab homine fide digno dicitur certo ſcire, *Iaſ. l certum num. 8. ff. Si cert. petatur 3.* An autem ordinarij præſumantur habuiſſe notitiam criminis commiſſi? videtur quod ſic. Quia habent vel habere debent. Fiſcales *Abbas cap. ſicut num. 2. de accuſat. & in cap ex parte de conceſſ. prabend. Paul. Lancel. inſtit. canon. lib. 1. de collation. §. Tempus in gloſſ. per v. notitia.* Seu coryczos qui tanquam cybiratici canes vti inquit Hadrianus Iunius *adagiorum cent. 2. adagio 4.* omnia odorent intercipiant inueſtigent perſcrutentur ac deferant, cuiuſmodi Ardeliones ſi ordinarij non habeant eſt quod ſibi imputent, cum paria ſint habere vel habere debere, ſcire vel ſcire debere, *DD. l. quod te ff. Si cert petatur creſcentius deciſ. 10. num. 12. de dolo & contumacia.* Ideoque Ordinarius prætextu ignorantiæ culpa vacare dici non poteſt, cum ex eiuſmodi circumſtantijs præſumptio ſcientiæ eius & quidem non leuis inducatur, *Rom. conſ. 481. Socin. in fallent. Reg 176.* Verum ſatius 11 eſt & dicamus ordinarios ex præſumpta ignorantia criminum in occulto commiſſorum excuſari. Ratio eſt quia difficultas facti obſcuri excuſat aliquem à præſumpta ſcientia. *Soc. Reg. 175. fall. 4. creſcent. d. dec. 10. num. 14.* vt ſunt omnia pene crimina clam & Semotis arbitris commiſſa, qui enim male facit odit lucem, inquit diuina Scriptura *tex. can. perniciosſam 18. quaſt. 2.* Idque eo magis cum agitur de damno vitando & amiſſione exercitij iuriſdictionis ratione negligentiæ, Quia tunc craſſa ignorantia in propria facto etiam iuris excuſat, *Barth. l. auunculo verſ. venio ad ſecundam quaſtionem ff. de cond. ſine cauſa. & in l. fundum §. ſeruus meus ff pro emptore, Soc. d. Reg. 175 fall. 1. late Decius conſ. 63. col. pen. creſcent. d. dec. 10. numer. 15.*

(56) *Ita eoſdem exemptos puniant.* Dictio ita deſignat conditionem. *l Iulianus vbi gloſſ. ff. de cond. & dem. Hier. Grat. Conſ. 126. num 31 part. 2.* Item deſignat 12 modum ſimilitudinem & declarationem. *Hier. Grat. conſ. 9 num. 86. conſ. 13. num. 5. part. 1. per l. ita tamen ff. ad Trebell.* Itaque vult Pontifex exemptos pro ratione & modo delicti ita puniri vt alij pænarum timore terreantur ac vt iuxta menſuram 13 delicti ſit & plagarum modus, *can. non offerant 24. quaſt. 1. & Deut. cap 16. Nauar. conſ. 8. num 5. de verb. ſig.* Cum leuitate tamen ſeueritas miſcenda eſt. Nam mi- 14 ſericordiæ multum demitur ſi ſeueritate omnino ſit deſtituta ideo ineſſe debet iuſte conſulens miſericordia & pie ſæuiens diſciplina rigore benignitatem man-

Digitized by Google

manſuetudinis. Nec rurſus in manſuetudine diſtrictionem deſerens diſciplinæ quodque ſeuerius caſtigare neceſſe eſt non ſæuientis plectatur animo, ſed medentis, *can. prodeſt 23 quæſt. 1. can. odio diſt. 86. Paulus Lancelot. inſtit. canon. lib. 1. de vita & honeſt. prælatorum* §. *Præterea.* Qua de re latius ſcripſit Ioannes à Chokier Frater meus in ſuis Politicis Aphoriſmis *lib. 2. cap. 6.* Et vt inquit Horatius *lib. 1. Satyra 1.*

Ponderibus moduliſque ſuis ratio vtitur, ac res
Vt quaque eſt ea ſupplicijs delicta coercet.
Et paulo poſt: *Adſit*
Regula peccatis quæ pœnas irroget æquas
Nec ſcutica dignum horribili ſectare flagello.

15 Quid ergo ſi punitio non fuerit congrua & correſpondens enormitati criminis an iterum poterit ab ordinario puniri? videtur quod non quia de eiuſdem hominis delicto ſæpius quæri non debet, *l. ſi cui* §. *ijſdem ff. de accuſat.* neque enim Deus bis iudicat in id ipſum. *Lancel. inſtit. canon. libr. 2. de ſepult.* §. *ex his. vbi gloſſ. Abb. cap. fin. de ſepulturis, DD. cap. 1. de iudicijs.* & vt inquit Ariſtographus Papon *lib. 19. tit. 8. arreſto 10.* Accuſé puni trop legerement ne peut eſtre recherche pour eſtre puni legitimement ou congrue. Verum contrarium eſt reſpondendum. Autoritate Iulij Clari, *Recept. ſent.* §. *fin. quæſt. 57. num. 12. & 25.* idque ſignanter in criminibus enormioribus imo etiam in alijs minus enormibus vt alij pœnæ timore à peccando arceantur, Eſt enim hæc mens Pontificis licet diſertis verbis non expreſſa, mentem autem legiſlatoris eſſe verbis præferendam oſtendit tam iuris autoritatibus quam Ciceronis Quintiliani & aliorum fuſiſſimè Tiraquellus *In rep. l. Si vnquam verb. Libertus num. 40. & ſeqq. C. de Reuoc. donat.* Sicuti enim ſcire leges non eſt verba tenere ſed vim mentem atque earum poteſtatem *l. ſcire leges ff. de legibus.* Ita neque conſtitutiones Papales intelligit qui in verba earum iurauit mentem vero atque intentionem conſtituentis negligit, inſuper finalis cauſa huius conſtitutionis eſt tam apta punitio delictorum quæ metu pœnæ alios à ſimilium criminum perpetratione auertat *Barthol. in extrauag. ad reprimēdum verſ. Ne ex eorum num. 13. & 14. L. fin. ff. de hæred. inſtit. Lanfrancus tract. de interpret. ſtatutorum num. 21.* Itaque ceſſante cauſa finali huius conſtitutionis quæ eſt congrua punitio ceſſare etiam debet illius diſpoſitio, *cap. Cum ceſſante de appell. l. adigere* §. *quamuis ff. de iur. patronat. præſa loco, à ceſſante ratione.*

Denique in reſcriptis & conſtitutionibus principum validum eſt argumentum à contrario ſenſu de quo etiam abunde præſes Euerardi, debent itaque exemptorum prælati ita punire exemptos vt alij ſimilia committere perhorreſcant vt habet proemium huius conſtitutionis à quo cauſa finalis ſemper hauriri ſolet. *d. l. fin. Lanfr. d. num. 21.* ſi ergo ita puniant intentioni & cauſæ finali ſatiſfeciſſe

Digitized by Google

feciſſe dici non poſſunt & ideo male ſuo officio negligenterque functi dicendi ſunt, poſtremo eſt etiam hæc ſententia ex mente Concilij Tridentini, *ſeſſ.13.cap. 5.incip.Et quoniam de reformat.* Statuentis quod ſi quiſquam criminoſus per ſurreptionem vel obreptionem fictis vel etiam probabilibus ex cauſis abſolutionẽ à publico aliquo crimine vel etiam delicto remiſſionem obtineat, poterit Epiſcopus non obſtante eiuſmodi gratia pro vt delicti qualitas expoſtulabit ſtatuere atque animaduerte.

(57) *Quod ijdem exempti metu pœnæ à ſuis arceantur inſolentijs.* Rectè intendit Pontifex vt exempti metu pœnæ à peccandi occaſione arceantur nulla enim ratione efficacius arceri poſſit quam talione & ſupplicij ſimilitudine. Res eſt imperioſa timor inquit Martialis *lib.11.Epigr.* ſequentibus diſtichis:

Quod ſi me Tonſor cum ſtricta nouacula ſupra eſt
Tunc libertatem diuitiaſque roget
Promittam? Nec enim rogat illo tempore tonſor
Latro rogat: Res eſt imperioſa timor.

(58) *Et alij eorum exemplo perterriti preſilire ad ſimilia merito perhorreſcant.* Vt alieno malo doceantur periculumque ex alijs faciant ipſis quod ex vſu fiat, inquit Terentius & Gelaſius Pontifex cenſuit pœnas eſſe exacerbandas & augendas vt cœteri à ſcelere vltionis iſtius terrore reuocentur. *tex. c. Frater 17. quæſt. 4. l. aut facta §. fin. ff. de pœnis, Nauar. de Regular. Comment. 4. numer. 52.* Punitiones enim ſontium alios à peccando reuocant recte Iuuenalis Satyra 8.

Reſpice quid moueant leges quid curia mandet
Proemia quanta bonos manet quam fulmina iuſto
Et capito & tutor ruerint damnante ſenatu
Piratæ cilicum.

Et illud Calixtæ Papæ:

Iuſtum eſt vt qui diuina contemnunt mandata ſeuerioribus corrigantur vindictis. Quatenus cœteri talia committere timeant & omnes gaudeant fraterna concordia & cuncti ſumant ſeueritatis atque bonitatis exemplum, *ca. iſtum eſt 23. quæſt. 3.*

---

§. *QVINTVS.*

SVMMARIVM.

1. Negligentes qui dicantur.
2. Diœceſanus quis dicatur.
3. Ordinarj qui dicantur.
4. Citatio perſonalis quando neceſſaria.

5. Dictio alioquin eſt conditionalis.
6. Certum quid dicatur.
7. De citatione per edictum.
8. Citationis tres modi.
9. Relatio executionis debet eſſe certa.
10. Citatio male executa poſſit ne iterari.
11. Monitio quotuplex.
12. Sufficit vnica monitio.
13. Dilatio quæ dicatur congrua.
14. Quid in dilatione concedenda conſiderandum.
15. A breuitate termini quandoque non appellatur.
16. Appellatio ab interloquutoria prohibita eſt cum appellatio à diffinitiua prohibetur.

(59) ET ſi circa hoc (60) negligentes fuerint Diœceſani, (61) & alij locorum ordinarij (62) eoſdem quibus exemptorum correctio huiuſmodi competit (63) perſonaliter ſi illorum copia (64) & notitia haberi poterit; (65) alioquin (66) vel ſi nullus in partibus exemptorum ipſorum certus inde fuerit, (67) eos quorum ſua in præmiſſis intereſſe putauerit, (68) per edictum publicum (69) Cathedralium ſeu aliorum Eccleſiarum locorum in quibus exemptorum iudices huiuſmodi reſidere (70) ſeu multis eorundem exemptorum iudicibus exiſtentibus ipſos exemptos deliquiſſe contigerit (71) valuis affigendum (72) moneant vt ipſi tales exemptos delinquentes & criminoſos puniant & caſtigent (73) infra competentem terminum monentium ipſorum arbitrio moderandum.

SCHOLIVM.

1 (59) ET *ſi circa hoc:* De explicatione dictionis circa, tradit Albertus de Pergamo de præpoſitionibus *numer. 14.* vbi dicit quandoque ſignificare idem quod in, quandoque proximitatem quandoque continuationem.

(60) *Negligentes fuerint.* Negligentia quando dicatur committi & ad quem deuoluatur iuriſdictio tradidimus in tractatu exemptionum diuerſis in locis. *lib. 2. quæſt. 8. nu. 20. lib. 4. quæſt. 50. 51. & 60.* Aliud proinde obtinet ſi legitime eſſent impediti quo caſu ne quidem proteſtatione opus erit. *Paulus Lancel. inſtit. canon. lib. 1. e. qui eligere poſſint §. interdum in gloſſ. verſ. impediti,* De negligentia vide copioſius infra *Scholio 74.*

2 *Diœceſani.* Quis diœceſani appellatione comprehendatur ſcripſimus tractatu de exemptionibus, *lib. 1. quæſt. 2. num. 6. & ſeqq.*

(61)

(61) *Et alij locorum ordinarij.* Ordinariorum nomine cenſentur quicumque Prælati iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes de quibus *gloſſ. in Clement. 1. in verb. Proprij, de rebus Eccleſiæ non alienandis.* Item alij quicumque iuriſdictionem habentes canone præſcriptione vel priuilegio, de quibus ſcripſi, *d. q. 1. num. 9.* Præterea Vicarij Epiſcoporum, *vide d. q. 1. n. 10.* 3

(62) *Eoſdem quibus exemptorum correctio competit.* Canone præſcriptione vel priuilegio hiſce enim modis iuriſdictionem acquiri oſtendimus. *Tract. de iuriſdict. ord. in exempt. lib. 1. per tot.*

(63) *Perſonaliter ſi illorum copia.* Citari enim debet perſonaliter is qui in ciuitate eſt. *Vantius de nullit. ſent. tit. de nullit. ex defectu citat. numer. 83.* id eſt cuius præſentia vel barbaro vocabulo copia haberi poteſt, qua de re Andr. Alciat. *l. apud Labeonem ff. de verb. ſignificat.* 4

(64) *Et notitia haberi poterit.* Si enim ignotus aut incertus ſit is qui citari debet non eſt neceſſe citatione perſonali vti inferius oſtendetur, *Scholio 66. & ſeqq. adde Gaill. lib. 1. obſ. 57. num. 4. 5. 6.*

(65) *Alioquin.* Hæc dictio facit conditionem quaſi dicat ſi hoc factum nō fuerit, *Tiraquellus de retract. conſang. §. 8. glo. 6. n. 1.* 5

(66) *Vel ſi nullus in partibus exemptorum certus fuerit.* Certus dicitur qui liquido apparet & occultiore ſenſu deprehenditur deriuatione à cernendo ducta. *Iacobus Spiegelius in lexico iuris verb. certum.* Itaque in omni materia quicquid ex ipſa rei nominatione vel alia certa demonſtratione per ſe vel per relationem ad aliud apparet. Quid, quale & quantum ſit, certum dici poteſt & ſi vnum ex his deficiat non modo in obligatione ſed etiam in alia materia incertum dici debet. *late Petrus Loriotus l. certum, n. 4. ff. ſi cert. pet.* 6

(67) *Eos quorum ſua in præmiſſis intereſſe putauerunt.* Citandos plane eos eſſe qui ſua intereſſe prætendunt tradit & late probat Anton. Granat. ad Veſtriū. *in praxi Romana lib. 5. cap. 13. num. 10.* Sed ſi ſpecialis eſſet contradictor generalis citatio non ſufficeret ſed requireretur ſpecialis citatio, *Vantius vbi ſupra de nullit. defectu citat. num. 142.* Quando pars enim quæ tœdi poteſt eſt certa tunc nomitim & ſpecifice debet fieri citatio, *tex. cap. fin. & ibi Gem. de elect. in 6.* Citatioque per edictum quando perſona ſcitur vel ſciri poteſt non valet, *Felin. cap. gratum col. pen. de offic. del. Cardin. conſ. 154. Mohedanus deciſ. 8. de fide inſt.*

(68) *Per edictum publicum.* De citatione per edictum illius formula & executionis modo vide Veſtrium *in praxi Rom. lib. 5. cap. 2. numer. 1. 4. & ibidem Granatius num. 9.* Præterea ea omnia quæ ad materiam ſpectant fusè complectitur Sebaſtianus Vantius *de nullit. tit. de nullit. defectu Citationis per tot. Andreas Gaill. lib. 1. obſ. 57. & alij.* quorum ſcripta ne prolixior ſim operæ prætium non fuit hic tranſcribere, ſuffecerit digito oſtendiſſe. *Adde Barth. extrauag. ad reprimen-* 7

dum verb. per edictum. Late Felin. cap. quoniam frequenter, num. 14. & ſeqq. vt lite non conteſtata.

(69) *Cathedralium ſeu aliarum Eccleſiarum locorum in quibus exemptorum iudices reſidere.* Idque vt eiuſmodi citatio per edictum veriſimiliter ad eorum notitiam peruenire poſſit. *Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defectu citationis n. 144.* Si enim citatio fieret alijs in locis remotioribus ab eorundem reſidentia, eos non arctaret. *Vantius d. num. 144.* Notandum bene, executionem factam pro valuis Eccleſiæ Cathedralis ſufficere etiamſi in admiſſione habeatur quod fieri debeat in Eccleſia Parochiali. Quia citatio ita facta eſt pugnior. *Achilles à Graſſid. dec. 19. de d. lo vel cont. Clem. cauſam de elect. & elect. glo. Clem. 1. de iud.*

(70) *Seu nullis eorundem exemptorum iudicibus exiſtentibus ipſos exemptos deliquiſſe contigerit.* Si exempti nullis in partibus immediatos vel mediatos habeãt iudices, tunc immediatè ſubiacebunt Pontifici. Idque ne dentur Achephali, id eſt ſine capite ſiue rege ſicuti locuſtæ, *c. nulla ratio, vbi glo. diſt. 93.*

8 (71) *Valuis affigendum.* Modus exequendæ citationis triplex eſt. Vnus in perſonam ſi haberi poteſt. Alius ad domum cum perſona apprehendi non poteſt. Tertius præ valuis Eccleſiæ. *Vantius d. tit. de nullit. ex defectu citationis, numer.*

9 *139.* Debetq; ue executoris relatio eſſe certa & ſpecifica de modo & ſpecie factæ executionis alioquin executio relatioque executoris tanquam obſcura & incerta non valeret. *Vantius vbi ſupra d. num. 139.* Sed an ſatis ſit valuis affigere an vero præterea opus ſit publicare & legere hanc monitionem, dubitari poſſet? Achilles à Graſſis *deciſ. 14 de dolo. & cont.* regulariter cenſet ſufficere affixionem niſi commiſſionis forma repugnet, vt pote quod in commiſſione executionis adiectum ſit affigendum publicandum & exequendum laudatque hanc in ſuam ſententiã,

10 Caſſadorum *deciſ. 4. de dolo & contum.* Vtrum autem citatio male executa à nouo in melius executioni poſſit demandari, idem Achilles *d. dec. 14.* cenſuit poſſe.

11 (72) *Moneant vt ipſi tales exemptos delinquentes puniant & caſtigent.* Monitio alia generalis, alia ſpecialis, vti in hac ſpecie monitionis pro punitione malefactorum tradit Henricus Botteius *tract. de ſinodo Epiſcopi artic. 1. concl. 13. num. 180.* Habetque eiuſmodi monitio vim citationis peremptorie, inquit Amadeus de Caſtello. *tract. de ſindicatu, numer. 212. verb. & dicti Domini ſindici monuerunt.* Eſt autem adeo neceſſaria præcedens hæc monitio ignorantibus vt ſi ea omiſſa ordinarius quicquam aduerſus exemptos attentet vel procedat vicibus non ſubſiſtat. *Amadeus d. numer. 212.* forma enim conſtitutionis huius non ſeruata actus corruit, *Praſ. in locis legalibus loco à vi forma.* Satiſque eſt vt iſta monitio fiat per modum vel viam ſimplicis requiſitionis nec. requiritur ſolemnis citatio ſed ſufficit quod ſit extraiudicialis. *Abb. cap. peruenit. 2. cap. ex tua, cap. qualiter de appell.*

Digitized by Google

appell. An requirantur plures vel ſufficiat vnica? vide eundem Abbatem. *cap.cum cauſa de offic.deleg. Paul. Lanc.inſtit.canon.lib.2.de Clericis non reſid.* § *ſi tamen in glo. verb.monuti.* Vbi cum diſtinctione concludit ſufficere vnicam monitionem. Et vt omnis diſputatio tollatur in alia materia in differente vnica pro tribus adhibito termino peremptorio fieri poterit ſecundum formam à legislatore præſcriptam. *in l.non nunquam autem ff.de iudicijs,* de quo etiam apoſtilla ad Abbatem. *d.cap.cum cauſſa num.fin.in fine.* Sed in materia huius conſtitutionis tanta ſolem- 12
nitate opus non eſt quia Pontifex omnem iuris poſitiui ſolemnitatem ſuſtulit vti ante notatum eſt. *Scholio 87.& ſeqq.* & proinde vnicam monitionem ſufficere concludendum eſt. *Barth.in extrauag. ad reprimendum verb.in termino. Clem. ſæpe de verb.ſig. l.titia* §. *Imperator. ff. de leg. 2.* id quo etiam oſtendam inferius. *Scholio 200.*

(73) *Infra competentem terminum monentur ipſorum arbitrio moderandum.* Terminus & dilatio debet eſſe congrua pro ut iudicantis religio æquum eſſe 13
cenſuerit. *Vant d tit.de nullit.ex d.ſeſtu citat.num.70 Caſſador.dec.3. de dilat.c.2. vbi de dedilat.* Quæ autem breues, quæ longiores, quæ congruæ dilationes cenſendæ ſint peti poterit ex Iacobo Menochio, *de arbitr.iudicium libr.2.cent.1.caſu 53.* Quid autem ſi terminus præfixus ſit nimis breuis vide Innocentium *cap.ſuper eo de appell. Abb.cap.de cauſis de offic.deleg.* Cauendum erit ne breuis nimis terminus proſtituatur nam regulariter à breuitate termini daretur anſa appellandi, *Cæſar Contardus Rep.l.diffamari cap.5.num.61.Bal l.Sed ſi per pratorem* §. *ait prætor. ff.ex quibus cauſ. maiores. Innoc.cap 1.de dilat. Barth.l.2 num.22.& ſeqq. ff. de appel.* Quia regulariter appellari poteſt ab iniquo iudicis arbitrio. *Cæſ.Contard. d.loco num.62. gloſſ. & DD l.ſi qua pœna ff. de verb.ſig.* Cum itaque certa regula 14
ſtatui non poſſit debet in ſtatuendo termino haberi ratio temporis, ætatis, perſonarum, locorum, valetudinis, qualitatis, negotij cæterarumque circumſtantiarum quas omnes iudex lynceis oculis conſiderare & perſpicere debet. *Contardus vbi ſupra num.56.gloſſ.cap.fin.in verb. competenti de elect.in 6.* Idque non in forma iudicij ſed de plano & ſine iudicij ſtrepitu velo leuato parteque non citata ac vt dicitur in ſua camera vel muſæo. *Fel.ca.1.num.13.verſ.7.de prob.Cæſar Contard.vbi ſupra num.67.* Ergo tutius erit eligere medium viam, nam medium tenuere beati inquit Caſtrenſis *l.continuos 137.* §. *cum ita ff.de verb.obligat.* & Martialis *libr.1. epigram.*

Illud quod medium eſt atque inter vtrumque probatur.

Et Horat. *lib.1.epiſt.*

Virtus eſt medium vitiorum vtrimq; redactum.

Porro quod hactenus diximus regulariter à breuitate termini appellari poſſe nō videtur in caſu huius conſtitutionis poſſe obtinere. Nam infra oſtendemus *Scho-* 15
lio 7.

Digitized by Google

lio 7. num 26. à ſententijs in cauſa correctionis appellari non poſſe. Ergo neque à breuitate dilationis quæ eſt ſententia quædam iſtius cauſæ interlocutoria. Tū quod prohibita appellatione in cauſa prohibita etiam cenſetur appellatio ab interlocutoria eiuſdem cauſæ. *Antonius Nicellus tract. de concordijs gloſſarum concordia 6. num. 107.* Tum quia acceſſorium ſequi debet naturam principalis, Tum quia quod non conceditur directo non debet concedi per indirectum. *cap. cum*
16 *quod de reg. iur. in 6.* Tum denique quod ratio prohibitionis appellationis æque militet in interlocutoria ſicuti in diffinitiua, *Felin. in Rubr. de re iud. numer. 7. verſ. cæterum.* Scilicet ne delicta diu maneant impunita.

---

§. SEXTVS.

SVMMARIVM.

1. *Negligens quis dicatur.*
2. *Negligentia Prælati qualiter probetur.*
3. *Diligentia qualiter probetur.*
4. *Ob negligentiam fit deuolutio ad ſuperiorem.*
5. *Terminus à lege vel homine debet præcedere antequam quis iure ſuo priuetur.*
6. *Dictio ſeu quid denotet.*
7. *Dictio tum quid deſignet.*
8. *In eo in quo quis delinquens eſt puniendus.*
9. *Ob negligentiam priuatur quis iuriſdictione.*
10. *Dictio vllatenus quid deſignet.*
11. *Sub hac diſpoſitione Epiſcopi non comprehenduntur.*
12. *Pontifex reſcribendo ordinarijs num non eorum iuriſdictionem excitare vel delegare videatur.*
13. *Ordinarius an apprehendere poſſit exemptum.*
14. *Conſtitutiones Pontificum ſumunt interpretationem à iure communi.*
15. *Exempti non ſubijciuntur torturæ ab ordinario.*
16. *Ordinarius an ſubdeleget examen teſtium.*

(74) ETſi ipſi moniti in hoc negligentes fuerint (75) & id adimplere neglexerint (76) ſeu recuſauerint (77) tunc (78) in eo in quo delinquunt puniantur (79) cognitione eiuſmodi ea vice ſint priuati (80) & ſe non intromittant (81) ſed diœceſani & alij locorum ordinarij huiuſmodi (82) contra tales exemptos delinquentes & criminoſos (83) autoritate noſtra (84) ad inquiſitio-

ſitionem vel per accuſationem (85) ſine aliquibus tormentis procedere (86) & teſtes per ſe ipſos examinare poſſint.

SCHOLIVM.

(74) E*Tſi ipſi moniti in hoc negligentes fuerint.* Negligens ſecundum Iſodo- 1
rum *ethymolog. lib. 10.* dicitur quaſi nec legens ſeu nec eligens ſitque
eo ipſo quod quis nôn facit quod quando agendum eſt certo tempo-
re & loco niſi de impedimento doceat *Iacobus Spiegelius in lexico iuris verb. ne-
gligens.* Negligentiam autem grauem eſſe culpam & plerumque in arduis nego-
tijs mortiferam ſcripſerunt caſuiſtæ. *Bartholomæus Fumus in aurea armilla verb.
negligentia. Angelus in ſumma verb. negligentia.* Quæ autem & quanta tam ad pri-
uatim quam publice mala oriantur ex negligentia perſequitur Guilielmus
le Rouille *Tractatu de iuſtitia & iniuſtitia, lib. 2. cap. 6. de Epiſcopo negligente, nu. 7.
Vol. Oce. 1. fol. 32.* Porro negligentia prælati diſſimulantis ſeu negligentis corrige- 2
re vel punire delinquentes probatur multifariam. Primo ex ſcientia maleficij
commiſſi alio loco & tempore. *l. quidam decedens §. fin. cum l. 1. ſeqq. ff. de adminiſt.
tut.* Scientia vero probatur ſi ſit publice notum, *l. 1. ff. de per. tut. Paris. de ſindica-
tu §. Qualiter arguatur negligentia vol. Oce. 2. fol. 399. eleg. Barthol. ad rubr. tit. Cod.
de ſtratoribus lib. 12.* Item ſi potuit alteri vices ſuas committere & non fecit. *l. i-
demque ff. pro ſocio l. 1. § ſi quis non villa ff. ad ſyllam.*

Item per teſtes deponentes de actu negligentiæ ſed debent pertinentem ſciẽ-
tiæ cauſam adijcere, *Paris. vbi ſupra num. 3.* Præterea per interpellationem ſeu
monitionem vel proteſtationem vt oſtendimus alibi *exemptionum lib. 4. cap. 30.*
E contra vero diligentia Prælati probatur ex eo quod maleficium fuerit ſecreto 3
commiſſum, neque adhuc in vulgus eſt ſparſum vel propalatum. *Paris. vbi ſupra
num. 1.* Item ſi in perſecutione criminoſi impedimentum aliquod ſuperuenerit.
Paris ibidem. v. g. ſi delinquens aufugit flumen inundatum tranſilierit. *Paris ibi-
dem.* Si delictum ſit in remoto loco commiſſum ita quid ignorantiam iuſtam ha-
beat. *Paris ibidem.* Quando diligentia requiſita non potuit exerceri non imputa-
tur negligentia v. g. Si criminoſus ſit potentior Prælato ad quem correctio ſpe-
ctat. *Paris d. loco.* Si malefactor ſit in aliqua arce conſtitutus non imputatur illi
culpæ ſi enim non capiat. *Paris d. loco.* Præterea ſi in locum ſacrum vti aſylum
profugiat ab vlteriore executione liberatur. *Paris ibidem.* Si facta ſit omnis dili-
gentia. *l. fin. C. de his qui. Latrones l. 1. § Si autem l. de raptu virg.* Quando cuſtodes
appoſiti ſunt in loco tranſitus, *l. in nomine ff. de offic. præfecti africa.* Diligens
inquiſitio per loca vbi poterat eſſe malefactor. *l. 3. §. nerua ff. de acq. poſſ.* Si fiat
ban-

bannum vt quicumque capiet malefactorem habeat tale præmium. *Paris vbi ſupra.* Summa obligatus ad aliquid certo loco & tempore eo ipſo quod quis id nõ facit, ſatis eſt probàta eius negligentia niſi doceat de impedimento. *l. 3. §. Si ad diem l. qui comeatus ff. de re milit. ari, l. 2. §. ſed & ſi quis, ff ſi quis cautionibus.* Diligentia autem non requiritur maxime ſumma ſed moderata. *l. ſi bene collocatis ff. de vſuris. Paris vbi ſupra num. 4. adde infra Scholio 100.* Itaque cum Prælati adſtringantur ad diligentiam ſine temporis præfinitione neceſſe fiat vt in explicatione eiuſmodi actus certa dilatio eis præfiniretur. *dictum eſt libr. 4. de exempt quæſt. 30. num. 16.* Vti hac conſtitutione ſancitum eſſe ſupra oſtendimus. *Scholio 73.* Qua de re & alio in loco Pontifex. *in ca. quamuis § inferiores & ibi Dominicus de elect. in 6.* Permittit Epiſcopo præfixionem termini intra quem exemptus qui deliquit ſe ſuperiori ſuo præſentet. *Bondeslaus de Villadiego tractat. de legato part. 1. queſt. 8. numero 23.*

(75) *Et id adimplere neglexerunt.* Dictio & non accipitur hic copulatiue ſed diſiunctiue. *l. ſæpe ita comparatum ff. de verb. ſignif. late Albert. de Pergamo de præpoſit. nu. 22.* An quis videri debeat negligens eſt in arbitrio iudicantis. *ca. capientes de elect. in 6. aut in ca. ſi clericus de præb. in 6. Lancel. inſtitut. canon. lib. 1. de collat. §.*
4 *eſt ergo in gloſſ. verb. negligentes.* Ratione negligentiæ autem ſolere amitti iuriſdictionem multis autoritatibus iuris eſt comprobatur. *cap. per tuas de ſent. excom. Abbas cap. ex tranſmiſſa num. 7 de foro comp. Spec. de comp. iud adit. § primo verſ. 23. Iacobus Anthonius Marta de iuriſdict. inter Eccleſiaſt. & ſæcularem exercenda cent. 2. caſu 146.* Deuoluiturque eo caſu, iuriſdictio ab inferiore negligente ad ſuperiorem. *tot. tit. de ſupplend. neglig. prælat. Marta d. caſu 146. & dictum eſt alibi.*

Non tamen ipſo iure niſi terminus à iure vel ab homine præfixus præceſſerit.
5 Nam quando quis eſt negligens in faciendo niſi præfigatur terminus à iure vel ab homine ad illud faciendum non incurritur pœna priuationis. *Innocent. & Abbas cap. extirpanæ §. quia vero de præbendis. Fel. cap. ſi autem. col. 2. de reſcript. Franc. cap. ad Apoſtolicæ in gloſſ. fin de re iud. in 6. Creſc. dec. 32. de præb.* Non enim dicitur per aliquem ſtare quo minus id ad quod obligatur exerceat antequam de eo legitimè fuerit præmonitus. *Creſcent. d. dec. 32. in fin. gloſſ. d. cap. ad Apoſtolica de re iud.* Neque obſtat, *cap. imputari de reg. iur. in 6. & cap. 1. de eo qui mittitur in poſſ. cauſa rei reſeruandæ.* Quia iſti textus præſupponunt moram & termini præfixionem *Creſcent. d. dec. 32.*

6 (76) *Seu recuſauerint.* Dictio *ſeu* eſt coniunctio diſiunctiua. *l. 2. C. de profeſſ. & medicis.* Sumitur etiam augmentatiue & ampliatiue. *Albert. de Pergamo de præpoſit. numer. 24.* hoc in caſu vtroque ſenſu vſurpatur & diſiunctiue & ampliatiue.

(77) *Tunc.* Dictio *tunc* eſt aduerbium temporis. *l. tutor. ff. de ſuſp. tut. l. 4. § 1. ff. de*

Digitized by Google

ff. de cond. & dem. l. 1. §. rectiſſime ff. de vi & vi arm. Alber. de Pergamo de præpoſit. num. 101. & reſtringit diſpoſitionem ad illud tempus. *Hieron. Gratus Conſ. 106. numero 2. part. 2.*

(78) *In eo, in quo deliquerunt, puniantur.* Regulare eſt, quemlibet in eo in quo deliquit, eſſe puniendum, *cap. literas de temp. ordin. cap. paſtoralis de iure patr. Paul. Lancelot. inſtitut. can. lib. 2. de immunit. Eccleſ. §. hoc autem vbi gloſſ.* Fruſtraque legis auxilium implorat, qui in legem committitur. *l. auxilium ff. de minor.* ideo iuriſdictione in quam peccauerunt indigni ſunt, *cap. cum illorum de ſent. excomm. Lancel. vbi ſupra.* 8

(79) *Cognitione eiuſmodi ea vice priuentur.* Ob negligentiam enim Commiſſam reddiderunt ſe indignos, vt iſti actui manum admoueant, ſic præſentans indignum, ea vice tantum, iure præſentandi alium idoneum, priuatur. *Paulus de Citad. de iure patronatus part. 6. art. 2. numer. 5. & 7. vol. Oce. 15. fol. 389.* & eligens indignum, ea vice poteſtate alium dignum eligendi priuatur. *Barth. l. cum quidam 24. num. 4. de leg. 2.* Cur autem ſuppliciter Prælatus negligens totali iuriſdictione ſua non priuetur: Ratio eſt quia Officialis negligens deponi non debet, ſed puniri pro modulo negligentiæ. *Paris de ſindicatu §. Qualiter arguatur negligentia num. 5. & 7. vol. Oce. 2. fol 399.* 9

(80) *Et ſe non intromittant vllatenus de eiſdem.* Dictio, *vllatenus,* poſtpoſita negatione, eſt vniuerſaliter excluſiua iuriſdictionis, vt & dictio *nullatenus. cap. 1. de cler. coniug. in 6. Decius cap. ſuper litteris num. 13. de Reſcript. cap. eam te. num. 33. de re iud. gloſſ. Clem. 1. verb. nullatenus de ſeqq. poſſeſſ. Gigas de penſionib. quæſt. vltima num. 10. Iacob. Anton. Martha de iuriſd. inter Eccleſ. & ſecul. exercend. cent. 2. caſu 153. num. 16.* Habetque vim ſententiæ & decreti irritantis, & aufert facultatem faciendi in contrarium. *gloſſ. auth. ſi qua mulier. l. ad Veilleram. Tiraquel. l. Si vnquam verb. reuertatur num. 95. C. de Reuoc. donat.* Itaque Pontifex voluit omnem iuriſdictionem excludere, quia eiuſmodi dictiones æquipollentes, penitus, omnino, nullatenus, indiſtinctè, omnem caſum comprehendunt. *Hier. Grat. conſ. 65 nu. 25. conſ. 86. num. 3. conſ. 160. num. 10. part. 2. Achilles à Graſſis deciſ. 11. de conſtit. Caſtr. conſ. 188. vol. 1.* Dictioque, hæc, vllatenus, vt & dictio, penitus, omnimode deſignat & comprehendit indiſtinctè omnem caſum. *Hieron. Gratus conſ. 66. nu. 23. conſ. 86. num. 3. conſ. 160. num. 10. part. 2.* Ideo autem amplius ſe intromittere non poſſunt quia nullo impedimento tam facti quam iuris poſſunt excuſari. *Paul. Lancel. inſtit canon. lib. 1. de collat. §. Tempus in gloſſ. verb. impediti.* Ideoque purgationi moræ locus etiam eſſe non poteſt. *Salicet tractat. de mora. Oce. vol. 5.* Regulareque eſt vt qui intra tempus limitatum non propoſuit, ius ſuum amplius non audiatur. *cap. fin. de cland. deſp. cap. licet de probat. l. diffamari C. de ingenuis & manum. Paulus Lancel. inſtit. canon. lib. 2. Qui matrim. accuſ. poſſ. in pr. verb. in gloſſ. verb. Tempore.* 10

Digitized by Google

Et etiam à purgatione moræ excludatur. *Late Cæſar Contardus in repet. l. diffamari cap.5 num.71.& 72.* Signanter quia Pontifex comminationem hic fecit de vlterius ſe non intromittendo. *Fel.cap.penult.numer.6. de indicijs, Contardus d.loco num.72.* Et quidem cum energia dictionis *vllatenus* quæ adimit omnem poteſtatem & in contrarium geſta reddit ipſo iure nulla. *Apoſtilla ad Abb. atem cap. 1.& 6.num.11.de officio deleg.* & ideo quoque purgationi moræ locus eſſe non ſolet. *Salicet. late in ſuo tract. de mora.vol.Oce.5.*

(81) *Sed Diœceſani & alij locorum ordinarij.* De his dictum eſt ſupra *Scholio 60.& 61.* Pontifex ijs hic incipit demandare cognitionem non vero deciſionem. *l.Solent.ff.de officio pro conſ. l.ſi quid C.ad l.Cornel.de falſis.*

(82) *Contra tales delinquentes exemptos & criminoſos.* Cuiuſcumque dignitatis ſint,vel reſiſtentiæ quia delegatus hic repræſentat perſonam Papæ,cui totus orbis ſubeſt. *quaſt.3. cap. cuncta per mundum. Lancel.inſt. canon.libr 3.de execut.rei iud.§ ſed ſi in gloſſ.verb.coercere.* Sed an ſub eiuſmodi generali diſpoſitione Epi-
11 ſcopi comprehendantur? minime,quia Epiſcopatus eſt apex omnium dignitatum Eccleſiæ. *Lancel.d.lib.3.de ſententiis §.vocatis igitur in gloſſ.verb. apex.* Diximuſque in generali diſpoſitione non comprehendi perſonas tali nota dignas. *Tractat.de exempt.lib.1.quaſt.5.*

12 (83) *Authoritate noſtra.* Vtrum Pontifex reſcribendo ita ordinarijs eorum iuriſdictionem excitare,an vero delegatam iuriſdictionem eis demandare cenſeatur,late tradidi exemptionum *lib. 2.cap.14.* Quibus adde Rober.Marant.de ordine iudic.*par.4.diſt.5.nu.72.cum DD.ab eo citatis Hier.Gratum conſ.111.num.29.part.1.*

(84) *Ad inquiſitionem vel per accuſationem.* De modo & forma inſtituendi proceſſum criminalem,eleganter & ſuccinctim tractat Paulus Lancelottus *Inſtit.canon.lib.4.tit.de accuſat.* Et doctores omnes criminaliſtæ quæ materia in hoc compendium referri nec poteſt nec eſt etiam operepretium. Illud hoc in
13 loco quæſitis dignum eſt.Num ordinarius,cui ſufficientibus & legitimis probationibus de reatu exempti conſtat ad illius capturam procedere poſſit? Poteſt,ſi exempti iudex in eo ſe negligenter geſſit vti ante notatum eſt.*Scholio 74.& ſeqq.*

Ratio eſt quia Pontifex mandando ordinario inquiſitionem vel accuſationem cenſetur omnia alia ei mandauiſſe ſine quibus iuriſdictio expleri non poteſt. *tex.l.2.ff.de iuriſdict.omnium iudicum cap.præterea de officio delegati adde infra ſcholio 95.* Porro certum eſt quod ſi ordinario non liceret manus inijcere in exemptum criminoſum iudicium redderetur illuſorium quod ius non admittit. *Anton.de amatis deciſ.33.num 14.Rot.nouiſſima deciſ 666. num.4.part.1. Gaill.lib.1.obſ.144.num.2.* Quotuſquiſque enim eſt qui conſcientiam habens reatus ſceleris commiſſi ſalutem ſibi pedibus non ſit quæſiturus. Cum cuncta daturus ſit ho-

mo, inquit Sapiens, pro anima ſua. Itaque voluerunt iura tam Pontificia quam ciuilia vt rei cauſam ſuam dicant in vinculis. *l. Diuus ff. de cuſt. reorum Farinac. in pract. crim lib. 1. quaſt. 3. Iul. Clarus quaſt. 46. §. fin. verſ. pariter etiam Damhouderus in pract. crim. quaſt. 45.* Pontificis autem reſcripta & conſtitutiones ſecundum ius commune ſunt interpretanda, *cap. cauſam quæ de reſcriptis l. ſi quando C. de inoff. teſtam.* Idq; ie etiamſi illius verba venirent improprianda. *cap. ſuper eo de offic. deleg. Rom. conſ. 334.* Niſi tamen, vti limitat Felin. *cap. cauſam quæ nu. 9. De Reſcriptis* eſſet conſtitutio emanans contra ius. Rurſus Pontifex mandando ordinarijs inquiſitionem vel accuſationem excipit tantum caſum tormentorum vti videre eſt in *Scholio 85.* Certum autem eſt quod exceptio firmet regulam in caſibus non exceptis vti late probat Decius *l. 1. ff. de reg. iur.* 14

Denique Pontifex eximeodo criminoſum à tortura cenſetur eum in alijs non exceptis ordinario ſubieciſſe, quia qui de vno negat de alio affirmare cenſetur. *ca. nouus. vbi DD de præſumpt* & vnius excluſio eſt alterius incluſio. *latè Nauar. cap. Sacerdos num. 41. 47 & ſeqq. diſt. 6. de pœnit.* Summa interpretatio hæc tendens in fauorem ordinariorum & per quam reditur ad ius commune eſt fauorabilis & proinde ſequenda, vti infra eſt oſtenſum *Scholio 154. & in tract. de iuriſdict. ordinarij ne exemptos lib. 1. quaſt. 4.* Fuſiſſimeque alia quamplurima ſimilia in odium & præiudicium exemptorum ex iure & ſanctis Patribus adducit Guilielmus Durandus *tract. de modo celebr. Concilij generalis part. 1. Rub. 4. numer. 15. vſque 75.*

(8,) *Sine aliquibus tormentis.* Sed cur non vult Pontifex exemptos ab ordinario torturæ ſubijci? Cum reatus omnem honorem excludat. *l. 1. C. vbi ſenat. vel Clariſſim.* Duplex adferri poteſt ratio. Prior quia exempti ſunt præ alijs dilecti filij ſanctæ ſedis. *cap. ſi Papa de priuileg. in 6.* Et ideo quadam prærogatiua & eximio iure cenſendi ſunt, vt dictum eſt exemptionum *lib. 1. quaſt. 5. numer. 2. & 16.* Itaque cum honore digni ſint. *d. quaſt 5. num. 2. & 16.* viſum fuit eos non eſſe torturæ dedecore dehoneſtandos vt nec ſunt iure ſcripto milites, Doctores, Nobiles. *L. nullus C. ad. l. Iul. Maieſt. l deſertorem, §. 1 ff. de re milit. l. milites. l. Diuus C. de quæſtion.* Poſterior quia præſumptio eſt pro odio ordinarij in exemptos vti oſtenſum eſt lib. 1. exemptionum. *quaſt. 1. num. 12. & 13.* Ne autem in tortura ordinarius hoc odio pulſus ſæuiat, hæc ei anſa eſt erepta. 15

(86) *Et teſtes per ſeipſos examinare poſſunt.* An autem ordinarius examen teſtium alteri committere poterit? Neutiquam quia Pontifex hic elegit perſonæ induſtriam dum reſcribit per ſeipſum teſtes examinandos. *Late Abbas in Repet verb. induſtria.* Quando autem mandatur aliquid fieri per ſeipſum non poteſt fieri per ſubſtitutum. *Abb. d loco.* quia perſonæ induſtria eſt electa. *cap. fin. de offic. delegat. Lancelot. inſtit. can. lib. 1. de collat. §. illud etiam in verb. non poterit.* Signan- 16

nanter etiam quod articulus receptionis teſtium in cauſa criminali non ſit delegabilis. *Lancel. vbi ſupra lib. 2. de probation. §. Si qui. in gloſſ. verb. dirigat.* Qua tamen de re vide diſtinctionem Abbatis *cap. ſi qui de teſtibus DD. cap. mulieres de iudicijs in 6.*

---

§. SEPTIMVS.

SVMMARIVM.

1. Quæ ſit vis clauſulæ ſine ſolemnitat.
2. Ius canonicum ſuſtulit rigorem iuris ciuilis.
3. Caſus quibus citationis defectus actum non vitiat.
4. Dictiones, dummodo, alias, quid denotent.
5. Dictionum Rotæ recta differentia.
6. Pontifex tollit nullitates.
7. Conſtitutio Clementis tollens nullitates.
8. Solemnitatis ſublatæ effectus.
9. Sigilli appoſitio quid operetur.
10. Quid ſedis Apoſtolicæ appellatione comprehendatur.
11. Actus cuius expenſis fieri debeat.
12. Expenſæ qualiter taxandæ.
13. Opus ne ſit citatione ad videndum condemnari in expenſis.
14. Qualiter fiat executio & an delegati habeant executores armatos.
15. De executione brachij ſæcularis.
16. Reipublicæ intereſt res iudicatas mandari executioni.
17. Quid dicatur proprium.
18. Nuntij à procuratore differentia.
19. Celeritas damnata.
20. Culpa tabellarij cui imputanda.
21. Ordinarij aduigilare debent vt proceſſus formatus contra exemptos Romam deferatur.
22. Iudex ad quem acta cauſæ remittuntur an ad aperturam opus habeat citatione.
23. Cognitio cauſarum exemptorum ſpectat ad Pontificem vel eius delegatos.
24. Dictio, alius, quid denotet.
25. Cauſæ exemptorum ſpeciali opus habent commiſſione.
26. Iudex debet omnia rimari.
27. Culpabilis quis dicatur.
28. Ad condemnationem qualiter ſit procedendum.
29. Indicia ad torturam.
30. Tortura elicitur veritas.
31. Iudicium turbantia.
32. Dictionis ſeu *energia.*
33. Dictiones per *virtus.*
34. Iuriſdictio ordinaria quando cenſeatur excitata.
35. Modus iudicialis perſequendi crimina.
36. Inquiſitio quando non neceſſaria.
37. Crimina omnia iure canonum ſunt publica.
38. Legitimus procedendi modus quis ſit.

39.

39. Clauſula vna aliam declarat.
40. Clauſula & qualitates præcedentes influunt in ſequentia.
41. Dictio prout *quid deſignet.*
42. Iudex quouſque dicatur functus officio.
43. Appellari num poſſit à ſententia hoc in caſu lata.
44. Appellari à correctione an poſſit.
45. An à ſententia interlocutoria cauſæ correctionis.
46. Quid ſi iniuſtitia ſit euidens aut facilis probatur.
47. Quid ſi ſententia peccet in forma huius conſtitutionis.
48. Extrauagans qualiter producenda.
49. Extrauagans an habere debeat datam temporis.
50. Centum caſus in quibus appellatio vetita eſt.

(86) AC proceſſum ipſum (87) quem ratione ſolemnitatis iuris (88) præterquam ratione citationis omiſſæ (89) dummodo delictum alias rite probatum fuerit (90) nullum allegari vel dici poſſe prohibemus, (91) ſed per eos habitum clauſum (92) & eorum ſigillo munitum. (93) Ad Sedis Apoſtolicæ examen (94) ipſorum exemptorum delinquentium expenſis (95) etiam in ipſo proceſſu factis (96) ad quorum ſolutionem ordinarij ipſi poſſint eoſdem inquiſitos & accuſatos compellere, (97) per proprium (98) vel alium (99) nuntium (100) quanto citius (101) deſtinare procurent (102) apud eandem ſedem (103) per Romanum Pontificem (104) vel alium (105) cui duxerit committendum (106) diligenter (107) examinandum (109) & ita (110) culpabiles repertos (111) quoad ad condemnationem (112) vel propter ſufficientia indicia (113) propter quæ ad torturam (114) pro veritate exquirenda (115) procedi valeat (116) ad ipſos Diœceſanos ſeu ordinarios (117) per eos (118) authoritate noſtra (119) in cauſa inquiſitionis ſeu accuſationis (120) vlterius (121) legitime procedendum (122) & cauſam ipſam (123) pro vt iuſtum fuerit (124) terminandam (125) remittendum.

SCHOLIVM.

(86) A*C proceſſum ipſum.* Id eſt iudicij telam & acta iudicialiter coram ordinario habita & geſta de plano ſummarie ſine magno iudicij ſtrepitu & ſine longo (vt inquit Poeta) ſufflamine litis.

(87) *Quem ratione ſolemnitatis.* Per hanc clauſulam reducitur ordo proce-
1 dendi ad ius gentium adeo vt illius vigore cenſeri debeat ſublatus omnis ordo cognoſcendi introductus à iure ciuili vel Pontificio iudexque eo caſu obſeruare tantum tenetur formam iudicij inductam de iure gentium vel naturali. *Lancellottus de attentatis part. 1. in præfatione num. 63.* Sublata enim omni iuris ſolemnitate ſublatus eſt etiam omnis ordo in cognoſcendo. *Latius Lancelot. d. num. 63.*
2 *& 64.* Nam & iure canonico ſolemnitas exquiſita actionum & rigor ſunt ſublati. *cap. dilecti, cap. examinata de iudicijs. Lancelot. inſtit. canon. lib. 1. de conſtit. Eccleſ. in fin. in gloſſ. verb. iudicia.* Et Pius Papa IV. Clemens VIII. ſtatuerunt ex defectu ſolemnitatum aut terminorum quorumcumque proceſſuum de nullitate dici non poſſe præterquam ex defectu citationis mandati aut iuriſdictionis vti videre plenius eſt ex Bulla apud Paulum Piacacium *in praxi Epiſcopali part. 2. cap. 4. Rubr. de ord. iud. num. 69.* Proinde remiſſa ſolemnitate teſtes produci & audiri poterunt diebus etiam in honorem Dei feriatis. *Hugo Celſus de clauſulis, num. 90. Barth. l. 1. ff de teſt. milit. Bald. l. ſolam in fine C. de teſtib. Lanfranc. Clem. ſæpe de verb. ſig. verſ. in honore.* Credetur teſtibus iniuratis, produci poterunt alij poſt publicationem admittentur probationes inualidæ, non admittetur repulſa teſtium etiã ſine cauſa deponentium, qua de re plene Celſus Hugo 1. loco & Barth. *l. filium famil. vel late ff. de donat. & infra Scholio 88.*

(88) *Præterquam ratione citationis.* De nullitate proueniente ex defectu citationis & modis nullitatẽ ſaluantibus late tract. Sebaſt. Vantius *de nullitat. tit. de nullit. ex defect. citationis.* Recte itaque Pontifex excipit defectu ſolemnitatis citationis, Cum ea ſit iuris naturalis quod eſt immutabile. *Paul. Lancelot. inſtit. canon. lib. 3. de in ius vocando* §. 2. Nõ tamen indiſtinctio vera eſt hæc teoria, Actum omnẽ vitiari defectu citationis. Referuntur enim ab Anthonio Nicello *in concordijs gloſſarum concordia 52. num. 224.* à Iaſone *in l. nequicquam § vbi decretum ff. de offi. pro conſ.* Et Roberto Marant. *de ord. iud. part. 6* memb. 1. alijque claſſicis Doctoribus caſus quibus defectus citationis actum non vitiat quos ſummatim non pigebit
3 recenſere.

I. In augendis vel minuendis dilationibus. *Nicellus d. loco nu. 227. Barth. in extrauag. ad reprimendum verb. per edictum.* id quod admittit limitationes.

II. Cum citatus declarat ſe non compariturum. *Nicell. num. 229. Bald. l. 2. C. Quomod. & quando iudex. Marant loco infra citato.*

III. Cum fertur ſententia in vltima die compromiſſi ait. *Nicell. num. 230. Marant. in ſpeculo part. 6. memb. 1. num. 18.*

IV. Papa poteſt contra detentores rerum Eccleſiæ ſine citatione ferre ſententiam. *Nicell. num. 232. Marantia vbi ſupra num. 16.*

V. Iudex poteſt declarare proceſſum nullum ſine citatione. *Nicell. numer. 233.*

Digitized by Google

Abbas cap. cauſam quæ de Reſcriptis.

VI. Cum partes præſentes. *Nicell. num 234. Marant. d. loco num 12.*

VII. In ſententia Principis. *Nicell. num. 236. Marant. d. num. 10.*

VIII. In inhibitionibus per Eccleſiaſticos iudicibus laicis factis. *Nicell. nu 237. Bald. l. presbiteri C. de Epiſc. & Clericis.*

IX. In ijs de cuius præiudicio non principaliter ſed ſecundario agitur. *Nicell. num. 239. Marant. d loco num. 30.*

X. Cum quis fuit Citatus ad totam cauſam & proceſſum vſque ad diffinitiuam, *Nicell. n. 144. Speculat. de poſitionib. § in fin.*

XI. In contumace in reſpondendo poſitionibus. *Nicell. num. 246.*

XII. Cum alicui interdicitur adminiſtratio tanquam prodigo, *Nicell. nu. 246. l. 1. vbi glo. ff. de curat. fin. D D. l. is cui bonis ff. de verb. oblig.*

Item quando ſemel declarant ſe nolle comparere, *Farinac. dec. 345. nu. 3 part. 2.*

Item quando executor ſententiæ ſecundum tenorem illius ſe informat de idoneitate, *Milis in repert. verb. citatio non requiritur fol. 67.*

XIII. In datione tutoris vel curatoris, *Nicell. n. 247. Barth. l. qui habere §. quolibet ff. de tut. in l. legitimos ff. d. legitimo tutore.*

XIV. Cum ſententia ferenda eſt ſecundum conſcientiam, *Nicell. num. 248. Marant. vbi ſupra num. 21.*

XV. Quando commiſſio facta eſt per verba ſonantia monitionem, *Nicell. num. r. 250.*

XVI. In commiſſione reuiſionis rationum, *Nicell. num. 251. Barth. l. 2. §. 1. ff. de adminiſt. rerum ad ciuit. cert. Marant. vbi ſupra num. 24.*

XVII. In ſententia taxationis expenſ. *Nicell num. 252.* intellige quando in ſententia non fuit requiſita citatio, *Barth. l. terminato C. de fruct.*

XVIII. Cum quæſtio eſt validitatis proceſſus agitati coram alio iudice non requiritur citatio illius iudicis, *Nicell. num. 353. Barth. l. 1. § fin ff ad turpit. cap. cum ſpeciali vbi D D. de appell.*

XIX. Sententia lata in fauorem non citati valet, *Nicell. num. 254.* ſi ſit interlocutoria ſecus in diffinitiua, *Abb. c. querelam col. 4. de procurat.*

XX. In abſolutione à iuramento, *Nicell. num. 255.* quod tamen non eſt indiſtincte verum vti late hic oſtendit.

XXI. Cum citatio realis ſeu captura fit ex actis præcedentibus, *Nicell. n. 264.* quod & maioris eſt indaginis.

XXII. Cum parti non adfertur plenum præiudicium, *Nicell. n. 266. vbi vide.*

XXIII. Cum quis appellauit ab interlocutoria, *Nicell. n. 268. c. eum qui, de dolo & cont. in 6. Clem. vnica eod. tit.*

XXIV. Contra rebelles Eccleſiæ, *Nicell. n. 269.*

XXV. Cum citandus caret exemptionibus, *Nicell. nu. 270. Marant. n. 37. Nau. conſ. 1. n. 16. de foro competenti.*

XXVI. In vero contumace, *Nicell. n. 272. l. contumacia ff. de re iud.*

XXVII. Cum iudici à partibus eſt talis data poteſtas, *Nicell. nu. 273. Barth. & DD. l. ſi ſocietatem §. arbitrorum ff pro ſocio.*

XXVIII. Cum quis promiſit proſequi iudicium intra certum tempus illudque eſſet elapſum, *Nicell. fall. 29.*

XXIX. Actus parte non citata factus poteſt parte non citata reuocari, *Nicell. num. 275. Rom. ſing. 777.*

XXX. Cum præſens non vult litem conteſtari, *Nicell. n. 276. Barth. Auth. qui ſemel col. fin. l. quomodo & quando iudex.* Vel ſi præſens eſſet nihil haberet releuans quod opponeret. *Nauarrus conſ. 4. num. 16. de foro compet. Abb. & Felin. cap. cum olim de re iudicata,* aut vnde poſſet deuenire, *Fel. d. loco & in cap. cauſam quæ de reſcript. Nauar. d. n. 16.*

XXXI. Cum iudex tacite ad vlteriora procedit, *Nicell. fall. 32. Barth. l. à procedente C. de dilat.*

XXXII. In ſententia excommunicationis, *Nicell. fall. 33. Milis in Repert. verb. citatio partis non requiritur, fol. 68.*

XXXIII. In abſolutione ab excommunicatione. *d. fall. 33. Milis in repert. verb. citatio partis non requiritur.*

XXXIV. Cum ſtatuta declarantur eſſe contra Eccleſiaſticam libertatem. *Nicell. fal. 35.*

XXXV. Cum iudex vult ſuperiori merita cauſæ recenſere.

XXXVI. Cum proceditur contra tutorem vel prælatum prodigum. *Nicell. fall. 37.*

XXXVII. In notorijs. *Nicell. fall. 38.*

XXXVIII. Si fuit renuntiatum, *Nicell. fall. 39. vbi ſupra.*

XXXIX. In actu legitimationis, *Nicell. fall. 40.*

XL. Cum commiſſio facta eſt cum clauſula ſi idoneum repereris, *Nic. fall. 41.*

XLI. In præceptiuis, *l. Si debitori ff. de iud. Nicell. fall. 42.*

XLII. In examine teſtum in certis caſibus, *Nicell. fall. 43.*

XLIII. In electione cum eſt periculum, *Nicell. fall. 44.*

XLIV. Cum fit declaratio aliquem incidiſſe in pœnam conſtitutionis, *Nicell. fall. 45.*

XLV. Cum iudex competens ſe declarat incompetentem, *Nicell. fall. 46.*

XLVI. In caſibus vt perfectius C. de Annali præſcript. *Nicell. fall. 47.*

XLVII. Cum commiſſioni adijcitur clauſula ſi inueneris, *Nicell. fall. 48.*

XLVIII. In inquiſitione generali, *Nicell. fall. 49.*

XLIX. In

Digitized by Google

XLIX. In imploratione brachij ſecularis, *cap.1.de offic.ord.*

L. In mæris gratijs, *Nicell.fall.51.*

LI. Cum teſtes ex officio examinantur. *Nicell fall.52.*

LII. In ſententia abſolutoria à peccatis. *Nicell.fall.53.*

LIII. In commiſſione facta auditori cauſæ perſonalis. *Nicell.fall.54.*

Item in excommunicatione quæ generaliter fertur pro culpis præteritis vel futuris quæ ignorantur, *Nauar.conſ.1.num.16.de foro compet.*

LIV. In reuocatione commiſſionis vel interlocutoriæ. *Nicell fall. 55.*

LV. Cum citatio tollitur ex prohibitione ſtatuti. *Nicell.fall.56.*

LVI. In conſultore qui non citat partes. *Nicell.fall.57.*

LVII. In generalibus bannimentis & proclamationibus. *Nicell.fall.58.*

LVIII. Cum partes dederunt autoritatem ingrediendi poſſeſſionem ſine alterius citatione. *Nicell fall.59.*

LIX. Cum proceditur ad executionem ſententiæ appellatione deſerta. *Nicell.fall.60.vbi vide diſtinctionem.*

LX. In vltima die termini. *Nicell.fall.61.*

LXI. Cum petitur reſcindi inſtrum.falſum. Quia non eſt neceſſe citare teſtes qui falſificarunt. *Nicell.fall. 62.*

LXII. Cum quis arripit iter ad ſummum Pontificem. *Nicell fall.63.*

LXIII. In inuentario faciendo. *Nicell.fall.64.*

LXIV. Cum cognoſcitur an Monachus poſſit accuſare. *Nicell.fall 65.*

LXV. Cum iudex vult reuocare interlocutoriam. *Nicell. fall. 66. apud quem vide diſtinctionem.*

LXVI. In præparatorijs iudicij. *Nicell.fall.67.*

LXVII. Cum periti in arte faciunt relationem. *Nicell fall.68.*

LXVIII. Cum deciſio committitur conſcientiæ. *Nicell.fall.70.*

LXIX. In decreto ſuper alienatione rei minoris. *Nicell.fall.71.*

LXX. Quando ſcedula appellationis offertur. *Nicell.fall.72.*

LXXI. Cum interdicitur furioſo prodigo adminiſtratio. *Nicell.fall.73 quem tamen vide.*

LXXII. In ſententia ſuper inſtrumento quarentigiato. *Nicell.fall.74. quod & maius requirit examen.*

LXXIII. In interlocutoria quoad iudicium inchoandum. *Bald.l.1.C. de ſent.ex peric.recitand. Nicell.fall.75.*

LXXIV. In ſcrutinijs in Doctorando. *Nicell.fall.76.*

LXXV. Quando arbiter vltima die compromiſſi prorogat compromiſſum. *Nicell.fall.77.*

LXXVI. In impetratione reſcriptorum vel priuilegiorum. *Nicell.fall.78.* **qua**

Digitized by Google

de re nonnulla alia,alio in loco attuli. *lib.1.de iuriſd.ord.in exempt. cap. 12.* Item diſpenſationis. *Anton Milis verb.citatio non requiritur fol.67.pag.2.*

LXXVII. In reo appellante qui appellationem non proſequitur. *Nic.fall.79.*

LXXVIII. Cum quis vult vti priuilegijs matrimonij. *Nicell.fall.*80.

LXXIX. Cum iudex eadem die vult ſupplere. *Nicell.fall.*81.

LXXX. Sufficit maiorem vniuerſitatis citare. *Nicell.fall.82.Rom.ſing.759.Baldus cap.1.de milit.*

LXXXI. Quando ob enormia ipſo iure ſententia infertur. *Nicell.fall.83.*

LXXXII. Notarius poteſt dare copiam inſtrumenti. *Nicell.fall* 84.

LXXXIII. Cum ordinarius confert beneficium ipſo iure vacans. *Nicell.fall.*85.

LXXXIV. In actu traditionis poſſeſſionis cum pars in proceſſu fuit citata. *Nicell.fall.* 86.

LXXXV. Cum filij ex delicto patris puniuntur. *Nic.fall.*87.

LXXXVI. Cum Princeps intra annum non expellit hæreticos. *Nicell.fall.*88.

LXXXVII. In contumace vero & notorio. *Nicell.fall.89.*

LXXXVIII. Cum citatio eſt continuata ad alium diem. *Nicell.fall.*90.

LXXXIX. In petitione reſciſſionis contractus non eſt neceſſe vt citentur teſtes. *Nicell fall.* 91.

XC. In petitione poſſeſſionis ex teſtameno non vitiato. *Nicell.fall.* 92.

XCI. Citans aliquem non eſt neceſſe vt citetur. *Nicell.fall.* 93.

XCII. In omni actu ex quo ab executione poteſt incipi. *Nicell.fall.*94.

XCIII. Cum requiritur iuſtificatio actus celebrati poſt illius celebrationem. *Nicell. fall.* 95.

XCIV. Iudex informare poteſt ſe de ſtylo in camera.

XCV. In alienatione ſui iuris. *Nicell. fall. 98.*

XCVI. Contra infringentem carceres. *Nicell.fall. 98.*

XCVII. In declaratione iudiciali qua iuſſus reſpondere ob non reſponſionem habetur pro confeſſo. *Nicell.fall.99.*

XCVIII. Quando periculum eſſet in mora. *Nicell.fall.* 100.

XCIX. In admiſſione articulorum de quorum pertinentia dubitabatur. *Nicell. fall.* 101.

C. In examinando teſte non eſt neceſſe citetur. *Nicell.fall.* 102.

CI. Quando iuſſu teſtatoris ſtandum eſt dicto teſtis, *Nicell.fall.*103.

CII. Satisfaciens in termino. *Nicell. fall.* 104.

CIII. Cum lis eſt conteſtata cum procuratore non eſt neceſſe vt Dominus citetur. *Nicell. fall.* 105.

CIV. Abſentes extra territorium non ſunt citandi. *Nicell. fall.* 106.

CV. In æſtimatione rerum furto ablatarum. *Nicell.fall.* 107.

CVI.

Digitized by Google

CVI. Executor trium ſententiarum non eſt neceſſe vt citet. *Nicell.fall.108.*

CVII. In relatione executoris non opus eſt citatione. *Nicell fall.109.*

CVIII. Cum prætor edicit tam citatis quam non citatis. *Nicel fall.110.*

CIX. Quando aduerſarius ſine hærede moritur. *Nicell.fall.111.*

CX. In nuntiatione noui operis. *Nicell.fall. 112.*

CXI. Libellus dari poteſt ſine citatione partis. *Nicell.fall.113.*

CXII. Quando iudex poſt concluſionem & peremptorium cauſam ſubdelegat. *Nicell.fall.114.*

CXIII. In productione inſtrumentorum. *Nicell.fall. 115.* idque quo ad ſimplicem productionem tantum,non vero quo ad præiudicium probationis. *Bald. l. ſi quando in fine C. de teſtibus*,qua de re plenius Nicellus hoc in loco.

(89) *Dummodo delictum, alias, rite probatum fuerit.* Dictio, *dummodo*, quãdoque facit modum,quandoque conditionem infert, cum rei imperfectæ iungitur. *Tiraquel.de retract.conſ.§.8.gloſſ 8 num.1.* Deſignat etiam præciſum implementum & de neceſſitate adeſſe debere illud,cui adijcitur. *Hier. Gratus conſ. 86. num.1.part. 2.* 4

Dictio autem *alias*,quandoque conditionem deſignat,quandoque aliud tempus. *Barth.l.1.ff.de cond & dem.Hieron.Grat.conſ.14.num.1. & 4.part.2.* Vult itaque Pontifex non temere ad inquiſitionem vel accuſationem eſſe procedendum, nam iura tam ciuilia quam Pontificia antequam iudicia hæc criminalia exerceantur vt multa ſolemnia antecedant voluerunt,de quibus doctè & compendioſè Paulus Lancellottus *inſtit.Canonic.lib.4.tit.de accuſat.* Et quidem merito, eſt enim accuſatio genus illaudabilis intentionis. *c ſi quis Epiſcopus 2.q.7.* non raro ex odio inuidiaque procedens, *cap.ſi omnia vbi gloſſ 6.quaſt.1.* Vt merito ſycophantæ vocitentur qui ad accuſandum procliues ſe præbent. *Alciat. l. ſi calumnietur ff. de verb.ſig. & late Eraſ.in chiliad.verb. ſycophanta.* Denique Pontifex vtitur dictione *Rite*,non vero *Recte*,quia dictio *Recte* iuſtitiam cauſæ reſpicit. 5
Dictio vero *Rite*,ritum & ſolemnitatem dumtaxat. *Alciatus l. hac verba ff.de verb.ſig.Rochus de Curte tract.de conſuetud num.37. Abb. cap.ſecundum de tempor. Ordinand. & cap.1.§.vna vero num.1.de ſumma trinitate. Decius l. infantis num.5. C. Qui admittantur. Spiegelius in lexico iuris verb. Recte.* Hinc viſum fuit quibuſdam quod ſi cuidam committatur cognitio an quid rectè factum ſit poſſe cognoſcere tantum de iuſtitia facti,non vero de illius ſolemnitate. *Alciat d.loco.* Itaque Pontifex hoc in loco volens delictum ritè probatum,intendit non de probatione quæ iuſtitiam cauſæ criminalis concernit, ſed illius ſolemnitatem, non enim ſubito & illotis,quod aiunt,manibus adiudicia hæc criminalia licet conuolare ſed pro ſolemnitate neceſſe eſt vt inquiſitionem antecedat fama idque regulariter paucis quibuſdam caſibus exceptis,de quibus Lancelottus *vbi ſupra & latius*

ſam in pr. quæſt. 20. de elect. Tum quia Pontifex eſt velut patronus, protector, & conſeruator exemptorum. *Cap. ſi Papa de priuilegijs 16.* & ideo eorum defenſio fieri debet ipſorum expenſis. *Archid. cap. filijs ſuper verb. denuntiet. 16. quæſt. 7.* Tum quod remiſſio rei eſt facienda ad ſuperiorem illius expenſis. *Bald. l. generaliter § hic de præſentibus C. de rebus creditis.* Tum quod iudicis ſit arbitrari cuius expenſis quid fieri debeat. *Bald d loco.* Tum denique quod Pontifici, qui lex eſt animata in terris, ita ſtatutum ſit cuius ſit pro ratione voluntas. *l. proſſ exit ff. qui & à quibus cap. in cauſis de re iudic.*

12 (95) *Etiam in ipſo proceſſu factis.* Expenſæ hæ regulantur taxanturque ad inſtar expenſarum alijs in cauſis factarum. De quarum ratione & taxatione paſſim Doctores *in cap. finem de dolo & contumacia, l. eum quem temere ff. de iudicijs. Gaill. lib. 1. obſer. 151.* Veniunt itaque in hanc rationem ſumptus omnes quorum ratio alijs in cauſis haberi ſolet Æquiparatorum enim eadem eſt ratio. *Præſa loco ab æquiparat.*

(96) *Ad quorum ſolutionem ordinarij ipſi poſſint eoſdem inquiſitos & accuſatos com-*
13 *pellere.* An autem noua ad hoc ſit opus citatione ad videndum in expenſis condemnari Bartholus cenſuit opus eſſe. *l. 1. num. 13. ff. ſi quis ius dicenti non obtemper. & in l. 1. §. ſi ad diem, num. 1. vbi Apoſt ff. de re militari. Paulus Lancelot. inſtit. canon. lib. 3. cap. de dolo & contum. §. idem quoque in gloſſ. verb. legitime.* Compellere ergo
14 poterunt per cenſuram Eccleſiaſticam & alijs iuris remedijs etiam inuocato publico auxilio brachioque ſeculari ſi hoc expedierit. *cap. 1. cap. quoniam de offic. ordin. Gaill. de pace publica libr. 2. capit. 17. numer. 33. Paul. Lancelott. inſtit. canon. libr. 2. de Ret. dom. §. Quin imò in verb. remedijs vbi gloſſ. & loco 1. citato.* Ordinarius enim qui non habet iuriſdictionem temporalem, non poteſt habere Officiales armatos. *Abb. cap. Cum non ab homine de iudicijs cap. ſignificaſti in fine de offic. del. Lancelot. vbi ſupra lib. 3. de iudicijs, §. eſt & alia in gloſſ. verb. implorare. Felin. cap. ſignificaſti, num. 4. de Officio deleg.* Delegataque cauſa omnia delegata cenſentur ſine quibus cauſa executioni mandari non poteſt. *c. præterea de of-*
15 *fic. deleg. Lancel. vbi ſupra lib. 3. de procuratoribus §. quoniam in gloſſ. verb. ventillanda.* Proinde ſi delegatus executioni non ſit par nec ſufficiendo, requirere poteſt iuriſdictionis alterius auxilium. *Diſt. 17. cap. non licuit & 24. quæſt. 5. cap. Principes.* Quia quoties deficit Eccleſiaſtica poteſtas, recurri poteſt ad auxilium brachij ſæcularis. *10. quæſt. 1. cap. petimus, & 24. quæſt. 5. cap. de liguribus.* Vnaque iuriſdictio debet per aliam adiuuari. *can. ad verum diſt. 96. & d. ca. Quoniam. Lancelot. inſtit. canon. lib. 4 cap. de hæreticis §. vtrumque in gloſſ. verb. brachium ſeculare, late Gaill. de pace publica lib. 2. cap. 17. num 32. & ſeqq. & fuſius li. 1. obſer. 115.* vbi ſigillatim inuocationem brachij ſæcularis examinat. Ab hoc iure procedunt litteræ quas Germani vocare ſolent mutui compaſſus, de quibus Andreas Gaill. *d. cap. 17. num. 35.* Nos vero iuris ſubſidium vel litteras ſubſidiales appellamus ſine quibus vana

dderetur & eluſoria rerum iudicatarum executio. *l. à diuo pio § ſententiam Ro-* 16
æ ff. de re iudic. l. properandum §. ſin autem reus l. de iudicijs l. 1. ff. de offic. conſul. &
bique Doctores. In magnam Reipub. perniciem. Status enim reipublicæ (*inquit*
Cicero pro ſylla) maxime rebus iudicatis continetur vt rectè Theodoricus Rex
pud Caſſiodorum, *variar. Epiſt. lib. 1. epiſt. 5.* ſcripſiſſe dicatur in hæc verba. Vnus
nter procellas humanas portus inſtructus eſt quem ſi homines feruida volunta- »
te prætereunt, in vndoſis iurgijs ſemper errabunt. Itaque in immenſum trahi »
non debent finita litigia quæ enim dabitur diſcordantibus pax, ſi legitimis ſen- »
tentijs non acquieſcatur. »

(97) *Per proprium.* Proprium quid ſignificet & quotuplex ſit tradunt Pe- 17
trus Andreas Gammarios, *in dialectica legali lib. 3. cap. 5. vol. Oce. 1. fol. 287.* Et
Chriſtophorus Hegendoſinus, *in dialect. legali lib. 1. tom. 12. eodem vol. fol. 239.* Sed ij
magis dialectice. Nauarrus vero, *de regularibus comment. 1. num. 15.* proprius ad iu-
riſprudentiam. *l. proprium ff. com. prædiorum.*

(98) *Vel alium.* Dictio *alias* diuerſum quid antecedente qualitate implicat.
Leobinus Aurelianenſis tract. de mandatis Apoſtolicis num. 15. late Abb. ſel. & de cap. ſedes de reſcriptis Rom. conſ. 13. Iacob. Aurelian. vbi ſupra num. 21. Non tamen
omnino diſſimile à priore qualitate. *Fel. d. cap. ſedis in fine.*

(99) *Nuntium.* Nuntius & procurator quomodo differant vide Baldum 18
Caſtrenſ. & Doctores. *l. nullum l. ſi quis alteri vel ſibi.* Quid ſi nuntius in via inci-
dat in latrones an mittens ei obligetur? vide late Petrum Antipoli. *tractatu de muneribus §. 1. diuerſarum quaſtionum num. 40. vol. Oce. 11.* Quid autem ſi nuntius
litteras ſibi commiſſas perdat vel ſeruis deſtinet? vide de his & ſimilibus quæ-
ſtionib. concernentibus materiam nuntiorum apud Bondislaum de Villadiego,
tract. de legata part. 3. per tot. Barth. in extrauag. ad reprimendum verb. per nuntium.

(100) *Quanto citius.* Celeritas plerumque reprobatur, eſt enim inimica 19
conſilio inquit Salomon & Poeta:

Tu nimium properas & adhuc tua meſſis in herba eſt.

Proinde vulgatum illud eſt. *Sat cito, ſi ſat bene.* Nulla enim res poteſt eſſe ſimul
& feſtinata & bene examinata. Ideoque Cœſar Auguſtus in ore ſemper fertur
habuiſſe FESTINA LENTE. Non ignarus quod celeritatem pœnitentia, ſed ea-
dem ſera atque inutilis ſequatur, præcipitata enim raptim conſilia neque reuo-
cari neque in integrum reſtitui poſſunt. Non raro tamen etiam commendatur
& in præcepto eſt celeritas vti per exempla late oſtendit Gloſſographus. *in cap. fin. verb. celeritate de elect. in 6.* Et elegantiſſime id demonſtrat Ioannes à Choc-
kier frater meus in theſauro ſuo aphoriſmorum politicorum. *lib. 3. cap. 21.* Res
enim, occaſio, tempus, anima eſt actionum humanarum & rerum bene gerenda-
rum. Itaque Pontifex hic non commendat celeritatem quæ rationi & conſilij

eſt

Digitized by Google

nanter etiam quod articulus receptionis teſtium in cauſa criminali non ſit delegabilis. *Lancel. vbi ſupra lib. 2. de probation. §. Si qui. in gloſſ. verb. dirigat.* Qua tamen de re vide diſtinctionem Abbatis *cap. ſi qui de teſtibus DD. cap. mulieres de iudicijs in 6.*

§. SEPTIMVS.

SVMMARIVM.

1. *Quæ ſit vis clauſulæ ſine ſolemnitat.*
2. *Ius canonicum ſuſtulit rigorem iuris ciuilis.*
3. *Caſus quibus citationis defectus actum non vitiat.*
4. *Dictiones, dummodo, alias, quid denotent.*
5. *Dictionum Rota recta differentia.*
6. *Pontifex tollit nullitates.*
7. *Conſtitutio Clementis tollens nullitates.*
8. *Solemnitatis ſublatæ effectus.*
9. *Sigilli appoſitio quid operetur.*
10. *Quid ſedis Apoſtolicæ appellatione comprehendatur.*
11. *Actus cuius expenſis fieri debeat.*
12. *Expenſæ qualiter taxandæ.*
13. *Opus ne ſit citatione ad videndum condemnari in expenſis.*
14. *Qualiter fiat executio & an delegati habeant executores armatos.*
15. *De executione brachij ſæcularis.*
16. *Reipublicæ intereſt res iudicatas mandari executioni.*
17. *Quid dicatur proprium.*
18. *Nuntij à procuratore differentia.*
19. *Celeritas damnata.*
20. *Culpa tabellarij cui imputanda.*
21. *Ordinarij aduigilare debent vt proceſſus formatus contra exemptos Romam deferatur.*
22. *Iudex ad quem acta cauſæ remittuntur an ad aperturam opus habeat citatione.*
23. *Cognitio cauſarum exemptorum ſpectat ad Pontificem vel eius delegatos.*
24. *Dictio, alius, quid denotet.*
25. *Cauſæ exemptorum ſpeciali opus habent commiſſione.*
26. *Iudex debet omnia rimari.*
27. *Culpabilis quis dicatur.*
28. *Ad condemnationem qualiter ſit procedendum.*
29. *Indicia ad torturam.*
30. *Tortura elicitur veritas.*
31. *Iudicium turbantia.*
32. *Dictionis* ſeu *energia.*
33. *Dictiones* per *virtus.*
34. *Iuriſdictio ordinaria quando cenſeatur excitata.*
35. *Modus iudicialis perſequendi crimina.*
36. *Inquiſitio quando non neceſſaria.*
37. *Crimina omnia iure canonum ſunt publica.*
38. *Legitimus procedendi modus quis ſit.*

39.

1. *Clauſula vna aliam declarat.*
40. *Clauſulæ & qualitates præcedentes influunt in ſequentia.*
41. *Dictio* prout *quid deſignet.*
42. *Iudex quouſque dicatur functus officio.*
43. *Appellari num poſſit à ſententia hoc in caſu lata.*
44. *Appellari à correctione an poſſit.*
45. *An à ſententia interlocutoria cauſæ correctionis.*
46. *Quid ſi iniuſtitia ſit euidens aut facilis probatur.*
47. *Quid ſi ſententia peccet in forma huius conſtitutionis.*
48. *Extrauagans qualiter producenda.*
49. *Extrauagans an habere debeat datam temporis.*
50. *Centum caſus in quibus appellatio vetita eſt.*

(86) AC proceſſum ipſum(87)quem ratione ſolemnitatis iuris (88)præterquam ratione citationis omiſſæ(89) dummodo delictum alias rite probatum fuerit (90) nullum allegari vel dici poſſe prohibemus, (91) ſed per eos habitum clauſum (92)& eorum ſigillo munitum. (93) Ad Sedis Apoſtolicæ examen (94) ipſorum exemptorum delinquentium expenſis (95) etiam in ipſo proceſſu factis (96) ad quorum ſolutionem ordinarij ipſi poſſint eoſdem inquiſitos & accuſatos compellere, (97) per proprium (98)vel alium(99)nuntium(100) quanto citius (101) deſtinare procurent (102)apud eandem ſedem (103) per Romanum Pontificem (104)vel alium (105) cui duxerit committendum (106) diligenter (107)examinandum(109)& ita(110)culpabiles repertos(111) quoad ad condemnationem (112)vel propter ſufficientia indicia (113) propter quæ ad torturam(114) pro veritate exquirenda (115) procedi valeat (116) ad ipſos Diœceſanos ſeu ordinarios (117) per eos (118) authoritate noſtra(119)in cauſa inquiſitionis ſeu accuſationis(120) vlterius(121)legitime procedendum(122)& cauſam ipſam(123)pro vt iuſtum fuerit(124)terminandam (125) remittendum.

SCHOLIVM.

(86) A*C proceſſum ipſum.* Id eſt iudicij telam & acta iudicialiter coram ordinario habita & geſta de plano ſummarie ſine magno iudicij ſtrepitu & ſine longo(vt inquit Poeta) ſufflamine litis.

(87) *Quem ratione ſolemnitatis.* Per hanc clauſulam reducitur ordo proce-
1 dendi ad ius gentium adeo vt illius vigore cenſeri debeat ſublatus omnis ordo cognoſcendi introductus à iure ciuili vel Pontificio iudexque eo caſu obſeruare tantum tenetur formam iudicij inductam de iure gentium vel naturali. *Lancellottus de attentatis part.1. in præfatione num.63.* Sublata enim omni iuris ſolemnitate ſublatus eſt etiam omnis ordo in cognoſcendo. *Latius Lancelot.d.num.63. & 64.* Nam & iure canonico ſolemnitas exquiſita actionum & rigor ſunt ſubla-
2 ti. *cap.dilecti, cap.examinata de iudicijs. Lancelot.inſtit.canon. lib.1. de conſtit. Eccleſ. in fin. in gloſſ. verb. iudicia.* Et Pius Papa IV. Clemens VIII. ſtatuerunt ex defectu ſolemnitatum aut terminorum quorumcumque proceſſuum de nullitate dici non poſſe præterquam ex defectu citationis mandati aut iuriſdictionis vti videre plenius eſt ex Bulla apud Paulum Piacacium *in praxi Epiſcopali part.2.cap.4. Rubr.de ord.iud.num.69.* Proinde remiſſa ſolemnitate teſtes produci & audiri poterunt diebus etiam in honorem Dei feriatis. *Hugo Celſus de clauſulis, num.90. Barth.l.1.ff de teſt.milit. Bald.l.ſolam in fine C.de teſtib. Lanfranc. Clem.ſæpe de verb. ſig. verſ. in honore.* Credetur teſtibus iniuratis, produci poterunt alij poſt publicationem admittentur probationes inualidæ, non admittetur repulſa teſtium etiã ſine cauſa deponentium, qua de re plene Celſus Hugo 1. loco & Barth. *l.filium famil. vel late ff.de donat. & infra Scholio 88.*

(88) *Præterquam ratione citationis.* De nullitate proueniente ex defectu citationis & modis nullitatẽ ſaluantibus late tract. Sebaſt. Vantius *de nullitat. tit. de nullit. ex defect. citationis.* Recte itaque Pontifex excipit defectu ſolemnitatis citationis, Cum ea ſit iuris naturalis quod eſt immutabile. *Paul. Lancelot. inſtit. canon. lib.3. de in ius vocando* §.2. Nõ tamen indiſtincto vera eſt hæc teoria, Actum omnẽ vitiari defectu citationis. Referuntur enim ab Anthonio Nicello *in concordijs gloſſarum concordia 52. num.224.* à Iaſone *in l.nequicquam § vbi decretum ff. de offi. procõſ.* Et Roberto Marant. *de ord. iud. part.6* memb. 1. alijque claſſicis Doctoribus caſus quibus defectus citationis actum non vitiat quos ſummatim non pigebit
3 recenſere.

I. In augendis vel minuendis dilationibus. *Nicellus d loco nu.227. Barth. in extrauag. ad reprimendum verb. per edictum.* id quod admittit limitationes.

II. Cum citatus declarat ſe non compariturum. *Nicell. num.229. Bald. l. 2. C. Quomod. & quando iudex. Marant loco infra citato.*

III. Cum fertur ſententia in vltima die compromiſſi ait. *Nicell. num.230. Marant. in ſpeculo part.6. memb.1. num.18.*

IV. Papa poteſt contra detentores rerum Eccleſiæ ſine citatione ferre ſententiam. *Nicell. num.232. Marantia vbi ſupra num.10.*

V. Iudex poteſt declarare proceſſum nullum ſine citatione. *Nicell. numer.233.*

An

Digitized by Google

Abbas cap. cauſam quæ de Reſcriptis.

VI. Cum partes præſentes. *Nicell. num. 234. Marant. d. loco num. 12.*

VII. In ſententia Principis. *Nicell. num. 230. Marant. d. num. 10.*

VIII. In inhibitionibus per Eccleſiaſticos iudicibus laicis factis. *Nicell. nu 237. Bald. l. presbiteri C. de Epiſc. & Clericis.*

IX. In ijs de cuius præiudicio non principaliter ſed ſecundario agitur. *Nicell. num. 239. Marant. d. loco num. 30.*

X. Cum quis fuit Citatus ad totam cauſam & proceſſum vſque ad diffinitiuam, *Nicell. n. 144. Speculat. de poſitionib. §. in fin.*

XI. In contumace in reſpondendo poſitionibus. *Nicell. num. 246.*

XII. Cum alicui interdicitur adminiſtratio tanquam prodigo, *Nicell. nu. 246. l. 1. vbi glo. ff. de curat. fin. DD. l. is cui bonis ff. de verb. oblig.*

Item quando ſemel declarant ſe nolle comparere, *Farinac. dec. 345. nu. 3 part. 2.*

Item quando executor ſententiæ ſecundum tenorem illius ſe informat de idoneitate, *Milis in repert. verb. citatio non requiritur fol. 67.*

XIII. In datione tutoris vel curatoris, *Nicell. n. 247. Barth. l. qui habere §. quolibet ff. de tut. in l. legitimos ff. d. legitimo tutore.*

XIV. Cum ſententia ferenda eſt ſecundum conſcientiam, *Nicell. num. 248. Marant. vbi ſupra num. 21.*

XV. Quando commiſſio facta eſt per verba ſonantia monitionem, *Nicell. num. r. 250.*

XVI. In commiſſione reuiſionis rationum, *Nicell. num. 251. Barth. l. 2. §. 1. ff. de adminiſt. rerum ad ciuit. cert. Marant. vbi ſupra num. 24.*

XVII. In ſententia taxationis expenſ. *Nicell num. 252.* intellige quando in ſententia non fuit requiſita citatio, *Barth. l. terminato C. de fruct.*

XVIII. Cum quæſtio eſt validitatis proceſſus agitati coram alio iudice non requiritur citatio illius iudicis, *Nicell. num. 353. Barth. l. 1. §. fin ff. ad turpit. cap. cum ſpeciali vbi DD. de appell.*

XIX. Sententia lata in fauorem non citati valet, *Nicell. num. 254.* ſi ſit interlocutoria ſecus in diffinitiua, *Abb. c. querelam col. 4. de procurat.*

XX. In abſolutione à iuramento, *Nicell. num. 255.* quod tamen non eſt indiſtincte verum vti late hic oſtendit.

XXI. Cum citatio realis ſeu captura fit ex actis præcedentibus, *Nicell. n. 264.* quod & maioris eſt indaginis.

XXII. Cum parti non adfertur plenum præiudicium, *Nicell. n. 266. vbi vide.*

XXIII. Cum quis appellauit ab interlocutoria, *Nicell. n. 268. c. eum qui, de dolo & cont. in 6. Clem. vnica eod. tit.*

XXIV. Contra rebelles Eccleſiæ, *Nicell. n. 269.*

XXV.

Digitized by Google

XXV. Cum citandus caret exemptionibus, *Nicell. nu. 270: Marant. n. 37. Nau. conſ. 1. n. 16. de foro competenti.*

XXVI. In vero contumace, *Nicell. n. 272 l contumacia ff. de re iud.*

XXVII. Cum iudici à partibus eſt talis data poteſtas, *Nicell. nu. 273. Barth. & DD. l. ſi ſocietatem §. arbitrorum ff pro ſocio.*

XXVIII. Cum quis promiſit proſequi iudicium intra certum tempus illudque eſſet elapſum, *Nicell. fall. 29.*

XXIX. Actus parte non citata factus poteſt parte non citata reuocari, *Nicell. num. 275. Rom. ſing. 777.*

XXX. Cum præſens non vult litem conteſtari, *Nicell. n. 276. Barth. Auth. qui ſemel col. fin. l. quomodo & quando iudex.* Vel ſi præſens eſſet nihil haberet releuans quod opponeret. *Nauarrus conſ. 4. num. 16. de foro compet. Abb. & Felin. cap. cum olim de re iudicata,* aut vnde poſſet deuenire, *Fel. d. loco & in cap. cauſam quæ de reſcript. Nauar. d. n. 16.*

XXXI. Cum iudex tacite ad vlteriora procedit, *Nicell. fall. 32. Barth. l. à procedente C. de dilat.*

XXXII. In ſententia excommunicationis, *Nicell. fall. 33. Milis in Repert. verb. citatio partis non requiritur, fol. 68.*

XXXIII. In abſolutione ab excommunicatione. *d. fall. 33. Milis in repert. verb. citatio partis non requiritur.*

XXXIV. Cum ſtatuta declarantur eſſe contra Eccleſiaſticam libertatem. *Nicell. fal. 35.*

XXXV. Cum iudex vult ſuperiori merita cauſæ recenſere.

XXXVI. Cum proceditur contra tutorem vel prælatum prodigum. *Nicell. fall. 37.*

XXXVII. In notorijs. *Nicell. fall. 38.*

XXXVIII. Si fuit renuntiatum, *Nicell. fall. 39. vbi ſupra.*

XXXIX. In actu legitimationis, *Nicell. fall. 40.*

XL. Cum commiſſio facta eſt cum clauſula ſi idoneum repereris, *Nic. fall. 41.*

XLI. In præceptiuis, *l. Si debitori ff. de iud. Nicell. fall. 42.*

XLII. In examine teſtum in certis caſibus, *Nicell. fall. 43.*

XLIII. In electione cum eſt periculum, *Nicell. fall. 44.*

XLIV. Cum ſit declaratio aliquem incidiſſe in pœnam conſtitutionis, *Nicell. fall. 45.*

XLV. Cum iudex competens ſe declarat incompetentem, *Nicell. fall. 46.*

XLVI. In caſibus vt perfectius C. de Annali præſcript. *Nicell. fall. 47.*

XLVII. Cum commiſſioni adijcitur clauſula ſi inueneris, *Nicell. fall. 48.*

XLVIII. In inquiſitione generali, *Nicell. fall. 49.*

XLIX. In

Digitized by Google

XLIX. In imploratione brachij ſecularis, *cap.1.de offic. ord.*

L. In mæris gratijs, *Nicell.fall.51.*

LI. Cum teſtes ex officio examinantur. *Nicell fall.52.*

LII. In ſententia abſolutoria à peccatis. *Nicell.fall.53.*

LIII. In commiſſione facta auditori cauſæ perſonalis. *Nicell.fall.54.*

Item in excommunicatione quæ generaliter fertur pro culpis præteritis vel futuris quæ ignorantur, *Nauar.conſ.1.num.16.de foro compet.*

LIV. In reuocatione commiſſionis vel interlocutoriæ. *Nicell fall. 55.*

LV. Cum citatio tollitur ex prohibitione ſtatuti. *Nicell.fall.56.*

LVI. In conſultore qui non citat partes. *Nicell.fall.57.*

LVII. In generalibus bannimentis & proclamationibus. *Nicell.fall.58.*

LVIII. Cum partes dederunt autoritatem ingrediendi poſſeſſionem ſine alterius citatione. *Nicell fall.59.*

LIX. Cum proceditur ad executionem ſententiæ appellatione deſerta. *Nicell fall.60. vbi vide diſtinctionem.*

LX. In vltima die termini. *Nicell.fall.61.*

LXI. Cum petitur reſcindi inſtrum. falſum. Quia non eſt neceſſe citare teſtes qui falſificarunt. *Nicell.fall. 62.*

LXII. Cum quis arripit iter ad ſummum Pontificem. *Nicell fall.63.*

LXIII. In inuentario faciendo. *Nicell.fall.64.*

LXIV. Cum cognoſcitur an Monachus poſſit accuſare. *Nicell fall.65.*

LXV. Cum iudex vult reuocare interlocutoriam. *Nicell fall. 66. apud quem vide diſtinctionem.*

LXVI. In præparatorijs iudicij. *Nicell. fall. 67.*

LXVII. Cum periti in arte faciunt relationem. *Nicell fall.68.*

LXVIII. Cum deciſio committitur conſcientiæ. *Nicell. fall. 70.*

LXIX. In decreto ſuper alienatione rei minoris. *Nicell.fall.71.*

LXX. Quando ſcedula appellationis offertur. *Nicell.fall.72.*

LXXI. Cum interdicitur furioſo prodigo adminiſtratio. *Nicell.fall.73. quem tamen vide.*

LXXII. In ſententia ſuper inſtrumento quarentigiato. *Nicell.fall.74. quod & maius requirit examen.*

LXXIII. In interlocutoria quoad iudicium inchoandum. *Bald.l.1.C. de ſent.ex peric.recitand. Nicell.fall.75.*

LXXIV. In ſcrutinijs in Doctorando. *Nicell.fall.76.*

LXXV. Quando arbiter vltima die compromiſſi prorogat compromiſſum. *Nicell.fall.77.*

LXXVI. In impetratione reſcriptorum vel priuilegiorum. *Nicell.fall.78.* qua

de re nonnulla alia,alio in loco attuli. *lib.1.de iuriſd.ord.in exempt. cap. 12.* Item diſpenſationis. *Anton Milis verb.citatio non requiritur fol.67 pag.2.*

LXXVII. In reo appellante qui appellationem non proſequitur. *Nic.fall.79.*

LXXVIII. Cum quis vult vti priuilegijs matrimonij. *Nicell.fall.*80.

LXXIX. Cum iudex eadem die vult ſupplere. *Nicell.fall.* 81.

LXXX. Sufficit maiorem vniuerſitatis citare. *Nicell.fall.82.Rom.ſing.759.Baldus cap.1.de milit.*

LXXXI. Quando ob enormia ipſo iure ſententia infertur. *Nicell.fall.83.*

LXXXII. Notarius poteſt dare copiam inſtrumenti. *Nicell.fall* 84.

LXXXIII. Cum ordinarius confert beneficium ipſo iure vacans. *Nicell.fall.85.*

LXXXIV. In actu traditionis poſſeſſionis cum pars in proceſſu fuit citata. *Nicell.fall. 86.*

LXXXV. Cum filij ex delicto patris puniuntur. *Nic.fall.87.*

LXXXVI. Cum Princeps intra annum non expellit hæreticos. *Nicell.fall.* 88.

LXXXVII. In contumace vero & notorio. *Nicell.fall.89.*

LXXXVIII. Cum citatio eſt continuata ad alium diem. *Nicell.fall.*90.

LXXXIX. In petitione reſciſſionis contractus non eſt neceſſe vt citentur teſtes. *Nicell.fall. 91.*

XC. In petitione poſſeſſionis ex teſtameno non vitiato. *Nicell.fall. 92.*

XCI. Citans aliquem non eſt neceſſe vt citetur. *Nicell fall. 93.*

XCII. In omni actu ex quo ab executione poteſt incipi. *Nicell.fall.94.*

XCIII. Cum requiritur iuſtificatio actus celebrati poſt illius celebrationem. *Nicell. fall. 95.*

XCIV. Iudex informare poteſt ſe de ſtylo in camera.

XCV. In alienatione ſui iuris. *Nicell. fall. 98.*

XCVI. Contra infringentem carceres. *Nicell.fall. 98.*

XCVII. In declaratione iudiciali qua iuſſus reſpondere ob non reſponſionem habetur pro confeſſo. *Nicell.fall.99.*

XCVIII. Quando periculum eſſet in mora. *Nicell.fall.* 100.

XCIX. In admiſſione articulorum de quorum pertinentia dubitabatur. *Nicell. fall.* 101.

C. In examinando teſte non eſt neceſſe citetur. *Nicell.fall.* 102.

CI. Quando iuſſu teſtatoris ſtandum eſt dicto teſtis, *Nicell.fall.*103.

CII. Satisfaciens in termino. *Nicell. fall.* 104.

CIII. Cum lis eſt conteſtata cum procuratore non eſt neceſſe vt Dominus citetur. *Nicell. fall.* 105.

CIV. Abſentes extra territorium non ſunt citandi. *Nicell. fall.* 106.

CV. In æſtimatione rerum furto ablatarum. *Nicell fall.* 107.

Digitized by Google

CVI. Executor trium ſententiarum non eſt neceſſe vt citet. *Nicell.fall.108.*
CVII. In relatione executoris non opus eſt citatione. *Nicell fall.109.*
CVIII. Cum prætor edicit tam citatis quam non citatis. *Nicel fall.110.*
CIX. Quando aduerſarius ſine hærede moritur. *Nicell.fall.111.*
CX. In nuntiatione noui operis. *Nicell.fall. 112.*
CXI. Libellus dari poteſt ſine citatione partis. *Nicell.fall.113.*
CXII. Quando iudex poſt concluſionem & peremptorium cauſam ſubdegat. *Nicell.fall.114.*
CXIII. In productione inſtrumentorum. *Nicell.fall. 115.* idque quo ad ſimplicem productionem tantum,non vero quo ad præiudicium probationis. *Bald. ſi quando in fine C.de teſtibus*,qua de re plenius Nicellus hoc in loco.

(89) *Dummodo delictum, alias, rite probatum fuerit.* Dictio, *dummodo*, quãdoque facit modum,quandoque conditionem infert, cum rei imperfectæ iungitur. *Tiraquel.de retract conſ.§.8.gloſſ 8 num.1.* Deſignat etiam præciſum implementum & de neceſſitate adeſſe debere illud,cui adijcitur. *Hier.Gratus conſ. 86. num.1.part. 2.* 4

Dictio autem *alias*,quandoque conditionem deſignat,quandoque aliud temporis. *Barth.l.1.ff.de cond & dem.Hieron.Grat.conſ.14.num.1. & 4.part.2.* Vult itaque Pontifex non temere ad inquiſitionem vel accuſationem eſſe procedendum, nam iura tam ciuilia quam Pontificia antequam iudicia hæc criminalia exerceantur vt multa ſolemnia antecedant voluerunt,de quibus doctè & compendioſè Paulus Lancellottus *inſtit.Canonic.lib. 4.tit.de accuſat.* Et quidem merito, eſt enim accuſatio genus illaudabilis intentionis. *c ſi quis Epiſcopus 2.q. 7.* non raro odio inuidiaque procedens, *cap.ſi omnia vbi gloſſ 6.quaſt.1.* Vt merito ſycophantæ vocitentur qui ad accuſandum procliues ſe præbent. *Alciat. l. ſi calumnietur ff. de verb.ſig. & late Eraſ.in chiliad.verb. ſycophanta.* Denique Pontifex vtitur dictione *Rite*,non vero *Recte*,quia dictio *Recte* iuſtitiam cauſæ reſpicit. Dictio vero *Rite*,ritum & ſolemnitatem dumtaxat. *Alciatus l. hac verba ff.de verb.ſig.Rochus de Curte tract.de conſuetud num.37. Abb. cap.ſecundum de tempor. ordinand. & cap.1.§. vna vero num.1.de ſumma trinitate. Decius l. infantis num.5. Qui admittantur.Spiegelius in lexico iuris verb. Recte.* Hinc viſum fuit quibuſdam quod ſi cuidam committatur cognitio an quid rectè factum ſit poſſe cognoſcere tantum de iuſtitia facti,non vero de illius ſolemnitate. *Alciat d.loco.* Itaque Pontifex hoc in loco volens delictum ritè probatum,intendit non de probatione quæ iuſtitiam cauſæ criminalis concernit, ſed illius ſolemnitatem, non enim ſubito & illotis,quod aiunt,manibus adiudicia hæc criminalia licet con uolare ſed pro ſolemnitate neceſſe eſt vt inquiſitionem antecedat fama idque regulariter paucis quibuſdam caſibus exceptis,de quibus Lancelottus *vbi ſupra &* 5

latius Farinaceus in pract. crim. lib. 1. quæſt. Accuſationem vero denuntiatio & alia quæ Doctores hac in materia fuſe deſcripſerunt.

(90) *Nullum allegari vel dici poſſe prohibemus.* Pontifex ſuſtulit hac ſua conſtitutione omnem defectum orientem à iure poſitiuo ideo de nullitate cuiuſcumque ſpeciei præterquam ex defectu citationis vt ante dictum eſt excipi non
6 poteſt. *Vantius de nullit. tit. quibus modis ſentent. multa defendi poſſint.* Quin autem Pontifex nullitates omnes à iure poſitiuo prouenientes tollere poſſit nemo eſt qui ambigat vti fuſe oſtendit ante laudatus Vantius *tit. an & quolibet ſententia de nullit impug. poſſit num. 7. & ſeqq.* Princeps enim, inquit, nigrum in candida vertit. Extat & conſtitutio Clementis VIII. tollentis omnes nullitates exceptis ijs quæ proueniunt ex defectu citationis mandato & iuriſdictionis. Quippe quod experientia doceat diſpendioſam litium prorogationem plerumque ex ſubtili ordinis iudiciarij obſeruatione prouenire. *tex. Clem. diſpendioſam de*
7 *iudicijs.* Cuius quidem conſtitutionis tenor eſt talis. Litium diſpendijs & ambiguis, præſertim inter perſonas curæ & iuriſdictioni noſtræ, etiam in temporalibus, ſubiectas occurrere, quantum in nobis eſt, cupientes, ſtatutum fœl. rec. Pij IV. prædeceſſoris noſtri, ne iudices almæ vrbis nullitates abtendant, niſi ex defectu citationis iuriſdictionis aut mandati ad expeditionem cauſarum procedant ad omnes & quoſcumque iudices ordinarios & magiſtratus & officiales in quibuſuis ditionis noſtræ temporalis Eccleſiaſticæ prouincijs & ciuitatibus, terris, oppidis & locis, quamcumque iuriſdictionem exercentes, & quauis autoritate & dignitate fungentes, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione extendimus & ampliamus, atque in quocumque tribunali aut curia ſeculari vel Eccleſiaſtica firmiter & inuiolabiliter ſeruari, ſicque & non aliter per quoſcumque ex ipſis iudicibus etiam cauſarum palatij Apoſtolici auditores etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ac legatorum etiam de latere ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi facultate in quacunque cauſa & inſtantia etiam nunc pendente aut in futurum mouenda Eccleſiaſtica prophana ciuili & criminali aut mixta iudicari & definiri & quibuſcumque nullitatibus præter ſuperius expreſſis nequaquam attentis ad expeditionem cauſarum earundem procedi debere præcipimus & mandamus decernentes irritum & inane, ſi ſecus ſuper his per quoſcumque quauis autoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nõ obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis. Datum Romæ anno incarnationis Domin. 1592. 5. idib. Febr. Qua de re videri poterunt & ea
8 quæ ſuperius *in Sholio 87.* notata ſunt. Nimirum remiſſa ſolemnitate teſtes audiri poſſe diebus etiam in honorem Dei feriatis, item poſt aliorum publicationem, præterea credi teſtibus iniuratis etiam ſine ſcientiæ cauſa deponentibus *Celſus Hugo tract. de clauſulis num. 9. Barth. l. 1. ff. de ferijs, l. 1 ff. de milit. teſt. & late in.*

l. ſi-

Digitized by Google

'ius familias ff. de donat. Bald. l. ſolam in fine C. de teſtibus. Lanfrancus Clem. ſæpe verb. ſignif.

(91) *Sed per eos habitum clauſum. Vide Speculatorem de Remiſſionibus* §. *vti-ıu.6. verſ. conſulo igitur iudicibus negotia referentibus.* Idque vt ſecreta cauſæ non ɔpalentur. *arg. cap. venerabili verb. ſigillatim vbi Miſing. & DD. de teſtibus.* .iſque etiam ordo obſeruatur in tranſmiſſione actorum habitorum ſuper vi- & moribus alicuius ſancti canoniſandi vti refert Troylus Matuetius, *tract. de ıoniſat. ſanctorum part. vlt. num 18. vol. Oce. 15.*

(92) *Et eorum ſigillo munitum.* Sigilli appoſitio fit pro authenticanda & con- 9 nanda fide actorum. *tex. & gloſſ. cap peruenit. de fideiuſſoribus & late materiam ıc enucleans Menoch. de arb. iud. caſu 113. per tot. fol. 140.* Sigilli enim appoſitio ldit ſcripturam authenticam & fide dignam. *Bald. l. in bonæ fidei C. de iureiur.* lucitur totius ſcripturæ approbatio etiam alienæ. *late Gabriel. com: concl. 1. de bat. concl. 4. per tot.* Quid autem ſi ſigillans ſcripturam non legerit, item quid gillum non ſit ipſius ſed alterius, quid ſi alius mandato iudicis ſigillet & ſimi- quæſtiones concernentes materiam ſigilli, pete ex Ioanne Berthoſino *tract. Epiſcopo lib. 3. part. 1. tit. Qualiter eligatur Epiſcopus num. 21. & ſeqq. vol. Oce. 2.* nique quid ſi ſigilla ſint incognita, vide Speculatorem *de remiſſionibus* §. *vtile ſ. quid ſi ſint ſigilla & de probat.* §. *videndum verſ. 10.*

(93) *Ad ſedis Apoſtolicæ examen.* Quid ſedis Apoſtolicæ appellatione 10 ɔrehendatur ſupra tradidimus, *Schol. 17.* quis autem dicatur aliquid à ſede Apo- lica obtinuiſſe aut apud Sedem Apoſtolicã aliquid feciſſe item de audientia oſtolica, curia Apoſtolica & ſimilibus, vide Nauarr. *de datis & promiſſis pro iu- ia vel gratia notab. 17. num. 29.* Hic incipit ſtatuere Pontifex de remiſſione fa- nda ad ſe, cauſæ cuius cognitionem tantum hactenus ordinario demandarat ı de re Speculator *de remiſſionibus* §. *vtile verſ. alioquin negotium remittat ad gantem & cap. ex parte decani* §. *pacto de reſcript. cap. dudum. cap. ſcriptum* §. *e elect.*

(94) *Ipſorum exemptorum delinquentium expenſis.* Regulariter actus expli- 11 debet expenſis illius qui actum fieri poſtulat qua de re fuſiſſime Felinus. *cap. 'm. 8. & 9. de libelli. Abbat. Petrus Peckius de iure ſiſtendi cap. 27. Grauat. ad Ve- ım lib. 6. cap. vlt. num. 14. & 16. Petrus Surdus de alimentis tit. 1. quæſt. 63. & ſcripſi . quæſt. 8.* Hoc in caſu ſtatuit Pontifex proceſſum aduerſus exemptos formari ere & ad ſanctam ſedem tranſmitti eorundem exemptorum criminoſorum ptibus. Tum vt ordinarij qui in vno grauantur procedendo aduerſus exem- ; in alio releuentur. Qui enim in vno grauatur æquum eſt vt in alio releuetur. *m qui in pr ff. de iureiurando Euerardi conſ. 17.* Tum quia actus fit in bonum & tatem exemptorum & ideo eorum expenſis explicari debet. *Card. Clem. cau-*

Digitized by Google

ſam in pr. quæſt. 20. de elect. Tum quia Pontifex eſt velut patronus, protector, & conſeruator exemptorum. *Cap. ſi Papa de priuilegijs 16.* & ideo eorum defenſio fieri debet ipſorum expenſis. *Archid. cap. filijs ſuper verb. denuntiet. 16. quæſt. 7.* Tum quod remiſſio rei eſt facienda ad ſuperiorem illius expenſis. *Bald. l. generaliter § hic de præſentibus C. de rebus creditis.* Tum quod iudicis ſit arbitrari cuius expenſis quid fieri debeat. *Bald. d. loco.* Tum denique quod Pontifici, qui lex eſt animata in terris, ita ſtatutum ſit cuius ſit pro ratione voluntas. *l. proſpexit ff. qui & à quibus cap. in cauſis de re iudic.*

12 (95) *Etiam in ipſo proceſſu factis.* Expenſæ hæ regulantur taxanturque ad inſtar expenſarum alijs in cauſis factarum. De quarum ratione & taxatione paſſim Doctores *in cap. finem de dolo & contumacia. l. eum quem temere ff. de iudicijs. Gaill. lib. 1. obſer. 151.* Veniunt itaque in hanc rationem ſumptus omnes quorum ratio alijs in cauſis haberi ſolet Æquiparatorum enim eadem eſt ratio. *Præſis loco ab æquiparat.*

(96) *Ad quorum ſolutionem ordinarij ipſi poſſint eoſdem inquiſitos & accuſatos com-*
13 *pellere.* An autem noua ad hoc ſit opus citatione ad videndum in expenſis condemnari Bartholus cenſuit opus eſſe. *l. 1. num. 13 ff. ſi quis ius dicenti non obtemper. & in l. 1. §. ſi ad diem, num. 1. vbi Apoſt ff. de re militari. Paulus Lancelot. inſtit. canon. lib. 3. cap. de dolo & contum. §. idem quoque in gloſſ. verb. legitime.* Compellere ergo
14 poterunt per cenſuram Eccleſiaſticam & alijs iuris remedijs etiam inuocato publico auxilio brachioque ſeculari ſi hoc expedierit. *cap. 1. cap. quoniam de offic. ordin. Gaill. de pace publica libr. 2. capit. 17. numer. 33. Paul. Lancelott. inſtit. canon. libr. 2. de Ret. dom. §. Quin imò in verb. remedijs vbi gloſſ. & loco 1. citato.* Ordinarius enim qui non habet iuriſdictionem temporalem, non poteſt habere Officiales armatos. *Abb. cap. Cum non ab homine de iudicijs cap. ſignificaſti in fine de offic. del. Lancelot. vbi ſupra lib. 3. de iudicijs, §. eſt & alia in gloſſ. verb. implorare. Felin. cap. ſignificaſti, num. 4. de Officio deleg.* Delegataque cauſa omnia delegata cenſentur ſine quibus cauſa executioni mandari non poteſt. *c. præterea de of-*
15 *fic. deleg. Lancel. vbi ſupra lib. 3. de procuratoribus §. quoniam in gloſſ. verb. ventillanda.* Proinde ſi delegatus executioni non ſit par nec ſufficiendo, requirere poteſt iuriſdictionis alterius auxilium. *Diſt. 17. cap. non licuit & 24. quæſt. 5. cap. Principes.* Quia quoties deficit Eccleſiaſtica poteſtas, recurri poteſt ad auxilium brachij ſæcularis. *10. quæſt. 1. cap. petimus, & 24. quæſt. 5. cap. de liguribus.* Vnaque iuriſdictio debet per aliam adiuuari. *can. ad verum diſt. 96. & d. ca. Quoniam. Lancelot. inſtit. canon. lib. 4 cap. de hæreticis §. vtrumque in gloſſ. verb. brachium ſeculare, late Gaill. de pace publica lib. 2. cap. 17. num 32. & ſeqq. & fuſius li. 1. obſer. 115.* vbi ſigillatim inuocationem brachij ſæcularis examinat. Ab hoc iure procedunt litteræ quas Germani vocare ſolent mutui compaſſus, de quibus Andreas Gaill. *d. cap. 17. num. 35.* Nos vero iuris ſubſidium vel litteras ſubſidiales appellamus ſine quibus vana

lderetur & eluſoria rerum iudicatarum executio. *l. à diuo pio* § *ſententiam Ro- ff.de re iudic. l. properandum* §. *ſin autem reus l.de iudicijs l.1.ff.de offic.conſul.* & 16
ique Doctores. In magnam Reipub. perniciem. Status enim reipublicæ *(inquit* *:cero pro ſylla)* maxime rebus iudicatis continetur vt rectè Theodoricus Rex ıd Caſſiodorum, *variar.Epiſt.lib.1.epiſt.5.* ſcripſiſſe dicatur in hæc verba. Vnus er procellas humanas portus inſtructus eſt quem ſi homines feruida volunta- » prætereunt, in vndoſis iurgijs ſemper errabunt. Itaque in immenſum trahi » n debent finita litigia quæ enim dabitur diſcordantibus pax, ſi legitimis ſen- » ıtijs non acquieſcatur. »

(97) *Per proprium.* Proprium quid ſignificet & quotuplex ſit tradunt Pe- 17
ıs Andreas Gammarios, *in dialectica legali lib.3.cap.5. vol. Oce.1. fol. 287.* Et ıriſtophorus Hegendoſinus, *in dialect.legali lib.1.tom.12.eodem vol.fol.239.* Sed ij ıgis dialectice. Nauarrus vero, *de regularibus comment.1.num.15.* proprius ad iu- ɔrudentiam. *l.proprium ff.com.prædiorum.*

(98) *Vel alium.* Dictio *alias* diuerſum quid antecedente qualitate implicat. *obinus Aurelianenſis tract.de mandatis Apoſtolicis num.15. late Abb.ſil.* & *de ı.ſedes de reſcriptis Rom.conſ.13. Iacob. Aurelian. vbi ſupra num. 21.* Non tamen ımino diſſimile à priore qualitate. *Fel.d.cap.ſedis in fine.*

(99) *Nuntium.* Nuntius & procurator quomodo differant vide Baldum 18
ſtrenſ.& Doctores. *l. nullum l ſi quis alteri vel ſibi.* Quid ſi nuntius in via inci- : in latrones an mittens ei obligetur? vide late Petrum Antipoli. *tractatu de ıneribus §.1.diuerſarum quæſtionum num. 40.vol. Oce.11.* Quid autem ſi nuntius :eras ſibi commiſſas perdat vel ſeruis deſtinet? vide de his & ſimilibus quæ- ɔnib.concernentibus materiam nuntiorum apud Bondislaum de Villadiego, *ct.de legata part.3.per tot. Barth.in extrauag.ad reprimendum verb.per nuntium.*

(100) *Quanto citius.* Celeritas plerumque reprobatur, eſt enim inimica 19
ıſilio inquit Salomon & Poeta:

Tu nimium properas & adhuc tua meſſis in herba eſt.

ɔinde vulgatum illud eſt. *Sat cito, ſi ſat bene.* Nulla enim res poteſt eſſe ſimul feſtinata & bene examinata. Ideoque Cœſar Auguſtus in ore ſemper fertur ɔuiſſe FESTINA LENTE. Non ignarus quod celeritatem pœnitentia, ſed ea- n ſera atque inutilis ſequatur, præcipitata enim raptim conſilia neque reuo- i neque in integrum reſtitui poſſunt. Non raro tamen etiam commendatur n præcepto eſt celeritas vti per exempla late oſtendit Gloſſographus. *in cap. verb.celeritate de elect.in 6.* Et elegantiſſime id demonſtrat Ioannes à Choc- r frater meus in theſauro ſuo aphoriſmorum politicorum. *lib.3. cap.21.* Res m, occaſio, tempus, anima eſt actionum humanarum & rerum bene gerenda- n. Itaque Pontifex hic non commendat celeritatem quæ rationi & conſilij

eſt

Digitized by Google

eſt inimica ſed nimiam cunctationem & negligentiam condemnauit. Quando autem iuſſus aliquid celeriter expedire in mora cenſeri debeat. vide Paul. Lan-*inſtit.canon.lib.1.de coll.in 6.verb.mora.D D.l.2.§.confeſtim ff.ad Tertull.adde ſupra Scolio 54.*

20 (101) *Deſtinare procurent.* Cui autem imputari debeat culpa nuntij ſerius deſtinantis vel rem ei commiſſam amittentis latè diſtinguendo examinat Bon-

21 diſlaus de Villadiego. *tract.de legato part.3.num.37.vol.Oce.14.* Itaque ordinarij aduigilent vt proceſſum deferendum fideli conſignent tabellario quamdiu enim is non eſt delatus ad manus ſanctæ ſedis officio functi eſſe dici non poſſunt denominatio enim non fit ab eo quod erit ſed ab eo quod eſt. *Bal.l.ſi nondum C.de furtis.*Deſtinatumque pro completo haberi necdum poteſt. *l.cætera §.ſed ſi parauerit ff.de leg.1.Ioannes Staphileus de Gratijs & expectat. §.circa num.27.& ſeqq. vol.Oce.14.fol.34.Baldus d.l.ſi nondum.*

22 (102) *Apud eandem Sedem.* Qui veniant appellatione ſedis Apoſtolicæ ſuperius eſt traditum.*Scholio 17.& 93.* Querere hic licet quales ſint partes iudicis ad quem cauſa aliqua remittitur & an antequam acta clauſa & ſigillata aperiat neceſſe ſit citationem emittere in partem cuius intereſt.videri poterit, Speculator *de remiſſionibus Rubr.quale ſit officium eius ad quem ſit remiſſio.* qui cenſuit neceſſe eſſe:mihi vero hoc in caſu non videtur.Tum quod ſupra ſuccinctim oſtẽderimus in ſententia Principis citationem non requiri.*Scholio 7.n.3.verſ.7.* Tum quod eiuſmodi apertio fit ex actis præceden. *ibid.verſ.22.* Tum quod longe abſentes citandi non ſint. *ibid verſ.106.* Tum quod apertio impediri non poſſit. Denique hic caſus eſt inter pleroſque exceptos à neceſſitate citationis de quibus late Nicell.*Supra in Scholio 7.allegatus,*& Sebaſt.Vantius *tract de nullit.* Robertus Maranta *in ſpeculo.*

23 (103) *Per Romanum Pontificem.* Cognitio cauſarum immediate ſubiectarum ſummo Pontifici eius vel ſanctæ Sedis Apoſtolicæ cognitioni ſunt reſeruatæ vti dictum eſt. *tract.de exemptionibus lib.1.cap.1.& ſeqq.* Quorum cognitionem quoties Pontifex demandat aliquibus iudicibus in partibus vti ſolet conſeruatoribus rerum aut perſonarum exemptarum iuriſdictio eiuſmodi non tam videtur conſeruatorum quam ipſiuſmet Pontificis eam delegantis. vti infra ad explicationem Concilij Trident. multa ordinarijs autoritate delegata demandantis oſtendi. *De conſeruatoribus quæſt.107.poſt princ.*

24 (104) *Vel alium.* De hac dictione *alius* videri poterunt Doctores, *cap.ſedes de reſcriptis. Iaſ.l quicumque, C.qui admittant.ad bon.poſſ.* & aliquid ſupra notatum eſt *Scholio 98.*

25 (105) *Cui duxerit committendum.* Idque ſpeciali & particulari commiſſione. Quia cauſæ exemptorum non veniunt ſub generali commiſſione facta legatis

Digitized by Google

tis Apoſtolicis vti latè dictum eſt, *tract. de exempt. lib. 2 quæſt.* 2. prout nec exiptos ſub generali diſpoſitione comprehendi pleriſque viſum eſt, *dixi ibid q 3.* .1. Quid autem ſi legati ſint non tantum qui dicuntur miſſi ſed nati. Item quid ſint cum poteſtate legati à latere. Item quid ſi legati ſint à latere? *traditur d. qu. lib. noſtri 2. de iuriſdictione ordinarij in exemptos.*

(106) *Diligenter.* Sic etiam D. Gregorius hortatur in hæc verba fraternitem tuam his hortamur affatibus vt cum Dei ſicut decet timore cauſam hanc ſtili omnino inueſtigatione perquiras. *tex. can. quia ſunt diſt. 18.*

(107) *Examinandum.* Secundum Doctrinam Euariſti Papæ inquientis. Iu-antem oportet cuncta rimari & ordinem rerum plena inquiſitione diſcute-. *Cap. iudicantem 30. quæſt. 5.* 26

(109) *Et ita.* De hac loquendi formula aliquid allatum eſt ſupra *Scholio 56.* 27

(110) *Culpabiles repertos.* Id eſt alicuius criminis vel delicti vere reos culpabin eſſe longe plus eſt quam eſſe reum, Nomen enim rei dicitur relatum inter ɔs cum iudex non obſtantibus exceptionibus dilatorijs decernit via regia ſu- accuſatione procedendum vel cum iudex etiam lite non conteſtata facit ali-em deſcribi inter nomina Reorum. *Iulius Clarus pract. quæſt.* §. *fin. quæſt. 14. mer. 13.*

(111) *Quo ad condemnationem.* Ad quam non procedendum priuſquam 28 dex in ſtatera & æquilibrio poſuerit circumſtantias totius cauſæ, perſonæ, loci, nporis, qualitatis, quãtitatis, euentus. Sunt enim iudici omnia hæc lynceis ocuperſpicienda. *l. Sacrilegij ff. ad l. Iul. peculatus.* Et ſubtili inueſtigatione perirenda atque trutinanda vti ante dictum eſt. *Scholio 106. & 107.*

(112) *Vel propter ſufficientia indicia.* De iudicijs diſtincte ſcripſerunt, Guido Suſaria, Franciſcus Brunus, Marcus Blancus, Anthonius de Roſellis, quorum ctatus ſunt congeſti in decimo volumine tractatuum Iuris. Quæ autem & alia dic antur ſufficientia iudicia late pertractat Iacobus Menochius *lib. 1. preſ. per tot.* nihil quo in hac iudiciorum materia eſt quod ſpecialiter exemptos cónat & proinde nihil ex profeſſo venit hic inquirendum.

(113) *Propter quæ ad torturam.* Quæ eiuſmodi ſint iudicia ex quibus deue- 29 i poſſit ad torturam vnus è multis dilucide oſtendit Iacobus Menochius, *lib. æſumpt. 89.* Quam autem in torturæ exhibitione circumſpectus debeat eſſe ex, præterea quę qualis & quanta fides adhiberi debeat, confeſſionibus in tora factis tradunt omnes criminaliſtæ & ſuccinctim clareque Mattheus Wenbechius, in Para titulis *tit. de quæſt.*

(114) *Pro veritate exquirenda.* Quia pleraque crimina clam arbitris & ita ulte committuntur vt ſemper copia teſtium haberi non poſſit ideo introdum eſſe refert Cicero *de arte orat.* vt per tormenta veritas inquiratur. *Paul.*

I *lib.*

30 *lib. 3. ſent. tit. 14. & 16.* Eleganter Quintilianus *lib. 5. cap. 4.* in hac torturæ materia
„ ſic ſcriptum reliquit: Si de habenda quæſtione agetur plurimum intererit quis
„ & quem poſtulet aut offerat & in quẽ ex qua cauſa ſiue iam erit habita quis ei pro-
„ fuerit. Quis & quomodo ſit tortus an credibilia dixerit, an inter ſe conſtantia
„ perſeuerauerit in eo quod cœperit an aliquid dolore mutauerit prima parte quę-
„ ſtionis an cruciatu procedente, quæ vtrimque tam infinita ſunt quam ipſa rerum
varietas. ita ille. de generibus vero tormentorum modo & ratione infligendi prolixè tractauit Tranquillus Ambroſius, *tract. de modo formandi proceſſum informatum.* Recte itaque hic Pontifex ſtudet veritati exquirendæ. Veritas enim ſæpius exagitata magis ſplendeſcit in lucem. *cap. graue 32. quæſt. 9.* eaque ſtudioſa inquiſitione ſolet inueniri. *l. numerum §. 1. ff. de muneribus.* Veritatem autem im-
31 pediunt maxime quatuor illæ cardinales paſſiones pro quarum refrenatione hiſce adonijs verſibus vtitur Boetius à Nauarro laudatus, *in manuali Confeſſariorum præludio 15.*

Gaudia pelle
Pelle timorem
Spemq́, fugato
Nec dolor adſit
Nubila mens eſt
Vinctaq́, frenis
Hæc vbi regnant.

Potiſſimè vero inquit Vrbanus Papa, *cap. Epiſcopus 35. quæſt. 6.* Timor & amor. Timor inquam, quia vt inqnit Martialis ſupra citatus:

Res eſt imperioſa timor.

Amor vero, qui in affectu habendi conſiſtit, quia is eſt, inquit Seneca *in octauian.* Vis iniqua mentis & blandus animi calor neque conſilium, neque modum in ſe habens vllum incertum id ſi ratione certum facere velis nihilo plus agis quam ſi des operam, inquit Terentius quod vt cum ratione inſanias. Itaque ob oculos ponendum quo fine munuſcula præbeantur. Id quod bene exprimit Martialis hoc diſticho.

Munera magna quidem mittit, ſed mittit in hamo
Et Piſcatorem Piſcis amare poteſt.

Et concludendum facultatem ratiocinandi in amatore munerum non in capite ſed in pecunijs collocari:

Nam quæ reuerentia legum,
Quis metus aut pudor eſt vnquam properantis auari?

Inquit Iuuenalis. Certe nulla. Nam

Munera crede mihi excæcant hominesque Deosq́.

Et

vt inquit Horat. Sil. 2 *libr. 2.*

Dicam ſi potero male verum examinat omnis
Corruptus Iudex.

nique Iudex vacare debet ab amoris paſſione quia in iudicijs acceptatio per-
ſarum non eſt habenda. *can.Sacrorum diſt.63.cap.in iudicijs de reg.iur.in 6.* A-
quin libertate à iure regulata vti non poterit, teſte Horat.Satyr.7.l.2.

Quiſnam igitur liber? Sapiens ſibique imperioſus
Quem neque Pauperies, neque mors, neque vincula terrent.
Occurſare cupidinibus contemnere honores
Fortis & in ſeipſo totus teres atque rotundus
In quem manca ruit ſemper fortuna.

eleganter Pieque Calixtus Papa *in cap.accuſatores 3.quæſt.5.* Scriptum reliquit
hæc verba: Amor carnalis & timor atque auaritia plerũq; ſenſus hebetant hu- „
nos & peruertunt opiniones vt quæſtum pietatem putent & pecuniam quaſi „
rcedem prudentiæ. Præterea D. Gregorius *cap.quatuor 11. quæſt.3.* quatuor
dis humanum iudicium peruertitur. Timore dum metu poteſtatis alicuius „
itatem loqui pertimeſcimus. Cupiditate dum præmio alicuius animum cor- „
ıpimus. Odio dum contra quemlibet aduerſarium molimur. Amore dum a- „
o vel propinquo contendimus præſtare auxilium. „

115) *Procedi valeat.* Iuris ordine & tramite ſeruato quem ante deſcripſi-
s, *gloſſemate 89.* hoc eſt ſimpliciter, de plano, velo leuato & ſine longo ſuffla-
e litis.

116) *Ad ipſos diœceſanos ſeu ordinarios.* Qui Ordinarij & Diœceſani no-
ıe cenſendi ſint ſupra oſtendimus *Scholio 60. & 61.* Dictio *ſeu* ponitur inter 32
erſa & ſtat ampliatiue ad rem diuerſam, *Hier. Gratus conſ.153.num.42.part.2.*
de re etiam ſupra *Scholio 76.*

117) *Per eos.* Dictio *per* denotat perfectionem & augmentum rei cui ad- 33
ır. *Abb.cap.ſi conſtiterit num.13.de accuſat.* An autem ex hoc ſermone cen-
ur electa induſtria perſonæ ita quod diœceſani vel ordinarij vices ſuas alteri
ıandare non poſſint ſupra oſtenſum eſt.

118) *Authoritate noſtra.* An Pontifex ita ordinarijs reſcribendo iuriſdi- 34
nem eorum excitare an vero delegare cenſeatur ſupra oſtenſum eſt *Scholio*
remittendo lectorem ad tractatum de exemptionibus *lib. 2. cap. 14.* in quo
rius omnia quæ huc ſpectant diſcuſſimus.

119) * *In cauſa inquiſitionis ſeu accuſationis.* Duplici enim ratione criminalia 35
ia ſolent inſtitui aut per inquiſitionem aut per accuſationem ſed & quando-
ıe per denuntiationem. *Paulus Lancel.inſtit.canon.lib.4.cap.de accuſat.* Per
iſitionem criminale iudicium inſtituitur cum præcedente diffamatione &

Digitized by Google

quaſi fama denuntiante de crimine per iudicem inquiritur. *Lancelot. ibid. §. per*
36 *inquiſitionem.* Neceſſe autem eſt vt infamia præcedat alioquin iudicium inquiſitionis non ſubſiſtit idque niſi pars aduerſus quam inquiritur non excipiat taciturnitate enim eius firmari poteſt iudicium ita ceptum vel niſi authoritate & mandato Papæ vel Principis ad inquiſitionem procedatur. *Lancelot. d. loco. §. idem etiam vbi gloſſ. in verb. commiſſa.* Præterea niſi inquiſitus crimen fateatur confeſſio enim omnem ſolemnitatis defectum obliterat. *Lancelot. ibid.* qua de re etiam Doctores *in cap. fin. de accuſat. in 6.* Inquiſitio autem alia generalis alia ſpecialis. Generalis citationem non requirit. *Gabriel. Com. concl. libr. 2 de citat. concl. 1. num. 104.* quia per generalem inquiſitionem nemo inquiſitus dici poteſt & per eam lis pendere contra aliquem non dicitur. *Nauar conſ. 7 num 4. de accuſat.*

Accuſationis autem alia iuris canonici eſt diſpoſitio alia ciuilis vti videri eſt fuſiſſime apud Proſperum Farinaceum *in pract. crim. lib. 1.* Illud etiam notandum
37 eſt omnia delicta iure canonico eſſe publica. *Farinac. d. lib. 1. quæſt. 18. num. 16. Ioannes de anania cap. Statuimus numer. 19. de maledicis gloſſ. can in famis verb. fures 6. q. 1.* Et ideo ordinarius non modo aduerſus peccantes mortaliter per viam accuſationis procedere. *Nauar. conſ. 7. de offic. ord.* Sed etiam ex officio per inquiſitionem ſecretam inquirere. *Farinac. d. lib. 1 quæſt. 1. num 10. Clarus in pract. quæſt. 3. verſ. ſed certe quicquid ſit Decian. conſ. 18. n. 198 & ſeqq. lib. 1.*

(120) *Vlterius.* Dictio *hæc* eſt continuatiue actus ante cepti. Permittitur itaq; Ordinario vt reſumat armamenta rementa ſeu munimenta cauſæ criminalis ante inchoatæ vti loquitur, Rebuffus *in l. verbum reddendi ff. de verb. ſig. & in l. bones ff eod.*

(121) *Legitime procedendum.* Legitimum dicitur quod eſt æquum iuſtum conueniens & legitimo modo. *Franciſc. in cap. factum legitime in pr. verb. legitime ff. reg. iuris.*
38 Sed hic occurrit dubitatio quid Pontifex per hunc legime procedendi modum intelligat. An ſolemnem in quem facile quis ob ſolemnitatem iuris poſitiuo non obſeruatam impingat. An vero ſimplicem & ſummarium procedendi modum qui ad naturalem æquitatem iuſque gentium eſt redactum? Certe verius eſt intellexiſſe poſtremum hunc procedendi modum de quo ante fecerat mentionem. *vide ſupra Scholio 87.* Iuris enim eſt clauſulam vnam reſcripti
39 ſeu conſtitutionis Apoſtolicæ per aliam declarari vbi aperte ſatis reſcripſit Pontifex Celeſtinus *in cap. ſecundo requiris de appellat.* Probaque id ſuo more ſubtiliter Ludouicus Romanus *Conſ. 334. verſ. vltimo quia clarum.* Porro Pontifex ante ſuſtulit ſolemnitates iudiciorum iuris poſitiui. *d. Scholio 87.* Ergo & in hac clauſula idipſum feciſſe cenſendus eſt clauſula eum poſita in vna parte diſpoſitionis ad omnia alia refertur cum ſubeſt eadem ratio. *Nauarrus conſ. 92 num. 4. de Simonia. ſel. in cap. cauſam qui num. 4. de reſcript. & d. cap. ſecundum requiris de appell.*

appell. Denique in Principio huius conſtitutionis præſcribit modum formam & legem procedendi contra exemptos, in poſteriore autem præfigit ſimilem legem vlterius procedendi & terminandi proceſſus anteceptos. Porro clauſula poſita in diſpoſitione legis præcedentis intelligitur tacitè repetita in diſpoſitione legis ſequentis de eadem materia loquentis. *Romanus conſ 345 col. 5. in fin. Barth. l. prætor ait, §. eritq; differentia ff. de vi bon. rapt.*

Poſtremo qualitates cauſæ præcedentis veniunt in repetitione vniformi. *Paris. conſ. 18. num. 23. lib. 2. Rota nouiſſ. dec. 696. num 3 part. 1.* vnaque determinatio 40 reſpiciēs plura determinabilia pariformiter ea determinat. *l hoc iure ff. de vulg. & pup.* Et nequid plura verba cuiuſcumque diſpoſitionis interpretanda ſunt ſecundum mentem diſponentis quæ ex ratione & illius cauſa finali colligitur. *Abbas d cap ſecundo requiris* Oſtendimus autem intentionem Pontificis eſſe vt quàm citius fieri poteſt hæ lites expediantur. *Scholio 86.* Eſtque id etiam reipublicæ bono conſentaneum vt lites quantocius dirimantur. *Nauar. cap. nouit. not 6. num 79. de iudiciis.* Ergo id ipſum & voluiſſe & ſenſiſſe Pontificem quem anteſcripſimus *Scholio 9.* adeo inuigilare paci & quieti ſubditorum dicendum eſt & concludendum hac in ſpecie proceſſuum non eſſe procedendum longo ſuffamine litis ne quod in prouerbio eſt dicatur Bunas iudex eſt.

(122) *Et cauſam ipſam.* Scilicet inquiſitionis vel accuſationis.

(123) *Prout iuſtum fuerit.* Dictio *prout* denotat modum. *l. 1. C. de condit. quæ ſub modo l. de eo ff. de cond. cauſa dati. Albertus de pergamo de propoſit. num. 77.* Dicit Pontifex provt iuſtum fuerit. Quia ex ore ſedentis in throno procedit gladius bis acutus ex ore enim rectiſſima debet prodire ſententia quæ contra iuſtitiam nulli parcat ſed reddat vnicuique quod ſuum eſt. *tex. cap ex ore vbi gloſſ. de priuilegiis.* quaſi geſtans, inquit D Gregorius, *in ca. omnis diſt. 45.* ſtateram in manu. 41

(124) *Terminandam.* Vſq; ad diffinitionem & exitum cauſæ illiuſque executionem iudex officio functus eſſe dici non poteſt. *cap. in literis de offic. deleg.* Licet enim per ſententiam iudex officio functus dicatur. *l. iudex poſtquam l. cum quærebatur.* Id verum eſt reſpectu cognitionis non vero reſpectu executionis. *d. cap in literis. Lancelot. inſtit. canon. lib. 8. de iudiciis §. idem iuris in gloſſ. verb functus.* Quamdiu enim ſententia executioni plene non eſt mandata lis ad huc dicitur perdurare & nequaquam eſſe extincta. *Rota nouiſſima dec 33 num. 10. lib. 3.* idque niſi cauſæ cognitio commiſſa fuerit, tunc enim executio ſententiæ commiſſa non videtur. *Apoſt. ad Felin. in cap. ſane num. 2. verb. executio de offic. deleg. & plenum per eum in cap ſignificaſti eod. tit.* 42

An autem à ſententia in caſu huius conſtitutionis appellari poſſit quæſtionis eſſe poteſt? Speculator. *de appellat. §. in quibus numer. 14. verſ vndecimo.* 43 Diſtinguit inter clericos regulares & ſæculares illos putat appellare à correctione

ne non poſſe quod maior ſit prælatorum in eos poteſtas. Hos autem poſſe quia id de iure vetitum eſſe non inuenitur, idque diuerſorum iurium autoritatibus comprobauit verum ſacroſanctum & œcumenicum Concil. Trident. indiſtinctè
44 ſtatuit appellari non poſſe. *ſeſſ. 24. cap. 10.* Confirmauitque eiuſdem Concilij interpres Sacra Congregatio, & etiam id ipſum in deciſionibus Marchiæ comprobauit Anthonius de amatis *deciſ. 25. Nauarr. cap. cum contingat. 14. nullitatis de reſcript. num. 5. de Abb. cap. licet num. 1. & 4. de reſcript.* Idque niſi in correctione modus excedatur eoque caſu vt appellatio effectum ſortiri poſſit deduci debebit particulariter & diſtincte exceſſus qui in correctionis modo commiſſus eſt, vti dilucide oſtendit Felinus *1. cap. ſuper literis num. 18. de reſcriptis. Marant. de ord. iud. par. 6. actu 2. in deciſor. num. 322.* Idque indiſtinctè ſiue verſemur in caſu quo regularis appellat ſiue quilibet alius clericus ſæcularis Nauarrus enim *de Regularib. comment. 3. num. 51.* non admittit diſtinctionem Speculatoris *in d. §. in quibus verſ. 11.* tollentis regulari beneficium appellationis rationibus permultis quas ibi Nauarrus adducit autoritatibuſque tam iuris quam Concil. Trid. confirmat. Proinde ſi appellatio interponatur iuris effectum non operabitur, Appellatio enim carens adminiculo iuris ſcripti ſtatuti, Concilij vel conſtitutionis executionem impedire non poteſt. *Mandoſius de inhibit. quæſt. 59. numer. 6. l. quiſquis C. quorum*
45 *appellat.* Sed an eadem in interlocutoria ſententia obtineant dictum eſt ſupra. *Scholio 5. gloſſ. 73.* Quæ tamen cum mica ſalis intelligenda ſunt vti bene animaduertit in explicatione Concilij Tridentini Ignatius Lopes *in practica crim. cap.*
46 *79. tit. de concubinarijs verſ. eſt tamen circa.* Niſi ſuperiori de iniuſtitia ſententiæ à qua ex actis liqueat. *Staphil. de literis iuſtitiæ §. Inprimis Nicellus in concord. gloſſ. concordia 5. verſ. fallit. ſexto. Marant. de ord. iud. par. 6. actu 1. in deciſorijs num. 116. Matheſ. ſing. 127. Rot. nouiſſ. deciſ. 1376. numer. 1. & deciſ. 421. libr. 3.* Quid autem ſi in continenti grauaminis probatio offeratur videre poterunt Doctores. *Menoch. de arbitr. Iud. lib 2. Cent. 1. caſu 9. & ſeqq. Staphil. & Nicellus vbi ſupra.* Et quidem talis eſt præmiſſorum Doctorum ſententia. Verum ſacro rotæ auditorio deciſum fuit ſententias criminales ne quidem ex capite notoriæ iniuſtitiæ reuocari
47 poſſe. *Rota nouiſſ. dec 91. num. 1. deciſ. 101. num. 1. par. 1.* Sed an ſententia lata contra formam huius conſtitutionis de nullitate impugnari poſſit? Videtur quod ſic. Quia ſententia lata contra Concilium eſt ipſo iura nulla. *Caualc. dec. 2. numer. 66. part. 3. dec. 28. num. 14. eadem parte. Caballinus ad Conſtit. ægidianam lib. 6. cap. 28. n. 3.* & nunquam tranſitum facit in rem iudicatam. *Caualc. d. dec. 28. num. 14. part. 3. Alex. conſ. 81. col. 1. vol. 2.* Conſtitutionem autem hanc eſſe conciliarem hoc eſt in Concilio Lateranenſi editam nemo eſt qui ambigat. Inſuper ſententia lata contra extrauagantem. Hoc eſt Papalem conſtitutionem in volumina librorum iuris etiam non redactam. *Ioannes Franciſci de Paninis in commentarijs ad extrauagan-*

tes,

Digitized by Google

tes, ſi ſit publicata & indubitata eſt ipſo iure nulla tanquam lata contra legem ſcriptam. *Ioannes Franciſci ibid. Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defectu proceſſus num. 124.* Secus autem (ſunt verba Franciſci de Pauinis) *vbi ſupra*, ſi de ea dubitatur, *per cap. paſtoralis de fide inſtr.* Et ideo ſuper ea Papa eſt conſulendus & ſi reperitur in archiuo publico dicitur indubitata. *auth. ad hac C. de fide inſt. l. celſus ff. de probat.* Et idem præſumitur quando repreitur inter extrauagantes. *20. qu. 1. cap. quoniam progenitorum*, maxime ſi reperitur gloſſata per Doctorem famoſum. *l. 1. in fin. l. de nouo Cod. Pauin. vbi ſupra.* vel ſi fuit diu obſeruata. *Pauin. ibid.* Debet autem extrauagans quando de ea dubitatur produci ab allegante in forma probante hoc eſt ſub plumbo ſi producendæ ſunt extra curiam vel ſub ſigillo Vicecancellaria vel camerarij ſi in curia. *Pauin. ibid. Hieronimus Clarius Brixianus in proemio extrauagantium.* 48

Vtrum autem extrauagantes quæ producuntur debeant habere datum temporis? diſtinguitur: aut ſunt diu obſeruatæ vel redactæ in volumen legum & non eſt neceſſe. vel ſunt nouiter editæ & promulgatæ & tunc opus eſt habeant datam præciſi temporis. *Barth. in extrauag. Qui ſint Rebelles verbo datum.* 49

Et quia hoc in *Scholio 124.* appellationis materiam delibauimus non abs re cenſui ſi centum & amplius caſus hoc loco recenſerem quos Antonius Nicellus ex diuerſis gloſſarum hypomnematibus in vnum veluti faſcem collegit. *Tractatu de concordijs gloſſarum concordia 6. à nu. 15. vſque 161.* Quorum ſumma capitum quia materia crebra & in foro vtilis eſt huiuſmodi. 50

Primo confeſſus & conuictus non appellat etiam in criminalibus. *Anton. Nicellus d concordia 6. num. 9. & 10. late item Marant. de ord. iud. part. 6. in deciſorijs actu 2. num. 267. & ſeqq.*

II. In notorijs criminibus. *Nicellus num. 16. gloſſ. & DD. cap. non ſolum de app. in 6. gloſſ. ad cap. paſtoralis de appel. Marant. d. num. 267.*

III. Cum appellationi eſt renuntiatum. *Nicell. ibid. numer. 22. l. fin. § fin. C. de temp. app.*

IV. In materia l. fin. l. de edict. D. Andr. Nicell. *ibid. numer. 25. l. quiſquis l. quorum appellat.*

V. In momentanea poſſeſſione. *Nicell. num. 26. vbi late id deducit ampliat. & perſtringit.*

VI. In cauſſa alimentorum. *Nicell. numer. 35. latiſſime ſupra. Petrus Surdus in tractatu de alimentis.*

VII. Item in ijs quæ celeritatem deſiderant. *Nicell. d. num. 34. l. fin. C. de appell. non recip. Rom. ſing. 786. Petrus in d. tract. de alimentis Tiraq. de pia cauſa priuil. 153.*

VIII. In executiuis. *Nicell. num. 37.* niſi tamen modus excedatur. *l. ab exemptione C. quorum appell.* à ſententia tamen de exequendo appellatur ſecundum quoſ-

quoſdam quos recenſet Antonius Nicellus, *ibid. Marant.d.numer.267. & ſeqq.*

IX. In cauſa Pia. Secundum aliquos. *Nicell.numer.39.* Qua de re vide etiam Tiraq.*tract.de Pia cauſa priuilegio 153.*

X. In interlocutorijs. Secundum ius ciuile. *Nicell.num.40.Fel.ca.cum Ioannes col 8.de fide instr.de l.2 ff.de app.recip. Marant.vbi ſupra.*

XI. Cum ſententia conſenſu partium fertur de conſilio ſapientis. *Nicellus num.45.Spec de appell.§.videndum in fin.Fel.cap.cauſam quæ de re iud. Mar.d.loco.*

XII. In cauſa reductionis ad arbitrium boni viri. *Nicell.numer.46.Vitallis in tract.clauſularum §.Poſtremo vbi late.Rom.conſ.261.*

XIII. Officialis in officio condemnatus. *Nicell.n.47.Iaſ.in l.qui iuriſdictioni col.3.ff.de iuriſd.om.iud.l.multi,C.quorum appellat.Marant.d.loco num.290.*

XIV. In ſententia Arbitri. *Nicell.num.48.*

XV. In ſententia arbitratoris. *Nicell.numer.49. l.diem proferre §. ſtari vbi ff. de arbitris.*

XVI. In arbitrarijs modici præiudicij. *Nicell.numer.50.Bald.in ſua Margarita verſ.appellari non poteſt Innoc.cap.conqueſtus de ferijs, Menoch.de arbitr.iud.libr.1. quæſt.70.*

XVII. In debito fiſcali. *Nicell.num.50.verſ.17.l.abſtinendum C.quorum appellat. Mar.vbi ſupra.*

XVIII. In vero contumace. *Nicell.nu.51. vbi id late deducit & reſtringit. Marant.vbi ſupra num.273.* De æquitate tamen canonica etiam verus contumax appellat. *Ferretus conſ.216.num.3.Anton.de Amatis deciſ.Rota Marchia 36.n.4.*

XIX. In ſententia Principis. *Nicell.n.60.l.1.in pr.ff.à quibus appell. non licet.*

XX. In ſententia præfecti prætorio. *Nicell.num.61. l à pro conſulibus ff.de app. l.vnica C.de ſent.præfectis prætorio.*

XXI. In ſententia Epiſcopi cuius iuriſdictio fuit prorogata. *Nicell.nu.62.l.ſi qui ex conſenſu ff.de appellat.*

XXII. Cum cauſa alicuius conſcientiæ commiſſa eſt. *Nicell.num.63. Bald.l.2. C.de ſent.ex periculo recitandis.*

XXIII. In ſententia ipſo iure nulla. *Nicell.num.64.l.ſi expreſſim l.ſi conſtat.ff. de appellat.*

XXIV. A ſtatuto generali iniquo. *Nicell.numer.66.Bald.l.quiſquis C.quorum appellat.*

XXV. A tribus conformibus. *Nicell.numer.67. tot.tit.C.ne liceat in vna eademque cauſa.*

XXVI. In cauſa ſyndicatus. *Nicell.num.68.Paris in tract.ſindicatus.*

XXVII. Cum appellatur poſt tempus à iure præfixum. *Nicell.num.69. auth. ſed hodie C.de appell.*

XXVIII. Ab

XXVIII. Ab edicto Diui Adriani &c.l.fin.C.de edicto. Nicell.*num.70.Decius & DD.d.l.fin.*

XXIX. Appellare non poteſt victor pro expenſis quando victus à Principali appellauit.*Nicell.num 72.l.fin.l.Quando prouocare non eſt neceſſe.*

XXX. A ſententia excommunicationis.*Nicell.num.73.cap.paſtoralis §.verum de appellat.Fel.cap.ſignificauerunt in fine de except.*

XXXI. Cum appellatur ſimpliciter ab exceſſu executionis & non à tanto. *Nicell.nu.74.Innocent.cap.ſuper eo quod met.cauſa. Abb.cap. quod ad conſultationem de re iudicata ibique Fel.col.16.*

XXXII. Cum quis vult appellare ab vno articulo ex connexis cum alijs à quibus non poteſt appellare. *Nicell.num.75. Abb.cap.ſecundo requiris de appellat. quamuis obſtent ea quæ de mixtura,*adfert Menochius.*de Rec.poſſ.Rem.9.num.321. Virg.de Boccatijs ad Ægidianam add.12.num.1. March.in ſuo tractat. de differentijs ſententiarum.*

XXXIII. In doloſe appellante.*Nicellus num.76.c.vt debitus de appellat. Barth. l.tutorem §.tutor.ff.de adm.tut.*

XXXIV. A muneribus & honoribus Eccleſiaſticis.*Nicell.n.77.Bald.in ſuis ſing. verb.appellatio Innoc.cap.propoſuit de conceſſ.præb.*

XXXV. A pœna impoſita à iure. *Nicell.nu.78. Abb.& DD.cap.conſueuit 3. & cap.ad noſtram de appellat.*

XXXVI. A ſententia correctionis. *Nicell.num.79.d.cap.ad noſtram, & vide not.ſupra Schol.124.*

XXXVII. Appellans generaliter non admittitur. *Nicell.numer.80.cap.inter cætera de appell.*

XXXVIII. Ciuili iure apppellans per ſaltum non admittitur. *Nicell.num.81.* Secus de iure canonico.*gloſſ.& DD.cap.2.de conſuet.in 6.cap. Paſtoralis ca.vt debitus de appellat.*

XXXIX. Cum quis appellat ad ſuperiores nec nominatim exprimit ad quos. *Nicell.n.82.Rom.conſ.360.*

XL. A pari ad parem. *Nicell.num.83.præpoſ.in Rubr.de appellat..col.6.* Niſi tamen diuerſo reſpectu v.g. à Duce ad eundem Regem. *Nauarr.de Reg. Comment.3.num.1.*

XLI. De maiori ad minus tribunal. *Nicell.numer.84. Abb.cap.fin.in fin.de precario.*

XLII. Sine grauamine. *Nicell.num.84.l.fin.C.quando non prouoc.non eſt neceſſe.*

XLIII. Appellans coram alio,quam coram iudice à quo.*Nicell.num.85.tot.tit. ff.Quis & à quo cap.appellatio vbi DD.de app.in 6.*

XLIV. In ſententia ſortis. *num.86.præpoſ.in rubr.de appell.col.17.*

Digitized by Google

XLV. Semel appellans non poteſt iterum appellare deſerto actu primæ appellationis. *Nicell.num.87.DD.l.cum procurator.§.1.ff.de noui.oper.nunt.v.Marant.vbi ſupra.*

XLVI. A ſententia de exequendo. *Nicell.num.88.* Vide etiam Anton.de Canario *tract.de inſtr.execut.q.45.& Mar.vbi ſupra.*

XLVII. Qui requiſitus de calumnia non iurat. *Nicell.nu.88.Barth.& DD.l.2.§ quod Actor.C.de iuram.calumnia.*

XLVIII. Recedens à iudice à quo ante reſponſionem de Apoſtolis. *Nicell.num.89.Baldus in d.ſuis ſing.*

XLIX. A ſententia inter alios lata. *Nicell.n.90. l. à ſententia ff.de appellat.ca.cum inter de elect.*

L. Friuole appellans ab interlocutoria non poteſt à definitiua appellare. *Nic.num.91. Clem. vnica de dolo & contum.cap.1.vt lite non conteſt.*

LI. Appellare nemo poteſt vt electio non fiat. *Nicell.num.92.cap.cum nobis olim de elect.*

LII. In decimis. *Nicell.num.93.cap.tuam nobis de decimis.Marcheſanus de commiſſion.cap.4.num.13.fol.64.Rebuff.de decimis quaeſt.15.numer. 21. Petr. de Moneta de decimis cap.8.num.58.* niſi tamen excipiatur de priuilegio Papæ aut compoſitione. *Moneta d.loco n.59.& 60.*

LIII. In nominatione publici muneris vtilitate priuati. *Nicell.num.93.* Secus ſi ſit vtilitate publicum. *l.ſi adſcribatum vbi Bald.de appellat.Marant.d.loco.*

LIV. Vnus de capitulo non poteſt appellare à decreto maioris partis Capituli. *Nicell.numer.94.cap.1.de his quæ fiunt à maiore parte.Spec.de appellat.§. videndum verſ.20.*

LV. Si quis appellet ne in ſua Eccleſia reſideat. *Nicell.n.94.cap.peruenit.de appellat.Marant.d.loco.*

LVI. In minimis cauſis ſecundum ius ciuile. *Nicell. nu.95.* aliud de iure canonico. *cap.de appellationibus,de appellat.*

LVII. Cum iudex reuocat grauamen. *Nicell. ibid.cap.cum ceſſante de appell.*

LVIII. In damnato de falſa moneta. *Nicell.num.96.l.1.C.de falſa moneta.Maranta vbi ſupra.*

LIX. In acquieſcente ſententiæ. *Nicell. num. 95. cap.gratum de offic. deleg.l.ad ſolutionem C.de re iudic.*

LX. Relapſus in hæreſim non appellat. *Nicell.num.98.cap. ad abolendam §.illis quoque de hæreticis.*

LXI. Cum denegatur audientia ſeu cum appellatio eſt prohibita: *Nicell.n.98.* vel perpetuum ſilentium imponitur Nicellus ibid. recenſet ſexcentos prope iuris textus quibus ſilentium imponitur ſeu audientia denegatur.

LXII.

Digitized by Google

LXII. Volens appellare ab eo quod fecit vel procurauit fieri. *Nicell. num.104. l.generaliter §.1.C.de rebus creditis.*

LXIII. Ab abſolutione excommunicationis. *Nicell. numer. 105. cap. ſacro vbi DD.de ſent.excom.*

LXIV. A ſecunda ſententia in arbitrarijs quando prima lapſa eſt in rem iudicatam. *Nicell.num.106.gloſſ. l.ſi cum exceptione §. hac actio ff.quod met.cauſa.*

LXV. A decreto de exhibendo. *Nicell. ibid. d num.106.*

LXVI. Cum non poteſt appellari à definitiua nec etiam poteſt appellari ab interlocutoria eam præcedente. *Nicell. num.107.* quia acceſſorium naturam ſumit ſui principalis.

LXVII. Cum cauſa committitur appellatione remota. *Nicell.num.108.l.1.§. intentum ff.à quibus appellat.non licet, cap. Paſtoralis cap. propoſuit, cap. meminimus cap.à nobis. de app.*

LXVIII. Appellans ex interuallo viua voce. *Nicell. numer.110. late præpoſitus cap.vt debitus col.30.de appell.*

LXIX. In appellatione extraiudiciali niſi in caſibus exceptis. *Nicell.n.3. Barthol.& DD.l.fin ff.de app.recip.*

LXX. De vno tribunali ſeu territorio cum ad aliud appellatur & non ſeruatur ſtylus tribunalis ſuperioris. *Nicell. ibid.numer.115. Abb.cap.ſi duobus in not. pen.de app.*

LXXI. Quoties periculum eſt in mora. *Nicell. num.117.præp. & DD.cap.qua fronte de app.Spec.de appell.§.in quibus verſ.8.*

LXXII. A pronuntiatione de referendo. *Nicell.num.118.*Sed an ab ipſa relatione. *ibid.DD.l.1.C.de relat.*

LXXIII. Attentans appellare non poteſt niſi ante omnia attentatum reparet. *Nicell.n.121.& fuſe Lancelot.*

LXXIV. Cum appellatur ab eo cui media cauſæ ſunt commiſſa. *Nicellus n. 121. glo.c.vt debitus in verb.rationabili de appellat.*

LXXV. Ab ijs quæ iudex pro arbitrio & non iuris neceſſitate facit. *Nicellus num.122.*Niſi tamen in eiuſmodi arbitrio notanter excederet. *Menoch. de arbitr. iud.lib.1.quæſt.70.*

LXXVI. Cum appellatur à iudice à quo extra tribunal. *Nicell. num.123.* quæ tamen opinio paradoxa eſt & à paucis recepta vti ſentit idem Nicell.

LXXVII. A facultate quam Doctor habet expellendi fabrum. *Nicell.num.123 Bald.l.vnica C.ſi de moment.Rebuff.de priuileg.Schol.*

LXXVIII. A ſententia de præſtando id quod ex curſu naturæ debetur. *Nicel. num.124. Spec. de app. §. in quibus verſ.8.* Naturalia enim ciuili iure non poſſunt mutari.

LXXIX. A contractu. *Nicell. nu. 125.* item à tranſlatione. *l. à ſententia* §. *ſi heres ff. de appell.*

LXXX. In ſententia contra quam probatio non admittitur. *Nicell. n. 126.*

LXXXI. In ſententia lata inter Patrem & Filium. *Nicell. n. 127. Spec. de appell.* §. *in quibus verſ. ſed nunquid & de offic. iud. ord.* §. *1. verſ. ſed cui.*

LXXXII. In cautione damni infecti. *Nicell. n. 128.*

LXXXIII. In executionibus vltimarum voluntatum. *Nicell. num. 128. cap. tua nobis de teſtam.*

LXXXIV. A præcepto iudicis de ſoluendo: reſidendo. *Nicell. num. 130. l. ſi debitori ff de iud. cap. peruenit. 2. de app.*

LXXXV. A ſententia lata vigore Iuramenti deciſiui. *Nicell. numer. 131. Barth. l. in actionibus in fin. ff. de in litem iurando. Vincent. Caroc. tract. de iurament. deciſorio quæſt. 47 fol. 297.*

LXXXVI. In laico de conſenſu etiam vtriuſque appellante ad Eccleſiaſticum *Nicell. nu.* 132. vbi vide quomodo id intelligatur.

LXXXVII. Cum vterque ab eodem articulo vult appellare. *Nicell. n. 132. prapoſ. & Card. d. cap. ſi duobus de appell.*

LXXXVIII. A ſententia in caſu auth. bona damnatorum C. de bonis damnat. *Nicell. n. 133. Bal. l. ſi is qui col. fin. l. ſi pendente appellat.*

LXXXIX. Excommunicatus appellans in his quæ extra iudicium fiunt. *Nic. nu. 133. Spec. d.* §. *in quibus verſ. 35.*

XC. A ſententia ſenatorum. *Nicell. num. 133 l. 1 ff. à quibus appell. non liceat.*

XCI. Si ſint plures iudices & quis velit appellare ab vna vel minore parte. *Nicell. n. 134. tex. clem. 1. vbi DD. de appellat.*

XCII. Cum copia iudicis à quo haberi non poſſit ſuperior queri debet. *Nic. n. 136. l. 1.* §. *biduum &* §. *dies ff quando appell. ſit.*

XCIII. A ſententia legis. *Nicell ibidem.* à ſententia tamen qua quis declaratur incidiſſe in pœnam legis licet appellare. *gloſſ. cap. cupientes* § *quod ſi de elect.*

XCIV. Appellans non exprimendo qualitatem ſententiæ vel grauaminis. *Nicell. n. 137. l. 1.* §. *1. ff. de appell.*

XCV. Faciens actum per quem videtur appellationi renunciare. *Nicell. n. 118.* Etiamſi ſi ſit actus tacitus. *late Felinus cap. quod ad conſultationem col. 5. de re iud.*

XCVI. Contra ſeditioſos ſi ſententia lata ſit. *Nicell. numer. 139. l. conſtitutiones ff. de appellat.*

XCVII. Contra duces factionum. *Nic. ibid. d. l. Conſtitutiones.*

XCVIII. Contra inſignes latrones. *Nicell ibid. d. l. conſtitutiones.*

XCIX. Cum non petuntur Apoſtoli. *Nicell. n. 140. l. 1 ff. de libell. dimiſſ.*

C. In cauſa beneficiali non appellatur bis ſed ſemel tantum. *Nicell. numer. 141.*

Rot.

Rot. deciſ. 387. incip. fuit dubitatum.

CI. Cum quis tacite renuntiat appellationi. *Nicell. num. 142. DD. l. tale pactum §. qui prouocauit ff. de pactis.*

CII. Cum appellatio non admittitur nec à iudice à quo nec à iudice ad quem Nicellus *num. 142. Barth. l. chirographus §. 1. ff. de adminiſt. tut. cap. ſollicitudinum vbi de appell.*

CIII. Ad effectum deuolutiuum appellatio debet intimari appellato vel illius procuratori. *Nicellus numer. 143. DD. Clem. 1. de appell. late Lancelot. de attentatis.*

CIV. Qui procurat vt iudex ſe abſentet. *Nicell. ibid. cap. Paſtoralis §. fin. de offic. del.*

CV. In crimine læſæ maieſtatis. *Nicell. num. 144. Adde Marant. in ſuo ſpeculo, cap. de appellat.*

CVI. In cauſa Simoniæ. Ni*cellus numer. 145. gloſſ. cap. vrgenti de hæreticis. Marant. vbi ſupra.*

CVII. Cum iudex admittit exceptionem ſi probata fuerit. *Nicell. num. 146. Spec. de except. §. coram vobis verſ. item cautus ſit iudex.*

CVIII. A futuro grauamine. *Nicell. numer. 146. cap. dilecto, cap. cum ceſſante de appellat.*

CIX. In ſeruo & quocumque alio cui denegatur iudicium. *Nicel. ibid. l. fin. in pr. ff. de app.*

CX. Ab ijs quæ ſunt facti. *Nic. ibid. Bald. l. ſi quis prouocatione C. de app.*

CXI. A reſcripto Principis. *Nic. ibid. l. iubemus, C. de appell.*

CXII. In debitore Reipub. *Nic. ibid. 10. l. fin. C. quorum app. Mar. vbi ſup.*

CXIII. In appellatione alternatiua. *Nicell. ibid.* eſt tamen paradoxum vti refert Felin. *cap. inter cætera de appell.*

CXIV. In crimine baratariæ. *Nicell. ibid. Bald. Auth. nouo iure C. de pœna iud. qui male iudicauit.*

CXV. In interdicto. *ibid.*

CXVI. A grauamine extraiudiciali *ibid.* quod vt intelligatur ibi perſpice.

CXVII. Si forma ſtatuti in appellatione obſeruanda non obſeruetur. *Nicell. nu. 150. Cæpola conſ. 54.*

CXVIII. Cum iudex negligens eſt vel nihil decernit. *Nicell. nu. 51. Bald. l. fin. C. de ſent. & interlocut. om. iud.*

CXIX. Cum appellatur à ſententia qua locatio reuocatur facta ſine conſenſu Capituli. *Nic. ibid. n. 152. c. ad audiendum de reb. credit.*

CXX. Cum ſtatuto prohibetur appellatio. Nicellus *numer. 152. l. 1. ff. qui & à quibus.*

CXXI. A ſententia ſuper primo decreto. *Nicell. num. 118. fallentia 83.*

Hi ſunt caſus quos obiter ex Antonio Nicello iuriſconſulto Placentino collegi & digito tantum demonſtraui Lector pro re nata qualiter is quemque caſum extenderit vel reſtrinxerit varijſque rationibus firmauerit ex eo tanquam ex eo tanquam ex fonte haurire poterit.

(125) *Remittendam.* De remiſſione autem criminoſi ad locum commiſſi criminis conſuetudo eſt iuri contraria vti refert Andreas Gaill. *de pace publica lib. 1. cap. 16 num. 30 & ſeqq.* Solent tamen inquit idem *num. 31.* Magiſtratus vicini iure quodam amicitiæ vicinitatiſque criminoſos ſibi inuicem remittere ſub antigrapho hoc eſt atteſtatione ſcripto redacta quod eiuſmodi remiſſio iuriſdictioni remittentis præiudicio futura non ſit, id quod ſi inter laicos magiſtratus obſeruatur longe magis inter Eccleſiaſticos deberet obſeruari qui vni Principi, hoc eſt vni Pontifici ſubiecti ſunt. *ca. cuncta per mundum 9. quæſt. 3.* Quid ſit remiſſio, quæ in ea conſideranda ſint, in quibus caſibus ſit facienda, qualiter fieri debeat. Quod ſit officium eius ad quem fit remiſſio, denique de remiſſione quæ fit à iudice ſuperiore ad inferiorem late tractat Speculator *tit. de remiſſionibus.*

§. OCTAVVS.

SVMMARIVM.

1. *Notarij unde dicti.*
2. Notarij *S. Sedis qui dicantur & an ſint in dignitate.*
3. *Officium qualiter vſurpetur & differat, à dignitate.*
4. *Primitiua Eccleſiæ feruor.*
5. *Pontificum defunctorum debet eſſe memoria laudabilis etiamſi illaudate vixiſſet.*
6. *Habitus non facit Monachum.*
7. *Sedis appellatione quid ſignificetur.*

(126) NOtarij (127) autem (128) dictæ Sedis (129) quorum officium (130) in ipſis primitiuæ Eccleſiæ initijs (131) & fœlicis record. (132) Clem. Papa, (133) ad ſanctorũ geſta perquirenda atque conſcribenda noſcitur inſtitutum (134) ad prothonotariatus officium aſſumpti (135) habitum & Rochetum deferentes (136) & alij noſtræ & dictæ ſedis (137) officiales (138) actu ſua officia exercentes (139) tam in ciuilibus quam in criminalibus (140) ab omni ordinariorum iuriſdictione (141) ſint exempti.

SCHO-

Digitized by Google

SCHOLIVM.

(126) N*Otarij*. Notarij inde dicti ſunt quod notis quibuſdam velociſſime di- 1
ctantium verba excipiant. *Iacob Spiegelius in lexico iuris verb. notarij.* Quales exceptores tam olim Romæ quam hodie adhuc eſſe in Pariſienſi Parlamento qui miranda quadam ſolertia omnia propemodum dicta aduocatorum iudicumque excipiunt refert Guilielmus Budeus. *in annot. ad pandectas l. abeſſe cum l. ſeqq. ff. ex quibus cauſis maiores.* Hinc notis ſcribere, notis excipere dixit tranquillus de Tito Principe Romano & de Cæſare & etiam Plutarchus in Catone. Inde traductum vt Actuarij qui acta publica conſcribunt notarij vocitentur, vt & ij quibus publica cura ſtipulationum contractuum inſtrumentorum conſcribendorum publicæ eſt demandata. *Spiegel. vbi ſup.*

(127) *Autem.* Dictionem autem, quandoque eſſe copulatiuam, teſtatur Albertus de Pergamo *de præpoſitionibus num. 110.* quandoque etiam coniunctionem aduerſatiuam *l. 1 ff ſi mulier ventris nomine.* Hoc ſenſu videtur, hoc loci vſurpanda Pontifex enim nouam hic exorditur diſpoſitionem.

(128) *Dicta Sedis.* Ij ſunt qui res ad ſanctam Sedem pertinentes deſcribunt 2
& in publica perpetuaque munimenta redigunt quos in publica eſſe dignitate vt & Principum notarios nemo eſt qui ambigat. *l. 1. vbi gloſſ. & DD. C. de mandatis princip. Spiegelius vbi ſupra verb. notarij Principis, qua de re vide infra Scholio 134.*

(129) *Quorum officium.* Officij nomen quandoque ſumitur large, quando- 3
que ſtricte, quandoque propriè, quandoque impropriè, vti late oſtendit & diuerſis iurium textibus explicat Ioannes Franciſci de Pauinis Rotæ auditor. *tract. de officio & poteſtate capitali ſede vacante præludio 2. per tot. vol. Oce. 15. fol. 166.* Differt officium à dignitate quod illud dicatur eſſe ſeu habere onus annexum ſiue prærogatiuã honoris. E contra vero dignitas eſt quæ habet iuriſdictionem cum adminiſtratione vel honore qua de re Beatus Antonius Archiepiſcopus Florentinus. *Tract. de excommunicat. cap. 72. num. 4. & ſeqq. vol. Oce. 16. & Vantius de nullitat. tit. de nullitat. ex defect. iuriſd. deleg. num. 70.* Itaque non bene Petrus de Vngola *in pract. art. notariatus in pr. num. 13.* Definit Officium notarij eſſe dignitatem & autoritatem ad legitimorum negotiorum hominum notam de publico introductam. Notarius enim dignitatem habere non dicitur, ſed officium. *Franc. cap. vt officium § ad conſcribenda de hæreticis in 6.*

(130) *In ipſis primitiuæ Eccleſiæ initijs.* Cum aurei Sacerdos litabant in cali- 4
cibus liquit quidam. Et Tibullus

Tunc melius coluere fidem cum paupere cultu.

Sta-

Stabat in exigua ligneus ade Deus.

Hinc factum eſt,inquit D.Hieronymus ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem *in can.Diaconi §.nunc autem diſt.93.* Quod excreſcente in Eccleſia ſicut in Romano imperio auaritia,perierit lex de Sacerdote & viſio de Propheta.Sed quid? M.Craſſus aurum ſitiuit, aurum bibit,auro perijt,inquit,D.Auguſtinus, *ca. quod quidam dicunt §.ex his verbis 1.quaſt.1.* Legitur enim Marcus Craſſus auri ſitiens à Parthis potatione auri feruentis liquidique interfectus.*gloſſ.in d.§.ex his verbis:*

Vt merito Propertius Poeta lib.3.exclam.

At nunc deſertis ceſſant ſacraria lucis
Aurum omnes victà iam pietate colunt
Auro pulſa fides, auro venalia iura
Aurum lex ſequitur mox ſine lege pudor.

Idem Propert. lib.3.eleg.

Perloquar atque vtinam patria ſim verus aruſpex
Frangitur ipſa ſuis Roma ſuperba bonis.

Defectus itaque huius temporis quo non ſolum merita ſed etiam corpora defecerunt alia iura expoſcit,inquit Papa Pelagius *in ca.fraternitatis diſt.34.*

5 (131) *A fœlicis Recordationis.* Cum de Pontifice defuncto in literis, diplomatibus aut reſcriptis fit mentio.Honorari ſolet hoc encomio. Fœlicis recordationis venerabilis Laudabilis recordationis bonæ memoriæ. *l. Quoniam C. de Epiſ.& cler. Reſtaurus Caſtaldus tract.de imperatore quaſt.59. late gloſſ. extrau.dudum in verb.bona memoria de ſciſmaticis.* Idque etiam ſi inquit ibidem gloſſa illaudabiliter vitam ſuam traduxiſſet quia non quid fecerit, ſed quid facere debuerit inſpiciendum eſt. *gloſſ.d.verſ.bona memoria.*

(132) *Clemente I.* Qui ſub Traiano imperatore anno Domini 102. martirio affectus eſt.

(133) *Ad ſanctorum geſta perquirenda atque conſcribenda noſcitur inſtitutum.* Vti legitur in vita Clementis Papæ & Fabiani.Et vide etiam hac de re Lucam de Penna *in rubr.de magiſtris ſcriniorum lib.12.*

(134) *Ad prothonotariatus officium aſſumpti.* Notarij illi S. Sedis ad altiorem euecti dignitatis gradum nuncupati ſunt prothonotarij, id eſt, primi & velut aliorum notariorum Princeps,quos à iuriſdictione ordinariorum exemptos eſſe latius ſcripſimus, *tractatu de exempto à iuriſd. ord. lib.1.quaſt. 18.* Sacra tamen Concilij Tridentini Conſtitutio *ſeſſ.24.cap.11.de reform.* vult dictos prothonotarios iuriſdictioni ordinariorum ſubiectos velut S.Sedis delegatos, vt latius habetur in dicta Conſtitutione. *& vide ſupra Scholio 126.& ſeqq.*

6 (135) *Habitum & Rochetum deferentes.* Licet habitus Monachum non faciat. *cap.porrectum de Regul.cap.ex parte. Qui clerici vel Monachi.* Statuit tamen

Leo

Digitized by Google

Leo Papa hac ſua conſtitutione ne ij gaudeant hac exemptione niſi habitum prothonotariatus geſtent quod à iuris æquitatiſque ratione alienum non eſſe ſcripſimus. *d. quæſt. 18.* Nam cultus conceſſus atque magnificus addit hominibus authoritatem, inquit, Quintilianus *lib. inſtit. 8.* Quam quidem præſe ferre debēt ij qui à Sancta Sede hoc honoris titulo ſunt honorati & proinde amicti eſſe veſte quæ ſit conueniens ſtatui ordini & officio. *ca. Deus qui de vita & honeſt. cler. ca. 2. cum ca. ſeqq. 21. quæſt. 3. Spec. de aduocato tit. quales veſtes debeant habere aduocati num. 2.* Ideo eſt. quod Spec. *d. loco.* conſulat aduocatis decentem veſtitum hiſce male compoſitis verſibus:

Vir bene veſtitus pro veſtibus eſſe peritus
Creditur à multis quamuis idiota ſit ille
Si careat veſte nec ſit veſtitus honeſte
Nullius eſt laudis quamuis ſciat omne quod audit.

Ratio inquit quia talis prima facie præſumitur qualem eum iudicat veſtis. *Spec. ibid.* Hinc adagium Eraſmi *in chiliadibus.* Veſtis virum facit. & Eccleſiaſt. cap. 19. verſ. 27. Amictus hominis & riſus dentium & ingreſſus hominis enuntiat de illo. Certe Gregorius Nazianzenus ex vultu & habitu ſe ſcribit deprehendiſſe latentem in Iuliano Imperatore improbitatem dixeritque ante illius Imperium O quale malum Romanorum reſpublica alit. *Ianſenius dicto Eccleſiaſt. cap. 19. verſ. 27.*

(136) *Et alij noſtræ & dictæ ſedis.* Sedis appellatio eſt æquiuoca neque enim 7
tantum de Pontificali Sede, ſed & etiam de Cardinalium ſede intelligenda eſt vti oſtenſum eſt ſupra *Scholio 16.* & fuſiſſime de ethimo & ſignificatione Sedis diſcutit Ioannes Franciſci de Pauinis *tract. de officio & poteſt. capituli Sede vacante præludio 6. vol. Oce. 15.*

(137) *Officiales.* Nomen Officialis ſumitur quandoque adiectiue quandoque ſubſtantiue. *Spiegelius in Lexico iuris verb. officialis.* Adiectiue tunc ſumitur cum quid ſignificamus quod ad officium pertinet vel de Officio tractat, ſubſtantiue vt hoc in caſu cum de miniſtro, magiſtratus, Principis, Papæ, aut alicuius ſuperioris enuntiatur. *Spiegelius ibid.*

(138) *Actu ſua officia exercentes.* Id late probauimus in tractatu de exempto à iuriſd. ord. *lib. 1. quæſt. 30.*

(139) *Tam in Ciuilibus quam in Criminalibus.* Ciuilium & criminalium cauſarum longe diſpar eſt ratio atque diuerſitas vti longe oſtendit & probat Paulus Lancelottus *inſtit. Canon. lib. 4. cap. de accuſat. in pr.* Satiſque etiam id colligitur ex dictionibus illis tam & quam quæ diuerſa & ſeparata ſolent coniungere.

(140) *Ab omni ordinariorum iuriſdictione.* Ordinariorum nomine comprehendi non tantum diœceſanum, Sed etiam quemlibet alium Iuriſdictionem

Digitized by Google

quaſi Epiſcopalem habentem canone præſcriptione vel priuilegio ſuperius adhuc oſtendimus.

(141) *Sint exempti.* Pleniſſima itaque & exuberans eſt hæc exemptio quæ antedictas perſonas eximit à cuiuſcumque ordinarij Iuriſdictione de qua etiam ante abunde ſatis à nobis ſcriptum eſt. Sed Concilium Tridentinum modificauit eiuſmodi exemptiones. *cap. 11. ſeſſ. 24. de reform at.*

---

§. *NONVS.*

SVMMARIVM.

1. *Dictionis niſi energia.*
2. *Conſtitutio Papalis ſolet ligare duobus à promulgatiue menſibus.*
3. *Quid ſi de crimine agatur ciuiliter an huic conſtitutioni erit locus.*
4. *Fauorabilis eſt conſtitutio qua exemptos reducit ſub iuriſdictione ordinarij.*
5. *Quid ſi actio ſit mixta.*
6. *Dictionis duntaxat energia.*
7. *Ardua cauſa eſt excedens 25. ducatos.*
8. *An fieri poſſit prorogatio, in maiori ſumma.*
9. *Ducati valor.*
10. *Energia dictionis penitus.*

(141) ALij vero notarij (142) habitum prothonotarius non deferentes (143) niſi illum (144) infra trimeſtre (145) poſt præſentium publicationem (146) aſſumpſerint (147) ac ipſi ac alij in poſterum aſſumendi (148) habitum & Rochetum huiuſmodi (149) continuè non geſtantes (150) atque alij noſtræ & dictæ ſedis Officiales (151) Officia ſua actu non exercentes (152) tam in criminalibus (153) quam in ciuilibus ratione cauſæ (154) ſumma 25. Ducatorum auri de Camera non excedentis (155) dumtaxat (156) eorundem diœceſanorum & ordinariorum iuriſdictioni ſubiaceant (157) in Ciuilibus vero cauſis ſummam huiuſmodi excedentibus (158) plena gaudeant exemptione & (159) à dictorum diœceſanorum & ordinariorum iuriſdictione (160) penitus ſint exempti.

SCHOLIVM.

Digitized by Google

SCHOLIA.

(141) A*Lij vero Notarij*. De dictione alius ſcriptum eſt. *Scholio 98.* (142) *Habitum prothonotariatus non deferentes.* Rationi enim contentaneum eſt vt qui prothonotariatus honore ſunt decorati diſtinguantur & ſecernantur peculiari habitu cum in publica apparent ab alijs. Ideoque eſt vt non modo ſingulis religiones inuicem diſtinguantur ſed & ordines etiam militares vti fuſius apud Antonium Scappum deſcribitur. *Tract. de Bireto Rubeo Cardinalium Reſp. 7. nu. 15. & 16.* Sic fabricenſium Priuilegio non gaudet qui fabricenſium normam non obſeruat. *l. ſtigmata l. ſi quis conſortum C. de fabricenſ. lib. 11.* & clericali Priuilegio non gaudet qui clericalem habitum non geſtat *ca. vnico de vita & honeſt. cler. cap. ex parte de Priuileg. Conc. Trid ſeſſ. 23. cap. 6. de reform.* Qua de re dictum eſt ſupra. *Scholio 135. & de exemptio. lib. 1. q. 18.*

(143) *Niſi illum.* De vi energia & ſignificatione dictionis, niſi, late Albertus de Pergamo *tract. de prapoſitionibus num. 77. verſ. Niſi*, idem ſignificat quod ſi non, *Hieron. Gratus conſ. 15. num. 15. part. 1. per l. actione C. de tranſact.* Inducitque quandam formam. *Gratus d. num. 15.* ſignanter cum poſtponitur orationi negatiuæ. *Hieron. Gratus conſ. 138. num. 7. & 9. part. 1. & alleg. lateque Alciatus L. actione verb. Niſi C. de tranſact.* 1

(144) *Infra trimeſtre.* Dubitabit hic quiſpiam cui Pontifex trium menſium tempus indulgeat ad reſumendum habitum cum bimeſtre tantum indulſerit à promulgationis die ad obſeruantiam ſuæ legis vti probat Nauarrus *Conſ. 1. de conſtit.* Et nos ſcripſimus tractatu de exemptionibus *lib. 1. quæſt. 50.* Reſpondeo ternarium numerum eſſe abſolutiſſime vnde Virgilius: 2

Terna tibi hæc primum triplici diuerſa colore
Licia circundo, Terq; hæc altaria circum
Effigiem duco numero Deus impare gaudet.

Et ne ſuperſtitioſus nimis multa tribuam cum Tiraquelli numeris. *Tractat. de praſcript. gloſſ. 1. verb. per decem annos.* Satis ſit hanc eſſe ſummi Pontificis penes quem eſt rerum ſumma voluntatem. Decreta enim Pontificum decet ab omnibus reuerenter acceptari. *Lancel. Canon. inſtit. lib. 1. de conſtit. Eccleſ §. decreta.* Nõ ſecus quam ſi D. Petri voce ſtabilita & firmata eſſent. *ca. ſic omnes diſt. 19.* Signanter quod in arbitrio legislatoris conſiſtat à quo tempore velit legem ſuam robur aſſumere. *Menoch. de arbit. iud. li. 2. cent. 2. caſu 185. n. 8.*

(145) *Poſt præſentium publicationem.* Legislatoris eſt præſtituere certum tempus ex quo lex eius ligare incipiat. *Nauarr. conſ. 1. d. de conſtit. & d. libr. 1. quæſt. 50.*

(146) *Aſſumpſerint.* Verbum aſſumi ponitur hic in bonam partem Cic. Neque onus inuitis aſſumpſit, non vero in malam. pro arrogo aut nimium tribuo, prout apud eundem Cicer. Si id mihi aſſumo, videor id meo iure quodammodo vendicare.

(147) *Ac ipſi ac alij inpoſterum aſſumendi.* Comprehendit hic Pontifex hac ſua ſanctione non tantum prothonotarios ante hanc conſtitutionem creatos. Sed etiam in futurum creandos Lex enim magis ad futura quam ad præterita eſt trahenda.

(148) *Habitum & Rochetum huiuſmodi.* Niſi Pontifex huic Concilio Lateranenſi derogauerit vti plerumque ſolet vt eſt videre ex litteris creationis prothonotariorum hodierni temporis. Nec enim dubium eſt quin Pontifex habitus ſolemnitatem poſſit remittere. *Abbas cap. Deus qui. de vita & honeſt. cler. Antonius Scappus de Bireto Rubro S. R. E. Cardin. Reſp. 5. num. 20.* Sed quid ſi eiuſmodi habitum gerant alia veſte coopertum? Reſpondendum eſt par eſſe habitum non gerere vel gerere alio habitu coopertum. *Achilles à graſſis deciſ. 346. num. 13. de apoſtatis Io. de Anania in Rubr. de apoſtatis. Calcan. conſ. 123. cap. 2. vbi Francus ne clerici vel monachi in 6.*

(149) *Continuè non geſtantes.* Continua habitus geſtatio non eſt Iudaice & ad litteram intelligenda. Sed cum mica ſalis & moraliter *late & eleg. Nauarrus cap. 1. §. ſemper depretetur num. 5. de pœnit. diſt. 5. vbi explicat energiam dictionum ſemper. indeſinenter,* id eſt, certis temporibus, aut horis interpolatis vel ſtatutis cum in publicum procedit aut ſui præſentiam alijs facit. *arg. l. ſi quis diutura ff. ſi ſer. vend. Stephan. de ſedericis de interpo. iuris part. 1. num. 125.* Quid enim ſi ad exteras nationes abeant nunquid ſcandali cauſa licebit eis mutare habitum. *cap. Deus qui de vita & honeſt. cler. & dictum eſt ſupra Scholio 41. num 30.* Idque euitetur abſurdum quod & in legibus Conſtitutionibuſque eſt obſeruandum. *Præſes loco ab abſurdo.* Et ita in monachis qui ad continuam habitus geſtationem obligantur reſoluit Beatus Antonius Archiepiſcopus Florentinus. *Tract. de excommunicatione cap. 53. num. 4. & 5. vol. Oce. 16.*

(150) *Atque alij noſtri ac dictæ ſedis Officiales.* De hoc dictum eſt ante *Scholio 136.*

(151) *Officia ſua actu non exercentes.* De eo & notatum eſt ſupra *Scholio 138.*

(152) *Tam in criminalibus.* Et de eo tetigimus in *Scholio 139.*

(153) *Quam ciuilibus ratione cauſæ.* Cauſas Ciuiles plurimum differre à Criminalibus ſuperius oſtendimus. *Schol. 139.* & latè tradit Maranta *de ord. Iudiciorum par 4. diſt. 1.*

(154) *Summa 25. Ducatorum auri de Camera non excedentis.* Sed quid ſi de crimine agatur non criminaliter ſed ciuiliter an eiuſmodi actio ſub de diſpoſitione

Digitized by Google

tione huius conſtitutionis comprehendetur? Videtur quod non quia eiuſmodi actio eſt mixta inter iudicium ciuile & criminale. *cap.tua de procurat.cap.ſuper his in fine de accuſat.cap.per venerabilem.* *Qui filij ſint legitimi late Andreas de Barbatia Tract de teſtibus part.3.num.1.vol.Oce.5.fol.250.* Mixtum autem venire non ſolet ſub ſimplici niſi certis quibuſdam in caſibus. *Gonſales de menſibus & alternat Epiſcoporum gloſſ.9.num.20.Ripa de nocturno tempore cap.4.* At è contra quod veniat vrget fauor huius conſtitutionis Mixtum enim comprehenditur ſub caſu ſimplici cum verſamur in actu fauorabili. *Felin.in Repetit. verb. Mixtum fol 81. col.4.* Fauorabilis autem eſt conſtitutio quæ reddit ordinario iuriſdictionem in 4
exemptos vti affatim oſtendimus *exemptionum lib. 1. quæſt. 4.* & ideo quantum fieri poteſt extendenda. *d.quæſt.4.* cum diſtinctione tamen qua ego inferius adduxi §.*14. quæſt. 112.* Rurſus opinione nonnullorum actio criminalis ciuiliter mota ciuilis actionis naturam induit cuius finis eſt commodum partis intereſſeque priuatum. *Andr.Barbatia d.loco num.2.& ſeqq.* Quo fit vt ea actio actionis 5
ciuilis qualitates induat ac ſub diſpoſitione faciente mentionem actionum ciuilium comprehendatur diſpoſitio enim generalis omnes caſus comprehendit dato quod non ſit maior ratio in vno quam in alio, *l. 1. quod autem ff.de aleatoribus.* Denique Actiones criminales ciuiliter motæ ad inſtar ciuilium regulantur adeo vt in eis iuramento ſuppletorio locus eſſe poſſit vti de communiori & receptiori doctorum opinione teſtatur Coſtalius. *l.3.§.2.ff.de iureiur.Barth. l. maritus ff. de quæſt.Fachineus controuerſ lib.1.ca.15.gloſſ.l.in bona fidei C.de iureiur.Cephal.conſ.14. num.20.Papon.in arreſtis Pariſienſib.lib.9.tit.6.arreſt.10.* Adæquatorum autem eadem eſt ratio idem ius & æqualis diſpoſitio.*DD.l.1.ff.de leg.1.Pariſ.conſ.222.num. 5.vol.4.Rom.conſ.383.num.2.& 3.*

(155) *Dumtaxat.* Dictio duntaxat vt dictio tantum eſt aduerbium quanti- 6
tatis. *Albert. de Pergamo de præpoſit. num. 102.* Excluditque alium omnem modum per quem res aliter expediri poſſet. *Hier.Grat. Conſ.69.num.10.part. 2.* Ideo de ſumma excedente 25.Ducatos auri de Camera non cognoſcet vti infra *Scholio* 157. fuſius demonſtrabitur. *Præſes loco à natura diction.taxatiuarum. Gonſales de menſibus & alternat.Epiſcop.gloſſ.43.n.24.*

(156) *Eorundem diœceſanorum & ordinariorum iuriſdictioni ſubiaceant.* Iuriſdictio hic accipienda eſt non in genere ſed in ſpecie duntaxat quatenus cognitionem ciuilem concernit ſummæ 25.Ducatorum ſupra mentionatorum.

(157) *In Ciuilibus vero cauſis ſummam huiuſmodi excedentibus.* Cenſet hoc 7
in loco Pontifex cauſas excedentes ſummam 25. Ducatorum eſſe arduas & proinde ſibi reſeruandas. *Ioannes Staphil. de literis iuſtitiæ §. dicendum eſt numer. 11. vol. Oce. 14.fol.40.* In ardius enim & magnis cauſis cautius procedendum. *Marant.de ord.iud.part.6.actu 9.num.7.& ſeqq.* Quæ autem magnæ quæ paruæ cenſendæ

ſendæ ſint cauſæ, ſtat in arbitrio iudicantis. *Staphil. & Marant. d. loco.* Menochius *de arbitrarijs iudicum & DD. paſſim.*

8 Quid autem ſi ſumma excedat 25. Ducatos auri de camera an eiuſmodi exempti poterunt Iuriſdictionem ordinarij prorogare, videtur quod ſic quia habens Iuriſdictionem cognoſcendi de cauſis præciſæ quantitatis poteſt conſenſu partium cognoſcere etiam de maiore quantitate vti in terminis inter cæteros tradit Abbas *cap. p. & G. nu. 12. verſ. venio ad ſecundum de offic. deleg. per l. inter conuenientes ff. ad municipales & de incolis & iura ab eodem Abbate ibidem num. 11. allegata.* Verum contrarium eſt in hac exemptionum materia reſpondendum. *Felin. d. cap. p. & G. num. 13.* Exempti enim Papæ immediate ſubiecti exemptioni renuntiare non poſſunt nec iuriſdictionem alterius iudicis prorogare. *c. Cum tempore de arbitris.* Id quod fusè tractatu de exemptionibus *lib. 2. quaſt. 7. & ſeqq.* oſtenſum eſt. Deinde hac in conſtitutione Pontifex vtitur taxatiua. *Duntaxat* quæ inducit formam adeo vt illius tranſgreſſio actum vitiat, *Felin. cap. ex parte num. 7. de conſtit. Pariſ. conſ. 19. num. 19. vol. 2. Gonſales de menſib. & alternat. Epiſcop. gloſſ. 43. num. 26.* Qua de re vide plenius infra, *in quaſtionibus conſeruatorum qu. 7.*

9 Quantus autem ſit valor ducatorum auri de camera quæſtio eſt facti de quo iuriſconſulti non reſpondet *l. eum quem §. 1. ff. de Iudic.* Nota tamen ducatum auri de camera antiquum valere ſcutum vnum auri in auro & quartam partem vnius regalis. Ducatum vero de camera Nouum valere ſcutum vnum auri in auro & vnum Regalem: Scutum vero monetæ, regalia decem: Scutum auri vndecim regalia: Scutum auri in auro valere ſcutum vnum auri in ſpecie.

Sed quid ſi debeatur ſumma maior & excedens 25. Ducatos an licebit ex eiuſmodi ſumma maiore, petere minorem quæ ſit intra ſummam hac in conſtitutione definitam videatur Barth. Caſtrenſ. & DD. *in l. Si idem ff. de iuriſdict. om. iud. Vantius de nullit. ſent. tit. de nullit. ordinarie ex defectu iuriſdictionis num. 34.*

Præterea quid ſi idem debeat diuerſis ex cauſis diuerſas ſummas excedentes ſummam 25. Ducatorum, an eæ omnes coaceruari poterunt coram eodem iudice, eadem actione *vide DD. d. l. ſi idem.*

Itaque in inſtituenda actione fundari debet hæc qualitas à conſtitutione requiſita quæ iuriſdictionis eſt tributiua & ſi negatur ſummarie erit probanda. *Vantius d. loco num. 53.*

(158) *Plena gaudeant exemptione.* Exemptionum multas eſſe ſpecies oſtenſum eſt in ſchemate inſerto iudici tractatus noſtri exemptionum. *in verb. exemptio.* explanatumque eſt diſtinctius in eodem tractatu *lib. 1. quaſt. 2. per totum.* Itaque Pontifex in ſumma excedente hic deſcriptam eximit non limitate vel mediate, ſed ſimpliciter purè abſolutè, perfectè plene & immediatè, qua de re alibi, *dicta quaſt. 2.*

(159)

Digitized by Google

(159) *A dictorum diœceſanorum & ordinariorum iuriſdictione.* De Diœceſanorum & ordinariorum differentia & cuiuslibet indiſtincta iuriſdictione dictum eſt ſupra non vno in loco. *Scholio 60.& 61.* 10

(160) *Penitus ſint exempti.* Id eſt omnino & abſolutè, integrè plenè & perfectè, Dictio enim *penitus* ſignificat omni caſu totaliter & indiſtinctè. *Hieron. Grat.conſ.86. num.3.part.6.cap.ſuper eo de hæretic.Sotin.lib.1.§. Si mihi ſtipulanti col. 2. de verb. oblig.* Præciſè & ſine aliqua modificatione aut limitatione. *Iacobus Antonius Martha de iuriſdict.inter Eccleſiaſt.& ſecularem exercenda cent.2.caſu 85. n.19.Tiraq.l.Si vnquam verb.Reuertatur n.87.de reuoc.donat.*

---

§. DECIMVS.

SVMMARIVM.

1. *Familiares an gaudeant exemptione dominorum.*
2. *Eccleſia Romana encomia.*
3. *Exemptione non gaudet niſi qui actu ſeruit.*
4. *Domeſtici qui dicantur.*
5. *Continuus domeſticus quis dicatur.*
6. *Abſentes cauſa Eccleſiæ habentur pro præſentibus.*
9. *Recreationis cauſa abſentes an exemptionem perdant.*
8. *Diſpoſitio de tempore eſt arbitraria.*
9. *Curia quid ſignificet.*
10. *Abſentia qualis ſit cenſenda.*
11. *Cardinalium familiares an ſit exempti.*
12. *Moniales exemptas an diœceſanus viſitet adijciuntur hic octo queſtiones.*

(161) Dignum quoque & etiam congruum (162) quod ex ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium familiaribus (164) illi dumtaxat (165) priuilegio exemptionis gaudeant qui actu (166) domeſtici (167) & continui (168) ſunt commenſales (169) vel ab eiſdem Cardinalibus ad ipſorum exequenda negotia miſſi (170) vel qui recreationis cauſa (171) ad tempus (172) à Romana curia (173) abſentes fuerunt (174) cœteris vero etiam familiaritatis litteras habentibus quominus coertioni diœceſanorum & ordinariorum ſubiaceant familiaritatis huiuſmodi priuilegium nullatenus ſuffragetur.

Scho-

SCHOLIA.

(161) D*ignum quoque & etiam congruum.* Deſcendit hic Pontifex ad familiares Cardinalium, cum enim ambigue hactenus fuerit diſputatum num generali diſpoſitione comprehendantur Cardinales. *Nauar. de datis & præmiſſis pro iuſtitia vel gratia not. 4. verſ. ſexto not. cum verſ. ſeqq. vſque ad finem ſcripſique de iuriſdict. ordin. in exemptos lib. 1. quæſt. 5. num. 6. & 16.* Dubitari à
1 quibuſdam potuiſſet num Cardinalium familiares qui dominorum priuilegio gaudere ſolent. *ſcripſi lib. 1. de iuriſd. ord. in exempt. quæſt. 30.* hac conſtitutione comprehenderentur. Itaque vt Pontifex ambiguitatem omnem tollat quibus in caſibus Cardinalium familiares qui alioquin regulariter exempti ſunt. *d. quæſt. 30. & 32. num. 5. Andreas Barbatia de preſtantia Cardinalium Bondislaus de Villadiego de origine dignitate & poteſt. Cardinalium.* ordinario ſubijci debeant hic conſtituit. Dignum autem & congruum cenſuit Pontifex certis in caſibus familiares Cardinalium ſubijcere poteſtati & iuriſdictioni ordinariorum. Tum quia ea fauorabilis eſt. *ſcripſi d. lib. 1. quæſt. 4.* Tum quia exemptiones cauſa ſunt vitæ laxioris vti ante notauimus *Schol. 18.* Notandum eſt Pontificem hic vti duabus dictionibus. *Quoque Etiam* quæ idem ſignificant implicareque idem ius & factum. *Hieron. Grat. conſ. 13. num. 27. part. 2. Alex. l. 1. in 3. not. C. Qui admit. ad bon. poſſ.* Imo exprimunt caſum magis dubitabilem ſimulque implicant caſum minus dubitabilem *Hier. Grat. conſ. 29. num. 68. par. 2. gloſſ. Clem. 2. verſ. Eccleſia de Heret. Barth. l. ſupra iter §. officium ff. de aqua pluuia arcenda Decius & DD. l. qui ſe patris C. vnde liberi.*

(162) *Arbitrantes.* Arbitrium hoc ſummi Pontificis vim legis obtinet. §. *quod principi iuſtit. & iure l. 1. C. de mandat. principum. Menoch. de arbitr. iud. libr. 2. cent. 2. caſu 185. num. 8. & ſeqq.*

2 (163) *Quod ea ſancta Romana Eccleſia Cardinalium familiaribus.* Sicut omnes riuili à fonte ita omnes Eccleſiæ à Romana deriuantur. *ca. fin. 11. diſt. can. loquimur 24. quæſt. 1.* quæ eſt caput aliarum omnium ratione principij inſtitutiones & prelationes. *ca. quamuis 21. diſt. ca. 1. 22. diſt. vbi præpoſitus.* Diciturque Domina. *ca. oportebat 79. diſt.* Mater. *ca. qui abſtulerit 12. quæſt. 2. ca. fin. de foro compet. ca. non decet diſt. 12.* Magiſtra *d. ca. fin.* quia primam præcipuamque curam inferiorum Eccleſiarum gerit. *Rebuff. l. quibus ff. de verb. ſignif.* caputque eſt & regula omnium aliarum, vti eleganter docet D. Bernardus epiſt. *125. 126. 130. libr. 2. & 4. de conſider. ad Eugen. ca. in memoriam diſt. 20. 21. 22. per tot.*

(164) *Illi dumtaxat.* De hac dictione ſcripſimus quædam antea *Schol. 155.*

(165) *Priuilegio exemptionis gaudeant qui actu.* Ratio eſt quia nemo poteſt priuilegio familiaritatis gaudere niſi qui actu & continue verſatur in exercitio

ſui

Digitized by Google

ſui officij, *Caſſad dec.1. De verb.ſig. Card. conſ.126. num 11. Auguſt. Bero. familiarum quaſt.35.* de quo ego alio in loco. *libr. 1. de iuriſdict. ordin. in exempt. quaſt.30.* qua de re vide plenius commentaria Ioannis à Chockier mei fratris ad Regulas Cancellariæ. *Reg.30.n.41.fol.312. & ego infra Schol.161.*

(166) *Domeſtici.* Significatio domeſtici, opinione nonnullorum, differt à ſignificatione familiaris. Quippe domeſtici dicuntur ij omnes, quibus imperari 4 poteſt ratione patriæ, aut Dominicæ poteſtatis, familiares vero dicũtur v.g. conſanguinei, coloni adſcriptitij, mercenarij, ſiue ij mercede, ſiue gratis inſeruiant. *Abb. ca. in litteris num. 5. vbi & Felinus cæterique aggregatum de teſtib. Bald. l. C. Si rector prouinciæ & in l.1. C. Si quacunque prædictus poteſt.* exiſtimauerim tamen hic in conſtitutione ſignificationem domeſtici tantundem inferre ac familiaris. Sunt enim duo hæc vocabula domeſticus & familiaris ſynonima. *Anton. de Butrio d. cap. in litteris filibus num.1. & 2.*

(167) *Et continui ſunt.* Iudaice id, & ad litteram non eſt intelligendum Continuatio enim non dicitur interrupta licet quiſpiam quandoque abſit cauſa 5 aliqua rationabili. *l. ſi quis ita vbi Barth. & Bald. ff. de condit. & domeſtr. l. mænia ff. de Manumiſſ. teſtam. Rebuff. de priuileg. Scholar. priuileg. 23. num.3. & 4. Petrus de Moneta de diſtrib. quotidianus part.2. quaſt.5. tex. & gloſſ. cap. fin. de verb. ſig. in 6. vbi fran. num 9. explicat qualiter verbum continuo intelligi debeat.* Satis eſt quod animum reuertendi ad ſeruitium non. *arg. §. pauonum inſt. de rer. diuiſ.* Qui enim abeſt breui tempore à loco, animo tamen redeundi, dicitur continuo commoratus in loco, etiamſi aliquo temporis interuallo abfuerit, *cap. fin. vbi glo. de verb. ſign. in 6. l. malum in fin. ff. de verb. ſig. Rebuff. d. loco.* At vero quando reuertendi animum deſeruiſſe quis ſit cenſendus, pendet ex varijs cauſarum figuris, ac iudicantis arbitrio. *arg. §. Reuertendi inſt. de rer. diuiſ.* Certè ſi ceſſante cauſa ob quam abeſt non reuertatur, reuertendi animum deſeruiſſe cenſebitur. *l. ſi cui in prouincia §. tamdiu l. hi qui ff. Ex quib. cauſis maiores Moneta d. quaſt.5. nu.32.*

(168) *Sunt commenſales.* Familiaris, & continuus commenſalis dicitur ille, qui continuus domini ſeruitijs adſiſtit, vt quia præſto ſit ad tenendum ſtipendiũ & calcaria, & qui de pane, & vino domini viuit ita Auguſt. Bero. *d. quaſt.35. num.3. arg. l. quaſitum §. ſi inſtructum ff. de finido inſtr.* Quid autem, ſi quiſpiam non ſit de ſeruitio Cardinalis, habeat tamen quotidie à Cardinali certam panis & vini portionem? idem Auguſtinus Bero cenſuit talem pro familiari, aut domeſtico non habendum. *d. num.3.* Cenſetur enim ob quotidianam illam cibi, vinique portionem, potius Vaſallus de cauena quam domeſticus ſeu familiaris. *ca. 1. §. ſciendum vbi Bald. de feudi cognit. & in cap.1. in 1. reſponſo verſ. quid de feudis de feudo guardiæ.* Commenſalitas enim conſiſtit in facto, & vſu, ideoque ficti commenſales non comprehenduntur. *Seraphin. deciſ.1251. numer.6. & ſeqq. Anchar. conſ.398. Caſtr.*

M *conſ.*

Digitized by Google

conſ. 340. lib. 1. Barth. l. ſi is qui pro emptore num. 23. vbi Iaſ. num. 120. ff. de vſucap. per cap. fin. de verb. ſig. in 6.

(169) *Vel ab eiſdem Cardinalibus ad ipſorum exequenda negotia miſſi. arg. l. fin.*
6 *C. de agentibus in rebus lib. 12.* Sic & beneficiali abſentes ob ſeruitia Eccleſiæ, Epiſcopi, Cardinalis, Papæ, beneficiorum ſuorum iura fructuſque non amittunt. *Moneta d. loco part. 2. quæſt. 8. cum ſeqq.* Nec tantum abeſſe licet gratia Cardinaliũ. *tex. & glo. cum DD. cap. fin. de verb. ſignif. in 6.* Sed etiam propriorum negotiorum cauſa. *glo. d. cap. fin.* Denique abſens qui præſentialitatis habet indultum pro præſente habetur. *Ioannes à Chokier meus frater ad Reg. Cancell. Reg. 30. numer. 45. folio 313.*

(170) *Vel qui recreationis cauſa.* Priuilegium non admittitur ex eo quod
7 quis gratia ſpatiandi abſit, inquit Rebuffus *de priuileg. Schol. priuil. 23. num. 3. arg. l. medicus ff. de oper. libert. l. vlt. C. de prepoſitis ſacri cubiculi lib. 12.* Pontifex recte cẽſuit animum nonnunquam relaxandum, nam vti Ouidius ad Piſonem:

Nec enim fœcundia ſemper
Adducta cum fronte placet, non ſemper in aruis
Bellica turba manet, nec tota claſſicus horror
Nocte dieque gemit, non ſemper Gnoſius arcus
Deſtinat, exempto ſed laxat cornua neruo.
Et galea miles caput & latus enſe reſoluit.

Eadem eſt ratio ſi quis valetudinis ſuæ cauſa abſit. *gloſſ. cap. fin. de verb. ſignif. in 6. l. cum ſeruus § ſtichus ff. de ſtatu liberis.*

8 (171) *Ad tempus.* Quotieſcumque à lege vel homine fit indeterminata mentio temporis illud iudicantis eſt arbitrio relinquendum. *Menoc. de arbi. iud. lib. 2. cent. 1. caſu 6. n. 15.*

(172) *A Romana Curia.* Curiam nonnulli ethimologiſant à Cura vnde Poeta quidam:

Si curiam cures dabit tibi curia curas
Viuit ſecure cui non eſt curia cura.

9 Sed poſtpoſita ethimologia quæ fallax eſt vt oſtendam in tractatu de priuilegijs ſenectutis varia & æquiuoca eſt huius nominis ſignificatio vbi late oſtendit Nicolaus Boerius *in 1. addit. ad tract. Ioannis Montague de parlamentis num. 5. & ſeqq. vol. Oceani 12.* Sumitur enim large ſtricte ſtrictius. *Lucas de penna in l. Curiales C. de decur. lib. 10. late Gonſales de menſibus & alternat. gloſſ. 13. §. 1. num. 18.* proprie tamen curia Romana ſumitur pro loco vbi eſt Papa aut pro loco vbi eſt cauſarum & litterarum Apoſtolicarũ audientia licet ibi Papa non ſit, vti oſtendit Io. à Chokier frater meus *in Comment. ad Reg. Cancellaria Reg. 5. num. 15. arg. l. pen. in fin. ff. de iuſt. & iure.* Qui plura de Rom. Curia quæ dicitur mater aliarum volet videat

Gon-

Digitized by Google

Gonſalem *d.§.1.per totum.* Quid autem ſi ipſemet Cardinalis à Rom. Curia ab-
ſit. *vide Hier. Gonſales de menſib. & alternat Epiſcop.gloſſ.24.nu 146.& 148.*

(173) *Abſentes fuerint.* Abſentiæ materia enucleant inter cœteros Petrus I
de Moneta *tract.de diſtribut.quotid.par.2.quæſt.5. Fel. cap. quoniam frequenter vt
lite non conteſt. Alciat. l.mulieris §. abeſt ff.de verb.ſig.* Satis ſit hinc meo inſtituto
annotaſſe ab arbitrio iudicis pendere quæ ſit dicenda breuis longa aut diuturna
abſentia. *Menoch.de arbit.iud.caſu 62.num.2.* vt & quæ cenſenda ſit abſentia iuſta
laudabilis vel iniuſta & illaudabilis. *Odd.tract.de reſt.in integ quæſt 5.art.6 nu.41.
Moneta d.q.5.n.16.*

(174) *Cæteris vero etiam familiaritatis litteras habentibus quo minus coertioni
diœceſanorum & ordinariorum ſubiaceant familiaritatis huiuſmodi priuilegium nul-
latenus ſuffragetur.* Pontifex concludit hunc paragraphum ſtatuens neminem II
poſſe priuilegio exemptionis in vim familiaritatis Cardinalium gaudere niſi ac-
cedentibus prærequiſitis, ne quidem ſi Cardinalitias habeat atteſtationes fami-
liaritatis. *Franc.cap fin.num.8.& fin.de verb.ſignif.in 6.* Cardinales enim exempti-
onem ab ordinario nemini poſſunt concedere, vti alias notaui. *l.1.de iuriſd in ex-
empt.quæſt 3.num.13.* ergo nec etiam atteſtatoriales familiaritatis dare quibus ex-
emptio concedatur, ne per indirectum eis permittatur quod per directum pro-
hibetur. *cap.Cum quid de Reg.iur.in 6. l. oratio ff.de ſponſalibus.* nec etiam poſſunt
hæ exemptiones trahi de caſu vero ad caſum fictum quod fieret ſi fuco & quæ-
ſito colore qualis qualis familiaritatis exemptionis priuilegium quod Cardinales
concedere non poſſunt. *d.lib.1.quæſt.2.n.13.& q.24.* concedi poſſet.

§. VNDECIMVS.

SVMMARIVM.

1. *Cui competat viſitatio.*
2. *An hæc conſtitutio comprehendat omnes moniales.*
3. *Quid ſi collegium ſit mixtum.*
4. *Quid ſi cœnobium alteri ſubſit.*
5. *Quid de canonicatibus ſecularibus.*
6. *Quid ſi exempta ſint à viſitatione & an ſint tales.*

(175) ET cum eiſdem diœceſanis vt monaſteria monialium Sedi
Apoſtolicæ immediate ſubiecta in eorum diœceſibus cõ-
ſiſtentia ſemel in anno viſitare poſſint per conſtitutionem
in Concilio Viennenſi editam quæ incipit Attendentes plena fue-

rit data facultas, illam innouamus ac exemptionibus, & priuilegijs quibuſcumque non obſtantibus, diſtricte ſeruari præcipimus, & mandamus. Per permiſſa quoque eiſdem diœceſanis, & ordinarijs caſibus quibus in exemptos à iure, iuriſdictio conceſſa eſt nullatenus præiudicium generetur.

S C H O L I A.

(175) ET *cum eiſdem.* Renouat hic Pontifex conſtitutionem Clem. V. redactam in volumine Clementinarum ſub titulo de ſtatu Monachorum incipientem attendentes huiuſce tenoris. Attendentes quod vbi gubernaculum diſciplinæ contemnatur, reſtat vt religio naufragetur, proui-
12 dendum cenſuimus eſſe præcipuè, ne per contemptum huiuſmodi in his, quæ ſe Chriſti voto celebri deſponderunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honeſtatis gloriâ, maculam, & diuinam poſſit merito offendere maieſtatem. Hoc igitur ſacro approbante concilio duximus ſtatuendum, vt ſingula monialium monaſteria per ordinarios exempta, videlicet quæ ita Sedi Apoſtolicæ quod nulli alij ſubiecta noſcuntur Apoſtolica non exempta, vero ordinaria authoritate ac exempta alia per alios quibus ſubſunt, annis ſingulis debeāt viſitari. Viſitatores autem huiuſmodi ſollicitudinis ſtudium diligenter impendant, vt moniales ipſæ quarum nonnullas dolentes audiuimus, in ſubſcriptis excedere pannis, ſericis, variorum foderaturis, ſandalitijs, comatis, & cornutis crinibus, ſcacatis, & virgatis caputiolis, non vtantur, non choreas, non feſta ſecularium proſequantur non die, noctuè per vicos, vel plateas incedant, aut voluptuoſam alias vitam ducant, eaſque ſolertius retrahant ab inſolentijs quibuſlibet, & mundi huius illecebris, ac inducant eaſdem ad impendendum in monaſterijs ſuis deuotum, & debitum virtutum domino famulatum. Ad quæ omnia obſeruanda moniales eaſdem (non obſtantibus exemptionibus, & priuilegijs quibuſcumque, quibus tamen quoad alia nolimus præiudicium generari) per illos de quibus ſupradictum eſt compelli iubemus remedijs oportunis, ſtatuimus inſuper vt quæuis ad regimen Abbatiarum aſſumptæ in monaſterijs, in quibus Abbatiſſæ ſunt ſolitę benedici, infra annum à ſuæ confirmationis tempore computandum munus benedictionis ſuſcipiant, alioquin à iure ſuo (niſi ſubſit cauſa rationabilis) prorſus ſe nouerint cecidiſſe, per illos ad quos id pertinet prouiſione de Abbatiſſis, monaſterijs ipſis facienda. Illas quoque mulieres, quæ vulgo dicuntur canonicæ ſeculares, & vt ſeculares canonici vitam ducunt non renuntiantes

tes

Digitized by Google

tes proprio, nec profeſſionem aliquam facientes per locorum ordinarios ſi exemptæ non fuerint ſua, ſi vero exemptæ fuerint, autoritate Apoſtolica præcipimus viſitari. Per hoc tamen non intendentes earum ſtatus regulam, ſeu ordinē approbare. Ipſos autem viſitatores notarijs duobus, & perſonis duabus ſuæ Eccleſiæ, quatuorque viris alijs honeſtis vtique, & maturis præcipimus in ea quam viſitando facient inquiſitione fore contentos. Si vero viſitatores ipſos in præmiſſis impedire prēſumpſerint, ſeu aliquo præmiſſorum (niſi moniti reſipiſcant) ipſo facto excommunicationis ſententiam ſe nouerint incurſuros, priuilegijs, ſtatutis, & conſtitutionibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

Cuius quidem Clementinæ, ac huius etiam conſtitutionis enucleandæ gratia non abs re erit ſi paucis quibuſdam quæſtionibus quæ proponi poſſent laconicè (quod aiunt) reſpondeamus.

QVAESTIO PRIMA.

Cui hoc in caſu viſitatio competet an Diœceſano vel ordinario. 1

Vt reſpondeam prænotanda eſt diſtinctio quam alibi præmiſi. *lib. 1. de iuriſdiction. in exempt. quæſt. 1.* inter Diœceſanum & ordinarium. Diœceſani ſignificatione intelligimus Epiſcopum, eiuſue vices gerētem at vero ordinarij: alium quemuis iuriſdictionem ordinariam, ſeu quaſi habentem canone præſcriptione, vel priuilegio etiamſi diœceſano ſit inferior. *d. quæſt. 1. num. 6. & ſeqq.* Quo præmiſſo Reſpondeo viſitationem competere Diœceſano, non vero alteri cuipiam ordinario inferiori. *Laudenſis in d. Clem. attendentes vbi & Steph. cap. de perſona 11. quæſt. 1. cap. vnico §. penult. & vlt. de ſtatu Monach. Clem. ſi vna §. ad hæc, de Reb. Eccleſ. non alien. cap. ſicut vnire de exceſſ. prælat.* Eſt enim iuriſdictio diœceſani fauorabilis, & per totam eius diœceſim extendenda. *cap. cum Epiſcopus de offic. ord. in 6. ſcripſi lib. 1. de iuriſdict. ord. in exempt. quæſt. 4.* niſi tamen quiſpiam alius ſibi ius eiuſmodi præſcripſerit. *Clem. d. attendentes vbi gloſſ. & DD.* & ita contra Cardinalem *in d. Clem attendentes.* concludit Laudenſis, & Stephanus. Nec etiam id alienum à ſenſu huius conſtitutionis, & mente pontificis qui hic diœceſanorum, non vero ordinariorum facit mentionem. *Verſ. & cum eiſdem diœceſanis.*

SECVNDA QVAESTIO.

An hæc conſtitutio generaliter intelligenda ſit de omnibus monaſterijs monialium. 2

Minime ſed tantum de ijs quæ ſunt immediatè ſummo Pontifici ſubiecta. *gloſſ. & Card. d. Clem. attendentes.* Si enim habeant ſuperiorem aliquem ordinis

Digitized by Google

ei & non diœceſano viſitatio debent competere. *gloſſ. d. Clem. attendentes.*

TERTIA QVAESTIO.

Quid ſi collegium ſit mixtum, ſcilicet compoſitum ex vtroque ſexu.

3 Cardinalis. *Clem. attendentes.* hanc adfert quæſtiunculam refertque & ita eſt Beatum Gregorium *in ca. diffinimus, & c. in nullo 18. quæſt. 2.* eiuſmodi duplicia collegia improbare quod multis ſint ſcandalo atque offendiculo d. cap. diffinimus. Si tamen ſint vt ſunt in Thoren diœceſis Leodienſis, Niuelle, diœceſis Namurcenſis & multis in Germaniæ partibus incidenter quæritur an eiuſmodi mixta ſeu duplicia collegia virorum aut mulierum, ſint dicenda virorum vel mulierum pro cuius quæſtionis reſolutione recurrendum eſt ad teoriam quam Doctores tradunt *in l. cum queritur ff. de ſtatu hom.* in enim mixto conſiderandam qualitatem quæ præpollet viderique poterit Cardinalis. *vbi ſupra num. 5.* qui id ſe dicit examinaſſe alio in loco. *in cap. ex litteris de conſtit. in cap. dilectis de exceſſib. prælat.* Parergos enim id à me proponitur, itaque vt ad prioris quæſtionis ſolutionem reuertar Diœceſanus viſitabat moniales ſiue canonicas non vero monachos aut canonicos. Quippe quod diuerſitas ſexuum diuerſitatem iuris inducat. *Card. d. num. 5.* nec ſit abſurdum vt quodpiam collegium diuerſo reſpectu diuerſo etiam iure cenſeatur. *l. eum qui ædes vbi DD. ff. de vſucap. Nauar. cap. nouit. not. 6. num. 24. de iudic. Rochus de Curte de conſuet. num. 203.* at vero ſi collegia ſint eiuſdem ordinis vtriuſque ſexus ſed ſeparatis collegijs habitationibuſque diſtincta res eſt extra aleam nihilque obſtabit quominus monialium collegia diœceſanus poſſit viſitare. *Card. d. num. 5 in fin.*

QVARTA QVAESTIO.

Quid ſi cœnobium alteri ſubſit qui viſitare non poſſit vt eſſe poteſt Abbatiſſa aut Prioriſſa quæ ob clauſuram eiuſmodi munere fungi non poteſt.

4 Reſpondendum cum Cardinali & gloſſa *in d. Clem. attendentes,* quod eiuſmodi vices alteri ſubdelegare poterit quod plenius probat Ioannes Franciſci Pauinus Rotæ auditor. *de viſitationibus per quæſt. 2. num. 43.*

QVINTA QVAESTIO.

An autem pluries eodem anno iterari poterit hæc viſitatio.

Videtur quod non, Quia conſtitutio præſcribit formam quotannis viſitandi ſemel. Veruntamen gloſſographus cum Cardinale cenſuerunt pro re nata & occaſionibus emergentibus poſſe ſœpius iterari. *cap. mandamus de offic. archid. cap. cum venerabilis de cenſibus. Henric. Botteus Tract. de Sinodo Epiſcop.* Quæ enim de

noue

Digitized by Google

nouo emergunt nouo opus habent auxilio *l. de ætate §. ex cauſa ff. de interrogat. & actionibus. Caſtr. l. ſi ex toto num. 5. de leg. 1.*

Sexta Quæstio.

An autem hæc conſtitutio comprahendat canonicas ſæculares.

Multas ante dixi mulieres canonicas ſeculares eſſe quæ mixto cum viris collegio aut etiam ſeparato vitam Eccleſiaſticam profitentur. Quod eæ ſi exemptæ non ſint ordinaria autoritate viſitari. Si vero exemptæ ſint authoritate delegata ab ordinario viſitari poſſint expreſſa eſt Clementis conſtitutio. *d. Clement. attendentes §. illas quoque mulieres.* Idque ſiue ſeparatum habeant collegium ſiue mixtum cum virili ſexu. *Card. d. num. 5.* Canones enim non fauent mixtis ſeu duplicibus eiuſmodi collegijs. *Card. d. §. illas quoque*, atque ideo diuerſitas hæc ſexuum diuerſitatem etiam iuris indicat. *DD. d. l. cum quæritur Card. d. num. 5.* idque niſi ſpeciali priuilegio aliter ſit diſpoſitum ad quod ſemper eſt collineandum.

Septima Quæstio.

An hæc viſitatio poſſit impediri prætextu alicuius priuilegij.

Pontifex huic conſtitutioni inſeruit clauſulam, non obſtantibus de qua pluſculum alibi ſcripſimus. *de iuriſdict. ord. in exempt. lib. 3. quæſtion. 9.* Proinde vigebit hæc conſtitutio quamdiu non fuerit ei efficaciter derogatum.

Octava Quæstio.

An & quales ordines monialium cenſeri debeant exempta à iuriſdictione ordinaria. 6

Reſpondeo quæſtionem eſſe facti, de facto autem Iuriſconſultus non reſpondet. *l. eum quem §. 1. ff. de iudicijs.* Interim certum eſt paucos eſſe ordines monialium quæ exemptionibus particularibus non gaudeant aut principaliter aut per participationem de qua alio in loco ſcripſi *lib. 1. quæſt. 17. nume. 17. & ſeqq. Emanuel. Roderiq quæſt. Reg. tom. 2. quæſt. 63. art. 5.* Itaque diiudicatio hæc pendet à tenore priuilegiorum. *cap porro de priuilegijs.*

(176) *Per præmiſſa.* Pontifex tollit omnem ambiguitatem cum enim deſcriptis hic caſibus det ordinarijs iuriſdictionem in exemptos dubitari à quibuſdam potuiſſet num ei alijs caſibus hac conſtitutione comprehenſis iuriſdictione eis abſtuliſſet. Hos enim caſus ordinarijs concedens alios excluſiſſe quibuſdam videri potuiſſet. *l. ſi cum dotem in princip. ff. ſolut. matrimon.* iuxta illud vnius incluſio eſt alterius excluſio. *ca. nonne de præſumpt. Menoch. libr. 3. præſumpt. 90. numer. 3.* Itaque vt omnem diſceptandi, anſam tollat declarat

Digitized by Google

rat nolle iuriſdictionem ordinariorum in exemptos impedire alijs quibuſdam in caſibus de iure eis competentibus, de quibus ego ſigillatim alio in loco *de iuriſd.ord.in exempt.libr.2.quaſt.45.*

§. *DVODECIMVS.*

SVMMARIVM.

1. *Pontifex poteſt huic conſtitutioni derogare.*

(177) EXemptiones autem de cœtero abſque rationabili cauſa, & quorum intereſt minime citatis pro tempore conceſſas nullius roboris, & momenti eſſe decernimus.

SCHOLIA.

(177) E*Xemptiones autem.* De huius conſtitutionis clauſula, breuiter ſcripſimus in dicto noſtro tractatu, vt non ſit neceſſe eadem hic tœdioſa
1 ſuperfluitate repetere. *lib.1.quaſt.12.* Solet tamen vt & poteſt Pontifex ordinarijs non citatis exemptiones concedere, vti teſtatur Emanuel Roderiques *Tract.de Regularibus.* Nec mirum quia Exemptionibus adijcit prægnantes illas clauſulas non obſtantiarum de quibus ego inferius.

§. *DECIMVS TERTIVS.*

SVMMARIVM.

1. *Reipublica intereſt cito lites finiri.*
2. *Cauſa ethimologia.*
3. *In cauſſis beneficiorum reſeruatorum ordinarius non eſt iudex.*
4. *Fructus reditus prouentus obuentiones quid ſint.*
5. *Exempti non poſſunt in prima inſtantia euocari.*
6. *Bulla explicatoria Conc. Trid. quo ad primam inſtantiam.*
7. *Beneficialis cauſa qua dicatur & ad quem in ea appelletur.*
8. *Ab interloquutorijs non licet appellare.*
9. *Bulla de non appellando ab interloquutorijs nec vbi agitur de morum correctione*

Digitized by Google

ctione cum clauſula irritante appellationes & inhibitiones.

10. *Bulla ad Epiſcopos Leodien. in prima inſtantia & varijs in caſibus non appellandi ab eorum ſententijs cum clauſula irritante.*

11. *Potentia vnde ſit metienda.*

12. *Eccleſia an reſpectu laici cenſenda ſit potens.*

13. *Quid ſi vterque æqualis ſit potentiæ.*

14. *Exceptio potentiæ an proponenda ante litem conteſtatam.*

15. *Perhorreſcentiæ iuramentum an ſufficiat.*

16. *Friuolæ recuſationes iuriſdictionem non ſuſpendunt.*

17. *Appellatio & recuſatio ſimboliſant.*

18. *Clauſula irritans inficit appellationes inhibitiones & quoſcumque actus.*

19. *Quid ſi pars de prohibita appellatione non excipiat.*

(178) ET cum Eccleſiaſticus ordo confundatur ſi ſua vnicuique iuriſdictio non ſeruetur ordinariorum iuriſdictione (quãtum cum Deo poſſumus) fauere ac litibus celerius finem imponi & litigandum immoderatis ſumptibus ac impenſis parci ſatagentes. (179) Statuimus & ordinamus quod ſingulæ cauſæ (180) tam ſpirituales (181) quam ciuiles & mixtæ forum Eccleſiaſticum quomodolibet concernentes (182) & beneficiales (dummodo beneficia ipſa generaliter reſeruata non fuerint (183) & ipſorum ſingulorum beneficiorum fructus reditus & prouectus 24. ducatorum auri de camera ſecundum communem æſtimationem valorum annuum non excedant) (184) in prima inſtantia extra Romanam curiam & in partibus coram ordinarijs locorum cognoſci & (185) terminari ita quod nulli ante diffinitiuam ſententiam lioeat appellare nec appellatio (ſi fuerit amiſſa) vllatenus admitti niſi ab interlocutoria quæ vim habeat diffinitiuæ vel à grauamine minime concernente negotium principale quod per appellationem à diffinitiua ſententia reparari non poſſit. *(186)* Niſi alter colligitantium aduerſarij ſui potentiam merito perhorreſcens (187) ſeu alia probabili & honeſta cauſa aliter quam per proprium iuramentum ſaltem ſemiplenæ probata coram ordinaria non auderet litigare. (188) Eo enim caſu cauſæ ipſe appellationum in dicta curia etiam in prima inſtantia committi & cognoſci & terminari poſſunt (189) alioquin

Digitized by Google

quin appellationes & illarum etiam aliarum cauſarum huiuſmodi commiſſiones in poſterum & quicquid inde ſecutum fuerit nullius ſint roboris & momenti.

SCHOLIA.

(178) ET *cum Eccleſiaſticus ordo confundatur ſi ſua vnicuique iuriſdictio non obſeruetur ordinariorum Iuriſdictioni fauere ac litibus celerem finem imponi & litigantium immoderatis ſumptibus parci ſatagentes.* Pontifex aſſumit verba Gregorij Papæ, *in ca. peruenit 2. quæſt. 1.* inſinuatque iuriſdictionem ordinariorum eſſe fauorabilem id quod ego alio in loco oſtendi. *lib. 1. quæſt 3. de iuriſd. or. in exempt.* cui ideo Pontifices qui ſunt canones animati. *can. ipſi ſunt ca-*
1 *nones 9. quæſt. 2.* iure ſe fauere profitentur. Præterea Pontifex Reipublicæ oſtendit intereſſe quantocius finem litibus imponi. *l. quidam exiſtimauerunt ff. ſi cert. pet.* quæ alioquin magno partium diſpendio ſolent protrahi & fieri immortales vti conqueritur Martialis ad Gorgilianum:

Lis bis decima numerantem frigora bruma.
Conterat vna tribus, Gorgiliane foris,
Ach miſer & gemens viginti litigat annis
Quiſquam cui vinci Gorgiliane licet.

Notum eſt adagium Bunas iudex eſt ortum ab Buna Athenienſi iudiciorum procraſtinatore quo Eraſmus in Chiliadibus. Ideoque ſummi ſemper Pontificibus curæ vt litigantium technis atque diſpendijs obuiarent. *Clem. diſpendioſam de iudicijs.* ne litigantes poſt litem diuturnam Cadmeam victoriam reportent. iuxta Budeum in forenſibus, & Eraſmum in chiliadibus.

2 (179) *Statuimus ſingula cauſa.* Cauſæ ethimologiam Cardinalis. *Clem. 1. §. ab olim de ſepulturis.* Maranta *de ord. iud. par. 5. num 67.* deriuant à chaos materia rerum omnium confuſa & informi nec impropriè ſi confuſionem & informitatem plerarumque cauſarum ſpectemus malitia vel etiam inſcitia apaleſtrorum qui eas architectantur vt certe in earum diiudicatione non raro Theſei filio neceſſe ſit. Quid porro differentiæ ſit inter iudicium, litem, cauſam, inſtantiam, cõtrouerſiam videri poterit apud Nob. Marantam *d. par. 5. num. 1. & ſeqq. & nu. 68.* Vtitur porro textus dictione ſingulæ vt nullam excludat. *Clem. ne in agro §. ſane vbi Card de ſtatu Monach.*

(180) *Tam ſpirituales.* Spirituales cauſæ dicuntur in quibus diſceptatur de aliqua re ſpirituali vel ſpiritualitati annexa quales ſunt decimales, Matrimoniales præbendales, adminiſtrationis Eccleſiaſticæ, rerum Eccleſiaſticarum Iuris patro-

Digitized by Google

patronatus,& cœtera quas Clem. V. diſtinctionis recenſet. *Clem. diſpendioſam de iudic. Marant. de ord. iud part. 4. diſt. 13.* Suntque cauſæ ſpirituales duplicis ſpeciei ſcilicet ciuiles & criminales. *Marant. ibid. num. 2. & 5.*

(181) *Quam ciuiles & mixta fórum Eccleſiaſticam quomodolibet concernentes.* Pontifex hac ſua conſtitutione comprehendit omnis generis ac ſpeciei cauſas fori Eccleſiaſtici quas late deſcribit Maranta *de ord. iud. part 4. quaſt. vndecima.* qui enim omne dicit nihil excludit. *Praſes loco à generalitate.* & dictio quomodolibet tantæ eſt energiæ vt omnes caſus comprehendat. *Auguſt. Bero famil. quaſt. 66. num. 2. Pariſ 58. num. 10 part. 1.*

(182) *Dummodo beneficia ipſa generaliter reſeruata non fuerint.* Sicuti perſonæ per exemptionem liberantur à iuriſdictione ordinarij ita per reſeruationem beneficiorum eiuſmodi beneficia eximuntur in collatione ordinarij, qua de re videatur. Simō. Bettā, Aeneas de Falconibus, Petrus Andreas Gōmmaris, Fredericus de Senis, Petrus de Vbaldis qui ſpeciales tractatus Reſeruationum in lucem olim emiſerunt. Itaque ſicuti ordinarius in cauſa exemptionis iudex eſſe non poteſt vti eodem in tractatu explicaui. *lib. 2. quaſt. 13.* Ita neque in cauſis huiuſmodi beneficiorum reſeruatorum propter affectionis illud intereſſe quo ordinarius non poteſt non dolore beneficiorum reſeruatorum collationes ſibi eſſe exemptas. d. q. 13. idque niſi reſcripto ſpeciali eiuſmodi cauſæ ordinario committantur. 5

(183) *Et ipſorum ſingulorum beneficiorum fructus reditus & prouentus 24. ducatorum auri de camera ſecundum communem aſtimationem valorem annuum non excedant.* Quid nomine fructuum redituum & prouentuum obuentionum emolumentorum comprehenditur late oſtendit Petrus alexa Moneta. *de diſtributionibus quotidianis par. 1. quaſt. 6. num. 9. & quaſt. 7. & 8.* concludens etiam, in valore ſeu æſtimatione beneficiorum facienda non venire deſtributiones quotidianas. *d. quaſt. 8. per tot.* nec earum habendum eſſe rationem. Quod tamen reſtringit Felinus *cap. ad aures num. 15. de reſcriptis & Ancharanus Clem. 1. quaſt. 5. de prabend.* niſi eiuſmodi diſtributiones quæ plerumque incertæ ſunt. *Moneta d. q. 8. num. 6.* reduci poſſunt ad aliquam certam & præciſam ſummam quod tamen Moneta. *d. q. 8. num. 2.* non ſequitur fieri enim non poteſt vt reduci poſſint, ad præciſam certitudinem quia beneficiatus abſque etiam ſua culpa imo iuſta ex cauſa diſtributionibus fruſtretur vt puta ſtudiorum aut domeſticorum negotiorum cauſa abſens. *Monet. d q. 8. num 6.* Iuriſque eſt aptitudinem acquiſitionis non augere pretium aut valorem rei nec reddere quempiam locupletiorem. *l. naturalem § 1 ff. de acq. rer. dom. l. pratia ff. ad l fal. cap ſi poſt quam de preb. in 6. Monet. d q. 8. num. 7.* 4

(184) *In prima inſtantia extra Rom. curiam & in partibus coram ordinarijs lo-*

5 *corum cognoſci & terminari.* Itaque licet exempti immediatè ſubiecti ſint ſummo Pontifici. *ca. autoritate de priuileg. in 6. Choppinus de ſacra politia lib. 2. tit. 4. nu. 6. fol. 231.* ac legato eius à latere. *cap. ſi Abbatem de elect. in 6. Gloſſematarius in prae. ſanct. tit. de cauſis verb. ſubiecto.* Non tamen potuerunt in prima inſtantia euocari ad Romanam Curiam & ita pactis inter Rom. Pontificem Reges Franciæ Hiſpaniæ Belgyque Principes teſtatum reliquit Choppinus *d. tit 4. num. 8. fol. 233.* proinde ſi contingat eos euocari habebunt ius reuocandi domum ad patres prouinciale ſiue iudices quos ex priuilegio ſortiuntur. Quippe quod Eccleſiaſticæ cauſæ alibi quam in patrijs litigatorum finibus à Pontifice ratione priuilegiorum cõmitti non ſoleant vti Guichardinus in ſua hiſtoria refert. Si autem quippiam contra hanc libertatem fiat licebit eis quorum intererit querula libello ſupplicare Pontifici. Imo etiam officium conſeruatoris priuilegiorum implorare. *Chop. d. loco.* Eſtque id à Concilij Trid. diſpoſitione non alienum. *Seſſ. 24. cap. 20. de Reform.* Sunt autem eiuſmodi Trident. Concilij verba:

Cauſæ omnes ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes etiamſi beneficiales ſint in prima inſtantia coram ordinarijs locorum cognoſcantur exceptis his quæ iuxta canonicas ſanctiones apud Sedem prædictam ſunt tractandi vel quas ex vrgenti rationabiliue cauſa indicauerit ſummus Pontifex Romanus per ſpeciale reſcriptum ſignaturæ ſuæ eius manu propria ſubſcribendum committere aut auocare.

Ad eius quidem Concilij Tridentini elucidationem extat Bulla Gregorij XIII. Pontificis tenoris ſequentis.

GREGORIVS XIII.

6 Ad Romani Pontificis prouidentiam circumſpectam pertinere dignoſcitur dubia ſuper ſacrorum Conciliorum decretis pro tempore inſurgentia ſic ſuæ declarationis oraculo dilucidare & interpretari vt exinde litium diſpendia inter fideles quoslibet valeant, multoties Romanus Pontifex vt prouiſiones & gratiæ per eum de beneficijs pro tempore vacantibus ac ſuæ & Sedis Apoſtolicæ diſpoſitioni vel ordinationi reſeruandis in fauorem diuerſarum perſonarum ſibi gratarum & acceptarum factæ executioni debitæ demandentur & ne dum litteræ Apoſtolicæ ſub plumbo deſuper expediuntur beneficia ipſa ab aliquibus indebite occupentur aut aliquam in ſpiritualibus & temporalibus detrimenta ſuſtineant nonnunquam corporalem poſſeſſionem ipſorum beneficiorum & illis annexorum iuriumque & pertinentiarum quomodocumque Sedis & cameræ Apoſtolicarum nominibus apprehendi ac omnes & quoſcumque fructus reditus & prouentus beneficiorum & annexorum eorundem percipi exigi eoſque integris perſonis prædictis poſtquam ipſas litteras ſub plumbo expeditas haberent vna cum dicta poſſeſſione confirmare quandoque vero dum litteræ ſub plumbo huiuſ-

huiuſmodi expeditæ exiſtunt vt ius ſuum vnicuique illorum conſeruetur & temerariorum audacia debita caſtigatione compeſcatur ac ipſæ litteræ Apoſtolicę facilius debitæ executioni vt par eſt demandetur prouiſo de beneficijs in corporalem realem & actualem poſſeſſionem beneficiorum & annexorum iurium & pertinentiarum prædictarum induci & inductos in ea manuteneri à notis quibuslibet intruſis detentoribus at eiſdem aliaque fieri & exequi per diuerſas ſuas in forma breuis & ſub annulo piſcatoris confectas litteras mandet & percipiat certis ſimili modo & forma tunc perſcriptis dilecto filio cauſarum curiæ cameræ Apoſtolicæ generali auditori ſeu alijs executoribus deſuper deputatis quibus omnino parendum eſſe nihilominus nonnulli beneficijs prædictis inhiantes ac gratias prædictas illudere eorumque intruſiones & detenſiones improba tueri ſatagentes executionem litterarum in forma breuis huiuſmodi & facultatem per eas ipſis executionibus attributam diuerſis dubijs & collationibus remouetur & proceſſus per eoſdem executores deſuper habitos & formatos ac inde ſecuta quocumque nulla & in valida nulliuſque roboris vel momenti eſſe neque attēdi debere contendunt ſub prætextu quod in decreto ſacri Concilij Tridentin. Seſſione 24.cap.20. de Reform. diſpoſitum fuerit quod cauſæ omnes ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes etiamſi beneficiales ſint in prima inſtantia coram ordinarijs locorum duntaxat cognoſcantur exceptis his quæ iuxta canonicas ſanctiones apud Sedem prædictam ſunt tractandæ vel quas ex vrgenti rat onabile cauſa indicauerit ſummus Pontifex Romanus per ſpeciale reſcriptum ſignaturæ eius manu propria ſubſcribendum committere aut auocare verum cum decreto huiuſmodi Concilij conceſſione prædictarum litterarum in forma breuis & illarum executionem nihil efficiat neque per illos cauſa vel inſtantia introducatur ſed more executiue procedi mandetur litteræ quoque in forma breuis annula piſcatoris monitæ non minoris ſint efficaciæ & autoritatis quam reſcripta ſignaturæ Roman. Pontif. eius manu propria ſubſcripta nos in his noſtræ debitæ declarationis cautelam adhibentes ac prouiſorum prædictorum ius aduerſus dubia & cauillationes huiuſmodi æquitate & inſtantia ſuadentibus perſeuerare volentes nec non prædictarum & quarumcumque litterarum in forma breuis ſuper capienda poſſeſſione nomine cameræ huiuſmodi aut in fauorem litterarum ſub plumbo expeditarum tam à prædeceſſoribus noſtris, quam nobis à dicta Sede hactenus conceſſarum tenoris ac litis & cauſæ ſi quæ deſuper executæ ſint ſtatum & merita nominaque & cognomina iudicum executorum & collitigantium præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes motu proprio non ad ipſorum prouiſorum aut aliorum nobis pro eis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam ſed ex certa ſcientia ac de mera noſtra deliberatione decernimus & declaramus per conceſſionem litterarum in forma breuis ſub

annulo piſcatoris ſuper capienda poſſeſſione quorumcumque beneficiorum diſpoſitioni Apoſtolicæ reſeruatorum ſeu affectorum, Sedis & cameræ Apoſtolicorum nominibus apprehendenda & eiuſdem poſſeſſionis in fauorem prouiſorum ab ipſa Sede de eiuſdem beneficijs poſtquam litteras ſub plombo ſuper prouiſionibus huiuſmodi habuerunt expeditas, relaxatione nec non adſiſtentia ipſis prouiſis litteras deſuper ſub plombo expeditas habentibus præſtanda & illorum inibi expreſſorum executione facienda, qua mandata executiua ſunt & ſummariam duntaxat cauſarum propter illæ emanarunt cognitionem requirũt decretis Concilij huiuſmodi non contrauenire nihilque præiudicij illis inferri vel eorum formam in aliquo violari neque iudici aut cenſeri vel executionem litterarum earundem propterea in aliquo ſuſpendendi ſiue remorari aut facultatem litterarum executores ipſos & ab eis deputatos ſub executoris facultate ſibi per eaſdem litteras vt præfectum conceſſas vti frui gaudere & contra illis nõ parentes & declarationem incurſus pœnarum & cenſurarum in eiſdem litteris in forma breuis contentarum ac inuocatione brachij ſingularis procedere alia omnia & ſingula in eiſdem litteris contenta (illarum tamen forma ſeruata) facere & libere & licite potuiſſe & poſſe nec non proceſſus, deſuper habitos & formulas habendoſque & formandos ac inde ſecuta & ſequenda quæcunque firma valida & efficacia fuiſſe & eſſe & fore ſuoſque integros & plenarios effectus ſortiri debere in omnibus & per omnia Præſentes quoque litteras de ſurreptionis & obreptionis vitio aut intentionis noſtræ vel quoquam alio defectu notarij impugnari vel inualidari nullatenus.

Liquet itaque ex dicti Concilij Trid. diſpoſitione. *Seſſ. 24. cap. 10. de Reformat.* cauſas beneficiales indiſtincte in prima inſtantia agitari debere coram ordinario dictio enim Et, in hoc Textu ſumitur expoſitiue vti alio in loco oſtendi *Scholio* 190.

7 Sed quæſtio eſt an à lata per ordinarium ſententia liceat appellare ad Nuntium Apoſtolicum neutiquam à facultatibus eum Nuntiorum Apoſtolicorum excipiuntur cauſæ beneficiales. *Gonſales de menſib. & altern. Epiſcop. §. 2. in proe. nu. 59.* vt pote quod eiuſmodi cauſę cenſeantur Rotales atque curiales. *Gonſal. ibid. Marubeſ. de commiſſ. part. 2. cap. 3. de Com. app. num. 2. & 8. Rot. dec. 36. num. 2. de appell. in nouiſ.* Itaque inſpiciendæ facultates Nuntiorum à quibus hæc quæſtio dependit. *ca. porro. ca. recipimus de priuileg. l. diligenter ff. mand.* quarum exhibitionem expedit ſtatum in exordio cauſæ vt iuriſdictio fundari poſſit poſtulare atque diligenter examinare. *Rot. diuerſ. dec. 73 part. 3. lib. 3.* Rurſus quæſtio eſt quando dicitur cauſa beneficialis. Reſpondeo. Quando agitur de collatione iam facta vel facienda & ſic de titulo in re vel ad rem tam in petitorio quam in poſſeſſione. *glo. Clem. diſpendioſam verb. beneficij de iudicijs vbi Card. num. 12. Gonſal. d. loco num. 65.*

Non

Non tamen cenſebitur cauſa beneficialis ſi ex parte vnius agatur de collatione beneficij obtinenda & ex parte alterius prætendatur non eſſe locum collationi ſed quod debeat fieri ſuppreſſio & ponere Nuntius de ſimili caſu cognoſcere poterit. *Gonſal. ibid. num. 66.* Similiter ſi agatur de vnione perpetua quamuis ſecus de vnione temporali. *Caſſad. de: 3. num. 1. & 3. de iudicijs.* alios caſus in quibus cauſæ cenſeri debeat aut non cenſeri beneficialis vide apud gloſſographum. *d. Clem. 1. vbi Card. 13. & ſeqq puteus dec. 66 dec. 496. lib. 2. Rot. diuerſ. deciſ. 766. libr. 3. part. 3.* An autem diſtinctè ab ordinarijs procedentibus tanquam S. Sedis delegatis appellare debebit ad S. ſedem. Reſpondeo. Quando ordinarij procedunt auctoritate Concilij vti Apoſtolicæ Sedis delegati in cauſis quæ ſub eorum iuriſdictione ordinaria non comprehenduntur ab ijs debebit ad Sedem Apoſtolicam appellari. At quando Concilium iuriſdictionem delegatam cumulat cum ordinaria licet ad Metropolitanum appellare. *Ioannes de Gallemat. in libro declarationũ Concilij Trid. ſeſſ. 14. ca. 4. fol. 72.* qua de re videantur quæ paulo fuſius alio in ſcripto notaui. *de iuriſd. ord in exempt. li 2. quæſt. 14.*

(185) *Ita quod nulli liceat ante diffinitiuam ſententiam appellare niſi ab interlocutoria quæ vim habeat diffinitiuæ vel à grauamine quod per appellationem à diffinitiua reparari non poſſit.* Id ipſum renouauit ac conſtituit Pius Quartus Pontifex cum clauſula irritante inhibitionum procedentium à iudicibus delegatis appellationem ab eiuſmodi ſententijs inter poſitarum. Qua de re videbimus infra
Scholio 187. extatque eius Bulla edita anno 1560. pridie Nonas Septembris apud 8
Petrum Matthei in ſeptimo decretalium conſtitutionum ſummorum Pontificũ *lib. 2 tit. 9. de appellat. cap. 6.* id quod etiam conforme eſt non modo Concil. Trident. *Seſſ. 24. cap. 20. de Refor.* Sed & conſtitutioni Caroli V. Imperatoris editæ anno 1545. Wormatiæ in hæc verba.

Interdictum vero de non appellando à ſententijs interlocutorijs interpretandum duximus vt procedat generaliter in omnibus illis interlocutorijs inter ſubditos patriæ Leod. latiſque vim diffinitiuæ principalis non habent negotij quemadmodum ſunt interlocutoriæ competentis iudicis pronuntiationes cauſarum ad iuſtitiam ſecularim remiſſionis & ſimiles nihil circa negotium principale diffinientes in talibus enim pœnali edicto & ordinationi noſtræ pœniſque in contrauertores locum eſſe volumus & declaramus.

Tenor porro dictæ Bullæ Pij IV. talis eſt.

PIVS PAPA QVARTVS.

EPiſcopis Archiepiſcopis primatibus & Patriarchis reſidentibus vltra Pri- 9
uilegia & indulta eis per quoſcumque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros ac Sedem Apoſtolicam & generalia concilia in cancellaria Apoſtoli-

ſtolicæ regulas conceſſa quæ in ſuo robore permanere volumus tanquam à S. ſede delegatis in quibuſcumque ciuilibus criminalibus vel mixtis cauſis contra quoſcumque clericos ſeculares regulares ac etiam extra eorum monaſteria ſeu regularia loca degentes regulares quomodolibet exemptos authoritate noſtra procedere & cauſas ipſas cognoſcere fineque debito terminare ac quicquid terminauerunt exequi & obſeruari facere ipſoſque exemptos pro tempore & delinquentes iuxta eorum exceſſus & delicta punire corrigere & omnem iuriſdictionem in eos exercere omniaque alia & ſingula in præmiſſis & circa quomodolibet neceſſaria & oportuna quæ noſmet facere exercere & exequi poſſemus in omnibus & per omnia facere exercere & exequi libere & licite valeant plenam & liberam licentiam ac facultatem authoritate & tenore prædictis concedimus & indulgemus. Decernentes ab eorum ordinationibus interlocutionibus & decretis ante diffinitiuam ſententiam vel vim diffinitiuæ habentem & vbi agetur de morum correctione nulla tenus etiam ad nos & Sedem Apoſtolicam appellari poſſe & nihilominus per appellationes quaſcumque contra præſentium tenorem quomodolibet interpoſitas minime cauſas deuotui aut etiam per quaſuis inhibitiones etiam cum quibuſuis cenſuris pœnis eis à quibuſuis iudicibus ordinarijs vel delegatis forſan faciendas illarum vlteriorem cognitionem & expeditionem & vbi de morum correctione agetur etiam legitimam executionem minime impedire aut cenſuris & pœnis huiuſmodi ligari aut irretiri cenſere. Datum Romæ pridie nonas Septembris 1560.

Eſt & inſignis conſtitutio eiuſdem Pij Quarti Pontificis ad Epiſcopos Leodienſes quibus concēdit eis eorumue officialibus priuilegium primæ inſtantiæ cum clauſula irritante quarumcumque auocationum inhibitionum appellationum à quibuſcumque ſententijs ante diffinitiuam non habentibus vim diffinitiuæ nec non à declaratione friuolarum appellationum ſeu exceptionum Reuocationibus inhibitionum Remiſſionibus ad iuſtitiam ſecularem inſuper declarat commiſſiones Legatorum in præiudicium huius conſtitutionis eſſe nullas licereque non obſtantibus inhibitionibus ſine periculo attentatorum ad vlteriora præcedere. Quod notatu dignum eſt pro acceleratione cauſarum ac effugio attentatorum quæ plerumque negotium principale ſolent remorari, vti bene aduertit Lancelottus *de attentatis part. 2. cap. 20. limit. 2.* Tenor porro dictæ conſtitutionis eſt talis.

PIVS PAPA QVARTVS.

10 VEnerabilis Frater ſalutem & Apoſtolicam benedictionem: Pro ſalubri gregis tui directioni & officio iuſtitiæ ſine qua religio nuſquam colitur nos decet ea tibi familiariter concedere per quæ ſubditi tui ab indebitis vexationibus ea qua poteſt induſtria præſeruentur & illi qui à rectitudinis ſemi-

Digitized by Google

ta exorbitant ad ſua officia debite compellantur: Cum itaque (ſicut nuper nobis exponi feciſti) valde difficile atque diſpendioſum reddatur ſubditis prædictis pro quibu cumque cauſis ad Romanã curiam accedere ſeu extra tuas Ciuitatem & diœceſim ad iudicium euocari ac frequenter in cauſis Eccleſiaſticis & prophanis coram te ſeu vicarijs illorumue commiſſarijs aut alijs iudicibus tuis tuarumque ciuitatis & diœceſis pro tempore motis multi de iuribus ſuis diffidentes paſſim & promiſcue collitigantes ſuos ad Romanam curiam ſeu loci Metropolitanum aut alium vel alios iudices & à dicta diœceſi longinquos antequam aliqua ſententia per te, vel eos feratur per modum appellationis à prætenſa denegata iuſtitia ſeu grauaminibus aut alijs diuerſimode confectis cauſis trahere conentur vt illos itineris ſumptuum ac moleſtiæ diuturnitatis pertæſos ad vexationis,pecunia redimendum aut iura ſua indefenſa relinquendum impellant; quidam etiam inſtans contra ſe iudicium callidæ effugere nitentes friuolas appellationes huiuſmodi aut fori exceptiones coram te aut tuis vicarijs interponant litteras inhibitorias ad hoc duntaxat extorquendo vt huiuſmodi appellationibus aut exceptionibus per te aut ipſos vicarios friuolis declaratis & propterea inhibitionibus huiuſmodi per vos reuocatis ac eiuſdem appellationibus ſeu exceptionibus ad iudices ſuos remiſſis ipſi etiam à declarationibus & remiſſionibus huiuſmodi tanquam iniuſſis appellare cauſaſque deſuper ad alias prouincias & ipſam curiam transferri procurent: multi præterea iniquitatis filij dictarum ciuitatis & diœceſis habitum & tonſuram clericales negligentes ad illicita paſſim proſiliant in malitia exultantes quod ſi de crimine quopiam coram te aut iudicibus tuis prædictis accuſentur vel in eo depræhendantur ſeu cõuincantur ſtatim prouocationes à prætenſis grauaminibus aut alijs ſubterfugijs tuam & iudicum tuorum iuriſdictionem & cenſuram minimo negotio effugere poſſint vnde iuriſdictio ipſa in dies confunditur & contemptibilior redditur in grauiſſimam ſtatus ac cleri & populi tui læſionem nos præmiſſis malis atque incommodis ea quæ poſſumus prouidentia occurrere ac ſimul pauperes litigãtes prædictos ab huiuſmodi indebitis diſtractionibus & diſpendijs eximere volentes tuis in hac parte ſupplicationibus inclinati authoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo ſtatuimus & ordinamus ac tibi nec non clero ac populo ciuitatis & diœceſis Leodienſ. concedimus quod poſthac ad noſtrum & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum omnes & ſingulæ cauſæ Eccleſiaſticæ & prophanæ ciuiles criminales reales perſonales & mixtæ cuiuſcumque qualitatis & naturæ ac inter quoſcumque dictarum ciuitatis & diœceſis coram te vel tuis vicarijs iudicibus officialibus illorumue commiſſarijs in prima inſtantia introductæ ibidem omnino cognoſci & terminari debeant & exinde eadem inſtantia durante minimè etiam ad Romanam curiam euocari poſſint ibidem cognoſci &

Digitized by Google

terminari debeant nullique occaſione ſeu prætextu denegatæ iuſtitiæ vel grauaminis aut quacumque alia cauſa præterquam ab interlocutoria vim diffinitiuæ habente ante diffinitiuam ſententiam per vos ferendam nec à declaratione friuolarum appellationum ſeu exceptionum & reuocatione inhibitionum ac remiſſione vel alio quopiam decreto per quemcumque veſtrum interpoſitio liceat appellare nec appellationes huiuſmodi ſi fuerint emiſſæ admitti debeant; neque quiſquam etiam noſter aut ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum familiaris continuus commenſalis aut Apoſtolicæ Sedis notarius accolitus capellanus, cauſarum palatij Apoſtolici auditor literarum Apoſtolicarum abbreuiator vel ſcriptor ſeu alius officialis vel in Romana curia reſidens etiam prætextu literarium Fœl. Rec. Eugenij Papæ quartæ in fauorem curialum editarum aut cuiuſcumque alterius priuilegij realis vel perſonalis aliquem in eadem prima inſtantia cauſa coram te aut tuis officialibus vt præfertur introducta ſeu ante primam diffinitiuam ſententiam ad curiam etiam ſi alias cauſa ipſa de ſua natura aut iuris neceſſitate tractanda & finienda eſſet vel metropolitanos prædictos ſeu alibi extra dictas ciuitatem vel diœceſim ad iudicium euocari poſſit & nihilominus appellationibus inhibitionibus ſeu quibuſcumque alijs impedimẽtis vobis interpoſitis non obſtantibus tu aut præſules Vicarij officiales aut iudices tui prædicti in huiuſmodi cauſis ſine vitio attentatorum ad vlteriora procedere eamque fine debito terminare ac quicquid ſuperinde iudicaueritis executioni demandare libere & licite valeatis in omnibus & per omnia perinde ac ſi appellationes exceptiones prouocationes inhibitiones & alia præmiſſa nullatenus emanaſſent quodque prætextu huiuſmodi denegatæ iuſtitiæ vel grauaminis ante ſententiam diffinitiuam vel diffinitiuæ vim habentem ad alium quam te ad quem cum tuo conſilio pertineat declarare an appellationes huiuſmodi reijciendæ vel admittendæ ſint recurſus haberi nequeat nullæque cauſæ appellationum à ſententijs interlocutorijs vim diffinitiuæ non habentibus necnon declarationibus reuocationibus inhibitionibus remiſſionibus & decretis veſtris huiuſmodi deuoluantur aut per nos ſeu legatos noſtros committantur nec cõmiſſæ valeant niſi in illarum commiſſionibus quod à diffinitiua vel quæ vim diffinitiuæ habeat interlocutoria ſententia appellatio interpoſitiua fuerit exprimatur decernentes appellationes commiſſiones inhibitiones proceſſus ſententias decreta & alia acta necnon quicquid ſecus contra præmiſſa per quoſcumque tam metropolitica quam Apoſtolica authoritate fungentes ſcienter vel ignoranter fieri vel attentari contigerit irrita & inania nulliuſque roboris vel momenti fore ac appellantes & euocantes præfatos necnon appellationes à ſententiis interlocutorijs aut denegata iuſtitia ſeu grauaminibus huiuſmodi alteri quam vt præſcribitur ſuo vel alterius nomine proſequentes ad expenſas damna

&c

Digitized by Google

& intereſſe per eos propterea debita condemnari debere non obſtantibus præmiſſis ac conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis necnon priuilegiis indultis exemptionibus conſeruatoriis & literis Apoſtolicis quibuſuis perſonis Eccleſiis ſub quibuſcumque tenoribus & formis ac cum quibuſuis clauſulis & decretis in contrarium quomodolibet conceſſis confirmatis & innouatis quibus omnibus etiam ſufficienti illorum derogatione de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis ſpecifica indiuidua & expreſſa ac de verbo ad verbum (non autem per clauſulas generales idem importantes) mentio ſeu quæuis alia expreſſio hadenda aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret tenores huiuſmodi ac ſi de verbo ad verbum nihil pænitus omiſſo & forma in illis tradita obſeruata inſerti forent præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes; illis alias in ſuo robore permanſuris hac vice duntaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus: contrariis quibuſcumque aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim à dicta Sede ſit indultum quod interdici ſuſpendi vel excommunicari ſeu coram aliis quam iudicibus vel conſeruatoribus ſuis ad iudicium trahi non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die vndecima Septembris M.D.LXI. Pontificatus noſtri anno ſecundo. Sic ſignatum Cæ. Glorierius; & in dorſo erat ſcriptum venerabili Fratri Roberto Epiſcopo Leodienſi.

(186) *Niſi alter colligantium aduerſarij ſuo potentiam merita perhorreſcens.* Potentia hæc metienda eſt ab opibus. *l.1. vbi. gloſſ verb potentiarum & Bald. nu.3.* 11
C. Ne liceat potentioribus d.l.1. verb. viris clariſſimis eruditione. Caſtr. d.l 1. numer. 2. Duennas Reg. 188. num. 4. Gomeſ. ad reg. Cancell. de ſurrogandis quæſt 7. & not. libr. 1. quæſt. 48. de iuriſdict ordin. in exempt. Inſuper varijs alijs ex figuris cauſarum quæ licet regula comprehendi vna non poſſunt, eadem tamen trutina penſanda ſunt. Quæſtionis eſſe poteſt vtrum Eccleſia reſpectu laici cenſeri debeat potentior? 12
Lud. Romanus reſpondit non eſſe, niſi Eccleſia iuriſdictionem aliquam vel poteſtatem habeat in laicum. *Conſ. 518. Innoc. & Hoſt. cap. 2. de alienat. iudicij mut. cauſa facta Spec. de ceſſ. act §. ſciendum verſ. ex proxime dictis qua de re & ego quadam d. lib. 1. quæſt. 48.* Quid ſi vterque litigator paris ſit potentiæ an alter poterit 13
de alterius potentia excipere? Neutiquam *Bald. d. l. 1. in fin. arg. l. ſed & milites ff. de excuſ tut. l non ſolum §. de vno ff. de Ritu Nupt.* An autem exceptio hæc proponi 14
debeat ante litem conteſtatam ad inſtar declinatoriarum? videtur quod ſic. *l. ita demum C. de procurat. Bald. d. l. 1.* niſi tamen aduerſarij potentia poſt litem conteſtatam euenerit, qua de re ego fuſius alio in tractatu. *lib. 2. quæſt. 16. de iuriſdict. ord. in exemptos.*

(187) *Seu alia probabili & honeſta cauſa aliter quam per proprium iuramentum*

Digitized by Google

tum ſaltem ſemiplenè probata coram ordinario non auderet litigare. Antonomia
hac in re eſt iuris ciuilis & canonici. Iure enim ciuili ſolo partis iuramento quod
perhorreſcentiæ vocant citra ſuſpicionis cauſæ expreſſionem poterat iudex re-
15 cuſari. *gloſſ. l. apertiſſimi C. de iudicijs vbi Bald. & Salic. Minſing. lib. 3. obſ. 58. Mar-
cus Anton. Bauer. tract. de Viribus iuramenti numer. 86. verſ. 2. Menoch. de arb. iud.
caſu 202. num 36. Lancelott. de attent part. 2. cap. 5. num. 68.* At vero iure canonico
cui conformis eſt hæc conſtitutio neceſſe eſt vt recuſatio nitatur legitima cauſa
quam non ſufficit allegare ſed neceſſario etiam eſt vt probatur. *Philipp. Franc.
cap. iudex num. 6. de officio deleg. in 6. Caualcanus dec. 29. nu. 97. part. 2. Steph. Aufre-
rius tract. de recuſationibus num. 3.* Quales autem eæ recuſationum cauſæ ſint in
magno numero recenſet Aufrerius *d. loco & Lancelott. cap. 5. numer. 41. & ſeqq.*
16 Quæ quidē ſi friuolæ ſint aut præſumptio ſit malitiæ recuſantis poteſt iudex eas
ſpernere & recto tramite in iuris adminiſtratione procedere quia friuolæ recu-
ſationes aut malitioſæ iuriſdictionem non ſuſpendunt. *Franc. d. cap. iudex numer.
6. & 7. Nauar. cap. cum contingat. 10. nullitate num. 10. de reſcript.* qui dicit ita ſe con-
ſuluiſſe. Salmanticæ *Staphil. d. litteris iuſtitiæ §. ſi appellatus numer. 2. Angel. §. er-
go ſi quidem, numer. 1. & 2. inſt. de fideicommiſſarijs libert. Lancelott. d. cap. 5.
numero 31.*

(188) *Eo enim caſu cauſæ ipſæ appellationum in dicta curia etiam in prima in-*
17 *ſtantia committi cognoſci & terminari poterunt.* Ratio eſt. Quia appellatio &
recuſatio ſimboliſant. *Marant. de ord. iud. part. 6. in deciſor. actu 2. Lancelott. de at-
tentatis part. 2. cap. 8. num. 69. & 70.* & proinde ſicut per viam appellationes cauſa
ab inferiore transfertur ad ſuperiorem ita & per viam recuſationis. *Mar. & Lan-
cel. iam citati* Æquiparatorum enim eadem eſt ratio & iuris diſpoſitio. *Praſ. lo-
co ab æquiparatis.*

(189) *Alioquin appellationes & illarum & etiam aliarum cauſarum commiſ-
ſiones & quicquid inde ſecutum fuerit nullius ſit roboris & momenti.* Ecce clauſulam
irritantem quæ inficit & irritat commiſſiones inhibitiones & proceſſus appella-
tionum interpoſitarum ab interlocutorijs non habentibus vim definitiuæ vel
grauaminibus quæ per appellationem à diffinitiua reparari non poſſint. *Fuſe Ga-
brielius com. concl. lib. 6. tit. de clauſulis concl. 3.* Itaque non obſtantibus inhibitio-
18 nibus iudicium delegatorum in eiuſmodi cauſis licebit citra periculum atten-
tati ad vlteriora procedere executionemque promouere. Tum quia inhibitio
quæ non eſt canonica extra rotam non ligat. *Lancel. de attent. part. 2. cap. 20. lim. 1.
nu. 1. & 10. Cotta dec. 204.* Signanter cum inhibitio emanauit contra conſtitutionē
Papalem vti hoc in caſu. *Corneus conſ. 25. lib. 3. Lancel. d. lim. 1. num. 9.* aut ſine præ-
uia cauſæ cognitione hoc eſt partis citatione. *Lancel. ibid. num. 6.* Tum quia inhi-
bitio non ligat quando princeps vel Pontifex permittit quid fieri non obſtante
in-

Digitized by Google

inhibitione. *Lancel.d.cap 20.lim.2.* Tum quia inhibitio emanata vigore reſcripti ſubreptitij non ligat. *Lancel.ibid.lim.12.* verbi gratia ſi enarretur appellatum eſſe à diffinitiua ſententia vel diffinitiuæ vim habente cum tamen ſit ab interlocutoria cuius grauamen poteſt per diffinitiuam reparari Commiſſio enim non poteſt dare iuriſdictionem ſuper eo quod non eſt. *Ægid.dec.22.incip. Secundum Verſ. Nam commiſſio.* In omnique reſcripto ac inhibitione tacite inſerta eſt & influit clauſula. Si preces veritate nitantur. *Dec.conſ.33.num.5.Pariſ.conſ.172. nu.13. lib.4.* Tum denique quod conſtitutio hæc conciliaris habeat clauſulam derogatoriam. *Fel.cap.nonnulli col 4.in 1.regula de Reſcriptis. Rota Veral. dec. 268. part.1. Menoch conſ.294.tom.3.* cui Pontifici derogare non cenſetur niſi cum ſpecifica expreſſione. *cap.ex parte veſtra de Capell. Monach. Cotta dec.48.part.1.* longe magis reſcripta inferiorum qui generalibus Eccleſiæ concilijs Pontificiſque conſtitutionibus derogare non poſſunt. *gloſſ.ca.cum dilectus verb.in atate de elect. Rebuff. de diſpenſat. ad plura num.28. & 31. ca.quod ſuper, ca. cum inferior de maioritat. & obedient.*

Sed quid ſi pars non opponat an non obſtante hac clauſula irritante appellationis proceſſus ſuſtinebitur? Reſpondeo. Suſtineri Clauſula enim irritans nullius eſt energiæ niſi parte opponente. *Gonſales de menſib. & altern. Epiſcop. glo.66. num 52. & ſeqq. gloſſ.56.num.65.per Clem.1.verſ. Quia decretum de preb. Roman. conſ. 330.* appellatioque alioquin reijcienda ſuſtinetur parte non opponente. *Menoch. lib.2. preſ.46.n 2. Dec.L.1. C. de bon. poſſ. ſecundũ tabulas.* Conſenſuſque partium ſolet reddere licitum quod alioquin eſſet illicitum. *Lancelot. de attentatis cap.12.limit.42.num.13.* appellatioque vt ſentiunt nonnulli etiam non interiecta ſolet deuolui in vim conſenſus & taciturnitatis partium. *Vantius de nullit.tit.de nullit.ex defectu iuriſdict.num.75. & ſeqq. Abbas cap. Cum contingat. de officio deleg. Anton. Nicellus in concord.gloſſ.num.27.* Seu prorogationis. *eleg. Caſtr. L.1.§.biduum nu.6. ff. Quando appell.ſit.* Cui tamen theoriæ aduerſatur Rota *dec. 12.num.2.de appellatione in nouis. Granat.ad Veſtr.lib.7.cap. 2. numer.12. & cap.7. numero 74.* 19

§. DECIMVS QVARTVS.

SVMMARIVM.

1. *Dictionis & energia multiplex.*
2. *Conſeruatores ſaculares hac conſtitutione non comprehenduntur.*
3. *Excellentia canoniſti iuris.*

4. *Bac-*

Digitized by Google

4. Baccalaureatus an ſit gradus.
5. Baccalaureatus ſine ſcriptura probari poteſt.
6. An opponi poſſit de inidoneitate graduati.
7. Aſſeſſorum origo.
8. Aſſeſſores conſenſu partium deſignandi.
9. Quid ſi partes non conſentiant.
10. Aſſeſſor debet eſſe omni exceptione maior.
11. Quid ſi male conſulat.
12. Aſſeſſores non aſſumendi ex remotis partibus.
13. Quid ſi omnes recuſentur.
14. Recuſationem friuolam iudex poteſt ſpernere.
15. Multæ ſunt recuſationis cauſæ.
16. Iudex an teneatur aſſumere aſſeſſorem.
17. Iudex tenetur aſſumere aſſeſſorem quoties lege ſtatuto aut reſcripto ad hoc obligatur.
18. Aſſeſſor petendus eſt.
19. Quid ſi alteruter petat, uter ſoluet aſſeſſores.
20. An iudex teneatur ſequi conſilium aſſeſſoris.
21. Laicus an coram iudice Eccleſiaſtico aſſeſſor eſſe poſſit.

(190) IVdices autem & conſeruatores (191) à Sede Apoſtolica deputati (192) ſi in altero iurium (193) graduati non fuerunt (194) aſſorem in partibus (195) non ſuſpectum (196) ab ipſis partibus vel eorum altera requiſiti (197) ſumere & ſecundum eius relationem iudicare teneantur.

SCHOLIA.

1 (190) I*Vdices autem & conſeruatores.* Dictio *Et* varie in iure vſurpatur interdum enim copulat. *l. ea tamen adiectio ff. de leg. 3. l. titio ff de leg. 2.* nonnunquam disiungit. *l. cum quidam* §. *vlt. C. de verb ſig. l. ſæpe ff. de verb. ſignif.* Quandoque ponitur argumentatiue. *d. l. ea tamen adiectio DD. l. omnes populi ff. de iuſt. & iure.* aliquando ponitur expoſitiue ſcilicet pro id eſt. *l. ſi in venditione vbi gloſſ. ff. de euictionibus. Albertus de Pergamo de præpoſit. num. 112.* Hoc in loco Pontifex præponit iudices vti genus ſubnectitque conſeruatores vti vnam ſpeciem iudicium. *Claud. Cautiuncula de officio iudicum lib. 2. cap 3.*

2 (191) *A Sede Apoſtolica deputati.* Hoc adijcit, vt ab hac conſtitutione excludit conſeruatores à principibus laicis conſtitutos. *cap. 1. & fin. de offic. deleg. in 6. in verb. Apoſtolica Sede.* Quin autem principes ſeculares non autem inferiores aut qui iure principum non cenſentur conſeruatores deſignare poſſint dubium

Digitized by Google

non eſt. *tot.tit.C.de defenſoribus Ciuitatum auth. Vt nulli iudicum liceat habere loci ſeruat.auth.de mandat.princip.* §. *nulli quoque iudici. Franc.cap.fin.* §. *Conſeruatores vbi DD.in princ.de leg in 6.* quos proinde Pontifex non vult hac ſua conſtitutione comprehendi prout nec ſimiles conſeruatores conſtitutione Innocentij ac Bonefacij comprehendi teſtantur Doctores claſſici. *Io.And.Gemin.Franc.* & *cæteri in cap.1.* & *fin.de offic.deleg.in 6.*

(192) *Si in altero iurium.* Scilicet canonico aut ciuili duæ enim iſtæ ſcientiæ dicuntur architectonicæ id eſt omnibus alijs dominantes. *Rebuffus ad concordata Rubr.de collationibus in gloſſ.verb. iuris canonici aut ciuilis.* Medicus enim 3
agrimenſor œconomus, imo Theologus ſi in ſcientiæ ſuæ profeſſione labatur ceruices huic ſcientiæ ſubijciet vt proinde cœteræ ſcientiæ vtrique huic non immerito ancillari dicantur. Ac quidem vtriuſque huius ſcientiæ tanta eſt coniunctio vt alterius perfectio ab altera dependeat iuris enim canonici ſanctitas à ſublimitate iuris ciuilis decoratur iuriſque ciuilis maieſtas à canonum authoritate firmatur. *Bald.in proe. decretalium.* Vt proinde vix ſit qui in altero iure ſine altero poſſit præcellere teſte Romano *Sing.654. Io te dico che* & *legiſta ſenza capitulo vale poco Ma il canoniſta ſenza à lege vale mente.*

(193) *Graduati non fuerunt.* Graduati debent eſſe in aliqua vniuerſitate famoſa vt ſub hac diſpoſitione comprehendantur & proinde graduati quos Bullatos vocant ſub hac conſtitutione non veniunt. *Rebuff. de nominationibus quaſt.10.l.nemo C.de aduocat.diuerſ.iud. Guid. quaſt.388. DD. cap.clerici de iud.idem Rebuff.ad concordata Rubr.de collationibus* § *praeterea gloſſ.verb.famoſa.* Nam & Concilij Trid.diſpoſitione.*ſeſſione 22.*& *cap.2.ſeſſ.24.cap.2.de Reform.* & *conſtitutione Pij V.edita anno 1568.Kal.Iunij.* omnis prærogatiua ita graduatorum ſublata eſt. 4
Quid autem ſi quiſpiam ſit tantum baccalaureus an dicetur graduatus, videtur quod non. Quia baccalaureatus non eſt gradus. *gloſſ.ad Reg.Cancell.Iulij 2. in 3. parte.* Baccalaurei enim ſeu baccalarij, teſte Rhenano à bacillo nominati ſunt quia primi ſtudij autoritatem quæ per baculi exhibitionem concedebatur iam conſecuti fuiſſent vt fuerit velut quoddam mancipationis ſignum in aliquod ſtudium baculi traditio. *Iacobus Spiegelius in lexico verb. Baccalarij.* Sed an ad probationem gradus requiratur ſcriptura ſeu inſtrumentum ab vniuerſitate? Minime quia actus nunquam ad ſui ſubſtantiam requirit ſcripturam niſi ita expreſſe iure ſtabilitum ſit vti prolixius alio in loco docui. *lib.1. de iuriſd.ord. in exempt.cap.7.* probari itaque poterit gradus nedum per duos teſtes, ſed etiam per vnicum. *Iaſ.l.huiuſmodi* § *legatum ff.de leg.1.* quia actus parui eſt præiudicij & tertio non nocet. *Fel.* & *DD.cap.licet vniuerſis de teſtibus.* ad inſtar ordinis clericatus qui ſolet probari per vnum teſtem. *Gerardi ſing.49.num 3.Iaſ.d.*§.*legatum DD.d. cap.licet.Guid.quaſt.474.Iaſ.Rep.l.admonendi num.198.col.71.ff.de Iureiur.* Quod intel-

intelligendum eſt quando eiuſmodi probatio eſſet extraiudicialis neminique præiudicaret alioquin requireretur vt minus probatio duorum teſtium. *Rebuff. de Nominationibus quæſt.14.nu 32.*

6 An autem exhibitis litteris authoritatis gradus poſſit excipi de inidoneitate graduati? Neutiquam. Quia iam eſt approbatus. *Fel.cap.fin.de præſumpt. Staphileus de litteris gratiæ in decima forma expectatiuarum. Rebuff d. Rubr.de collationibus §.præterea in gloſſ.verb.Quinquennium.* habilitaſque perſonæ præſumitur ex actu habente debitam formam. *cap.in præſentia vbi dec.de probat.l. ab ea parte ff. eod. Aufrer.thol.dec.449.* proinde ſicuti capitulum inquirere nequit de habilitate ſibi per collationem præſentati. *cap. Menoch.16.quæſt.1.ca.capitulum S. Crucis de Reſcript.ca. enim cui de præb. in 6. Abb.cap.pro illorum de præb.* Ita neque quiſpiam de idoneitate eius quem vniuerſitas formoſa toti orbi teſtatum fecit. *Rebuff.d.§. præterea in gloſſ.verb.quinquennium, Choppinus de ſacra politia lib.1.tit.8. num.8. & ſeqq. Arnulphus Ruſeus de iure regaliorum Franciæ & Phil pp.probus eodem tractatu.*

7 (194) *Aſſeſſorem in partibus.* Fuit olim in more poſitum Romanis vt qui iudicandi poteſtatem haberent ſibi iuriſperitos adſciſcerēt quorum conſilijs & operis in exercenda iuriſdictione vterentur. *l. 1. & tot tit. ff. & C.de officio aſſeſſorum.* ab aſſidendo dicti quod iudicibus in iudicando aſſideant eumque conſiliorum ſuorum faciant participem. *l.1.C.de aſſeſſoribus.* qui & ideo conſiliarij etiam

8 nuncupantur. *Spec.de conſilijs requiſit. & tit. de aſſeſſore §. aſſeſſor.* Aſſeſſorum itaque electio ſpectat ad eum qui iudicantis munere fungitur. *l.1.l.nullius iudicium C.de aſſeſſorib.* tutius tamen & magis congruum eſt vt eligantur de conſenſu partium litigantium. *cap.non ſane verſ.illi enim 14. quæſt.5.* ita enim mutua partium conſenſu aſſumptus aſſeſſor poſtea ſuſpicio ius prætextu recuſari non poterit. *cap.quod ſemel placuit.de Reg.iur.in 6.* Si autem partes in electione non poſſunt

9 conuenire iudicantis religio aſſeſſorem deſignabit. *cap.cum ſpeciali de appell. cap. ſuper quæſtionum de officio deleg. Specul.de aſſeſſore §. eligitur.* iudicium enim red-

10 ditur in inuitum. *l. inter ſtipulantem ff. de verb. oblig.* Debet autem aſſeſſor eſſe omni exemptione maior nec laborare aliqua infamia iuris aut facti. *l.liberti ff.de offic.aſſeſſor.l.neq; C.de dignit.li.12.* proindeq; hæreticorum filij quia iuris infamia laborant eiuſmodi aſſeſſoris munere fungi non poſſunt. *Iacobus Simanchas Epiſcopus Pacenſis in enchiridio iudicium violatæ religionis tit. 63.c. vergentis de Hæreticis c. 2.§.hæretici eodem in 6.* vt nec excommunicati propter conſilij participationem & communicationem quæ eis prohibetur. *Spec.d.loco § debet.* idque non obſtante quod aſſeſſores nullam habeant iuriſdictionem *l.1.C.de aſſeſſorib.* conſiliumque duntaxat ius dicenti ſuggerunt. *l.Conſiliarij ff.de offic.aſſeſſ.l.3.C.eod.* debent enim qui ſunt à conſilijs vitæ ac famæ eſſe illibatæ. *d.l.liberti.*

De

De ſalario aſſeſſorum notam quædam inferius. *Scholio 197. quæſt. 12. & 13.* quæ hic ne actum agam non repeto, vt & quid ſi vna partium petat aſſeſſorem an altera tenebitur ad contributionem ſportularum. *vide Scholio 196.* Quid autem ſi aſſeſſor male conſulat an iudici imputabitur? Diſtinguo ciuiliter tenebitur eligendo enim aſſeſſorem imperitum iudex verſatur in culpa. Quia electio mala eſt in culpa. *l. nam & ſeruius vbi gloſſ. ff. de neg. geſt. l. ſi ſeruius §. ſerui §. fornicarius ff. ad l. aquilia. Cæpila de ſeruitut. vrb. præd. ca. 73. num. 6. Rebuff. ad ord. reg. tit. de ſent. execut. art. 7. gloſſ. 10. num. 3. Nauarr. cap. ſi quando except. 16 num. 3. de Reſcript. Cuneo auth. qua in prouincia nu. 4. C. vbi de crimine agi oportet. Hippolit. Bonacoſſa tract. de famulis quæſt. 148. 164. Gomeſius ad Reg. Cancell. de triennali quæſt. 28. caſu 49.* Criminaliter vero non tenebitur niſi interuenerit eius dolus. *l. 2. ff. quod quiſque iuris. l. obſeruare §. proficiſci vbi gloſſ. ff. de offic. procónſ.* Aſſeſſores vero vtroque caſu indiſtincte tenebuntur. Imo ſi quid iudex perperam decernat tenebuntur aſſeſſores niſi proteſtatione de contraria eorum voluntate fidem fecerint, præſumptio enim eſt quod aſſeſſoris conſilium ſecutus ita decreuerit. *l. quoniam iudices vt Bald. & DD. C. de appellat. apoſt. ad Spec. de aſſeſſore §. pœna.* 11

Adijcitur autem in textu conſtitutionis. *in partibus.* Ne iudex graui ſumptu partium è locis remotioribus aduocet aſſorem. *Spec. de Requiſit. conſilij numer. 14.* prospiciendum enim eſt vt partes quam minus fieri poteſt ſumptibus grauentur. *Spec. de iudice delegato §. ſequitur num. 1. Emanuel. Roderic. quæſt. Reg. tom. 1. quæſt. 68. art. 8.* quia etiam ratione delegatus Papæ non poteſt cauſam ſubdelegare alteri alicuius loci remotioris. *Spec. d. num. 1.* qua de re notaui ſimilia. *in tract. de iuriſdict. ord. in exempt. lib. 4. quæſt. 87. & vide infra in materia de conſeruatoribus q. 12.* Quid porro ſi alterutra pars vel etiam vtraque omnes recuſent. Reſpondeo iudicis officio incumbere multitudinem ſuſpectorum refrenare. *Spec. de Requiſit. Conſilij num. 14. in fine.* proinde poterit tunc etiam partibus inuitis quem piam deſignare, iudicium enim redditur in inuitum vti initio huius ſcholij oſtenſum eſt. Signanter quod vagæ & generales eiuſmodi recuſationes vt & exceptiones non ſint conſiderandæ ſed ſpernendæ. *Fel. cap. paſtoralis num. 13. de reſcriptis, late Lancelot. de attentatis part. 2, cap. 5. num. 31. & ſequentibus. Lanfrancus cap. quoniam contra verb. exceptionem de probat. Gerardi ſing. 70. Cauale dec. 46. num. 327. part. 1.* Imo ne quidem cum in ſpecie & in indiuiduo proponitur quoties iudex animaduertit recuſationis cauſam eſſe friuolam, ſperni enim libere eiuſmodi recuſatio poteſt. *Nauarrus cap. cum contingat decima cauſa nullitatis num. 10. de Reſcriptis Franc. cap. iudex num. 6. & 7. de officio deleg. Angel §. ergo ſi quidem num. 1. & 2 inſt. de fideicom. hæred.* ad inſtar appellationis friuolæ quæ iuriſdictionem non ſuſpendit. *Pedem. dec. 84. Lancel. de attentatis par. 2. ca. 12. limit. 6.* 12 13 14

(195) *Non ſuſpectum.* Centum prope ſuſpicionis cauſas vide diſcuſſas apud Stepha-

Stephanum de Auferijs. *tract. de recuſat. & nepotem à Monte Albano tract. de exceptionibus tit. 3. de except. contra iudices.*

16 (196) *Ab ipſis partibus vel earum altera requiſita.* Aſſeſſoris aſſumptio relinquitur arbitrio & conſcientiæ iudicantis. *d. cap. ſtatutum § aſſeſſorem de Reſcr. in 6.* Non enim ex iuris præcepto obligatur etiam iudex imperitus aſſumere aſſeſſorem. *Gonſales de menſib. & alternat. gloſſ. 46. num. 68 & 59. Vant. de nullit. ex defect. iuriſd. num 152. Menoch. de arbit. iud. lib. 1. quæſt. 23.* Ideoque ſententia lata à iudice imperito qui aſſeſſorem non aſſumpſit valida eſt licet iudex ita ferens ſentẽtiam peccet. *Ioan. Andr. cap. nullus ex conſilio num. 7. de reg. iur. in 6. Abb. cap. 1. num. 7. de conſang. & affinit. Lancel. de attent. cap. 9. conſilio ſapientis pendente.*

17 Quod intellige niſi iudex lege ſtatuta Reſcripto conſuetudine aut conſtitutione teneretur ſibi aſſeſſorem aſſumere, nam tunc ſententia aſſeſſore non aſſumpto lata eſſet ipſo iure nulla. *Apoſt. ad Barth l. 1. § ſi plures num. 12. littera G. de exercit. actione. Vantius d. num. 152. Lancel. d. loco num. 13. Menoch. d. quæſt. 23. in fin. Gonſa-*

18 *les d. gloſſ. 46. num 82.* Itaque oportebit iudicis officium in hac hijpotheſi implorare vt aſſeſſorem aſſumat. Tum quod iudex officium ſuum non imploratum impartiri non tenetur. *l. 4. §. hoc autem ff de damno infecto.* Tũ quod omnis diſpoſitio tendens in fauorem alterius ita demum effectum ſortitur ſi is in cuius fauorem tendit petat aut velit. *gloſſ. l. vniuerſa reſcripta verb. præbeatur. C. de prec. imper. offer. vbi Iaſ. num. 2. & DD. Dec. conſ. 275. Archid. cap. 1 numer. 2 de decim. lib. 6.*

19 *Menoch lib. 2. præſ. 46. late Gonſalus d. loco gloſſ. 56. num. 48. vſque 109.* Sed quid ſi alteruter ſolus petat aſſeſſorem an alter debebit contribuere pro illius ſalario an is ſolus ſoluet qui petijt? Reſpondetur onus ſalarij ſoluendi incumbere vtrique parti etiamſi alter ſolus aſſeſſorem petierit. *l. ſed & loci §. 1. verſ. Sed & ſi menſor. ab altero ff finium reg. l. pen. §. expenſis C. de Reb. credit. Spec. de aſſeſſore §. ſalarium num. 4.*

20 (197) *Sumere & ſecundum eius relationem iudicare tenebitur.* Sed quid ſi iudex cenſeat conſilium aſſeſſoris non eſſe æquum an hac in facti contingentia ſequi tenebitur? Neutiquam Conſtitutio enim per quam quis cogitur ſequi conſilium alterius intelligitur ſi ſit æquum. *late Abbas cap. Cum in veteri de electio-*

21 *ne Barthol. l. 1. § ſi plures num. 10. ff. de exercit. act.* Sed an laicus in caſu huius conſtitutionis in aſſeſſorem deſignari poſſet? Videtur quod non cuius enim conſilium de neceſſitate eſt, vti interueniat particeps officij & iuriſdictionis eſſe cenſetur. *Barth. d. §. ſi plures.* qualis eſſe nequit laicus qui iuriſdictionis Eccleſiaſticæ capax non eſt. *Abb. cap. ſi pro debilitate de offic. deleg. Sanches de matrimonio lib. 7. d ſp. 46. num. 14. Greg. Sayrus in Theſauro Theol. Moralis lib. 1. cap. 5. num. 13. & ſeqq. Abb. cap. decernimus vbi Decius num. 17 de iudicijs.* niſi ſpeciali commiſſione Papæ eiuſmodi iuriſdictio committatur. *Greg. Sayrus d. cap. 5. num. 15. Ioannes Stroſſius*

tract.

Digitized by Google

tract. de Vicario Epiſcopi lib.1 quæſt.2.& quæſt.37.gloſſ. ca. bene quidem verb. præter Romanum diſt 96. Abb.cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ num.5.de conſtit.ca.ab excommunicato num.5.de Reſcript. Conſuetudine enim aut præſcriptione ſola laicus talem iuriſdictionem acquirere non poteſt. *Abb.c. cauſam de præſcript. & d.c.determinimus, DD. iam laudati Couarru. Relect.cap.alma mater de ſent.excom. Greg Sayrus d.loco.* niſi tamen ea ſit immemorialis. *Nauar conſ.6.num.4.de immunit. Eccleſ.cap. ſuper quæſtionum §.præterea de verb.ſig.l.hoc iure § ductus ff.de aqua pluuia arcenda.* At è contra ſtant multæ rationes quæ ex theoria Abbatis adferri poſſent. *d. cap. cum veteri de elect.* Nimirum in conſilium aſſumi etiam poſſe eum qui particeps officij eſſe non poteſt. *Abb.ibid.num.12.*

---

§. DECIMVS QVINTVS.

SVMMARIVM.

1. *Cathedraticum unde vocetur.*

(198) ET quia ſæpius ex multiplici relatione percipimus, quamplurimis Eccleſijs & illis præſidentes Epiſcopos tam citra quam vltra mentes vexari, in eorum iuriſdictionibus iuribus & dominijs, ac turbari à domicellis principibus & nobilibus eorundem, qui ſub colore iuris patronatus quod in beneficijs Eccleſiaſticis habere confingunt, nullo priuilegio Apoſtolico ſuffulti, ſine ordinariorum collationibus & litteris & abſque aliquo ſaltem colorato titulo beneficia non ſolum clericis ſed etiam laicis conferre, Sacerdotes & clericos delinquentes ad eorum libitum punire, decimas omnium rerum & ad quarum ſolutionem de iure tenentur (199) ac cathedralicum & alia quæ legis diœceſanæ & iuriſdictionis ſunt & ad Epiſcopos duntaxat pertinent, tenere auferre fraudare vſurpare ſeu & vt præmiſſa fiant mandare ac ipſa & fructus quoſcumque ne à ciuitatibus terris & locis eorum extrahantur, prohibere feuda poſſeſſiones & prædia occupare, & indebite detinere ſeu ad feuda & bona ipſarum Eccleſiarum eis concedendum ac Eccleſiaſtica perſonis per eos nominatis conferendum minis

& terroribus ac alijs vijs indirectis inducere & compellere & alia quam plurima damna iacturas & iniurias Eccleſijs præfatis inferri, non modo permittere ſed etiam expreſſe mandare (200) præſumunt.

S C H O L I V M.

(198) E*T quia ſæpius ex multiplici.* Pontifex hic à moderatione exemptionum tranſilit ad reformationem laicorum qui multis modis in præiudicium libertatis Eccleſiasticæ de qua ſuperius ſcripſi. *Scholio 7.* clericis & rebus Eccleſiaſticis præiudicium inferunt. Quæ quidem materia cum non concernat exemptiones quarum enucleationem mihi propoſui ſubſiſto.

1 (199) *Ac cathedraticum & alia quæ legis diœceſana & iuriſdictionis ſunt.* Cathedraticum ſic vocatur quia pro honore Cathedræ datur. *ca. placuit 10. quaſt. 3.* dicitur & ſinodaticum quia in ſinodo ſolui conſueuit. *ca. olim de cenſibus.* elegantius eulogia dicitur munificentia quædam ab en quod eſt bonum & logos id eſt ſermo quia munuſcula bono ſermone & cum animi gratitudine dantur recipiunturque. *ca. de eulogijs diſt. 18.*

Solebant autem pro cathedratico ſolui duo ſolidi, ſecundum extimationem illius monetæ quæ antiquitus ab initio ſolui conſueuerat niſi circa ſolutionem minoris monetæ quæ modo eſt in vſu fuiſſet præſcriptum. *d. c. olim. Ioannes Franc. Paninus de viſitationib part. 1. quaſt. 5. num. 13. & ſeqq. gloſſ. cap. conquer. recte de offic. ord.* Quod enim ex non vſu ſoluendi cathedraticum minuatur aut libertas non ſoluendi acquiratur tradit Henricus Bottenus Braxianus *tract. de Sinodo part. 3. num. 94.* debet tamen non vſus eſſe immemorabilis. *Abbas cap fin. de conſuet. & in cap peruenit. de cenſib. Alex. conſ. 6. vol. 7. Dec. conſ. 85.* tempus enim illud, exemptioni à Papa vel Epiſcopo conceſſæ æquipollet. *Henric. Bottenus d. loco num. 90. & ſeqq.* Quæri autem poſſet quod Honorius Pontifex *in d can. conquerente.* nomine ſolidi intellexerit Iuſtiniani æuo aureus fuit dictus ſolidus eo videlicet quia nihil illi deeſſe videretur. Solidum enim priſci integrum totumque dicebāt vti notat frater meus de re Nummaria priſci æui. *cap. 11. fol. 64.* aurei vero valorem pro varietate temporum variaſse eodem capite oſtenditur.

Porro Pontifex denotat hic Epiſcoporum duplicem iuriſdictionem ſcilicet diœceſanam & iuriſdictionis de vtraque ſcripſimus alio in loco. *de iuriſdict. ord. in exempt lib. 1. quaſt. 15.*

(200) *Præſumunt.* Itaque vt quiſpiam in hanc conſtitutionem impingat requiritur dolus & contemptus ea enim eſt energia huius verbi præſumunt.

Card.

Digitized by Google

Card. Clem. 1 *quaſt.* 39 *de priuileg. Nauarrus de alienat. rer. Eccleſ. num.* 76. & *notaui idem alio in loco d. lib.* 4. *quaſt.* 75. *num.* 4.

---

§. *DECIMVS SEXTVS.*

SVMMARIVM.

1. *Impedientes iuriſdictionem Eccleſiaſticam incurrunt cenſuras Bullæ Cœnæ domini.*
2. *Libertati Eccleſiaſticæ quæ dicantur aduerſari.*

NEc non conſiderantes quantum ex his tam noſtro & Apoſtolicæ Sedis honori quam perſonarum Eccleſiaſticarum quieti & proſpero ſtatui non ſine damnanda pernitie derogetur, ac cupientes eos quos ad obſeruantiam iurium virtutum præmia non inducunt, tam adiectarum exaggeratione pœnarum quã adijciendarum de nouo formidine à temerarijs auſibus refrenare, (201) omnes & ſingulas conſtitutiones quæ ſuper decimarum ſolutione & contra violatores & raptores Eccleſiarum & incendiarios agrorum depopulatores & tam S.R.E. Cardinalium quam Venerabiles Fratres noſtros Epiſcopos & alias perſonas Eccleſiaſticas ſeculares & regulares capientes detinentes (202) & eorum iuriſdictionem & iura quomodolibet indebite occupantes aut eos in eorum iuriſdictionis exercitio perturbantes ſeu moleſtantes eos quoque ad conferendum beneficia Eccleſiaſtica perſonis per eos nominatis aut alias de illis pro eorum libito voluntatis diſponendum ac feuda & bona Eccleſiaſtica in emphiteoſim concedendum aut alias vendendum temere compellentes. (203) Nec non ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam facientes & ad præmiſſa auxilium conſilium vel fauorem præſtantes hactenus emanauerunt innouamus.

Digitized by Google

SCHOLIA.

(201) O*Mnes & ſingulas conſtitutiones.* Conſtitutiones iſtæ cum non quadrent inſtituto exemptionum quarum enucleationem ſuſcepti prætereo qui volet tamen eas videre poterit tum in Bullario Pontificum tum apud Petrum Matthei in ſeptimo decretalium Apoſtolicarum pôſt ſextum Clementinas & extrauagantes editarum apud quem ſigillatim diſtinctis titulis hæ conſuetudines deſcriptæ ſunt.

1 (202) *Et eorum iuriſdictionem aut iura quomodolibet.* Incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini eos qui iuriſdictionem Eccleſiaſticam prælatorum ac etiam ordinariorum impediunt per recurſum ad curias aut ſeculares poteſtates liquidum eſt ex ſerie dictæ Bullæ ac ſignanter excommunicatione in ordine decima ſexta quam Gregorius Sayrius in theſauro Theologiæ moralis explicauit. *lib 3 cap. 20.* eaque etiam innodat eos qui auxilium Conſilium fauorem præſtant, qua de re & ego alio in loco. *d. libr. 4. quæſtio. 76. de iuriſdictio. ordinar. in exempt.*

2 (203) *Nec non ſtatuta contra Eccleſiaſticam libertatem.* Quæ dicantur aduerſari Eccleſiaſticæ libertati. *vide ſupra ſcholio 7.* & quæ dicantur ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam præterea quibus ex cauſis ſtatuentes excuſentur tradit Nauarrus *in Manuali cap. 27. num. 119.*

§. *DECIMVS SEPTIMVS.*

SVMMARIVM.

1. Principes an veniant ſub generali diſpoſitione.

(204) ET cum ea iuri nedum contraria ſed etiam Eccleſiaſticæ libertati opprobrioſa ſint, quam plurimum & aduerſa vt de officio nobis credito dignam Deo poſſimus reddere rationem, affectibus & monitis paternis imperatorem Reges, Duces Marchiones, Comites, Barones & quoſcumque alios alterius cuiuſcumque nobilitatis præeminente potentiæ ſeu poteſtatis excellentiæ vel dignitatis exiſtentes, attente hortamur in domino eiſdem

in

Digitized by Google

in virtute Sanctæ obedientiæ mandantes vt ipſi conſtitutiones prędictas obſeruent & faciant etiam à ſuis ſubditis inuiolabiliter obſeruari quacunque conſuetudine contraria non obſtante niſi diuinam offenſam & Sedis Apoſtolicæ debitam vitare voluerint vltionem ac collationes de dictis beneficijs ſic factas nullas & irritas nihilominus eſſe decernimus ac illis vtentes reddantur inhabiles ad alia beneficia Eccleſiaſtica obtinenda donec cum eis ſuper hoc per Sedem prædictam fuerit diſpenſatum.

SCHOLIVM.

(204) ET *cum ea.* Animaduerte quod licet in generali diſpoſitione non veniant principes & aliæ perſonæ ſpeciali nota dignæ vt latius oſtendi alio in loco *lib.1.quæſt.4.* hoc tamen in caſu comprehenduntur quia ſpecialis hic eorum facta eſt mentio idque non obſtantibus priuilegijs aut conſuetudinibus contrarijs. Tum quia Papa per clauſulam in calce huius conſtitutionis ad ſcriptam derogat. De cuius poteſtate ambigi nequit vti alias dixi. *lib.3.quæſt 9.* Tum quia Papa claues Eccleſiæ à ſe non poteſt abijcere nec ſibi manum ligare. *cap.fin. vbi gloſſ. de Reſcript.in 6.cap. Innotuit de elect. dixi lib.4.quæſt. 13. Nauarrus conſ.2 de Religioſis domibus.* 1

§. DECIMVS OCTAVVS.

SVMMARIVM.

1. Synodus quotuplex.
2. Epiſcopalis ſynodus eſt quotannis celebranda.
3. Cauſa finalis ſynodi.
4. Pœna omiſſionis ſynodi.
5. Pœna an ipſo iure incurruntur.
6. Exempti venire ad ſynodum non tenentur.
7. Ciſtercienſis ordinis priuilegio an derogetur hac leonina.
8. Priuilegium in corpore iuris clauſum difficilius tollitur.
9. Clauſulæ non obſtantiarum an tollant tempus immemoriale.
10. An reſpiciant tempus futurum.
11. Monitio vnica ſufficit.
12. Clauſulæ quales excuſent à ſynodo.
13. Synodales conſtitutiones an confirmari debeant à Papa.

Matu

Digitized by Google

(205) MAture quoque conſiderantes, quod poſt Chriſti ad cœlos adſcentionem Apoſtoli per ſingulas vrbes Epiſcopos diſtribuerunt, ſicut Sancta Romana Eccleſia per orbem conſtituit, eoſdem Epiſcopos in partem ſollicitudinis vocando onera gradatim diſtribuendo per Patriarchas Primates Archiepiſcopos ac ſacris etiam canonibus fuerit diffinitum, per eos pro morum correctione & controuerſiarum deciſione & determinatione ac mandatorum domini obſeruatione, fieri debere concilium prouinciale ac ſynodum Epiſcopalem (206) vt deprauata corrigerentur (207) & illa facere negligentes canonicis pœnis ſubiacerent cum conueniat nos circa ea quæ rempublicam Chriſtianam concernunt eſſe intentos (208) deſiderantes canones ipſos firmiter obſeruari eiſdem Patriarchis Epiſcopis diſtricte iniungimus, vt de officio eis commiſſo dignam Deo poſſint reddere rationem, canones concilia & ſynodos huiuſmodi fieri mandantes, quocumque priuilegio non obſtantibus inuiolabiliter obſeruent præterquam quo ad Concilium prouinciale quod de cætero ſingulis triennijs fieri mandamus (209) ad illaque etiam exemptos accedere decernimus (210) priuilegio ac conſuetudine quacumque contraria non obſtantibus, (211) Circa hoc autem negligentes pœnas in eiſdem canonibus contentas ſe nouerunt incurſuros.

S C H O L I A.

1 (205) M*Ature quoque conſiderantes.* Deſcendit hic Pontifex ad ſynodum quæ græcæ vox eſt latine ſignificans Concilium ſeu cœtum. Triplexque apud canoniſtas inuenitur ſynodus. *Abb. cap. graue in fin. de præbendis vbi etiam Innocent. Henric. Botteus de Synodo part. 1. quæſt. 4.* Vna vniuerſalis, alia Prouincialis, tertia Epiſcopalis. Generalis dicitur cui Pontifex præeſt repræſentatque vniuerſalem Eccleſiam de qua Gratianus. *diſt. 16. & 17.* huius hic non eſt ſermo. Prouincialis eſt illa quam Patriarcha Primas vel Archiepiſcopus cum ſuis Subepiſcopis ſiue ſuffraganeis celebrat de qua late Gratian. *diſt.* 18. Epiſcopalis vero ſynodus eſt quam Epiſcopus celebrat in ſuo diœceſi de qua ex profeſſo docte & late ſcripſit Henricus Bottenus Brixianus tractatu quem

Digitized by Google

quem inſcripſit de Synodo Epiſcopi, itaque hac ſua conſtitutione Pontifex ſtatuit vt quamuis ſecundum canonicas ſanctiones quotannis celebrari debeat ſynodus Prouincialis. *can. Abbates 18. quæſt. 2. can. annis ſingulis diſt. 18. Abb. cap. ſicut de accuſat. in cap. ex ore not. 2. de priuileg. Summa Silueſtri verb. concilium §. fin. Henric. Bottenus de Synod. part. 1. n. 52* Satis eſt ſi ſingulis triennijs ſemel celebretur. Quo vero ad ſynodum Epiſcopalem Pontifex nihil immutat ſed relinquit in iuris diſpoſitione iuxta vulgatã teoriam quod non mutatur cur ſtare prohibetur. *l. Sancimus C. de Teſtam.* Quo fit vt Epiſcopales ſynodus ſingulis annis iuxta 2
antiquorum canonum diſpoſitionem ſint celebrandæ. *Abbas locis iam citatis & in cap. conquerente col. 3. verſ decimo habet de offic. ord. in cap. olim not. 1. de cenſib. d. cap. graue not. 4. de preben. Henricus Bottenus d. loco.* De clara id niſi Epiſcopus pro re nata cenſuerit bis in anno celebrandam. *arg. cap. ſi Epiſcopus vbi gloſſ. de offic. ord. in 6. Henric. Bottenus ibid. num. 54. Ioannes Pauinus de viſitatione part. 1. q. 4.*

(206) *Vt deprauata corrigerentur.* Epiſcopalis ſynodus inſtituta eſt quatuor 3
ex cauſis è quibus vnam hic deſignat Pontifex. Primo. Vt deprauata corrigantur. Secundo. Vt ignorantes inſtruantur. Tertio. Vt regulæ morum ſtatutaque formentur. Quarto. Vt quæ in prouinciali ſynodo decreta ſunt in Epiſcopali publicentur. *Imola d. cap. graue de prabend. Card. de Turrecremata ad diſt. 18. Henric. Bottenus vbi ſupra num. 70.*

(207) *Et illa facere negligentes canonicis pœnis ſubiacerent.* Quæritur quæ 4
ſint canonicæ pœnæ quibus ſubiacent ij qui omittunt ſine rationabili cauſa ſynodum. Reſpondetur. Suſpendendi ſunt ab executione officij. *ca. ſicut de accuſ. vbi Hoſt. Io. Andr. Henric. Botte. d. loco num. 45.* An autem ipſo iure hæc pœna incurratur? Neutiquam propter clauſulam illam ſe nouerint incurſuros quæ eſt 5
ferendæ ſententiæ & non latæ. *d. cap. ſicut.* verbum enim futuri temporis requirit executionem alterius. *Abb. cap. cum in cunctis §. fin. col. pen. de elect. Felin. cap. Rodolphus col. 20. verb. ſubiaceat de Reſcript. latiſſime Tiraqu. ad l. ſi vnquam verb. Reuertatur C. de reuoc. donat.* Itaque Epiſcopus ad celebrationem annuæ ſynodi compelli poterit per Archiepiſcopum cui ſubeſt ſub interminatione ſuſpenſionis. *can. 1. vbi Archid. diſt. 34. Gemini Card. Franc. cap. fin. de excep. in 6.* licet enim Archiepiſcopus ſuffraganeum ſuum remouere non poſſit. Suſpendere tamen eundem atque excommunicare poteſt. *DD. d. cap fin. Henric. Bottenus d. loco. num. 47.* Niſi tamen Epiſcopi ſpeciali reſeruatione ab Archiepiſcoporum iuriſdictione eximantur qua de re alio in loco. *lib. 1. quæſt. 41. de iuriſdict. ordin. in exemptos.*

(208) *Deſiderantes canones ipſos firmiter obſeruari.* Atque ita Pontifex innouat hic canones quibus ſtatutum fuit in ſingulis Epiſcopatibus ſynodum celebrari debere quotannis ſemel præterquam Concilium prouinciale quod ſufficere

ficere cenſuit ſi ſingulis triennijs celebretur.

6 (209) *At illaque etiam exemptos.* Iure communi ad ſynodum venire non tenentur ij qui exempti ſunt. *gloſſ. cap. quod ſuper his de maior. & obed. cap. ex ore de priuilegijs. Henric. Bottenus vbi ſupra part. 2. num. 4. verſ. Si autem.* At vero hac conſtitutione Leonis X. venire debent non modo ad Epiſcopalem ſynodum ſed & ad prouincialem, dicto enim *Etiam* in hac conſtitutione exprimit caſum magis dubitabilem ſimulque implicat caſum minus dubitabilem vti ante oſtendi *in Scholio 160.* porro caſus minus dubitabilis eſt venire ad ſynodum Epiſcopalem magis vero dubitabilis ad prouincialem. Quod & conſtitutione Concilij Tridentini innouatum eſſe alibi oſtendi. *d. li. 4. qu. 9.*

7 (210) *Priuilegio ac conſuetudine.* Quid in ordinibus qui in priuilegijs habent non valere derogationem niſi in ea mentio fiat ordinis vti eſt Ciſtercienſis. *cap. cum ordinem de Reſcriptis.* Sunt qui exiſtimant exemptioni non eſſe derogatum & proinde etiam à ſynodo exemptos eſſe. *gloſſ. cap. Abbates 18. quæſt. 2.* Sunt è contra qui cenſuerint à ſynodo exemptos non eſſe inter quos Henricus Botten. *d. part. 2. num.* qua de videri poterunt ea quæ alio in loco animad-
8 uerti. *De iuriſd. ord. in exempt. lib. 1. quæſt. 4. & lib. 9.* Summa Pontifex hic derogat priuilegio non quod corpori iuris inſertum eſt illud enim difficilius tollitur vti alio in loco ſcripſi. *d. lib. 3 quæſt. 9. num. 1.* Sed quod in corpore iuris non eſt clau-
9 ſum qua de re vide inferius *Scholio 219.* An autem conſuetudo immemoralis cenſebitur per hanc generalem clauſulam ſublata. Reſpondetur non eſſe. *gloſſ. Auth. Vt de cætero non fiant verb. præſcriptio, Roer. dec. 39. num. 12. Fel. Rubr de præſcript. num. 18. Tiraq. de Retr. conuent. §. 1. gloſſ. 2. n. 25. Emanuel. Roder. Reg. quæſt. tom. 1. quæſt. 9. art. 5.*

10 Sed an per eiuſmodi clauſulam cenſeatur derogatum conſuetudini futuræ? hoc eſt introductæ poſt hanc conſuetudinem.

Reſpondetur affirmatiuæ niſi conſuetudo nouiter introducatur ex non à cauſa à principio non cogitata, Imo etiam ex præterita quæ veriſimiliter erat legislatori incognita. *arg. l. ſi hominem ff. Mandati Emanuel. Roder. d. quæſt. 9. art. 5. Nouellus de dote part. 6. priuil. 21. num. 18. qua de re late Couarruuias libr. 2. variar. reſol. cap. 13. num. 14. Guiteres lib. 3. pract. cap. 32.*

(211) *Circa hoc autem negligentes pœnas in eiſdem canonibus contentas ſe nouerint incurſuros.* Pœna eorum qui legitime citati ad ſynodum non comparent nulla legitima cauſa excuſati eſt excommunicatio. *ca. fin. diſt. 18. cap. ſuper his de maiorit. & obed.* Imo etiam ſuſpenſio & interdictum: Cenſuræ enim appellatione comprehenditur excommunicatio ſuſpenſio interdictum. *d. cap. quod ſuper cap. quærenti de verb. ſig. Henric. Bottenus d. loco.* Cenſura tamen non comparentis non ipſo iure ſed per ſententiam incurritur vti ante notaui. *Scholio 196.* propter

Digitized by Google

verbum illud futuri temporis ſe nouerint incurſuros. *Tiraq.l.ſi vnquam in verb. Reuertatur C.de Reuocanda donat.*

Quod autem dixi non comparentes incidere in cenſuras ferendæ ſententiæ declara ſi legitime moniti fuerunt non quidem ciuili ritu. *l.ad peremptorium ff.de Iudiciis.*

Sed ſimplici monitione ea enim habet vim peremptoriam & trinæ monitio- 11
nis. *Abb.cap.ex literis col.4.de conſtitutione in cap.cum cauſa col.2.de offic.del.Hen-*
ric.Bottenus d.part.2.num.53.& 54. quia in actibus extraiudicialibus non requi-
ritur trina citatio ſed ſufficit vnica. *Barth.l.ſi tempora C.de fide inſtr. & iure ha-*
ſtæ fiſcalis libr.10. & in extrauag ad Reprimendum verb. termino. Rom.ſing.324.
incip. Ego dixi, qua de re & ego ſuperius Sholio 72. Declara ſecundo. Niſi iuſtum
aliquod impedimentum excuſet prout ſi in monitione inſereretur cauſa iniuſta 12
aut ſi (quod raro vſuuenit) finis aut intentio ſynodi eſſet malus.*dec cap.pruden-*
tia col.12.de offic.del.Innocent.d.cap quod ſuper.Henric.Botteus d.loco num.56. De-
inde niſi excuſet morbus ſonticus. *l.morbus ſonticus vbi Alciat.ff. de verb.ſign.*
Card.Clem.1.qu.7.de celeb.miſſ.Petrus Moneta de diſtribut. quotidianis part.2.q.6.
abſentia cauſaria. *Petr.Moneta d.parte 2.quæſt.5.vbi late.*

Actas ſed quanta. Quidam cenſuerunt annorum 70.Sed verius tamen eſt id iudicantis arbitrio relinqua. *ca.de cauſis de offic.del. Moneta vbi ſupra part.2 qu.7.* qua de re ſi otium ſit videbimus tractando de priuilegijs ſenectutis.

Neceſſitas non quæuis ſed grauis v.g. oriens ex inundatione aquarum aeris
magna interperiæ funere domeſtico timore hoſtium & alia quæ Henricus Bot-
teus dilatat in quibus cum non ſint huius noſtri inſtituti non ſubſiſto. Hactenus
dicta ſunt in folle de ſynodo. Reſtat an conſtitutiones ſynodentes robur ha-
beant ſine confirmatione Pontificis. Reſpondetur non habere. *Sacra Congregat.* 13
apud Ioannem Guillemaert.ſeſſ.24.cap.2.de Reform.verſ.decreta. Nouella Imperat.
131.verſ.Nulla vnquam ſynodus rata legitur quæ Apoſtolica Beati Petri Sede non
fuerit fulta Andreas de Val. Doctor Pariſienſis de ſuprema Rom.Pontif.in Eccleſ pote-
ſtate part.4.q.5.Concil.Trid.ſeſſ.24.c.2.de refor.

§. DECIMVS NONVS.

SVMMARIVM.

1. Ratio Clement.in pleriſque de elect.
2. Homines ſemper nituntur in vetita.
3. An vt huic Clem.ſit locus neceſſe ſit Eccleſiam deſtitui clero & populo.
4. An hæc Clem. habeat locum in non religioſis.

5. Dictionis præſertim energia.
6. Sine temporalibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt.
7. Dictionis niſi energia.
8. An clauſulæ non obſtantiarum derogent concilio.
9. Quid ſi habeant clauſulas derogatorias derogatoriarum.
10. A quo tempore conſtitutiones Papales ligent.

(212) ET cum conſtitutio in Concilio Viennenſi edita quæ incipit In pleriſque vt Pontificiæ dignitatis honor ſeruaretur ſtatutum fuerit ne Eccleſijs (213) cathedralibus (ſine quibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt) primatis ac clero & populo Chriſtiano non carentibus de aliquibus perſonis præſertim religioſis prouideretur conſtitutionem ipſam (214) innouamus inuiolabiliter obſeruari debere volumus atque mandamus (215) Niſi aliqua iuſta cauſa (216) in conſiſtorio noſtro ſecreto opprobanda alias duxerimus faciendum. (217) Nos enim quicquid contra præmiſſa (218) vel aliquod præmiſſorum contigerit attentari irritum decernimus & mane (219) contraria quacumque conſtitutione vel priuilegio non obſtantibus. Datum Romæ in publica ſeſſione in Lateranenſi Baſilica ſolemniter celebrata anno Domini M.DXV. 4. nonas Maij Pontificis noſtri anno IV.

S C H O L I A.

(212) E*T cum conſtitutio.* Conſtitutio de qua Pontifex hic loquitur eſt Clementis V. *Clem. in pleriſque de electione.* cuius epitome hæc eſt.

In pleriſque Eccleſijs cathedralibus clero & populo Chriſtiano carentibus religioſi Epiſcopos ſolebant promouere. Quia autem inde Pontificalis dignitas obfuſcatur hinc prohibetur ne de cætero fiat talis prouiſio ſine licentia ſpeciali Papæ. Nec religioſo adhoc detur licentia à ſuo prælato quæ ſi data fuerit non ideo eximetur religioſus à ſuperioritate ſui Prælati priuabiturque in omni electione voce actiua & paſſiua.

1 Quæritur primo, Quæ fuerit occaſio huius Clementinæ. Reſpondeo patere ex illius textu gloſſographo Cardinali Sabarella ac alijs eius commentatori-
2 bus. Cum enim religioſi præſertim mendicantes ſecluderentur ab eiuſmodi apicibus dignitatum. *Clem. cum conceſſa de electione pulchre ex ca. quarundam eod. tit. in 6.* factum eſt vt eo magis eas arderent, iuxta illud Ouidij.

Nitimur in vetitum ſemper cupimusq; negata

Sic

Sic interdictis imminet æger aquis
Deſine crede mihi vitia irritare vetando
Ingenio vinces aptius ipſe tuo
Vidi ego nuper equum contra ſua frena tenacem
Ore reluctati fulminis ire modo
Conſtitit vt primum conceſſas ſentit habenas
Frenaque in effuſa laxa iacere iuba
Cui peccare licet peccat minus ipſa poteſtas
Semina nequitiæ languidiora facit.

Nam ſemper videtur ita à natura comparatum vt quilibet ſemper appetat id quo videt ſe deſtitui vti de Anglis Scotis Polonis quibus cum vina non creſcant vinolentos tamen eſſe tradit gloſſographus. *d. Clem. in pleriſque num. 8. & in can. Moyſes 32. quæſt. 2.* proinde oportuit Pontificem exceſſum hunc corrigere cuius intereſt ne in agro dominico ſacra ſcilicet Monachorum religione indecorum aliquid obrepat aut vitioſum quicquam pernitioſe in ſegetem coaleſcat. Sed vt in illa potius flores honoris, & honeſtatis fructus in vbertate ſuccreſcant, *Clem. Ne in agro de ſtatu Monach.*

Quæritur ſecundo. Vtrum vt huic Clementinæ ſit locus neceſſe ſit Eccleſiam 3 coniunctim deſtitui clero & populo. Card. Sabarella late articulum hunc examinat. *d Clem. in pleriſque num 6.* Mihi & alijs verius eſt vtriuſque veritatem requiri. *D D. ad d. Clem.* clerus enim & populus diuerſa ſunt nec alter ſub alterius diſpoſitione comprehenditur niſi quibuſdam caſibus ſpecialiter exceptis. *Card. ibi num. 2. Franc. cap. ſi ſententia num. 1 de ſent. excomm. in 6. & in cap. vbi periculum §. præterea nu. 2. de elect. in 6.*

Quæritur tertio. An eadem Clementina habeat etiam locum in alijs non 4 religioſis. Reſpondetur habere. *Card. d. Clem. in pleriſque quæſt. 14. num. 15.* inſerta enim eſt huic conſtitutioni dictio Præſertim implicans caſum minus dubita- 5 bilem & non excludens caſum magis dubitabilem. *de l. qui ſe patris numer. 10. C. Vnde liberi Albertus de Pergamo de præpoſitionibus num. 87. Card d. quæſt. 14.* Vigetque etiam in non religioſis eadem ratio & proinde eadem conſtitutionis diſpoſitio. *Praſes in locis legalibus loco ab identitate rationis & loco ab æquiparatis.* quippe quod huius Clementinæ ratio ſit defectus facultatum in quibus Eccleſiarum præſidia conſiſtunt. *d. Clem. in pleriſque in princ. vbi Card. numer. 1.* Nam ſine 6 temporalibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt. *can. ſi quis obiecerit 1. quæſt. 3 cap. vt quiſque ea quoniam de vita & honeſt. cler. Card. d. num. 1. per text. ibid. verſ. ſine quibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt.*

(213.) *Cathedralibus.* Cathedralis Eccleſia dicitur cui præeſt Epiſcopus. *Card. d. loco num. 7. & notaui ſupra Scholio 25.*

Digitized by Google

(114) *Innouamus.* Pontifex conſtitutiones antiquas innouando cenſetur ius vetus conſeruare non alien. nouum creare. *cap. ex parte 1. in fin. cap. quia intentionis de priuilegiis gloſſ d. Clem. 119. pleriſque verb. ampliare.*

(215) *Niſi aliqua iuſta cauſa.* Dictio niſi præcedentibus aduerſatur. *Decius*
7 *l. actione n. 5. C. de tranſact.* & exceptionem ponit à regula. *Decius l. ſi quis in aliquo num 2. C. de edendo. Albertus d. loco n. 77. verſ. Niſi.* denotatque ſenſum contrarium præcedenti. *eleganter Alciat. in l. actione. verb. niſi C. de tranſact.*

(216) *In conſiſtorio noſtro ſecreto approbanda.* De ſacro hoc concilio per elegantem tractatum ſcripſit Cardinalis Paleotus.

(217) *Nos enim quicquid contra premiſſa.* Deſcendit hic Pontifex ad clauſulam irritantem quæ eſt penetrabilior omni gladio ancipiti quia omnia interiora & exteriora afficit & aſtringit eſtque tam malignitatis naturæ quod quicquid inuenit deſtruit & in oppoſitum ducit de qua quidem clauſula velut ex copiæ cornu tractatum inuenies apud Gabrielem. *Communium concluſionum li. 6. de clauſulis concl. 6. Hier. Gonſal. de menſib. & alternatiua Epiſcoporum & nos etiam in his ſcholijs ſcholio 189. ac in tract. de iuriſ. ord. in exempt.* de ea quædam attulimus.

(218) *Vel aliquid premiſſorum.* Poſt generalem prohibitionem ſubnectit clauſulam particularem idque vt præciſius liqueat de enixa Pontificis voluntate. *Clem. ne in agro dominico § ſane vbi Card. de ſtatu Monachorum.*

(219) *Contraria quacumque conſtitutione vel priuilegio non obſtantibus.* Clau-
8 ſula non obſtantibus conſtitutionibus vel priuilegijs non extenditur ad conſtitutiones vel priuilegia in corpore iuris clauſa. *glo. l. 2. legatis ff de iudic. Bald. l humanum C. de legib. glo auth. qua in prouincia C. Vbi de crimine, Fel. & DD. cap. nonnulli de Reſcriptis.* Sed an per eiuſmodi clauſulam cenſeatur conſtitutioni conciliari eſſe derogatum Emanuel Roderic. vno in loco exiſtimat non eſſe niſi ſpecifica fiat mentio Concilij cui derogatur. *queſt. Reg tom. 1. q 8. art. 10.* hac nixus ratione quod Concilia Eccleſiæ quæ plurimorum conſenſu celebrata fuerunt maiori robore nitantur, & proinde ſpeciali derogatione opus habeant. *Ar. hid. cap. 1. de conſt. in 6.* vti & alio loco diximus in generali diſpoſitione non venire ea quæ ſpeciali nota digna ſunt. *li. 1. de iuriſd. ord. in exemptos qu. 4.*

At vero alio in loco idem Emanuel Roderiques cenſuit ſpeciali non eſſe opus derogatione Concilij ſed ſufficere generalem clauſulam non obſtantibus quibuſcumque, laudatque. *tom. 3 q. 39. art. 4.* pro iſtius ſuæ opinionis firmamento Anaſtaſium Germonium *de ſacror. immunit. lib. 2. cap. 11. n. 52.* ac ſacram congregationem talemque eſſe ſtilum cancellariæ Romanæ teſtatur ibidem Emanuel reprehendens erroris Oedam *de incompatibil. benefic. 2. part. c. 12. nu. 85.* Caraſium *in repert. Reg. iur. in 6. par. 2. ampl. 1. lib. 7. c. 26. n. 3.* eſtque eiuſdem cum Emanuale Roderiques ſententiæ D. Ioannis à Chockier frater meus in ſuo ad regulas Cancella-

cella-

Digitized by Google

cellariæ Rom. commentario *ad Reg. 49. n. 6. fol. 471.* nixus deciſione Rotali relata per proſperum Farinaceum. *dec. 179. n. 6 par. 2. in nouiſſimis.*

9 Grauis autem eſt & hactenus ab vtriuſque iuris interpretibus exagitata quæſtio, quid ſi priori priuilegio inſint prægnantes illæ & vt ita dicam Achilleæ clauſulæ qualeſcumque poſſent excogitari quas vno verbo vocant reuocatorias reuocatoriarum an prius tale priuilegium talibus vallatum clauſulis cenſebitur reuocatum per poſterius cui ineſt ſola clauſula non obſtantibus quibuſcumque contrarijs etiamſi de ijs ſpecialis fieri mentio deberet de verbo ad verbum.

Pro affirmatiua militat quod hæc clauſula tali ſuo ambitu & generalitate cõplectitur in genere omnia non ſecus quam ſiue in ſpecie ſingula eſſent enumerata. *l. ſi chorus in pr. ff. de leg. 2 l. 2. C. de quadrien. præſcript. late Iaſon Conſ. 121. vol. 4. VVameſ. conſ. 596. n. 6. de iniurijs p. 2.* Hincq; eſt vt pleriq; voluerint nullam obſtãtiã impedire cũ Papa reſcribit vt tenor habeatur pro expreſſo de verbo ad verbũ. *Feder. de Senis conſ. 47. Bald. c. cum delicta de reſcriptis. Io. de Anania conſ. 56. Barth. & DD. l. ſi quis in principio teſtamenti ff. de leg. 1. DD. l. omnes C. de præſcr. 30. annorũ.* Sed ſunt & quidem non paruo agmine nec authoritate nixi ſibique etiam contrarij qui in diuerſam deſcenderunt ſententiam, ſcilicet per ſecundum indultum continens generalem derogationem cum illa clauſula etiamſi de verbo ad verbum. non cenſeri derogatum priori priuilegio habenti ſpecialem derogationẽ niſi fiat propria & ſpecialis mentio de verbo ad verbum cum expreſſa mentione nominum & locorum. *cap. 2. de dolo & cont. Iaſ. conſ. 121. vol. 4. Feder. de Senis conſ. 233. Calder. in conſ. 11. Cardinalis conſ. 52. & conſ. 136. Romanus 327. & conſ. 436. conſ. 498. Felin. c. accedentes de præſcript. c. nonnulli de Reſcriptis. Io. de Anania d. conſ. 56. Iaſon. d. conſ. 121. Decius conſ. 166 & in l. certum nu. 4. ff. ſi certum pet. Paulus Pariſius conſ. 42. vol. 4. Io. VVameſius 596. nu. 8. de iniurijs tom. 2.*

Ratio eorum eſt quia cum in antecedente reſcripto ſeu indulto prægnantiores & magis geminatæ ſint clauſulæ quam in poſteriore fit vt poſterius indultum aut priuilegium cui inſertæ tantum ſunt huiuſmodi generales ac velut in nube conceptæ clauſulæ priori priuilegio abſtructo munitoque energia potentiorum clauſularum derogare non videatur. *VVameſius d. loco n. 7.* aliter enim ſentiendo (inquiunt) prius priuilegium eſſet fragile ſine ſolido fundamento ſignanter etiam quod ſtilo curiæ Romanæ huiuſmodi generales clauſulæ tanquam in folle ſoleant coaceruari præterquam quod priuilegij anteconceſſi reuocatio odioſa ſit atque eo etiam reſpectu ſenſu tacito non inducenda ſed reſtringenda. *VVameſius d. conſ. 596. n. 13. Iaſ. d. conſ. 121. poſt princip. verſ. tamen ad vltimum.* Mihi in hoc conflictu, & Doctorum antilogia nefas viſum eſt concedere in reſcriptis indultis priuilegijs aut Pontificum conſtitutionibus quicquam irrepere quod ſua careat energia. Vt & aſſerere priuilegiorum reuocationem iuris eſſe odioſi, nam

quo

Digitized by Google

quo ad ſtilum Cancellariæ Romanæ quæ organum & vox Papæ eſt & quæ Papa inſcio nihil facere cenſetur vti liquet ſatis ex Regulis Cancellariæ à fratre meo commentatis. *Reg. 43. n. 42. fol. 424.* quis ad ſerat in diplomatibus Pontificijs aliquas poſſe clauſulas eripere contra aut præter ſummi Pontificis enixam voluntatem, quo vero ad priuilegiorum reuocationem eam indiſtinctè non auſim aſſerere odioſam quippe quod ſicut à iure receſſus per priuilegia odioſus eſt. *ſcripſi lib. 1. quæſt. 4.* ita è diuerſo per priuilegiorum iuri repugnantium reuocationem ad eius reuerſio fauorabilis cenſeri debet, contrariorum, enim contraria eſt ratio atque diſciplina. *Praſis in locis legalibus loco à contrarijs atque repugnannantibus.* Proinde ſatis eſſe exiſtimo ſi ex poſterioris priuilegij ſerie & clauſulis de Pontificis enixa mente liquere poſſit etiamſi priuilegium prius clauſulis inſignioribus & longè maioris energiæ ſit communitum, alioquin enim legem imponemus Pontifici ne varia priuilegia varijs munita clauſulis per ipſum oblitis poſſit reuocare vt & ego adhuc ante hac ſcripſi *de iuriſ. or. in exem. l. 3 q. 9. n. 6. & 7.*

(220) *Datum Romæ in publica ſeſſione in Lateranenſi Baſilica ſolemniter congregata anno 1515. 4. nonas Maij Pontificatus noſtri anno IV.* Philippus Francus & alij iuris interpretes coronidem imponentis ſuis commentarijs occaſionem ſumpſerit in data ſexti decretalium in medium adducendi diuerſas quæſtiones quæ ſolemnitates inſtrumentorum concernunt. Quales ſunt an defectus loci & loci loci item temporis indictionis vitient inſtrumentum in quibus ego cum remotiores ſint ab hoc inſtituto pedem nunc non figo.

10 Solum inquiro à quo tempore Pontificales conſtitutiones quæ Romæ ſolemni ritu publicantur ligent Prouinciales Doctores varijs diſtinctionum inuolucris reſpondent. *Franc. in data ſixti n. 13. late Nau. conſ. 1. de conſtit.* Ego quia breuitas omnibus amica eſſe ſolet. *Abb. in proem. decretal. n. 4. vbi late Apoſtilla iudicibus aduocatis breuitatem commendat.* Paucis cum Nauar. *d. conſ. 1. num. 19. & ſeqq.* cenſeo conſtitutiones ſi iuris conſtitutionem conſideremus non ligare prouinciales antequam in prouincijs publicentur, ſed de ſtilo curiæ Romanæ qui facit ius. *c. 1. de crimine falſi.* ligare prouinciales bimeſtri poſtquam ſolemni ritu Romæ fuerunt publicatę idque in foro exteriori in interiori enim foro indiſtinctè ignorantia iuſta excuſaret non tamen ſi affectata eſſe aut craſſa quas ignorantię ſpecies alio in loco explicat idẽ Nau. *in manuali c. 23. n. 45. & ſeq.* Sed an idem obtineat in Conſtitutione antiqui iuris declaratoria. Neutiquam quia eiuſmodi conſtitutio ſtatim incipit ligare. *Franc. d. loco n. 10.* Secus ſi conſtitutioni aliquid de veteri iure detraheretur aut etiam eidem aliquid noui adijceretur, quia tunc idem quod de conſtitutione noui iuris erit dicendum. *l. leges C. de legib. ca fin. de conſt. in 6. Clem. 1. vbi glo. de officio vicarij. Franc. d. num. 10.*

Digitized by Google

PARS SECVNDA

CONSERVATORVM ECCLESIASTICORVM MATERIAM COMPREHENDENS.

QVÆSTIO PRIMA.

Quæ ſit definitio conſeruatorum, Et qualiter conſeruatoriæ iuris ſcripti, differant à conſeruatorijs hodiernis & de multiplici conſeruatoriarum opere.

SVMMARIVM.

1. *Diffinitio debet eſſe principium omnis diſceptationis.*
2. *Conſeruatorum diffinitio.*
3. *Differentia inter conſeruatores hodiernos & iuris ſcripti.*
4. *Quod ſint conſeruatorum ſpecies.*
5. *Viginti duumvirum Leodienſium iuriſdictio.*

OMnis quæ de aliqua re ſuſcipitur diſceptatio, debet à diffinitione proficiſci, vt intelligatur id de quo diſputatio ſuſcipitur inquit Cicero lib. 1. *officiorum.* 1

Licet autem in iure omnis diffinitio periculoſa ſit, vtpote quod vix vlla ſit adeo vniuerſalis teoria, quæ non quibuſdam reſtrictionibus aut extentionibus ſubuertatur. *l. omnis diffinitio ff. de reg. iur.* non poſſe tamen mihi videtur generalius aptiuſque diffiniri conſeruatores, quam eſſe iudices canonicæ deſignatos cum poteſtate defendendi res aut perſonas priuilegiatas. 2

Digitized by Google

Dixi iudices, vt comprehendam, non tantum conſeruatores iuris ſcripti, qui poterant tantum cognoſcere de manifeſtis iniurijs & offenſis rerum aut perſonarum priuilegiatarum. *cap. 1 & fin. de officio deleg. in 6.*

Sed etiam alios omnes conſeruatores, qui iudicialem habent indaginem, & cognoſcunt etiam de non notorijs. Subieci canonice deſignatos. Vt duntaxat, comprehendam conſeruatores Pontificios, hoc eſt, Pontificia autoritate deputatos, inferioribus enim conſeruatores autoritate propria dare non eſt permiſſum. *Franc. cap. fin. §. conſeruatores de offic. del. in ſexto. Auth. vt iudices ſiue quoque ſuffragio §. nulli quoque.* adieci cum poteſtate defendendi. Quia poteſtatis nomen amplæ eſt ſignificationis. *l. poteſtatis vbi Alciat. Rebuff. & DD. ff. de verb. ſignif.* habens annexam defenſionem, id eſt, iuriſdictionem, quia conſeruatores ſunt ex cathegoria maiorum iudicum, vti alio in loco oſtendi. *lib. 4. quæſt. 111. n. 16. de iuriſdict. ord. in exemptos.* Addidi res aut perſonas priuilegiatas, ad deſignandam differentiam exemptionum. Aliæ enim ſunt exemptiones reales, id eſt, rebus competentes, aliæ perſonales, aliæ coniunctim reales & perſonales, vti alibi diſtinctius oſtendi. *li. 1. de iuriſd. ord. in exempt. qu. 2.*

Et quidem hæc citra polilogiam & verborum circumlocutionem breuiter dicta ſufficiant pro diffinitione conſeruatorum. Nam teſte Horatio.

Quicquid præcipies eſto breuis vt cito dicta
Percipiant animi dociles teneantque fideles.

3 Quod autem attinet ad differentias inter conſeruatorias iuris ſcripti & hodierni temporis, eæ ſunt multiplices.

Primo, conſeruatoria iuris ſcripti de notorijs tantum cognoſcit. *cap. fin. vbi DD. de priuileg. in 6.* at vero conſeruatoria hodierni temporis, qualis eſt conſeruatoria menſæ Epiſcopalis Leodienſis, aut cleri primarij eiuſdem ciuitatis penes Abbatem S. Iacobi. Item conſeruatoria cleri ſecundarij eiuſdem diœceſis, quæ eſt penes Abbatem S. Laurentij, cognoſcit etiam de non notorijs, vti videri eſt ex eorum diplomate conſeruatoriali.

Secundo, conſeruatoria iuris ſcripti, regulatur ſecundum iuris ſcripti diſpoſitionem. *d. cap. fin.* at vero hodierni temporis neutiquam, has enim ius ſcriptum non agnouit, vti teſtatur Mandoſius. *in tractatu litterarum gratiæ tit. de conſeruatoria.* ideoque à conſeruatorijs iuris canonici ad has argumentatio certa trahi non poteſt. *Mand. d. loco.*

Tertio, conſeruatores iuris canonici, vltra vnam diætam, à fine diœceſis euocare non poſſunt. *d. cap. fin. §. conſeruatores.* cleri autem huius conſeruator, poteſt iuxta facultatum ſuarum ſeriem.

Quarto, iuris ſcripti conſeruator, vices ſuas alteri ſubdelegare non poteſt. *d. §. fin. §. vices,* hodierni autem conſeruatores, poſſunt vti ſpeciali quæſtione confirmaui. *infra quæſt. 26.*

Quin-

Digitized by Google

Quinto, conſeruator iuris ſcripti, non habet iudicialem indaginem in violentijs quæ non ſunt manifeſtæ. *d. cap. fin. §. vt autem.* hodiernus autem, plerumque eſt iudex ſuper damnis, iniurijs, & moleſtijs, in bonis etiam immobilibus exemptorum illatis & inferendis tam ſpiritualibus ſeu Eccleſiaſticis quam temporalibus, non ſolum exemptis ad eos ratione forſan beneficiorum pertinentibus. Sed aliter qualicumque modo & quamuis ex cauſa ſpectantibus, procedereque poteſt contra quoſcumque eorundem exemptorum etiam alia quam beneficiorum Eccleſiaſticorum ratione debitores, cuius vberior diſtinctio dependet à diplomatibus conſeruatorijs. *Farin. dec. 616. num. 2 part. 2. vbi late.* Opus enim hic quaſi eſt Lesbia Regula quæ flexilis eſt, & conſtitutiones Pontificias iuris communis, facto poſtea emergente alijſque poſterioribus Pontificum conſtitutionibus accommodat, ad inſtar legum, quarum poſteriores prioribus derogant. *Alciat. l. pacta nouiſſima C. de pactis.* & vt in Prouerbio eiuſdem Alciati, alter de altero iudicat, dies poſtremus de omnibus. *Late hac de re Farinac. deciſ. 616. per tot. part. 2. vbi varias conſeruatoriarum hodiernarum clauſulas explicat.*

Sexto, conſeruatoria iuris ſcripti, eſt temporalis quæ expirat, morte concedentis. *d. cap. fin.* at vero alia eſt perpetua, quæ neque morte delegantis neque delegati euaneſcit. *text. d. conſeruatoriæ.*

Septimo, illa non habet tribunal erectum quia iudicis officio non fungitur, ſed defendit tantum ab iniurijs atque moleſtijs manifeſtis. *d cap. fin.* Hæc autem, habet tribunal erectum, iudicialemque indaginem procedendi ſummariæ, de plano ſine ſtrepitu iudicij ac facultatem, prout cauſæ qualitas exegerit, contradictores rebelles iniuriatoreſque Eccleſiaſticis cenſuris & alijs oportunis iuris remedijs compellendi.

Octauo, conſeruatoriæ iuris ſcripti, plurimum derogauit Concilium Tridentinum at vero hodiernis non ita. *Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. de reform. in fine.*

Quo vero ad ſpecies conſeruatorum multiplices adferri poſſent. 4

Alij enim ſunt ſecundum normam iuris ſcripti.

Alij anormes ſiue anomali aut heterocliti.

Illi, de notoriis tantum cognoſcunt iuriſdictionemque ſuam exercent, ſecundum normam à iuris diſpoſitione eis demandatam. *cap. 1. & cap. fin. de offic. del. in 6.* Hi vero, ad amuſſim in iuriſdictionis exercitio priuilegia propria & diplomata Pontificia ſequuntur. *ca. porro de priuilegiis Beat. Antonius tract. de excommunicatione § 37. num. 3. vol. Oceani iuris 16. Mandoſius de ſignatura Gratiæ tit. de conſeruatoribus. Franciſcus de Platea tract. de excommunic. §. 57. n. 2.*

Præterea, alii ſunt conſeruatores Eccleſiaſtici, rerumque & perſonarum Eccleſiaſticarum à Pontifice iuriſdictionem obtinentes. *d. cap. 1. § fin.* alii vero, ſeculares rerum perſonarumque ſecularium ab Imperatore ſummiſue Princi-

Digitized by Google

cipibus iuriſdictionem habentes. *tot.tit.ff.& C.de defenſoribus ciuitatum.* Rurſus alii conſeruatoris nomen ſibi vindicant, eo quod defenſiola & patrocinium perſonarum,iis eſt à iure demandata. vt ſunt Epiſcopi ſeu locorum diœceſani ordinariive iudices Eccleſiaſtici. *ca. ex parte de foro competent.ca.ex tenore eod. tit. cap.1. & 2. diſt. 87. ca.adminiſtratores 5.quaſt.27. Nauarr.conſ 1. num.4. ne clerici vel monachi, ca.ſignificauerunt vbi DD.de offic.del. Maranta de ordine iudi:.par. 4. diſt.9.num.78.* de quibus ego alio in loco *li.4.q.108.de iuriſdict ord.in exemptos.*

5 Alii, quia rempublicam conſeruant quietam & tranquillam à prædonibus latronibus aliiſque publicam priuatamque quietem turbantibus. *l.3.§.congruit ff. de offic.præſidis.* quales à maioribus noſtris,ſeu huius patriæ Leodienſis ordinibus inſtituti ſunt,hac in patria Leodienſi Vigintiduumviri Tribunal ſeu magiſtratus in ciuitate Leodienſi pertotam hanc patriam ius dicens,ad coercendam vim aduerſus,ac corruptos deprauatosue iudices prætio aut gratia perperam iudicantes,venaleſve ſententias in mercedem proferentes,vt & aduerſus officiales, miniſtroſve iuſtitiæ,vexantes ſubditos & in officiis male verſantes, indebitæque concutientes. Multæ aliæ adferri poſſent.Conſeruatorum ſignanter à ſummis principibus aut rebus publicis inſtitutorum ſpecies vix enim ſunt priuilegia quæ ſuos non habeant conſeruatores.Sed minutim ſingula perſequi,huius non eſt inſtituti.Neque etiam conſtitui cancellos Pontificiarum conſeruatoriarum quos ipſe mihi & quidem,en folle,quod aiunt examinandos circumdedi,excurrere in iure peritus pro re nata ſolutiones quæſtionum quæ in alijs conſeruatoriarum ſpeciebus enaſci poterunt ex hoc canonicarum conſeruatoriarum tractatu,ob analogiam quæ vtrimque intercedit facile mutuabit,nam vti Iulianus & Paulus reſcripſerunt.Non poſſunt omnes caſus ſigillatim comprehendi,ſed cum in aliquo caſu ratio iuris manifeſta eſt, is qui iuriſdictioni præeſt ad ſimilia procedere poterit,bona enim occaſio eſt & cætera quæ tendunt ad eandem vtilitatem vel interpretatione vel certa iuriſdictione ſuppleri. *l.& ideo, l.non poſſunt ff.de legib. ca.inter cœteros vbi gloſſ.in verb.in ſimilibus & DD.de reſcriptis.*

QVÆSTIO SECVNDA.

Sitne conſeruatorum iuriſdictio fauorabilis vel odioſa.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruatores ſicuti tutores dicuntur à conſeruando.*

2. *Iuriſ-*

2. *Iuriſdictio conſeruatorum eſt fauorabilis.*
3. *Opinione aliorum odioſa.*
4. *Intentio efficere non poteſt vt quod odioſum eſt, ſit fauorabile.*

PRæmitto, conſeruatores dici à conſeruando, quod perſonas priuilegiatas 1
reſque eorum ab iniurijs (id eſt ab omni eo quod eis non iure fit. *l. Sed etſi §. 1. ff. ad l. aquil.*) tueantur atque defendant. *Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. de reform. DD. cap. 1. & fin. de offic. del. in 6.* ad inſtar tutorum. *Ioan. Andr. d. cap. fin. in pr. verb. tueantur.* vel eorum qui olim defenſores locorum ſeu ciuitatum dicebantur conſeruent & defendant. *C. de defenſ. ciuitatum Petrus Gregorij in Syntagmate iuris vniuerſi lib. 47. cap. 25. num. 25. antha. vt nulli iudicium Emanuel Roderic. quæſt. reg. tomo 1. quæſt. 65. art. 1.* His loco anteludij præmiſſis.

Reſpondeo, non defuiſſe non infimi nominis iuriſconſultos qui cenſuerint 2
conſeruatorum iuriſdictionem eſſe fauorabilem. *Iaſon. conſ. 145. num. 1. Feli. cap. eam te num. 15. verſi quarta declaratio de Reſcriptis. Gem. cap. cum in illis §. 1. de præbend. in 6. Neuiſan. conſ. 35 num. 7.* quippe quod eorum iuriſdictio verſetur in iure fauorabili quod quilibet in ſuo iure eſt defendendus. *l. æquiſſimum ff. de vſufruct. l. 1. ff. ne vis fiat. l. per omnes. C. de defenſ. ciuitat. Bened. Capra Reg. 48. num. 9. & 10.* 3

Veruntamen verius eſt conſeruatorum iuriſdictionem eſſe odioſam & reſtringendam, ideo quod iuriſdictioni ordinarij, quæ per quam fauorabilis eſt deroget. *DD. cap fin. de offic. del. in 6. Nauar. conſ. 3. num. 3. de offic. del. Emanuel Roder. quæſtionum regularium tom. 1. quæſt. 65. art. 8. & 9. num. 29.* prout concluſi in alio tractatu de iuriſdict. ord. in exemptos. *lib. 1. quæſt. 4. & quæſt. 39. num. 29.* Neque obſtat iuriſdictionem conſeruatorum inductam eſſe in fauorem exemptorum. 4

Intentio enim ſtatuentium efficere non poteſt, vt quod odioſum eſt, ſit fauorabile, nec è contra. *Tiraq. de Retr. conſ. in proemio numer. 68.* Nouumque non eſt eandem diſpoſitionem diuerſis reſpectibus cenſeri poſſe fauorabilem vel odioſam. *Bald l. venia C. de in ius voc. dec. Conſ. 259.* id quod etiam probat Io. à Chokier frater meus ad Reg. Cancell. *Reg. 18. num. 36. fol. 220.*

QVÆSTIO TERTIA.

Conſeruatoribus qualis iuriſdictio competat.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruatores habent iuriſdictionem & mixtum imperium.*

Digitized by Google

2. Habent iuriſdictionem heteroclitam.
3. Cognoſcunt aliquando in prima inſtantia.

1 REgulariter ſimplex iuriſdictio & mixtum imperium niſi tamen pleniſſima omnimodaque iuriſdictio eis ſit demandata. *gloſſ. Clem. 1. verb. omnimodam de foro compet. Ioan. Baptiſta confettius de priuileg. ordinum part. 2.*
2 *tit. 4. cap. 7. de officio conſeruat. fol. 350.* quæ diiudicatio dependet à tenore diplomatis conſeruatorialis vt recte conſeruatores dici poſſunt habere iuriſdictionem heteroclitam ſeu anomalam vti paulo plenius intelligi poterit ex ijs quæ eodem in tractatu tradidi *lib. 4. quæſt. 109. num. 12. & ſeqq. & quæſt. 111 per tot. & eleg. Farinac. dec. 616. per tot. vbi late explicat clauſulas conſeruatoriales part. 2.* Imo vero ha-
3 bere ordinariam poſſeque in prima inſtantia cognoſcere tradit notanter Gregorius Sayrus *in floribus deciſionum lib. 1. tit. 17. de officio deleg. dec. 1. fol. 25.* & etiam Guido Papæ. *Dec. 247.* cenſuit eos habere merum imperium quem vide cum Apoſt.

QVÆSTIO QVARTA.

Conſeruatores an poſſint cognoſcere de debito ciuili.

SVMMARIVM.

1. Poſſe cenſuit Guido & cum eo quidam alij.
2. Non poſſe voluit Alciatus.

1 POſſe cenſuit Guido *dec. 18.* Speculator *de inſtr. edit. §. nunc vero aliqua de vltim. vol. execut. num. 69. verſ. conſeruatores autem, Emanuel. Roderic. quæſt. regul. 65. art. 12. Franciſcus Marius deciſ. delphi. 1087. part. 1.* Tum quod conſeruator vti ordinarius in prima inſtantia cognoſcat. *Greg. Sayrus loco infra citato.* Tum quia per retentionem debiti fit crediti iniuria. *Spec. d. num. 69. gloſſ. cap. ad Apoſtolatus verb. iniuriari de conceſ. præb. in extrauag.* ſignanter cum de debito conſtat, per inſtrumentum publicum iudiciale, confeſſionem partis aut rem iudicatam, tunc enim eſt notoria iniuria de qua etiam conſeruator deputatus ſecundum formam iuris ſcripti cognoſcere poteſt, iuxta Ignatium Lopes *in addit. ad practicam Diaz cap. 3. Emanuel. Roderic. d. art. 12. vbi fuſe.* Tum quod iuriſdictio conſeruatorum ad inſtar ordinariæ iuriſdictionis cenſeatur *Nauarr. conſ. 3. de offic. del. Greg. Sayrus in flor. deciſ. lib. 1. tit. 17. dec. 1. de offic. del. & dec. 2. gloſſ. cap. cum can-*

Digitized by Google

cauſam. verb.delegatus in fin.de app.Neuiſan.conſ.38.numer.11. VVameſius conſ.181. num.4.de appell. Tum quod per retentionem rei ad alium ſpectantis vis dicatur inferri. *L.vim facit qui ff. de vi & vi armat Amanellus de claris aquis ſing. nota quod ſi promiſi.* poſſitque is cuius res retinetur ad ſuum conſeruatorem recurrere *Guiteres pract.quæſtionum lib.3.quæſt.9.gloſſ. d. cap. ad apoſtolatus.*

Non poſſe vero cenſuit Alciatus *de præſumpt.Reg.1.præſumpt. 23.num.3. & 4.* 2
Io Guiteres pract.quæſt.lib.3.quæſt. 9. qui rationibus in contrarium allatis acute reſpondet. De qua quæſtione ego etiam alio in meo tractatu diſſerui *d.quæſt.39. num.31.* Emanuel Roderic. loco iam laudato ſe profundit ac pro affirmatiua concludit reſpondetque antinonijs argumentiſque contrarijs licet, à facto aberret cum pro ſuæ opinionis ſtabilimento laudat Alciatum qui non affirmatiuam quã ipſe ſed negatiuam amplectitur ſententiam, qua de quæſtione vide complura inferius *quæſt.102.103. & 104.*

QVÆSTIO QVINTA.

Conſeruatores an cognoſcere poſſint de cauſa hæreſis.

SVMMARIVM.

1. *Generalis commiſſio non extenditur ad cauſas fidei.*
2. *A delegatis ad Conſeruatores procedit argumentum.*

NEutiquam in cauſis enim hereſcos S. Sedes deputant ſpeciales iudices ſcilicet ordinarios & inquiſitores hæreticæ prauitatis *cap. ad abolendam in fine verſ. Si qui vero fuerint de hæreticis cap. accuſatus § fin. cap. vt officium in pr. & § compeſcendi eod in 6.* generali autem iuriſdictioni per ſpecialem derogatur. *cap. generi de Reg iur. in 6.* Deinde generalis Papæ commiſſio facta delegato 1
non extenditur ad cauſas fidei. *ca. Frater noſter 16. q.1. ca. in generali vbi glo. verb. generali de Reg. iur. in 6.* ergo neque generalis, commiſſio data conſeruatori ad eiuſmodi cauſas fidei extendi non poteſt. A delegatis enim ad conſeruatores 2
procedit argumentum tanquam à genere ad ſpeciem. *gloſſ. cap fin. verb. edita de offic. del in 6. arg. l. ſemper in generalibus de Reg. iur. Nauar. conſ.3. de officio deleg.* Denique fidei fauore multa ſunt ſpeciali iure introducta nedum contra priuilegia ſed & aduerſus communes iuris regulas. *cap. in fidei fauorem cap. accuſatus §. licet § ſane cap. ne aliqui de hæret. in 6.* & ita huic quæſtioni eodem in meo tractatu etiam reſpondi libro 4. quæſt. 47. quod tamen intellectum velim cum ea mica ſalis de qua inferius *quæſt. 96.*

Quæſt.

Digitized by Google

QVÆSTIO SEXTA.

An cognoſcat de cauſis matrimonialibus.

SVMMARIVM.

1. Prælati inferiores poſſunt cauſarum arduarum iuriſdictionem præſcribere.

1 RESpondetur negatiue. Quia matrimoniales cauſæ ſunt Epiſcopales *ca. accedentibus vbi DD. de exceſſ prælat. Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 20. de Refor.* equiparantur enim matrimoniales cauſæ criminalibus. *ca. pen. de Reſt. in integ. gloſſ. Barth. & DD. l. 3 §. quacumque ff. de iureiurando.* de quibus conſeruator non cognoſcit. Idque niſi diploma conſeruatoriale aliud diſponat vti iam quæſtione ſecunda diximus. *arg. cap 2. de officio vicarij in 6.* aut niſi etiam conſuetudine vel præſcriptione aliud ſit iudicatum. *Nauar. conſ. 3. num. 4. de offic. del. ca. auditis vbi DD. de præſcript. Abb. d. ca. decedentibus nu. 3 vbi etiam apoſt.* poſſunt enim Prælati etiam Epiſcopo inferiores iuriſdictionem talium cauſarum præſcribere. *ca. 1. de conſt. in 6. c. 1. de conſang. Couarr. in epit. q. 2. cap. 8. § 12. Abb. d. cap. auditis Sayrus in floribus deciſionum titul. 17. de offic. deleg. dec. 2. qua de re vide plenius infra quæſt. 96.*

QVÆSTIO SEPTIMA.

Conſeruatorum iuriſdictio an poſſit prorogari.

SVMMARIVM.

1. *Iuriſdictio ad vniuerſitatem cauſarum poteſt prorogari.*
2. *Item iudicum ſpecialiter deputatorum puta ſcholarium artificum,* &c.
3. *In actu mixto qualitas præponderans eſt conſideranda.*
4. *Quatuor ſunt prorogationis ſpecies.*
5. *De prorogatione rei ad rem.*
6. *De prorogatione loci ad locum.*
7. *De prorogatione temporis ad tempus.*
8. *De prorogatione perſonæ ad perſonam.*
9. *De prorogatione cauſarum meri & mixti imperij.*

DE

Digitized by Google

DE Conſeruatoribus deputatis ad vniuerſitatem cauſarum dubium non-non eſt iuriſdictio enim ad vniuerſitatem cauſarum delegata poteſt pro- 1 rogari. *Abb.cap.de cauſis de offic.del. Menoch.de arb iud. quæſt.67.nu.54. Abbas cap.1.& 9.num.5.vbi Felin.num.6.verſ.ſexto fallit de iudiciis.* quia iudices ad vniuerſitatem cauſarum delegati ordinarijs æquiparatur. *late Fel.cap qualiter & quando de accuſat.gloſſ.cap.cum cauſam de appell. Abbas cap.P.& G.numer.5.de offic.delegat.* confirmo id ex ijs quæ libro de iuriſdictione ordinarij in exemptos primo *quæſt.45.* adduxi arguendo ab habentibus iudices ſpeciales ad hanc ex- 2 emptionum materiam. Sicut enim iuriſdictio fiſci prorogari poteſt. *l.1.C.de iuriſd.om.iud.iudicum.*ac iudicum v.g.artificij lanæ eſt prorogabilis. *afflictus de 27.* item iudicum ſcholarum. *Neuiſan.conſ.35.num.10. Barth.l.1.nu.8 ff.de iudic. Abb. d.cap.P.& G.num.14.* ita & conſeruatorum Æquiparatorum enim eadem eſt ratio & iuris diſpoſitio. *Præſes in locus loco ab æquiparatis.* & ita hac in quæſtione concludit Innocentius. *cap.1.num.7.de offic.del.in 6.vbi Ioan.Andr.numer.9. & Geminianus.*Neque dum ita concludo immemor ſum eius ſententiæ quam alio in loco comprehenſus ſum. *de iuriſdict.ord.in exempt.lib.2.quæſt.11.* Iudices nimirum exemptorum prorogari non poſſe. Etenim Imbertus quem eo loco in autoritatem adduxi intelligendus eſt de iudicibus ſingularibus perſonis & cauſis delegatis non vero de deputatis ad vniuerſitatem cauſarum quales magis ordinarijs quam delegatis comparantur. *Nauar.conſ.3.de offic.deleg. Abb.cap.P.& G.num.5.de offic.deleg.* & propterea ordinariorum naturam quorum iuriſdictio prorogabilis eſt induentes eiuſmodi delegatorum iuriſdictionem prorogabilem eſſe etiam dicendum eſt. *arg.l.cum quæritur vbi D D.ff.de ſtatu hominum.* nam 3 & iuxta notabilem illam iuris teoriam in omni actu & diſpoſitione qualitas cauſæ quæ præponderat in actu mixto ſemper eſt attendenda. *D D.d.l.cum quæritur Cranetta ad Rubr.ff.de legatis num.152. Abb.cap.1.de Reſcriptis Rebuffus de priuilegijs ſcholarium priuilegio 105.*

Cum autem varie ſint prorogandæ iuriſdictionis ſpecies ſcilicet. 1. de re ad 4 rem. 2. de loco ad locum. 3 de tempore ad tempus. 4. de perſona ad perſonam. Quæſtio eſt an his in ſingulis ſpeciebus conſeruatorum ſeu iudicum exemptorum iuriſdictio poſſit prorogari. Paucis vt ad ſingulas prorogationum ſpecies reſpondeam. Quo ad primam quæ eſt de re ad rem verbi gratia ſi iudex non poſ- 5 ſit cognoſcere niſi de ſumma certæ quantitatis licebit partibus ſi velint prorogare & conſentire vt cognoſcat de ſumma maioris quantitatis. *l.ſi idem cum eodem.l.cum quadam §.quoties ff.de iuriſdict.om.iud. l.de qua re §.1.ff.de iud. Bald.l.ſi qui ex conſenſu C.de Epiſc.audient. Abb.cap.P.& G.num.12.de offic.deleg. Marant. d.diſt.12.num.3.* Idque niſi iudex deputatus ſit cum dictione taxatiua vti ſuperius oſtendi. *§.Scholio 157.*

Digitized by Google

6 Quo vero ad ſecundum ſpeciem quæ eſt de loco ad locum quæſtio controuerſa eſt, an prorogatio fieri poſſit. Affirmatiuam tuetur. Barth. *in l. quæro ff. de ſolut. Alex. & DD. l. fin. ff de iuriſ. om iud. Abb. d. cap. P. & G. num. 14. & 15.* ita tamen ſi iudex iſtius loci conſentiat vti plenius explicat Maranta. *d diſt. 12. num. 5. verſ. exemplum de quarta. Abb. d num 14. & 15.* at vero negatiuam quod hac in ſpecie prorogatio non admittitur tenet Baldus *in l. 1. verſ. 3. quero c. de iuriſd om. iud. & in d. l. ſi quis ex conſenſu.*

7 Quo ad tertiam ſpeciem prorogationis de tempore ad tempus hoc eſt an iudices habentes iuriſdictionem limitatam ad certum tempus poſſint conſentientibus partibus eam poſt tempus exercere. Reſpondetur poſſe niſi coram eiuſmodi iudicibus prorogatio ſit prohibita. *l. 2 §. ſed ſi iudex ff. de iudiciis. Marant d. diſt. 12. num 3. verſ exemplum de tertia. cap. de cauſis vbi DD. de offic. del. Abb. cap. P. & G. num. 12 eod. tit.* idque dummodo prorogatio non extendatur in tempus ſucceſſoris in iuriſdictione. *Abb d. loco.*

8 Poſtremo quo ad quartam ſpeciem prorogationis de perſona ad perſonam & hæc permiſſa eſt. *lib 1. & 2. ff de iudiciis, l. ſi conuenerit de iuriſdict. om. iud. Maranta d. diſt 12. num. 5.* Licet autem Abbas *in d. cap. P. & G. num. 5. & 13. de offic. deleg.* ſentiat in delegato prorogationem de perſona ad perſonam admitti non poſſe libentius tamen deſcendo in opinionem Innocentij in *cap. 1. num. 7. de offic. del.* Felin. *d. cap. P. & G.* Gloſſæ *l. 1. ff. de iudic.* cuius autoritatem cœteris præponderare teſtatur Antonius Corſetus *Tract. de autoritate gloſſæ.* idque quia conſeruatores & iudices exemptorum plerumque ſunt ad vniuerſitatem cauſarum deputati quæ cum ad inſtar iuriſdictionis ordinariæ cenſeatur. *gloſſ. cap. cum cauſam de appell. Hoſtienſ cap. quoniam Abbas de offic. del. Abb. cap. P. & G. num. 5.* conſequens etiam eſt vt eiuſmodi iuriſdictio quæ inſtar ordinariæ cenſetur prorogabilis ſit ad inſtar ordinariæ de perſonis iuriſdictioni ſubiectis ad perſonas extraneas iuriſdictioni alioquin non ſubiectas. *l. 1. & 2 ff. de iud. l. 1. C. de iuriſd. om. iud. cap. ſignificaſti de foro comp. Abb. d. cap. P. & G. nu. 13. in fine.*

9 Quid autem de prorogatione cauſarum meri & mixti imperij item in ſpecie criminalium ſpiritualium beneficialium nec non de prorogatione tacita plenioris eſt examinis de qua materia videri poterit Abbas *d. cap. P. & G. n. 15.*

QVÆSTIO OCTAVA.

An Conſeruatores procedere poſſint in ferijs.

SVM-

SVMMARIVM.

1. *Feriæ ſunt duplicis ſpeciei.*
2. *Diuinis & repentinis ferijs renunciari non poteſt.*
3. *Conſeruatores procedunt in ferijs ruſticis.*

DIſtinguo ferias tripartitim in diuinas repentinas & ruſticas hominum fauore introductas, Diuinæ feriæ ſunt quæ diuini cultus gratia ſunt introductæ. Repentinæ vero quæ nec opinato indicuntur vt puta propter publicam aliquam lætitiam aut etiam triſtem aliquem caſum Ruſticæ quæ publicæ vtilitatis cauſa videlicet meſſium aut vindemiarum gratia conceduntur. *Spec. de ferijs.* 1 Diuinis & repentinis prenunciari non poteſt & proinde conſeruatores in iſtis ferijs procedere non poterunt. *Spec. de ferijs.* 2 At vero in ferijs ruſticis procedere poterunt etiam partibus inuitis ſi diplomati conſeruatoriali inſit (vt plerumque ineſt) facultas procedendi de plano ſiue figura iudicij, hæ enim 3 clauſulæ facultatem implicant procedendi in feriis. *Guido de Reſcriptis numer. 10. Barth. l. nec quicquam §. de plano de offic. proconſ. Pariſ. de puteo de S. iudicatur verb. feriæ. Clem. ſæpe de verb. ſignif.* confirmatur. Quia conſeruatores ceſſantibus dictis clauſulis poſſent cognoſcere de interdicto recuperanda quod ferijs impediri non poteſt. *Capell. Tholoſ. quæſt. 159.* vt etſi quæſtio eſſet de iniuriatam atroci quæ celari non poſſet. *l. eadem de ferijs. Alciat. lib. 1. de verb. ſig.*

QVÆSTIO NONA.

An conſeruatores habeant tribunal.

SVMMARIVM.

1. *Tribunal quid ſit.*
2. *Delegati non habeant tribunal.*
3. *Conſeruatores extra locum conſeruatorialem ius non dicunt.*

SI proprietatem elegantiamque verbi Tribunal quam latinitatis vindex Budeus in *annotat. ad pandectas l. 1. ff. de iudicijs.* deſcripſit teneamus non 1 habebit. Quia tribunal locus eſt in quo ordinarij ius ſolent reddere proinde cum conſeruatores proprie non ſint ordinarii tribunal proprie non poſſunt dici habere. *Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. de Reform. l. pen. ff. de inſt. & iure. Cagnolus d. l. 1.*

num.25. & 39. vbi & Barth. ff. de iud. vt nec delegati dicuntur habere tribunal.
2 *Cagnol. & Barth. d. loco. Albericus in dictionario verb. tribunal.* cum itaque conſeruatores non habeant tribunal ſeu certum locum more maiorum dictioni iuris deſignatum ſi locum aliquem elegerint poterunt poſtea pro re nata aut impedimentis emergentibus mutare. *Barth. d. l. 1. num. 8. cap. ſtatuimus de offic. del. in 6.*
3 *Clem. 1. de foro com.* Si modo tamen fines diœceſis ad cuius tutelam ſeu conſeruationem ſunt deſignati non egrediatur nec enim id poſſunt. *cap. fin. § conſeruatores & § fin. de offic. del. in 6. Aufrerius de poteſtate Eccleſiæ ſuper laicis num. 9. verſ. vndecimo poteſt. Fel. cap. nonnulli num. 1. de Reſcriptis.* Idque niſi obſtet diploma conſeruatoriale eoque ſenſu Concilio hanc quæſtionem cum iis quæ dicta ſunt quæſt. 1,

QVÆSTIO DECIMA.

An Conſeruator poſſit tanquam ſuſpectus recuſari.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruator recuſari non poteſt niſi ſit ad vniuerſitatem cauſarum.*
3. *Conſeruator qui de notorio cognoſcit an poſſit recuſari.*
4. *Ritus recuſandi conſeruatores.*
Arbitri quales eſſe debeant.
5. *Conſeruator ſuſpectus an poſſit alteri cauſam ſubdelegare.*
Delegatus principis poteſt ſubdelegare.
6. *Subdelegare an poſſit dum cognoſcitur de cauſa recuſationis.*
7. *Subdelegatus à conſeruatore an recuſari poſſit.*

1 RESpondi in toties iam citatu tractatu noſtro de iuriſdictione ordinar. in exemptos *lib. 1. quæſt. 39. num. 33.* recuſari non poſſe. *Innocent. d. cap. 1. nu. 4. & DD. ibid de offic. del in 6. Syluester verb. conſeruator numer. 5. Canalc. dec. 33 num. 15. part. 2.* declaro tamen non præcedere in conſeruatoribus ad vniuerſitatem cauſarum aut cum indagine iudiciali procedentibus idque arguendo à delegatis ad conſeruatores quod eſſe validum iam quæſtione quarta oſtenſum eſt. *Clem. ſæpe verb. declaratio de verb. ſig. Lancel. de attent. part. 2. cap. 5. numer. 64. VVamſius conſ. 181. de appell. tom. 1.*

Declaro 2. vt conſeruator qui de notorio cognoſcit cuius pœna non eſt certa ſed arbitraria poſſit etiam recuſari. *Milis in repert. verſ. iudex non poteſt recuſari fol. 111. & verb. notorium fol 278. vbi diſtinguit gloſſ. cap. 1. de offic. deleg. in 6. Anton. cap.*

Digitized by Google

cap.cum ſpeciali verſ.oppono quod non poſſit de appellationibus.

Quo ritu autem conſeruator ſit recuſandus Concilium Tridentinum oſtendit. *ſeſſ.14.cap.5. de Reform.* & Doctores *cap.cum ſpeciali de appellat.* Paucis arbitri à recuſante debent denominari intra dies tres à die ſuſpicionis allegatæ alioquin proceſſus iudicis recuſati ſubſiſtit. *Caual. dec.28.nu.97.& ſeqq part.2.l.fin.C. de iudic.pract papienſis in forma libell.declinat.iudicii.gloſſ.verb. iudicem ſuſpectum nu. 5.* citata in hunc finem parte aduerſa.*pract.papienſis d.loco.* Debent autem arbitri eſſe de iuriſdictione iudicis recuſari. *Spec.de recuſ.§.effectus autem numer.2.Caualc. vbi ſupra num. 110.* qui ſtatuet eis tempus intra quod quæſtionem ſuſpicionum definiat.*Spec.d §.effectus nu.13.cap legitima vbi DD.de app. in 6.* 4

Sed an conſeruator recuſatus poterit alteri cauſam ſubdelegare Wameſius reſpondit poſſe. *Conſ.181.num.3.& 4.de appellat.tom.1.DD.cap. iudex de offic. del. in 6.* Tum quia delegatus principis poteſt ſubdelegare. *d.cap. iudex DD. cap. cum ſpeciali de appellat.* Tum quia conſeruatores ad vniuerſitatem cauſarum deputati ordinariis æquiparantur. *VVameſ.d.conſ.181.num.7.* qui ſi recuſentur poſſunt cauſam alteri ſubdelegare. *cap.ſi quis contra de foro competent. gloſſ. d.cap. cum ſpeciale verb.recuſatoris dec.Thol.355. Federicus de Senis conſ. 24. Franc.d.cap.iudex num. 5.* 5

An autem dum de cauſa ſuſpicionis cognoſcitur ſubdelegare poſſit vide Wameſium *d conſ.181.& Philip.Franc.d.cap.iudex Barth. Brixienſem in dominicalib. quaſtionibus quæſt.74.vol.Oce.17.fol.31. vbi dicit ante propoſitam recuſationem ſubdelegare poſſe ſed ea pendente an poſſit, vide ibidem d.nu.4.apud VVameſium.* 6

Quid porro dicendum ſit de ſubdelegato à conſeruatore an is recuſari poſſit reſpondetur ex capite conſeruatoris delegantis recuſari nō poſſe ſed bene ex proprio ſubdelegati capite vtpote aliqua legitima ex cauſa eius caput ſeu perſonam concernente. *Bartholomeus Brixienſis dominicali quæſt.74. VVameſ.d.conſ. 181.* cætera huius farinæ pleniore manu diſcuſſa reperientur apud Caualcanum Speculatorem & alios hic laudatos. 7

QVÆSTIO VNDECIMA.

Conſeruatores quibus poſſint inhibere.

SVMMARIVM.

1. Conſeruatores poſſunt quibuſcumque inhibere.

2. Conſeruato eſt delegatus principis maior quouis ordinario.

3. Inhibere poteſt legato S. Sedis.
4. Inhibere non poteſt in præiudicium eius qui conſeruatoriam conceſſit.
5. Conſeruator an poſſit alteri conſeruatori inhibere.
6. Conſeruator procedendo aduerſus Epiſcopos quali prudentia vti debeat.

1 Reſpondetur quibuſcumque. Et quidem in primis ordinario qualicumque. *cap. 1. & fin. de offic. deleg. in 6. Concil. Trid. ſeſſ. 7. cap. 14. de reform. Guiteres lib 3. pract. quæſt. cap. 10.* eſt enim conſeruator delegatus principis & eo
2 nomine maior quolibet ordinario. *ca. ſane. de officio del. ca. paſtoralis §. præterea de offic. ord. Mandoſ. de inhibitionib. quæſt. 5.*

3 Poteſt præterea inhibere legato ſedis Apoſtolicæ. *Anchar. ibid. Cardinalis Tuſcus in ſuis concluſionibus verb. Conſeruatores, Rom. conſ. 3. vol. 4. Specul. de legato §. ſupereſt num. 48. Lancel. de attentatis part. 2. cap. 20. in præfat. nu. 60. Gomeſius Rep. cap. ſtatutum n. 8. de Reſcript. in 6.*

4 Non tamen poterit inhibere in præiudicium eius qui conſeruatoriam conceſſit rationibus alibi allatis. *lib. 1. de iuriſdict. ord. in exemptos quæſt. 17. numer. 21.*
5 Maior difficultas eſt an conſeruator poſſit alteri conſeruatori inhibere? Reſpondetur etiam poſſe ſi is cui inhibetur aliquo reſpectu ſit inferior ſeu non habent iuriſdictionem parem. Vt etſi conſeruator per ſuam inhibitionem alterū conſeruatorem præueniſſet. *Lancel. de attentatis cap. 20. in præfat. nu. 160. & ſeqq. & declar. quinta eodem capite. Mandoſius de inhibitionibus quæſt. 4. & 8. de iuriſdict. ord. in exempt. quæſt. 39. num. 16.*

Si autem controuerſia ſit inter conſeruatorem & ordinarium de iuriſdictione, Conſeruatoris eſt cognoſcere quia dignior eſt. *Rom. conſ. 412. DD. cap. paſtoralis de Reſcriptis, DD. l. cum quæritur ff. de ſtat. hom.*

At vero ſi controuerſia vertatur inter duos conſeruatores ſibi omnino pares & æquales aut cauſa eſt vtrimque ad principem ſeu Pontificem remittenda vti oſtendi *d. quæſt. 39. num. 161.* vel certe eligendi ſunt arbitri qui iuriſdictionis hanc quæſtionem decernant. *cap. cum contingat. de Reſcript. cap. ab arbitris de offic. deleg. in 6.* tantiſperque ſuperſedendum dum cognitum ſit an & quando conſeruator conſeruatori poſſit inhibere. *Rom. d. conſ. 412. Lancel. d. cap. 20. in præfat. Mandoſ. de inhib. quæſt. 4. & 8.*

6 Porro inhibendo Epiſcopis procedendoque aduerſus eos vtatur ſalis mica atque prudentia quam tradit Alexander Quartus. *cap. quia Pontificali de offic. del. in 6.*

QVAEST.

Digitized by Google

QVÆSTIO DVODECIMA.

Quid ſi ſint plures conſeruatores an iniuriatus implorare poſſit officium eius qui remotior eſt à domicilio iniuriantis.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruator qui remotior eſt à domicilio partium non poteſt adiri.*
2. *Mens Pontificis eſt ne partes ſumptibus grauentur.*
3. *Mens in priuilegijs praeualet ſcriptura.*
4. *Culpa eſt facere id quod alteri nocet & ſibi non prodeſt.*

MInime. *Io. Andr. in add. Spec. de officio delegati* §. *ſequitur num. 1. ſuper verb. Sed nunquid Emanuel Roderic. quaeſt. Regul. tom. 1. quaeſt. 65. art. 8. Peckius de iure ſiſtendi cap. 2. num. 6.* Tum quod ea mens videatur fuiſſe Pontificis 1 2
ne damnum proximo inferatur ſine cauſa, *cap. cum paratus 24. quaeſt. 1. cap. cauſam de Reſcriptis, cap. ex parte 2. de officio deleg. cap. quamuis de in ius vocando, l. ſi quando C. de inoffic. teſt.* vti adhuc ſupra oſtendi, §. *14. Scholio 194.* mens autem in 3
priuilegiis ſemper præpollet ſcripturæ, *ca. in his vbi gloſſ. de priuileg. ca. intelligentia, c. praeterea de verb. ſig. & ſcripſi infra quaeſt. 106.* Tum aliis rationibus quas attuli in d. tractatu *lib. 4. quaeſt. 87.* è quibus hanc depromo in culpa doloque verſari eum qui id facit quod ſibi non prodeſt & alteri nocet. *Menoch. libr 1. praeſ. 4.* 4
num. 97. Reſtringo tamen hanc teoriam niſi conſeruator qui vtrique parti magis eſt ad manum ſit impetranti ſuſpectus nolitque ſubdelegare tunc enim eo poſtpoſito licet adire remotiorem etiam cum diſpendio partis alterius ordinata enim charitas incipit à ſe ipſo, *can. qui vult de poenit. diſt. 3. l. praeſes C. de ſeru. & aqua.*

QVÆSTIO DECIMA TERTIA.

An Conſeruatores ſalarium exigere poſſint.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruator non exigit ſalarium ſed expenſas quas extra domicilium facit idque niſi obſtet conſuetudo.*
2. *Munera non poteſt accipere.*

3. Eſcu-

3. Eſculenta & poculenta recipi poſſunt quæ tribus dietis conſumi poſſunt.
4. Abſtinendum à xenijs & muneribus.
5. Merces conſeruatorum eſt participatio in bonis operibus ordinis cuius ſunt conſeruatores.

1 REſpondetur non poſſe.*ca.cum ab omni de vita & honeſt.cler.d.* §. *inſuper & d. cap.fin.*§.*circa munera de offic.del.in 6.* Expenſas tamen quas extra domicicilium facere cogitur exiget.*cap.d.cum ab omni,* in quibus non tenebitur deducere eas quas domi eſſet facturus. *gloſſ.d.*§.*inſuper verb.moderatas.* licet aliud in ordinario obtineat. §.*illud autem auth.de manda principum* , id quod cum mica hac ſalis eſt intelligendum niſi obſtet conſuetudo nam tunc poterit exigere ſportulas moderatas. *Veſtrius in praxi Romana lib.7.cap.1.num.13.Card.Clem.ſtatutum de elect.Iaſon.*§.*Tripti num.46.inſtit.de act.* Quæ librandæ & iuſta trutinæ penſandæ ſunt ex cauſæ qualitate ac loci conſuetudine.*gloſſ.d.*§.*aſſeſſorem arg.l.1.* §. *in honorarijs ff.de varijs & extraord.*

2 Porro munera accipere nullo modo poſſunt quæ ſi accipiant reſtitutioni ſunt obnoxij vti ex profeſſo tractat Nauarrus *de datis & promiſſis pro inſtit.vel gratia.* ſacra enim ſcriptura munerum corruptelam deteſtatur. *Eccleſ.cap.20.verſ.30.cap. 40.verſ.14. Deuter. 16.* Sed & ethnicorum ſchola quibus non incognita adagia Bouem habere in lingua Haſtis argenteis pugnare Argentaginem pati de quibus Eraſmus in chiliad. Aulus Gellius,*lib.noct.att.9 c.9.& 10.* Imo & Poetæ.

Munera crede mihi excæcant homineſque Deoſque
Placatur donis Iuppiter ipſe datis
Quid faciet ſapiens ſtultus quoque munere gaudet
Ipſe quoque accepto munere mitis erit.

3 Excipiunt tamen Doctores noſtri eſculenta & poculenta quæ pauculis diebus conſumi poſſunt.*d.cap.ſtatutum* §.*inſuper de reſcript.in 6.l.plebis cito ff.de offic.præſidis,l.ſolent* §.*non vero in totum ff.de offic.proconſulis,* atque id quidem non indiſtincte ſed cum mica ſalis Imperatorum Sencri & Antoni.*in l.ſolent de offic.proconſ.*

Neque omnino neque ſemper neque ab omnibus
Sed quot diebus eiuſmodi eſculenta circumſcribemus.

Doctores ijdem circumſcribunt tribus diebus conſumenda. *Menoch.de arb.iud. caſu 517.num.9.Farinac.in pract.crim.quæſt.111.art. 10.nu. 260. Greg.13.in ſua conſtit.* alij iudicantis arbitrio & conſcientiæ timoratæ relinquunt qui id ex dignitate conſeruatoris eiuſque familiæ trutinabit.*Spec.de Salar.iud.num.5.Farin.d.art.10. num.258.l.pen.C.de fabricenſ.lib.11.cap.licet de priuileg.in 6.*

4 Ego vero cenſuerim xeniis plane abſtinendum. Nam beneficium accipere libertatem eſt vendere inquit Publius.Deinde prudens & ariſtachus iudex facile circumſpicit niſi talpa ſit cœcior non alio fine xeniis ſe peti quam vt demulcea-

ceatur cenſeturque iuxta illud Poetæ:

Munera crede mihi miſit ſed miſit in hamo
Et piſcatorem piſcis amare poteſt.

Item:

Cum me captabas, mittebas xenia nobis
Iam cum cœpiſti mittis auare nihil
Vt captum teneas capto quoque munera mitte
De cauea fugiat ne male pactus aper.

Conſiderareque debent conſeruatores pro iuſtitiæ mercede repoſitam eſſe 5 mercedem & proemium in cœlis. Idque maxime conſeruatoribus regularium qui loco retributionis omnibus priuilegijs & gratijs ſpiritualibus conceſſis ordinibus quorum ſunt conſeruatores perfruuntur, eiſque bonorum merita quæ in ordine fiunt etiam communicantur, quibus etiam ſemel in vita & in morte plenaria omnium peccatorum indulgentia conceditur, cum facultate conſequendi omnes & ſingulas indulgentias peccatorumque remiſſionis diebus ſtationum Eccleſias vrbis & extra muros viſitantibus conceſſas recitando quinquies orationem dominicam cum angelica ſalutatione veluti priuilegio Iulij cautum eſſe refert Ioannes Baptiſta Confettius, *de priuilegiis ordinum mendicantium & non mendicantium part. 2. tit. 4. cap. 9. in fine fol. 355.*

QVÆSTIO DECIMA QVARTA.

Aſſeſſores conſeruatorum an ſalaria exigere poterunt.

SVMMARIVM.

1. *Aſſeſſores conſeruatorum exigunt ſalaria.*
2. *Salarium vnde dicatur.*
3. *Sportulæ qualiter ſunt metiendæ.*

POterunt. *Specul. lib. 1. tit. de aſſeſſore §. de ſalario aſſeſſoris DD. præcedente quæſtione citati,* ſalarium enim ſecundum Plinium, *lib. 3. hiſtor. Natur.* dicitur 1 à ſale ſine quo ſicut nemo hanc vitam recte traducit ita neque nemo commode ſine ſalario. Nam quod Principibus eſt aurum coronarium. Medicis 2 Iatrea, præceptoribus didaſcalia, Artificibus epihera, beneficis chariſteria hoc aſſeſſoribus eſt ſalarium ſportularum. *Alciat. l. inter domum ff. de verb. ſignificat.*

Porro ſportulæ de quarum varia ſignificatione varia adfert Cuiacius *in paratit.* 3

ratit. C. tit. de ſportulis, ſeu ſalaria aſſeſſorum debent librari & æqua penſari trutina ex qualitate cauſæ partium conditione præſtantia aſſeſſoris denique conſuetudine loci. *gloſſ. d. §. aſſeſſorem argum. l. 1. §. in honorariis ff. de varijs & extra ord. cognit.*

QVÆSTIO DECIMA QVINTA.

Notarijs Conſeruatorum an ſalaria debeantur.

SVMMARIVM.

1. *Notarij conſeruatorum exigunt ſalaria.*
2. *Notarijs obſtat præſumptio maleuerſationis in officio.*
3. *Notarios quis deſignare poſſit & quales, in cauſis quæ agitantur.*
4. *Illegitimus & male affectus an poſſit eſſe notarius.*

1 NVlla ratio eſt cur exigere non poſſint, ſed ita ne modum excedant, *d. cap. ſtatutum §. notaries Imbert. inſt. forenſ. lib. 1. cap. 6. gloſſ. verb. Merces.* in quo cum ſæpe culpandi ſunt. *Imber. d. loco Gail. obſ. 104. numer. 6. libr. 1.* ob
2 culpæ frequentiam aduerſus eos voracitatis præſumptionem iura induxerunt. *l. 1. C. de numerariis lib 12. Lucas de Penna l. quemadmodum verſiarios C. de agric. & cenſit. lib 10. per l pen. C. de priuileg. eorum qui palat. militum, Iacobi in ſua practica: tit. de actione mandati contraria.*

3 Hinc eſt quod licet ordinariam habens iuriſdictionem imo opinione nonnullorum delegatam. *Aufrerius de poteſtate Eccleſiæ ſuper laicis num. 27. verſ. 35. Spec. de inſtr. edit. § reſtat. verſ. ſed quis poteſt.* notarium creare poſſit etiam laicum in cauſis Eccleſiaſticis coram ſe vertentibus. *Hoſtienſis in ſumma de fide inſtrum. num 3. Abbas cap. decernimus num. 14. de iudicijs.* non tamen niſi ſit bone famæ &
4 legitimo matrimonio procreatus. *Piaceccius in praxi Epiſcopali cap. 4. artic. 1. nu. 40 ſuſius in aurea armilla verb. tabellio num. 3. Anchar. tract. de poteſt. Papæ.* alioquin eius actis fides non haberetur. *Alex. conſ. 8. vol. 2. Marſilijs ſing. 273.* quod limitarem niſi eſſet bonæ famæ & ſolitus ad eum haberi recurſus. *Barth. l. eadem num. 3 & 4 ff ad l. iul. repetundarum.* Quid autem de notario excommunicato. *v. de remiſſiue apud Bartholum dicto loco num. 5.* Deinde licet iudex quilibet ordinariam & delegatam habens iuriſdictionem poſſit ſibi eligere nuntios & apparitores per quos ius poſſit adminiſtrare. *gloſſ. & Bald. & quando iudex l. 2. C. de ſportulis.* ita tamen dummodo viles & infames non aſſumant. *Nicolaus Ruickerus de of-*

Digitized by Google

de officio commiſſarij in gloſſ. & verb. aſſumendo verum fol. 13. Abb. in cap. 1. numer 33. verſ. an autem vbi etiam Ripa num. 90. verſ. limita de iudicijs.

QVÆSTIO DECIMA SEXTA.

An à Conſeruatoribus cadat appellatio & ad quem.

SVMMARIVM.

1. *A conſeruatoribus iuriſcripti non appellatur niſi adferatur cauſa obfuſcans notorium aut inhibitio ſuperioris aut cauſa rationabilis.*
2. *Appellari non poteſt niſi à grauamine vim habente diffinitiuæ.*
3. *Appellandum à conſeruatore deputato à S. Sede ad Papam niſi legati Papæ aliud habeant in facultatibus.*
4. *Subconſeruatorum poteſtas & ad quos ab eorum ſententiis ſit appellandum.*

DIco primo. A conſeruatoribus deputatis in terminis iuris ſcripti qui tantum cognoſcant de notorijs appellari non poſſe. *gloſſ. cap. 1. de offic. deleg. in 6. Abb. conſ. 100. num. 3. & 4. part. 1. Cardinalis Tuſcus in ſuis concluſionib. verb. conſeruator num. 6. Silueſter in ſumma eodem verbo num. 3.* Quia in notorijs appellari non poteſt *cap. cum ſit Romana §. ſin autem, cap. peruenit, cap. conſuluit de appell. in 6 late Farinac. in pract. crim. quaeſt. 21. num. 117. Maranta de ord. iud. part. 6 actu 2. in deciſorijs num 282.* 1

Limita 1. niſi adferatur cauſa obfuſcans notorium. *gloſſ. cap. Romana §. ſi autem verb. mandetur & ibi doct. præcipue in Monach. num 13. de appel. in 6. Franc. cap. cum ſpeciali § porro numer. 7. de appell. Farin. in pract. crim. lib. 1 tit 3 q. 21. n 118.*

Limita 2. niſi ſequatur inhibitio ſuperioris. *DD. d cap. Romana § ſi autem Couarruu. pract. quaeſt. cap. 15. num. 1. & cap. 23. num. 5. verſ. 2. concluſio. Farin. d. quaeſt. 21. num. 121.* aut appellationi adijciatur cauſa rationabilis. *Marant d. n. 282.*

Limita 3. in notorio probationis. *Lancelott. de attentatis cap. 12. limit 9. n. 22. Far. d. quaeſt. 21. num. 124.*

Limita 4. in notorio per famam. *Lanc. d. lim 9 n. 22. Far. d. q. 22 n. 125.*

Limita 5, quando quis condemnatur vti de re notoria ſecus ſi ſimpliciter condemnaretur, nam tunc condemnatus appellare poſſet & iudex appellationi deferre teneretur. *d. cap. Romana § ſi autem, Salicet. l. ea quidem col ſin. C. de accuſationibus, Far. d. loco n. 126.*

Limita 6. Licet appellari nequeat à diffinitiua ſuper notorio poterit tamen ap-

appellari ab illius declaratoria. *Fel.cap. Rodolphus col.pen. verſ. & appellari poteſt de reſcriptis. Lancel.d.lim. 9.n.13.*

2 Dico ſecundo, à conſeruatore appellari non poſſe niſi à grauamine vim habente diffinitiue. *Conc.Trid.ſeſſ.24.cap. 20. in quam rem conferunt ea quæ fuſe ſupra attuli Scholio 185.*

3 Dico 3. à conſeruatore deputato à S.Sede appellandum ad Papam & non ad alium inferiorem etiamſi eſſet legatus à latere. *Card. Truſcus d. verb. conſeruator num.6. Anchar.conſ.132. Ruinius conſ.3.lib.4. ſcripſique lib.1. de iuriſdict. ord. in exempt. quæſt.39.10. Baptiſta Conſetus de priuileg.ord. part.2.tit.4. de officio conſeruat. verſ. præterea in fin. fol.353.* adeo vt contraria conſuetudo non valeat. *Ruinius d. loco Mandoſ. de inhibit. quæſt.4. num.10.*

Declaro tamen id non obtinere ſi legatus ne dum à latere ſed quiſpiam illius inferior habeat in ſuis facultatibus cognitionem appellationem à conſeruatoribus interpoſitarum vti nunc habet Reuerendiſſimus.

4 Quid autem reſpondendum ſit de ſubconſeruatoribus late & docte explicatum relinquit Nicolaus Belloneus antiquus Academiæ Dolanæ anteceſſor in quæſtione quam anno 1548. mouit atque typis mandauit quam hic pro autoris ac materiæ raritate eius conceptis verbis recenſebo.

QVÆSTIO SVBALTERNA.

Ad quem ſit appellandum à ſubconſeruatore, Et an à delegato Epiſcopi poſſit appellari ad eius officialem generalem vel ad ſummum Pontificem.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruator cenſetur iudex delegatus & num.8.*
2. *Appellatur à ſubdelegati à principe qui totum ſubdelegauit ad principem non ad ſubdelegantem.*
3. *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum equiparatur ordinario.*
4. *Appellatur à delegato ordinarij ad ipſum ordinarium.*
5. *Epiſcopi & eius officialis generalis eſt vnum & idem tribunal & nu.21.*
6. *Conſeruatorum quod ſint ſpecies.*
7. *Conſeruatorum poteſtas hodie eſt ampliata.*
8. *Conſeruator quamuis conſtituatur conſeruator & iudex, non tamen deſinit eſſe conſeruator effectiue eſt maxime vt ibi.*
9. *Conſeruator quamuis ſit delegatus non eſt tamen ad vniuerſitatem cauſarum*

ſedi

ſed ad generalitatem.

10. Delegatus ad vniuerſitatem generalitatem & particularitatem cauſarum quis dicatur.

11. Inquiſitores dicuntur delegati ad generalitatem non ad vniuerſitatem cauſarum.

12. Vtilitas eſt maxima cognoſcere an quis ſit delegatus ad generalitatem vel vniuerſitatem cauſarum.

13. Differentia nulla eſt inter delegatum ad vniuerſitatem vel generalitatem in modo appellandi à ſuo ſubdelegato.

14. Ratio quare à ſubdelegato delegati à principe qui totum commiſit non appelletur ad delegantem.

15. Verba illa autoritate noſtra cognoſcas vel æquipollentia inſerta in reſcripto faciunt quem delegatum.

16. Iudex ordinarius ſi eius iuriſdictio alteretur per reſcriptum efficitur delegatus.

Conſeruator dare poteſt ſubconſeruatorem.

17. Delegatus à principe ſi ſubdelegando aliquid ſibi iuriſdictionale reſeruat ad eum appellabitur.

Durum eſt in minimis cauſis adire Pontificem.

18. Delegatus principis ſuam ſententiam exequitur.

19. executor non habet iuriſdictionem quãdo commiſſio ſibi à iudice: ſecus ſi iudex efficiatur executor reſeruando ſibi executionem in delegatione.

Appellatur ad Pontificem omiſſo medio L. vt hic.

20. Appellatur ad Papam omiſſo medio quod tamen fallit quando appellatur à ſubdelegato delegati à Papa.

Legatus repræſentat vices Papæ.

21. Appellatio à ſubdelegato delegati à Pontifice ſi interponatur ad Pontificem eſt nulla.

22. Appellatur à delegato Epiſcopi ad ipſum Epiſcopum non ad eius vicarium generalem.

Epiſcopo ſuſpenſo iuriſdictio officialis eſt ſuſpenſa.

23. Officialis generalis non poteſt ſe intromittere virtute generalis iuriſdictionis de cauſa ſemel ab eo exempta.

24. Appellationes aſcendunt & non deſcendunt.

25. Apellatur à delegato Epiſcopi ad eius officialem generalem quando Epiſcopus eſt abſens in loco remoto.

ACADEMIA Dolana ornata & munita eſt pluribus & honeſtis priuilegijs ſibi conceſſis per Martinum Pontificem, vt in eius litteris apparet quæ in fronte ſtatutorum almæ vniuerſitatis habentur. In quibus inter cætera conſtituit D. Archiepiſcopum Biſontinum Conſeruatorem dictorum priuilegiorum in ampliſſima forma, dans ſibi poteſtatem vices ſuas committendi &c. Nunc D. Archiepiſcopus Conſeruator ſolet vices ſuas committere & alium ſubconſeruatorem inſtituere in ciuitate Dolana qui ius dicit Scholaribus. Contigit aliquando ab eius ſententijs appellari. Fuit dubitatum ad quem deberet appellari. Et potiſſima ratio dubitandi fuit

fuit quia nonnulli appellare volebant ad officialem generalem ipſius D. Archiepiſcopi, quod nolebat admittere ſubconſeruator. Res eſt delata ad venerandum collegium noſtrum in quo diuerſæ fuerunt ſententiæ. Ego vero cum nunc paululum otij nactus fuerim quo potui maturius omnia perpendere & conſiderare opere pretium duxi his ſcriptis comprehendere quid mihi de iure videatur. Tres fuerunt tunc inter eos opiniones, ſunt qui ſentiebant ad ſummum Pontificem appellandum, ſunt qui ad D. Archiepiſcopum, ſunt qui etiam ad eius of-
1 ficialem generalem. Quod ad ſummum Pontificem facit quia Archiepiſcopus eſt conſeruator & per conſequens delegatus. *gloſſ. magiſtra in cap. 1. de offic. deleg. in vi & ibi. Io. And. & Gemin. notant.* & in conſtitutione ſubconſeruatoris totum ſubdelegauit vnde ſequitur communis concluſio gloſſarum & doctorum
2 quod quando appellatur à ſubdelegato delegati à principe qui totum ſubdelegauit debet appellari ad principem non ad eius delegatum, ſubdelegantem. Et hoc non habet dubium de iure canonico. *caſus eſt c. ſuper quæſtionum §. porro extra de offic. deleg. vbi gloſſ. & Doctor.* Et §. ille procedit etiam de iure ciuili vt vbi notatur, *& Peruſi in cap dilecti extra de appell.* Et in ſpecie quod omiſſo medio ad Papam appelletur vult gloſſ. *in ca dilecti vbi Peruſ. columm. 5. verſic decima limit.* Quod autem ſit appellandum ad D. Archiepiſcopum conſeruatorem ſuadetur quia licet ſit delegatus vt proxime dixi tamen eſt delegatus ad vniuerſitatem
3 cauſarum. *Gemi. in cap. fin. § officium illo tit. de offic. deleg. in 6.* qui quidem æquiparatur ordinario. *gloſſ. in cap. cum cauſam de appell. ſuper verbo delegatus & in l. fin. C. de iudic. & l. ſi vni alias l. Pompon ff. de re iudica. in gloſſ. magna circa medium.* præſertim in materia delegationis nam delegare poteſt vt ordinarius. *gloſſ. & Doct. in l à iudic. C. de iud. vbi Iaſ. late & in l. et ſi prætor. ff. de officio eius & in l. ſolet ff. de iuriſdict. om. iud.* & plura alia poteſt quæ ponuntur per DD. *in d. locis & l. more ff.*
4 *eod. tit. & cumulat aliqua Peruſ. in d. cap. cum cauſam col. antepe.* Sed quando appellatur à delegato ordinarij, eſt appellandum ad ipſum ordinarium non ad ſuperiorem, *gloſſ. in d. ca dilecti in fin. & ibi DD. Barth. in l. 1. §. 1. prope finem ff. quis & à quo appell.* & hoc eſt generale vt à delegato appelletur ad delegantem. *Specul. in tit. de appell. §. nunc tractemus.* Et hanc partem vt ad Archiepiſcopum ſeu Epiſcopum delegantem ſit appellandum tenet Panor. *in d. c. dilecti.* Quod autem ad officialem poſſit appellari probatur quia idem eſt conſiſtorium tribunal Epiſco-
5 pi & officialis generalis, *c. Romana de appell. in 6.* & ita tenet Bald. *in cap. dilectis filiis col. 111. de appell. Archidia. in cap. 11. de conſuetu. in 6.* Et hæc trahebant dominos Doctores collegij in diuerſas ſententias. Quid modo dicendum eſt in tanta varietate cum pro qualibet opinione ſint fundamenta in ſeuera & communiter approbata? Pro habenda reſolutione præſentis quæſtionis examinandum eſt vnum vnde omnia pendent & quod eſt cardo in hac difficultate ſcilicet quam iuriſ-

iuriſdictionem habeat D. Archiepiſcopus ratione conſeruatoriæ & hoc tam de iure communi, quam ex literis ſummi Pontificis. In qua re altius eſt repetenda 6 materia conſeruatorum, quorum tres ſunt ſpecies, aliqui enim dantur vt aliquos defendant contra latrones, aliqui ad conſeruationem priuilegiorum, aliqui vt defendant ab iniurijs & offenſis & hi non habent iudicialem cognitionem ſed tantum cognoſcunt de manifeſtis & notorijs nec poſſunt vices ſuas committere, iſta habentur. *in cap. 1. & fi. de officio deleg. in 6. & per gloſſ. in d. cap. 1.* hodie tamen ampliatur multum eorum poteſtas per litteras ſuæ inſtitutionis in quibus ſolent conſtitui conſeruatores & iudices & dari facultas expediendi per alios quo caſu habent poſtea iudicialem cognitionem & iuriſdictionem & literæ conceptæ in hac forma appellantur ſecundum formam concilij Vienenſis. *Io. And. in d c. fin. col. 11. in verbo die tam & ibi gemini in §. conſeruatores & idem Ioan. Andr. in additio, ſpecu. in tit. de officio deleg. §. fin. colum antepenult.* Non tamen propterea licet 7 conſtituatur conſeruator & iudex definit eſſe conſeruator ſed remanet conſeruator cum hoc adiuncto delegatus quod eſt huius effectus vt non poſſit delegare niſi conſtitutis in dignitate ſicuti dicimus in ſimplici & vero conſeruatore. *Vt per Io. And. in addi d § fin. & Geminia in d. conſeruatores in fi.* & ita eſt in conſeruatoria noſtra. Ex his apparet conſeruatorem in ſimilibus literis conſtitutum eſſe delegatum non ordinarium. *vt per gloſſ. d. cap. 1. vbi Ioan. And. colum. 11.* 8 *& Gemin. 111. not. & Corn. conſ 15. col. 111.* Et colligit in hoc propoſito vnum generale *Gem. in d. c. per hoc de hæret. in 6.* quod quoties commiſſio ſit alicui reſpectu certi negotij talis dicitur delegatus facit etiam quia eius officium extinguitur morte concedentis niſi aliter ſit dictum, *d. c. fin. §. officium Guido Papa conſ. 151.* quod conuenit in delegatis, *d. l. more cum ſua materia de iuriſdict. om. iud.* Confirmatur ex natura tituli ſub quo ſeruatur eorum materia, qui eſt de officio deleg. *arg. l. imperator ff. de in diem adiect.* Et cenſetur delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, *vt nota Gemin. in d. §. officium & Imola in cap. licet vndique extra de offic. deleg. Iaſon. in diſcurſu in d. l. more col. 9.* Sed licet verum ſit quod eſt delegatus 9 tamen in hoc vltimo decipiuntur dum volunt eſſe delegatum ad vniuerſitatem. Nam mouentur ſolum per text. *in d. §. officium*, per quem probatur, quod eſt delegatus vt ſtatim induxi, ſed quod ſit ad vniuerſitatem cauſarum, nullum verbum ibi ex quo hoc colligi poſſit aut tacite aut expreſſè. Et ideo dico eſſe delegatum ad pluralitatem ſeu generalitatem cauſarum, non ad vniuerſitatem nam communis eſt theorica doctorum cum dici delegatum ad vniuerſitatem cui eſt 10 commiſſa pluralitas cauſarũ reſpectu territorij puta cauſæ quæ vertuntur in tali caſtro villa ſeu quarterio. Exemplum poni poteſt in vicario foraneo Epiſcopi, *vt per gloſſ. in Clem. & ſi princip. de reſcript ſuper verbo foraneo, & vbi Card. Alex.* ad generalitatem cauſarum cum dicunt cui committantur plures cauſæ non reſpectu

Digitized by Google

ſpectu territorij ſed certarum perſonarum tantum puta cauſas vertentes inter
Semproinum & Titium.*ita glo.in l.1.§.1.ff.quis & à quo app.& in l ſolet.de iuris.om.
iud.in verbo ſpeciem & Azo.in ſumma illius titu, Paul. de Caſtro in l. 11.ff. de offic.
eius.Bald.& Sal.in l.à iudice C.de iud.Peruſ.in d.c.cum cauſam col.penul.Curt.iunior
conſil.11.col.11.* Cum igitur conſeruatoribus committantur cauſæ reſpectu per-
ſonarum non territorij vt puta cauſæ talis monaſterij,cauſæ viduarum cauſæ pu-
pillorum cauſæ ſcholarum & aliorum ſuppoſitorum vniuerſitatis qui non re-
cipiunt territorium debent cenſeri delegati ad generalitatem. *Iaſ.in d.l. more*
11 *de iuriſ.om.ind.col.9.* Et ita expreſſe decidit declarando d. §. officium. *Peruſ.in d.
cap.cum cauſam col.antepenult.& penult.& Curt.Iunior.in d.l.more col.11.* ſimile eſt
in inquiſitoribus hæreticæ prauitatis qui ſunt delegati reſpectu hæreſi ad vni-
uerſitatem perſonarum qui non dicuntur ad vniuerſitatem ſed ſimplices dele-
gati,*vt per Lappum,Ioan. Andr.Gemin.in c.ne aliqui col 11.de hæreti.in 6.Seuer.in d.
l.more q.19.Peruſ.in d.cap.cum cauſam col.antepen.*licet de hoc dubitauerit. *Deci.*
12 *in c.cauſam matrimonij col.penult.extra de offic.delegat.*Et eſt maxima vtilitas cog-
noſcere an quis ſit delegatus ad vniuerſitatem cauſarum an ad generalitatem
quia ille in pluribus equiparatur ordinario, *vt per DD.in d.l.more,& Peruſ.in d.
cap.cum cauſam col.antepen.& dixi ſupra.* Et licet ſint variè & diuersè cauſæ re-
putatur vna tantum commiſſio. *Anton.de But.& Bald in c.licet extra de offic.de-
leg.Iaſ.in d.l.more col.9.* Hic vero æquiparatur patticulari delegato quia tot ſunt
delegationes quot cauſæ vt declarat Sali.*in d.l.à iudice.*Et bene verum quod licet
alias inter hos ſit maxima differentia tamen quo ad effectum appellationis de
quo nos agimus non curarem an eſſet delegatus ad vniuerſitatem vel generali-
13 tatem quia in modo appellandi non differunt & idem de vtroque iudicatur &
à ſubdelegato etiam delegati ad vniuerſitatem cauſarum quando totam cauſam
commiſit appellatur ad ſuperiorem delegantem non ad delegatum cum ſit ea-
dem ratio quæ in particulari delegato principis ſubdelegante totum quia ſcili-
14 cet nihil iuriſdictionis remanet apud eum & ſic non poteſt cauſa ad eum redire
cognoſcenda, *vt per gloſſ.in d.cap.ſuper quæſt.§.porro de offic.deleg. & ibi Panor.
declarat.& ita vult glo.in d.c.dilectis de appell.vbi Panor. & Bald. & Peruſ.col.6.in
princ.& 3.quæſt.& in d.cap.cum cauſam colum.antepen.* Et ex his ceſſat fundamen-
tum quod ſupra feceram pro domino Archiepiſcopo conſeruatore Remanet
ergo firma concluſio eum eſſe delegatum & hoc de iure communi.At quoniam
hodiernis temporibus multum ampliatur poteſtas conſeruatorum per literas
ſuæ inſtitutionis vt ſupra oſtendi videndum eſt quam iuriſdictionem habeat
ex literis ſummi Pontificis.Et concludas idem vt ſit delegatus per duo realia &
15 communem fundamenta. Primo propter illa verba autoritate noſtra quæ plu-
ries ſunt repetita in dictis literis maxime in ea parte principali vbi dat plenam

& libe-

& liberam eadem autoritate in omnibus licentiam & facultatem. Et quoties princeps committit aliquid cognoſcendum vel faciendum, cum hac clauſula autoritate noſtra, cenſetur tribuere delegatam iuriſdictionem. *Doctor. & Barth. in d. l. more colum. 11. in l. ambitioſa ſi ff. de decretis ab ord. fac. & in q. ſua incip. Ad unantia in fi. quæ canonizata eſt apud omnes in d. l. more, & in l. §. ſi quis ſimpliciter ff. de verb. oblig. Iaſ. late in l. ius autem ciuile ff. de iuſti. & Iure.* Secundo quia licet ipſe D. Archiepiſcopus eſſet iudex ordinarius ſcholaſticorum & ſuppoſitorum vniuerſitatis, *vt per gloſſ in Authen habita C. ne Filius pro Patre vbi Bald. & DD. in l. etſi prætor. ff. de offic. eius.* tamen ex literis iſtis, eſt multum ampliata eius poteſtas 16
vt videri poteſt vnde ſequitur alia communis concluſio quod quando princeps committit aliquid iudici ordinario in quo alias habebat iuriſdictionem alterando eius iuriſdictionem detrahendo vel ampliando in illa cauſa commiſſa iudex ordinarius efficitur delegatus vt habetur per Doctores *in d. l. more. Iaſ. in d. l. ius autem, Ang. Alex Socin. Iaſo & quicunque moder. in d. §. ſi quis ſimpliciter in notab.* Stante itaque hoc quid ſit delegatus de quo non eſt aliquo pacto dubitandum ſequitur determinatio principalis quæſtionis vt ad Pontificem ſit appellandum cum totum commiſerit. *d. cap. ſuper queſtio § porro vbi caſus.* Durum admodum mihi viſum fuit vt propter minimas cauſas cogerentur litigantes adire ſummũ Pontificem, nam hoc retraheret eos ab appellando, quod poſſet dare materiam ſubconſeruatoribus delinquendi in iudicando, videntibus difficultatem in appellando, quinimo hoc noceret ipſi conſeruatoriæ, quia clientes videntes poſſe vexari maximis ſumptibus adirent alios iudices ordinarios. Et propterea eſſet maior honor Reuerendiſſ. D. Archiepiſcopo Biſontino vt cauſæ appellationum caderent in eius manus. Ideo principaliter in honorem ipſius Reuerendiſſ. D. & ad vtilitatem tribunalis conſeruatoriæ & ſuppoſitorum vniuerſitatis, qui in eo litigant vlterius conſideraui an poſſit dari aliquis modus & cautela vt appellationes deuoluerentur ad Archiepiſcopum, & reperi quod ſic. Nam illud quod à ſubdelegato delegati principis appelletur ad Papam ſeu Principem procedit vbi delegatus totum commiſit & nihil ſibi reſeruauit quia tunc deſijt eſſe iudex nec poſſet amplius cognoſcere, *vt not. per gl & Panor. in d. §. porro,* ſecus eſt quan- 17
do aliquid ſibi reſeruauit quia tunc appellatur ad ipſum delegatum, *d. §. porro* reſeruet igitur d. conſeruator aliquid quando inſtituit ſubconſeruatorem & habebit appellationes. Et ſi modo quæras praxim, id eſt, quid poterit ſibi reſeruare. Reſpondeo quod inſtituat ſubconſeruatorem cum hac clauſula donec duxerit eum reuocandum vel cum alia clauſula reſeruata ſibi executione. Nec obſtat ſi dixeris hæc tua cautela erit inutilis quia ſupra tenuiſti D. conſeruatorem eſſe delegatum ſed delegatus non exequitur ſententiam. *l. a diuo Pio ff de re iud. vbi Barthol. & communiter alij ita tenent.* Ad hoc dico concluſionem illam procede-

re in alijs delegatis ſecus in delegato principis vt eſt noſter quia is ſententiam
18 exequitur vt prædicti Doct. concludunt. *in d. l. à diuo Pio. Et eſt caſus in cap. ſignificaſti extra de offic. deleg. vbi canoniſtæ*, non obſtat rurſus ſi opponatur ad hoc vt appellatio deuoluatur ad delegatum iuxta terminos d. §. porro non ſatis eſt quod delegatus aliquid reſeruet. ſed debet ſibi reſeruare aliquid iuriſdictionis, *vt per Felin. in d. § porro*, ſed executor non habet iuriſdictionem, *l. ſi vt proponis C. de execut. rei iudic.* Hanc difficultatem cenſit & mouit gloſſ. *in d. §. porro in ver-*
19 *bo transfert in fine*. Sed eam tollit Panor. fatendo verum eſſe executorem non habere iuriſdictionem quando à iudice committitur nuda executio. Et ita procedit d. l. ſi vt proponis ſecus in iudice ipſo qui exequitur quoniam habet iuriſdictionem. Et tandem de hac cautela non eſt dubitandum & eam habeas pro veriſſima quoniam de ea eſt nunc caſus in c. ſi delegatus, *de offic. deleg. in 6.* iuxta hæc vt euacuentur omnia motiua facta ſupra in principio pro vtraque parte quæro poſito quod adhibita altera ex illis clauſulis ſit appellandum ad dominum conſeruatorem an nihilominus poterit appellari ad ſummum Pontificem? & videtur quod ſic, quia licet gradatim ſit appellandum, eſt tamen ſpeciale in ſummo Pontifice vt ad eum poſſit appellari, omiſſo medio, *ca. ad Romanam 2. queſt. 6. gloſſ. in d. cap. dilecti de appell. vbi omnes maxime. Peruſ. & Dec.* & dixi ſupra fundando partem Pontificis. Tu teneas contrarium quoniam illa concluſio vt ad Papam appellari poſſit omiſſo medio procedit in alijs delegatis ſubdelegan-
20 tibus ſecus in delegato Papæ & rationem aſſignat Panor. *in d. §. porro in fin. & in cap. cum te eod tit. de offic. deleg.* quæ eſt quia delegatus in hac cauſa repræſentat perſonam Papæ, vnde eum appellans habeat iudicium Papæ paratum in perſonam delegati fruſtra recurrit ad Papam hanc dicit ipſe eſſe communem opinionem quod verum eſt nam quam ſequi Felin. *in d. §. porro, Gem. in d. c. ſi delegatus in fin. Peruſ. in d. c. dilecti col. 5. Inno imo & dec. in d. c. cum te*, & ad ea vera eſt quod talis
21 interpoſita ad Papam eſt nulla ſi opponatur & ſic intellige ope exceptionis item intellige nullam ſi ſubdelegatus non admittat appellationem alias admittendo præiudicaret deleganti vt per omnes, *in d. cap. dilecti & dominos de rota deciſio 335. incip. ſi appelletur in nouis.* & ideo caueant ſubdelegatores vel alias ſubdelegati ne admittant appellationes ad Pontificem imo potius reijciant ne præiudicent ſuis ſuperioribus & etiam ipſiſmet. Nam ſuperior delegans poſſet ipſos pu-
22 nire, *vt per Gemin. in d. cap ſi delegatus.* Sed an ſaltem poterit appellari etiam ad officialem generalem Reuerendiſſ. Archiepiſcopi conſeruatoris? Et videtur quod ſic cum ſit idem conſiſtorium & tribunal Epiſcopi & eius officialis generalis, *cap Romana de app in 6.* & factum ab eius officiali videtur factum ab Epiſcopo, *gloſſ in cap. 1. de capel. monach. in 6.* Et in tantum eſt connexa eorum iuriſdictio quod Epiſcopo ſuſpecto eſt ſuſpenſa iuriſdictio officialis, *gloſſ. in cap. 1. de offi-*

Digitized by Google

officio vicarij in 6. Et per has & ſimiles rationes hanc partem tenet Arch'd. *in c.*
11.de conſuet.in 6.domini de Rota deciſ.350.incip.item officialis, Bald. in c.dilectis filijs
de appell.col.3. Peruſ.in d.cap.dilecti col.6.q.2. at contrario opinio eſt in iure verior 23
vt ad eum appellari non poſſit quoniam hæ cauſæ fuerunt ſemel è manibus ſuis
exemptæ ex quo alteri fuerunt ſpecialiter commiſſæ, *c. ſtuduiſti de officio deleg.*
quod procedit etiam in cauſa appellationis cum ſit eadem cauſa & de eadem re
tractetur, *iuxta nota in l.inuitus C.de procur.* Ideo non debent amplius ad eum re-
dire. Et adeo hoc verum eſt quod licet decederet delegatus quo caſu extingui-
tur delegatio. *gloſſ.in §. & hoc vero iubemus in auth. vt nulli iud.in verbo reſcriptum.*
tamen officialis non poſſet ſe intromittere virtute generalis iuriſdictionis de 24
cauſa exempta ſed deuoluitur ad ſuperiorem qui delegauit, *Bald.in l.ſi vt propo-*
nis column.pen.C. Quomodo & quando iudex poſt Archi.per eum allegatum ſequitur
& comprobat. Iaſ.in d.l. more col.fin. ff. de iuriſdict.om.iud. Præterea cum hic
delegatus ſit maior ipſo officiali cum repræſentet in hac cauſa D. Archiepiſco-
pum non poteſt ad eum appellari quia appellationes aſcendunt & hæc eſt ma- 25
gis communis opinio quam tenet Panor. *in d.cap.dilecti & in cap.ſi quis contra*
cleri extra de foro compet.col.11. Card. Alex.in Clem.11.in fin. de reſcript. Rom.notab.
384.incip.tu habes titulum, Alex.in apoſt.ad Barth.in l.1.§.1. Quis & à quo app. Fe-
lin.in rub.extra de offic.deleg.prope finem qui allegat etiam Ioannem And.idem vo-
lentem, Deci.in d.c.dilecti in princ.moder. Taurin.in rubr.ff.de officio eius col.5.verſ.
6. Nec obſtant rationes in contrarium allegate quia non poteſt dici idem tri-
bunal nec idem factum in cauſis exemptis ita reſpondet & bene Alex. *in d.apoſt.*
ad Barth. Limita hanc concluſionem communem quando dominus conſerua-
tor eſſet abſens in loco remoto, *vt per Panor. & alios in locis ſupra allegatis.* Et
ita omnimodo tenendum eſt. Hactenus Nicolaus Bellonus. In qua coronidem
articuli huic impono. Si tamen prius indigitauero me illi non concedere conſer-
uatores noſtros ſignanter cleri ſecundarij huius diœceſis Leodienſ. cenſeri de-
bere ad generalitatem cauſarum ſed ad vniuerſitatem. Tum quia plus apud me
valet autoritas. *Gemin.cap.fin.§.officium de offic.deleg.in 6.* Imolla *cap. licet vndi-*
que de hæreticis in 6. Iaſon.l.more col.9.ff.de iuriſd.om.iud. & aliorum quos infra al-
legaui *quæſt. 49.* Tum quia hi conſeruatores lata quadam interpretatione et-
iam reſpectu territorij ſeu eorum qui in diœceſi ſunt conceduntur. *Rol. conſ.*
33.numer.44.part.3. Felin.cap.graue numer.2.in fine de offic.ordin. vti ego reſtrin-
gendo quæſtionem 49. infra oſtendi. Nonnulla alia quæ mihi ab eodem
Bellono allata non arrident nolo hic ſub acumen
calami reuocare.

Digitized by Google

QVÆSTIO DECIMA SEPTIMA.

Conſeruator an dare poſſit licentiam extrahendi quempiam ex loco ſacro.

MInime, Qua de re extat Gregorij conſtitutio quam deſcripſi in iam citato tractatu, *lib. 4. quæſt. 65.* Quid vero hac in re pari cum Epiſcopo manu poſſit vide Emanuelem Roderic. *quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 50. art. 3.* & plena manu Farinac. qui Gregorianam illam conſtitutionem ſuis commentarijs illuſtrauit.

QVÆSTIO DECIMA OCTAVA.

An Conſeruator exequatur ſuam ſententiam.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruator exequitur ſuam ſententiam.*
2. *Exequi non poteſt poſt annum vti quidam volunt.*
3. *Exequi an poſſint in bonis laicorum.*

1 REſpondetur affirmatiuæ, *cap. 1. de offic. deleg. in 6. cap querenti, cap. ſignificanti, cap. ſi quando, cap. in litteris eod. tit. Spec. tit. de execut. ſent. § nunc dicendum*, idque non tantum per ſe ſed etiam per ordinarium, *cap. cum contingit vbi Nauar. de reſcriptis d. cap. ſignificanti d. cap. in literis*, opinione tamen nonnul-
2 lorum non poſt annum, *d. cap 1. & d. cap. querenti*, opinione vero aliorum etiam
poſt annum, *l. 1 ff ne vis fiat ei Neuiſ. conſ 35. num. 7. Abb. cap. pro illorum numer. 11. de prabendis*, idque non obſtante remora ordinarij, *cap. ſi quando de offic. deleg.*
3 *cap. paſtoralis §. quia vero eod. tit.* Concluſionis huius ratio eſt quia delegatus
principis ſententiam ſuam exequi poteſt & quidem ſi ſit Eccleſiaſticus in bonis clericorum non vero in bonis laicorum niſi per implorationem brachij ſecularis, *Vincentius Carocius de Remedijs aduerſ. damnoſas execut. except. 119. Lanfranc. ſing. 25. & 27.* quam tamen diſtinctionem. Speculator non admittit dummodo executio fieri poſſit ſine armis. *Speculat. de primo & 2. decreto §. Reſtat. num. 1. &*

2. vide

1. vide Rom. l. iubere numero 6. ff. de iuriſdict. omn. iudicum, Innocent. cap. cum olim Papa num. 2. de priuilegijs.

QVÆSTIO DECIMA NONA.

Vtrum Conſeruator inuocare poſſit brachium ſæculare.

DE imploratione brachij ſæcularis quædam tradidimus alio in loco *de iuriſdict. ord. in exemptos lib. 4. quæſt. 39. 82. 111 num. 16. 19. 20.* Qui plura volet videat ex profeſſo Franciſcum Molinum, *tractat. de brachio ſæculari, Nauarrum in Rep. cap. cum contingat, Rom. 1. de Reſcriptis Andream Gaill lib. 1. obſeru. 115. DD. cap. ſignificanti de offic. deleg. & etiam infra hoc loco quæſt. 37.*

QVÆSTIO VIGESIMA.

An mittere poterit in bonorum poſſeſſionem.

SVNT aſſerentes & negantes ſententia vti videre eſt ex ijs quæ tradidi, *dicta quæſt. 11. numero 22. & ſeqq.*

QVÆSTIO VIGESIMA PRIMA.

Num Conſeruator abſoluere poſſit à cenſuris.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruator abſoluit à cenſuris à ſe latis niſi ſuperior conſeruator abſolutionem ſibi reſeruaſſet aut illius iuriſdictio expiraſſet.*
2. *Limita niſi Papa excommunicationem confirmaſſet.*
3. *Confirmatio Papæ quid operetur.*
4. *Conſeruatores abſoluunt eos qui Eccleſias ipſi ſubiectas violant.*
5. *Abſoluendi poteſtatem an conſeruator poſſit ſubdelegare.*

RESpondetur quod à cenſuris à ſe latis abſoluere poſſit. *cap. prudentiam §. ſexta de offic. del. cap. paſtoralis §. præterea de offic. ordin. gloſſ. cap. cum inferior verb.* 1

Digitized by Google

verb.ligare vbi Fel.num.5.de maior.& obed.Innoc.ca.1.de offic.del.in 6.cap. querenti extra eod.Gregorius Sayrus Anglus in theſauro Theolog.moralis lib.2.cap.20.tomo 1. Regulariter enim penes eum ſtat abſolutio penes quē fuit condemnatio, *l. nihil tam naturale l.nemo qui condemnare ff. de Reg. iur. cap. verbum vbi Nauarr.de pœnit.diſt.1.& in Manuali cap.27.num.40. Gregor. Sayrus d.quaſt. 20.num.7.*

Limita 1.niſi ſuperior conſeruatoris abſolutionem ſibi reſeruaſſet, *cap.graue vbi Abb.num.7.de prabendis,Silueſter abſolutio 1.num.3. §. octauo, Sayrus d.loco numero 8.*

Limita ſecundo, conſeruatorem abſoluere non poſſe poſt anni lapſum à data ſententia,*cap. quarenti vbi gloſſ.verb. ante litis conteſtationem de offic. deleg. vbi DD.*idque eo caſu quo poſt anni lapſum iuriſdictio conſeruatoris expirat ſecus ſi ſit perpetua de quo quæſtione 18.meminimus.

Limita 3.niſi conſeruator à tempore excommunicationis quam tulit ipſemet incurrat excommunicationem maiorem ſecus vero ſi minorem. *Angel.in ſumma verb.abſolutio in pr.Gregor.Sayrus d ca.20.* aut etiam ab eo tempore iuriſdictio ſua diſſoluatur,*Sayr ibid.num.11 cap.duobus vbi gloſſ.de ſent.excom.*

Limita 4.niſi conſeruatoris excommunicatio eſſet in incendiarium eo enim in caſu non ipſi ſed Papæ abſolutio eſt reſeruata, *cap. tua nos de ſent.excom.Sayr. d.cap.20.n.10 Ang.vbi ſupra,Silueſt.verb.abſolutio 1 n.3.*

Limita 5.niſi Papa excommunicationis ſententiam per conſeruatorem latam
2 ex certa ſcientia confirmaſſet, *cap.ex frequentibus vbi gloſſ.& DD.de inſtit.* Pontifex enim ex certa ſcientia aliquid confirmans ſuum illud facere videtur, *cap.ſi Apoſtolica de prabend.in 6.cap.1.de confir.vtili & inutili.*Dixi quando ex certa ſciētia confirmant,hoc eſt,quando tota cauſa illi fuit explicata ſeu quando in ea inſeritur totius tenor rei confirmatæ vel cum Papa vtitur clauſula ex certa ſcien-
3 tia de qua quædam alio in loco notaui,*lib.1.de iuriſdict.ord.in exempt.qu.50.n.36.* Secus liquet huiuſmodi confirmationem eſſe ſubreptitiam, *cap.2.de confir.vtili,* aut ſi ſit concepta in forma communi, id eſt, ſine cauſæ cognitione nam tunc conſeruator qui innodauit ſoluere poterit, *Sayrus d.cap.20.nu.12.Abb.cap.1.nu.6. de confir.vtili vel inutili.*

Limita 6.in conſeruatorib.quibus tantum ſimplex executio & nudum miniſterium ſine cauſæ cognitione commiſſa eſt, *glo. cap.peruenit vbi glo. v. facere 7. quaſt.1.Nauar.in Manuali cap.27.nu.44.Sayrus d cap.20.nu.13.*

4 Dico ſecundo conſeruatores abſoluere poſſe eos qui Eccleſias ſuæ conſeruatoriæ ſubiectas infringunt incurrunt enim eiuſmodi effractores cenſuras in qua ij impingunt qui libertatem Eccleſiaſticam violant de quibus ſcripſi ſuperius, *Scholio 7.* quos proinde conſeruator velut ſuæ conſeruatoriæ & iuriſdictioni ſubiectos poteſt abſoluere,*Emanuel.Roder.quaſt.Reg.tom.2.quaſt.2.art,2.*cum

Digitized by Google

ea tamen vnca quam ante præmiſi.

Dico 3. Conſeruatorem in caſibus quibus poteſt abſoluere poteſtatem eandem poſſe alleri committere. *Nauar. in manuali cap. 27. num. 45. verſ. octauo gloſſ. cap. fin. de offic. ordin.* 5

QVÆSTIO VIGESIMA SECVNDA.

Quam pœnam incurrant qui Conſeruatoris officio abutuntur.

SVMMARIVM.

1. *Suſpenditur conſeruator qui officio abutitur.*
2. *Suſpenſus non priuatur diſtributionibus quotidianis.*
3. *Procurans vt cõſeruator faciat aliquid extra ſuum officium incurrit cenſuras.*
4. *Ignorantia excuſat conſeruatorem & qualis ea eſſe debeat.*

COnſeruatores ſecundum iuris terminos conſtituti officio abutentes, hoc eſt in non notorijs ſe intromiſcentes vno anno ab officio ſunt ſuſpenſi, *cap. 1. & fin. de offic. del. in 6. vbi Ioan. Andreas & DD. Franciſcus de Platea tract. de excommunicatione §. 57. vol. Ocean. 16. fol. 205.* quæ quidem ſuſpenſio tria comprehendit, executionem ordinis, iuriſdictionis Eccleſiaſticæ & Eccleſiæ rerumque Eccleſiaſticarum ad Dei cultum adminiſtrationem, *Sayrus de cenſuris lib. 4. c. 5. Barth. Vgolin. de cenſuris Eccleſiæ tab. 4. c. 6. n. 1. & ſeqq.* 1

Declara tamen hanc ſuſpenſionem non inferre priuationem à diſtributionibus quotidianis, *Nauarr. d. cap. 27. num. 160.* à quibus tanto tempore ſub pœna irregularitatis debet abſtinere, *cap. 2. de cler. excom. late Vgolin. d. loco tab. 1. c. 14. §. 1.* qua tamen de re videatur Alex. Moneta, *de diſtrib. quotid. part. 2. cap. 15.* 2

Limitatur niſi conſeruatoria ſit conceſſa cum facultate cognoſcendi de alijs, *Nauarr. in Manuali cap. 27. num. 157. Soares de cenſuris diſput. 23. ſent. 4. num. 10.* ſeu quod in idem recidat niſi iudicialis indago ſit ei commiſſa, *Nauarr. & Suar. iam citati.*

Porro pars cuius inſtigatu conſeruator limites ſui officij tranſilijt eo ipſo excommunicationem incurrit à qua non poteſt abſolui priuſquam captauerit animum eius quem hoc modo fatigauit, *d. cap. fin. §. ſeu verſ. pars vero vbi gloſſ.* Idem reſpondeo in ſindico item collegia vel vniuerſitates quæ cẽſuras incurrunt quarum eſt capax idque niſi vti prædixi conſeruator procedere poſſit in eis qui iudicialem habent indaginem. 3

Limi-

Digitized by Google

Limitatur ſecundo niſi conſeruator ob ignorantiam non tamen quæ ſit craſſa & affectata excuſetur; *cap. eos vbi gloſſ. de temp. ord. in 6. Emanuel Roderic. quaſt. Reg. tom. 1. quaſt. 65. art. 19.* Ignorantia enim iuris aut craſſa non excuſaret, *Franciſc. de Platea d. §. 57. num. 5. glo. c. fin. de offic. del. in 6. c. 1. de clandeſt. deſponſ.*

QVÆSTIO VIGESIMA TERTIA.

An qui ex priuilegio habent facultatem eligendi conſeruatorem poſſint electione ſemel facta variare.

SVMMARIVM.

1. *Electione facta variare non licet.*
2. *Ius alteri quaſitum tolli non poteſt.*
3. *Societas* IESV *electione vnius conſeruatoris poteſt variare.*
4. *Exemptorum intereſt habere plures iudices.*

1 NEutiquam, *Emanuel. Roderic. d. quaſt. 65. art. 5. Ioannes Baptiſta Conſittus de priuilegijs ordinum part. 2. tit. 4. cap. 9. fol. 355.* idque ad inſtar iudicum delegatorum, *cap. cum plures de offic. del. in 6. Nauar. conſ. 8 de offic. deleg.* electione enim facta ius alteri acquiritur quod ei nolenti auferri non poteſt, *late Rebuffus de priuileg. Scholarium priuil 153. num. 6.* etiamſi tale ius ex priuilegio cōpetat. *Mohed. dec. 28. Rot. conſ. 2. num. 22. lib. 4. Farin. dec. 10. cent. 7.* quod fuſius ex ijs quæ à Tiraquello traduntur poſſet confirmari. *l. boues §. hoc ſermone limit. 1. de verb. ſignif.* id quod tamen temperandum eſt niſi ſpeciali priuilegio conſeruatoriæ aliter diſpoſitum ſit. *Emanuel. Roderic. d. art. 5. in fine.* vti in conſeruatoria cleri ſecundarij Leodienſis diœceſis quæ commiſſa eſt Abbati S. Laurentij extra muros Leodienſ. SS. Apoſtolorum Colonienſ. & S. Ioannis Traiectenſis decanis quam eo alio in tractatu inſerui, *lib. 1. quaſt. 39. de iuriſd. ord. in exempt.* videre eſt id

3 quod etiam de conſeruatoria priuilegiorum Societatis IESV à Pio V. in Bulla per Gregor. XIII. edita refert Emanuel. Roder. *d. art. 5.* intereſt enim exemptorum vt multos habere poſſint conſeruatores qui eos defendant, *Lucas de Penna*

4 *l. fin. C. de delatoribus lib. 10. Rebuffus d. loco priuilegio 152. num. 5.* vt alius alio negligente alterius iuſtitiam adminiſtret. *arg. l. decurio fortunam C. de decurion. libr. 10. Rebuff. ibid. num. 5.* Licet alijs placuerit magis expedire vni quam pluribus ſubijci. *Felin. cap. dilecti verſ. hominibus de maior. & obed. Budeus dec. 21. in fin. lib. 31. in fin. lib. 1. Farinac. cent. 7. dec. 10. n. 3.*

QVÆST.

QVÆSTIO VIGESIMA QVARTA.

Conſeruatoriæ vtrum extinguantur morte concedentis.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruatores à manifeſtis iniurijs differunt à conſeruatoribus priuilegiorum.*
2. *Gratia perfecta non extinguitur morte concedentis.*
3. *Priuilegia realia ſunt perpetua.*

DEſtingunt nonnulli inter conſeruatores à manifeſtis iniurijs & conſeruatores priuilegiorum. *Franc. cap. fin. §. officium de offic. del. in 6.* 1

Vt quæſtionem hanc paucis expediam dico gratiam factam & perfectè conceſſam etiam re integra mortuo concedente non expirare. *Sylueſter verb. gratia numer. 3. cap. ſi ſuper de offic. del. in 6. cap. ſi cui de preb. in 6. & vtrobique DD.* præſertim ſi conſeruatorialia priuilegia vti aſſolent cenſeantur non ad inſtar perſonalium priuilegiorum ſed realium quæ ſunt perpetua. *l. proponebatur ff. de iudic. l. forma §. quanquam ff. de cenſib. l. 2. ff. de rebus dubijs Rom. l. maritum nu. 17. ff. ſol. matr. Emanuel. Roder. d. loco art. 6.* qua de re & eo alio in loco. *d. quæſt. 39. numero decimo quarto.* 2 3

QVÆSTIO VIGESIMA QVINTA.

Vtrum Conſeruatores poſſint vices ſuas alteri delegare.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruatores poſſunt ſubdelegare. Subdelegare an poſſit conſeruator.*
2. *Clauſula tum per te quam per alium energia.*
3. *Subdelegare poteſt nudum miniſterium ſimplici clerico.*
4. *Subdelegare non poteſt conſeruator vniuerſalem ſuam iuriſdictionem.*

IOannes Baptiſta Confettius, *tract. de priuilegijs ordinum part. 2. tit. 4. de officio conſeruatorum verſ. poſſunt inſuper fol 351.* cenſuit ſimpliciter quod conſeruatores ordinum poſſunt tanquam Papæ delegati vices ſuas in principio medio & fine 1

Digitized by Google

ſine cauſæ alijs perſonis qualificatis ſubdelegare. *cap.ſuper quaeſtionem de offic. del.* quod certe extra dubium eſt ſi vti aſſolet in conſeruatoriali diplomate inſerta ſit clauſula. Tam per te quam per alios vti de conſeruatoria Societatis IESV & alijs quibuſdam recenſet Emanuel Roderic. *d.loco art.10.cap.fin.§.vices de offic. del. in 6.Rom.conſ.370.* quo etiam in caſu eiuſmodi ſubdelegatio fieri non poterit alteri qui conſeruatorialis dignitatis non ſit capax. *Ioann.Andr.& DD.d.§.vices*, ſub-
2 conſeruator enim eaſdem debet habere qualitates quas conſeruator, *gloſſ.d.cap. fin.vbi etiam Franc.* Nam & regulariter qui per ſubſtitutum ſeruire poteſt debet conſtituere alium æque ſibi idoneum *l.2.C.de præpoſitis agent in rebus lib.12.vbi*
3 *Barth.num.4.* Quod tamen tempora niſi nudum tantum miniſterium ſubdelegaretur vt puta examen teſtium licet enim id etiam perſonis in dignitate non conſtitutis committere, *Cappell.Thol.quaeſt.12.Vniſenerus pract obſer.lib.1.cap.15. de teſtib.Villadiego tract.de legato part.1.quaeſt.8.num.31.* Idque niſi intercedere deberet cauſæ cognitio. *Milis in repertorio verb iudex delegatus ab ordinario, Rom. conſ.258 264.370.* Denique licet conſeruator vnam cauſam poſſit ſubdelegare non poterit tamen totam vniuerſitatem cauſarum ſeu vniuerſalem illam quam habet iuriſdictionem alteri committere, *l.legatus ff.de officio praeſidis, Hoſt.in ſumma de offic.del.d.l.à iudice, vbi Iaſ.C.de iudicijs, Nicol.Bellon.in d.Rubr.de offic. eius cui mand.eſt iuriſdict.num.612.*

QVÆSTIO XXVI.

Quid ſi ſit iuſtitium ordinariuſque iuſtitiam non adminiſtraret an exemptis licebit iudicio pulſare ſuos debitores coram conſeruatore?

SVMMARIVM.

1 *Iuſtitium ſi ſit poteſt recurri ad conſeruatorem.*

1 EManuel Roderic. *d.loco art.12.verſ.ex qua doctrina infiro*, reſpondit licere nulla tamen id fulciens autoritate confirmo id ego ex eis quæ in alio tractatu attuli, *de iuriſdict.ord.in exempt.lib.2.quaeſt.8.num.10.& ſeqq.* iudicem ſcilicet vnum alterius iudicis negligentiam ſupplere debere.

QVÆ-

QVÆSTIO XXVII.

An exempti ſint conueniendo coram conſeruatoribus à ſe nominatis.

SVMMARIVM.

1. *Iudicem nemo dedignari debet quem elegit.*
2. *Introductum in fauorem non eſt conuertendum in odium.*
3. *Retortio priuilegij non datur in priuilegijs motu proprio conceſſis.*
4. *Iudices an præſumantur dati & poſtulationi partium.*
5. *Exemptis non eſt diſpendioſum in prima inſtantia conueniri actiue & paſſiue coram conſeruatore.*

EXempli cauſa habent non pauci ordines exempti id priuilegij vt ipſimet poſſint ſibi conſeruatores dignos nominare coram quibus debitores ſuos conueniant iniuriaſque ſibi illatas propulſent. *Ioannes Baptiſta Confettius de priuilegijs mendicantium & non mendic. ordinum par. 2. tit. 4. de conſeruat. cap. 6. & 7.* dubitatio eſt vtrum exempti coram conſeruatoribus ab eis ita nominatis conueniri poſſunt. 1.

Ratio dubitandi eſt quia nemo dedignari debet iudicem contra ſe quem elegit pro ſe, *l. cum Papinianus C. de ſent. & inter omn. Iud. cap. 1. vbi DD. de Mutius petit.* vti Fuſius hac in eadem materia deduxi alio in tractatu, *lib. 2. quæſt. 29. de Iuriſd. ord. in exemptos.* ſed alijs viſum eſt non poſſe. 2.

Ratio quia huiuſmodi controuerſiæ ſunt introductæ in fauorem exemptorum, *cap. 1. & fin. de offic. del. in 6.* quod autem in fauorem exemptorum introductum eſt non eſt in eorum diſpendium retorquendum, *cap. quod ob gratiam de reg. Iur. in 6.* vti ego in ſimuli pluſculis rationibus alio in loco confirmaui, *de Iuriſd. ord. in exempt. lib. 1. quæſt. 17 nu. 19. 20. 21.*

Deinde conſeruatoriæ ordinibus conceſſe ſunt plerumque motu Pontificis proprio quo caſu priuilegij retortio & ratio illa naturalis quam Papinianus admiſit ſeu retaliatio aut potius ſimilis conueniendi ratio ceſſat vti ego oſtendi citato iam loco *nu. 10. & ſeqq.* & ita non quidem hiſce ſed alijs effuſis rationibus concludit, Emanuel Roderic. *d. loco art. 13.* Verum ego in hanc Emanuelis opinionem ire non poſſum ob diſtinctionem gloſſographi & doctorum aliorum claſſicorum *in l. ſi quis iniquum ff. quod quiſq. Iuris,* qui me in aliam vocant ſententiam. Etenim ſi conſeruatoriæ ſeu exemptorum iudices ad exemptorum poſtulationem ſint deputati eo in caſu ij aduerſus quos talis iuriſdictio erit demandata 3.

 pote-

Digitized by Google

poterunt retaliare ſeu ſub eadem iuriſdictione agendo experiri aduerſus exemptos etiamſi exempti qui tales iudices obtinuerunt pœnitentia ducti experiri non vellent quamuis ſecus ſi exempti tales iudices non poſtulauiſſent tunc enim aduerſus eos agendo talis iuriſdictio retorqueri non poteſt niſi tunc demum ſi exempti iuriſdictione eiuſmodi motu proprio conceſſa vti voluerint *l. 3. vbi glo. etiam marginalis ff. & DD ff. quod quiſque iuris l. 2. §. ſed & ſi agant vbi DD. ff. de iudicijs l. fin. C. de fructibus & litt. expenſis, Innocent. cap. ex conqueſtione de Reſt. ſpol. Petrus Lariotus tract de apicibus iuris Tit. de Priuilegij Retortione axiomat. 3.*

4 Sed an in dubio tales iudices ad poſtulationem exemptorum vel motu proprio deſignati cenſebuntur dubitari poteſt. Paucis reſpondetur quod in biuio conſilij ſeu in dubio ad poſtulationem exemptorum dati præſumentur, *cap. ſi motu de praben. in 6. Petr. Lariot. d. loco.* Nec ea propter dicendum eſt iuriſdictionem in gratiam exemptorum conceſſam conuerſam iri in eorum odium contra id quod ius diſponit. *d. cap. quod ob gratiam de Reg. Iur. in 6.*

5 Nam eiuſmodi in exemptos à ſancta ſede delegata iuriſdictio tam actiua quam paſſiua non in eorum odium aut diſpendium ſed in fauorem atque compendium conuertitur quippe quod ſi exempti à Romana curia longe remoti ſpecialibus eiuſmodi iudicibus deſtituerentur pleriſque in caſibus conueniendo eſſent coram ordinarijs quibus magis ſunt inuiſi quam ijs qui iudices eorum ſunt ſpeciali diſplomate à S. ſede deſignati *vide lib. 4. de Iuriſd. ord. in exempt. quæſt. 1 n. 12. & ſeqq.* Hinc eſt vt exemptis etiam vtilius & compendioſius ſit ſi certis in partibus habeant conſeruatores iudiceſue coram quibus eorum cauſæ tractentur actiue & paſſiue, *v. quæſt. 101. & 102.* hac enim ratione liberior eſt atque amplior eorum à iuriſdictione ordinaria exemptio quippe quod tunc ordinarius in caſibus exceptis quales ſunt cum periculum eſt in mora aut cum difficilis eſt ad Papam acceſſus aut alij per multi ſimilis cathegoriæ iuriſdictionem exercere non poſſit in exemptos, *vide infra quæſt. 101. & 102.*

QVÆSTIO XXVIII.

An Præfecti annonæ poſſint à conſeruatoribus impediri.

NEutiquam, Ratio prima quia in publicis ſubuentionibus ceſſant omnes ſubtilitates & Priuilegia, *l. 1. C. ne liceat in emptione ſpecierum lib. 11. l. fin. C. de quibus numer. vel præſtat nemini liceat l. ſi exeris C. eod. Platea l. quod ad C. de Muri leg. lib. 11.*

Ratio

Ratio ſecunda quia neceſſitas non habet legem *l. 2. § ſi tamem ff. ſi quis cautionibus Innoc. cap. cum Eccleſia de immun. Eccleſ.* & in qualibet diſpoſitione ſemper cenſetur eſſe excepta neceſſitas, *l. 1. ff. de offic pro conſ. Emmanuel Roder quaſt regul. tom. 2. quaſt. 92. art 3.* qua de re & ego alibi alia quædam de iuriſd. ord. in exemptos *lib. 4. quaſt. prima nu. 9 quaſt. 51. nu. 3.* vnde & neceſſitatis tempore non modo humani iuris ſed diuini *Rom. l. ſi vero § ſi vero nu. 9. Fall. 54. ff. ſol. matr. Emanuel d. tom. 2. ſi quaſt. 9. art. 8. in fine.* ratio haberi non ſolet, *cap. diſcipulis de confeſſ. diſt 6. Rom. l. ſi vero § ſi vero nu. 9. Fall. 54. ff. Sol. matr. Emanuel Roderic. d. loco tom. 1. quaſt. 9. art. 8. in fine.*

QVÆSTIO XXIX.

Quid ſi exempti inſtituti ſint per Laicum hæredes an ſi pro teſtamenti publicatione citentur coram iudice Laico à quo ſunt exempti recurrere poſſint ad ſuum conſeruatorem.

SVMMARIVM.

1. Cautione emiſſa an ſua putauerit intereſſe non poteſt recurri ad conſeruatorem.

2. Teſtamenta laici publicatio ſpectat ad iudicem laicum.

3. Scriptura recognitio peti poteſt coram ordinario.

Minime *Gloſſa cap. ſi hæredes vbi DD. de teſtam. Couar. pract. quaſt. cap. 8. nu. 2. Guiteres lib 2. pract. quaſt. 49. Emanuel Roder. quaſt. Regul. tom. 2. quaſt. 62. art. 12.* Tum quia Iudex laicus huius quæſtionis eſt iudex competens, 1
Couarr. de cap ſi heredes nu 3. & DD. iã citati Barthol. l. ſolent ff. de aliment. & cibarijs legat. Tum quod eiuſmodi citatio eſt conditionalis ſi ſua putauerunt intereſſe, *Bald. l teſtem. nu 5. C. d. quaſt.* quo caſu opinione nonnullorum quos tamen alio in loco, *quaſt. 41.* non ſequor, exempti ſubijcientur ordinario, *Surd. dec. 79.*
Tum quia eiuſmodi publicatio teſtamenti laici ſpectat ad iudicem Laicum, *Aufrer. de rep. clem. 1. Regula 2. nu. 9. verſ. 9. fallit de offic. ord. l. conſulta. diuatia. C. de teſtam.* licet enim executio teſtamenti ad Eccleſiaſticum iudicem ſpectet non tamen illius publicatio *glo. d. cap. ſi hæredes.* prout & de recognitione propriæ Scripturæ alio in loco ſcripſimus, *d. tract. lib. 2. quaſt. 45. nu. 104.* 2

Digitized by Google

QVÆSTIO XXX.

Executores teſtamentorum ab ordinario conuenti an recurrere poſſint ad ſuos conſeruatores.

SVMMARIVM.

1. *Executores teſtamentorum qui pleniſſime ſunt exempti non poſſunt coram ordinario conueniri.*

2. *Teſtamentorum executores quorum exemptio derogat cap. volentes de priuileg. in 6. non poſſunt conueniri coram ordinario.*

1 EXaminaui hanc quæſtiunculam alio in loco, *de Iuriſdict. ordin. in exemptos lib. 4. quæſt. 49.* diſtinxique inter regulares exemptos & alios non regulares exemptos hos dixi quia pleniſſima gaudent exemptione non poſſe conueniri illos vero poſſe quod limito & declaro niſi & hi pleniſſima gaudeant exemp-
2 tione cum derogatione *cap. volentes de priuileg. in 6.* vtputa quod nequidem contemplatione contractus delicti vel loci coram ordinario poſſint conueniri & quidem cum mica hac ſalis temporandam hanc quæſtionem cenſet Emanuel Roderic. *Regul. quæſt. tomo 3. quæſt. 70. art. 3.* auctoritate nixus Richaldi, *in 4. diſt. 45. & Silueſtri verb. teſtamentum 2. nu. 2. & 4.*

QVÆSTIO XXXI.

An conſeruatores poſſint procedere aduerſus eos qui confugientes ad Eccleſias extrahunt.

SVMMARIVM.

1. *Extrahentes ab Eccleſijs ſunt excommunicati.*

2. *Immunitas non violatur per inueſtigationem delinquentis.*

1 REſpondi poſſe *lib. 4. de Iuriſdict. ord. in exemptos quæſt. 65.* incurrunt enim excommunicationem à qua non poſſent niſi à Pontifice vel conſeruatore abſolui, *Emanuel Roderic. d. tom 2. quæſt. 50. art. 2. verſ. 4. & vltimo.* ac alias pœnas quas in d. queſtione expoſui. *nu. fin.*

Non tamen incurrerent ſi effringerent immunitatem inueſtigandi gratia an

in eo

in eo ſint delinquentes cum enim inueſtigare poſſint an delinquentes ſint in loco immuni poſſunt & cœtera ſine quibus eiuſmodi inueſtigatio fieri non poteſt, *l.2.ff.de Iuriſd.omnium iudicum Emanuel Roderic.d.art.2.verſ.ex dictis infertur.*

QVÆSTIO XXXII.

Quid ſi quis fide data de quempiam reducendo ad locum exemptum non reducatur an conſeruator procedere poterit.

SVMMARIVM.

1. *Fides data ſeruanda.*
2. *Fruſtratorius eſt actus cuius nihil operatur euentus.*

DIſtingui ſolet an caſus ſit qui immunitate gaudeat vel non gaudeat, ſi gaudeat omnino opinione nullorum eſt reducendus quia fides data ſeruanda eſt & ideo conſeruatoris officium poterit implorari ſi nō gaudeat 1
non eſt aliorum opinione reducendus & conſequenter conſeruator adiri non poterit, *Anton.Gomeſ.var. reſol.lib 3.cap.12.nu.26.dec.l.ea eſt natura cauillationis nu.7.vbi Cujac.ff.de Reg.Iuris Clarus in pract.crim.lib.1.§.fin. quæſt. 55. Emanuel Roderic.quæſt.Regul.tom.2.quæſt.5.art.5.Couarru.lib.1.var.cap.2.nu.26. Nauar. in Manuali cap.25.nu.22.*quia ad locum immunem reductus à nouo deberet educi fruſtratorius autem eſſet actus reductionis cuius nihil operaretur effectus, *l. ſi quis ita ff. de hæred.inſtit.l.cum hæreſ.§.1.ff.de acq.hæred.* 2

QVÆSTIO XXXIII.

Vtrum regulares exempti ratione adminiſtrationis Eccleſiæ ſi à Diœceſano conueniantur poſſint ad ſuum conſeruatorem recurrere.

SVMMARIVM.

1. *Intellectus cap.11.ſeſſ.25.de Refor.*
2. *Regulares & eorum Eccleſia qualiter ſunt ordinario ſubiecta & an ſuis conſeruatoribus poſſint conueniri.*

DVbitandi occaſionem facit Concil.Trid.*ſeſſ.25. cap.11.de Refor.* & conſtitutio Innocentij 4.*in cap.volentes §. in eos de priuileg.in 6.* quæ ſubijt regulares exemp-

Digitized by Google

exemptos Iuriſdictioni Diœceſanorum reſpectu adminiſtrationis Eccleſiarum quæ Iuriſdictioni Diœceſanorum ſunt ſubiecti.

1 Verum cum Emanuele Roderic. *Regul.quaſt.tom.1.quaſt.36.art.4.* reſpondi conſtitutionem Innocentij 4.quæ in Cnncilio Trid.*d.cap.11.*innouata eſt intelligendam eſſe de Eccleſijs quarum adminiſtratio licet ſpectet ad exemptos nihilominus tamen ſubiectæ ſunt Diœceſianis, *Couar.pract.quaſt.cap.11.nu.5.*

Proinde ſi loca atque Eccleſiæ ſint pleno Iure tam in ſpiritualibus quam temporalibus ſubiecta alicui ordini habenti plenam exemptionem, religioſi quibus adminiſtratio eiuſmodi Eccleſiæ demandata eſt, coram ordinario ratione adminiſtrationis conueniri non potuerunt, *Couarruuias d.nu.5.verſ.Ex quibus apparet. verb.poſſet tamen VVameſius conſ.366.nu.37.de Regularibus feder. de ſeniſ. conſ. 13.* & conſequenter ſi conueniantur poterunt pro ſui Iuris exemptionisqne tuitione ad ſuum conſeruatorem recurrere, *cap.fin.de offic.del.in 6.*ad quod confert declaratio ſacræ congregationis, in hæc verba.

2 Congregatio Concilij cenſuit Epiſcopos aut alios locorum ordinarios vigore cuiuſuis decreti eiuſdem Concilij, nullam habere facultatem quouis tempore in Monaſterijs domibus & Eccleſijs regularium exemptorum, quibus non imminet cura animarum perſonarum ſæcularium viſitando Sacriſtias paramenta vaſa ſacra Altaria & cœtera huiuſmodi aut etiam tabernaculum ſeu pixidem in qua ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum aſſeruatur.

Hactenus ſacra congregatio ad cuius enucleationem Emanuel Roderic.*d.art.* 4.ita ſcriptum reliquit. Hæc declaratio ibi quibus non imminet cura animarum perſonarum ſęcularium clare imminet quod in Eccleſijs in quibus imminet cura animarũ ſęcularium non procedunt in eo decreto quod vtiq; ex dictis verum eſt ſi intelligatur de Eccleſijs exemptis non omnino quæ reguntur per Epiſcopos in quibus Prælati regulares non habent plenam poteſtatem tam in ſpiritualibus quam in temporalibus non autem in his quæ ipſis Prælatis regularibus pleno iure ſunt ſubiectæ ita Emanuel ſunt tamen qui id recte reſtringunt iuxta Concil. Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 21. vt viſitari & corrigi poſſint quo ad ea quæ ad Parochianorum curam & adminiſtrationem pertinent. *Nauar. conſ. 8. de priuileg. Gregorius Saytus in floribus deciſionum lib. 1. Tit. 7. de temporib. ordin. dec. 4.*

Qua de re iterum videantur ea quæ inferius ſcripſimus *quaſt.77.*& Hieron. Ceuallos. *De cognitione per viam violentia. quaſt. 22.num.10.*vbi late docet praxim.

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO TRIGESIMA QVARTA.

Clauſula conſeruatorijs Bullis incerta non permittentes ab aliquo moleſtari qualiter intelligenda.

SVMMARIVM.

1. *Moleſtia eſt iuris & facti.*
Clauſula non permittentes ab aliquo moleſtari intellectus.

INtelligenda eſt de contradictione aut oppoſitione ſeu moleſtia quæ de facto fit non autem quæ de iure, *glo. cap. per illarum verb. contradictionis de præb. Abb. cap. audita de reſtit. ſpoliat. Corſel. in ſing. verb. moleſtia Felin. cap. cum cauſam col. 2. & 3. de Reſcriptis Nauarr. cap. contingat in 7. cauſa nullit. cap. 3. de reſcript. Alciat. cap. quod ſedes nu. 6. de officio ord. Rebuffus in praxi benefic. tit. declaratio noua prouiſionis in fine Reſtaur. de Imperatore quæſt. 100. nu. 38. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 4. caſu 365.* 1

QVÆSTIO TRIGESIMA QVINTA.

Quid de illa clauſula ſciant ſe indignationem BB. Petri & Pauli.

SVMMARIVM.

1. *Clauſula ſciant ſe indignationem BB. Petri & Pauli incurſurus.*

CLauſula hæc intelligenda eſt non de excommunicationis fulmine ſed de quauis alia arbitraria vti Alciatus, Rebuffus, Delleueinus, Menochius, ſcriptum reliquerunt, *Alciat. cap. quod ſedes nu. 6. de offic. ord. Rebuffus in in praxi benefic. tit. declaratio noua prouiſionis in fine Reſtau. de Imperat. quæſt. 110. nu. 38. Menoch. de arb. iud. cent. 4. caſu 365.* id quod nos in alio hactenus allegato oſtendimus, *lib. de Iuriſd. ord. in exempt. quæſt. 62.* 1

Digitized by Google

QVÆSTIO TRIGESIMA SEXTA.

Quid de clauſula appellatione poſtpoſita quæ in Priuilegijs quandoque apponitur.

SVMMARIVM.

1. Clauſulæ appellatione poſtpoſita effectus. Clauſula hac tantum vtitur Princeps.

2. Pontifex ſpeciali fauore proſequitur exemptos.

3. Iniuriarum actione licet experiri aduerſus friuolum appellatorem.

4. Conſeruator poteſt vigore huius clauſula vſque dum inhibitio ſuperueniat ſuam exequi ſententiam.

1 SIcuti Priuilegia nemo eſt qui concedere poſſit niſi is qui contra legem ſtatuere poteſt alio in loco oſtenſum eſt, *lib.1.de Iuriſd.ord.in exempt.queſt.3.* ita
neque poteſt quiſpiam hac appellatione poſtpoſita vti, niſi qui legibus derogare poteſt qualis eſt Pontifex qui canonum auctor eſt. *Late Celſus Hugo in ſuo tract.de clauſulis l.1.§.fin.ff.à quibus appell. DD.cap. Paſtoralis de offic.del. Bald.l 2. C.de appell.* cum exceptione tamen niſi inferior appellationi à ſententia interlocutoria adijciat *l.fin.vbi glo.* & *DD.C.de ſent & interl.om.Iud. Miſing. lib.1.obſ.5. imola.d.l.1.§.fin.* Proinde quo ſenſu intelligenda ſit hæc clauſula nunc eſt quæſtio.

Sunt qui æſtimant hanc clauſulam impedire tantum appellationes friuolas inanes & nullo iuris fundamento nixas. *Celſus Hugo de clauſulis.*

Verum emphaſis verborum & enixa Pontificis voluntas inuoluit diſpoſitionem probibitiuam appellationis cuiuſcumque etiamſi ea eſſet colore alicuius legitimæ cauſæ interpoſita, *Emanuel Roderic. Regul. quaſt. tom.1. quaſt 8.art.13. d.*
2 *cap.paſtoralis de offic.de leg.* idque (vt eſt in prouerbio) acu tangi poteſt. Cum enim
Pontifices tanto ſint Eccleſiæ ordines proſecuti fauore vt eos à iuriſdictione ordinariorum ſpeciali priuilegio eximere dignati ſint quis credat. Pontificem hac clauſula dumtaxat tollere voluiſſe appellationes friuolas quas iura exoſas habent & ob quas aduerſus friuolum appellatorem de iniurijs etiam experiri permiſſum
3 eſt, *glo.l fin.in fine C.quando prouoc.non eſt neceſſe Geminianus cap. cum appellationibus de appel.in 6. Fel.cap.2.col.2.de appell. Emanuel Roderic.Reg. quaſt.tom.1. quaſt. 8.art.3.* proinde extentio facienda eſt vt Pontifex vtramque appellationem prohibuiſſe videatur friuolam ſcilicet & legitimam velo legitime rationabiliſue
4 cauſæ interpoſitam, *Emanuel d.art.13.* ac conſequenter is cuius iuriſdictio vi &
energia huius clauſulæ firmata eſt poteſt vſque dum ei ſit à ſuperiore hoc eſt ab eo qui

eo qui hanc clauſulam interponere poteſt inhibitum procedere & ſententiam ſuam debitæ exemptioni demandare. *Miſing.d.obſ.3.Innoc.& DD.cap.Paſtoralis de offic.deleg.Lanfranc.cap.quoniam contra de probat.Marant.de ord.iud.part.6.actu 2.in deciſor.num.325.*

QVÆSTIO XXXVII.

Quid importet clauſula inuocato etiam ad hoc brachio ſeculari.

SVMMARIVM.

1. *Clauſula inuocato brachio ſeculari tacite ineſt illius energia.*
2. *Conſeruator an poſſit de viribus ſententiæ cognoſcere.*
3. *Secularis iudex an teneatur exequi ſententiam iudicis Eccleſiaſtici pendente appellatione.*

Clauſula hæc in reſcriptis Pontificijs etiamſi non adijceretur tacite ineſt. 1 *Imola cap ſignificaſti nu.3.de offic.del. Nauar. cap.cum contingat Remedio 1. de reſcriptis*, nec enim in iure rarum eſt vt quædam dubitationis tollendæ gratia adijciantur reſcriptis teſtamentis contractibus quæ neceſſario adijci non debebant, *l.qua dubitationis ff de Reg.Iuris.* Itaque clauſulæ huius energiæ eſt vt cenſuris Eccleſiaſticis alijſque pœnis arbitrarijs laici iudices compelli poſſint ad executionem à S.Sede delegatis demandatam, *cap.2.de offic.ord.Inſ.l.à diuo §.ſententiam Roma num.16.de Re iud.* qua de re etiam alijs in locis tractaui.

Sed an ſæcularis iudex cuius brachium imploratur poſſit de viribus ſententiæ 2 iudicis Eccleſiaſtici cognoſcere quæſtio eſſe poteſt. In cauſis mixti fori cenſuerunt poſſe cognoſcere. *DD.cap.1.de offic.ord.Emanuel.Roder.Reg.quæſt.tom.1.qu.8.art.14.* Signanter vero cum nullitas opponitur. *Nauarr.d.cap.cum contingat Remed.1.num.7.* aut ſi mandetur aliquid quod iudex ſæcularis ſcit eſſe iniuſtum. *Innoc.d.cap.1.de offic.ord.Nauar.d.num.7.verſ.tertio*, & ideo eſt quod Ioannes Andreæ Panorm.Imola reſponderunt, *in d.cap.1.de offic.ord.* non teneri iudicem ſæ- 3 cularem ad impartiendum ordinario brachium ſeculare contra illum qui prætendens ſi exemptum appellauit à ſententia ordinarij, *Nauar.ad rem 1.numer 7. verſ.4* vt nec tenetur brachium concedere pro executione ſententiæ interlocutoriæ ſi coram eo allegetur eſſe appellatum niſi tamen implicetur oſtendaturque appellandi cauſam eſſe falſam, *Nauar.d.verſ.4.*

Digitized by Google

QVÆSTIO XXXVIII.

Quid de clauſula ſupplentes omnem defectum.

SVMMARIVM.

1. *Clauſula ſupplentes omnem defectum.*
2. *Clauſula de plenitudine poteſtatis.*
3. *Dolus an ſublatus cenſeatur.*
4. *Defectus citationis mandati iuriſdictionis an cenſeatur ſublatus & quid ſi impetrans ſit ſuperius bigamus.*

1 CLauſula hæc non tollit defectus ſubſtantiales. *D D. cap. 1. de tranſact. Spec. de legato §. nunc oſtend. verſ. 14. Pariſ. conſ. 5. num. 16. vol. 4. Emanuel. Roder. Reg. quæſt. tom. 1. quæſt. 8. art. 15.* vti nec defectus naturales prouenientes ex parte ſupplicantis v. g. ſi is eſſet ſpurius excommunicatus bigamus alij tamen defectus à iure poſitiuo prouenientes tollerentur. *Spec. d. loco num. 18. D D. cap. ſuſcitata de Reſcript. cap. ipſo iure de reſcript. in 6.* idque niſi ex huic clauſulæ alia ad-
2 ijceretur de plenitudine poteſtatis vel motu proprio aut certa ſcientia nam tūc omnes defectus ſublati eſſe cenſerentur, *Emanuel d. art. 15.* excepto tamen dolo
3 impetrantis qui nunquam exceptus eſſe cenſetur. *D D. l. quod nerua ff. depoſiti & in l. contractus ff. de Reg. iuris Emanuel. d. loco.* Similiter nec ſublati cenſerentur defectus ex omiſſa citatione mandato aut iuriſdictione prouenientes. Qua de re extat Bulla Pij IV. & Clem. VIII. quam alio in loco inſerui.

QVÆSTIO XXXIX.

Quid ſi fructus decimales Coloniæ in patria Leodienſi ad Brabantum ſpectantes à Leodienſi arreſtentur Brabantuſque conqueratur in Brabantia violatæ Bullæ Aureæ poteritne arreſtari procurans ad conſeruatorem quem habet recurrere.

SVMMARIVM.

1. *Affectiones plures competunt pro decimis.*
2. *Decimarum in exactione poteſt executiue procedi ſeu per arreſtationem.*
3. *Decimales fructus arreſtari poſſunt vt in agris requirantur per horas viginti*

quatuor

quatuor vel aliorum opinione horas duodecim.

4. *Decimarum dominium tranſlatum eſt in Eccleſiam ſine traditione.*

5. *Principes non poſſunt legem dicere decimis.*

6. *Bulla Aurea Papali diſpoſitioni non poteſt præiudicare.*

7. *Prætextu Bullæ Aureæ impedientes ſolutionem decimarum excommunicati ſunt.*

8. *Impediti in præceptione decimæ poſſunt recurrere ad conſeruatorem.*

9. *Bulla aurea intelligenda eſt in caſu temporali non vero ſpeciali.*

10. *Actiones regularia non comprehenduntur ſub Aurea Bulla.*

PRopoſita mihi fuit nuper hoc quæſtio ad cuius explicationem prius quam
me accingam præmitto pro illius baſi ad ſolutionem decimarum obtinē-
dam quam plures à iure concedi rationes vti vno ore apud omnes decuma- 1
nos ſcriptores proditum eſt. *Rebuffus de decimis quæſt. nona. Ioannes Petras Moneta tract. de decimis tam ſpiritualibvt quam Papalibus cap. 8.* Inter quas hæc prom- 2
ptior eſt & compendioſior quæ realis & executiua eſt. *gloſſ. Clem. diſpendioſam de iudicijs vbi Cardinalis num. 26. & 27. Rebuffus de decimis quæſt. 15. num. 23. Moneta d. cap. 8. num. 56.* Scilicet per arreſtum ſeu manus iniectionis, *Aufrerius ad capellam Throſanam quæſt. 433. Moneta de decimis cap. 6. num. 4. Guido deciſ. 283. apoſt. ad Bald. l. fin. num. 1. C. commod.* aut enim decimæ nec dum ſunt à cœteris fructibus ſeparatæ & tunc creditor decimæ poteſt experiri via arreſti quam in iure denuntiationem prohibitoriam vocamus. *l. deteſtatio vbi Alciat. ff. de verb. ſign.* impediendo ne fructus tollantur niſi ſe præſente. *DD. citati & Aufrerius d. loco Spec. de decimis §. 1. col. fin. Guido dec. 283. Tiraq. de Retr. conſ. 1. gloſſ. 7. num. 38. Didacus lib. 1. var. reſ. cap. 17. num. 8. Antonius Theſſaurus forenſ. quæſt. 9. num. 1.* maneant- 3
que fructus in agris per 24. horas vel iuxta opinionem ſenatus Pedemontani per 12. horas vſque dum venerit decimator. *Theſſaurus d. quæſt. 9. num. 2.* aut decimæ ſunt ſeparatæ à fructibus alijs decimatis & tunc in Eccleſiam quæ decimarum eſt
creditrix. *Rebuffus de decimis quæſt. 9. num. 7.* dominium ſine alia traditione Eccle- 4
ſiæ ſeu piæ cauſæ fauore transfertur poſſunt tunc arreſta tanquam in rebus proprijs interponi, *Peck. de iure ſiſtendi cap. 4. num. 25.* non ſecus quam in fructibus præbendæ. *Gaill. lib. 1 obſ. 117. num. 8.* licet quod de fructibus præbendarum dixi non ſimpliciter ſed cum mica ſalis admittat Nauar. *conſ. 3. num. 1. de immunit. Eccleſ.* & etiam de decimarum fructibus, Imbertus *inſtit. forenſ. lib. 2. cap. 60. in verb. pignoratio.* Itaque ſi creditor decimæ ſeu quod perinde eſt Eccleſia arreſtum interponat in fructibus ſuis decimalibus in patria Leodienſi exiſtentibus debitor qui Brabantus eſt nihil habet quod conqueratur non enim Eccleſia impingit in
conſtitutionem Bullæ Aureæ ab Imperatoribus conditæ qui legem Eccleſiæ re- 5
bus-

bus ſpiritualibus quales ſunt decimæ. *Felin.cap.cum ab Eccleſiarum numer. 74. de conſtit. Peck.cap.ea quæ num.5. de Reg.iur.in 6.* præſcribere nullatenus potuit. *Rebuffus de decimis quæſt.10.num.41.cap. Eccleſia S. Mariæ vbi plena manu, Fel. Abb. & DD. de conſtit. Peckius cap. ea quæ num.5. in fine de Reg.iur.in 6.ca. verum ca. Im-*
6 *perator.diſt.96.* id quod etiam plenius infra confirmauimus *quæſt.115. & cap.in præſentia, vbi Abb.num.18 de probat.late Cardi. Mantica de tacitis & ambigijs par. 2.lib.22.tit.19 num.10.* adeo quidem vt eiuſmodi Bulla Aurea generali Papæ cõ-
7 firmatione decimarum iuri efficere non poſſit, *Fel.d.cap. Eccleſia num.4.* Imo vero prætextu huius Aureæ Bullæ impedientes ſolutionem decimarum velut Eccleſiaſticæ libertatis temeratores cenſuras eas incurrerent quas illarum violatores ſolent incurrere. *ca.decimas 16.quæſt.7 cap.nouerunt de ſent.excom. vbi Innoc. Bellamera conſ.40. Card. d. Clem. diſpendioſam numer. 27. & ſcripſi ſupra Scholio 7. verſ.5. & 18.* idque nullo priuilegio aut conſtitutione canonica obſtante niſi quæ ſpecialiter Bullæ Cœnæ Domini deroget vti tradunt ij qui conſtitutionem annuam Bullæ Cœnæ Domini ſuis commentarijs illuſtrarunt, *Gregor. Sayrus in theſauro Theol.moralis. Nauar. in manuali. Toletus in ſua ſumma, ego in tractatu de*
8 *Iuriſdict.ord.in exempt.pluſculis in locis oſtendi.* Vnde ſequitur eum qui prætextu Bullæ Aureæ hoc in caſu inquietatur poſſe via hac iuris licita ſolutionem ſuarum decimarum perſequi ac pro tuitione iurium & decimarum ſuæ Eccleſiæ ad conſeruatorem iurium ſuæ Eccleſiæ recurrere, *per cap fin.de offic.deleg. in 6.* Bul-
9 la enim Aurea aliter non eſt intelligenda quam in ſuo caſu hoc eſt cum de re aliqua temporali actio inſtituitur prout denotant verba in eius textu, præſume faire ou exercer quelque iuriſdiction ou iudicature temporelement, actio autem de iure decimarum eſt ſpiritualis à temporali longe differens. *Maranta de ord.iud.part.4.diſt.13. Moneta d.cap 8.* Ideoque Epiſcopus cogere etiam poteſt exemptos ad ſolutionem decimarum debitarum ratione rerum non exempta-
10 rum, *Geminian.conſ.72 num.18. Card.Tuſchus tom 3.concl. 565.num.11* Deinde diſpoſitio eiuſdem Bullæ Aureæ excipit actiones confeſſorias & negatorias hiſce verbis. Celles ſeulement exceptees eſquelles la confeſſoire ou action negatoire ſe peut de droict agir, quod autem confeſſoria actione agi poſſit aduerſus decimarum debitores iuris eſt explorati, *Rebuff ſupra quæſt.9.nu.11. Moneta d.c.8.n.38.* concludo itaque quæſtiunculam hanc poſſe hunc decimarum creditorem cui prætextextu Bullæ Aureæ moleſtia fit conſeruatorijs remedijs ſibi prouidere ſunt enim eiuſmodi moleſtiæ de facto non vero de iure quæ poſſunt conſeruatoris officio propulſari vti alias oſtendi hoc loco quæſt. 34.

QVÆST.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA.

An executio ſententiæ per ordinarium contra exemptum nulliter late mandari poſſit executioni eiuſdem ordinarij autoritate aduerſus debitores exempti non exemptos.

SVMMARIVM.

1. Exceptio Iuris tertij non admittitur.
2. Tertius poteſt executionem impedire. Nullitas poteſt per tertium proponi.
3. Nullitas ex officio poteſt aliquando à iudice ſuppleri.
4. Prorogatio iudicij non eſt tertio.
5. Nullitas poteſt ſemper proponi tam ab exempto quam ei adhærenti.
6. Ordinarius qui pro executione aduerſus exemptum late aditur poteſt cognoſcere de nullitate ſententia.
7. Acta per exemptos coram ordinario non probant coram iudice exemptorum.
8. Tertius accipere poteſt ex perſona conuicta.
9. Debitoribus hæreditarijs datur exceptio pendente actione reſciſſoria teſtamenti.

VIdetur poſſe quia nullitas Proceſſus ordinarij aduerſus exemptum concernit quidem exemptum ſed non tertium qui de nullitate Proceſſus excipiens de iure tertij exciperet quod admitti non ſolet, *l. vti frui ff. ſi vſufruct. Barth. l. qui cum hærede nu. 1. ff. de except. rei iud.* vbi Zaſius adfert limitationes. 1

Reſpondemus nihilominus eo non obſtante eum aduerſus quem eiuſmodi executio vrgetur in exceptione nullitatis Proceſſus ac ſententiæ per ordinarium contra exemptum late eſſe admittendum.

Ratio prima eſt. Quia non modo neceſſarius defenſor qualis eſt is qui citatus 2 & coactus comparet. *l. 2. C. vbi in rem actio Bald. Auth. nunc hereſ. C. de Litigioſ. Vantius de nullit. ſent. Tit. quis de nullitate dicere poſſit nu. 3.* de nullitate iſtius Proceſſus poteſt excipere ſed & is qui voluntarius eſt defenſor hoc eſt voluntario pro ſuo intereſſe ad executionem impediendam comparet. *Vant. de nu. 3. Barth. l. ita tamen § quoties ff. ad trebell.* adeo quidem vt ita excipienti nequeat replicari tua non intereſt. Nam ita comparens ac de nullitate excipiens exaudiendus eſt non modo ratione ſui priuati iuris vt executionem à ſe auertat, ſed etiam reſpectu Iuris publici vtilitatiſque publice ob quas Eccleſiæ Romanæ intereſt ex-

exemptio

emptionum iura Priuilegiaque non violari ſed eadem ſarta tecta conſeruata, *cap. Paſtoralis de Re. Iud. cap. quam ſit 18. quæſt. 2. Rebuff. Reſp. 142.* vt & in qualibet
3 cauſa populari Eccleſiæ aut religionis nemo à iudicij limine arceri hoc fuco poteſt quod eius non interſit, *Late Vant. d. loco nu. 9. & ſeqq.* Quin vero nemine opponente nullitas eiuſmodi à iudice ex officio ſuppleri poſſe dubium non eſt. *Alex. conſ. 77. col. pen. lib. 3. Vant ibidem nu. 10. Abbas cap. licet magiſter nu. 3. de ſupplend. neglig. prælat.* idque etiamſi exempti expreſſe prorogaſſent debitumque coram ordinario agnouiſſent poteſt enim eo non obſtante is cuius intereſt intercedere ac nullitatem allegando executionem vlterioremque proceſſum impedire, tum quod deſtructio fundamento corruat ſuper ædificatum, *legi tecum in pr. vbi caſt. & DD. ff. de except. rei iudicatæ l. cum principalis ff. de regulis Iuris*, ex principioque tituli poſterior formetur euentus. *l. 1. C. de imponenda, Luc. de ſcript. lib. 10.* Tum quod acta coram ordinario non noceat exempto conuento coram iudice competente etiamſi coram ordinario debitum ingenue cognouiſſet ſcripſi, *lib. 2.*
4 *de Iuriſd. or. in exempt. quæſt. 31.* Tum quod eiuſmodi confeſſiones aus prorogationes quales qualeſne renuntiationes tertio præiudicare non poſſint, *Bald. Auth. nunc hæreſ. col. 2. C. de Litigioſ. DD. cap. cum ſuper de offic. de leg. Alex. conſ. 188. col. fin. lib. 2. Vant. d. loco nu. 21.*

5 Ratio ſecunda quia cum exemptus ſemper poſſit de nullitate excipere etiamſi prorogarit ac ſententiam vltro paſſus ſit vti varijs in locis oſtendi alio in tractatu idem poſſe dicendum eſt ſi tertius ſit opponens, Quia quamdiu præcluſa non eſt via principali litigatori nec etiam cenſenda eſt præcluſa via pro ſuo intereſſe ei adhærenti, *Petrus de Anchar. Clem. conſtitutionem de elect. Barth. & DD. l. ſi pro luſorio. ff. de appel. Vantius d. loco nu. 25. in fin.*

6 Ratio tertia eſt. Quia ordinarius qui aditur pro executione ſententiæ contra exemptum late poteſt cognoſcere de illius nullitate, *Nauar. in Reper. cap. cum contingat rem. 4. de Reſcriptis ſcripſi lib 2. quæſt. 44. de Iuriſdict. ord. in exempt.*

7 Ratio quarta. Quia acta confeſſiones & conuictiones exemptorum autoritate ordinarij non probant coram iudice competente exemptorum, *ſcripſi lib. 2. cap. 31. de iuriſdict. ord. in exempt. Fran. cap. fin. de offic. del. in 6. Milis in repert. verſ. confeſſio facta coram iudice.* hacque ratione Nouembris die 23. 1620. Dominus Hubertus Vrſinus à campo decanus S. Ioannis iudex delegatus me & Domino Rauſino aſſeſſore iudicauit acta confeſſiones coniunctioneſque autoritate ordinarij aduerſus Dominum Peranum S. Martini Leod. Canonicum eoque nomine exemptum & ab eo tempore ſimiliter acta confeſſionis conuictiones ad inſtantiam Guilielmi Euerardi contra Matthiam Vanden Roye vti debitorem dicti Domini Perani exemptum eidem Matthiæ coram Abbate S. Laurentij conſeruatore Priuilegiorum cleri ſecundarij diœceſis Leodienſis non nocere.

Deni-

Digitized by Google

Denique tertius ille aduerſus quem executio ſententiæ contra exemptum late vrgetur poteſt etiam lite conteſtata ac iudicio prorogato declinatoriam obijcere ex perſona conuicti quam exemptos proponere noluit aut neglexit, *Innocent cap. captitulum ſanctæ Crucis, nu. 5. Reſcriptis Rom. ſing. 630. & conſ. 347. Gaill. lib. 1. obſ. 71. nu. 3.* id quod etiam alio in loco oſtendi, *lib. 2. de Iuriſd. ord in. exempt. quæſt. 37. nu. 23.* Et quidem etiam poſt ſententiam aduerſum quam integra eſt facultas exempto de illius nullitate multis rationibus quas ſeorſum expoſui, *lib. 2. quæſt. 4. de Iuriſd. ord. in exempt.* excipiendi. Quæ quidem facultas denegari nequit alijs qui ratione eius perſonæ impetuntur. 8.

Non minus quam alijs quibuslibet hæreditarijs debitoribus quibus etiam excepto conceditur quamdiu reſciſſoria teſtamenti eſt in pendenti, *l. quamdiu. 1. & l. quamdiu 18. ff. de acqui. vel amittend. hæredit.* à teſtamentis enim ad iudicia ratiocinari poſſe tradit late & docte præſes Euerardi, *in locis legalibus loco à teſtament. ad iudicia.* 9

QVÆSTIO QVADRAGESIMA PRIMA.

An ſi autoritate ordinarij interponatur arreſtum in rebus exemptorum recurrere poſſint ad conſeruatorem.

SVMMARIVM.

1. *Arreſtari non poſſunt exempti.*
2. *Forenſes & exempti æquiparantur.*
3. *Arreſta ſunt obliquæ citationes.*
4. *Arreſtum & citatio ad expurgandum eſt actus iudicij contentioſi.*
5. *Extranei non cenſentur eſſe de territorio.*
6. *Exſtranei poſſunt arreſtari.*
7. *Conſuetudo in vno exparificatis extendi debet ad aliud.*
8. *Iuriſdictio in exemptos eſt Papæ reſeruata.*
9. *Clauſula irritantis energia.*

FRequens eſt in vſu Forenſi hæc quæſtio, contingit enim quotidie vt & nuper contigit, Titium habere condemnatum conuictumque Moeuium iſtumque Titium autoritate ordinaria executionem ſententiæ vrgere aduerſus debitores debitoris Moeuij ſibi condemnati, *l. à diuo pio ff. de Re. Iud.* inter quos cum plerumque reperiantur ij qui à Iuriſdictione ordinaria ſunt exempti quæritur hinc primo vtrum eiuſmodi executio per viam arreſti & adiudicationis vrgeri poſſit ordinaria autoritate aduerſus exemptum.

Digitized by Google

Deinde an ſi exemptus autoritate ordinaria creditori ſui creditoris ſoluat poſſit iterato ad ſolutionem à ſuo creditore compelli.

1 Quo ad primam quæſtionem reſpondetur exemptos non potuiſſe autoritate ordinaria arreſtari & conſequenter ad ſolutionem compelli non poſſe.

2 Ratio prima. Quia exempti & forenſes procedunt à paritate rationis vti alio in loco oſtendimus, *lib. 2. de Iuriſdict. ord in exempt. quæſt. 19. nu. 4.* proinde ſicuti forenſes non poſſunt ſecundum Iuris diſpoſitionem ab alieno iudice extra eorũ domicilium arreſtari, *Peckius de iure ſiſtendi cap. 4. nu. 4. Lanfranc. Rep. cap. quoniam contra verb. recuſationes num. 15. de probat. l. 2. §. ſed & ſi dubitetur vbi glo. & Barth. & l. hæreſ. abſens § proinde ff. de Iudicijs.* ita neque exempti equiparatorem enim eadem eſt Iuris diſpoſitio, *præſes loco ab equiparatis.*

3 Ratio ſecunda. Quia arreſta nihil aliud ſunt quam obliquæ citationes quæ relaxantur reſoluunturque per comparitionem arreſtati in ſimplicem citationem, *l. fideiuſſor. § fin ff. qui ſatiſd. cogantur Euerardi conſ. 102. VVameſius cap. meminimus nu. 2. & 3. de appellat.* proinde ſicuti exempti in ius vocari non poſſunt coram ordinario ita neque arreſtari, itaque ſi arreſtentur habent ius reuocandi domum, *VVameſius d. nu. 2. & 3.* hoc eſt declinandi iuriſdictionem ordinariam quam exemptos non poſſe prorogare alibi fuſe oſtendimus, *lib. 2. d. iuriſdict. ord. in exempt. quæſt. 7.*

4 Ratio tertia. Quia arreſtum & citatio ad expurgandum nam exemptus quid alteri debeat eſt actus iuriſdictionis quam ordinarius non magis exercere poteſt in exemptos quam in extraneos, *Miſing. lib. 6. obſ. 7. verſ. 1. Innocent cap. 2. nu. 3. de dilation.* exempti enim non cenſentur eſſe de diœceſi, *Fel. & DD. cap. graue de offic. ord.* ſicut nec extranei de territorio, *Caldeus conſ. 14. de foro compet. Angel. conſ.*

5 *230. præſes in locis loco à proportione glo. in cap. verb. nunquid ergo & cap. autoritate verb. non exemptos de priuileg. in 6.* in quos proinde ordinarius iuriſdictionem ex-

6 excere non poteſt, *Peckius & Lanfrancus ſupra citati.* Neque refert quod generali conſuetudine inoleuerit extraneos eo in loco in quo reperiuntur poſſe arreſtari, *Zaſius § ſi quibus nu. 9. inſt. de actionib. Rebuff. ad ord. Reg. tit. de litteris obligat. § 6. glo. 3. nu. 4. & ſeqq. & in l. ædificia de verb ſignif. Marcus dec. 396. par. 1. Gaill. lib. 2. obſ. 44. nu. 10. Mindanus de proceſſibus Imperij lib. 1. cap. 47. art 3.*

7 Quia licet conſuetudo introducta in vno ex parificatis extendi ſoleat ad aliud *Rochus de Curte tract. de conſuetudine nu. 336. Barth. & DD. l. ſi quis ſeruo perſuaſerit C. de furtis l. non tantum ff. de ſeruo corrupto.* non tamen hæc extraneos arreſtandi conſuetudo extendi poteſt ad exemptos, Tum quod conſuetudo contra ius eſt ſtricti iuris & extendi nequit ſed ad vnguem & ex amuſſim eſt intra ſuos limites ſeruanda, *Rochus ibidem num. 321. Abb. cap. 2. de conſuet.* Tum quod iuriſdictio

8 in exemptos immediate Papæ ſubiectos eſt Papæ reſeruata vti copioſe alio in tracta-

Digitized by Google

tractatu oſtendi, *de Iuriſdict.ord.in exempt.lib.2.quæſt.5.nu.10.& ſeqq.Bald.& DD. cap.imperialem §.præterea de prohibit.feudi alienat.*& proinde inpræſcriptibilis niſi præſuppoſita Papæ ſcientia aut curſu temporis omnem hominum memoriam excedentis, *Felinus cap.cum nobis nu.2.de præſcript Rochus de Curte de conſuetudine nu.354.glo.cap.& DD.cap.penult.de filijs præsbitero: Barth.l. Publicanus §. vectigalibus ff.de Publicanis.* Tum quod clauſula irritans quæ inſeri ſolet priuilegijs Pontificiis habeat vt inquit Nauar.*in commentarijs de ſpolijs clericorum §.14.nu.12.* oculus ante retro ſitque penetrabilior omni gaudio ancipiti efficiens & deſtinans ea omnia quæ illi opponuntur de cuius quidem clauſulæ energia ſcripſerunt plena manu Gabrielius,*com.concl.lib.6.de clauſulis concl.6.*Hieronimus Gonzales, *de menſibus & alternatiua Epiſcoporum Hugo Celſus tract.de clauſulis*, & alii non pauci.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA SECVNDA.

Num debitor ab ordinaria Iuriſdictione exemptus qui eadem ordinaria autoritate alteri ſoluit poſſit à ſuo creditore ad iterandam ſolutionem compelli.

SVMMARIVM.

1. *Iuſſu iudicis non habentis iuriſdictionem non excuſat.*
2. *Ordinario exercenti iuriſdictionem in exemptos non paretur.*
3. *Soluens alteri autoritate eius qui iudex non eſt competens non liberatur & nu. 4.*
4. *Arreſtum quod nullum eſt non impedit ſolutionem.*
5. *Soluens mandato iudicis liberatur.*
6. *Metu cenſurarum ſoluens liberatur.*
7. *Arreſti nulli violatio eſt punibilis.*
8. *Soluens creditori creditoris liberatur.*

SVccedit appendix hæc & parergos propoſita quæſtio in qua videtur reſpondendum compelli poſſe. Quia ordinarius iuriſdictionem non habet in exemptos, *tot. tit. de priuileg.in decretal. & in 6.*Iuſſus autem iudicis iuriſdi- 1
ctionem non habentis debitorem alteri quam ſuo vero creditori ſoluentem non liberat, *glo.l.non videtur § qui iuſſu.ff.de Reg.Iur.cap. quod quis vbi glo. cap. ea quæ vbi DD de Reg.Iur.in 6.cap.factum eod.tit.l.inuito.C.de ſolut.*

Deinde ordinarius iuriſdictionem exercendo in exemptos limites ſuæ pote- 2
ſtatis egreditur quo caſu ei obediendum non eſt, *Dec.conſ.72.nu.2.conſ.319.nu.11. Menoch,de arb.iud.caſu354.nu.28. Innoc.cap.ad aures de temp. ordini Abb. cap ſi*

Digitized by Google

quando in fine de Reſcript. l. 16. damnum dat §. ius verò,à contrario iſtius legis ſenſu
3 *ff. de Reg. Iur.* mandatum enim iudicis nullum non accuſat nec accuſat contemnique poteſt, *Nauar. cap. cum contingat rem. 2. nu. 42. de Reſcriptis*, & conſequenter impendens autoritate ordinarii alteri quam ſuo vero creditori ſolutionem, eſt quod ſibi imputet quaſi ſi ſponte non ſuo creditori ſoluerit, *Menoch. de arb. iud. lib. 2 cen. 2. caſu 137. nu. 6. & 14. l. inuito C. de ſolu.* nec enim debuit eſſe tam credulus vt putaret ſe ita liberatum iri nam & nimia credulitas quæ deceptionis dicitur mater, *Tiraq. ad l. connub. l. 9. n. 177.* eſt Iuri repugnas ſoletque eſſe damnoſa, *l. 3. §. pen. verſ. ſed & ſi ſic acceperit ff. de in rem verſo. l. 1. §. dolum ff. de eo per quem factum erit.*

Vnde etiā eſt vt non obediēs præcepto Officialis nullo vel iniuſto non indicat in pœnā ſolutionis geminādæ. *Fel. c. Eccleſia nu 33. de conſtit. c. 1. de iur. in 6. c. veniēs de Iuriſ. Martinus Laudenſ. Tract. de Officialis Dominio quæſt. 12. vol. Oce. 12. fol. 215.*

4 Rurſus arreſtum quod nullum eſt quale eſt ordinarii in exemptos non impedit ſolutionem vero creditori impēdendam, *Hier. Gratus conſ. 28. nu. 2. par. 1. Molineus ad conſuet. Pariſ. par. 2 fol. 75. nu. 33.* quia non præſtat impedimentum quod de iure non ſortitur effectum, *cap non præſtat. de Reg. Iur. in 6.*

Denique exempti ſoluendo autoritate ordinarii alteri quam ſuo creditori ſponte ſolutionem impendiſſe non ſuo creditori cenſentur, *Surd. dec. 79. num. 6. Iac. Butrio l. 3. ff. de teſtib.* ad inſtar teſtis qui ad teſtimonium cogi non poteſt ſi enim is non declinet ſponte & vltro teſtimonium dixiſſe cenſetur, *Surd. d. loco Bald. conſ 351. nu. 8.* & conſequenter exempti ita ſoluendo liberationem non conſequuntur, *l. initio C. de ſolut.* quia mandatum iudicis iuriſdictione carentis aut quod multum eſt non excuſat impuneque poteſt contemni atque lacerari, *Nauar. d. cap cum contingat rem 2. nu. 42. de Reſcriptis.*

5 E contra vero videtur quod exemptus iuſſu iudicis ordinarii ſoluens alteri quam ſuo creditori liberationem conſequatur quia qui ſoluit mandato iudicis etiamſi ſoluat non ſuo creditori liberat, *Farina dec. 849 nu. 2. Bald. l. ſi aquam nu. 26. C. de ſeruit. & aqua Affl. deciſ. 150. nu. 59. Francus cap. quod quis de Reg. Iur. in 6. l.*
6 *non videtur §. qui iuſſu ff. de Reg. Iur.* ſignanter vero propter iuſtum metum quem exemptus ob cenſuras & executiones ordinarii concipere poteſt, *Anton. de Milis in repert. verb. metus iuſtus inferri.* per iniuſtam excommunicationem earum enim timore arreſtatarius alteri ſoluens liberationem conſequitur, *Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 2. caſu 137. num. 13. DD. l. Paulo Callimacho §. vlt. ff. de leg. 3. Afflict. dec. 150. num. 19. glo. l. arti prætor. §. permittitur verb.*
7 *imputandum ff. de minorib. Bartho conſ. 26. col. 1. lib. 3. Ruin. conſ. 171. nu. 3 lib. 4. Iaſ. conſ. 20. col. 2. lib 3.* nam & violatio arreſti etiam nulli punibilis eſt propter contemptam iudicis autoritatem, *Achilles à Graſſis dec. 375. nu. 3. per Clem. ad compeſcen-*

Digitized by Google

pſcendu de ſeq. poſſ. ad inſtar ſequeſtri quod cum arreſtro ſimboliſat & à paritate iuris cum arreſto procedit, Pariſ. conſ. 100 p. 3.

Declaratum tamen, id eſt, niſi debitor aliqua diligentia vſus ſit ne ſolutionem non ſuo creditori impenderet alioquin enim liberationem non conſequeretur, *Surdus deciſ. 79. num. 6. Menoch. dicto caſu 137. num. 14.*

Declarandum ſecundo niſi debitor ſuo debitori denuntiauerit ſe ab alio exigi ſeu moleſtari alioquin enim ſi denunciare noluit aut contempſit poterit ad iterandam ſolutionem compelli, *Menoch. d. caſu 137. num. 18. & ſeqq. Ruinus conſ. 147. lib. 1. arg. l. item quæritur §. exercitu ff. locati.*

Declarandum tertio vt quamuis ita ſoluendo liberetur non tamen ad ſoluendum obligatur quia iuſſu iudicis non ſui obtemperare non tenetur vti paulo ante ſcripſi, *l. non quicquid ff. de iudiciis*, non enim quicquid alicuius poteſtati ſubijcitur id iuris neceſſitati ſubijcitur, *arg. l. non quicquid ff. de iudicijs.*

Declarandum quarto, niſi tertius ille cui ſolutio impenditur eſſet creditor creditoris ſoluentis, *l ſoluendo ff. de negot. geſtis l ſolutionem ff. de ſolut. Pariſius conſ. 107 num. 128. & ſeqq part. 3.* ſoluens enim creditori ſui creditoris liberatur ipſo iure etiamſi inuito ſuo creditore ſoluiſſet, *Pariſ. d. num. 128.* ſignanter quando debitor eſt ex eadem cauſa ex qua creditor ſuus eſt debitor, *l. ſi liber vbi DD. ff. de neg. geſtis vbi Raph. Cuman. num. 2.* at vero exceptionis cum debita ſunt diuerſæ ſpeciei *l. ſi opera vbi DD. ff. de doli except. Pariſ. d. loco.* 8.

QVÆSTIO XLIII.

An exemptus poſſit arreſtum ordinarii ſpernere & in illius præiudicium ſolutionem proprio creditori citra periculum geminandæ ſolutionis impendere.

SVMMARIVM.

1. *Arreſtum ordinarij in exemptos eſt nullum.*
2. *Arriſtis ineſt tacita clauſula in quantum de iure liceat.*
3. *Arreſta per comparitionem reſoluuntur in citationem.*
4. *à Pœna contumaciæ ad pœnam geminandæ ſolutionis illatio fieri non poteſt.*
5. *Pœnalia non debent extendi.*

Reſpondetur poſſe. Ratio prima. Quia ordinarii iuriſdictionem non habent in exemptos & conſequenter ſi arreſtentur ab ordinario exempti eiuſmodi arreſto non obligabuntur, *l. cum vnus § is qui vbi & gloſſ. C. de bonis auctor. iud. poſſe, l. extra territorium ff. de iuriſdict. om. iud.* Violatio enim arreſti

Digitized by Google

aut contemptus iudicis eſſe non poteſt vbi iuriſdictio radices agere & effectum operari non poteſt. *Lancelottus de attentatis part.3.cap.29.num.34.l.extra territorium ff.de iuriſdict.om.iudicum*, ad inſtar præcepti iudicis in alieno territorio cui ſicuti impune non paretur, *d.l.extra*, ita & in præcepto perſonis ſuæ iuriſdictionis non ſubiectis cum à locis ad perſonas efficax detur argumentum, *Præſes in locis loco à loco ad perſonas.*

1 Ratio ſecunda, Arreſtum ordinarii in exemptos defectu iuriſdictionis eſt nullum, *Vantius de nullit.tit.de nullit.ex defectu iuriſdict. vti late ſcripſi alio in loco de iuriſdict.ord.in exemptos lib.2.quæſt.5.& lib.4.quæſt.72.* arreſtum autem quod nullũ eſt impedit ſolutionem, *Grat.conſ.28.num.2.part.1.* arreſtumque incongrue ſignificatum non ligat. *Molineus ad conſuet. Pariſ.part.2.§.52.num 75.fol.33.* ac proinde illud arreſtum præſtare non poteſt impedimentum quod de priuilegiato iure non ſorritur effectum, *cap.non præſtat de Reg iur.6.l.16.damnum dat.§.eius vero ff.de Regul.Iuris.*

Ratio tertia, Quia ordinarius procedendo per arreſta aduerſus exemptos qui iuriſdictioni ſuæ ſubiecti non ſunt cenſetur procedere tanquam priuatus cui proinde impune non paretur, *l.factum à iudice vbi Dec.ff.de Reg.iur.cap.ea quæ fiunt à iudice eod.in 6.d l.extra territorium d.§.eius vero.*

2 Ratio quarta. Quia poteſtatibus inhibitorijs ex quarum ſpecie ſunt arreſta alicuius. *l.deteſtatio ff.de verb.ſignif. l.virilis §.pen.ff.de leg.praſt.l.fundum C.de rei vendic.l.fulcimus ff.ex quibus cauſis in poſſ.eatur l.ait §.ſi quis particeps ff.quæ in fraud. Cred.* ſemper tacite ineſt clauſula conditionalis in quantum de iure ſit permiſsũ, *August.Bero conſ.85.num.23.libr.3. Lancel.de attentatis part.2.cap.20.declarat.5.fol.454.* Cum itaque eiuſmodi inhibitio arreſtoria ob defectum iuriſdictionis permiſſa ordinario non ſit habenda eſt pro craſſa irrita & nullius effectus, *Lancelot.d.decl.5.d.cap non præſtat.d.l.damnum dat.§ eius vero ff.de Reg.iuris.*

3 Ratio quinta. Quia arreſta quæ per comparitionem reſolui ſolent in ſimplicem citationem. *v.libr.4.de Iuriſdict.ord in exempt quæſt.72.* non plus roboris habere poſſunt quam decreta & ſententiæ in exemptos latæ quæ nullæ ſunt & nullius effectus, *late lib.2.quæſt. 40. de iuriſdict. ord. in exempt.* & quæ præſtare non poſſunt impedimentum cum de iure non ſortiantur effectum. *d.cap. non præſtat de Reg.iuris, late Tiraq.de Retr.conſ.§.1.glo.5.n.2.& §.26.gloſſ.2.nu.5.& fuſe Fel.c.ex tenonore nu.4.& ſeqq.vbi hanc regulam explicat de Reſcript* prout nec plus roboris poteſt eſſe in cauſato quam ei à potentia ſuæ cauſæ deriuatur. *cap.1.§. hoc autem, Qui feudum dare poſſunt.*

Ratio ſexta. Mandatum arreſti emanans ab ordinario in exemptos vanum eſt & fruſtatorium iuribus ante citatis cuius virtute & efficacia pœna geminandæ ſolutioni committi non poteſt. *Bald.l.ea quidem C.ſi mancipium ita fuerit alienatũ*

vt manu-

vt manumittatur, Fel.d.cap.ex tenore nu.7. nã & ſicuti in contractibus pœna promiſſa non aliter commiſſa cenſetur quã ſi contractus ſit validus, *glo.s.ſignificantibus de offic.del. Felin.d.cap.ex tenore num.7.de reſcriptis*, ita & in iudicijs à contractibus enim ad iudicia efficax eſt argumentum, *Præſes in loco locis à legalibus ad iudicia.* Sicuti itaque iudicia ordinariorum in exemptos nulla ſunt ita & pœnæ eorum in iudicijs comminatæ, vt & citationes effectus vt vires intelliguntur ſi ea ſit valida. *Fel.d.cap.ex tenore num.5.gloſſ.l.ſi accuſatoribus C.de accuſ.*

Mandatum item executiuum vel quod perinde eſt arreſtum cum hac ſemper mica ſalis exaudiendum eſt niſi ſit inualidum aut exceptione legitima eliſum, *Romanus conſ.434.Felin.d.cap.ex tenore num.5.in fine*, vt & commiſſio executiua intelligitur ſententia exequenda valida eſt *Hieronymus Gonzales de menſib.& alternat.gloſſ.7.num.20.Creſcent.deciſ.1.de re iudic.Marcheanus de commiſſion.part.2. de commiſſ.ſuper nullit.cap.2.num.7.* ita de inſtrumentorum executione & quibuſcumque alijs actionibus executiuis, *late teſtatum reliquit. Felinus d. cap. ex tenore num.5.& ſeqq.* vt & de pœna iudiciali quæ non committitur ſi iuriſdictionis defectus non obſiſtat. *Abb.& DD.d.cap.ſignificantibus de offic.deleg.gloſ. l.ſi patronus §.fin.ff.ſi quod in fraud.patr.d.l.extra territorium.*

Ratio ſeptima. Paria ſunt mandatum arreſti autoritate ordinarij aduerſus exemptum impetrare & mandatum nullum quod propter priuilegium exemptionis effectum ſuum ſortiri non poteſt. *Soci. conſ.595.lib.2.l.quoties ff.qui ſatiſd. cog.Peck.d.cap.non præſtat. in pr.* vt & paria ſunt rem non eſſe & effectum non producere Peck. *d.loco num.5.*

Ratio octaua. Robur & efficacia eorum quæ geruntur à iudice fundatur in eius iuriſdictione quæ ſi defuit ceſſat fundamentum quo corruente omnia corruere debent. *tecum in pro vbi caſt.ff. de except. rei iud. cap.principatus quæſt.1. Mol.ad conſ.Pariſ.tit.2.§.52.num.104.* cum & paria ſint quod non ſit iudex vel quod ſit ſed non ad illud de quo agit. *Ioannes Menoch. d.cap.ea quæ ſunt & Peck. ibidem n.6.verſ.ratio d.l.extra territorium.* Neque impediunt rationes quibus, *alio in libro de iuriſd.ord.in exempt.2.quæſt.5.& ſeqq.* oſtendi exemptum non comparentem coram ordinario contrahere ſcemodicium id enim cum ea ſalis mica intelligendum eſt quam ibi ſatis ſuperque adhibui.

Deinde à pœna contumaciæ ad pœnam geminandæ ſolutionis illatio extentioque fieri non poteſt. Tum quod à ſeparatis nulla fieri poſſit illatio, *Præſes in loco locis à ſeparatis.* Tum quod in pœnalibus extentio fieri non poſſit. 4

Tum denique quod ceſſante Iuriſdictione ceſſet quoque contumacia. *Abb.cap.cum in iure num.7.in fine de offic.del.Mantua ad l.non videtur de iudicijs fol.22.* 5

QVÆſ-

Digitized by Google

QVÆSTIO XXXXIV.

Exempti an ligentur proclamationibus ordinarij.

SVMMARIVM.

1. Citationi per edictum ab ordinario emiſſa vtrum exempti parere teneantur.
2. Rei neceſſarij & voluntarij an comparere teneantur.
3. Inuentarij ad confectionem citati an debeant comparere.

1 FRequens ſunt citationes per edictum ſeu ſi ſua putauerint intereſſe quæritur hic vtrum exempti teneantur coram ordinario comparere & ſi non compareant iuribus ſuis priuentur & conſequenter vtrum & ea propter poſſint ad ſuum conſeruatorem recurrere, quæſtionem hanc fuſe examinat, *Ioannes Petrus Surdus dec. 26.* reſoluitque exemptos eiuſmodi citationibus per edictum ſeu proclamationibus non magis arctari quam alijs ſpecialibus citationibus proindeque exemptum non comparentem iuribus ſuis non poſſe priuari firmatque ſuam deciſionem varijs rationibus doctorumque autoritatibus.

2 Ratio eſt. Quia hoc modo citati dicuntur rei voluntarij & non neceſſarij qui proinde comparere non tenentur, *late Felin. cap. cum inter nu. 12. Limit. 2. de except. P. Hanutius de inuentario par. 3. num. 21. Angel. l. conſentaneum C. quomodo & quando Iudex ſocin. tract. de citatione art. 20. nu. 22 & ſeqq.* & non cōparendo, contumaciam non contrahant, *Surd. d. loco nu. 12. & DD. iam laudati.* Imo vero exempti iuriſdictionem ordinarij prorogare non poſſunt vti alio in loco oſtendi longe magis ſi exempti generalibus eiuſmodi citationibus in ius vocati compareant & declinatoriam proponant nam tunc remittenda erit cognitio ad iudicem exemptorum, *Surd. d. nu. 13.* ſit itaque concluſio exemptos hoc in caſu iuribus ſuis non poſſe priuari neque etiam contumaciam contrahere; poſſeque ſi hac via inquietentur ad aſylum conſeruatoralium Iurium recurrere. Qua de re videatur etiam Rolandus à Valle *tract. de confeſſione inuentarij par 3 quæſt. incip. nunquid vocandi ſunt Sacerdotes, fol. 93.* tradens ad confectionem inuentarij

3 requirendam eſſe per modum monitionis iudicem eius qui reuocatur vt eum moneat quatenus compareat ſi ſua putauerit intereſſe idque quoties eiuſmodi iudicis copia haberi poteſt.

Si vero talis iudex ad manum non ſit ſeu eius copia haberi non poſſit ſufficiet generalis citatio per edictum ſi ſua putauerit intereſſe, *l. omnes ſi vero appariter C. de Epi-*

de Epiſcop.& Clericis. quia eiuſmodi citatio vim tantum habet cuiuſdam denuntiationis qui etiam extra iudicium fieri poteſt & non vt coacti compereant aut vt litigetur ſed tantum vti ſi ſponte velint compareant, *Rol. à Valle d. loco.* oſtendimuſque alibi non vno loco exemptionum iura ceſſare quoties ad Papam aut ad iudices exemptorum acceſſus non eſt aut ſi ſit difficilis, *lib. 4. de iuriſdict. ord in exempt. quaſt. 50. & 51.*

QVÆSTIO XXXXV.

Exemptus in crimine flagranti violatæ immunitatis palatij Epiſcopalis captus ſi puniatur an ad ſuum conſeruatorem poſſit recurrere.

SVMMARIVM.

1. *Palatia quæ dicantur.*
2. *Palatium Epiſcopale comprehenditur appellatione loci ſacri.*
3. *Paria ſunt capi in flagranti crimine vel committere crimen notorium.*
4. *Exemptus in flagranti crimine capi poteſt ab ordinario.*
5. *Vbi te inuenio ibi te iudico.*
6. *Ordinarius habet plus iuris in exemptum quam in extraneum.*
7. *Ordinarius poteſt in exemptos multa autoritate delegata.*
6. *Delictum quod ſit notorium.*
10. *In dubio iudicandum pro ordinario.*
11. *Quid ſi Conc. Trid. non ſit receptum.*

QVæſtionis huius occiſio eſt heſternus caſus exempti cuiuſdam ab ordinaria iuriſdictione potu obruti quempiam in palatio Epiſcopali cultro inuadentis ac in flagranti crimine in carceribus iudicis ordinarij repente coniecti.

Pro cuius quæſtionis ſolutione præmitto palatia proprie dici ædes regibus ſeu ſupremis principibus conſecratas, *l. vlt. C. de palat.* anomaſticeque nuncupantur diuinæ domus ſacra palatia, *l. 1. C. de offic. Rector Prouinc. & d. l. vlt.* ac inter ſpecies regaliorum recenſentur, *cap. vnico quæ ſint Regalia Renerus Sextinus de regalib. cap. 29.* 1

Præmitto ſecundo palatium etiam Epiſcopale dici ad inſtar Regiæ Imperatoris appellationeque loci ſacri comprehendi locique ſacri immunitate gaudere. *Nauar. in Manuali cap. 25. nu. 17. Ioannes de Viſchis tract. de immunit. Eccleſ. nu. 51. Couar. lib. var. res cap. 20. nu. 4. Abbas cap. penult. nu. 9. de immunit. Eccleſ.* 2

Digitized by Google

3 Præmitto tertio paria cenſeri captum quem eſſe in flagranti crimine & notorium crimen commiſiſſe, *glo.cap.cum non ab homine verb.deprehenſus vbi Decius nu.143.de Iudic.Gram dec.36.nu.35.46.& 80. Maſcard. de probat. vol.2.concl.1101. nu.15.Franc.lib.1.quæſt. 21.nu.133.*

His ſuccinctim præmiſſis concludo exemptum ratione violatæ immunitatis
4 in flagranti crimine depræhenſum ab ordinario puniri poſſe, *glo.cap.patentibus & in cap.tuarum de priuilegijs.*

Primo. Quia ſicuti ordinario liceret extraneum ſibique neutiquam ſubditum
5 immunitatem loci ſui Sacri violantem ſiſtere atque arreſtare iuxta illud vbi ego te inuenio ibi iudico, *l. 1. vbi glo. C. vbi de crimi.agi oportet Clarus lib.5.ſentent.§. fin.quæſt 39.verſ ſed quæro Boerius dec.202. Abbat.cap. cum contingat nu. 6. verſ. ſi autem ibi non inueniatur de foro comp. & dixi ſupra lib.4.quæſt.109 nu.14.*

6 Longe magis poteſt id in exemptum in quem ordinarius multo plus iuris habet quam in pœnitus extraneum, *Rot.nouiſſ.dec.702.nu.4.par.1.& dec.207.num 2. part.2.* exempti enim licet non cenſeantur eſſe de Diœceſi, ordinarij cenſentur tamen eſſe in Diœceſi, *cap.graue vbi Fel.& DD.de offic.ordin.* at vero extranei atque de Diœceſi neque id Diœceſi ordinarij eſſe dicuntur, *d. cap.graue vbi DD.* vt proinde ratiocinari hic liceat à minori ad maius ſi id de quo minus ineſſe videtur ineſt ergo id de quo magis, *præſus in locis legalibus loco à minori ad maius.*

7 Secundo etiamſi ordinarius id non poſſet ordinaria autoritate poſſet tamen (quod in idem prope recidit) autoritate delegata. Cum teſte Cardinale Baronio *in annualibus Eccleſiæ tomo 8.ſub anno 676.Pontifice adnotato fol. 517.* exemptiones plurium abſint Eccleſiaſticæ diſciplinæ præbeantque exemptis occaſionem vitæ laxioris factum eſt, vt Concilium Tridentinum, *cap.XI.ſeſſ.24.de refor.* ob graues expoſitiones de quibus Diuus Bernardus plurimis hac de re in Epiſtolis tribuerit ordinarijs tanquam ſanctæ ſedis delegatis variam poteſtatem in exemptos, *c.leg.Boetius epo. cap. relatum nu. 8. ne Clerici vel Monachi D. Bernard. in libris de conſider.ad Eugen.* Vt proinde ſicuti ordinario licet delinquentem in loco immuni (quale eſt pallatium) corrigere, *Abb.cap.inter alia nu.20.de immunit.Eccleſ. Ioannes de Viſchis vbi ſup.nu.16.& 17.* ita & ordinario idem autoritate S.ſedis permiſſum ſit. *Conc.Trid.d.loco.*

Tertio delictum hic notorium proponitur; tum quia in flagranti crimine de-
8 prehenſus vti ante dictum eſt, tum quia coram decem & longe pluribus hominibus commiſſum, *Farin.lib.1.quæſt.21.nu.47.* ſi vera autem eſſet opinio Hoſtienſis, *de Priuilegijs nu. 11. per cap.patentibus cap.tuarum de Priuilegijs*, exempti poſſunt ratione notorij delicti puniri ab ordinario *glo.cap patentibus §.d.cap.tuarum.* Quæ Hoſtienſis opinio ſignanter accedente Concilio Tridentino, *d.ſeſſ.24.* tribuente ordinario autoritatem in exemptos delegatam præualere in dubio debe-

ret opi-

ret opinioni Cardinalis *Flor. in Clem 1. de officio ord. Domin. in cap. 1. de offic. ord. in 6.* ſemper enim in dubio iudicandum eſt pro ordinario *Feder. conſ. 130. Abb. cap. quoniam nu. 4. cum Apoſt de priuileg.* cuius iuriſdictio eſt per quam fauorabilis exemptiones vero per quam Iuris odioſi, *Archid. cap. frater 16. quaeſt. 1. nu. 3. cap. peruenit 11. quaeſt. 1 & cap. qui reſiſtit quaeſt 3. Abb. d. nu. 4.* Quae tamen concluſio intelligenda eſt adhibita mica ſalis niſi priuilegia exemptionis hac in ſpecie repugnent ad ea ſemper enim eſt collineandum, *cap. porro cap. recepimus de priuilegijs.* 10
quod hac in materia ſemper eſt animaduertendum. Praeterea niſi repugnet exceptio legis non receptae ſeu Concilij Tridentini eo in loco quo vigent hae exemptiones non recepti de quo plenius alio in libro ſcripſi, *de Iuriſdict. ord. in exempt. l. 1. quaeſt. 50.* 11

QVAESTIO XXXXVI.

Ordinarius vtrum Reſcribendo exemptis vtatur verbis mandatorijs vel rogatorijs.

SVMMARIVM.

1. Hypotheſis huiuſce quaeſtionis.
2. Ordinarius poteſt vti verbis praeceptiuis.
3. Canonici receptio conſiſtit in facto.
4. Inter mandatorias & hortatorias formulas parum intereſt.
5. Hortatoria verba adiecta diſpoſitioni inducenti neceſſitatem obtemperandi aſſumunt naturam verborum praeceptoriorum.
6. Aucupia verborum reijcienda.

ORdinarij in quam plurimis Europae locis habent excluſis capitulis exemptis ius collationis beneficiorum. Quaeritur nunc v. g. vtrum ordinarius in ſuo collationis elogio ſiue deplomate poſſeſſionis dandae ſuo beneficio vti debeat verbo. Hortamur rogamus an vero praeceptiuo mandamus. 1
Capitulum quod à iuriſdictione ordinaria exemptum eſt contendit ius non eſſe ordinario imperioſa mandati formula vtendi in tabulis Sacerdotij erogatorijs & proinde cum priſco Eccleſię ritu inquirere ſibi liceat reiiciendus nec ne ſit nouitius Canonicus aut Sacerdotio frui permittendus licere ſibi ab imperio ordinarij exempto producentem collationis litteras informes & imperioſas ad poſſeſſionẽ non admittere verum in contrariam itum eſt ſententiam vbi eleganter deducit & ſupremis Galliae tribunalibus deciſum refert Renatus Chopinus, *de ſacra politia lib. 1. tit. 1. nu. 3. & ſeq. fol. 143. & ſeqq.*

2 Licet enim (inquit) ordinarius vti debeat formula hortandi ſeu rogandi capitulum exemptum nilominus tamen ſi ordinarius ſecus faciat vtendi imperioſiori formula mandandi vel præcipiendi non ideo promiſſus eſt capitulo exempto retractaui aut moras in poſſeſſione decernenda nectere quippe quod capitulum debeat nou ter prouiſum citra prolixiorem cauſæ cognitionem recipere atque in ſuum gremium cooptare vti exactius oſtendit idem Renatus Chopin.
3 *d tit. 8. num. 1. & ſeqq.* Canonici enim receptio verius in facto quam in iure conſiſtat, *ca capitulum S. Crucis de Reſcript. cap. eum cui de præb. in 6. Abb. cap. pro illorum de prabend.*
4 Ego vero hac in materia quo ad has hortatorias aut mandatorias formulas parum intereſſe exiſtimo. Cum enim capitulum exemptum non poſſit non qualicumque verborum formula ab ordinario prouiſum in poſſeſſionem admittere vt ante ex Renato Chopino probatum eſt. Certe hoc in caſu ordinarij rogatus aut hortatus præcepto equipollere cenſendus eſt.

5 Rogatoria enim aut hortatoria verba adiecta diſpoſitioni inducenti obtemperandi neceſſitatem præceptoriorum verborum naturam aſſumunt. *gloſſ. cap. ad aures de ætate & qualit. ord gloſſ. c. 1. de teſtam. Fel. cap. non & col. 1. de conſtit. Ioſephus ſeſe de inhibition. & execut. priuilegiata cap. 8. §. 4. num. 37. & 38 fol. 364. Clem. 1. vbi Card. de teſtibus.*

Iuxta illud Ouidij de quo gloſſ. §. 1. inſtit. Mandati:

Eſt orare ducum ſpecies violenta iubenti:
& quaſi mdato ſupplicat enſe potens.

Scitumque illud eſt. Rogando cogit qui rogat potentior & blanditiæ principium vim continent minarum. *dec. l. in omnibus cauſis ff. de Reg. iur. gloſſ. l. 1. C. ſi rector prouinciæ, VVeſembech. in paratit. ff. quod met. cauſa num. 3.* Itaque cum magis res quã verba intuenda ſint. *l. promitto ff. de re iud. & l. 3. de liber. præteritis*, valeant hæc verborum aucupia nam &. Virgilio teſte:

6 *Littera rem ipſam loquitur res ipſa medullam:*
verbi quam viuax mens videt intus habet.

& eleganter Cicero pro cecinia ſcriptum ſequi calumniatoris eſt boni vero iudicis voluntatem ſcriptoris autoritateſque defendere non enim ex verbis pendet ius ſed verba ſeruiunt conſilijs & autoritatibus nec verba veniunt in iudiciũ ſed ea res cuius verba in leges coniecta ſunt. Quid porro iuris cum exempti præceptis ordinarij legitimis non obtemperant, *dictum eſt hactenus libr. 4. quæſt. 33. & 64.*

QVÆ-

QVÆSTIO XLVII.

Conſeruatores an citare poſſint per edictum publicum.

SVMMARIVM.

1. Conſeruatores citare non poſſunt per edictum publicum niſi conſeruatis ijs quæ hic exprimuntur.

2. Limita niſi conſeruatoriali diplomate aliter permiſſum ſit.

Reſpondetur non poſſe niſi prius teſtes ſummarie examinauerint ſuper non tuta acceſſu potentia metu aut alijs impedimẽtis quæ præſtantur, *Rota deciſ. 104. incip. dic. quod citatio in antiquis & dec. 163. incip. nota quod aliquoties Fel. cap quoniam frequenter nu. 14. & ſeqq. Vt lite non conteſt. DD. Clem. dudum de iudicijs.* adeo quidem vt ad eiuſmodi non tuti acceſſus probationem iuramentum partis non ſufficiat, *Rota dec. 253. & 254.* ſic quod citatio proceſſuſque aliter factus vitia nullitatis corrueret. *Decius conſ. 260. viſo puncto nu. 26. lib. 4. Ioannes Baptiſta Conſettius de priuilegiis ordin. par. 2. tit. 4. de conſeruatoribus cap. 8. verſ. aduertendum DD. Clem. cauſam de elect.* idque niſi aliter conſeruatorali diplomate ſancitum ſit, *cap. porro de priuilegiis.* 1 2

QVÆSTIO QVADRIGESIMA OCTAVA.

Conſeruatores an cogantur locorum ordinarijs aut ijs aduerſus quos procedunt exhibere Bullas conſeruatoriales.

SVMMARIVM.

1. Delegati procedere non poſſunt niſi exhibitis litteris ſuæ delegationis citatique comparere non tenentur.

2. Conſeruatores non tenentur edere diploma conſeruatoriale.

3. Tutius tamen eſt exhibere.

4. Faciendum eſt quod alij prodeſſe nobis obeſſe non poteſt.

5. Malitiis non eſt indulgendum.

Sicuti Apoſtolicæ ſedis delegati procedere non poſſunt niſi editis literis ſuæ delegationis citatique niſi ijs viſis comparere non tenentur, *cap. cum in Iure* 1

 vbi

vbi DD. de offic. del. ita etiam in conſeruatoribus videtur mihi reſpondendumquorum omnis iuriſdictio & poteſtas à ſancta ſede vti & in delegatos deriuatur, *cap.1.cap.fin.de offic.del.in 6.* Veruntamen Ioannes Baptiſta Confettius, *tract.de priuileg.ordinum par.2.Tit.4.cap.7.de offic.conſeruat. verſ. præterea conſer-*
2 *uator.fol 352 & cum eo VVameſius conſ.181.nu.14.tom 1.tit.de appellat.* Cenſuit duplici ratione eos ad exhibitionem non teneri, tum quia ad vniuerſitatem cauſarum deputati ordinarijs equiparantur. *Nauar.conſ.3.de offic.deleg.late Fel.cap.qualiter & quando de accuſat.* Tum quia ex præcepto Concilij Tridentini ſuas facultates ſemel ordinario exhibuerunt ſed ego arbitror tutius eſſe ſi dubitationis tollendæ gratia de hoc interpellati exhibeant in eamque ſententiam pede taci-
3 to inclinant, *Idem Ioannes Baptiſta Confettius,* laudans extrauatem frequentes de iudiciis. Rationem ego adfero quia eiuſmodi editio conſeruatori obeſſe non po-
4 teſt ſed prodeſſe ei qui dubitans de eius iuriſdictione editionem poſtulat. Teoria autem eſt Catholica faciendum ſemper eſſe id quo nobis non obeſſe at vero aliis prodeſſe poteſt. Idque niſi malitiæ aut ſubterfugij cauſa eiuſmodi editio poſtularetur malitiis enim non eſt indulgendum, *Barth.l.in fundo ff. de Re.vindic.& in l.1.ff.de aqua pluuia arcend. Menoch.de arbitr.Iur.lib.2.cent.2.caſu 168.*

QVÆSTIO QVADRAGESIMA NONA.

Quid ſi conſeruator cauſam coram ſe cœptam à ſe abdicet remittatue poteritue eandem reaſſumere.

SVMMARIVM.

1. *Delegatus deferendo appellationi cauſam à ſe abdicat.*
2. *Apoſtoli ſimboliſant cum remiſſione cauſa ad collegam.*
3. *Conſeruatores æquiparantur ordinariis.7.*
4. *Ordinarius iuriſdictionem à ſe non poteſt abdicare, & nu.14.*
5. *Conſeruatores poſſunt adiri per modum querela.*
6. *Delegatus principis an aduerſus ſententiam diffinitiuam poſſit in integrum reſtituere.*
8. *Officialis Leodienſis aduerſus diffinitiuas à ſe latas ſolet reſtitutionem concedere, & nu.14.& 17.*
9. *Quid ſi cauſa ad ſuperiorem remittatur.*
10. *Quid ſi ad collegam.*
11. *Delegatus nuntii Apoſtolici an poſſit aduerſus ſententiam ſublationis clauſula inhibitoria in integrum reſtituere.*

12. Sen-

12. Sententia non expectans aliam poſt ſe non poteſt reuocari.
13. Interlocutoria commixta diffinitiuæ regulatur ad inſtar diffinitiuæ.
15. Differentia inter appellationem & reſtitutionem.
16. Appellatio ab Alex. dormitante ad excitatum.
18. Executor gratiæ beneficialis decretum à ſe latum reuocat.
19. Item alij iudices ſi partes non contradicant.
20. Delegatus pronuntiando contra formam reſcripti poteſt iterum cognoſcere.
21. Item à ſententijs deſertæ appellationis & abſolutionis ab inſtantia iudicij.
22. Item ſi error in ſententia commiſſus ſit.

Videtur quod non: ſicuti enim delegatus deferendo appellationi cauſam omnem & iuriſdictionem à ſe adeo abdicare cenſetur vt ne quidem partium conſenſu ſiue noua commiſſione eandem reaſſumere non poſſit, *cap. cum appellationibus de appellat. in 6. Late Lancelot. de attentatis part. 2. cap. 1. limit. 1. nu. 72 & ſeqq. Milis in repert. verb. iudex deferendo fol. 204. Boer. deciſ. 72. nu. 9. Gomeſ. Varreſol. tom. 3. cap. 13. nu. 32. Franc. cap. cum ceſſante nu. 14. vbi deciſ. nu. 18. de Appell. Rebuff. l. quod iuſſit not. 1. nu. 81. de re iud. Rot. dec. 49. nu. 4. de appell. in nonis Anton de Anatis dec. 68. nu. 2. late Pariſ. conſ. 106. nu. 20. cum ſeqq. vol. 4.* Ita & videtur conſeruator iuriſdictionem quam ad collegam remittendo dimiſit recuperare non poſſe ſimboliſat enim delatio quam facit iudex appellationi coram ſe interpoſite cum remiſſione cauſæ ad collegam ſeu abdeatione iuriſdictionis, *Rota dec. 13. num. 4. de offic. del. in nonis per cap. intimaſti de appellat*, vti & iuriſdictionum delegatorum & conſeruatorum ſimbolum & analogiam habere ante hac oſtendi *ſupra quaſt. 4.* Verum licet iure ita obtineat vt delegatus deferendo aut remittendo abdicandoue à ſe iuriſdictionem eandem reaſſumere non poſſit niſi ei nouo reſcripto committatur. *Rot. dec. 49. num. 4.* aliud tamen in conſeruatoribus diſpoſitum eſt ij enim ad vniuerſitatem cauſarum deputati ordinarijs comparantur vti tradit Ioann. Neuiſanus *conſ. 35. num. 8. Ioannes Baptiſta Confettius de priuilegijs ordinum part. 2. tit. 4. de conſeruatoribus cap. 7. vti late alio in loco oſtendi lib. 1. de iuriſdict. ord. in exempt. 38.*

(Right margin numbers: 1 at line 1, 2 at "Ita & videtur", 3 at "aliud tamen in conſeruatoribus".)

Porro iuris eſt ordinarium à ſe iuriſdictionem abdicare non poſſe. *l. legatum ff. de offic. præſid. cap. cum teneamur de appellat.* ne amittere iuriſdictionem quam tamen amitteret delegatus. *VVameſ. cap. cum ceſſaſſent 60. numer. 4. de appell. Bald. l. Praſes C. Quomodo & quando l. legatum ff. de officio præſidis*, proinde poteſt iuriſdictio accedente præſertim partium conſenſu aut tollerantia ad eum reuolui, *Rota ibidem.* ſignanter vero quod conſeruatores ſint ex ea ſpecie iudicium qui poſſunt per modum querelæ adiri. *Marant. de ord. iud. par. 6. art. 2. in deciſorijs Franc. in diſputatione paſitorij d. 2. num. 17. & 18. vol. Ocean. fol. 107.* idem & in delegato prin-

principis ſpeciali iure diſpoſitum eſt cuius iuriſdictio ante diffinitiuam ſententiam non expirat nec per eam functus dicitur officio antequam ea ſit debite executioni demandata, *cap. in litteris de officio deleg. cap. querenti eod tit. cap. ſi delegatus cap. fin. eod. in 6. cap ſecundo de matrimonio contract. contra interdict. Eccleſ. cap. cum teneamur de appell.* Vt proinde non abſque iurium autoritatibus Cumanus *in l. aduerſus ff ſi aduerſus rem. iudicatam & Boerius dec. 6.* cenſuerit eiuſmodi principis delegatum aduerſus diffinitiuam à ſe latam poſſe in integrum reſtituere licet ei aduerſetur Caſtrenſis *l. aduerſus C. ſi aduerſ. rem iud. & Abbas in cap. cauſa reſtitutionis num. 7. de in integ. reſt.* Temperans tamen id in delegato ad vniuerſitatem
7 cauſarum. *late Fel. cap. qualiter de accuſat.* qualis eſt conſeruator vt & aduerſus ſuã diffinitiuam ſententiam poſſit reponere quemadmodum & in vicario ſeu officiali Epiſcopi alio in loco tradit Abbas *in cap. ex litteris num. 11. in fin. de in integ. reſt.*
8 qua ratione officialis noſter Leodienſis quotannis reſtitutiones concedit aduerſus pluſquam ſexcentas ſententias diffinitiuas à ſe latas nam & eiuſmodi iudices poteſt iuriſdictio quæ fuerat abdicata reuolui, *Milis in Repert. verb. iudex deferendo Rota dec. 13. de offic. del. in nouis dec. 49. de appell. in nouis.*

Quid limita niſi iudex cauſam iuriſdictionemue remiſerit ad ſuperiorem tunc
9 enim iuriſdictionem quam à ſe ita abdicauit non poteſt ſine noua commiſſione reaſſumere. *Rota dec. 14. num. 5. de offic. del. in nouis,* quia à priuatione ad habitum non datur regreſſus, *§. quod autem vti DD. inſtit. de capitis diminut. & l. homo liber. ff. de ſtatu hominum.* Renuntiantique ſuis iuribus non eſt dandus ad ea regreſſus. *Caualcan. deciſ. 22. num. 70. part. 3.* Secus vero ſi ad collegam vt puta ratione
10 ſuperuenientis impedimenti vel alia quadam iuſta ratione cauſam remiſiſſet licet enim ceſſante ſuo impedimento non poſſit cauſamquam remiſit reaſſumere poterit tamen collega impedito vel ei remittente aut malitioſè nolente procedere aliaue ratione cauſam reaſſumere, *cap. cum in plures vbi Franc nu. 3. in fine de offic. deleg. in 6. Rota de. 14. de offic. deleg. in nouis.* vt & poteſt ſi collega nõ acceptet aut ſi poſt acceptationem remittat *Rota d. num. 5. à priuation.* enim ad habitum datur regreſſus quando prior ſtatus non fuit omnino extinctus ſed relatus aut ſuſpenſus vt eſt iuriſdictio ſuſpenſa ob impedimentum ſuperueniens vel alia ex cauſa, *Præſes loco à priuat. ad habitum in fine argum. l. 1. ff. de Regul. Iuris.*

11 Parergos hic propono quæſtiunculam non infrequentem nuper mihi communicatam. Num delegatus nuntij Apoſtolici poſſit reuocare ſeu reſtituere in integrum appellantem aduerſus hanc ſententiam. Tollimus clauſulam inhibitoriam remittentes pro vlteriore executione ſententiæ partes ad iudicem à quo.

Videtur poſſe. Quia interlocutoria habens vim diffinitiue etiam per quam iudicis officium finitur poteſt ſi ab ea interponatur appellatio per iudicem qui

eam

eam tulit reuocari. *Felin. cap ſignificantibus n.2. de offic. deleg. Abb. cap. cum ceſſante num.12. de appellat.*

At vero hac in hepotheſi cenſui non poſſe. Ratio eſt quia per hanc ſententiam non modo finita fuit iuriſdictio ſed etiam remiſſa & reuoluta ad iudicem à quo pro vlteriore executione quo caſu non poteſt iudex qui ita decreuit ſententiam ſuam reuocare aut appellantem in priſtinum ſtatum reponere. *Abb. d. cap. cum ceſſante num.15. DD. cap. cum appellationibus eod. in 6. Abb. cap ſignificantibus de offic. deleg. Guido ſing. 904.*

Ratio ſecunda eſt quia hæc ſententia non modo habet vim diffinitiue. *Marant. de ord. iud. part. 6. in deciſorijs actu 1. num. 42.* Sed etiam non ſperat aut expectat aliam poſt ſe quo caſu etiam reuocari non poteſt. *Marant. ibid. num. 46. l. iudex poſtquam l. cum quæritur ff. de re iud.* 12

Idque non obſtante quod eidem clauſulæ adiecta ſit inter locutoria ſublationes clauſulæ inhibitorie per quam non videtur omnia abdicata ſeu remiſſa iuriſdictio ſed reſeruata quod ad punctum deuolutionis licet non quod punctum ſuſpenſionis. Tum quia interlocutoria commixta diffinitiue amittit naturam interlocutoriæ regulaturque ad inſtar diffinitiuæ. *Marant. d. loco n.37.* & ideo quemadmodum diffinita reuocari non poteſt ita etiam nec eiuſmodi interlocutoria diffinitiue commixta. *Mar. d. n. 37.* Tum quia concurrentibus duabus cauſis vel qualitatibus præualere ſolet ea quæ eſt potentior, *l. cum quæritur vbi DD ff de ſtat. hom.* qualis eſt diffinitiua ſententia cum commixta eſt interlocutorie, *DD. d. l. cũ quæritur.* Temperandum quod prius dixi eſt in ordinario is enim iuxta theoriam Caſtrenſis *l. aduerſus n.2. C. ſi aduerſus rem iudicatur, & in l. quod iuſſit ff. de re iud. & in l. pater in fin. ff. ſi quis ius dicenti non obtemperan. Bald. l. præſes C. quomodo & quando Caſtr. l. 1. n. 2. C. vbi & apud quem.* Poteſt etiam aduerſus diffinitiuam à ſe latam reſtituere appellantem in integrum idque ſignanter ex officio eius nobili *Fel. c. qualiter n.35. de accuſat.* in hoc enim differ reſtitutio ab appellatione quod appellatio ad ſuperiorem reſtitutio vero apud eundem qui grauauit poſſit interponi. *l præfecti ff. de minorib.* velut à dormitante ad experrectum quemadmodum de Philippo Macedone refert Budeus *ad pandectas tit. de offic. præfecti prætorio in hac verba.* Philippus Alexandri magni Pater cum cauſam Machete cognoſcens dormitare videretur non ſatis animaduertere quæ ille pro ſuo iure diceret ad extremum Machetam damnauit quo vociferante ac prouocare ſe dictitante Philippus ita percitus ad quem tandem, inquit, Tum Machetas ad te ipſum, inquit, vbi fueris experrectus animumque aduertere volueris. 13 14 15 16

Eſtque hæc reſpondendi vſus ſignanter à ſententijs vim diffinitiue habentib. non ſemel aut bis ſed pluries valde frequens in Romana curia vti teſtatur eiuſdem curiæ celebris pragmaticus Antonius Maſſa Galelius *ad formulam camera-*

Digitized by Google

lis obligationis par. 3. tit. reliqua de proceſſu n. 28. & ſeqq. Veſtrius in praxi Rom. lib. 8. c.
27 *4. n. 6. per c. ſi à iudice de appell. in 6. c. ex literis vbi de reſt. in integrum.* Solentq; etiam ab omni hominum memoria ab officili Leodienſi non ſexcentarum vel ſex millenarum cauſarum iudice ordinario repoſitiones hæ aduerſus ſententias tam vim diffinitiue habentes quam in ære diffinitiuas peti atque obtineri, *per not. Abbat. c. ex litteris n. 11. in fine de Reſt. in integrum.*

18 Temperandum ſecundo in executore gratiæ beneficialis qui licet ſe pronunciet non eſſe executorem poterit nihilominus eiuſmodi decretum reuocare, *Fel. d. cap. ſignificantibus n 3. de offic. deleg.*

19 Temperandum tertio, Niſi delegatus parte tolerante reuocaret ſententiam vim habentem diffinitiuè, *Fel. d. c 3. verſ. non obſtat, Innoc. c. cũ dilectus de Reſcriptis.* Multa enim partium taciturnitate tolerantur qui ſi ad iudicium reuocarentur corruerent vti pleniſſima manu variorum exemptorum genere oſtendit, *Hieronimus Gonzales de menſibus & alternat. Epiſcoporum §. 56. nu. 48. vſque 108.*

20 Temperandum 4. niſi delegatus pronuntiaſſet contra formam reſcripti nam tunc poſſet iterum cognoſcere atque ſententiam ſuam reuocare. *Felin. cap. in literis nu. 1. verſ. tertio fallit de officio deleg. vbi etiam Abbas Cardin. Clem. 1. quæſt. 10. de Re Iud. Bald. & Salicetus l. ſi vt proponis C. quomodo & quando iudex Angel. & imol. l. iudex poſt quam ff. de re iudic. caſtr. l. cum quærebatur ff. de re iudicata.*

Temperandum quinto dummodo ſententia habeat figuram ſententiæ v. g. ſi condemnetur is qui nunquam fuit in iudicio niſi per procuratorem de cuius mandato non conſtat, *Fel. d. cap. in literis nu. 2. verſ. 6.* limita ſimiliter ſi eius ſententia non ſit lata in ſcriptis. *Fel. d. loco.*

21 Temperandum ſexto, in ſententia abſolutoria ab inſtantia vel obſeruatione iudicij aut declarationis deſerte appellationis nam ab eiuſmodi ſententijs etiam delegatus poteſt reſtituere, *Fel. d. cap. qualiter & quando nu. 34. de accuſat ſpec. de officio iudicis § deſeruit verſ. quod ſi opponens late Abb. cap. examinata nu. 22. de iudicijs Innoc. cap conſuluit in pr. de offic. del.*

Tũ quod eiuſmodi ſẽtẽtiæ vim tantũ habeãt interlocutoriæ, *glo. Barth. & DD. L. 1. ff. de Accuſat. late Ioannes Bapt. Marchеſonus in tract. de differẽtijs ſententiarũ.*

Tum quod perempta inſtantia iuriſdictio delegata non pareat, *glo. l. 1. ff. de Iud. d cap. qualiter nu. 34.* fuitque quampluries à ſacro Romanæ rotæ auditoria deciſum iudicem delegatum aduerſus ſententiam deſertæ appellationis à ſe latã poſſe reponere licereq; ei de diligentijs ac appellationis nõ deſertę doceri corã ſe poſſit in integrum reſtituere, *Rota dec. 12. de appel. in nouis dec. 42. de appell. in antiquis.*

22 Temperandum ſeptimo niſi delegatus ſententiando errorem in facto commiſiſſet. *Innoc. cap. 1 de Re iud. Abb. d. cap. qualiter & quando Barth. l. iudex poſt quam & caſt. l. cum quærebatur ff. de Re. Iu.* quæ tamen reſtrictio, *Felino non placuit in d. cap. qualiter & quando n. 45. & in d. c. in litteris de offic. del.*

QVÆ-

QVÆSTIO L.

An Conſeruatores poſſint implorari ab ijs qui præſcriptione exemptionem acquiſiuerunt.

SVMMARIVM.

1. *Præſcriptio alia eſt actiua alia paſſiua.*
2. *Exemptio præſcriptione acquiſita poteſt per Conſeruatores defendi.*
3. *Exempti poſſunt ſe tueri priuilegio Romanæ Eccleſiæ aduerſus quam præſcriptio minor quã centenaria non currit.*

DVplicem hic formo præſcriptionem. Actiuam & Paſſiuam. 1

Actiuam præſcriptionem intelligo per quam priuilegium exemptionis acquiri poteſt de qua *ego alio in loco lib.1. quæſt.8.*

Paſſiuam vero per quam aduerſus exemptos præſcriptio induci poteſt de qua ego eodem libro *quæſt.35 & lib 3. quæſt.12.*

Itaque ſiue exempti præſcriptione ſuam exemptionem acquiſiuerunt ſiue 2 aduerſus eos præſcriptio ſubiectionis necdum completæ inducatur poterint ij ad conſeruatores quos habent recurrere & coram eis proponere exceptiones quas ſigillatim locis iam dictis examinaui.

Nimirum ſanctæ Sedi ſeſe eſſe immediate ſubiectos aduerſus quam nulla cur- 3 rit præſcriptio breuior quam centenaria. De quo etiam varias extare Bullas Pontificas in fauorem quorundam ordinum exemptorum tam quo ad bona mobilia quam immobilia refert Ioannes Baptiſta Confettius *de priuilegijs omnium ordinum par.2. tit.12. de præſcriptione actiua & paſſiua fol.376.*

QVÆSTIO LI.

Quid de exemptis qui in iure ſepulturæ impediuntur.

SVMMARIVM.

1. *Exempti impediti in iure funerandi recurrunt ad ſuos conſeruatores.*
2. *Benedictio extrema eſt à Parocho recipienda.*

Digitized by Google

1 QVamuis ſepulturæ ius ſcripto iure competere ſoleat Eccleſiæ Parochiali, *Cardinal. Sabarella Clem. dubium § huiuſmodi nu. 2. de ſepulturis*, ſæpe tamen vſu venit vt aliæ Eccleſiæ præſertim ordines exempti priuilegium nacti ſint funerandi.

2 Quæritur nunc an poſſint alienas Parochias ſolemniter funus ad ſuas Eccleſias ducendi gratia ingredi & ſi impediantur an poſſint ad aſilum conſeruatoris recurrere Oldradus *vno concilio*, cenſuit non poſſe, *conſ. 82.* alio vero cenſuit poſſe *conſ. 204.* ita tamen ne funus tollatur niſi vidente & autoritate Sacerdotis Parochialis vt ab eo accipiat præcationem extremam & requiem æternam & ita iure vſuque multis in locis inualuit teſte Sabarella, *in Clem. dudum §. huiuſmodi nu. 3.* proinde ſi qui hoc in Priuilegio interturbentur ambigi nequit quin conſeruator imploratus poſſit ſeſe interponere, *Ioannes Baptiſta Confettius de Priuileg. om. ord. par. 2. tit. 19. cap. 1. fol. 440.*

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA SECVNDA.

Quid ſi exempti vocentur in ius coram ordinario pro quarta Parochiali an conſeruator poterit inhibere.

SVMMARIVM.

1. Canonica Parochialis vnde introducta.
2. In quibus conſiſtat.
3. Deciſio quæſtionis.
4. Iuris executio ſpectat ad ordinarium.
5. Reſponſio ad antinomias.

1 AFFINIS eſt hæc quæſtio præcedenti pro cuius illuſtratione præmittendũ exemptos quibus priuilegiario iure conceſſa eſt in ſuis Eccleſijs funeratio alienorum Parochianorum obligari Parochis ad Canonicam Parochialem quæ limitata eſt ad quartam funeralem introductam vti alio in loco ſcripſi, *lib. 4. de iuriſdict. ord. in exemptos quæſt. 6.* à ſimilitudine, legitimæ patri aut patrono debitæ in bonis filij vel liberti ſimiliter debitam Parochis in compenſationem oneris ſpiritualis conſiſtentis in imitatione Sacramentorũ, vt qui ſpiritualia metiant, tẽporalia metant *Petrus de Vbald. tract. de Canonica Epiſcop. par. 2. c. 6. n. 2. Innoc. c. in noſtro c. certificari de ſepult.*
2 Conſiſtit hæc quarta in legatis ac alijs inobuentionibus quæ fiunt alienæ Eccleſiæ ratione in ea ſepulturæ. Idque niſi Eccleſia cui priuilegium funerandi conceſſum eſt ſpeciali etiam priuilegio ab eiuſmodi canonica Parochiali exempta ſit, *Vbald. d. par. 2. cap. 5. Ioannes Baptiſta Confettius de priuileg.*

Digitized by Google

uileg.ord.par.2.tit.19.de ſepulturis verſ.de candelis, aut niſi conſuetudine aut præſcriptione eandem exemptionem adepta ſit, *Hoſtienſis ſumma de ſepulturis §. an licitum verſ.ſi conſuetudo Vbald.d par.2.cap.5.nu.3.* Licet Abbas voluerit eiuſmodi libertatem conſuetudine in totum acquiri non poſſe, *cap. certificari de ſepult.* quem merito refutauit, *Petrus de Vbaldus iam laudatus.*

Sed hæc paulo extra ſcopum cœtera examuſſim peti poterunt ex d. Petro de Vbaldis qui ſpeciali ac docto tractatu totam iſtam Canonicæ Epiſcopalis & Parochialis materiam diligenter diſcuſſit nihilque intactum reliquit. Redeo itaque ad propoſitam quæſtionem, num Eccleſiæ exemptæ quæ ad Canonicam Parochialem obligantur poſſint ab Eccleſia Parochiali illiuſue Rectore conueniri coram ordinario.

Quæſtio hæc vt pleræque aliæ in iure variæ eſt exagitata Guilielmus de Monte Landu, *in Clem. dudum §. verum de ſepulturis*, cenſuit poſſe conueniri coram ordinario. Ratio eius eſt per Clement. dudum de ſepult. priuilegia exemptionō reuocantur, *d. Clem. dudum verſ. neq; ad id, à quoquam.* Deinde Clementina dudū continet iuris diſpoſitionē cuius executio cōpetit ordinario, *cap. ſi clericus in fin. de præb. in 6.* fruſtra enim lex editur niſi quiſpiam qui ſit legis executor. *cap. vbi periculum §. præterea de elect. in 6.* verum opinionem iſtam explodunt alij melioris notæ, *Paulus de Leaſaris d. Clem. dudum §. verum ſuper verb. elargiri Card. Sabarella ibid. Petrus de Vbaldis de Canonica Epiſcop. & Parochiali par. 2 cap. 3. num. 15. & ſeqq.* Nec obſtant iam dictæ rationes in contrarium, etenim Clem. dudum non reuocat exemptiones ſed Priuilegia per quæ ante illam clementinam Eccleſiæ non tenebantur Eccleſiæ Parochiali ad Canonicam Parochialem neq; hic deerit qui ſit huius Clementi aduerſus exemptos executio Papa enim aut legatus de latere iudex eſt exemptorum coram quo hæc & ſimiles actiones aduerſus exemptos poterunt intentari vti alio in loco oſtendi, *lib. 2. quæſt. 2. Card. & Vbald. iam citati.* ſit itaque concluſio exemptos ſi ratione quartæ Parochialis coram ordinario conueniantur ad eos poſſe quos habent conſeruatores recurrere.

3

4

5

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA TERTIA.

Conſeruatores an habere dicantur territorium ſeparatum.

SVMMARIVM.

1. *Territorium quid ſit.*
2. *Conſeruatores non habent territorium & quare.*
3. *Priuilegia eximunt à ſubiectione ſed non*

Digitized by Google

non à ſituatione.

4. *Prælati inferiores non poſſunt præſcribere territorium.*

5. *Iuriſdictio reſpectu territorij habet ſe ad inſtar rei cuius quiſpiam eſt Dominus.*

6. *Idque proprie loquendo ſecus improprie.*

7. *Iuriſdictio conſeruatorum non ideo inefficax quod territorio careat.*

8. *Iuriſdictioni nihil eſt commune cum territorio.*

9. *Eccleſiaſtici iudices bona immobilia non ſaiſiunt.*

1 TErritorij diffinitionem tradit Pomponius, *l. Pupillus* §. *territorium ff. de verg.ſig.* vt ſit vniuerſitas agrorum intra fines cuiuſque ciuitatis ab eo dictum quod magiſtratus eius loci intra eos fines terrendi id eſt ſubmonendi habeat facultatem; ſunt autem eius prope ſignificationis comitatus deſtrictus Diœceſis, *Alciat. d.*§.*territorium de quorum analogia Felinus cap. Rodolphus nu.15. & Ioannes Franciſci de Pannus tract.de poteſt. can. ſede vocante par.2.quæſt. 20. nu. 41.& ſeqq.* Itaque huic quæſtioni paucis reſpondeo negatiue.

Ratio eſt. Quia ſi concederemus conſeruatores habere territorium ſepara-
2 tum ſequeretur conſeruatorias locaque eorum exempta non eſſe in aliqua Diœceſi ſeu territorio Epiſcopi (Diœceſis enim & territorium Epiſcopale ſimboliſant, *ca. ſi quis Epiſcoporum 16.quæſt. 2.& ca.omnes Baſilicæ quæſt. 7. cap. cum Epiſcopus de offic.ord.in 6. Alberic.in dictionario verb.territorium*) ſed conſtituere propriam Diœceſim ſeu territorium, *glo. Clem.1.*§.*volumus verb.Diœceſanis vbi Card. nu.2.de foro compet. Farinaceus dec. 324. par. 2. editionis Antuerpienſis anni 1620.* quod iuris ratio non admittit vt enim territorium ſeparatum in Diœceſi ſolus Pontifex ſummus poteſt concedere ad quem ſolum ſpectat Diœceſes ſeparare, *Hoſt.cap.cum contingat nu.1.vbi Butrio nu.11. Abbas nu.18.de foro compet. Farinac. d.deciſ.324.nu.2.*

3 Ratio ſecunda. Quia Priuilegia eximunt duntaxat à ſubiectione non vero à ſituatione ſeu denominatione id eſt per exemptiones deſinunt quidem exempti eſſe de Diœceſ. ſed non deſinunt eſſe in Diœceſi, *Vitall. Clem. 1.num. 44. de priuileg. franc. cap. 2.* §.*ſtatuto verſ. ſed aduerte de conſtit. in 6. Abbas cap. Apoſtolica nu.3.de donat. plena Fel. Abb. DD. cap. graue de offic. ord.* Vnde iuris ratio non patitur exemptiones quæ ſunt iuris odioſi, *L.1.quæſt.3.* extendi atque ampliari à caſu ſubiectionis ad caſum ſituationis quæ apud Philoſophos ſunt cathegoriæ diſtinctæ ea enim omnia quæ per Priuilegia exemptionum Epiſcopo expreſſe non auferuntur cenſentur illi reſeruata ac ſub eius primœua iuriſdictione remanere. *Anchar.cap.Paſtoralis nu.45.de foro compet. & d. cap. 2.nu. 10.verſ.quando Prælatus de conſt.in 6.Farinac.d deciſ.324.nu.*5. Quo fit & cum conſeruatorie exemptioneſque ſint in diœceſi ſiue territorio non poſſint conſeruatores dici habere territorium ſeparatum quippe quod territorium ſeu Epiſcopatus

Digitized by Google

patus vnum ſit corpus cuius caput eſt Epiſcopus ſi autem conſtituatur in eodem Epiſcopi territorio aliud territorium fiet vt inquit, *Hoſtienſis in d. cap cum contingat nu. 1. & in cap. quanto nu. 13. cap. quoniam nu. 2. de offic. ord. Farin. d. loco Abb. & DD. d. cap. cum contingat*, vnum corpus monſtruoſum plura habens capita.

Confirmatur ab identitate rationis, quia Prælati inferiores non poſſunt ne quidem præſcribere territorium ita ſeparatum ab Epiſcopo vt quaſi aliud caput faciat in eadem Diœceſi, *Butrio cap. cum contingat nu. 11. vbi Abb. nu. 18. & 19. Bellamera nu. 15. & 16. de foro compet.* eſſetque eiuſmodi conſuetudo aut præſcriptio irrationabilis quæ ne quidem immemorali tempore præſcribi poſſet, *Farin. d. dec. 324. nu. 11.* idq; vt dixi ne eiuſdem myſtici corporis plura capita ſupponamus: nec obſtat quod vtraq; lex ſcilicet iuriſdictionis & Diœceſanæ ac conſequenter territorium præſcribi ita poſſit vt ne quidem Epiſcopus in eo poſſit conſtituere Officialem, *Rota dec. 12. de præſcriptionib. in nouis Abb. d. nu. 11. & 18.* Quia hoc intelligendum eſt vti explicat idem Abbas *d. nu. 11. & 18.* & Doctores hactenus laudati in præſcriptione iuriſdictionis quaſi Epiſcopalis & Epiſcopo inferioris non vero in præſcriptione territorij ſeparati, præſcribentes enim territorium ſeparatum qui præſcripſiſſent non amplius eſſent in Diœceſi ſed ipſimet eſſent Diœceſani & ſeparatum territorium conſtituerent & ita in vna conſtantienſis iuriſdictionis per ſacrum rotæ auditorium deciſum, *Anno 1611. Maij. 18. refert Farinaceus d. dec. 324. nu. 13.* quod notandum pro Archidiaconis cuiuſdam Diœceſis qui ſimbrias ſuas ac philacteria dilatando parem æqualemque cum Epiſcopo iuriſdictionem ſibi adeo attribuunt vt non modo præuentioni locum eſſe exiſtiment ſed & ab eorum ſententijs ad Epiſcopum veluti eis coequalem appellari poſſe non putent. 4

Confirmatur ſecundo, quia iuriſdictio reſpectu territorij habet ſe ad inſtar rei cuius quiſpiam habet dominium *e leg. Barth. l. 1. nu 15. verſ. ſicut ergo dominium coheret perſonæ dominij tamen eſt in re ita iuriſdictio coheret officio perſonæ eius qui habet officium tamen eſt in territorio & ſic non eſt qualitas territorij ſed magis perſonæ ff. de iuriſd. om. iud. glo. marg. & l. qui furere ff. de ſtat. hom.* ſicuti autem idem dominium aut ius non poteſt eſſe inſolidum apud plures, *l. ſi vtero §. ſi duobus ff. de commod. l. 2. §. ex contrario ff. de acq. poſſ. Socin. in Fallen. Reg. 99.* ita & eiuſdem territorij iuriſdictio competens epiſcopo conſeruatori non poteſt eodem in territorio competere. Hactenus dicta proprie loquendo procedunt non vero improprie loquendo pleriſque enim placuit loca exempta & conſequenter conſeruatorias conſtituere ſeu habere territorium, *late Roland. conſ. 32. nu. 44. par. 3. Fel. cap. graue nu. 2. in fin. de offic. ord.* idque quo ad certos tantum caſus & effectus per modum ſimilitudinis, *Farin. dec. 324. num. 7.* Porro conſeruatorum iuriſdictio non ideo minus erit efficax quod territorio careat vt nec minus efficax eſt iuriſdictio 5 6 7

ordinaria quæ poteſt eſſe ſine territorio dummodo habeat perſonas in quas iuriſdictionem poſſit exercere, *Alex.l.ſolent in fine ff. de iuriſdict.om.iud.Fel.d.cap.*
8 *Rodolphus nu.15.* Iuriſdictioni enim ſignanter ſpeciali nihil eſſe cum territorio commune traditum eſt,*cap.1.de religioſ.domibus Fel.cap. cum cauſam nu. 12. verſ. ſecundo de probat. Farinac. d.del. 324. num.10.glo.cap.1.in verb.diuiſis diſt.10.& in Clem.nu.Romani verb.Diœceſis de elect. Anton.& Hoſtienſ. cap. quarimoniam de iure patronat.*indeque eſt quod Rebuffus,*d.l. Pupullus §.territorium ff.de verb.ſig.*
9 tradidit Epiſcopos ordinarioſue iuriſdictionem Eccleſiaſticam habentes ſaiſire vel ſequeſtrare non poſſe bona immobilia quæ territorium reſpiciunt,*idem Rebuff.ad concordata tit.de nominationibus Regijs § 1.verb.maritus.* vt nec Apoſtolici ſeu Eccleſiaſtici notarij inſtrumenta conficere quæ rem ipſam realiter efficiant& hypothecam realeminducant,*Pirichus ad conſ. Aurel. tit.12.§.1.glo.in littera D.E.* Nam diuiſum imperium cum Ioue Cæſar habet. Quæ omnia velut ex copia coram examinantur & reſoluuntur à Nauarro,*in Repert.cap.nouit de iudicijs.*

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA QVARTA.

An Conc. Trid. conſtitutioneſque Pontificum illius confirmatorie cenſeantur derogare exemptionibus earumue conſeruatorijs.

SVMMARIVM.

1. *Conſil. Trid. derogat multis in caſibus exemptionibus.*
2. *Non tamen indiſtincte.*
3. *Quid ſi Conc.Trid.non ſit receptum.*
4. *Item quid ſi Papa Conc. Trid. derogauerit.*
5. *An opus ſit vt Papa ſpecifice Conc. Trid.deroget.*
6. *Diſpoſitio Principis interpretationem ſumit à iure communi.*
7. *Conſtitutio confirmans interpretationem ſumit à confirmata.*
8. *Ceſſante cauſa confirmationis ceſſat confirmatio priuilegij.*
9. *Explicatio Conc. Trid.cap. 22.ſeſſ. 25. de Regul.*
10. *Diſpoſitio intelligenda eſt ſecundum conditionem perſonarum ad quas dirigitur.*
11. *Conc. Trid.non reuocauit conſeruatorias vniuerſitatum collegiorum aut Regularium.*

1 ITa videtur. Nam non modo Concilium Tridentinum paſſim ſed etiam conſtitutiones Pij 4.derogant mari magno ac quibuſcumq; Priuilegijs exemptionibuſque

nibuſque etiamſi de eis verbatim facienda eſſet mentio Deinde Concilium Trid.
ſeſſ.25.cap.22.de Ref. cum magna verborum emphaſi ſanciuit obſeruandos ſuos
canones cum clauſula irritante quorumcumque exemptionum aduerſantium,
verum cum Emanuele Roderico diſtinguendum eſt inter Concilij Tridentini 2
canones quibus ſigillatim appoſite ſunt clauſulæ derogatoriæ exemptionum &
alios canones quibus eiuſmodi clauſulæ non ſunt appoſitæ. *Emanuel Roderic.*
quæſt.regul.tom.1.quæſt.8.art. 6. v.g. canon Concilij quid ſimpliciter ſancit nec vl-
tra procedit ad irritationem priuilegiorum contrariantium & hoc caſu Conci-
lium Trid. non cenſebitur exemptionibus derogaſſe aut vero canon vlterius 3
procedit cum clauſula derogatoria & tunc cenſebitur derogaſſe, *Emanuel Rode-*
ric.d.loco. quæ tamen adhuc cum mica ſalis intelligenda ſunt niſi Concil. Trid.
non ſit receptum qua de re plenæ ſcripſi alio in loco, *lib.1.quæſt.50.* aut ſi eidem 4
Concil. Trident. Papa poſtea derogauerit in fauorem quorundam ordinum vti
factum in fauorē Societatis Ieſu Ciſtercienſium minorum conſtat *ex Greg. XIII.* 5
& XIV. PP. ac Sixti V. qua de re Emanuel d.quæſt.8.art.8.in fine. nec opus eſt vt
nominatim ſpecifice Concilio Trid. per Papam derogetur ſed ſufficit generali
clauſula, non obſtantiarum, per quam Pontifex Concil. Trid. derogare voluiſſe
cenſendus eſt vti ex mente ſacræ congregationis Concil. Trid. interpretum con-
cludit & ex iure probat Emanuel Roderic. *quæſt.reg.tom.3.quæſt.39.art.4.col.3.&*
6.fol.119. Anaſtaſius Germonius de ſacr.immunit.lib.2.cap.11.nu. 52. reprehendens
alios qui in aliam iuerunt ſententiam, neque obſtat conſtitutio Pij *IV.* confirma- 6
toria Concil. Trid. cum ampla derogatione quorumcumq; priuilegiorum, quia
Principis diſpoſitio interpretationem ſumit à iure communi quæ præſumitur
fuiſſe talis qualis de iure eſſe debet. *Bald. l. ex facto not.4.ff.de vulg.& pup. vti etiam*
Alex. Iaſ. in l. beneficiū n 35.ff.de conſt.princ. Emanuel Roder.d.tom.1.quæſt.8.art.3.in
fin. De iure autem conſtitutio quæ fit ad confirmationem alterius conſtitutionis 7
intellig. debet ſecundum terminos conſtitutionis confirmatæ, *Fel. cap.1.num.*
57.de Iureiur. glo cap. ſtatutum verb. conſuetudine de elect. vbi Card. & DD. nimi-
rum vt conſtitutio confirmans non cenſeatur derogaſſe priuilegijs niſi & in ca-
nonibus Concil. Trid. ſpeciatim ſit priuilegijs derogatum.

Deinde finis conſtitutionis confirmatoriæ eſt vt decreta Concil. Trid. obſer-
uentur inquam tacite influit clauſula niſi aliquod priuilegium cui per Concil.
Trid. non fuerit derogatum allegetur, *Emanuel Roder.d.art.6.col.3.& 4.* ideoque 8
ceſſante cauſa finali conſtitutionis confirmantis ceſſat illius conſtitutio, *l. adigere*
§. quamuis ff. de Iure patr. cap. cum ceſſante de appell.

Sed nec obſtat, *d.cap.22. Concilij Trid.* Quia capitulum illud 22. derogat tan- 9
tum Priuilegijs regularium aduerſantibus canonibus in ſeſſione 25. comprehen-
ſis, non vero alijs Canonibus qui ſparſim ſub cathegoria aliarum ſeſſionum de-

10 ſcribuntur *Emanuel Roder. d. art. 6. col. 2.* omnis vero diſpoſitio intelligenda eſt
11 ſecundum conditionem perſonarum ad quas deriguntur, *gloſ. l. ſi quando ff. de Iur. offic. teſt. l. plenum §. equitius ff. de vſufruct. Barth. l. ex Militari §. ſed vtrum ff. de Milit. teſt.* Deinde Concil. Trid. non reuocaſſe conſeruatorias vniuerſitatum aut regularium ſimileſue ſacra congregatio Concilij Trid. interpres reſoluit, *teſte Farinaceo par. 4. ad cap. 5. ſeſſ. 14. de reform.*

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA QVINTA.

Vtrum conſtitutio Concilij Lateranenſis modificans conſeruatorias exemptioneſque ſit in viridi obſeruantia.

SVMMARIVM.

1. *Conſtitutio Lateranenſis eſt in viridi obſeruantia niſi Pontifex illi deroget.*
2. *Variæ Bullæ derogant huic conſtitutioni.*

RESpondetur eſſe, *cap. de conſtit. & Nauar. conſ. 1. de conſtit.* idq; niſi poſteriore
1 aliqua conſtitutione ſit reuocata in totum vel pro parte *l. abrogare l. derogare ff. de verb. ſig.* aut etiam niſi ſummus Pontifex viuæ vocis oraculo ei-
2 dem conſtitutioni derogauerit quod & feciſſe Leonem X. Anno 1519. in vigilia Viſitationis B, Mariæ qui eiuſdem Concil. Lateranenſis autor fuit in fauorem ordinis Minorum obſeruantiæ teſtatur Emanuel Roderic. *Reg. quæſt. tom 1. quæſt. 8. art. 9* refertque eadem quæſtione *art. 10.* extare Bullam Pauli Papæ IV. anni 1549. menſis Martij die 10. ſpecifice reuocatoriam dicti Concil. Lateranenſis in fauorem quorundam ordinum.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA SEXTA.

Quæ Priuilegia ſint à Concilio Tridentino reuocata.

SVMMARIVM.

1. *Conc. Trid. multis caſibus derogat exemptionibus.*
2. *Conc. Trid. non derogat iuriſdictioni conſeruatorum vniuerſitatum aut collegiorum.*
3. *Priuilegia quibus non eſt derogatum manent*

Digitized by Google

manent ſarta tecto.

4. *A Iure antiquo non eſt recedendum niſi quatenus nouo iure exprimitur.*

RESpondetur omnia illa priuilegia quæ diſertis verbis à Concilio Tridentino abrogantur, *Emanuel Rodrr regul. quæſt. tom 1. art. 7.* 1

Inter quæ recenſetur correctio concionatorum qui concionandi munere abutuntur, *Conc. Trid. ſeſſ. 5 cap. 2. de Refor.*

Secundo vt nequeant concionari ſine licentia epiſcopi *ſeſſ. 25. cap. 4. de refor.*

Tertio vt ſubdiaconus ordo ante vigeſimum ſecundum annum, Diaconatus ante vigeſimum tertium presbiteratus ante vigeſimum quartum non conferatur, *ſeſſ 23. cap. 12. de refor.*

Quarto ne eodem die duo ordines ſacri conferantur, *ſeſſ. 23. cap. 13. de refor.*

Quinto ne quiſpiam confeſſiones ſacramentales audiat antequam ad hoc munus fuerit à Diœceſano iudicatus idoneus, *ſeſſ. 23. & 15. de refor.*

Sexto omnia decreta ſeſſionis 25. de Regul. quæ compendij gratia hic non referuntur obſeruanda ſunt exemptionibus non obſtantibus, *Emanuel Roder. regul. quæſt. tom. 1 quæſt. 8. art. 7. verſ. 10.* id quod tamen eſt intelligendum adhibita ſalis mica, *quæſt. 50. lib. 1. de Iuriſdict. ord in exemptos.* ſed an conſeruatorum iuriſdictio cenſeatur reuocata. Reſpondeo conſeruatores ad vniuerſitatem cauſarum deputatos non eſſe reuocatos, *Greg. Sayrus in flor. deciſ. lib. 1. Tit. 17 de offic. del. dec. 1. qua de re vide etiam infra quæſt. 96.* ſit itaq; concluſio ſarta tecta manere priuilegia quæ Poſterioribus Pontificum conſtitutionibus non inueniuntur Canonice reuocata quia à iure antiquo non eſt recedendum niſi quatenus exprimitur in nouo, *l. præcepimus C. de appellat. Nauar. conſ. 17. nu. 4. de ſponſali. 6.*

(margin numbers: 2 beside "referuntur", 3 beside "ctio cenſeatur", 4 beside "vocata quia")

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA SEPTIMA.

Quid ſi confirmationi Priuilegiorum adijciatur clauſula quatenus ſunt in vſu.

SVMMARIVM.

1. *Priuilegia an per non vſum amittantur.*
2. *Ordini Benedictino minor præſcriptio non obſtat quam 60 annorum.*
3. *Iure participationis ad extendi poteſt ad quoſdam alios ordines.*
4. *Intelligentia clauſulæ quatenus ſunt in vſu.*
5. *Confirmatio nouum ius non tribuit ſed ante conſtitutum ſtabilit. & nu. 7.*

 6. Secus

6. *Secus ſi confirmetur quod nullum eſt aut imperfectum.*
8. *Clauſula non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis quid operetur.*
9. *Clauſula ex certa ſcientia effectus.*

GRegorius XIII. in Bulla confirmatoria priuilegiorum quorundam ordinum adiecit clauſulam. *quatenus ſunt in vſu*, itaque breuiter huius clauſulæ interpretatio eſt inueſtiganda ad cuius explicationem prius quam deſcendam præmitto quæſtiunculam ab Abbate *in cap. cum acceſſiſſent de conſtit.*
1 & à me alio in loco. *de iuriſdict. ord. in exempt. lib. 4. quæſt. 21.* examinatam. An priuilegia per non vſum amittantur in qua ſolet ita diſtingui, aut priuilegium conceſſum eſt perſonæ particulari aut alicui ordini communitati vel Eccleſiæ primo caſu perditur per contrauerſionem ſeu vſum directo contrarium non vero in ſecundo, *Abb. d. loco DD. l. voluntarie C. de executor. ſilueſter. verb. priuilegium nu. 2. & 3. Emanuel Roder. quæſt. reg tom. 1. quæſt. 8. aut 3. vbi id explicat Card. Saraphinus dec. 951. nu. 1.* cauſa enim vniuerſalis potius conſideranda eſt quam exercitium ipſius actus, *Bald. l. 2. nu. 2. C. de Emanc. liberor. Far. d. deciſ. 951. nu. 2.*

Secundo vero caſu non amittitur niſi legitimo tempore præſcriptum ſit non quidem curſu annorum 30. vti innuere videtur, *Alex. III. in c. ſi de terra de priui-*
2 *leg.* ſed annorum 40. *cap. accedentibus de priuileg.* excepto tamen inter alios ordine S. Benedicti cui Eugenius Papa IV. Anno 1434. ſeptimo Kalendas Martij cõceſſit Priuilegium ne contra eum currat minor præſcripto annorum 60. quod
3 quidem priuilegium iure participationis etiã ad alios quoſdam extendi poteſt id quod ex Priuilegiorum origine & conceſſione dependit vti de origine mendicantium teſtatur. *Emanuel Roderic. d. art. 3. fol. 36. Col. 1.* Itaque vt quæſtioni propoſitæ reſpondeã, dico quod Greg. XIII. confirmando priuilegia cum hac modi-
4 ficatione, *quatenus ſunt in vſu*, cenſetur tantum confirmare priuilegia quæ valida ſunt hoc eſt quæ præſcriptione annorum 40. ſecundum ius commune vel 60. iuxta d. Eugenianam non ſunt caſſa & obliterata, *Emanuel. d. art. 3.*

5 Ratio eſt. Quia confirmatio nouum ius non tribuit ſed ante conſtitutum ſtabilit. & confirmat. *cap. cum dilecta de confir. vtili & inutili. Gaill. lib. 2.*
6 *obſ. 1. cap. quia diuerſitatem de conceſſ. præb.* quod ſecus eſſet ſi id quod ipſo iure nullum eſt, *l. legata inutiliter ff. de adopt.* aut quod imperfectum eſt confirmatur nam tunc rem nouam concedere cenſeretur, *Barth. l. & quia ff. de iuriſdict. om. iud. auth. de defenſorib. §. interim. col. 3.*

7 Ratio ſecunda. Quia Greg. XIII. non tantum confirmat Priuilegia ſed etiã eadem innouat ſeu de nouo concedit innouatio autem Priuilegiorum nouum ius non tribuit ſed antiquum duntaxat conſeruat. *cap. ex parte de priuileg.* idque niſi confirmationi ſeu innouationi Priuilegiorum adijciatur clauſula non obſtantibus

tibus reuocationibus Apoſtolicis nam tunc Priuilegia quæ caſſa irritaque fue- 8
runt per non vſum vel præſcriptionem vel aliter viuificarentur atque à nouo re-
ſtaurarentur, *Abb. cap. cum ſuper de cauſa poſt & propriet. late Roſella. in ſua Sena. tit. abſoluto 1. num. 122. 123. Emanuel d. loco,* prout & ſi confirmationi adijciatur
clauſula ex certa ſcientia per eam enim etiam confirmantur priuilegia abroga- 9
ta per contrarium vſum, præſcriptionem vel aliter, *late Emanuel Roderic. d. quæſt. 8. art. 4. fol. 37. col. 1. & d. cap. quia diuerſitatem glo. cap. ad hoc vbi Ab. 6. num. 7. de Reſcriptis in 6. cap. nonnulli col. 1. eod. tit. Dec. l. teſtam. num. 13. de milit. teſt.*

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA OCTAVA.

Quid ſi Priuilegia confirmentur cum clauſula quatenus decretis Concilij Tridentini & ſacris Canonibus aduerſentur.

SVMMARIVM.

1. *Confirmatio Priuilegiorum Societatis Ieſu eſt ampliſſima.*
2. *Particula & ſacris Canonibus explicatio.*
3. *Confirmatio Priuilegiorum latiſſime interpretanda in præiudicium confirmantis.*

AD huius clauſulæ explicationem quædam notaui alio in loco, *lib. 4. quæſt. 21. d. Iuriſd. ord. in exempt.* à quo tempore incidi in Emanuelem Roderic. qui eodem prope ſermone in eiuſdem clauſulæ enucleationem conuenit, *quæſt. Reg. tom. 1. quæſt. 8. art. 8.* ſubiungitq; in confirmationibus Priuilegiorũ ordinis minorum per Sixtum V. verba illa ſacris Canonibus non ineſſe prout nec
in confirmatione Priuilegiorũ ordinis Ciſtercienſit per Greg. XIV. At vero con- 1
firmatoria Priuilegiorum Societatis Ieſu pura puta eſt atque ampliſſima nullis reſtrictiuarum clauſularum vinclis coarctata. Itaque ſi quorum ordinum Priuilegia poſt Conc. Trid. publicationem confirmata fuerunt cum hac clauſula qua-
tenus ſint in vſu & decretis Conc. Trid. & ſacris Canonibus non contradicant 2
particula illa & ſacris Canonibus non ponetur copulatione vt ſæpe ſolet, *l. ſæpe ff. de verb. ſig. Albertus de Pargamo de probationibus verſ. et.* Sed expoſitiue, *l. ſi in venditione vbi glo. ff. de euictionibus.* Cũ enim Conc. Trid. ſcateat ſacris canonibus fit vt copula illa propoſita inter duo quorum vnum ſequitur ad aliud reſoluatur in expoſitiuam, *Abb. cap. monaſteria nu. 4. de vita & hon. cler.* veluti ſi Pontifex

 dice-

Digitized by Google

diceret quatenus decretis Conc. Trid. id eſt. ſacris canonibus Concilio Tridentino inſertis non contradicant niſi enim ita interpretamur nulla certe aut pauciſſi-
3 ma remanerent priuilegia per Pontificem confirmata; *Emanuel d. art. 4.* debent autem priuilegia eorumque confirmationes in dubio latiſſime in præiudicium concedentis interpretari. *l. beneficium vbi DD. ff. de conſt. principum.*

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA NONA.

An generalis confirmatio priuilegiorum ſe extendat ad ea quæ ſunt contra ius.

SVMMARIVM.

1. *Confirmatio generalis non ſe extendit ad ea quæ ſunt contra ius idque niſi excipiatur caſus vnus qui ſit contra ius.*
2. *Princeps non cenſetur velle præiudicare tertio.*
3. *Idque niſi vnum caſum excipiat in quo declaret ſe nolle tertio præiudicare.*

1 MInimè: niſi poſt confirmationem generalem excipiatur caſus vnus qui ſit contra ius: talis enim exceptio huius eſt energiæ vt Papa cenſeatur etiam confirmare omnia alia priuilegia quæ ſunt contra ius. *Bald. ca. fin. num. 2 per quos fiat inueſtitura, & in l. 1. in fin. de ferijs, Iaſ. l. fin. in fin. ff. quod quiſque iuris Ruin. conſ. 100. vol 3. Mandoſ. ad Reg. Cancell. 13. quæſt. 8. num. 5. Emanuel. Ro-*
2 *der. quæſt. tom. 1. quæſt. 8. art. 9. in fin.* quippe quod hæc exceptio ex ea ſpecie ſit quæ regulam ſolet ampliare. *Dec. l. 1. num. 3. & ſeqq ff. de Reg. iur.* hincque eſt quod licet
3 princeps non cenſeatur velle tertio præiudicare *l. 1. & ſeqq. C. ſi contra ius vel vtilit.* attamen ſi vnum caſum excipiat in quo nolit tertio præiudicare cenſebitur in alijs omnibus caſibus tertio præiudicare voluiſſe. *Dec. d. l. 1. & num 32.* idque niſi verba regulæ repugnent nam tunc exceptio facta de eo quod in regula non comprehenditur non ampliat regulam ſed vitiatur, *Dec. d. l. 1. num. 35. & 40.*

QVÆSTIO SEXAGESIMA.

Ordines an ſibi inuicem propria priuilegia communicent.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1. *Priuilegia conceſſa religioſis non extenduntur ad religioſas eiuſdem ordinis.*
2. *Niſi ſpecialiter ita diſponatur.*
3. *Participatio priuilegiorum an & quatenus ſe extendat.*
4. *Quid ſi obſeruantiæ religionis repugnent aut ordo non vtatur, num. 2. in fin.*

DE hoc articulo ſuccinctim tractaui alio in loco, *de iuriſdict. ordin. in exemptos lib. 1. quæſt. 17. num. 17.* fuſeque & late hanc materiam pertractatam reliquit Emanuel Roderic. *Reg. quæſt. tom. 1. quæſt. 55. per tot.* explicans quæ & qualia priuilegia ſinguli ordines ſibi inuicem communicent quæ cum in facto conſiſtant non perſequor, ſolum hic inquiro an priuilegia conceſſa religioſis vnius ordinis extendãtur ad religioſas eiuſdẽ ordinis, Reſpondi de iure nõ extendi, *lib. 1. de iuriſdict. ord. in exemptos quæſt. 17. num. 17.* quia in odioſis maſculinum non concipit Fœmininum, *l quiſquis C. ad l. vl. Maieſt. l. 1. §. quare ff. de ventre in poſſ. mittendo. Alciat. & DD. l. verbum hoc ſi quis ff. de verb. ſig.* niſi ſpecialiter ita ſit diſpoſitum vti de ſororibus. S. Claræ quas Emanuel Roder. *d. quæſt. 55. art. 13.* ſpeciali priuilegio docet priuilegio minorum gaudere & de monialibus ordinis S. Dominici priuilegijs ordinis Dominicanorum idque etiamſi ordo cuius priuilegia alteri communicantur è priuilegio non vtatur, *Abb. cap. cum acceſſiſſent nu. fin. de conſt. vbi Innoc. Silueſter verb. priuilegium §. 11. Emanuel d. quæſt. 55. artic. 19.* quod exaudiendum cum communicatio priuilegiorum ſit independenter. Secus vero ſi dependenter. *Emanuel. d. quæſt. 55. art. 19. & 21. & late eod. tom. quæſt. 8. art 4.* Declarandum tamen ita demum hanc priuilegiorum communicationem procedere dummodo obſeruantiæ religionis quæ alteri in priuilegio participat non aduerſentur alioquin enim ea participatio non ad ſtabiliendam religionem ſed ad illam diſcipandam deſtruendamque tenderet *Emanuel d. quæſt. art. 22.* Inducta autem ad augmentum religionis diminutionem illius parere non debent. *arg. l ſi mancipia in pr. ff. de fundo inſtr. legato l. ſi circa C. de propoſ. agent. in reb. lib. 12. Albertus Brunus tract. de diminutione concl. 6.* Inductaque in fauorem religionis non debent in illius odium & diſſipationem redundare, *cap. quod ob gratiam de Reg. Iur. in 6.*

✠

QVÆST.

QVÆSTIO SEXAGESIMA PRIMA.

Quid ſi tollantur priuilegia vnius ordinis an cenſebuntur ſublata reſpectu eorum qui habebant ius participandi in priuilegijs iſtius ordinis.

SVMMARIVM.

1. Intereſt an participatio competat dependenter vel independenter.

DIſtinxi alio in loco *lib. 1. de iuriſdict. ord. in exemptos quæſt. 17.* vtrum eiuſmodi participatio conceſſa fuerit, independenter vel dependenter primo caſu non cenſebuntur ſublata ſecundo cēſebuntur qua de re plenius *Emanuel. Roderic. quæſt. Reg. tom. 1. quæſt. 8. art. 4. quæſt. 9. art. 9. & quæſt. 55. artic. 19. & 21. eiuſdem tomi.*

QVÆSTIO SEXAGESIMA SECVNDA.

Conſeruatores an clientum ſuorum gratia poſſint à iure ſcripto diſcedere.

SVMMARIVM.

1. Philoſophi quidam cenſuerunt amicitiæ cauſa à iure recedi poſſe.
2. Auli gellij hac de re refertur ſententia.
3. Quid Cicero & poſterioris aui iuriſconſulti cenſuerunt.
4. In dubio an pro amico iudicandum.
5. Axioma illud Gloſſæ pro amico refellitur & num. 7.
6. Iudices gerunt vicem Dei apud quem acceptatio non eſt perſonarum.
7. Amici cauſa ne latum quidem vnguem à iure eſt diſcedendum.
8. Gloſſæ magna eſt autoritas.
9. Amicitiæ cauſa pœnæ quandoque molliuntur.

3 NOn contemnenda eſt hæc quæſtio, ſicuti enim non pauci Philoſophiæ ſectatores vti eleganter refert Aulus Gellius *noctium atticarum lib. 1. ca. 3.* amicitiæ gratia à rationis tramite nonnihil declinare poſſe cenſuerunt ita & conſeruatoribus clientum ſuorum cauſa id videbatur indulgendum ſi amicitiam neceſſitudinemque inter eos & clientes intercedentem conſideremus.

Aul.

Digitized by Google

Aul. Gell. noctium atticarum lib. 5. cap. 13. quæ eſt ad inſtar amicitiæ officijque patronorum in libertos *tot. tit. ff. de obſequis parent. & patr.* aut ſuperiorum in ſubditos, *Ioannes de Signano tract. de amicitia dominorum in ſeruos & e contra.* Vt proinde eſſe videatur quatenus amicitiæ venia dari poſſit præſertim cum amici vtilitas nimio eſt amplior honeſtatis autem noſtræ in re non graui leuis iactura eſt tum enim quod vtile amico eſt id primum illo quod honeſtum nobis eſt fit plenius ſicut magnum pondus æris parua lamina auri fit præcioſius vti tradit Aulus Gellius cuius verba hic referre non piguit apud eum itaque ſic habetur. *d. libr. 1. cap. 3.*

Chilo præſtabilis homo ſapientiæ, quonam vſque debuerit contra legem, 2
contraque ius pro amico progredi, dubitauit. Eaque res in fine quoque vitæ ipſo animum eius anxit. Et alij deinceps multi Philoſophæ ſectatores, (*vt in libris eorum ſcriptum eſt*) ſatis inquit, ſcite ſatiſq; ſolicite quæſierunt vt verbis: quæ ſcripta ſunt, ipſis vtar εἰ δεῖ βοηθεῖν τῷ φίλῳ παρὰ τὸ δίκαιον, καὶ μέχρι πόσου ἢ ποῖα Ea verba ſignificant: quæſiſſe eos, an contra ius, contraue morem faciendum pro amico ſit, & in qualibus, & in quibus cauſis, & quenam ad vſq; modum. Super hac quæſtione tum ab alijs, (ſicuti dixi,) multis, tum vel diligentiſſime à Theophraſto diſputatur, viro in Philoſophia peripatetica modeſtiſſimo, doctiſſimoque. Eaque diſputatio ſcripta eſt, (ſi recte meminimus) in libro eius de amicitia primo. Eum librum M. Cic. videtur legiſſe: cum ipſe quoque librum de amicitia componeret, & cætera quidem quæ ſumenda à Theophraſto exiſtimauit (vt ingenium, facundiaque eius fuit) ſumpſit & transpoſuit commodiſſime aptiſſimeque. Hunc autem locum, (de quo ſatis quæſitum eſſe dixi:) omnium rerum aliarum difficillimũ ſtrictim, atque curſim transgreſſus eſt. Neque ea quæ è Theophraſto penſiculate atq; enucleate ſcripta ſunt executus eſt ſed anxietate illa & quaſi moroſitate diſputationis prætermiſſæ genus ipſum rei tãtum paucis verbis notauit ea verba Cicer. (ſi recẽſere quis vellet: appoſui.) His igitur finibus vtendũ eſſe arbitror vt cũ emendati mores amicorum ſunt: tum ſit inter eos omnium rerum, conciliorum, voluntatum, ſine vlla exceptione communitas vt etiam ſi qua fortuna acciderit vt minus iuxtæ voluntates amicorum adiuuandæ ſint: in quibus eorum aut caput agatur, aut fama declinandum ſit de via, modo ne ſumma turpitudo ſequatur. Eſt enim quatenus amicitiæ venia dari poſſit, cum agetur, inquit aut caput amici, aut fama, declinandum eſt de via: vt etiam nonnunquam voluntatẽ illius adiuuemus ſed cuiuſmodi declinatio iſta eſſe debeat, qualiſque adiuuandum digreſſio, & in quanta voluntatis amici iniquitate, non dicit. Quid autem refert ſcire me in huiuſmodi periculis amicorum ſi non magna me turpitudo ſecutura eſt, de via recta eſſe declinandum, niſi id quoque me docuerit quam putet magnam turpitudinẽ? & cum deceſſero de via quouſque digredi debeam? eſt enim inquit quatenus dari ami-

ri amicitiæ venia poſſit. Hoc immo ipſũ eſt, quod maxime diſcendũ eſt quodque ab ijs qui doceant minime dicitur quatenus, quaque fini amicitiæ venia debeat Chilo ille ſapiens (de quo paulo ante dixi) conſeruandi amici cauſa, de via declinauit. Sed video quouſq; progreſſus eſt. falſum enim pro amici ſalute conſiliũ dedit. id ipſum tamen in fine quoque vitæ, an iure poſſet reprehendi, culparique dubitauit. contra patriam, inquit Cicero, arma pro amico ſumenda nõ ſunt. Hoc profectò nemo ignorat, & priuſquã Theognis, vt Lucilius ait, naſceretur. ſed id quæro, id deſidero: cum pro amico contra ius, & contra quã licet, ſalua, tamen libertate & pace, faciendum eſt: & cum de via (ſicut ipſe ait) declinandum eſt: quid & quantum & in quali cauſa, & quonam vſque fieri debeat? Pericles ille Athenienſis egregius vir ingenio boniſq; omnibus diſciplinis ornatus, in vna quidem ſpecie, ſed planius tamen, quid exiſtimaret, profeſſus eſt. Nam cum amicus eum rogaret, vt pro re, cauſaq; eius falſum deieraret: his ad eum verbis vſus eſt. δεῖ μὲ συμπράττειν τοῖς φίλοις ἀλλὰ μέχρι θεῶν. Theophraſtus in eo quem dixi libro, inquiſitius quidem ſuper hac re ipſa & exactius, preſſiuſq; quàm Cicero diſſeruit. Sed is quoque in docendo, non de vnoquoque facto ſingillatim æſtimat. neq; certis exemplorum documentis, ſed generibus rerum ſummatim, vniuerſimque vtitur, ad hunc fermè modum. Parua inquit & tenuis vel turpitudo, vel infamia ſubeunda eſt: ſi ea re magna vtilitas amico quæri poteſt. Rependitur quippe, & compenſatur leue damnum delibatæ honeſtatis maiore alia, grauioreq; in adiuuando amico, honeſtate. Minimaq; illa labes, & quaſi lacuna famæ imminentis, partarum amico vtilitatum ratione ſolidatur. Neque nominibus inquit, moueri nos oportet: quod paria genere ipſo non ſunt, honeſtas meæ famæ, & rei amici vtilitas, Ponderibus hæc enim, poteſtatibuſque præſentibus, non vocabulorum appellationibus: neque dignitatibus generum dijudicanda ſunt. Nam cum in rebus aut paribus, aut non longe ſecus, vtilitas amici, & honeſtas noſtra conſiſtit: honeſtas proculdubio præponderat. Cum vero amici vtilitas nimio eſt amplior: honeſtatis autem noſtræ in re non graui leuis iactura eſt: tunc quod vtile amico eſt, id primum illo quod honeſtum nobis eſt. fit plenius ſicuti magnum pondus æris, parua lamina auri fit pretioſus. Verba adeo ipſa Theophraſti ſuper ea re adſcripſi. οὐκ οἶδ' εἰ πᾶν τοῦτο τῷ γένει τιμιώτερον ἤδη, καὶ ὅτι ὁ δυνατὴ μέρος τούτου πρὸς τὸ τηλικὸν δ' ἑτέρου συγκρινόμενον αἱρετὸν ἔσται. λέγω δ' οἷον, οὐ καὶ χρύσιον τιμιώτερον χαλκοῦ, καὶ τηλικὸν τοῦ χρυσίου πρὸς τὸ τηλικὸν χαλκοῦ μέγεθος ἀντιπαραβαλλόμενον πλέον δόξει, ἀλλὰ ποιήσει τινὰ ῥοπὴν καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος.

Phauorinus quoque Philoſophus huiuſcemodi indulgentiam gratiæ, tempeſtiuius laxato paulum, permiſſoque ſubtili iuſtitiæ examine, his verbis definiuit. ἡ καλουμένη χάρις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τοῦτό ἐστιν ὕφεσις ἀκριβείας ἐν δέοντι. Poſt deinde idem Theophraſtus ad hanc fermè ſententiam diſſeruit. Has tamen

inquit

Digitized by Google

inquit & paruitates rerum,& magnitudines,atq; has omneis officiorum æſtimationes,alia nonnunquam momenta extrinſecus,atq; alia quaſi appendices perſonarum,& cauſarum,& temporum: & circumſtantiæ ipſius neceſſitates: quas includere in præcepta difficile eſt:moderantur,& regunt,& quaſi gubernant:& nũc ratas efficiunt:nunc irritas. Hæc talia quæ Theophraſtus ſatis caute, & ſolicite, & religioſe,cauſa differẽdi magis,diſputandiq; diligentia,quã cũ decernendi ſentẽtia,atq; fiducia diſſeruit. Profectò cauſas ſcientiæ corporũ varietates, diſertationũq́,& differẽtiarũ ignorantes,directũ atq; perpetuũ diſtinctũq́;in rebus ſingulis præceptũ,quod ego in prima tractatus iſtius parte deſyderare dixerã, nõ capiunt.

Fuit & huius ſectæ non modo Cicero oratorum coriphæus vti iam retulit 3
Aulus Gellius, ſed & poſterioris æui alij non pauci. *gloſſ.cap.niſi de officio legati vbi Innocent. Vbertus de Bonocurſo in ſua praxi tit.de Recuſatione verſ.quia ſecundum mart.in apoſt.verb.gratificari per l. non quicquid ff. de iudicijs.* ſentientes in biuio 4
conſilij pro amico iudicandum, Imo gloſſę opinionem ſi ſit ſingularis alijs præferendam iuxta pragmaticorum quorundam mineruę pinguioris prouerbium 5
Gloſſa pro amico verum ij toto cœlo aberrarunt conſeruatores enim & alij quiuis iudices Dei partes gerunt, *eleganter Innocentius IV. cap. 1. de re iudicata in 6.* 6
apud quem ſicut nulla eſt acceptatio perſonarum, *cap. in iudicijs de Reg. Iur. in 6.* ita neque apud iudices eſſe debet qui Dei vniuerſalis iudicis cuius perſonam repræſentant debent eſſe imitatores, *d.c.1.de Re iudic.in 6.* vt proinde negligendæ imo reſpuendæ ſint ex chilonis aliorumq; Philoſophorum quæſtiones. An contra ius contraq; mẽtem faciendum pro amico ſit & in qualibus quibuſq; cauſis ac quemnam aduſq; modum,ij enim veram iuſtitiam veritatemq; non agnouerunt quam ſi cognoſcere voluiſſent ad eam (vt cum D. Auguſtino loquar) ciuitatem perueniſſent cuius Rex eſt veritas cuius lex eſt charitas cuius modus eſt æternitas ac religioſe magis penſiculate ſolicite enucleate ac religioſe Matthæus Matheſilanus, *tract. de electione verioris opinionis,*& Martinus Nauar. *in Manuali con-* 7
feſſar.cap.27. Miſcell.5. cœterique omnes meliores notæ ſcriptores ne latum quidem vnguem à iuſtitiæ tramite amicitiæ tramite amici cauſa ſeu pro amico declinandum eſſe voluerunt ſimulque explodunt iniuſtum illud axioma ecce Gloſſa pro amico. Nam vt inquit Nauar. *in cap ſi quis autem nuumer. 134. de pœnit. diſt. 7.* Iura non iubent in dubio iudicari pro amico quod iubent pro dote aut pia cauſæ & ideo qui in dubio pro amico iudicare voluerit prius certo credere debet ius illi eſſe vel ſaltem ſecundum cauſæ acta ſic eſſe credendum ab eo qui neſciret animum eſſe ſi peccatum vitare voluerit quod ſi credere id nequit neq; profectò iudicare iuſte poterit pro amico quod multos parum animaduertere & ideo de iure male mereri dolet interioris fori apprime peritus Martinus Nauar. *loco iam laudato.* cui etiam late inuehentes in impium illud axioma Gloſſa,

Digitized by Google

pro amico aſſentiuntur Baldus *conſ.420. li.1.* atque Menochius *de Ret.poſſ. Rem.3. nu.797.& de arb.iud.lib 3.caſu.330.num.22.* Quin vero ipſemet Cicero rectius, *in libro de amicitia*, ſentiente voluit, *lib.3.offic.* amici perſonam deponere eum qui induit iudicis quod et late eleganterque comprobatur apud D. Ambroſium *lib. 3. officiorum.* Idque etiamſi pro amico ſtet Gloſſa. Licet enim Gloſſæ magna ſit au-
8 toritas, *Antonius Corſelius tract.de autoritate Gloſſa*, in eiuſque verba quidam iuraſſe videantur, *Antonius Burgos Hiſpanus cap. quod hoc nu.46.in fine de empt.& vendit.* non tamen mihi tanta eſt quin cedere debeat & herbam dare meliori opinioni de cuius electione poſt Matheſilanum metodice ſcripſit Nauar. *d. cap. 27.*

9 Denique non obſtat quod iuris Canonici Gloſſographus *d. cap. niſi* ſcripſerit amicitiæ cauſa pœnas quandoque remitti aut minui poſſe id enim in principibus qui ex leges ſunt obtinet, *Peckius in cap.in indictis de regul.iuris in 6.* non vero in iudicibus inferioribus, *v. Abb.d.cap.niſi nu.6.& Tiraq. de pœnis temperandis cauſa 26.* Itaque amicitiæ quidem indulgendum ſed ita ne iuſtitiæ veritatique quam legislatores amicitiæ antepoſuerunt fiat iniuria, *Io. de Lignano tract.de amicitia tit. de legislatoris intentione*, hoc eſt vti in prouerbio vſque ad aras quod & fecit Ariſtoteles in Ethicis dum renuens deſcendere in ſententiam Platonis ſui magiſtri amicique, reſpondit amicus Plato amicus Socrates amica magis veritas. Concludo ergo conſeruatores ne latum quidem vnguem poſſe in gratiam clientum à iuſtitię tramite declinari. Quod nec facient ſi iudicium ſuum non ſuum ſed Dei quem imitari debent & cui rationem reddituri ſunt exiſtiment vti olim quem viuum colui piæ Memoriæ reuerendus ac omniſcius Martinus Delrio, *è Societate Ieſu diſquiſit magic. li. 5.cap.1. verſiculus hiſce antiquis ſed veris* delineauit.

Indicabit iudices Iudex generalis.
Neque quicquam poterit dignitas Papalis.
Siue ſit Epiſcopus ſiue Cardinalis.
Reus condemnabitur nec dicetur qualis.
Illi nihil proderit quicquam allegare.
Neque quid excipere neque replicare.
Neque ad Apoſtolicam ſedem appellare.
Neque codicillos Cæſaris citare.
Reus condemnabitur nec dicetur quare.
Cogitate miſeri quid & quales eſtis.
Quid in hoc iudicio dicere poteſtis.
Hic non erit codici locus nec digeſtis.
Idem erit Dominus Iudex actor teſtis.

QVÆ-

QVÆSTIO SEXAGESIMA TERTIA.

Quid ſi exemptus eodem tempore vocetur in ius coram conſeruatore & coram alio iudice, coram vtro, comparebit.

HAnc quæſtionem propoſui alio in loco, *lib. 4. cap. 107. de iuriſdict. ord. in exemptos*, vnde ne actum agam illius deciſio hauriri poterit.

QVÆSTIO SEXAGESIMA QVARTA.

Quid ſi capitulum vſurpet iuriſdictionem in ſingularem perſonam capituli, an recurrere poſſit ad conſeruatorem.

SVMMARIVM.

1. *Aliud eſt capitulum aliud ſinguli de capitulo.*
2. *Iuriſdictio ordinaria non competit capitulo in ſingulos de capitulo.*
3. *Secus niſi de conſuetudine.*
4. *Capitula cleri ſecundarij iuriſdictionem exercent in ſingulos de capitulo.*

ALiud eſſe capitulum, aliud ſingulos de capitulo & proinde capitulo exempto ſingulos non eſſe exemptos nec à contra alio loco oſtendi, *de Iuris ord in exemp. lib. 2. quæſt. 23.* quid itaque iuris ſi ſinguli de capitulo ſint exempti an capitulum poterit exercere in eos iuriſdictionem. Neutiquam, tum quia per exemptionem eripitur quiſpiam à iuriſdictione omnium ſubijcitur ſanctæ ſedi, *ſcripſi lib. 2. quæſt. 2. nu. 13.* Tum quia de iure communi iuriſdictio ordinaria non competit capitulo in ſingulos de capitulo. *Abbas cap. ex parte Decani nu. 2. de reſcriptis & in cap. cum cauſa nu. 7. de officio deleg.* Dixi de iure communi, quia ſecus ſi capitulum de conſuetudine (quemadmodum poteſt) iuriſdictionem acquiſiuerit, *Abb. d. cap. ex parte Decani nu. 2. & d. cap. cum cauſa nu. 7.* 1 2 3

4 Vigore quidem eiuſmodi conſuetudinis exiſtimo capitula Eccleſiarum canonicalium cleri ſecundarij Diœceſis Leodienſis iuriſdictionem ſibi vſurpaſſe in ſingulos de eorum capitulo ſeu membra capitulo earundem Eccleſiarum ſuppoſita adieci ordinaria propter particulares quoſdam iuriſdictionem actus quos capi-

Capitula etiam de iure communi poſſunt exercere in ſingulos de Capitulo de quibus in tractatu iam citato ſatis ſuperque diſſerui, *lib. 2. quæſt. 47.* Itaque vt quæſtioni huic coronidem imponam ſi ſingularis de Capitulo à ſuo Capitulo in caſu vetito inquietetur poterit ad ſuum conſeruatorem velut ad aſylum recurrere moleſtia enim eſſet non iuris ſed facti quæ à conſeruatore coerceri poſſet vti hoc eodem tractatu ex iure comprobaui. *infra quæſt. 6.*

QVÆSTIO SEXAGESIMA QVINTA.

An non obſtante iudicij prorogatione poſſit haberi recurſus ad conſeruatorem.

SVMMARIVM.

1. Exempti poſſunt non obſtante prorogatione recurrere ad ſuum conſeruatorem.

2. Inferiores non poſſunt iuri ſuperiorum præiudicare.

1 EXempti an poſſint ordinarij iuriſdictionem prorogare oſtendi alio in loco, *de iuriſdict. ord. in exempt. lib. 2. quæſt. 7.* hoc in loco paucis oſtendo exemptos qui alieno iuriſdictioni cum non poſſint acquieſcunt poſſe nihilominus ad ſuum conſeruatorem recurrere.

2 Ratio prima quia factum ſubditorum non poteſt præiudicium generare ſuperioribus & conſeruatoribus eorum iurium, *Ioannes Monech cap. non putamus de conſuet. Iacob. de Belloniſu in Rep. cap. Romana §. contrahentes nu. 101. & ſeqq. de for. comp. in 6.* nec poſſunt ſubditi in præiudicium iuriſdictionis ſuperiorum coram alienis iudicibus litigare *Bald. de prohibit. feudi alien. per Feder. §. ius Barth. l. 1. §. & poſt operis ff. de noui operis nuntiat. Iacob. de Belloniſu d. §. contrahentes num. 102.*

QVÆSTIO SEXAGESIMA SEXTA.

An collega, qui collegam, coram collegio in ius traxit, poſſit per eundem ſuum collegam, ratione eiuſdem rei, coram conſeruatore reconueniri.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1. *Hypotheſis huius quaſtionis.*
2. *Capitula exercent iuriſdictionem in capitulares.*
3. *Conſeruator eſt primus poſt Pontificem iudex.*
4. *Vna iuriſdictio debet per aliam adiuuari.*
5. *Conſeruator adiri poteſt per viam appellationis & etiam quarela in prima inſtantia.*
6. *Retentio cenſetur vis inferri.*
7. *Conſeruator cognoſcit de quibuſuis exemptorum cauſis.*
8. *Contumax non poteſt excipere de præuentione iudicij.*
9. *Electio vnius fori non excludit aliud & nu. 10.*

NVper M. Andreas Foumalle curiæ Epiſcopalis Leodienſis procurator, in re forenſi tam peritus quam ſtrenuus cauſarum defenſor, hanc mihi hypotheſim propoſuit, Dominus Ioannes Peumanus Eccleſiæ Tongrenſis Canonicus, Domin. Guilielmũ Reſtium eiuſdem Eccleſiæ Canonicum actione ciuili, coram eiuſdem Eccleſiæ capitulo conuenit contumacemque conuicit cõuictumque iudicio, alio pulſauit coram Abbate S. Laurentij Priuilegiorum cleri ſecundarij Diœceſis Leodienſis conſeruatore, Dominus Guilielmus coram conſeruatore excipit non poſſe propter præuentionem at vero Dominus Ioannes poſſe, Quæſtio hac in iudicium deducta actiſque deſuper agitatis rite perpenſis. Reſpondi pro Domino Ioanne Abbaſque cauſa hac ad ęquilibrium iuris reducta ex voto noſtro decreuit dicto Domino Ioanni autoritate ſua conſeruatoriali in ſubſidium vlteriorem executionem. Concilij porro noſtri ea in cauſa ſeries fuit talis. 1

Reuerende Domine Abbas S. Laurentij cleri ſecundarij Diœceſis Leodienſis conſeruator.

DVplex hac in cauſa verſatur inſpectio.

Prior, num proceſſus autoritate capituli Tongrenſis ad inſtantiam Domini Ioannis Peumans aduerſus Dominum Guilielmum Rethium ſubſiſtat.

Poſterior, num mandatum à Dominatione veſtra vti conſeruatore Priuilegiorum cleri ſecundarij huius Diœceſis Leodienſis cuius vterque collitigans membrum eſt valeat.

Priori quæſtioni reſpondeo proceſſum illum coram Capitulo Tongrenſi fabricatum ſubſiſtere.

Ratio

Digitized by Google

Ratio eſt quia huius cauſæ tam actor quam reus notorie eſt à iuriſdictione or-
2 dinaria exemptus. Quo fit vt cum eiuſmodi Eccleſiaſtica capitula ſint à Iure Canonico approbata poſſint ea in ſingulos de Capitulo ſignanter vero in contumaces iuriſdictionem exercere, *Gregorius Sayrus in Theſau.17. Theol. Moralis lib.1. cap.6.nu.17. Bellamera concl.244. Mohedanus dec. Rota 2. de foro compet.* quod ego plenius eo in tractatu quem de iuriſdictione ordinarij in exemptos in lucem emiſi comprobaui.

Quare cum Dominus Guilielmus Retius coram dicto capitulo Tongrenſi eremodicium contraxerit hoc eſt contumax fuerit toties citatus non comparens, *Gaill.lib.1.obſ.132.nu. 6. l. contumacia ff. de Re.* hinc eſt quod aduerſus eum non modo pro toto litis damno eiuſue quod intereſt, *d l contumacia ff. de Re Iud.* ſed per executoriales excommunicationumque cenſuras iure procedi potuerit, *Mohedan.d.dec.2.* & *Abb.cap.cum contingat de foro compet. Guymer.pragm. ſanctionem Tit.de concubinarijs §.quodſi in glo. verb.pertinet.*

Hinc paucis deſcendo ad ſecundam inſpectionem dicoque conſeruatori cleri ſecundarij dubio procul hac in cauſa iuriſdictionem competere multis etiam ex cauſis è quibus paucas has recenſeo.

Prima, Quia Domin. Guilielm. Reſtius huius cauſæ opponens autoritate capituli Tongrenſ. conuictus & tanquā contumax tribus edictis citatus, *d. l. contuma-*
3 *cia §1.* excommunicatus eſt proinde licuit Domino Ioanni Peumans huius cauſæ impetranti ad conſeruatorem iudicem omnibus alijs maiorem ac à Pontifice ſummo primum *Petrus de Acharano conſ.131.nu.4. Mandoſ. de ſignat. gratia tit. de conſeruator.* recurrere, vna enim iuriſdictio debet per aliam adiuuari, *cap. quo-*
4 *niam de officio ord. Gaill.lib.1.obſ.115.num.2.*

Secunda. Conſeruator cleri ſecundarij non modo in ſecunda inſtantia per
5 viam appellationis adiri poteſt, ſed etiam in prima inſtantia per modum querelę aliaque quauis via exemptis compendioſiore & vtiliore adiri poteſt vti reſpondit Nauar. *conſ.3. de offic.del* & etiam oſtendi prædicto meo in tractatu, *lib.1.quæſt. 39.n.30.* quo conſeruatorium diploma Abbatis S. Laurentij ad longum deſcripſi.

Tertia Dominus Guilielmus Reſtius retinendo ſupellectilem ad Dominum Ioannem Peumans huius cauſæ impetrantem ſpectantem vim ei inferre cenſe-
6 tur, *l. vim facit qui de vi & vi arm. Amanellus de claris aquis ſing. incipiente nota quodſi promiſi.* proindeque licet ei cui eiuſmodi violentia infertur ad ſuum conſeruatorem recurrere. *Ioannes de Amanellus de claris aquis ſing. incip. nota quodſi promiſi.*

Ioannes Guiterez Hiſpanus pract. quæſt. lib.3. quæſt 9. Didacus Perres lib. 1. ordin. nu.49. verſ. conſeruatores autem Emanuel Roderiques quæſtionum regularium 65. art. 12. quippe quod per retentionem debiti iniuria etiam creditori inferri cenſeatur,

ſpecul.

Digitized by Google

ſpecul.de inſtit.edit.§.nunc vero aliqua de vlt.volunt exec.nu.69. de quibus quidem iniurijs etiamſi non ſint notoriæ ſpeciali Priuilegio quod ſupra recenſui cognoſcit repugnante nihilominus conſtitutione Bonifacij, *in c.1.& fin.de offic.del.in 6.* noſter conſeruator vti ex illius ſerie videre eſt quæ dictæ conſtitutionis Bonifacij derogat:

Quarta. Cognoſcit idem conſeruator de quibuſcumque actionibus exemp- 7
torum etiam alia quauis ex cauſa quam beneficiali vti compertum eſt ex Sixtina conſtitutione Anni 1475. ſep. Kal. Nouemb. quam ego iam dicto in tractatu inſerui.

Nec obſtat allegata ex aduerſo iudicij præuentio coram Capitulo Tongrenſi.
Tum quia contumax de præuentione iuriſdictionis quam ſpreuit accipere non 8
poteſt, *Lancelot.18. Menochi de arbitr.Iud.caſu 371.nu.22. Mindanus tract.de continentia cauſæ tit. 5. art. 22. l. 1. in fin. vbi glo. & DD. C. de aſſert.toll.l.quamuis vbi Barth.& DD.ff.de damno infecto*, idque opinione nonnullorum etiamſi contumaciam purgare vellet, *Antonius de Tremolis in additione ad vbertum de Bon. curſu in praxi tit.de impedimentis & exceptionibus reſcripſi §.item ſi per verſ. ſecundo*
fol. 50. col. 2. Tum quia Ioannes Peumans variare potuit atque pœnitendo nunc 9
poteſt Dominum Guilielmum conuenire coram conſeruatore vti reſpondit Socinus, *Conſ. 94. vol. 3. laudatus à Borginno Caualcano in ſuo repertorio conſiliorum par.1.verb.foros plures.*

Quare vt omnia in pauca conferam opponens iuriſdictionem hanc conſeruatoris cleri ſecundarij in dubium reuocare ſatagens nodum (vt dicitur) in ſcripto quærit proinde aduerſus eum qui iam antea autoritate capituli Tongrenſis conuictus eſt cenſeo autoritate veſtra vlteriorem literarum curſum decernen-
dum, *d.l.contumacia*, quia vt dixi vna iuriſdictio debet per aliam ordinari licetque 10
ab vna iuriſdictione ad aliam pinguiorem vtilioremque conuolare vti eodem in tractatu oſtendi, *lib.4.quæſt.51.n.4.5.6,7.*

Et ita ſi quid mei iudicij eſt quæſtioni huic coronidem impono.

QVÆSTIO SEXAGESIMA SEPTIMA.

Exemptiones conſeruatoriaſque vtrum Pontifex poſſit reuocare.

SVMMARIVM.

1. Ioann. Lamedo cenſuit reuocare non poſſe.
2. Pontifex ſibi manus ligare non poteſt.

Digitized by Google

3. *Pontifex an tollere ius quæſitum cenſeatur.*
4. *Pontifex iuriſdictionem à ſe abdicare non poteſt.*

INcidi nuper fortuito in Ioannem Lamede aduocatum Pariſienſem multæ le-
1 ctionis virum qui Anno hoc currente 1621. libellum Pariſijs edidit de exemp-
tione Canonica decem duntaxat quæſtionibus materiam hanc exemptio-
num complectentem. Inter quas hæc vna eſt vtrum Pontifex haſce exemptiones
poſſit pro ſuo libitu & voluntatis arbitrio reuocare. Is cenſuit non poſſe hac ni-
xus ratione quod Pontifex ius alteri quæſitum reuocare non poſſit. At ego in
eius ſententiam ire non poſſum, quippe quod Pontifex manus ſibi ligare non
2 poſſit. *cap. fin. vbi glo de reſcript. in 6. cap. innotuit de elect. glo. cap. fin. de ſent. excom. in*
6. Fel. in repert. ſua lectura verb. Priuilegium an reuocatur fol. 100. etiamſi exemptio-
nes roborarentur præſcriptione, *Barth. & Iaſ. l. imperium ff. de iuriſdict. om. iud.*
Bald. cap. ſicut col. 3. de iureiurando Reſtaurus tract. de imperatore quæſt. 55 nu. 2. & e-
tiamſi exemptiones conceſſæ ſint in vim contractus aut pacti iuſtis enim ex cau-
ſis Pontifex pactis ſuis contrauenire poteſt, *Bald. l. fin. ff. de Senatorib. Imola. &*
Anton. de Butrio cap. cum M. de conſtit. Fel. cap. 1. nu. 6. de probat Nauar. de ſpolijs
clericorum §. 18. nu. 2. etiamſi exemptiones in remunerationem & compenſatio-
nem meritorum, *Innoc. Abbas & DD. cap. nouit. de iudicijs Nauar. d. §. 18. num. 2.*
aut intercedente aliquo pretio eſſent conceſſæ. *Nauar. de Iubileo not. 28. num. 7.*
Nec mouet quod obijcitur Papam non cenſeri tollere ius quæſitum, *per Reg. Can-*
cell. 16. de non tollendo ius quæſitum quam late explicat Ioannes à Chockier frater meus
in ſuo ad Reg. Cancell. commentario.

3 Licet enim in dubio non cenſeatur velle ius alteri quæſitum tollere, *l. 1. §. ſi*
quid à Principe ff. ne quid in loco l. nec anus C. de emancipat. liber. cap. quamuis de Re-
for. in 6. Secus tamen eſt cum de enixa eius voluntate liquet reuocatque ius alte-
ri ex lege aut conceſſione ſua vel Priuilegio quæſitum, *Caſtrenſis conſ. 216. in-*
cipit quomodo Fel. cap. nouit. nu. 9. de iudicijs Gomeſ. ad Reg. Cancell. 16. de non tollendo
iure quæſito quæſt. 16. Felin. late in cap. quæ in Eccleſiarum nu 51. de conſtitut. & Fra-
ter meus ad d. Reg. 16. nu. 17. Ideoque Papam ne quidem poſſe iuriſdictionem à ſe
ita abdicare, *Nauar. conſ. 2. de Relig. dom.* quin exemptiones à ſe conceſſas reuoca-
re pro re nata poſſit oſtendi locis iam citatis, *tract. de iuriſdict. ord. in*
exempt quibus adde fuſiſſime Card. Tuſchum Com.
Concl. tom. 3. Concl. 570.

QVÆSTIO SEXAGESIMA OCTAVA.

An ſi Decani collegiorum iuriſdictionem exerceant in collegas, liceat collegis ad conſeruatorem recurrere.

QVæſtio hæc pendet ab alia. Num decani iuriſdictionem habeant in Collegas, quam licet alio in libro examinauerim, libuit tamen hoc in loco nonnihil exactius eandem quæſtionem repetere, & pleniore quod aiunt manu illius reſolutionem & Concilio Cardinalis Sabarellæ ponere. Itaque Franciſci Cardinalis Sabarellæ Thema & conſilium 62, tale eſt.

THEMA.

IN Eccleſia Bellunenſi, poſt dignitatem Epiſcopalem immediate conſtituta eſt dignitas Decanatus, quæ eſt maior dignitas poſt Epiſcopum, in ipſa Eccleſia, ſolita conferri per electionem Canonicorum Bellun. & per Epiſcopum confirmari & poſt dictum Epiſcopum Prælatus immediatus eſt ipſe Decanus qui principalior & caput eſt, poſt dictum Epiſcopum, canonicorum & totius cleri dictæ Eccleſiæ, ad quem Decanum de iure & antiqua conſuetudine pertinet citatio canonicorum, & omnium ipſius Eccleſiæ clericorum, & ipſi Eccleſiæ diuina officia ordinare &c. In qua Bellun. Eccleſia conſtitutæ ſunt nouem præbendæ Canonicales, ad quas dum vacant, eliguntur Canonici per Decanum & Canonicos dictæ Eccleſiæ & per Epiſcopum confirmantur. Item in ipſa Eccleſia ſunt duo Sacriſtæ & quinque Capellani, quorum officia & beneficia dum vacant conferuntur duntaxat per præfatos Decanum & Canonicos. Ad huc in eadem Eccleſia ſunt aliqua alia conſtituta, quorum quædam pertinent ad collationem Epiſcopi tantum, & quædam ad collationem dictorum Decani & Canonic. horum tantum. Alia autem officia dignitates & beneficia non ſunt in dicta Bellun. Eccleſia conſtituta niſi vt ſupra narratum eſt. Modo ſunt anni quatuor & vltra quibus Decanus Bellun. qui nunc ipſam dignitatem Decanatus adeptus eſt, per permutationem iuridicam, omnibus canonicis conſentientibus, cuius dignitatis poſſeſſionem & tenutam pacifice poſſidet & quiete. Poſt hoc vocauerunt tres præbendæ Canonicales tria Altaria, quorum duo ad collationem dictorum Decani & Canonicorum, & vnum ad collationem Epiſcopi ſpectat & bina vice vacauit vna & eadem Capella cuius collatio vt ſupra ſpectat ad collationem dictorum Decani & Canonicorum & omnia beneficia prædicta numero octo collata

fuerunt iuridice, per eos ad quos pertinet collatio. Poſt quorum beneficiorum collationes, beneficiati prædicti de nouo à præfato tempore citra ipſorum beneficiorum tenutas & corporales poſſeſſiones, ſucceſſiue habuerunt à præfato Decano Bellun: duntaxat libere pacifice & quiete nemine Canonicorum contradicente excepta vltima vacatione prædictæ Capellæ ſuper cuius tenuta facta per præfatos Decanum & Canonicos collationes prædictæ Capellæ ſecundario & vltimo vacantis, opponitur ipſi Decano per præfatos Canonicos quod ad ipſum Decanum ſolum non ſpectat, huiuſmodi tenuta & poſſeſſio corporalis & similiter aſſeritur per ipſos Canonicos detenutis aliorum beneficiorum Bellun. vt ſupra narratum eſt, dicẽtes quod ad totum Cap. ſimiliter ſecundum diſpoſitionem ipſius Capituli ſeu maioris partis hæc pertinent Decano. E contra negante quod ad ipſum ſolum duntaxat hæc ſpectant de iure communi & conſuetudine, ipſum ius ratificante, aſſerens ſe ſeptem vicibus, & tempore prædicto, quo fuit Decanus quiete, pacifice, libere & nemine Canonicorum contradicente, præfatos actus exercuiſſe, & eſſe in pacifica poſſeſſione actuum ipſorum vt ſupra narratum eſt, ac inueniſſe ſuum prædeceſſorem Decanum immediatum in huiuſmodi quaſi poſſeſſione pacifica, Propter quod hinc inde multis dictis & narratis præfati Decanus venerunt & Canonici ad compoſitionem videlicet, quod ſaluo impoſterum iure Capituli & ipſorum Canonicorum ipſe Decanus ſolus duntaxat ſicut ſolitus eſt ponat in tenutam & corporalem poſſeſſionem dictæ Capellæ ipſius Capellanum, & de hoc facta fuit per Canonicos proteſtatio, ipſo Decano dicente & approbante, dictam proteſtationem in caſu quo ſit iuridice facta & eidem non noceat, affirmans ſemper quod ad ipſum ſolum duntaxat, hæc pertinent, vt ſupra narratum eſt, & cum fuſtibus in arenis defendet ſuum ius, & ſolus duntaxat ſicut ſolitus eſt dabit huiuſmodi tenutam, de quibus narratis, rogatus eſt notarius facere publica inſtrumenta cum conſilio ſapientis. Poſt quæ ipſe Decanus ſolus duntaxat nemine cõtradicente & inſtante præſente maſſario & Syndico Capituli qui eſt Canonicus nihil omnino contradicente ſeu opponente poſuit in tenutam & corporalem poſſeſſionem, præfatæ Capellæ ipſius capellanum nomine ſuo proprio ad quem prædicta de iure pertinent & ſpectant de quibus factum eſt publicum inſtrumentum. Ex præmiſſis modo ſic ſupra narratis oriuntur ad præſens aliqua dubia ſuper quibus petitur conſilium ſapientis.

Et primo nunquid Decanus de quo ſupra in themate, ſuccedat in dicta Eccleſia Bellun. in locum Archidiaconi vel Archipresbyteri an vtriuſque cum in præfata Eccleſia non ſit, Archidiaconus ſeu Archipresbyter vel alia dignitas vt ſupra in themate niſi ſolum dicta dignitas Decanatus, &c.

Secundo, caſu quod Decanus præfatus habeatur loco Archi. &c. An ad ipſum Decanum duntaxat pertineant & ſpectent, prædictæ tenutæ & corporales poſ-

ſeſſiones

ſeſſiones de quibus in themate. Et an de iure communi vel conſuetudine vel ſimul de iure communi & conſuetudine habita diſtinctione inter tenutas præbendarum Canonicalium & aliorum beneficiorum de quibus in themate ſi eſt habenda, &c.

Tertio, an Decanus præfatus gaudeat eodem iure in omnibus, & per omnia ac ſi eſſet electus per Canonicos ad ipſam dignitatem, cum ipſam habuerit per permutationem factam in manibus ordinarij Canonicis ex poſt facto conſentientibus vt in themate dicitur, &c.

Quarto, an idem Decanus de iure communi quia de conſuetudine non eſt dubium habeat qualem qualem iuriſdictionem ſuper Canonicos & clericos præfatæ Eccleſiæ Bellun. maxime circa officium diuinum & alia intra Eccleſiam incumbentia cum ſæpe clametur per ipſos Canonicos quod Decanus non eſt eorum ſuperior habita diſtinctione ſi eſt habenda inter Canonicos & alios clericos Bellunen. vt ſupra in themate & 7. & qualem & quantam ſuper eos habeat iuriſdictionem cum ipſi Canonici dicant quod Decanus nihil ſecum agere habet, &c.

Quinto an ex ſeptima vice temporis de quo in themate inducatur qualis qualis conſuetudo ſuper qua ipſe Decanus per ſuperiorem tueri debeat proprietate per aduerſarium non oppoſita ſeu probata & ſi oppoſita ſit, &c,

Sexto & vltimo, an proteſtatio & conuentio de quibus in themate, noceant ipſi Decano attentis quæ poſt ipſas conuentationem & proteſtationem narrata & facta ſunt per ipſum Decanum vt in themate præſupponitur.

S V M M A R I V M.

1. *Conſuetudo in officijs & dignitatibus Eccleſiarum eſt attendenda.*
2. *Decanus quandoque fungi poteſt duplici officio.*
3. *Nominis habenda non eſt ratio ſed effectus.*
4. *Prælatura iudicanda eſt ex conſuetudine.*
5. *Signa Prælaturæ & maioritatis quæ ſint.*
6. *Ad Decanum de conſuetudine quandoque ſpectat inſtallatio.*
7. *Poſſeſſionis datio ſpectat ad Archidiaconum.*
8. *Decanus creatus ex collatione eodem iure vtitur quo creatus ex electione.*
9. *Conſenſus ſuperueniens ſufficit.*
10. *Prælatus collegij quam iuriſdictionem habeat in collegas.*
11. *An & quando vnico actu inducatur conſuetudo.*
12. *Proteſtatio an interrumpat conſuetudinem.*

Digitized by Google

CONSILIVM:

Singillatim ad præmiſſa dubia reſpondeo.

1 AD primum reſpondeo, quod officia vel dignitates Eccleſiarum citra Epiſcopum reſpectu eorum quæ ad ipſas pertineant magis attenduntur penes conſuetudines varias locorum quam ſecundum ius de excom. Præla. ad hæc vbi hoc dicit. *gloſſ. de Archidiacono & idem dicit gloſſ. de alijs de offic. Archi. cap. 2. de officio primicerij cap. vno & de officio ſacriſtæ cap. vno & ibidem &* expreſſius tenet. *Inno. de officio Archidiaconi cap. 1. & Hoſtienſ. in ſum. illius tit. §. quod ſit eius officium*, ibi tertij dicunt. Et ſic in caſu præmiſſo cum Decanus exerceat officia quæ partim ſpectare ſolent ad archidiaconum partim ad Archipresbyterum vt patet,
2 *in tit. de officio presbyteri*, nec in Eccleſia ſit Archid. nec Archipresbyteri nec alius qui ipſorum officia exerceat niſi ſolus Decanus poteſt dici quod ſuccedit loco
3 vtriuſque. Pro hoc quia de nomine non eſt curandum ſed de effectu de procura petitio. Et cum quæritur de talibus officijs quod non ſit curandum de nominibus tenet. *Hoſtien. in ſumma de offic. Archidia. §. & vnde dicatur.* Hinc etiam ad ſciendum quæ dignitas ſit maior poſt Epiſcopum, in Eccleſia cathedrali attendi-
4 mus maioritatem prælationis ſecundum conſuetudinem de offic. de leg. *C. fin. lib. 6. vbi hoc. not. glo. in verſ. electionis in fin. quod ſecundum Ioan. And in nouella.* ibi attenditur de maioritate quæ eſt in actu & non habitu tantum quamuis per caſum poſſit deduci ad actum quod proſequitur ibi declinando ſuper gloſſ. præ al-
5 legata vbi etiam poſuit plura ſigna maioritatis quæ concurrunt in caſu noſtro in decano. Vnde ſaltem in his in quibus de conſuetudine exercuit & exercet Decanus negari non poteſt quin gerat vices prædictorum.

Ad ſecundum reſpondeo quod ex quo reperitur Decanum eſſe in poſſeſſione
6 dandi corporales poſſeſſiones datio prædictarum poſſeſſionum ad ipſum ſpectat loco Archidiaconi adeo quod Canonicis dicentibus ad ſe ſpectare incumbit onus probandi conſuetudinem contrariam; quam ſi probarent obtinerent quia vt dictum eſt in præſenti dubio in talibus attenduntur conſuetudines. Sed ipſis non probantibus Decanus ex ſola poſſeſſione obtinebit etiamſi nihil aliud probet quia pro ipſis Canonicis nullum ius eſt. Pro Decano autem ſic cum in alijs ſuccedat in locum Archidiaconi & exerceat ſpectantia ad Archidiaconum. Et
7 datio poſſeſſionis corporalis ſpectat ad Archidiaconum, *de officio Archi. & noſtrum.* Quod enim ibi dicit de Abbatis & Abbatiſſis. Idem eſt de omnibus Prælatis eadem ratione & idem de omnibus alijs beneficijs in quibus eſt conſuetudo quod inſtallentur quia non ſubeſt ratio diuerſitatis. Ad tertium reſpondeo quod

per

Digitized by Google

per omnia gaudet Decanus idem priuilegio quo gauderet ſi eſſet à Canonicis 8
electus nam collatio habet vim electionis & confirmationis, *de cauſa poſ.* cum olim iuncto eo quod ibi *not. Inno. in princ.* Hinc ſurgit quod ſuperior ad quem negligentibus electoribus fit deuolutio poteſt vnico actu collationis ſe expedire quod probatur, *de elect. ſi poſtquam in fine lib. 6. & not de elect. ne pro defectu pro hoc quod no. de elect. & circa in glo. 2. lib. 6.* ſed in permutatione fit collatio præmiſſa renuntiatione, *de prabend. inter cætera de rerum permutatione cap. vnico lib. 6. & in Clem vni eodem titu.* Igitur Decanus prædictus habet omnia iura decanatus ac ſi fuiſſet electus & confirmatus. In eo autem quod dicitur in hoc dubio quod Canonici conſenſerunt permutationi, ex poſt poſſet inſtari quaſi non ſufficeret conſenſus ſuperueniens cum debuerint Canonici requiri in ipſa permutatione ex quo ad eos ſpectat eligere Decanum, *vt not de re permuta. cap. vnico lib. 6. in gloſ.* 9
Dico tamen quod ſufficit quod ex poſt facto conſenſerint, quia de natura conſenſus in actu requiſiti, eſt quod ſufficiat, etiamſi ex poſt facto conſentiatur, dum tamen actus non ſit, ab initio nullus, *de elect. quod ſicut quod no. Inn. de conſue.* cum conſuetudinis huius dicimus quod ſi patrono non vocato habens inſtituere contulit beneficium licet ſi Patronus contradiceret collatio ſit irrita, *16. q. 7. decernimus* tamen ſi conſenſit ex poſt facto tenet collatio, quod tenet *Hoſtien. in ſumma de iure patronatus §. ſi. verſic quod ſi Eccleſia & de iure patro. per noſtras & idem ibi tenet Ioan. And.* ſic ergo in caſu iſto ſufficit conſenſus Canonicorum accedens poſtea quia nec à Canonicis debuit acquiri titulus aliquis, ſed ratio quare eorum conſenſus requiritur eſt ne videantur contemni cum ad ipſos ſpectet eligere, ſi itaq; poſtea conſentierunt ceſſat ratio de contemptu & actus tenet & hoc approbat, *Late Abbas in quadam additione ſuper tractatu permutationum ſede. de ſeu inſi.* quod probat *Hoſtien. vbi ſupra.* pluribus rationibus, quod omitto.

Ad quartum dico quod licet ſit magna varietas in diſcernendo quam iuriſdi- 10
ctionem habebat Prælatus collegij in illos de collegio de quo *tot. in cap. cum ab Eccleſiarum de offic. ord.* dico tamen quod quilibet qui præeſt collegio licito, habet iuriſdictionem etiam fori contentioſi in illos de collegio, adeo quod ſinguli de collegio poſſent coram eo conueniri, *C. de iuriſdict. om. iud. l. fin. tenet Innocent. in d. cap. cum ab Eccleſiarum & eodem tit. quanto & glo. in d. cap. cum ab Eccleſiarum.* Item ſi eſt Eccleſiaſticum collegium præſidens collegio habet in ſingulos de collegio curam fori pœnitentialis, *quod tenet Ioan. in Clem. ne in agro §. cæterum de ſtatu mona.* Quæ autem ſpectent ad curam fori pœnitentialis & quæ ad curam fori contentioſi de iure clarum eſt & quædam ſpectantia ad curam fori contentioſi enumerantur, *de elect. dudum 2. verſ. ſed cum in iure pro hoc quod not. ibi Imi. in verbo ſuſpendit & de offic. Archi. & cum ſatis & ibi & de hoc plenius per Ioan. And. poſt. Hoſt.*

Ad

Digitized by Google

Ad quintam dico quod frequentatio ſeptem vicium veri ſimiliter detegit animum Decani quod hoc, fecerit omnino conſuetudinem adducendi & præſcribendi & in hoc non poteſt dari certa doctrina quia etiam pauciores vices quandoque ſufficiunt, nam & vnus actus quandoque ſufficit, *de præbend. cum de beneficiis lib. 6.* Sicut etiam dicitur de vnica electione poſtquam tranſiuerint anni 40. quod notatur de cauſa poſſeſſionis cum *Clem. in glo. in verb.* breuitatem temporis & quod vnus actus poſſit ſufficere tenet, *glo. ff. de leg. 1. l. quibus & Ioannes Andreas de conſuet. cap. in fin. in tertio principali membro.* licet alij vt ibi refert teneant contrarium. Sed omnes conueniunt in hoc quod ſi requirantur plures actus, tamen quod actus requirantur eſt arbitrariũ cum non ſit iure expreſſum ad hoc, *ff. de iure delib. lib. 1. de offi. de leg. de cauſis de quo not. in dicto cap. fin. & C. quæ ſit long. conſuetudo l. 2.* In caſu igitur propoſito tot actus facti ſcientibus illis de capitulo & non contradicentibus ſufficienter detegunt animum Decani quod hoc fecit animo vtendi iure ſuo & inducendi conſuetudinem ſi expediret cum hoc caſu ſi ſaltem ſit vera opinio prædicta quæ vult vnum actum ſufficere quia talis inſtitutio conſeruatur ſemper in memoria & in viſu canonicorum eo ipſo quo ſuperueniunt inſtituti licet ſi actus eſſet omnino momentaneus ſecus foret quia tunc æquior & verior eſt, alia opinio quæ requirit actuum frequentiam prout dicit *l. 2. C. quæ ſit long. conſuetu.* Et ipſe Decanus in præſcribenda hac conſuetudine eſt bonæ fidei cum inuenerit ſuum prædeceſſorem in hac quaſi poſſeſſione, quia qui in ius ſuccedit alterius iuſtam habet ignorantiæ cauſam, *digeſtis de regulis iuris cum quis in ius lib. 6. quod tenet glo. de iure patronatus cura in verbo legitima in fin.* ſed an fuerit interrupta præſcriptio per contradictionem Capituli & proteſtationem & conuentionem factam inter Decanum & Capitulum dicitur in ſequenti dubio.

Ad ſextum dico, quod proteſtatio & conuentio prædictæ in nullo nocuiſſent Decano ſi Decanus non conſenſiſſet non enim per eas fuiſſet interrupta præſcriptio cum aliud requiratur *C. de præſcriptionib. 30. annorum l. ſicut.* ſed quia Decanus conſenſit quod ſaluum eſſet inpoſterum ius Capituli per conſequens conſenſit vt ex futuro euentu per præſcriptionem non acquirat aliud ius quam prius haberet. Tenet autem proteſtatio & præiudicat quando veſtita eſt conſenſu aduerſarij, *de elect. C. communa & quod ibi no.* tamen quia Decanus non ſic omnino conſenſit dictæ proteſtationi imo niſi in quantum ſibi non noceret verius puto primum quod licet ex datione corporalis poſſeſſionis facta vltimo videatur non potuiſſe acquiri ius Decano tamen ex quo habeat ius ex inſtitutionibus prius factis quibus noluit præiudicare præſcriptio iam inchoata & non interrupta currit & tempore legitimo compleri poterit efficaciter. Et propoſito ad præſcribendum reſpectu excludendæ contradictionis Capituli non oſtendentis

aliud

Digitized by Google

aliud ius ſufficit ſpacio decem annorum cum hæc præſcriptio ſit, non contra ius, ſed præter ius pro hoc quod notatur, *c. de conſuetu. l. fin. lib. 6. in verb. conſuetudo vbi eſt glo. notabilis & ſingularis*

Hactenus Cardinalis Sabarel. cui & loco coronidis, adijcio ea quæ ille idem alio in loco ad hanc quæſtionem ſpectantia adfert. *in Clem. graui §. ne igitur nu. 9. de celebr. miſſarum*, ad quem vt & ad ea quæ etiam hac in eadem materia alibi ſcripſi lectorem cum vſus erit relego.

QVÆSTIO SEXAGESIMA NONA.

Clerus vnius Diœceſis exemptus ſi transferatur ad aliam Diœceſim an retinebit ſuas exemptiones & conſeruatorias.

SVMMARIVM.

1. *Hypotheſis huius quæſtionis.*
2. *Clerus translatus in aliam Diœceſim videtur mutare ſtatum.*
3. *Collegiata Eccleſia commutata in cathedralem amittit ſuas exemptiones.*
4. *Priuilegijs ineſt tacite clauſula Rebus ſic ſtantibus.*
5. *Translatio fieri ſolet ſaluis Priuilegiis.*
6. *Eccleſia autoritate Pontificis translata in aliam Diœceſim retinet ſuas exemptiones.*
7. *Conſeruatoria exemptionibus annexa eiuſdem ſunt natura & iuris quo exemptiones.*
8. *Manente diſpoſitione principali manent etiam dependentes.*
9. *Per mutationem non extinguitur Priuilegium quod eſt compatibile cum ſtatu immutato.*
10. *Inducta in gratiam conuerti non debet in pernitiem.*
11. *Exemptionum cauſa finalis eſt quies exemptorum.*
12. *Cauſa finalis exemptionum durat in clero translato in aliam Diœceſim.*

CLerus Mechlinienſis, Namurcenſis, Buſcoducenſis olim fuit Diœceſis Leodienſis, ſed poſtea erectis Mechliniæ, Namurci, Buſcoducis, propriis Epiſcopatibus & Diœceſibus, iſte clerus fuit ereptus atque ſegregatus à clero Diœceſis Leodienſis qui ab ordinaria iuriſdictione eſt exemptus conſeruatoreſque ſuorum Priuilegiorum habet Abbatem ſancti Laurentij, Quæſtio nunc exſurrexit in clero Namurcenſi vtrum & nunc priſtinis exemptionibus gaudeat & an eundem quem olim habeat conſeruatorem S. Laurentij Abbatem.

Pro parte negatiua hoc eſt, quod clerus Namurcenſis, exemptionibus quibus

 cum

Digitized by Google

cum de Diœceſi Leodienſi erat nunc, in aliam propriamque Diœceſim translatus, non gaudeat, militant rationes ſequentes.

2 Prima clerus Namurcenſis ſegregatus à clero Diœceſi translatuſque in aliam Diœceſim mutaſſe videtur ſtatum ac quaſi maximam capitis diminutionem paſſus immunitates exemptiones priuilegiaque antiqua amiſiſſe, *Gaill. lib. 2. obſ. 61. nu. 3. Bald. cap. imperialis nu. 9. & ſeqq. de pace conſtantiæ dixi lib. 3. de iuriſdict. ord. in exempt. quæſt. 19. & 24.*

3 Secunda ſicuti collegiata Eccleſia quæ in cathedralem commutatur exemptiones ſuas amittit, *VVameſius conſ. 62. nu. 2. & ſeqq.* ita & Eccleſiæ vnius Diœceſis quæ in aliam Diœceſim conuertuntur.

4 Tertio exemptiones & Priuilegia ſemper intelligi debent cum clauſula rebus ſic ſtantibus. Quæ in qualicumque diſpoſitione etiam iuramento firmata ſemper tacite influit atque ſubauditur. *Latiſſime Tiraquell. Reg. lib. ſi vnquam in principio nu. 161. & multis ſeqq. C. de reuoc. donat. Surd. dec. 289. nu. 11. Pariſ. conſ. 69. nu. 42. vol. 3. Alciat. conſ. 72. nu. 3. cap. 2. vbi glo. Abb. & DD. de Renunt.* & proinde Diœceſibus ita commutatis aliterque quam cum exemptiones concederentur exiſtentibus eæ pariter ceſſare videantur. Verum pro affirmatiua præualent aliæ rationes claſſicorum Doctorum autoritatibus confirmatæ. *Calderinus conſ. 14. de cenſibus Innoc. cap. 2. de noui operis num. 30. And. cap. Priuileg. de reg. iur. in 6.*

5 Prima, Translatio rerum aut perſonarum exemptarum ex vna Diœceſi in aliam, fit ſaluis ſemper & manentibus iuribus exemptionibus atque priuilegijs, vti de translatione diuerſarum Prouinciarum quæ erant Diœceſis Leodienſis in nouas Diœceſes Epiſcopatum Namurcenſium Mechlinenſium Buſcoducenſium, quæ ſuas exemptiones clero Leodienſi æquales retinuerunt reſpondit Dominus Ioannes VVameſius, *conſ. 63. & 64. nu. 3. de iudicijs. Couar. pract. quæſt. cap. 37. num. 7. verſ. hæc vero Bartholus l. hoſtes ff. de captiuis Caſtr. conſ. 307. lib. 2. Curt. Iun. conſ. 10. nu. 12.*

6 Secunda Eccleſiæ, ciuitates, caſtra, collegia, aliaue loca ſi Pontificis autoritate vti hic contigit in alia noua loca aut Diœceſis transferantur ſua Priuilegia iura exemptiones retinent & conſeruant, *cap. ad Apoſtolatus de conc. præb. glo cap. Priuilegium de Reg. in 6. Innoc. cap. cum ex iniuncto de noui. oper. nunt. ſcripſi de iuriſdict. ord. in exemptos lib. 3. quæſt. 21. Rota apud Seraphinum citata a Ioanne à Chockier meo Fratre in Scolijs ad praces imperiales ſect. 3. quæſt. 10.* Et conſequenter clerus qui priſtinas ſuas exemptiones non obſtante eius in aliam Diœceſim translatione retinuit, retinuiſſe etiam cenſendus eſt eoſdem quos ante habebat conſeruatores iuxta iuris illam teoriam quod non mutatur cui ſtare prohibetur, *l. ſan-*

7 *ctimus C. de teſtam.* Tum quia conſeruatoriæ exemptionibus annexæ atque cohærentes

rentes

rentes eiuſdem cenſeri debent eſſe naturæ qualitatis atque durationis,qua ipſemet exemptiones, *Rom. conſ. 330. col. 4. verſic. hoc quidem 2. arg. cap ſuper eo de preb. in 6. l. ſed ſi mortis ff. de leg. praeſt. l. ſub conditione §. fin. ff. ſi contra tabulas.*

Tum quia manente diſpoſitione principali manent quoque diſpoſitiones 8
aliæ omnes ab eadem principali diſpoſitione dependentes, *DD. l. cum principalis ff. de Reg. Iuris Innoc. d. cap. 2. de noui operis nunt. 6. Calder. d. conſ. 14.* Idque etiamſi exempti illi tranſlati eſſent in aliam Diœceſim remotiorem. Non enim eſt nouum vt quæ ſemel vtiliter conſtituta ſunt durent, licet caſus ille eueneri it à quo initium capere non poterat, *l. in ambiguis pro dote §. non eſt nouum ff. de Reg. Iur.* factumque legitime retractari non debet licet poſtea caſus eueniat à quo non poterat inchoari, *cap. factum de Reg. Iur in 6.* Denique per mutationem non 9
extinguitur Priuilegium quod eſt compatibile cum ſtatu immutato vti ex Seraphino citato iam loco frater meus oſtendit. *de ſect. 2. quaeſt. 10.* Non obſtat primum argumentum adductum in oppoſitum. Quia per eiuſmodi tranſlationem exemptiones non amittuntur vti de Thenenſibus, Louanienſibus, Arſcotanis in aliam Diœceſim tranſlatis reſpondit Dominus VVameſius, *conſ. 63. & 64.* à me alio in tractatu laudatus, *de Iuriſdict. ord in exempt. lib. 3. quaeſt. 21.*

Sed nec ſecundũ, quia ſi per permutationem collegiatæ Eccleſiæ in cathedralem, exemptiones & priuilegia corruerent, inductum in gratiam conuerteretur in 10
pernitiem atque diſpendium, quod iuris ratio non patitur, *cap. quod ob gratiam de Reg. Iur. in 6. l. quod fauore C. de legibus.*

Denique nec poſtremum quia exemptionum cauſa finalis eſt quies exemptorum & fauor S. ſedis, *ſcripſi lib. 1. quaeſt. 1. nu. 17. de iuriſdict. ord. in exempt.* Quæ quidem cauſa finalis cum etiam duret in clero tranſlato in aliam Diœceſim durare etiam dicenda eſt præcedens exemptionis conceſſio. Diſpoſitio enim facta contemplatione alicuius cauſæ finalis tam diu durat quamdiu durat cauſa illius finalis, *l. ſeruus ſi dominorum C. de Epiſcop. & Clericis.* 11 12

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA.

Conſeruatores an indiſtincte poſſint procedere per cenſuras excommunicationum aduerſus violatores Priuilegiorum.

SVMMARIVM.

1. *Iure Pontificio nulla pœna maior eſt excommunicatione, & nu. 3.*
2. *Excommunicatio eſt quædam capitis diminutio & tranſitus de familia Dei ad familiam Diaboli.*
4. *Excommunicationes non debent leuiter decerni.*
5. *Excommunicatio eſt extremum remedium.*
6. *Ordo procedendi ad excommunicationem & an monitio precedere debeat.*
7. *Aduerſus magnates non niſi gradatim procedendum.*

1 IVs Pontificium nullam excommunicatione maiorem pœnam agnoſcit, *ca. corripiatur 24. quæſt 3. & ca. nihil quæſt. 4. cap. cum ſecundum de hæreticis*, eſt
2 enim excommunicatio quædam capitis diminutio ſeu ſtatus mutatio, *Romanus conſ. 369. col. 3. Gregorius Sayrus in Theſauro Theologiæ moralis lib. 1. cap. 3.* per quam excommunicatus tranſit de familia Dei ad familiam Diaboli, *cap. audi 11. quæſt. 3.* nec modo animæ ſed & corpori adfert detrimentum, *cap. certum 24. quæſt. 4.* Grauiuſque eſt hominem excommunicare quam eum fuſtigare exilio, carceribus ſeruitute damnare gladio ferire flammis exurere feris ſubijcere, *D. Auguſtinus de corpore & gratia cap. 15. & in lib. 1. contra aduerſ. legis & Prophet. cap. 17. ſolus 24. diſt. 22. quæſt. 1. art. 1. verſ. eſt ergo ca. corripiantur 23. quæſt. 4. vbi etiam glo. Rom. d. conſ. 369.*

3 Itaque cum excommunicatione ius Pontificium maiorem grauioremque pœnam non agnoſcat ſitque extremum iuriſdictionis & executionis Eccleſiaſticæ, quia poſt anathematiſationẽ, Eccleſia nihil amplius habet quod faciat inquit, Cæleſtinus Papa *in cap. cum non ab homine de Iudicijs Gregorius Sayrus d. cap. 3. nu.*
4 *14.* non debent conſeruatores vt nec alij iudices Eccleſiaſtici faciles eſſe ad excommunicationes faciendas, *glo. ca. non in perpetuum 24. quæſt. 3. cap. reprehenſibilis de appell. Abb. cap. clericos nu. 3. de cohabit. cler. & mulier Sayrus d. lib. 1. cap. 14.*
5 *nu 3.* ſed debent à minoribus pœnis gradatim ad maiores aſcendere & pro modo contumaciæ modum etiam pœnarum augere & tandem in ſubſidium ad excommunicationum cenſuras deſcendere, *Francus cap. quia Pontificiali nu. 2. verſ. quarto nota de offic. del. in 6. late Grego. Sayrus d. lib. 1. cap. 14. nu. 2.* Quod & conforme eſt Concilio Tridentino, *ſeſſ. 25. cap. 3. de refor.* In hæc verba.

6 Quamuis excommunicationis gladius neruus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ & ad continendos in officio populos valde ſalutaris; ſobrie tamen magnaque circumſpectione exercendus eſt cũ experienta doceat ſi temere, aut leuibus ex rebus incutiatur magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere quam ſalutem. Qua propter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis, ad finem

finem reuelationis,vt aiunt,aut pro deperditis ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent,à nemine prorſus præterquam ab Epiſcopo decernantur; &. tunc non alias quam ex re non vulgari cauſaque diligenter,ac magna maturitate per Epiſcopum examinata,quæ eius animum moueat nec ad eas concedendas cuiuſuis ſæcularis etiam magiſtratus autoritate adducatur;ſed totum hoc in eius arbitrio & conſcientia ſit poſitū;quando ipſe pro re,loco, perſona,aut tempore eas decernendas eſſe iudicauerit. In cauſis vero iudicialibus mandatur omnibus iudicibus Eccleſiaſticis cuiuſcumque dignitatis exiſtant vt quandocumque executio realis,vel perſonalis in qualibet parte iudicij propria autoritate ab ipſis fieri poterit,abſtineant ſe tam in procedendo, quam definiendo à cenſuris Eccleſiaſticis, ſeu interdicto. Sed liceat eis ſi expedire videbitur in cauſis ciuilibus ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus contra quoſcumque etiam laicos per mulctas pecuniarias quæ locis pijs ibi exiſtentibus eo ipſo quod exacta fuerint aſſignentur; ſeu per captionē pignorum, perſonarum quę diſtrinctionem per ſuos proprios vel alienos executores faciendam,ſiue etiam per priuationem beneficiorum aliaque iuris remedia procedere & cauſas definire. Quod ſi executio realis vel perſonalis aduerſus reos hac ratione fieri non poterit,ſitque erga iudicem contumacia tunc eos etiam anatematis mucrone arbitrio ſuo, præter alias pœnas ferire poterit. In cauſis quoque criminalibus vbi executio realis vel perſonalis vt ſupra fieri poterit,erit à cenſuris abſtinendum ſed ſi dictæ executioni facile locus eſſe non poſſit; licebit iudici hoc ſpirituali gladio in delinquentes vti, ſi tamen delicti qualitas præcedente bina ſaltem monitione etiam per edictum id poſtulet.Nefas autem ſit ſæculari cuilibet Magiſtratui prohiberi Eccleſiaſtico iudici ne quem excommunicet;aut mandare vt latam excommunicationem reuocet ſub prætextu quod contenta in præſenti decreto non ſint obſeruata; cum non ad ſæculares ſed ad Eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat.

Quæ quidem licet ita generaliter in cuiuſuis excommunicatione procedant longe tamen magis procedunt ſi agatur de excommunicandis ijs qui aliquo gradu quaſi Epiſcopali honore præcellunt,ijs enim deferendum eſt & primo ingreſſus Eccleſiæ vel Sacerdotale interdicendum eſt miniſterium, deinde ab officio ſuſpendendi,denique cenſura Eccleſiaſtica aggrauandi, *tex. cap. quia Pontificiali de offic. del. in 6.* Qua de re fuſius, *Gregorius Sayrus d. cap. 14. nu. 3. & ſeqq.* id quæ niſi circunſtantiæ loci temporis & perſonæ aliud expoſcant, *Abb. cap. cum tu. nu. 8. de vſuris Sayrus d. cap. 14. nu. 3.* 7

Digitized by Google

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA PRIMA.

An debeat conſtare deeſſe alia remedia antequam excommunicatio decernatur.

SVMMARIVM.

1. Excommunicatio non decernenda quamdiu ſuperſunt alia executiones ſeu perſonales ſeu pecuniariæ.
Qualiter conſtabit non ſupereſſe alia remedia.

1 EXcommunicatio decerni nõ debet, quamdiu vel mulctis, ſeu pœnis, pecuniarijs, captionibus pignorum perſonarum diſtrictionibus, alijſue iuris re-
2 medijs procedi poteſt. *Conc. Trid ſeſſ. 25. cap. 3. de refor.* ſed an neceſſe ſit conſtare de alijs remedijs deficientibus hoc eſt realem aut perſonalem executionem fieri non poſſe an vero ſatis ſit ſi de eo extraiudicialiter conſtet, Sacra congregatio quam refert Ioannes Gallemart. *ad Conc. Trid. d. ſeſſ. 25. cap. 3.* cenſuit debere ex actis conſtare, ſed ſi non ſic poteſt conſtare reſpondit, quod ſufficit probari per nuntij relationem alias exequi non poſſe.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA SECVNDA.

Sed ſi priuſquam conſtet de eiuſmodi impedimentis ſi excommunicatio decernatur erit ne valida.

SVMMARIVM.

1. Excommunicatio lata aduerſus formam à Conc. Trid. praſcriptam eſt nulla.
2. Actus, geſtus forma non ſeruata corruit.
3. Ordo à Pontifice datus ſi non ſeruetur actus vitiatur.

VIdetur quod non, quia lata aduerſus formam Concilij Tridentini, *d. cap. 3.*
1 *ſeſſ. 25.* actus enim, non ſeruata forma, geſtus corruit. *Praſes in locu luco à*
2 *forma late Apoſt. ad Abbatem cap. cum dilecta nu. 12. de reſcript. vbi etiam*
3 *fuſe Felin.* & quando ordo datus à Papa non ſeruatur actus eſt nullus. *Innoc. d. cap.*

cum

cum dilecta Apoſt. Ad Barth.L.cum lex nu.6.ff.de fideiuſſ. Attamen Ioannes Gallemart.loco præcedente quæſtione citata contrarium cenſuit In hæc verba.

Excommunicatio lata à iudice Eccleſiaſtico priuſquam legitime conſtet de impedimento vel perturbationibus ob quas non poteſt deuenire propria autoritate ad executionem realem vel perſonalem eſt valida & qui tali excommunicatione ligatus exiſtit,indiget abſolutione,debent tamen ordinarij curare vt in excommunicationibus proferendis obſeruentur decreta Concilij Tridentini, qua de re plenius infra.*quæſt.79.*

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA TERTIA.

Quid ſi conſeruatores quempiam nulliter excommunicent,qualiter ita excommunicati ſe poterunt tueri.

SVMMARIVM.

1. *Nulliter aut inique excommunicatus quod remedium debeat adhibere.*
2. *Quod non eſt non oportet timere.*
3. *Scandalum timendum eſt.*
4. *Publicanda eſt cauſa ob quam excommunicatio non valet.*

REſpondeo quando excommunicatio non tenet,excommunicatus debet publicare cauſas quare non ſit excomunicatus & tunc non eſt amplius ſcandalum puſillorum ſed Phariſæorum, *Silueſter in ſumma verb. excommunicatio 2 caſu 15.verſ.dicit autem Iacobus à Capua.pœnitentiarius maior in verb. Neapolitan.de caſibus conſcientiæ,lib.4.cap.3.nu.13.*id ipſum tradit Nauarrus,*in Rep. cap.cum contingat Remed.2.nu.4.de reſcriptis,*In hæc verba. 1

Excommunicatus nulliter & denuntiatur publice,non tenetur abſtinere à diuinis neque ab alia hominum legitima communicatione modo nullitatis cauſa publicata fuerit ſecundum *Palud.in diſt.18 q.1.*In hæc verba. Qui nulliter excommunicatus denuntiatur ita ex aduerſo ipſe publicet cauſam quando ſententia non valet puta appellationem vel aliam iuſtam cauſam quo facto amplius non eſt ſcandalum puſillorum ſed Phariſæorum vnde eſt contemnendum quæ ipſamet verba retulit & probat Beatus Antonius *in cap.73.tit. 24. part.3.* in ſpecie item quod excommunicatio lata in eum qui iure contradicit virtute clauſulæ contradictores non ſit timenda neque curanda tradunt *Innoc.Oldra. Archid.Io.Andr.* *Demi-*

Digitized by Google

Dominic. & alij quos citauimus, in tertia cauſa nullitatis quibus adeo *Cardin. Alex. in ca. 1.11. quaeſt. 3. ita Nauarrus*. Id ipſum diligentius & acutius Gabriel, *in 4. diſtin. 18. quaeſt. 2 col. 11.* quem Nauar. *cap. cum contingat rem. 2. nu. 26. de reſcript.* virum omnium conſenſu doctiſſimum teſtatur, altius repetit in hæc verba, ſi vero excommunicatio fuerit nulla ob defectum iuriſdictionis ſuper excommunicatum, ſimpliciter vel in nullo caſu, quo fertur excommunicatio vel quia fertur poſt appellationem, legitime interpoſitū vel ob alium defectum propter quem ipſo iure eſt irrita, tunc non oportet eam timere nec pro excommunicato gerere vitando communionem Sacramentorum, & hominum, quoniam quod non eſt non oportet timere, ſed dum ſententia eſt nulla, iam non eſt excommunicatio,
2 neque quo ad Deum neque quo ad Eccleſiam & ergo non eſt timenda, quo ad Deum, quia nulla culpa nec quo ad Eccleſiam quidem ſecundum veritatem nul-
3 lam ſententiam iuris incurrit qui ſententiam quæ nulla eſt non cuſtodit timenda tamen eſt non ſententia, ſed ſcandalū populi vulgaris, neſcientis ſententiam eſſe nullam, vnde ſi aliquis publice excommunicatur & denunciatur nulliter ex aduerſo publicet ſufficienter ipſe cauſam propter quam ſententia eſt irrita quo fa-
4 cto non pareat ſententiæ & ſi aliquis tunc ſcandalizatur non eſt ſcandalum puſillorum ſecundum reg. Chriſti Matth. 15. contemnendum attamen non tenetur eam ſeruare in occulto ante ſcandalizationem ſed neque in occulto neque in publico coram ſapientibus, quibus nota eſt nullitas ſententiæ tenetur eam obſeruare.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA QVARTA.

Conſeruatores an poſſint mulctas pœcuniarias ſibi conuertere.

S V M M A R I V M.

1. *Pœnæ fori Eccleſiaſtici ſunt pijs locis applicandæ.*
2. *Conſuetudo contraria non valet.*
3. *Limita vti hic remiſſiue.*

1 SVnt qui exiſtimant non poſſe, pœnæ enim fori Eccleſiaſtici pijs locis ſunt applicandæ nec valet conſuetudo contraria per quam pars pœnarum ap-
2 plicatur Vicario vel Cameræ Epiſcopali etiam in minima parte, *ita Ioannes Gallemart. in interpretationibus Sacra cong. ad Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. de Refor. num. 10.*

Quod

Quod ego hac ſalis mica tempero quam alio in loco adhibui, *de Iuriſdict. ord. in exempt. lib. 4. quæſt. 112. nu 3. & 4.* quibus addo Ignatium Lopes. *In pract. crimin. Canonica cap. 142 nu. 2. & ſeqq. cum Apoſtillis.*

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA QVINTA.

Conſeruatores vtrum poſſint propter delictum Epiſcopi ciuitatem cui præeſt interdicere.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruatores poſſunt ex cauſa iuſta ciuitatem ferire interdicto.*

PHilippus *Francus in cap. quia Pontificiali nu. 4. verſ. in ea glo. de offic. del. in 6.* hanc quæſtionem mouet eamque inſolutam relinquit Felin. *in cap. ſane 2. nu. 2. de offic. del.* eandem quæſtionem proponit cui reſpondet affirmatiue, *cap. ſi ſententia §. cæterum de ſent excom. in 6.* 1

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA SEXTA.

An conſeruatores propter delictum dominorum poſſint ſubijcere interdicto eorum terras eis temporaliter ſubiectas.

SVMMARIVM.

1. *Propter dilutum vaſalli feudalis terra poteſt interdici.*
2. *Et terra dotalis propter delictum mariti.*
Crimen eſt violare exemptiones.

FElinus *d. cap. ſane 2. nu. 2. in fin. de offic. del.* cenſuit poſſe. Nam & propter delictum vaſalli poteſt terra eius feudalis interdici, *Caldeus de Eccleſiaſt. interdicto in 2. memb. quæſt. 17.* & terra dotalis propter delictum mariti, *Archid. cap. ſicut Domini 16. quæſt. 2. Fel. d. loco cap. ſi ſententia §. cæterum de ſent. excom. in 6.* ratiſſime. *Gregor. Sayr. in theſauro Theol. moralis tom. 1. lib. 5. cap. 11. nu. 8. fol. 517.* *Couar. cap. alma mater par. 2. §. 1. nu. 4. de ſent. excom. in 6.* Quin autem impingendo in

do in priuilegia Apoſtolica dolo malo ſeu malitioſe delictum incurratur coertione punitioneque dignum aliquoties alijs in locis oſtendimus, *infra q. 78. & quaſt. 81.*

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA SEPTIMA.

Exemptus ſi ratione rei non exemptæ conueniantur coram ordinario, vtrum ad conſeruatorem poſſit recurrere?

SVMMARIVM.

1. *Res eadem diuerſo iure cenſeri non debet.*
2. *Liber & ſubiectus nemo eſt.*
3. *Diuerſo reſpectu eadem res diuerſo iure cenſeri poteſt.*
4. *Sortitur quis forum ratione rei in alieno territorio ſita.*
5. *Exemptio plena plene eximit.*
6. *Conſtitutio Iulij Papæ eximentis perſonas & res etiam reſpectu officiorum aut beneficiorum.*

1 ARguitur poſſe, Quia res eadem diuerſo iure cenſeri non debet, *cap. tua nos de decimis l. eum qui ædes ff. de vſucap.* cenſeretur autem eadem res aut perſona diuerſo iure ſi perſona perſonæ ſuæ reſpectu exempta eſſet, reſpectu autem rei non exemptæ ſubiecta non eſſet. Nam ſicuti quiſpiam liber & ſubie-
2 ctus eſſe non poteſt ita nec exemptus ab ordinario & eidem ſubiectus eſſe poteſt, *arg. l. ſi duobus ff. de ſtatu liberis*, & ita in exemptione perſonali ſentit Abbas eandem extendens ad res non exemptas, *in cap. ad abolendam vbi etiam Ioannes Anania de hæreticis Abb. cap. tuarum in fine de priuileg. & in cap. fin. de foro comp.* Verum Innocentius III. Pontifex Epiſcopo Lingonenſi & quibuſdam Abbatibus exemptionis Priuilegiorum hac in Hypotheſi quo ad res non exemptas, vires non habere reſcripſit, *cap. cum capella de priuilegijs cap. ex ore ſedentis § fin. eod. tit. Couarruuias pract. quæſt. 11. nu. 5.*

3 Ratio eſt. Quia reſpectu diuerſorum iurium concurrentium eadem perſona diuerſo iure cenſeri poteſt, *cap. cum olim vbi DD. de re iudic cap. ex litteris de probat. l ſi conſul. ff. de adopt.* hoc eſt vt perſona exempta ſit quo ad perſonam puram-puram non vero exempta quo ad rem quæ non eſt exempta, *d cap. cum capella vbi DD. & glo. ibid. in verb. in quantum exempti.* Nam & ſicut quiſpiam poteſt habere
4 plura domicilia, *cap. ex parte de foro comp.* & tamen quo ad vnum cenſeri vno iure & quo ad aliud iure diuerſo, ita & exemptus quiſpiam eſſe poteſt vno reſpectu, & alio reſpectu non exemptus, *cap. per tuas de maior & obed. cap. ex ore § fin. &*

cap.

cap. tuarum in fine de priuilegijs. Non ſecus quam in re quæ in alterius territorio 4
ſita eſt cuius etiam reſpectu aliquis ſortitur forum eius ſub quo res eius ſita eſt.
Rom. conſ. 361. cap. ſane & cap fin. de foro compet. l fin. C. vbi in rem actio, quod & ego
oſtendi alio in loco, *de iuriſdict. ord. in exemptos lib. 2. quæſt. 45. nu. 6.* vberiuſque
amplificari multa rationū & exemplorū ſpecie poſſet, *ex Nicolao Euerardi in locis
legal. loco à tanquam ſeu reſpectiuis*. Quæ tamen opinio limitanda eſt à tenore pri- 5
uilegij, *cap. porro de Priuilegijs*, nimirum niſi ſpeciali priuilegio perſonæ & res om-
nes eximerentur vti de priuilegio Iulij Papæ clero ſecundario Diœceſis Leodien-
ſis conceſſo conſtat. Quod hic ſubijcitur. Iulius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ϛ
ad perpetuam rei memoriam, ex debito Paſtoralis officij, noſtris meritis licet in-
ſufficientibus ex alto commiſſi ad ea libenter intendimus perque perſonarum
Eccleſiaſticarum eorumlibet commodis, vtilitatibus, ſecuritati & quieti valeat ſa-
lubriter prouideri, ac alias diſponimus & ordinamus, pro vt in Domino conſpici-
mus ſalubriter expedire, ſane pro parte dilectorum filiorum Decanorum & Ca-
pitulorum omnium & ſingulorum Collegiatarum Eccleſiarum ciuitatis Diœce-
ſis Leodien. nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet omnes & ſingu-
læ Eccleſiæ prædictæ illarumque Decani & Capitula ac ſinguli Canonici & per-
ſonæ illis ſuppoſitæ, à tanto tempore citra cuius contraria hominum memoria
non exiſtit, fuerint & ſint ab omni iuriſdictione, ſuperioritate, viſitatione, procu-
ratione, correctione, Dominio, poteſtate Epiſcopi Leodien. pro tēpore exiſten-
tis, ſuorumque Vicariorum & Officialium penitus exempta libera & Sedi Apo-
ſtolicæ immediate ſubiecta. Ita quod Epiſc. Leodien. Vicarij & Officialis prædicti
etiam ratione delicti contractus vel rei de illis tanquam exemptis & liberis nul-
latenus ſe intromiſerint. Quia tamen multæ ex dictis Eccleſijs etiam Parochia-
les exiſtunt & nonnullæ ex perſonis dictarum Eccleſiarum collegiatarum offi-
cia ab Epiſcopo Vicarijs & officialibus prædictis ſuſcipiunt, à nonnullis aſſeritur,
ipſas Eccleſias & earum perſonas in his quæ curam populi Parochiani concer-
nunt, & ratione delictorum quæ dictas perſonas in officijs per eas ſuſceptis præ-
dictis pro tempore committere, prætextu dictæ conſuetudinis nequaquam fore
exemptas & liberas ac de exemptione libertate & immediata eiuſdem ſedis ſub-
iectione alias quam longeuam conſuetudinem huiuſmodi doceri non poteſt
Decani & Capitula prædicti, dubitant contra exemptionem & libertatem præ-
tactas moleſtari poſſe tempore procedente. Quare pro parte Decanorum & Ca-
pitulorum prædictorum aſſerentium quod minus graue eſſet immo ſcandala
plurima ex inde prouenirent ſupra dictæ Eccleſiæ & earum perſonæ diuerſo iu-
re videlicet libertatis & ſubiectionis cenſerentur, vbi enim ſubiectæ eſſent no-
uerca iuſtitiæ propter odium libertatis in alijs in eas ſeuiret & in ſingulis caſibus
occurrentibus aſſiduis dicto longeuo conſuetudinis probatione arctarentur &

Digitized by Google

grauarentur quodque nuper venerabilis Frater noſter modernus Epiſcopus Leodien. certum Canonicum vnius ex dictis Eccleſijs ratione aſſerti ſeu prætenſi dilecti perdicti procuratorẽ cauſarũ curiæ dicti Epiſcopi non autem vt Canonicum eiuſdem Eccleſiæ commiſſi conatus fuit punire ſeu corrigere & in eum iuriſdictionem exercere & dictus Canonicus ſe dicta exemptione tuetur & illius ac forſan aliquarum aliarum ex dictis Eccleſijs & perſonarum earundem viſitationem ſeu alia quauis occaſione vel cauſa diuerſæ lites & cauſa coram certis iudicibus tam in Romana curia quam extra eam inter Epiſcopum modernum & Capitula omnium Eccleſiarum huiuſmodi pendent nobis fuit humiliter ſupplicatum vt dictæ conſuetudini pro illius ſubſiſtentia firmiori rebus Apoſtolicæ confirmatonis adijcere illamque ad omnia & ſingula & etiam quæ coram populi Parochiali & dicta in dictis officijs pro tempore commiſſa concernunt extendere & ampliare ac omnes & ſingulas Eccleſias illarumq; Decanos & Capitula & ſingulos Canonicos & perſonas prædictas ab omni iuriſdictione ſuperioritate correctione Dominio poteſtate viſitatione procuratione ſubſidijs iucũdis aduẽtibus impoſitionibus & decimis ſiue præcarijs dicti moderni pro tempore exiſtentis Epiſcopi Leodien. nec non quorumcumque aliorum Archiepiſcoporum Epiſcoporum & aliorum ordinariorum iudicum ac omnium Capitulorum Prouincialium & Sinodalium aliorumq; ſuperiorum quamuis authoritate fungentium ſuorum Vicariorum Officialium procuratorum Nuntiorum & commiſſariorum de nouo prorſus eximere & totaliter liberare ac nobis & dictæ ſedi dumtaxat immediate ſubijcere ac alias in præmiſſis opportunæ prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur nos igitur Decanus & Capitula huiuſmodi ad ipſorum Capitulorum ſingulares perſonas à quibuſuis excommunicationis ſuſpenſionis & indicti alijſque Eccleſiaſticis ſententijs cenſuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occaſione vel cauſa latis ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt ad effectum præſentium duntaxat conſequendum harum ſerie abſoluere & abſolutos fore cenſentes dictarum cauſarum ſtatus præſentibus pro expreſſis habentes huiuſmodi ſupplicationibus inclinati conſuetudinem prædictam authoritate Apoſtolica & ex certa ſcientia tenore præſentium approbamus ac præſentis ſcripti patrocinio communimus ſupplemuſque omnes & ſingulos defectus tam iuris quam facti ſi qui forſan interuenerint in eadem ipſamque conſuetudinem ad omnia & ſingula ea etiam quæ curam populi Parochiali & delicta in dictis officijs pro tempore commiſſa concernunt extendimus & ampliamus nihilominus pro potiori cautela omnes & ſingulas Eccleſias illarumque Decanos Capitula & ſingulos Canonicos & perſonas prædictas ab omni iuriſdictione ſuperioritate correctione Dominio poteſtate viſitatione procuratione ſubſidijs iucundis aduentibus impoſitionibus & decimis ſiue præcarijs eiuſdem moderni

& pro

& pro tempore exiſtentis Epiſcopi Leodien. nec non quorumcumque aliorum Archiepiſcoporum Epiſcoporum & aliorum ordinariorum iudicum & ſuperiorum omniumque Capitulorum Prouincialium & Sinodalium quauis authoritate fungentium ſuorumque Officialium Vicariorum procuratorum nuntiorum & commiſſariorum prædictorum de nouo prorſus eximimus & totaliter liberamus ac nobis & dictæ ſedi dumtaxat immediate ſubijcimus ita quod ipſi Archiepiſcopi Epiſcopi & alij iudices ſuperiores eorumque Vicarij Officiales procuratores nuntij & commiſſarij præfati aut eorum aliqui etiam prætextu quarumuis literarum dictæ ſedis quaſcumque Eccleſias etiam derogatoriarum derogatoriis in ſe continentium ſeu etiã ordinatia vel alia quacunq; authoritate pro tempore ſuffulti in Eccleſias illarumque Decanos & Capitula ſinguloſque Canonicos & perſonas huiuſmodi aut eorum aliquem vtpote prorſus exemptos etiam ratione delicti contractus vel rei de qua ageretur vbicumque committatur delictum ineatur contractus aut res ipſa conſiſtat iuriſdictionem ſuperiorem viſitationem procurationem correctionem Dominium & poteſtatem aliquomodo exercere aut in eos ſeu eorum aliquem excommunicationis ſuſpenſionis & interdicti ſeu quaſuis alias ſententias cenſuras & pœnas promulgare nequeant quoquo modo ſicque per quoſcumque iudices commiſſarios delegatos ſubdelegatos etiam cauſarum dicti Palatij auditores & S. Romanæ Eccleſiæ Cardinales tam in dicta curia quam extra eam in quibuſcumque cauſis & quauis earum inſtantia nunc & pro tempore pendentibus interpretari ſententiari iudicari & diffiniri debere ſublata eis cuilibet eorum quauis & aliter interpretandi iudicandi ſententiandi poteſtate facultate & autoritate omneſque & ſingulos proceſſus ſententias cenſuras & pœnas quos & quas per Epiſcopos Archiepiſcopos & alios ordinarios iudices ſuperiores eorumq; Vicarios Officiales & procuratores nuntios & commiſſarios prædictos ſeu eorum aliquem haberi inſtitui aut promulgari nec non quicquid ſecus ſuper his per quoſcũq; quauis authoritate ſcienter vel ignoranter fieri & attemptari contigerit & quæcunque pro tempore inde ſecuta nulla irrita inania nulliuſque momenti vel roboris fore & eſſe decernimus. Nec non duos vnum videlicet per Ciuitatis & alterum per Diœceſis Leodien. Eccleſias prædictas pro Eccleſiis extra Dominia Archiducis Auſtriæ & Brabantiæ pro tempore exiſtentibus & duos alios ex Decanis ſupradictis pro omnibus Eccleſiis ſub dictis Dominiis dictæ Diœceſis aſſumendos in viſitatores dictarum Eccleſiarum conſtituimus & deputamus & in illis circa earum perſonas tam in capitibus quã in membris quoties oportunũ fuerit debitę viſitationis officium authoritate noſtra exercere valeant ordinarii loci & cuiuſuis alterius licentia ſuper hoc minime requiſita ac Sancti Petri Leodien. & eiuſdem Sancti Petri Louanien. ac Sancti Ioannis Buſcoducen. dictæ Diœceſis Eccleſiarum Decanis nunc & pro

 tempo-

tempore exiſtentibus & eorum cuilibet inſolidum & quaſcumque perſonas Eccleſiarum prædictarum à ſententia excommunicationis quam ob violentiam in perſonas Eccleſiaſticas manuum iniectionem incurrere pro tempore contigerit nec non à quibuſcumq; eorum peccatis,exceſſibus,criminibus & delictis de quibus vere contriti & ore confeſſæ fuerint dummodo eidem ſedi ſpecialiter reſeruata non exiſtant vel talia non ſint propter quæ dicta ſedes veniat merito conſulenda in forma Eccleſiæ conſueta,dicta autoritate abſoluere eiſq; pro modo culpæ pœnitentiam ſalutarem iniungere cum eis ſuper omnibus & ſingulis in quibus dictus Epiſcopus Leodien.pro tempore exiſtens quacumq; autoritate diſpēſare poſſet & quibuſcumque Sacerdotibus ſæcularibus vel cuiuſuis ordinis regularibus etiam curam populi ſeu alia Priuilegia deſuper non habentibus vices ſuas ingerere vel in ſpecie committere,ſubdelegare valeant,plenam & liberam licentiam & facultatem concedimus,non obſtantibus litibus cauſis & alijs præmiſſis ac felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædeceſſoris noſtri contra exemptos quæ incipit Volentes & quibuſuis aliis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis nec non literis prædictis ac dictarum etiam Leodien.Eccleſiarum iuramento confirmare Apoſtolica vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus Priuilegiis quoq; indultis & literis Apoſtolicis Eccleſiis prædictis aut alias quouis modo & etiam motu proprio & ex certa ſcientia & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine etiam conſiſtorialiter & ſub quibuſuis verborum formis & expreſſionibus & cum quibuſuis etiam derogatoriarum derogatoriis fortioribus efficatioribus & inſolitis clauſulis irritantibuſq; & aliis decretis conceſſio ac etiam per nos & dictam ſedem etiam iteratis vicibus approbatis innouatis & de nouo ſimiliter conceſſis quibus etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumq; totis tenoribus plena,expreſſa,ſpecialis, ſpecifica & indiuidua ac de verbo ad verbum non autem per Eccleſias generales id importātes mentio ſeu quæuis alia expreſſio habenda,aut aliqua alia exquiſita forma ſeruanda foret tenoris huiuſmodi præſentibus pro ſufficienter expreſſis & inſertis habentes illis,alias in ſuo robore permanſuris,hac vice duntaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus, cæteriſq; contrariis quibuſcumq;,volumus autem quod præſentium litterarum tranſumptis manu alicuius publici notarii ſubſcriptis & ſigillo alicuius Epiſcopi vel Epiſcopalis aut ſuperioris curiæ munitis ea prorſus fides vbiq; in Iudicio & extra adhibeatur,quæ adhiberetur originalibus litteris ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ obſolutionis approbationis confirmationis communitionis ſuppletionis extentionis ampliationis & voluntatis infringere vel& auſu temerario cōtraire ſi quis autem hoc attemptare præſumpſerit,indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum

Romæ

Digitized by Google

Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Domini milleſimo quingenteſimo duodecimo tertio, Id Auguſti Pontificatus noſtri. Anno nono.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA OCTAVA.

Violatores exemptionum aut conſeruatoriarum, an incidant in Eccleſiæ cenſuras.

SVMMARIVM.

1. Ignorantiarum diuerſa ſpecies earumque explicationes.
2. Scienter violantes priuilegia exemptionum incidunt in cenſuras Eccleſia.
3. Idem ſi per ignorantiam craſſam.
4. Qualis cauſa excuſet ab excommunicatione.
5. Differentia fori interioris, & exterioris.
6. Cenſura alia ſunt legis alia hominis.
7. Exemptiones alia mediata, alia immediata.

DIſtinguendum inter violantes ſcienter & ignoranter. Rurſus ignorantes verſantur, vel in ignorantia craſſa vel affectata, vel inuincibili, craſſa ignorantia eſt qua quis ignorat id quod communiter omnes ſui ordinis ſunt & quod quiſpiam ſcire debet & poteſt diciturque craſſa & ſupina quia cauſatur deſidia & pigritia perueniendi ad ſcientiam eius ad quam quis tenetur. *DD. cap. ignorantia de Reg. iur. in 6. Gregor. Sayrus in theſaur. Theol. Moral. lib. 1. cap. 18. nu. 4.* Affectata ignorantia eſt cum quis ignorat, quia ſcire non vult, quod ſcire debet & poteſt. *Greg. Sayrus d. loco.* 1

Inuincibilis quæ & iuſta & probabilis dicitur, eſt, non quæ ſimpliciter vinci non poſſit, ſed quæ manet poſt quam quis debitam diligentiam adhibuit, quali ignorantia homines ſui ſtatus communiter poſt debitam diligentiam laborant vti latius in explicatione ſpecierum ignorantiæ habetur. *apud Nauar. in manuali cap. 23. nu. 45. & 46. & eius diſcipulum Couarruuiam cap. alma mater p. 1. §. 10. nu. 17. de ſent. excom. in 6. Gregor. Sayrus d. cap. 18.*

His breuiter præmiſſis dico ſcienter violatores Apoſtolicarum exemptorum incurrere vltra cenſuras per priuilegia comminatas, excommunicationem Bullæ cœnæ Domini, quam ij incurrunt qui Eccleſiæ Romanæ iura & ſuperioritates infringunt vti alio in loco oſtendi, *lib. 4. quaeſt. 75. de iuriſd. ordin. in exempt.* idem 2

con-

Digitized by Google

3 concludendum eſt de ijs qui ignorantia craſſa aut affectata verſantes eadem Eccleſiæ Romanæ iura violant. *Nauar. d. cap. 27. num. 16.* eiuſmodi enim craſſa & affectata ignorantia dolum præſumptum & contemptum complectitur qui ſufficit vt quiſpiam excommunicationum cenſuris poſſit innodari. *Nauar. in Manuali d. cap. 23. num. 45. & 46. & cap. 27. num. 16.*

4 Qua quidem in ignorantiæ ſpecie ij verſari non dicuntur quos iuxta cauſa poteſt excuſare. *Nauar. in d. ca. 23. num. 43. Archid. ca. vtinam diſt. 76. Abb. in Rubr. de obſeruat. ieiuniorum.* illa autem cauſa videri debet iuſta propter quam Pontifex ſi ei ſupplicaretur ſupplicantem excuſaret. *arg. gloſſ. l. tale pactum* §. *qui prouocauit ff. de pactis*, vt & cauſa quæ bona fide pro iuſta habetur & ob quam niſi talem eam iudicaret nihil committeret. *Nauar. d. nu. 43.*

5 Idque ita in foro conſcientiæ poſſet ſuſtineri ſed in foro exteriori ſeu contentioſo contraueniens non ideo ab impetrando abſolutione liberaretur quia aduerſus eum qui Eccleſiæ Romana iura violat militat præſumptio quæ in foro exteriori eum grauat onere abſolutionis poſtulandæ. *Cardin. Sabarella Clem. 1. pr. quæſt. 39. num. 22. in fine de priuileg.* ſecus autem in foro poli ſeu conſcientiæ in quo ſola veritas non autem fictio aut præſumptio conſideratur, *Alciat. l. quinque pedum C. de quinque pedum præſcript. cap. tua deſponſal.*

Et quidem ita diuerſimodo inter forum poli ſeu conſcientiæ & forum fori ſeu contentioſum ſtatutum eſt. Quantum enim cœlum à terra differt tantum differt conſcientiæ forum à contentioſo. *Gomeſius ad Reg. Cancell. tit de non iudicando ſecundum form. ſupplicationis quæſt. 14.* quod vario exemplorum genere commonſtratum reliquit. *Alciatus l. quinque pedum verſ. anno tantum in primis C. de quinque pedum præſcript.*

6 Itaque cenſuræ quas conſeruatores infligunt violatoribus exemptionum de quibus ſcripſi *quæſtione ſeptuageſima*, ſunt cenſuræ hominis at vero cenſuræ de quibus in præcedente quæſtione quas violatores exemptionum incurrunt ſunt cenſuræ legis hoc eſt Bullæ cœnæ Domini quæ inter ſpecies cenſuræ legis refertur. *Nauarr. d. cap. 27. num. 73. Sayrus d. cap. 4. num. 22.* vt & ſunt cenſuræ quæ à iure aduerſus Eccleſiaſticæ libertatis temeratores proferuntur de quibus ego quædam ſupra ſcripſi *Scholio 7.* Idque ita obtinet in violatoribus exemptionum immediatatum ſecus verò in exemptionibus mediatis, de quibus vide alio in tractatu de *Iuriſdict. ordin. in exemptos lib. 1. quæſt. 2.* In his enim cenſuræ legis non aliter incurruntur quam ſi ita ſpecialiter ſtatutum ſit.

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA NONA.

Conſeruator quæ obſeruare debeat antequam excommunicationem ferat.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruator ante excommunicationem debet habere apathiam.*
2. *Debet prætermittere trinam monitionem & num.12.*
3. *Monitio præmittenda quandoque non eſt & num.5.*
4. *Monitio debet eſſe perſonalis, aliquot caſibus exceptis.*
6. *Epiſcopus non admiſſus in ſua viſitatione poteſt ſine præuia monitione excommunicare.*
7. *Prælati regulares an ſine monitione excommunicare ſuos monachos poſſint.*
8. *Delictum in præſentia iudicis poteſt ſine monitione præuia coerceri.*
9. *Item ſi excommunicatio ſit canonica aut executoris.*
10. *Excommunicatio lata, monitione non præuia ſubſiſtat.*
11. *Quid ſi delegatus non poſſit procedere niſi præuia monitione.*
13. *Qualis & quanta debeat eſſe dilatio.*

PRimo debet, ſi culpa coram Deo vacare velit, liber eſſe & immunus ab omnio odio & amore, neque ex animoſitate, ſed ſimplici iuſtitiæ zelo, & ex ſuo officij debito ſententiam ferre, neque etiam in ea lata ſibi complacere, ſeu vt eſt in prouerbio in ſinu gaudere. *cap. ſed cum medicinalis de ſent. excomm. in 6. Greg. Sayrus in theſauro Theolog. Moralis lib. 1. quæſt. 12. n. 2. & 3. gloſſ. cap. in ſumma c. Epiſcopus §. ſi ergo 11. quæſt. 3 in cap ſacro verb. iuſta fuerit de ſent. excomm. Couarru. ca. alma mater in pr. n. 10. de ſent. excom. in 6.* 1

Secundo neceſſe eſt vt præcedat trina monitio, *cap. ſacro cap. contingat 2. de ſent excom. cap. Romano eod tit. in 6. cap. reprehenſibilis de appell. gloſſ. cap. ſtatuimus verb. monitionem de app. in 6. Socin. cap. perpendimus num. 67. & 91. de ſent. excomm. Nau. in manuali c. 27. n. 10. & 11. Couar. d. c. alma mater par. 1. §. 9. n. 4.* 2

Ratio eſt quia excommunicatio non ſolet ferri, niſi ob inobedientiam & contumaciam. *Sayrus d. lib. 1. cap. 9. num. 32.* & quidem ad inſtar medicinæ corporalis *ca. cum medicinalis de ſent. excom. in 6.* Sicuti autẽ in medicis corporalibus procedi ſolet à medicinis leuioribus ad fortiores, ita & in ſpiritualibus vtendum prius eſt admonitionibus & comminationibus deinde excommunicationibus, *Sayrus d. cap. 9. n. 32.* Quod intellige niſi aliquid à iure vel homine mandetur ſub pœna

Digitized by Google

3 excommunicationis latæ ſententiæ quia tunc non requiritur trina monitio ſed contrauenieus ſtatim eſt excommunicatus. *Ioan. de Lignano de cenſuris angel. in*
4 *ſumma verb. excommunicatio 1. nu. 5.* Debetque fieri monitio teſtato & in perſonā excommunicandi non vero ad eius domum. *DD. c. fin. de eo qui mittitur in poſſeſſ. Fel. c. cum ſit Romana num. 13. & 14. de app. Socin. c. nulli n. 15. de ſent. excom. Rota deciſ. 28. num. 5. de app in antiquis Couar. d. cap. alma mater part... §. 9 nu. 4.* Quod autem dixi de monitione perſonali reſtringe, 1. niſi reus latitaret, 2. niſi ſemel fuiſſet monitus, 3. niſi altera monitionum preueniſſet ad illius notitiam, 4. niſi quis iterum excommunicetur eo quod ineptè fuerat abſolutus. *Late Gregorius Sayrus d. c. 12. num. 12. & ſeqq. Couarr. d. §. 9.*

5 Similiter monitio neceſſaria ſemper non eſt & quidem Primo in factis notorijs. *Fel. cap. ſacro de ſent. excom. ad inſtar.* citationis quæ in notorijs non requiritur nam vt *Apoſtolus 1. Cor. 5.* communicaſſe refertur fornicatorem abſentem & notorium. *d. cap. cum ſit Romana.* quod tamen non ſimpliciter concedendum eſt ſed cum diſtinctione quam adfert. *Couar. d. cap. alma mater part. 1. §. 9. nu. 6. Abb. d. cap. cum ſit Romana numer. 32.* vbi etiam Gloſſ Gregor. *Sayrus d. cap. 12 num 17.* Secundo neceſſaria non eſt monitio quoties periculum eſt in mora. *Gregor. Sayrus d. loco num. 18.* excommunicatio enim quæ medicinalis eſt. *d. c. cum medicinalis,* quoque moram non poteſt pati iuxta illud Ouidij *lib. 2. Rem. amor.*

Vidi ego quod fuerat primo ſanabile vulnus
Dilatum longa damna tuliſſe mora.

Tertio, niſi excommunicatio feratur per modum legis aut ſtatuti generalis vel futuris culpis. *Fel. d. c. cum ſit Romana n. 21. Couarr. d. §. 9.* Quarto niſi excommunicatio feratur ab aliquo non quaſi à iudice ſed quaſi vicem partis agente vt eſſe poteſt conſeruator qui excommunicationem fert contra occupantes res exemptorum aut eorum priuilegia violantes, *cap. dilecto de ſent. excom. in 6. Sayrus d. cap. 12 num. 20. Abb. c. venerabili num. 3. de cenſibus. Fel. d. cap. cum ſit Romana n. 6. Socin. d c. perpendimus nu. 122.* Etenim monitio adhibetur cum iudex vti iudex procedit, *arg. cap. ſacro,* ergo ſecus ſi non vt iudex procedat, *arg. ca. nonne de præ-*
6 *ſumpt.* Vnde ſunt qui inferant Epiſcopum in ſua viſitatione non admiſſum ab eo qui ſe exemptum prætendit poſſe nulla alia præuia monitione ad excommunicationem procedere, *Sayrus d. c. 12. n. 20.* verum hunc caſum refellit Couar. *d. c. alma mater §. 9. n. 6.* requirens vt minus vnicam præmonitionem. Quinto, ſunt
7 qui eandem theoriam reſtringant in prælatis regularibus vt ſine monitione poſſint excommunicare ſuos monachos verum & hanc reſtrinctionem alii non admittunt vt eſt videre apud Couar. *d. loco Sayrum d. cap. 12 n. 2. & alios ab alijs lau-*
8 *datos.* Sexto, niſi delictum commiſſum ſit in præſentia iudicis. *Fel. d. c. ſacro n.*
9 *7. Couar. d. §. 9. n. 6.* Septimo, niſi excommunicetur ab homine qui ob idem delictum

Digitized by Google

lictum excommunicatus eſt à iure, *Abb.d.c.perpendimus nu.119.Sayr.* & *Couar.d. loco*,& ita de rigore iuris licet de equitate vt minus vincam nominationem prærequirat Sayrus *d.loco n.24*.Niſi is qui excommunicat ſit purus executor. *Sayrus d.cap.12.num.25.*

Sed an ſi ſine monitione feratur excommunicatio ſubſiſtat Gregorius Sayrus dicit ſubſiſtere & late id probat *d.c.12.n.16.Abb d.c.reprehenſibilis nu.13. Fel.d.c. cum ſit Romana n.15.Socin.d.c.perpendimus n.132. Nauar.in manuali ca.27.n.11.* & *in c.cum contingat in 5.cauſa nullitatis n 6.de Reſcriptis late Abb. c.illud de clero excommun.miniſtrante, Couarr.d.c.alma p.1.§ 9.n.7.* licet iudex ita ferendo peccet *d.cap.ſacro.* Ratio quia excommunicatio vires ſumit non ab admonitione ſed ab iuriſdictione & clauibus Eccleſiæ. *Abb cap.excommunicatio nu.10. de reſcriptis, Fel.d.nu.16.Rom.conſ.324.Nauar.in ca.cum contingat in 5.cauſa nullitatis de reſcriptis. Couarru.c.alma mater §.9 n.7.de ſent.excom.* Sunt tamen qui diſtinctionem adhibent inter ordinariorum & delegatorum. *Milis in repert.verb.citato. Felin.ſibi contrarius d.cap.ſacro num.2.* Sed ea reijcitur niſi in caſu quo delegato talis forma procedendi commiſſa ſit tunc enim ſi formam admonitionis præſcriptam omiſerit ſententia delegati eſſet nulla ob formam non ſeruatam. *Fel.d.cap.cum ſit Romana num.15.Couar d §.9 n.8. Nauar.in d quinta cauſa nullitatis numer.7. verſ. non obſtat ſecundo.Sayrus d.c.12.n.26.in fine.* 10 11

Limita iterum quod dixi ſententiam monitione non præuia latam ſubſiſtere, 12
1. niſi citationi non adijceretur clauſula iuſtificatoria niſi cauſam. *Innoc.c.propoſuit de conceſſ.preb.Oldra.conſ.81.Nauar.in Manual.d.c.27.n.11.Sayr.d.ca.12 nu.28.* Secundo,niſi excommunicatio ferretur aduerſus excommunicantes cum excõmunicato. *Sayr.ibid n.29.* Tertio,niſi iudex dicat ſe monitionem non adhibuiſſe quia de iure non erat neceſſaria.Tunc enim ſi neceſſaria erat ipſo iure nulla erat propter errorem iuris quem continet. *Sayr.ibid n.27.*

Sed & vt competens ſit monitio quæritur qualis eſſe debeat, Reſpondeo debet eſſe trina & canonica cum ſufficienti temporis interuallo. *Couarru.d.§.9 cap. conſtitutionem de excom.in 6.Sayr ibid.nu 32* & *33.* ita vt biduum ſaltem inter vnamquamque illarum intercedat, *d.cap.conſtitutionem verſ.obſeruent aliquorum dierum competientia interualla.Socin d.loco num.112.Nauar.d.cap.27.num.11.* poteſt tamen fieri vna monitio pro tribus. *Sayr.d.cap.12.numer.35.* ſtatque eiuſmodi monitionis terminus in iudicis arbitrio, *d.cap.conſtitutionem Sayr.d.loco num.36.* 13

Digitized by Google

QVÆSTIO OCTVOGESIMA.

Quid ſi quiſpiam ſit conſeruator qui vtramque habet iuriſdictionem ſpiritualem ſcilicet & temporalem an vtramque poterit exercere.

SVMMARIVM.

Multi Prælati vtrumque habent gladium poſſuntque vti vtroque gladio.

MVlti ſunt Prælati, qui vtramque habent quibuſdam in locis iuriſdictionem, ſcilicet ſpiritualem & temporalem. Quæritur nunc an ſi tales prælati ſint conſeruatores, poſſint aduerſus ſibi ſubditos qui Priuilegia violant ſpiritualem & temporalem iuriſdictionem pro arbitrio ſuo exercere? Reſpondetur poſſe, *arg. cap. dilecto de ſent. excom. in 6. cap. per venerabilem verſ. id autem in patrimonio qui filij ſunt legitimi cap. ſi duobus de app. cap. Romana in fin. de app. in 6. Hoſt. in ſumma §. quis poſſit excommunicare verſ. ne dum autem ius Io. de Lignano tract. de cenſuris §. octauas incip. Sylueſter verb. excommunicatio 1. nu. 6. verſ. nec Prælatus, Stephanus Coſta rep. cap. cum medicinabilis num. 15. de ſent. excom. in 6. Angel. verb. excommunicatio 1. §. 5. Greg. Sayrus in Theſauro Theol. Moralis lib. 1. cap. 5. nu. 30.*

QVÆSTIO OCTVAGESIMA PRIMA.

Quæ ſit differentia inter cenſuras quas violatores exemptionum incurrunt & eas quas conſeruatores violatoribus exemptionum infligunt.

SVMMARIVM.

1. *Cauſa efficiens excommunicationis eſt homo & lex.*
2. *Excommunicatio hominis quæ dicatur.*
3. *Excommunicatio Canonis quæ dicatur.*
4. *Excommunicatio legis & hominis differunt.*
5. *Excommunicatio legis non requirit monitionem præcedentem.*

Scripſi

Digitized by Google

SCripſi in quæſtione ſeptuageſima, conſeruatores non debere niſi plombeo pede, ac magna cum maturitate ceſſantibus alijs remedijs ad excommunicationum cenſuras proſilire, quæſtione autem ſeptuageſima octaua oſtendi violatores exemptionum cenſuras excommunicationum incurrere. Quæſtio nunc eſt quæ ſit differentia inter has & illas cenſuras. Cui quæſtioni antequam reſpondeam prænotandum eſt in iure duas poni efficientes cauſas excommunicationum ſcilicet hominem & legem, *Abb. in Rubr. de ſent. excom. Angel. in ſumma verb. excommunicatio 1. Couar. cap. alma mater. §. 10. de ſent. excom. Gregor. Sayrus in theſauro Theol. Moralis lib. 1. cap. 4. nu. 22. cap. 18. nu. 7.* 1

Excommunicatio hominis, quæ & iudicis dicitur, eſt quæ fertur pro contumacia vel offenſa, non intentione conſtitutionis generalis faciendæ quæ in perpetuum duret ſed vt alicui perſonæ aut perſonis collegijs vniuerſitatibuſque particularibus ſeu alicui particulari negocio conſulatur ad tempus. 2

Excommunicatio legis eſt quæ fertur iure aut ſtatuto ſeu conſtitutione generali, *DD. iam citati Marianus Socin. cap. perpendimus num. 49. vſque 74. de ſent. excom.* 3

Prænotandum ſecundo, multas & graues eſſe differentias inter excommunicationes ab homine vel à lege quas quidem exacte Marianus Socinus proſequitur, *d. loco.* Ideoque plurimum ſcire refert an quis excommunicationem hominis vel legis incurrat, *Greg. Sayrus d. cap. 4. nu. 22. paucis* excommunicatio hominis non eſt perpetua nec incurritur pro illo actu pro quo eſt lata niſi quamdiu viuit ille qui tulit vel quamdiu manet in officio, quod intellige quo ad eos qui eam non incurrunt, antequam is moneretur vel officio priuaretur. At vero excommunicatio legis durat indiſtincte etiam mortuo canonis & conſtitutionis conditore vti de Bulla cœnæ Domini teſtatur, *Nauar. in Ma. cap. 27. nu. 73. Grego. Sayrus d. cap. 4. nu. 22.* 4

Rurſus excommunicatio legis præcedentem monitionem non requirit, *Fel. cap. cum ſit Romana nu. 21. & cap. ſacro nu. 5. de ſent. excom. Nauar. cap. cum contingat in quinta cauſa nullitatis nu. 4. de Reſcriptis Gregor. Sayrus d. lib. 1. cap. 12. nu. 19.* lex enim ſeu Canon. aut conſtitutio ſemper loquitur ſemper admonet nequis contrafaciat, *l. Arian. C. de hæreticis.* & ideo vnuſquiſque ſatis ſemper eſſe cenſetur admonitus ab ipſo iure Canone vel conſtitutione, *Gregor. Sayrus d. nu. 19. in fine.* at vero excommunicatio hominis præcedentem monitionem & quidem trinam regulariter requirit, *Gregor. Sayrus d. lib. 1. cap. 12. nu. 5. cap. ſacro cap. contingit 2. de ſent. excom. cap. Romana eod. in 6. Socin. d. cap. perpendimus nu. 67. & 91.* dixi regulariter quia certis in quibuſdam caſibus omitti poteſt monitio vel certe trina illa monitio vt ex amuſſim obſeruetur non eſt ſemper neceſſe vti limatius & exactius videre poteris apud Doctores iam laudatos. 5

QVÆSTIO OCTVAGESIMA SECVNDA.

An excommunicatis detur aduerſus excommunicantem ob excommunicationem iniuſtam actio?

SVMMARIVM.

1. *Excommunicans iniuſte ſe potius quam alium illaqueat.*
2. *Excommunicans iniuſte tenetur actione iniuriarum.*
3. *Excommunicans iniuſte tenetur ad damna & intereſſe.*
4. *Excommunicantem iniuſte error non excuſat.*
5. *Excommunicatus iniuſte agere poteſt iniuriarum etiamſi non appellauerit.*

AFfinis eſt hæc quæſtio duabus alijs antecedentibus ſcilicet quæſtioni, *22. & 73.*

1 In qua prænotandum conſeruatorem iniuſte quempiam excommunicantem ſe potius quam eum quem intendit ligare atque dehoneſtare, *cap. ſi habes cum 4. cap. ſeqq. 24. quæſt. 3.* tunc enim contingit quod Dominus Hieronymus, *ſcribit cap. ſi quis non recto 24. quæſt. 3.* vt is qui non recto iudicio foras mittitur intus ſit & ille foris qui intus videtur retineri ac vt dum indiſcrete excommunicationis cenſura decernitur excommunicans ſacrilegium incurrat, *cap. non in perpetuum 24. quæſt. 3.* ac ab ingreſſu Eccleſiæ à qua alium arcere volebat ipſemet arceatur, *Innoc. cap. ſacro nu. 2. de ſent. excom.*

2 Prima itaque actio qua iniuſte excommunicans tenetur eſt iniuriarum, *glo. cap. non in perpetuum 24. quæſt. 3* & alij quos citaui, *lib. 4. quæſt. 101.* de iuriſdict. ord. in exemp. *Nauar. cap. cum contingat rem 2. nu. 43 de reſcriptis Innoc. d. cap. ſacro nu. 6. & 7,* Ratio eſt quia qui aliquem excommunicat iniuſte vocat eum implicite inhoneſtum & perſonam turpem, *Soc. conſ. 45. Anton cap. conſtitutus de purg. Canon. Lancelot. de attent. par. 2. cap. 12. ampl. 15. nu. 49. & 48.* ſignanter autem ſi aliunde animoſitas & dolus poſſit deprehendi. *l. nec magiſtratibus ff. de iniurijs quem ſatis colligi* ex iuris ordine non ſeruato late oſtendit, *Ioannes Gauffredus cap. ſacro num. 33. de ſent. excom.* cuius proinde præſumptionem iudex debet à ſe auertere, *l. ſi non conuitij C. de iniurijs.*

3 Secunda ad damni totius præſtationem quod iniuſte excommunicatus perpeſſus, *cap. ſacro de ſent. excom. vbi Innoc.* Nam vti Pontifex reſcripſit, *d. cap. ſacro cum aduerſus*, excommunicationem de iniuſta excommunicatione conſtiterit

excom-

Digitized by Google

excommunicator condemnetur ab intereſſe excommunicato alias nihilominus ſi culpæ qualitas poſtulauerit ſuperioris arbitrio puniendus cum non ſit leuis culpa tantam pœnam infligere inſoliti text. *d cap. ſacro.*

Quod adeo verum eſt vt talem excommunicatorem qui tam grauiter ſine colore errauit probabilis error excuſare non poſſit, *arg. l late culpæ ff. de verb. ſig. cap. ignorantia de reg. iuris in 6. Nauar. d. cap. cum contingat Rem. 2. num. 44.* 4

Dixi ſine colore error enim qui in prudentiſſimum cadere poteſt poſſet enim excuſare, *glo. d. cap. ſacro verb. probabilis error de ſent. excomm.* Sed quid ſi iniuſte excommunicatus non appellauit ſed excommunicationi acquieuit. 5

Reſpondetur dari nihilominus ei actionem, *Gaufredus d. cap. ſacro nu. 17. vbi etiam Innoc.* Id quod ego prolixius in quæſtionibus de viginti duum virali foro oſtendi.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA TERTIA.

Romipetæ ſi in ius coram ordinario vocentur qualiter poterunt ſibi conſulere.

SVMMARIVM.

1. *Romipetæ ſunt exempti.*
2. *Exceptio dilatoria oriens poſt litem conteſtatam opponi poteſt.*
3. *Exceptio dilatoria ſi reijciatur poteſt appellari.*
4. *Executor de nullitate aut iniquitate ſententiæ cognoſcit.*
5. *Romipeta excommunicari non poteſt.*
6. *Romipetarum infinitus numerus.*

EVgenius quartus Pontifex Romipetas exemit ab omnimoda iuriſdictione ita vt neque perſonaliter neque realiter in ius vocari poſſint coram qualicumque iudice neque etiam qualicumque ſententia pulſari dum Romam veniunt cauſarum aut negotiorum ſuorum gratia prout nec quam diu Romæ earundem ſuarum cauſarum & negotiorum gratia moram trahunt ac inde recedunt vti plenius videre eſt ex eiuſdem, *Eugenij extrauagante, incip. diuina de priuilegijs in extrauagantibus communibus.* 1

Itaq; ſi contingat quempiam Romipetam in ius vocari coram ſuo ordinario aut coram eodem habere litem pendentem quæritur quibus remedijs ſibi poſſit conſulere.

Reſpon-

Digitized by Google

2 Reſpondetur poſſe coram eodem ordinario obijcere exemptionem hanc dilatoriam ex Eugeniana conſtitutione idque ante litem conteſtatam, exceptio, enim dilatoria etiam quæ poſt litem conteſtatam oritur, poteſt etiam tam ante quam poſt litem conteſtatam opponi, *cap. inſumante de offic. del. Abb. cap. unico nu. 5. de oblig. l. 1. C. de conſortis eiuſdem litis & ego lib. 2 de iuriſdict. ord. in exempt. quaeſt. 16. nu. 1. & ſeqq. alio in loco latius id oſtendo.*

3 Reſpondetur ſecundo ſi ordinarius eiuſmodi exemptionem vlterius procedens contemnat. Romipetam poſſe coram ſuperiore per viam appellationis aut quærelæ id emendare per vulgatam illam iuris doctorum theoriam quod appellatio quærela aut alia ſimilia remedia ſint ad inſtar teriace adue ſus iniquos iudices iniquaſque ſententias, *l. 1. & ſeqq ff. de appellat* Imo vero poſſe coram eodemmet ordinario in ipſa executione de nullitate eiuſmodi proceſſus atque ſententiæ vel principaliter vel incidenter opponere vti latius videre eſt ex doctrina Sebaſtiani Vantij, *tract. de nullit. tit. coram quo de nullitate agi poſſit.*

4 Habet enim hæc Eugeniana conſtitutio clauſulam irritantemque inficit totum proceſſum atque ſententiam qualemcumque de cuius equidem clauſulæ energia ſatis ſuperque ſcripſi alijs in locis.

Reſpondetur tertio. Poſſe etiam coram qualicumque executore aut ſub executore de eiuſmodi nullitate opponere, executorque proceſſum & ſententiam tali labe & nullitate vitiatam executioni non mandabit. Quia executor ſententiam quam ei conſtat eſſe nullam executioni mandare non tenetur, *glo. cap. paſtoralis § quia vero de officio delegati Nauar. cap. cum contingat Remedio 4. in pr. verſ. quoniam de reſcriptis.*

5 Idque etiamſi Romipeta excommunicationum à cenſuris eſſet innodatus, Romipeta enim excommunicari non poteſt, *d. extrauag. diuina,* & conſequenter executor eiuſmodi excommunicationes nullitate laborantes attendere non debet, late *Nauar. d. cap. contingat Rem. 4.* quippe vt mandatum iudicis quod nullum eſt nec excuſet nec accuſet ſed inutile ſit atque ſubuentaneum, *Bart. l. iuſte ff. de acqu. poſſ. Nauar. d. cap. cum contingat Rem. 2. num 42.*

6 Verum quia Eugeniana hæc neque gloſſis neque commentarijs à nemine quem viderim illuſtrata eſt multitudoque ſit ingens quæ Romani quotidie vti teſtatur idem Eugenius *de extrauag. diuina in pr.* veluti ad omnem fidelium matrem pro animarum ſaluti quærenda & iuſtitia proſequenda de diuerſis mundi partibus confluit hic viſum fuit paulo vlterius rem repetere & quæſtiunculis non infrequentibus eandem Eugenianam illuſtrare.

Quæro itaque,

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO OCTVAGESIMA QVARTA.

An indiſtincte omnes Romipetæ priuilegio huius Eugenianæ gaudeant.

SVMMARIVM.

1. *Romipetæ ij ſolum cenſendi qui negotiorum cauſa Romam petunt.*
2. *Præmium dicitur cauſa finalis conſtitutionis.*
3. *Ratio eſt mens legis.*

NEutiquam ſed ij tantum qui cauſarum & negotiorum ſuorum gratia Ro-
mam petunt Pontifex enim in pręmio huius conſtitutionis id exprimens 1
ſatis iudicat hanc ſuam fuiſſe intentionem vt ij ſolum hoc priuilegio
fruerentur qui negotiorum aut cauſarum ergo ad vrbem diuertunt, *Rom. conſ. 15.*
incip. viſo themate conſultationis l. vlt ff. de hæred. inſtit. l. 1. vbi Barth. ff. de origine iu- 2
ris. Prœmium enim dicitur ratio & cauſa finalis conſtitutionis, *Bald. d. l. fin.* Ratio 3
autem quæ eſt mens legis ſeu conſtitutionis nihil aliud eſt quam ipſa lex & con-
ſtitutio, *l. cum pater §. dulciſſimis ff. de leg. 2. Dynus tract. de autoritate gloſſ. num. 21.*
præſes in locis à loco ratione legis larga. quæ ab ipſo prœmio ſemper eſt regulanda,
late Nauar. cap. ſi quando except. 8. nu. 1. de Reſcriptis.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA QVINTA.

Quid ſi quis peregrinandi aut deuotionis cauſa Romam petat.

SVMMARIVM.

1. *Peregrinantes gaudent Priuilegio Romipetarum.*
2. *Religionis fauor alios excellit fauores.*
3. *Quid ſi quis recreandi cauſa Romam petat.*

ET cauſa hæc eſt ob quam quiſpiam Priuilegio huius Eugenianæ gaudere 1
poſſit vti Pontifex ſatis inſinuat, *in præmio iſtius conſtitutionis in verſ pro ani-*
marum ſalute quærenda, maior enim eſt fauor religionis & animæ quam li-
bertatis, *Philipp. Francus in ſua diſpoſitione capitulorij dubio 3. num. 16.* in cauſarum 2

3 negotiorumque temporalium. Quid vero ſi quis animi ſeu recreationis cauſa Romam petat. Licet fauorabilis ſit recreatio vti ſuperius oſtendi, §. *decimo Scholio 170.* an & hæc cauſa ad hanc conſtitutionem extendi poſſit nunc non diſputo.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA SEXTA.

Quid ſi Romipeta delinquat an priuilegio Eugenianæ gaudeat.

SVMMARIVM.

1. *Romipeta delinquens Priuilegio non gaudet.*

RESpondetur quod non *Alphonſus Vinaldus ad Bullam cœnæ Domini, num. 28. Gregorius Sayr in theſauro Theol. moralis lib. 3. cap. 14. num. 8.* Reatus enim omnem honorem ſolet excludere, *cap. Priuilegium 11. quæſt. 3. l. 1. C. vbi ſenatores l. quoties C. de dignitatibus, lib. 12.*

QVÆSTIO OCTVAGESIMA SEPTIMA.

An hæc Eugeniana eximat Romipetas à iuriſdictione ordinariorum quo ad lites cœptas.

SVMMARIVM.

1. *Exemptio conceſſa motu proprio extenditur ad cauſas pendentes.*
2. *Priuilegium ſuperueniens non eximit à iuriſdictione iudicis qui præuenit.*
3. *Per præuentionem acquiritur ius pacti.*
4. *Pontifex non cenſetur velle ius tertio quæſitum tollere.*
5. *Romipetæ non poſſunt progreſſum iudicij impedire.*

1 VIdetur quod ſic quia exemptio conceſſa motu proprio extenditur etiam ad lites pendentes coram ordinario, *Clem. ſi Romæ de præbendis Apoſt. ad Abbatem in cap. cum dilectus de iur. patr. Barth. l. 1. nu. 3. vbi etiam Apoſtil. ff. de pœnis,* & ego latius *lib. 2. de iuriſdict. ord. in exemptos cap. 16. nu. 14.* ſed in contrarium eſt cui & ego adſentior quod priuilegium fori ſuperueniens non eximat à iuriſdictione iudicis qui præuenit, *cap. propoſuiſti vbi DD. de foro compet.* ſignanter etiam

Digitized by Google

ter etiam quod conſtitutioni Eugenianæ non inſit clauſula motus proprij, & ſi
ineſſet attamen eius roboris non eſſet vt noceri poſſit cauſæ iam pendenti, *Fel. in
repert. verb. Priuilegiū lite pendente.* Id quod ego paulo vberius loco iam citato cō-
probaui. Quibus ego addo per præuentionem iudicij acquiri ius parti proſe- 3
quendi & ad exitum iuris ordine ſeruato producendi cauſam coram iudice præ-
uento ceptam, *l. vbi ceptum ff. de iudicijs.* cuius progreſſum ſi prætextu itineris Ro- 4
mani Pontifex ſiſteret ius parti quæſitum tolleret quod nunquam facere cenſe-
tur vt in regula Cancellariæ de non tollendo ius quæſitum declaratur cuius ex-
plicationem plenam vide apud Ioannem à Chockier fratrem meum in ſuo ad
Reg. Cancell. conuentario *ad Reg. 16.* Vnde conſequens eſt aduerſus Romipetas 5
non impediri lites ceptas nec executiones rerum anteiudicatarum quia quamdiu
ſententia executioni nec dum eſt demandata lis adhuc durare dicitur, *Rota nouiſſ.
dec. 33. nu. 10. par. 3. Achilles à Graſſis dec. 1. vt late prauidente*, nihilque cenſetur
perfectum quamdiu aliquid ſupereſt peragendum, *l. cum Sillamanum C. de his
quibus vt indignis Io. de platea l. cum procuratores C. d. metalis, lib. 11.*

QVÆSTIO OCTVAGESIMA OCTAVA.

An Romipeta poſſit ſiſti ſeu arreſtari.

SVMMARIVM.

1. *Debitor fugitiuus poteſt arreſtari.*
2. *Protoproxia eſt iudicij limen & ſpecies.*
3. *Principem adeuntes arreſtari non poſſunt niſi periculum ſit in mora.*
4. *Arreſtari poſſunt Romipetæ ſi agatur de chirographi recognitione.*

SVnt qui prima facie reſponderent poſſe quia debitor fugitiuus poteſt arre- 1
ſtari, *Caccialupus fuſe de debitore ſuſpecto, Peck. de iure ſiſt. cap. 2. l. ait prætor §. ſi
debitorem ff. quæ in fraudem cred* ſed verius eſt non poſſe.
Ratio eſt quia Eugeniana irritat omnes proceſſus motos Romipetis Proto- 2
proxia vero id eſt prima illa quaſi velitatio & iudicialis congreſſus ab arreſto ex-
ordium ſumens proceſſus eſt atque iudicij ſpecies, *VVameſius ca. meminimus 9. n.
3. de appellat.* quo autem remouetur genus remouetur & quælibet eius ſpecies,
l. ſi cauſa cognita vbi DD. C. de tranſact. præſes in locis legalib. loco à genere ad ſpeciem.
Confirmari aliunde id poſſet ſicuti enim qui ad curiam principis accedunt arre- 3
ſtari non poſſunt, *Peck. de iure ſiſtendi cap. 5. nu. 11.* ita neque qui ad curiam Papæ id

quod ego limito niſi quæſtio de repente exurgeret de re peritura aut quæ dilationem non admitteret neceſſitas enim non habet legem, *l. 5 §. ſi quis riuos ff. de dam. infecto cap. quod non eſt licitum de reg. iur. in 6.* vt & ſi de chirographi aut obligationis eius qui Romam diſceſſurus eſt recognitione ageretur eſt enim & hic caſus inter multos quos in vnum congeſſi, *de iuriſdict. ord. in exemptos lib. 2. quæſt. 47.* alij item ſunt ſexcenti qui pro re nata & ex varijs cauſarum figuris quotidie oriuntur.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA NONA.

A quo tempore quis cenſendus ſit Romipetarum iure gaudere.

SVMMARIVM.

1. *Iter adornare quando quis dicatur.*
2. *Quantum cenſeri debeat tempus præparatorium ad iter.*

1 RESpondeo ab eo tempore quo quis incipit vaſa colligere hoc eſt ſe comparare ad iter Romanum; iter enim nemo ſuſcipere poteſt niſi prius viatica & cœtera ad iter neceſſaria præparauerit. Quo fit vt & illud tempus etiam cenſeri debeat pars profectionis eodemque iure quo ipſa profectio regulari, *l. quæ de tota ff. ſi pars hæred. pet. præſes loco à tota ad partem*, nam & conceſſo vno cenſetur omne id conceſſum ſiue quo commode id expediri non poteſt, *l. 2. ff. de Iuriſdict. om. iud. l. penult. ff. de vſufr. Nauar cap. nouit. not. 3. nu. 18. de iudicijs.*

2 Cuius autem quantitatis eſſe debeat tempus illud præparatorium ad iter Romanum diffiniri præciſe non poteſt ſed relinquendum eſt arbitrio iudicis qui illud diſcernat ex qualitate rerum & perſonarum, *l. continuus §. cum ita ff. de verb. oblig. l. 1. C. de iure de lib. Albertus Brunus de rebus dubijs Rubrica. de dubia diſpoſitione circa tempus.*

QVÆSTIO NONAGESIMA.

Quanto tempore reſidere quis cenſeatur Romæ vt priuilegio huius exemptionis gaudeat.

SVM-

S V M M A R I V M.

1. *Priuilegium Romipetarum durat quamdiu eorum negotia.*
2. *Ceſſante cauſa Priuilegij ceſſat effectus.*
3. *Affectata abſentia non poteſt.*

EVgeniana indefinite loquitur per verba habentia tractum temporis ſucceſſiuum , *d. extrauag. diuina verb. durante negotiorum & cauſarum huiuſmodi proſecutione moram trahentes & recedentes ab eodem.* Itaque 1
Romipeta tam diu Romæ degere cenſebitur quamdiu durabunt negotia ob quæ Romam petijt , proinde ijs ceſſantibus ceſſare etiam cenſebitur hoc Priuilegium. Quia ceſſante cauſa priuilegij ceſſat effectus , *cap.* 2
cum ceſſante de app. prout ceſſabit etiamſi Romipeta ſeu Romæ degens affectet 3
abſentiam. Impedimentum enim affectatum regulariter non excuſat. *Tiraq. de Retr. conſ. 1. §. 35. gloſſ 4. nu. 29. Fel. cap. fin. nu. 1. de teſtibus moneta de diſtribut. quotidian. par. 2. cap. 15. nu. 24. l. ſi an in prouincia §. tamdiu & l. hi qui ff. ex quibus cauſis maiores Abb. cap. expoſuit nu. 14. de dilat.* quod multis exemptis late oſtendimus alio in loco, *lib. 4. de iuriſdict. ord. in exempt. quaſt. 71.* ad inſtar legatorum quorum legata ceſſat ſtatim ac finita eſt cauſa legationis. *Barth. & DD. d. §. tamdiu.* Tunc enim ceſſat abſentia iuſta ſeu cauſaria de qua late Doctores iam laudati.

QVÆSTIO NONAGESIMA PRIMA.

An & tempus reuerſionis ſub Eugeniana comprehendatur.

S V M M A R I V M.

1. *Romipetis imputatur etiam tempus reuerſionis.*
2. *Tempus reuerſionis quantum eſſe debeat.*

REſpondetur comprehendi Pontifex enim diſponit de moram trahentibus & recedentibus, idque etiam oſtendit iuris communis ratio, abſenti 1
enim ex iuſta cauſa concedi & computari debet tantum reſidui temporis quo poſſit redire in patriam illudque reuerſionis tempus eodem iure regulatur quo aliud tempus abſentiæ cauſariæ, *l. ſi cui in prouincia §. tamdiu l. qui mittuntur* 2
§. fin. ff. ex quib. cauſis maiores. Soletque pro reuerſionis tempore computari vnus dies pro ſingulis viginti miliaribus Italicis, *glo. §. tamdiu l. 1. ff. ſi quis caut. l. 3. ff. de verb. ſig. glo. cap. nonnullis de reſcriptis, moneta de diſtribut. quotidian. par. 2. cap. 15.*

quæſt.5.num.36. id certe arbitrio boni viri relinquendum eſt, vti plenius oſtendi infra *quæſt.106.* Idque niſi aliud impedimentum vel antequam reditum arripiat vel in ipſo reditu ſuperueniat nam eo caſu dicetur eadem ratio Romipetarum Eugenianæ conſtitutionis durare. *d.§.tamdiu verſ.plane Rom.l.ſi vero §.de viro nu. 230.ſol.matr. Menoch.de arb.iud.lib.2.cent.2.caſu 153.*

QVÆSTIO NONAGESIMA SECVNDA.

An ſtatim poſt reditum ad patriam ceſſet hæc Eugeniana.

SVMMARIVM.

1. Reuerſis ex vrbe tempuſculum eſt concedendum vt quieſcant.

1 NEutiquam ſed reuerſis ex vrbe modicum temporis concedendum eſt ad res ſuas componendas & ad quieſcendum, *l. ab hoſtibus vbi Barth.§.ſed quod ſimpliciter ff.quod met.cauſa.* ego duos aut tres dies ſarciculas componendi quieſcendique gratia concederem per late notata à *Moneta de diſtribut. quotid.part.2.quæſt.12.num.49.& ſeqq.* vel certe iudicantis id arbitrio pro qualitate rerum & perſonarum relinquerem. *Menoch.de arbit.iud.libr.2.cent.1.caſu 38. num.1. & 2.*

QVÆSTIO NONAGESIMA TERTIA.

Quæ ſit pœna ordinariorum iuriſdictionem in Romipetas exercentium.

PAucis Eugenius Pontifex IV. ipſo facto excommunicatos eſſe decernit. Quæ quidem excommunicatio monitionem antecedentem non requirit vti ſuperius, *Quæſt.79.oſtendi.*

QVÆSTIO NONAGESIMA QVARTA.

Quis ab hac excommunicatione poſſit abſoluere.

NEmo præter Papam quia ipſe abſoluendi poteſtatem ſibi reſeruat præterquam in mortis articulo.

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆSTIO NONAGESIMA QVINTA.

Exemptus an ſi quid rigore ſententiæ, ab ordinario late ſoluerit poſſit ſolutum condicere.

SVMMARIVM.

1. *Solutum vigore ſententiæ concedi non poteſt.*
2. *Soluenti indebitum duplex condictio competit.*
3. *Cenſura ordinarij in exemptos cauſant iuſtum metum.*
4. *Metus reddit actum nullum.*

VIdetur non poſſe quia ſolutum autoritate iudicis aut ſententiæ condici non poteſt. *Caſt. l. eleganter num. 9 ff. condict. in debet in Iulianus ff. eod. l. 1. C. de condict. in deb.* 1

Deinde exempus qui lata contra ſe ſententia condemnatoria ſoluit priuilegio ſuo renuntiare cenſetur. *Anchar. conſ. 391.* ſed ijs non obſtantibus reſpondendum eſt condictionem competere, *Angel. Arètius conſ. 6. & 7.* Quia ſententia ordinarij in exemptum nulla eſt. *Angel. d. conſ. 6. & 7. & ego late de iuriſdict. ord. in exemptos lib. 2. quæſt. 40.* non præſtat autem impedimentum quod de iure non ſortitur effectum. *cap. non præſtat de Reg. Iur. in 6.* Condictio inquam duplex competit vna in debiti. *l. ſi fideiuſſor. §. in omnibus ff. Mand. Bart. l. 1. §. & parui nu. 10. ff. quod vi aut clam.* alia condictio ſiue cauſa, *l. ſi fullo ff. de cond.* ſiue cauſa *Ioſephus ſeſe de inhibitionibus & executione priuilegiata cap. 1. §. 1. num. 30. gloſſ. l. ſi prætor §. Marcellus ff. de iudicijs.* Conferuntque ea quæ Romanus, *conſ. 369.* Reſpondit ſententias & cenſuras ab ordinario prouenientes licet nullas aut iniuſtas cauſare iuſtum metum ob quem reſciſcio actus geſti conceditur, *tot. tit. ff. & C. quod metus cauſa.* Metus enim ſecundum quoſdam reddit actus ipſo iure nullos aut ſecundum alios per ſententiam vbi plenius videre eſt apud Nauar, *Conſ. 10. nu. 10. de ijs quæ vi metuſque cauſa.* 2 3 4

QVÆSTIO NONAGESIMA SEXTA.

Conſeruatores an cognoſcere poſſint de cauſis criminalibus.

SVM

SVMMARIVM.

1. Matrimonialis cauſa & criminales æquiparantur.

2. Aequiparatarum idem eſt iudicium idque etiam in pœnalibus & à iure communi exorbitantibus.

3. Prælati inferiores qui ordinariam iuriſdictionem præſcripſerunt poſſunt eam non obſtante Concilio Tridentino exercere.

4. Conc. Trid. non derogat iuriſdictionem ordinariæ.

OStendi breuiter hoc in tractatu, *queſt. 6.* conſeruatores de cauſis matrimonialibus cognoſcere non poſſe. Idque niſi conſuetudine præſcriptione aut conſeruatoriali diplomate aliud eis ſit conceſſum. An idem in cauſis criminalibus reſpondendum ſit breuiter nunc etiam quæritur.

1 Idem reſpondetur Matrimoniales enim cauſæ & criminales æquiparantur, *cap. pen. de Reſt. in integ. glo. Barth. & DD. l. 2. § quacunq. ff. de iureiur.* quando autem duo à iure æquiparantur diſpoſitum in vno habet etiam locum in alio. *glo. & DD. cap. 1. poſtquam de elect. in 6. Nauar. cap. pœnæ nu. 6. 13. 14. de pœnit. diſt. 1. ſcripſi lib. 4. de iuriſdict. ord. in exemptos queſt. 54. nu. 4.* Idque etiam in pœnalibus, *glo. d. cap. ſi poſtquam §. 1. & §. fin. de elect. in 6.* & à iure communi exorbitantibus, *glo. l. ſi quis ſeruo perſuaſerit C. de furtis & in l. quod vero contra ff. de legib. præſes Euerardi in locis legalib. loco à ſimili verſ. & generaliter.* vti vno viginti extentionibus conſtitutionis pœnalis oſtendit Nauar. *d. cap. pœnæ per tot de pœnit. diſt. 1. fol 374. tomo 1.* quæ diiudicatio vti ante dixi à diplomate conſeruatoriali conſuetudine vel præſcriptione dependet. *cap. auditis de præſcript. Abb. cap. accedentibus nu. 3. vbi Apoſt. de exceſſibus prælat.*

3 Ideoque ſi prælatus quiſpiam aut conſeruator eiuſmodi ciuilem vel etiam criminalem iuriſdictionem præſcripſiſſet aut illam diplomate Papali acquiſiuiſſet poterit eandem iuriſdictionem exercere non obſtante Concilio Tridentino, *ſeſſ. 24. cap. 20. verſ. omnes cauſæ de refort.* concedente ordinario talium cauſarum cognitionem aut iuriſdictionem. Quia canones diſponentes aut moderantes aut fouentes iuriſdictionem ordinariam intelligi debent de iuriſdictione ordinaria etiam inferiorum genus enim proprie prædicatur de qualibet eius ſpecie. *Bald l. 2. C. de iure aureorum annulorum,* & ita ad explicationem huius articuli Concilij Tridentini late oſtendit Nauar. *Conſ. 9. de Priuilegijs & Gregor Sayrus in floribus deciſionum, l. 2. tit. 2. de foro competenti deciſ. 2. & elect. lib. 1. tit. 17. de offic. delegati deciſ. 1. & 2. fol. 25. Col. 4.*

4 Concilium enim Tridentinum concedendo ſeu excitando iuriſdictionem ordinariorum non ea propter cenſetur iuriſdictioni inferiorum derogaſſe iuxta illud. Quod non mutatur quid ſtare prohibetur *l. præcipimus C. de appellat. l. ſancimus C. de teſtamentis Nauar. d. conſ. 9. Gregor. Sayrus in floribus deciſionum iã citatus.*

& ſi

& ſi aliter diceremus violaremus multorum ordinum Priuilegia iuriſdictionem criminalem in ordinis ſubditos habentes vti late oſtendit Nauarrus. *dicto conſ. 9. de priuileg. per tot. & conſ. 23. eod. tit.*

QVÆSTIO NONAGESIMA SEPTIMA.

An conſeruatores Ius habeant incarcerandi.

INcarcerandi poteſtatem nemo habet niſi is cui vltra iuriſdictionem imperium competit. *Barth. & Bald. auct. ei qui C. de bonis auct. Iudic. poſſ.* 1

Ideoque iudices delegatos vniuerſitatum Rectores miniſterium aut collegiorum præfectos incarcerandi poteſtatem non habere vti fuſe ex iure docet Proſper Farinaceus, *lib. 1. quæſt. 27. n. 6. Boer. dec. 215. nu. 24. gloſſ. & Bald. l. conſentaneum C. quomodo & quando Iudex eleganter Marſiliis in pract. §. antiquam nu. 78.* 2

Quid autem de conſeruatoribus cenſendum ſit paucis hic inquiro & repeto quod alio in loco oſtendi, *de iuriſdict. ord. in exempt. lib. 4. quæſt. 111. nu. 16.* conſeruatores recenſeri ſub cathegoria maiorum iudicum quibus imperium competit & proinde eis etiam incarcerandi facultas abnegari non poteſt. Quod reſtringo niſi conſeruatoriale diploma aliud ſuadeat vt & niſi caſus aliquis occurrat ab hac facultate exemptus, nam tunc ſi incarcerarent aut manus injicerent excommunicationis cenſuram incurrerent vti in materia regularium tradunt Doctores. *Card. Sabarella Clem. frequens in pr. nu. 1. verſ. 5. Rota de exceſſib. prælat. Paulus Fuſcus Epiſcopus Sarnenſis in viſitatione lib. 2. cap. 20. num. 20. Paulus de Leaſaris cap. ſi clericos de cent excom in 6. Hieron à Sarbo Capucinus in addit ad* Alphonſ. à Caſarubios, *de Priuileg. minorum ordinum* quo fit vt in ſimilibus caſibus ſit ſuperioribus exemptorum reſcribendum, *Paulus Fuſcus cap. 20. num. 20. iuxta etiam Bullam Clem 8. editam anno 1595. ſeptimo Kal. Martii apud dictum Alphonſum deſcriptum de qua nos quoque aliqua ſuperius ſcripſimus* §. 5. *ſcolio 59. & ſeqq. &* §. 6. *ſcholio 74. & ſeqq.* 3 4

QVÆSTIO NONAGESIMA OCTAVA.

Quid ſi non incarcerauerit ſed incarcerare conati ſint.

SVMMARIVM.

1. *Conatus an ſit punibilis.*
2. *Lex pœnalis non eſt extendenda.*
3. *Pœna impoſita incarceranti non eſt infligenda incarcerare volenti.*
4. *Quid ſi manus ſit iniecta.*
5. *Diſpoſitum in vno caſu cenſetur etiam diſpoſitum in alio caſu illi equiparato.*
6. *Conſtitutiones pœnales ex identitate rationis extenduntur.*
7. *Conſtitutiones pœnales Pontificum plerumque ſunt fauorabiles.*
8. *Incipiens delictum & non perficiens tenetur ad pœnam delicti.*
9. *Conatus qualiſcumque an ſufficiat.*
10. *Conatus in excommunicationibus incurrendis non ſufficit.*
11. *Priuilegium ſeries eſt inſpicienda.*
12. *Conſtitutio Papalis poteſt excommunicari etiam ob ſolum conatum.*

1 NVlla pœna per legem humanam pro aliquo delicto impoſita debet quiſpiam caſtigari ob ſolam voluntatem etiam actu exteriori vel aliquo conatu vel præparatione monſtratam niſi in caſibus à iure expreſſis, *cap. cum in cunctis* §. *fin. de elect. cap. perpetuo eodem tit. in 6. late Nauar. cap. ſi quis non dicam rapere de pœnit. diſt. 1. & in Manuali cap. 27. num. 51. Gregor. Sayrus in floribus deciſionum tit. de cent. excom. dec. 76.*

2 Ratio eſt quia lex pœnalis de vno caſu ad alium caſum non eſt extendenda, *cap. pœna vbi late Nauar. de pœnit. diſt. 1.* porro aliud eſt delinquere & delinquere velle vt & aliud eſt attentare vel incipere illud, ſeu ſe ad illud præparare vt proinde pœna impoſita incarcerandi non ſit imponenda volenti vel incipienti, *Nauar. d. cap. pœna nu. 12.* ideoque ſolus conatus iniectionis manuum in clericos non inducit excommunicationem quam incurrunt inijcientes manus in clericos,

4 *Nauar. cap. ſi quis pulſatus nu. 2. de pœnit. diſt. 1. fol. 366.* Quam tamen teoriam nonnulli limitant niſi conatus ille abiuiſſet in actum externum per iniectionem manuum in incarcerandum quia licet incarceratio non fuerit ſecuta tamen incarcerans ſeu incarcerari mandans periculum excommunicationis incurrit ſatis enim

5 eſt ad excommunicationem ſola manus iniectio. *cap. ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4.* Tum quod cum duo caſus reperiuntur à iure equiparati diſpoſitum in vno caſu etiam ſi ſit pœnalis extenditur ad alium, *glo. cap. ſi poſtquam verſ. prouiſio de elect. in 6. in Clem. 1. verb. Sacerdotum de offic. Vicarij Nauar. cap. pœna nu. 14. de pœnit. diſt. 1.*

6 conſtitutioneſque pœnales ex identitate rationis trahuntur de perſona ad perſonam, *late Rom. conſ. 429.* & de vno caſu ad ſimilem caſum prohibitum, *Rom. ibid. per l. libertum* §. *Senatus ff. de Rem. nupt. l. Senatus ff. de eod. l. filium habeo ff. ad Marced.* Tum quia conſtitutiones Pontificum pœnales plerumque contineant fauo-

7 rem Eccleſiarum & ideo extendendæ ad ſolas manuum iniectiones, *cap. ſciant*

cuncti

cuncti de elect. in 6. Nauar. d cap. pœna nu. 9. Gregor. Sayrus de theſauro Theol. Moralis lib. 3. cap. 26. d. cap. ſi quis ſuadente.

Tum quod is qui inchoauit delictum ſed non perfecit tenetur ad pœnam delicti *Cardinalis Clem. ne in agro* §. *quia vero nu. 16. de exceſſib. Pralat.* 8

Sed incontrarium ſtant multæ rationes quas adfert Felinus *in tractatu. quando conatus puniatur inſerto ſub finem decretalium fol. 115.* inter quas eſt ſicuti ſtatuta punientia delicta intelliguntur de conſummatis *Barth. l. 1 ff ad l. Corneliam de Sicarijs.* ita & conſtitutiones Pontificum imponentes pœnam ipſo iure quia ad eam 9
incurrendam qualiſcumque conatus non ſufficit, *cap cum in cunctis* §. *pen. de elect.* 10
Fel. d. loco nu. 5. & quidem ſignanter in excommunicationibus incurrendis in quibus non ſufficit conatus niſi concurrat ipſum factum. *Card. cap. præterea requiſiti de appel. Nauar vbi ſupra & in tract. de datis & promiſſis pro iuſtitia vel. gratia not. 8.* Itaque ad Bullas & Pontificum conſtitutiones priuilegiaque exemptionum 11
ſemper eſt collineandum, *cap. porro de priuileg.* dudum enim non eſt quin conſti- 12
tutiones ipſum conatum excommunicationum cenſuris & alijs pœnis à legislatore comminatis coercere poſſint. *Nauar. de datis & promiſſis pro iuſtitia not. 8. in fine.*

QVÆSTIO NONAGESIMA NONA.

Confeſſores monialium exemptarum an ijſdem exemptionibus & conſeruatorijs gaudeant.

SVMMARIVM.

1. *Confeſſores monialium exemptarum ſunt exempti.*
2. *Monaſteria monialium exemptarum reguntur ab Epiſcopo vti S. ſedis delegato ſpecialiter ſed non temporaliter.*
3. *Myſtagogi ſeu patres monialium eodem quo moniales priuilegio gaudent.*

SAcra congregatio reſpondit gaudere ordinarioſque nullam autoritatem aut iuriſdictionem in eiuſmodi confeſſarios ſeu myſtagogos ſibi poſſe vendicare idque ex mente Concilij Tridentini vti refert Ioannes Gallemart. *in declarationibus ad Conc. Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 19. vel alijs regularibus reguntur de regularibus.* quo loci etiam ex mente Sacræ congregationis refert monaſteria 1
monialium S. ſedi ſubiecta regi quidem ab Epiſcopo vti ſanctæ ſedis delegato 2
poſſe ſpirituali gubernio ſed non temporali, Porro myſtagogos iſtos eodem quo 3

 cœno-

cœnobium priuilegio gaudere probari & confirmari poſſet ex ijs quæ de familiaribus exemptorum alio in loco attulimus ad quem locum ſi vſus ſit Lector recurrere poterit. *lib. 1. de iuriſdict. ord. in exempt. quæſt. 30.* quadrantque ea quæ hactenus oſtendimus de Eccleſijs aut perſonis alicui ordini exempto pleno iure ſubiectis quæ hic non repeto.

QVÆSTIO CENTESIMA.

Exempti an poſt cautionem iudicio ſiſti iudicatum ſolui coram ordinario præſtitam recurrere poſſint ad conſeruatorem.

SVMMARIVM.

1. *Exempti prorogare non poſſunt.*
2. *Cautiones tacitam habent conditionem in quantum de iure teneatur.*
3. *Cautiones iudicio ſiſti non inducunt iudicij prorogationem.*
4. *Cautiones iſtæ non tollunt exceptiones ex defectu iuriſdictionis orientes.*
5. *Cautiones iſtæ non poſſunt indemnitati eius cui præſtita ſunt.*
6. *Cautio clerici coram iudice laico nullius eſt roboris.*

Hodie mihi proponitur quæſtio exemptum quemdam præſtitiſſe coram ordinario coram quo conueniebatur cautiones iudicio ſiſti & iudicatum ſolui. Quæriturque an non obſtante prorogatione iudicij imo ſententia lata in præiudicium exempti poſſit ad ſuum conſeruatorem recurrere.

Quæſtionis huius duplex eſt membrum prius in prorogatione iudicij poſterius ſententia lata ſubſiſtit in vtraque tamen reſpondi non obſtantibus hiſce cautionibus recurri poſſe ad conſeruatorem.

Nam quo ad prorogationem præterquam quod exempti immediate S. ſedi
1 ſubiecti prorogare alterius iuriſdictionem nullatenus poſſunt vti alio in loco oſtendi, *de iuriſdict. ord. in exempt. lib. 2. quæſt. 7.* certum eſt eiuſmodi cautiones tacitam amplicare & de ventre ſuo complecti conditionem in quantum de iure
2 coram tali iudice ſuſcipere teneantur, *l. non videtur ff. de iudict. Barth. l. quidam conſulebat ff. de re Iud. Anth. offeratur C. de litis conteſt. caſtr. l. vir bonus nu. 1 ff iudicatum ſolui Vincentius Carocius de remedijs aduerſus ſententias & præiudiciales executiones exemptione 22. quæſt. 24 fol. 21. Col 4. Barth. d. l. vir bonus nu. 4.* Cum itaque exempti immediate S. ſedi ſubiecti non modo non teneantur ſuſcipere iudicium coram ordinario ſed ne quidem volentes prudenteſque non poſſint, *cap. cum*

cum tempore vbi Abb. & DD. de arbitris, conſequens & eiuſmodi cautiones iudicij prorogationem inducere non poſſe, *late Peckius de iure ſiſtendi cap. 15. per tot.* 3

Id ipſum etiam poſt ſententiam latam dicendum eſt eiuſmodi enim cautiones non tollunt exceptiones quæ ex defectu iuriſdictionis oriuntur. *Caſtr. d. l. vir bonus nu. 1. Bald. l. 2. nu. 4. C. de bonis autor. Iud. Poſſid. Papienſis in ſua praxi in forma declinatoria in glo. nec fuiſſe iudicem nu. 1. Aret. conſ. 84. Butr. cap. 1. de re iudic. Alex. l. 1 nu. 6. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit.* 4

Sed an pro indemnitate collitigantis ſubſiſtat cautio? Reſpondetur non ſubſiſtere, *l. cum principalis ff. de Reg. iuris l ſi alius ff. qua res pig. non l. mulierem ad Velleianum Mindanus de continentia cauſa l. 3. cap. 22. nu. 9.* iudicio enim exiſtente nullo cautio obligatoria quæ ei adijcitur ſubſiſtere non poteſt. *arg. l. redemptores cum l. ſeqq ff. de rei vendic. l. 2. § ſi quis ff. qui ſatiſd. cogantur Abb. c. 1. in add. ad n. 3. de fideiuſſoribus Barth. l. cum lex ff. de fideiuſſoribus*, ita & ab eadem analogia cautionem clerici coram iudice laico præſtitam nullam obligationem iuriſque effectum producere traditum eſt. *Iacob. Anton. Martha de iuriſdict. inter Eccleſiaſt. & ſecularem exercenda par. 4. cent. 3. caſu 160. Hier. Grat. conſ. 15. n. 30. par. 1. arg. ſed ſi §. nō ſolum ff. ad. Macedan. l. fideiuſſor. obligari §. fideiuſſor. ff. de fideiuſſoribus.* proinde ſi exemptus ab eiuſmodi iudicium ſuſceptum ob cautiones coram tali iudicio incompetentem præſtitus moleſtatus licebit ei velut aſilum ſacramque anchoram opem conſeruatoris implorare. 5 6 7

QVÆSTIO CENTESIMA PRIMA.

Quid ſi exempti adiungant ſe alteri non exempto cui iudicium coram ordinario motum eſt cautioneſque iudicio ſiſti & iudicatum ſolui præſtent.

SVMMARIVM.

1. *Duplex eſt interuentionis ſpecies.*
2. *Exemptus fideiuſſor iudici ſiſti eſſe non poteſt.*

ET hæc quæſtio à præcedente dependens quæ hodie mihi proponitur inſpectionem habet non contemnendam.

Duplex quippe eſt adiunctionis ſeu interuentionis ſpecies aut enim exemptus ſe liti quæ alteri coram ordinaria mota eſt adiungit quia eius non principaliter intereſt ſed ſecundario ſe adiungit quia eius principaliter intereſt alterius

Digitized by Google

rius vero qui conuenitur ſecundaria, inter vtramque adiunctionis ſeu interuentionis ſpeciem hoc intereſt quod priori ſpecie primo & principaliter conuentus non deſinit eſſe pars iudicij poſteriori vero deſinit vti plenæ alio in loco tractaui, *lib. 2. de iuriſdict. ord in exempt. quæſt. 36. & 37.* Itaque ſi in prima adiunctiones ſpecie exemptus ſatiſdet iudicio ſiſti aut iudicatum ſolui inanis erit eiuſmodi datio quia coram iudice incompetente ſeu non prorogabili præſtita nullius eſt momenti,

2 exemptus enim fideiuſſor iudicio ſiſti eſſe non poteſt. *v. lib. 1. quæſt. 47. nu. 1. de iuriſdict. ord. in exempt.* vti præcedente quæſtione oſtendi, ſi autem in poſteriore interuenientionis ſpecie qua exemptus cauſam ad ſuum iudicem contrahit eiuſmodi cautiones præſtet validę erunt quia coram iudice competente præſtitæ obligant & iuris efficaces effectus ſortiuntur *tot. tit. ff. iudicatum ſolui.*

QVÆSTIO CENTESIMA SECVNDA.

Regulares exempti qui in partibus iudices aut conſeruatores non habent coram quibus agere vel conueniri poſſint.

SVMMARIVM.

1. Exempti alij ſunt clerici ſæculares alij regulares.
2. Regulares de criminibus exceptis conueniuntur coram ordinario.
3. Regulares conueniuntur coram ordinario ſi illius infringant iuriſdictionem vel impingant in caſus hic relatos.
4. Quid ſi intra vel extra clauſtra delinquant.
5. Regularium clauſtralia delicta non ſpectant ad ordinarium.
6. Quid ſi ſunt ſcandaloſa.
7. Regularium delicta extra clauſtrum commiſſa an ſubijciantur cognitioni ordinarij & nu. 9.
8. Regulares faciendo contra eorum priuilegia non præiudicant ſuperiori.
10. Militis S. Ioannis Hieroſolimitani etiamſi delinquant extra clauſtra puniri ab ordinario non poſſunt.
11. Regulares an in cauſis viſitationum ſubſint ordinario.
12. Regulares an ſubſint ordinario per modum iuriſdictionis contentioſæ tam agendo quam defendendo.

QVæſtio hæc paulo altius repetenda eſt & diſtinctionibus nonnullis explicanda. Exempti enim alij ſunt regulares alij clerici ſæculares. Quo ad

1 exemptos regulares aut quæſtio eſt de cauſis criminalibus aut de ciuilibus ſi de criminalibus quæſtio ſit videndum eſt an de crimini-

2 bus agatur exceptis quale eſt hæreſeos aut alijs ſimilibus notatis per Gloſ-

ſam

Digitized by Google

ſam *in cap. volentes verb. inſtantia de priuileg. in 6. & per glo. in extrauag. inter cunctas §. caueant in verb. ſuperiore de priuileg. & late à me lib. 2. de iuriſdict. ord in exempt. quæſt. 45. & per totum diſcurſum iſtius operis*, & tunc coram ordinario poterunt conueniri ſaluis tamen ſemper priuilegiis quæ illibata ſunt quamdiu de valida eorum reuocatione non apparet. Idem dicendum eſt ſi exempti impugnant ſeu delinquant in Epiſcoporum iuriſdictionem circa ea quæ Epiſcopis ſunt conceſſa & ab eis prohibita veluti ſi regulares accedant ad monaſteria Epiſcopis ſubiecta ſine ipſorum expreſſa licentia ex Bulla felicis recordationis Pij Papæ V. incip. circa apoſtoralis 4 Kalendas Iunij anno eius primo edita vel audiant confeſſiones ſine facultate eis facta, *Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 15. de Reg.* vel quid committant circa monialium clauſuram ipſis Epiſcopis inuitis, *arg. cap. ſane vbi glo. verb. obedientiam de exceſſib. Prælatorum & illam Bullam Pij V.* vel vocati ad publicas proceſſiones venire recuſant, *Conc. Trid. cap. 13. de regul.* qua de re & ego d. *quæſt. 45.* vel quia concedunt monialibus licentiam exeundi à ſuis monaſterijs, *Conc. Trid. ſeſſ. 25. de regul. & Bulla d. Pij V.* Vel prædicant ſcandala & errores in Eccleſijs etiam ſuorum ordinum, *ſeſſ. 25. cap. 2.* vel interdicta & feſta per Epiſcopum priuilegiata in eorum Diœceſibus non obſeruant, *ſeſſ. 25. cap. 12. de regul.* vel ſine eorum licentia verbum Dei publice prædicant, *ſeſſ. 25. cap. 12. ſeſſ. 24. cap. 4.* vel in inſtituenda lectione in ipſorum monaſterijs negligenter procedunt, *ſeſſ. 25. cap. 1.* vel ſi dimiſſorias concedant aut ordines conferant ſubditis ſæcularibus, *ſeſſ. 7. cap. 10. ſeſſ. 23. cap. 10.* Vel ſi publice legant non facta prius profeſſione fidei coram Epiſcopo loci, *iuxta bullam felicis recordationis Pij V. edita anno 1564.* vel ſi in ipſorum Eccleſijs curatis non reſideant, *ſeſſ. 6. cap. 2. ſeſſ. 25. cap. 11.* vel ſi extendant metas ſuorum priuilegiorum, *glo. cap. patentibus in verb potius de priuileg.* in his enim & ſimilibus caſibus quos ego alio in loco adduxi, *d. tract. d. iuriſdict. ord. in exempt lib. 2. quæſt. 45.* Epiſcopus iuriſdictionem habet in exemptos niſi priuilegio exemptionis ſpecifice iſtis & ſimilibus caſibus derogaretur quod procedit tam ſi delinquant intra clauſtra quem ſi extra, quia in prædictis Epiſcopus habet de iure fundatam intentionem ſupra omnes, *Rota par. 1. diuerſ. dec. 78.* At vero ſi delinquant in alijs caſibus iterum eſt diſtinguendum. An intra vel extra clauſtra delinquant. 4

Si intra clauſtra delinquant de clauſtralibus delictis nihil pertinet ad Epiſcopos ſed remanent ſub iuriſdictione & correctione ſuorum ſuperiorum, *tot tit. de regular.* ſi vero manendo intra clauſtra delinquant extra clauſtra ſi talia delicta non ſunt ſcandaloſa & notoria pariter Epiſcopus non poteſt in eos animaduertere, *Conc. Trid. ſeſſ. 25 cap. 14. de regul. Ferretus conſ. 69. nu. 5. Nauar. in cap. non dicatis 12. quæſt. 1. cap. ſane de exceſſ prælat.* Sed ſi delicta ſunt ſcandaloſa aut notoria extra clauſtra commiſſa tunc poteſt Epiſcopus in eos animaduertere, *Conc. Trid d. cap.* 5

14 ſeſſ.

Digitized by Google

14. ſeſſ. 25. de regul. de inſtantia autem quam Epiſcopus obſeruare debet hoc in
caſu videatur fuſe Paulus Fuſcus Epiſcopus Sarnenſis, *tract. de viſitatione lib. 11. &*
Bulla Boromai Clem. 8. quam ego ſupra inſerui §. 4. ſcolia. 54.

7 Secundo autem caſu quando regulares manent extra clauſtra & tunc aut de-
linquunt extra ea & ratione loci exempti cognitio ſpectat ad ſuperiorem regula-
rium, *arg. d. cap. volentes de priuileg. in 6.* aut delinquunt extra ea & iterum ſubdiſ-
tinguendum eſt an maneant extra de ſuperiorum licentia in aliquo membro aut
domo appendice monaſterij pro religionis ſeruitio nec non ſub regulari obſer-
uantia & pariter iuriſdictio pertinebit ad ſuperiorem regularium, *cap. 14. ſeſſ. 25.*
de Regul. in Conc. Trid. Epiſcopique officio nihil aliud incumbet quam vt ſupe-
riori regularium ſcribat inſtetque pro punitione, *cap. qui vere 16. quæſt. 1. Fel. cap.*
licet ratione nu. 12. de for. compet. cap. 1. §. in eos autem verb. reſideant. de Priuileg. in 6.
quia cum ſuperior poſſit regulari dare licentiam, *Conc. Trid. cap. ſeſſ. 25. de Reg.* di-
ctaque loca ſunt membra & dependentia à ſuis monaſterijs cenſeri debent eo-
dem iure & gaudere priuilegijs ſuorum monaſteriorum, *cap. recolentes §. cæterum*
de ſtatu monach. glo. cap. eam te verb. dependeat de ætate & qualitate ord. & ita hoc in
caſu cenſuit ſacra congregatio inter reſolutiones Portugalenſes cuiuſmodi ex-
8 emptioni partes non poſſunt ſine Papæ licentia renuntiare, *Caſtrenſis conſ. 432.*
nu. 3. lib. 1. cap. cum tempore vbi Abbas & DD. de arbitris, & ſi renuntiarent poſſet
eorum ſuperior reuocare omnem eorum confeſſionem & renuntiationem ſicut
pater in cauſa filij & Dominus in cauſa ſerui, *Caſtr. conſ. 452. nu. 5. Marcheſanus*
tract. de differentiis ſententiarum cap. 23. nu. 42. & ego latius de iuriſdict. ord. in ex-
empt. lib. 2. cap. 7. nu. 2. & ſeqq. cap. 31. nu. 7. cap. 4. nu. 8. aut vero regulares ſine ſupe-
9 riorum licentia manent extra clauſtra delinquuntque & tunc Epiſcopus contra
eos procedet, *d. cap. volentes Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 4. de Reg. & ſeſſ. 6. cap. 3. Bulla*
Sixti V. 6. Kal. Decemb. 1587. incip cum de omnibus § ſed & quia Rota diuerſ. part. 1.
10 *dec. 702. nu. 5. vide ſupra § 4. ſcolio 54.* quod tamen limita non procedere in militi-
tibus S. Ioannis Hieroſolimitani qui licet ſint regulares & maneant ac delinquant
extra clauſtra tamen ſubſunt eorum magno magiſtro quemadmodum per Bul-
lam Pij Papæ ſacra congregatio cenſuit, *ad cap. 3. ſeſſ. 6. Conc. Trid.* Nunc breuiter
11 ad cauſas regularium ciuiles deſcendo in ijſque ſic diſtinguo. Aut proceditur per
viam viſitationis aut ordinariæ ſeu contentioſæ iuriſdictionis.

Primo caſu ſi regularia loca curam non habent animarum aut ſunt capita ordi-
nis vel alia monaſteria capitibus immediate ſubiecta & non ſubſunt Epiſcoporũ
viſitationi, *cap. 11. ſeſſ. 25. de Reg.* aut non ſunt capita ordinum nec eis immediate
ſubiecta & in eis ſimul cum cura viget regularis obſeruantia & tunc aut cura im-
minet ipſis domibus & monaſterijs principalibus aut membris eis annexis & ab
eis dependentibus primo caſu procedit, *cap. 11. ſeſſ. 25. de reg.* vt poſſit ab Epiſcopo
viſitari

Digitized by Google

viſitari in eis tantum quæ ad animarum curam pertinent tam quo ad locum curæ deputatum etiamſi ſint de militia S. Ioannis Hieroſolimitani.

Secundo vero caſu vbi cura incumbit annexis vel dependentibus & tunc non ſolum viſitatio ſed deputatio Vicarij cum congrua portione ad Epiſcopum ſpectabit, *cap. 7. ſeſſ. 7. Conc. Trid d. cap. volentes* §. *in eos.*

Si vero in his annexis viget ſola cura ſed non obſeruantia regularis & iſto caſu ſiue commendata ſint ſiue non ſubduntur Epiſcoporum viſitationi & correctioni, *per cap. 8. ſeſſ. 21.* ſi vero regularia loca curam non habent animarum & tunc aut in eis non viget regularis obſeruantia aut viget.

Primo caſu ſubijciuntur Epiſcoporum viſitationi, *d. ſeſſ. 21. cap. 8 in princ.*

Secundo caſu vbi viget regularis obſeruantia aut agitur de viſitatione principalium monaſteriorum & in his nihil ad Epiſcopum ſpectat, *d. cap. 8. ſeſſ. 7.* eodemque iure cenſentur membra & alia loca principalibus annexa ſeu ab eis dependentia vti ante dictum eſt, *d. cap. recolentes.* ſoluo quod ſi eorum ſuperiores ſunt negligentes in ſubditorum correctione Epiſcopus poſt ſex menſes poteſt eorum negligentiam ſupplere, *d. cap. 8 ſeſſ. 21. & Bulla Clem. 8. ſupra citata.*

Aut agitur contra regulares pro modum ordinariæ ſeu contentioſæ iuriſdi- 15
ctionis ſeu cognitionis cauſarum ciuilium & tunc ibi regulares degunt intra monaſteria etiamſi certum iudicem deputatum habeant in partibus quo ad cauſas mercedis & miſerabilium perſonarum non poteſt regularibus exemptio, *Conc. Trid. ſeſſ. 7. cap. 14. de refor. vide ſupra* §. *2. ſcolio 27. vbi latius.* aut ſunt aliæ cauſæ & ipſi regulares ſunt actores aut rei ſi rei cognitio cauſarum pertinebit ad eorum iudicem deputatum quem conſeruatorem vocant, *Conc. Trid. cap. 5. ſeſſ. 14,* pro vt regularibus concedi ſolent *iuxta cap. 5.*

Si vero ſint actores & tunc ſequi debent forũ rei niſi aliud in litteris diſponatur vti diſponitur in exemptione cleri ſecundarij diœceſis Leodien. qui neq; actiue neque paſſiue prorogare poteſt quemadmodum oſtendi in tractatu de iuriſdiction. ord. in exempt. aut regulares non habent certum iudicem in partibus deputatum & tunc conueniri poterunt coram ordinario ad ſoluendum debita etiam vti ſedis Apoſtolicæ delegato *Conc. Trid ſeſſ. 7.*

Licet enim textus Conc. Trid. loquatur de regularibus extra monaſteria degentibus tamen procedit etiam contra degentes in clauſtris prout ratio ſuadet ob quam datur etiam in exorbitantibus à iure extentio late *Nauar. cap. in cap. pœna de pœnit. diſt. 1.* Longè magis in fauorem ordinarij cui iuriſdictio competit per totam ſuam diœceſim, *cap. omnes Baſilicæ 16. quaſt. 7. Lapus alleg. 68. in fin. cap. cum Epiſcopus de offic. ord. in 6.* cum enim ordinarij iuriſdictio ſit fauorabilis. *lib. 1. de iuriſdict in exemptos quaſt. 4.* fundatamque habeat intentionem ſuam per totam ſuam diœceſim quicquid expreſſe non excipitur cenſetur ei conceſſum. *d.*

 cap.

cap.cum Epiſcopus cap.generi vbi Diuus de reg.iur.in 6.l.regula vbi Decius ff.eod. tit. abſurdumq; eſſet regulares eſſe iudices & partes propria in cauſa.*gloſſ.d.cap.volentes §.in eos autem verb.quantum ad iſta de priuileg.in 6.* Signanter vero cum acceſſus ad Papam eſt difficilis vti eodem in tractatu oſtendi.*lib.4.quaeſt.50 & quaeſt.51.Nauar.cap.contingat Remed.4.numer.3.verſ.& non facilis eſt ad Papam recurſus de Reſcriptis.*

QVÆSTIO CENTESIMA TERTIA.

Clerici ſæculares exempti qui in partibus iudices aut conſeruatores non habent coram quibus experiri aut conueniri poſſint.

SVMMARIVM.

1. *Cleri alij ſunt proprij, alij ſuffraganeorum.*
2. *Archiepiſcopus quid poſſit in clericos ſuffraganeorum.*
3. *Epiſcopus quid in clericos ſuæ diœceſis etiam exemptos poſſit tam in criminalibus quam ciuilibus caſibus & numero 5.*
4. *Hoſpitalia ſub Regum protectione conſtituta an ſubſint Epiſcopo.*
5. *Conſeruator eſt iudex exemptorum in cauſis ciuilibus.*
6. *Exempti non habentes certum iudicem ſubijciuntur ordinario.*
7. *Concilium Tridentinum ſi non ſit receptum quid iuris.*
8. *Periculum ſi ſit in mora ceſſant exemptiones.*
9. *Diſpoſitio recipit interpretationem à veriſimile mente diſponentis.*
10. *Diſpoſitio reſtringi debet ne quis indebite damnum patiatur.*
11. *Exemptio quæ ſit alteri damnoſa ceſſat.*
12. *Exempti in prima inſtantia Romam euocari non poſſunt.*
13. *Priuilegia ſunt reciproca.*
14. *Exempti poſſunt à ſuis creditoribus coram conſeruatoribus exemptorum conuenire.*

1 CLericorum hic facio duplicem ſpeciem alij enim ſunt clerici proprij, alij ſuffraganeorum. Proprios clericos voco eos qui de iure communi immediate alicui Epiſcopo aut Archiepiſcopo primati Patriarchæ ſubijciuntur de eiuſmodi enim proprijs facit quilibet etiam Archiepiſcopus prauas aut Patriarcha prout quilibet Epiſcopus in ſua diœceſi. Clerici vero ſuffraganeorum dicuntur qui ſunt in diœceſi immediata alicuius Epiſcopi ita dicti reſpectu Archie-

Digitized by Google

rchiepiſcoporum Primatum Patriarcharum quibus iure communi certis quibuſdam ex cauſis ſubiiciuntur. Quod itaque attinet ad Clericos ſuffraganeorum ſi Archiepiſcopus velit in diœceſi ſuffraganeorum exercere quædam honoris cauſa velut celebrare prædicare crucem deferre publice benedicere poterit. *Clem. Archiepiſcopo de priuilegijs vbi DD.* Hæc enim & ſimilia quæ magis honorem quam iuriſdictionem deſignant ei permiſſa ſunt. *Vitalinus de praeminentia Archiepiſcoporum num.20 24.55.* veluti honorificam cathedram erigere per prouinciam. *gloſſ. cap luminoſo 18. quaſt.2. late Quaranta de autoritate Archiepiſcoporum n. 10. verſ. non ſunt num.12. & ſeqq.* In actu voluntario ſuis miniſtris vti iuxta tenorē priuilegii. *arg. cap. porro de priuileg.* non poterit tamen oblationes recipere quæ in ſua celebratione offeruntur quia eæ ad loci illius rectorem pertinent. *Card. d. Clem. Archiepiſcop. in pr. num.11.* Quod ſi ex decreto Conc. Trid. *ſeſſ.24. cap.3.* viſitato Prouinciæ ad Archiepiſcopum pertineat eo caſu poſſet ſubditos abſoluere. *cap. fin. de cenſibus in 6.* & alia facere quæ ad viſitationem ſpectant. *d. cap 3. ceſſ.24.* Si vero Archiepiſcopus procedere vellet per modum iuriſdictionis metropoliticæ contra exemptos inuitos tunc nec ordines conferre nec chriſmare nec degradare nec proceſſiones indicere nec cathedram erigere nec confeſſiones audire, nec Eccleſias, nec virgines conſecrare, nec ſubditos eorum abſoluere, nec indulgentias concedere poterit *d. Clem. Archiepiſcopo vbi etiam gloſſ. & glo. in cap. ſi Papa de priuileg. in 6. veluti vbi ſupra numer.2. Nauar. conſ.12. de clerico excom. miniſtr.*

Epiſcopus autem in propria diœceſi volens vti de iuriſdictione in exemptos videat an in criminalibus vel ciuilibus. Si in criminalibus aut Eccleſia eius cathedralis non eſt exempta & tunc procedet iuxta diſpoſitionem canonicam, *in cap. 4. ſeſſ.6. Concil. Trid.* aut eſt exempta & procedat iuxta Concil. Trid. *cap.6. ſeſſ.25. de Reform. Rota diuerſorum part.1. dec.743. & part.2. dec.306. & 308.* Si vero quæſtio ſit de Eccleſiis aliis inferioribus à cathedrali aut verſamur in exemptione perſonali vt ſunt palatini vel regi capellani & tunc aut actu non ſeruiunt aut ſeruiūt. Si actu non ſeruiunt non prodeſt eis talis exemptio quin teneantur ad reſidentiam in propriis beneficiis quæ reſidentiam requirunt. *Concil. Trid ſeſſ. 24. ca.11.* & in criminalibus cognoſcantur ab ordinario *Conc. Trid ſeſſ.14. cap.14.* aut actu ſeruiunt & tunc aut prætendunt exemptionem & reſidentia beneficiorum & & non poſſunt etiam vigore Eugenianæ conſtitutionis, *cap.1. in fin. ſeſſ.23.* aut ſine hac obligatione & poſſunt, *d. cap.11. ſeſſ.24.* & in criminalibus cognoſcantur à ſuo iudice & examinentur ab ordinario. Si vero agimus de iuriſdictione Epiſcopi in ſubditos ſuos ciuiles & tunc aut procedetur cum eis per viam viſitationis aut alia via.

Primo caſu ſi ea Eccleſia eſt ſubiecta Epiſcopo ſiue ſit commendata ſiue non

vel quomodocumque exempta etiamſi eſſet hoſpitale aut alius locus pius poterit eo viſitare qua de re vide quæ ſcripſi alio in loco *de iuriſdict ord. in exempt.li.1. quæſt.31.lib.4.quæſt.57.per cap.8.& 18.ſeſſ.7.cap.8 ſeſſ.27.cap.8.ſeſſ.22.cap 8.ſeſſ.25.*

4 Niſi hoſpitalia & pia loca eſſent ſub regum immediata protectione *d. cap.8 ſeſſ. 22* Si vero Eccleſia vel Prælatus non ſolum eſſent exempti ſed nullius dœceſis & agitur de vocando eum ad Synodum,& tunc aut eſt Prælatus inferior Epiſcopo & non cogitur venire ad Synodum.*Nauar.conſ.11.de offic.ord.* aut eſt Epiſcopus & tenetur aliquem vicinum metropolitanum eligere ſemel cuius ſynodo prouinciali intereſſe debet & quæ ſibi ordinata fuerint obſeruare ſaluis tamen eius priuilegiis & exemptione in aliquis,*Conc Trid.ſeſſ.24.cap.2.de Reform.*qua de re vide plenius quæ ſuperius notaui,§. *8.Scholio 205.* Si vero agatur cum Prælato vel Eccleſia nullius diœceſis & in tali caſu viſitatio ſpectabit ad eundem Epiſcopum cuius Cathedralis Eccleſia non autem ipſa diœceſis eſt proximior ſi id conſtet & poſſit] alioquin ab eo Prælato etiam Sedis Apoſtolicæ delegato qui ſemel in Conſilio prouinciali electus fuerit.*Conc Trid ſeſſ.24 cap 9 & 10. de Refor.* Sed non propterea Prælatus ille nullius diœceſis vel Eccleſia interim priuabitur aut ſuſpendetur aut aliquo modo impedietur ab exercitio ſuæ iuriſdictionis conſuetæ in ſuos ſubditos ex congregationis ſententia. Quod enim non mutatur ſtare non prohibetur.*l præcipimus C.de appell.* Cum vero agitur de cognitione cauſa-

5 rum ciuilium via ordinaria & tunc aut iſti ſæculares Clerici Capitula certum iudicem in partibus deputatum habent quem conſeruatorem dicunt & cum eis procedetur ſicuti dictum eſt de regularibus ex vi textus *Concil.Trid.ſeſſ.7.cap.4.* quod limitatur non procedere in vniuerſitatibus & generalibus Collegiis Doctorum & Scholarium necnon in hoſpitalibus actu hoſpitalitatem ſeruantibus. Nam his ſaluæ ſunt exemptiones. *Concil.Trid.ſeſſ.14.cap.5.de Refor.*in reliquis obſeruanda erit forma ſupra dicta quo ad regulares, *d.cap.5.* & iuxta formam litterarum conſeruatorialium. At vbi iſti exempti certum iudicem deputatum non habent tunc quo ad omnes cauſas in prima inſtantia ſubduntur loci ordinarijs.

6 *Conc.Trid.ſeſſ.24.ca 20.*qua de re videto quæ notaui ſuperius, §.*13 Scholio 184.*& pro cauſis matrimonialibus & criminalibus quæ alias erat ſub cognitione Decani Archidiaconi vel aliorum inferiorum,*d.cap.20.§.ad hæc.* niſi huiuſmodi inferiores iuriſdictionem ordinariam exerceant in ſpiritualibus & temporalib. in parochijs & in parochianos priuatiue ab immemorali tempore ad Epiſcopos ſpectabit,*iuxta DD.Clem.diœceſanus de vita & honeſt.cler.* vel niſi eſſet de cauſis quæ apud Sedē Apoſtolicā ſunt tractandæ vel quas Sūmus Rom.Pontifex per ſpeciale reſcriptū manu ſanctitatis ſuæ ſignandū cōmiſerit vel auocauerit. *Conc.Trid c.20.*

7 Quid autē hic & præcedente quæſtione ac etiā in 27. huius materiæ ſcripſi cauſas exemptorū carentiū in partibus ſpecialibus cōſeruatoriis ſeu iudicib. ſubiici quo

ad

ad eorum cauſas ciuiles ordinarijs id vſu venire poteſt ijs in locis quibus Conc. Trid. eſt receptum qua de re fuſ. ſcripſi alio in loco, *lib. 1. quæſt. 50. de iuriſdict. ord. in exempt.* vt & ſicuti Conc. Trid. receptum non eſt cum periculum eſt in mora 8
vel ad Papam acceſſus eſt difficilis multiſque alijs ſimilis cathegoriæ caſibus quibus tam exemptorum quam etiam eorum quibus cum exemptis negotium eſt intereſt cauſas in partibus vel coram iudicibus exemptorum ſi qui ſint ſpecialiter deputati agitari coram ordinario *Fel. cap. nonnulli in pr. verſ. quod ſi acceſſus de Reſcript. per Barth. l. mediterranea C. de annonis lib. 10.* qua de re ego etiam quæ hactenus ſcripſi non ſtatui hic repetere, *lib. 2. quæſt. 45. & lib. 4. quæſt. 50. & 57.*

Fundaturque hæc concluſio optima iuris ratione ſicuti enim omnis diſpoſi- 9
tio ſiue legatis ſiue teſtamentaria ſiue ſtatutoria aut priuilegiaria interpretanda ſemper eſt prout veriſimile eſt diſponentem aut eximentem reſponſurum ſi interrogatus fuiſſet, *Rota nouiſſima dec. 333. nu. 12. par. 1. Gabrielius com. concl. lib. 6. de Reg. iuris concl. 10.* ita & Pontifex exemptionum concedens ſi interrogatus. Num exemptos ſubieciſſet ſimilibus in caſibus exceptis ſub ordinariorum iuriſdictione reſpondiſſet confirmatur quia diſpoſitiones legum & hominum æquiparantur, *l. ſi teſtamento l. fin. ff. de vulg. & pup. l. non impoſſibile ff. de pactis Matthæus Gribalibus tract. de ratione ſtudendi in iure lib. 1. cap. 18.*

Cum autem omnis diſpoſitio tam legis quam hominis reſtringenda ſit ne 10
quis indebite damnum patiatur, *l. 1. C. de noxal. act. 1. l. quoties C. de præcil. nuper offer. Rebuff. ad conſt. Reg. tit. de reſcriptis nu. 165. Fel. cap. 2. de reſcriptis*, fit vt reſtringendæ ſint hæ exemptiones in caſu quo exempti non habeant certos ſpeciales iudices in partibus debutatos vt certis in caſibus coram ordinario poſſint conueniri, *vide ſupra §. 2. ſcholio 27.*

Denique quando exemptio fit damnoſa & alteri præiudicialis amitti ſolet *cap.* 11
ſuggeſtum de decimis cap. ſi quid per de verb. ſig. Abbas cum ſua Apoſt. d. cap ſuggeſtum & in cap. per nouale de verb. ſig. DD. l. ex facto ff. de vulg. & pup. & ſcripſi lib. 3. quæſt. 29. de iuriſdict. ord. in exempt. fieret autem exemptio damnoſa & ipſis exemptis & ijs quibus cum exemptis in prima inſtantia experiendum eſt ſi ſtatim in Romana curia magno ſumptu experiri deberent aut etiam cogerentur ſæpe ob leue & exiguum debitũ impetrare reſcripta ad lites maiore ſumptu ſæpe quam res ipſa ſit de qua eſſe poteſt quæſtio. *Fel. cap. nonnulli in princ. verſ. niſi partes grauarentur de reſcriptis.* vti alio in loco oſtendi, *lib. 4. quæſt. 87.* hincque factum eſt vt ſpeciali 12
priuilegio tam in Hiſpanijs Francia quam belgio exempti in prima inſtantia Romam euocari non poſſint ſed coram proprijs in patria iudicibus quales ſolent eſſe eorundem conſeruatores debeant conueniri, *vide ſupra §. 13. ſcholio 184.* Proinde cum priuilegia ſoleant eſſe reciproca deturque in eis retortio, *l. 3. vbi DD. ff. quod* 12
quiſque iuris & DD. ſupra citati, conſequens eſt vt quemadmodum exempti ſuos debito-

debitores coram ſuis conſeruatoribus conueniri poſſint ita & ipſos poſſe à ſuis
14 creditoribus coram eiſdem conſeruatoribus conueniri, *d.l.3.vbi glo.& DD.* Et quidem ita concludit Petrus Loriotus *in apicibus iuris tract. de priuilegijs impetrati retortione,* in hæc verba. Puto igitur te contra me ſi poſtulaui priuilegia vti etiamſi non vtar, *l.fin.verſ.quoniam C.de fructibus & litium expenſis l.1.§. ſed & ſi agant ff. de iudicijs.* In dubio autem ad ſui poſtulationem aliquis priuilegium habere præſumetur *cap ſi metu de præb.in 6.* niſi bis conceſſum eſſet, § *deinde competens auth. de mandatis principum.* ſecunda enim conceſſio ſi de prima mentionem faciat. *Bald. l.C.de petition.bon.ſublatis.* clauſulæ ex certa ſcientia æquipollet. §. *& hoc vero iubemus Auth.vt nulli iudicum,* quæ clauſula eum effectum habet quem habet principis conceſſio proprio motu facta, *glo.verb.litterarum in fin.in cap.ſtatutum de Reſcript.in 6.* Item ſi benemerita proceſſerunt ex his præſumatur priuilegium proprio concedentis motu conceſſum, *l.ſi vero non §.idem Pap.ff. mandati.* ſicut & quando illud per legis aut ſtatuti modum conceſſum, *l. ſi vero non §. idem Pap. ff.mandati.* ſicut & quando illud per legis aut ſtatuti modum conceſſum eſſet, *glo. auth.actiones C.de ſacroſ Eccleſ.* Ita ille.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA QVARTA.

Conſeruatores an cognoſcere poſſint in prima inſtantia non obſtante diſpoſitione Conc. Trid. ſeſſ.24.cap.20.de Refor.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruatores cognoſcunt in prima inſtantia.*
2. *Explicatio Conc. Trid. ſeſſ.24.cap.20. de Refor.*
3. *Conc. Trid. loquens de ordinarijs intelligendum eſt de quibuslibet.*
4. *Ius antiquum non cenſetur ſublatum niſi quatenus in nouo exprimitur.*
5. *Reditio ad ius commune eſt fauorabilis.*
6. *Quando tollitur ius alicui ex priuilegio quæſitum reditio ad ius commune non eſt fauorabilis.*

1 CONſeruatores in prima inſtantia poſſe cognoſcere quia ordinariorum iu-
2 re cenſentur oſtendi ſuperius, *quæſt.3.& 4.* Idque non obſtante, *Conc.Trid. ſeſſ.24.cap.20.de Refor.* diſponente omnes cauſas in prima inſtantia tractari debere coram locorum ordinarijs. Nam vt notanter oſtendit Gregorius Sayrus *in floribus deciſionum lib.1.tit.17.de offic.del.dec.1. & 2.& ante eum Martinus Nauar.conſ.1.de offic.del. & latius conſ.9.de priuilegijs,* articulis ille Conc. Trid.non derogat

rogat

Digitized by Google

rogat conſeruatoribus qui diplomate conſeruatoriali aut conſuetudine vel præſcriptione ad vniuerſitatem cauſarum deputati ordinariam iuriſdictionem acquiſiuerunt quales ſunt conſeruatores vniuerſitatum regularium aut collegiorum ſeu locorum piorum, *Farinac.in declarationibus Conc.Trid.ad ſeſſ.14 c.5.Gregor Sayr.d.loco lib.2.tit de foro compet.de.2.* Concilium enim Tridentinum generaliter de ordinarijs loquens de quibuslibet ſpeciei ordinarijs intelligendum eſt 3
quippe quod genus proprie de qualibet eius ſpecie ſoleat prædicari, *Bald.l.2.C. de iure aureorum annulorum Greg.Sayrus d.loco & late etiam Nauar. hic laudatus.*
Denique ius antiquum non cenſetur ſublatum nec ab ipſo receſſum niſi quatenus exprimitur in nouo. *Nauar.conſ 17.nu. 4. de ſponſalib.* Iuxta illud quod non 4
mutatur cur ſtare prohibetur *l.præcipimus C.de appell. l.ſancimus C.de teſtam.* Idque non obſtante quod reditio ad ius commune ſit fauorabilis & extendenda. 5
Quando enim tollitur alicui ius ex priuilegio quæſitum reditio ad ius non dicitur fauorabilis Neuiſan. *in ſilua nupt.lib.6. num.26. Farin. cent.7. dec. 11. num. 2. fol. 9.* 6

QVÆSTIO CENTESIMA QVINTA.

Exempti an cauſas contra eorum fideiuſſores coram ordinarijs fideiuſſorum iudicibus motas ad ſuum conſeruatorem poſſint recurrere.

SVMMARIVM.

1. *Exemptorum priuilegia ad fideiuſſores eorum non extenduntur.*
2. *Scholares non poſſunt cauſas fideiuſſoribus eorum motas ad conſeruatorem ſcholarium reuocare.*
3. *Partes quando ſunt diuerſi fori non attenditur continentia cauſæ.*
4. *Inhibitio emanata in fauorem principalis fideiuſſori eius prodeſſe non poteſt.*

BReuiter reſpondeo non poſſe. Ratio eſt quia exemptorum priuilegia ſunt 1
perſonalia quæ eorum perſonas egredi & ad eorum fideiuſſores extendi non poſſunt, *glo.§ fin.inſtit.de replicat.cap.priuilegium perſonale de Reg.iur. in 6.Rom.conſ.633.Abbas cap.ei reſcripto nu.2.de iureiur.l.exceptiones quæ perſonæ ff.de fideiuſſor.nu.284.Mindanus tract.de continentia cauſæ lib.3. cap. 22. num. 10. Spec.de comp.iud.edit.§.1.nu.29.verſ.ſed pone.*

Hinc D.Ioannes VVameſius reſpondit ſcholares prætextu ſuarum exemptionum cau- 2

Digitized by Google

num cauſas aduerſus eorum fideiuſſores coram fideiuſſorum iudicibus ordinarijs intentatas ad eorum conſeruatores reuocare non poſſe, *VVameſ.conſ.357.nu.3.de fideiuſſor.tom.2.* id ipſumque confirmat, *Rebuffus de priuilegijs ſcholarum priuilegio 152.num.4. Hippolitus de Marſilijs de fideiuſſoribus quaeſt.42.num.284. Speculator de compet.iudicis additione § 1.nu.16. verſ ſed pone clericum Baldus in Rubr. tit. de priuilegijs domus auguſtæ lib.12. Aufrerius de poteſtate ſeculari Reg.4.nu.16. Romanus d.conc.633.* idque quia exceptiones vt & exemptiones in perſonam conceptæ perſonales ſunt & perſonam egredi non poſſunt, *DD.iam citati l.idem in duobus §.perſonale ff.de pactis d.l.exceptiones quæ perſonæ & Hippolitus d.n.284.* Quæ quidem licet paſſim ſcripta ſint de ſcholarum clericorumque exemptione id ipſum tamen ob fori analogiam in his de quibus tractamus exemptis reſpondendum eſt, *ſcripſi lib.1.de iuriſdict.ord.in exempt.quaeſt.45* quadrantque ea quæ in eodem tractatu conſcripſi, *lib.quaeſt 47 lib.2.quaeſt.4.nu.14.lib.2.quaeſt.36. & 37.* neque huic concluſioni refragari poteſt quod exempti tenebuntur ſuis fideiuſſoribus qui condemnari ſolent actione mandati quia in fori ſortitione id non eſt in conſideratione, *VVameſ.d conſ 357 n.3.* lex enim ex hac ſequela non ſolet facere eum iudicem qui alioquin eſſe non poteſt, *Caballinus de euictionibus §.3. quaeſt. 4. num. 130. ſcripſi lib.1. quaeſt.38 de iuriſdict.ord.in exempt.* Vt nec obſtare poteſt cauſæ cohærentia aut connexitas quæ eſt inter exemptum & eius fideiuſſorem. Quia exemptus & fideiuſſor ſunt diuerſi fori.

3 Quando autem partes ſunt diuerſi fori cauſæ continentia non attenditur, *Capicinus dec 122.nu.5.fol.174.late Mindanus tract.de continentia cauſæ tit. 8. per tot. ſignanter art.7.fol.23. Menoch.de arbitr.iudicum caſu 371.nu.21. Iaſon.l.nulli num 6.*
4 *C.de iudicijs.* Cum ne quidem inhibitio emanata in fauorem principalis eius fideiuſſori prodeſſe non poſſit nec ad eum extendi, *late Vincentius Caroſius de remedijs aduerſus præiudiciales & damnoſas executiones exceptione 44 nu.232.& ſequentibus Bal.d.l.1.in fine C.de diuerſis reſcriptis per l.creditor ff.mandati.*

QVÆSTIO CENTESIMA SEXTA.

Conſeruatores ordinis Franciſcanorum de obſeruantia certæ Prouinciæ an in actione debiti ciuiles tam proprio exemptorum nomine quam ſuorum correorum inhibere poſſit ordinario ne cognoſcat.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1. Caſus huius quæſtionis.
2. Pater Guardianus poteſt ſtipulari pro monialibus.
3. An fideiuſſor poſſit accedere obligationi monachi.
4. Iudicandum ſecundum tenorem priuilegiorum.
5. Exemptio conceſſa Religioſis an extendatur ad Religioſas.
6. Quid ſit dieta.
7. Menſuratio dietarum qualis ſit.
8. Duplex ſpecies dietarum.
9. Dieta an computari debeat à loco domicilij vel à fine Diœceſis.
10. Conſeruatoria ſunt quantum fieri poteſt ad ius ſcriptum referenda.
11. Mens debet præponderare verbis.
12. Quæ ſit vis clauſulæ non obſtante conſtitutione Bonifacij Papæ de vna & in Concilio generali de duabus dietis edita.
13. Dieta merificanda ex opinione vulgari.
14. Gratiæ Pontificiæ ſunt ad ſenſum communem reducendæ.
15. Quid ſi ætas aut conditio perſonæ non poſſit reſpondere vulgari menſuræ.
16. Quid ſi vocatus vltra dietas legitimas non excipiat.
17. Sorores annuntiatæ num poſſint ciuem Leodienſem euocare coram conſeruatore Luxemburgenſi.
18. Non licet adire conſeruatorem remotiorem poſtpoſito propinquori.
19. Fideiuſſor an gaudeat exemptione principalis.
20. An non obſtante inhibitione conſeruatoris Luxemburgenſis fideiuſſor poſſit coram ſuo iudice conueniri.
21. Inhibitio facta ad inſtantiam principalis non prodeſt illius fideiuſſori.
22. In omni inhibitione influit clauſula quatenus de iure licet.
23. Stante fori diuerſitate continentia cauſæ non iuuat.
24. Priuilegium conſortis non extenditur ad conſortem.

LOco præludij libuit præmittere hypotheſim mihi à M. Philippo VVeſio procuratore cauſarum vigilantiſſimo propoſitam quæ occaſionem dedit huic examini.

1 Nuper Moniales Annunciatæ B. Virginis ordinis ſancti Franciſci in emphiteoſim perpetuam acceperũt ab Anna le Cock latifundium eius in ciuitate Leodienſi in cœnobium iſtius ordinis conuertendum ſub annuo reditu quingentorum & tredecim florenorum monetæ Brabantiæ rituque patrio (quia vt moniales illæ annunciatæ & Pater Petrus Oranus Guardianus Franciſcanorum Leodienſium qui pro eis vna cum duobus ciuibus ei adhibitis autoratus à Prouinciali ordinis ſtipulabatur inopes erant) Natalis de Robermon ciuis Leodienſis conſtituit contrapignus conſuetudinarium hoc eſt pro quolibet octauo denario

 dictæ

Digitized by Google

dictæ penſionis annuæ 513. florenorum vnum florenum ſuper ſuis bonis ſubijciens pro immolatione & obſeruatione huius emphiteoſis ſua omnia bona iuxta Patria mores hypothecæ eaque de re expediuntur ſolemni ritu legis opere ſcabinales, tandem annunciatæ mutato concilio cœnobij conſtruendi emphiteuſeos acceptæ pœnitent & patriam Leodienſem deſerunt Anna autem tranſportatrix ſui iuris & emphiteuſeos factæ tenax vocauit in ius coram iudice ordinario Patriæ Leodienſis annunciatos citando eas per edictum ſeu quia latitabant ad valuas & d. Natalem contrapignoris promiſſorem in perſonam qui litem conteſtatus eſt eamque ad cauſæ concluſionem vſque perduxit annunciatæ autem contendentes ſe ab omni iuriſdictione ordinaria exemptos recurrunt ad Abbatem monaſterij Beatæ Virginis Luxemburgenſis obtinent ab eo mandata inhibitorialia hoc prætextu quod ordinarius Iudex Diœceſis Leodien. de hac cauſa & quæſtione tam ipſas quam dictum natalem eorum conſortem concernente cognoſcere non poſſit. Ex hac facti quæſtione publicarunt aliquot quæſtiones quibus laconice reſpondi.

Prima, Num Pater Guardianus poterit pro ſororibus anunciatis ſtipulari & lati fundium hoc eis emphiteſim acquirere.

Secunda, Num obligatio Natalis qui pro contra pignore bona ſua hypothecauit ſubſiſtat.

Tertia, An Abbas monaſterij Beatæ Mariæ Luxemburgenſis ſit conſeruator annunciatarum.

Quarta, Si ſit an citare potuerit Luxemburgum ciuitatis Leodienſis ciuem duabus inde vel tribus dietis diſtantem.

Quinta, An Natalis qui pro contra pignore principaliter ſe obligauit gaudeant exemptione & continentia cauſæ quam annunciatæ mouerunt coram d. Abbate S. Mariæ Luxemburgenſ. ciuitatis.

Sexta. Num inhibitione Abbatis non obſtante procedi poſſit in cauſa aduerſum dictum Natalem.

Septima, an ordinarius iudex Natalis de validitate eiuſdem inhibitionis poſſit cognoſcere.

Primæ quæſtioni reſpondi ſubſiſtere ſtipulationis Patris Guardiani acquirentis & ſtipulantis nomine ſororum anunciatarum quia Monachi ſolent ſeruis æquiparari, *Nauar. d. Regul. com. 2. num. 62.* quorum ſtipulatione obligatio Eccleſiæ acquiri poteſt vti de monachis reſpondit *Dominus VVameſius conſ. 463. n. 4. de Regul tom. 2. l. placet ff. de acqu. hæred. l. poſſeſſio §. 1. ff. d. acq. poſſ. cap. cum monaſterium de ſtatu monacho. Socin. Senior conſ. 10. numer. 2 vol. 1. §. item vobis inſtitut. Per quas perſonas*, ſignanter in fauorem Eccleſiæ, *l. generali C. de ſacroſ Eccleſ. Nauar. d. num. 62. & ſeqq.*

Secun-

Secundæ quæſtioni reſpondi licet perplexa ſit quæſtio non obligationi monachi poſſit accedere fideiuſſor. *late Nauar. de regular. com. 2. numer. 42. vſque ad fin. Abb conſ. 104. part. 1. ſibi contrarius in cap ex reſcripto de iureiurando*, ſubſiſtere obligationem Natalis. Tum quod alienæ obligationi poſſit accedere fideiuſſor. *tot. tit. C & ff de fideiuſſ.* vt & conſtitutioni qui pro alio ſe quid ſoluturum aut facturum promittit, *ff de conſtit* per etiamſi in duriorem cauſam principalis ſecundum diſtinctionem. *Pauli Caſtrenſis in l. greca §. illud ff. de fideiuſſorib.* Tum quod deficiente etiam principali obligatione eaque etiam irrita & non ſubſiſtente dari non poſſit & promiſſor qui principaliter obligatur. *Bald. l. cum vltra C. de fideiuſſor. Ang. l. 5 § ſtipulatio ff. de verb. oblig. gloſſ. marg. ad l. & eleganter §. ſeruus ff. de dolo auth. de fideiuſſoribus §. 1. & d l. 5. § ſatis acceptio. Mohedanus dec. 2. de fideiuſſor. Lud. Rom. l. ſtipulationum § ſtipulatio num. 6. ff. de verb. obligat.* imo etiam fideiuſſor *l. Marcellus de fideiuſſor. Mindanus de continentia cauſæ cap. 22 numer. 8. Pariſ. conſ. 16. num 111. vol 2.* cuius pignora & hypothecæ adeo efficaciter obligentur. *l ſi alius ff quæ res pign. oblig. poſſint l. & ſi 16. C. de pradijs minor. l. 1. & 2. C. de fideiuſſ. Minorum Caſtr. l. cum lex in fine vbi DD. ff. de fideiuſſ.* vt exceptionibus perſonæ competentibus pro qua ex promittit aut fide iubet ſe tueri non poſſit. *l. Marcellus vbi Caſtr. de fideiuſſorib. d. l ſi 16. & d. l. 1. & 2. C. de fideiuſſorib. minorum hippolit de fideiuſſor. n. 270. late apoſt. ad Abbatem d. c. ex reſcripto.*

Tertia quæſtio in facto conſiſtit de quo iuriſconſultus non reſpondet, *l. vt reſponſum C. de tranſact. Nauar. in Manuali cap. 27 num. 250. verſ. 5. dico in fine*, pendet itaque huius diiudicatio ex tenore priuilegiorum & diplomate conſeruatoriali ad quod ſemper vti ad ſcopum eſt collineandum. *cap. porro de priuilegijs.* Sed 4
an exemptio vel conſeruatoria conceſſa Fratribus S. Franciſci extendatur etiam 5
ad eiuſmodi ordinis ſorores ſeu religioſas. Reſpondetur non extendi vti de ſororibus S. Claræ reſpondit Baldus. Quia maſculinum in priuilegijs non comprehendit fœmininum latius ſcripſi *libr. 1. de iuriſdict. ordin. in exempt. quæſt. 17. numero 27.*

Quartæ quæſtionis deciſio dependet partim à cognitione dietarum hoc eſt 6
ex diuerſione itineris vnius diei. *Cotta de memor. verb. dieta*, partim à quæſtione num conſeruator in loco remotiori poſſit adiri poſtpoſito conſeruatore reſidente in loco propinquiore & commodiore partibus. Quo ad prius ſi conſeruatores iuriſſcripti conſideremus ij neminem euocare vltra vnam à diœceſi dietam poſſunt. *c. fin. §. conſeruatores de offic. del. in 6.*

Porro in menſuratione dietarum non vſque adeo Doctores conueniunt vti 7
videre eſt apud *Innoc. Abbatem, Felinum Compoſtellanam & alios in cap. nonnulli cum cap. ſeqq. de reſcriptis, Specul. de citatione §. contra citationem num. 1. & ſeqq.* Vt multa quæ à Doctoribus explicantur in pauca conferam. Duplex notanda eſt

Digitized by Google

8 ſpecies dietarum aliæ enim legales dicuntur aliæ vulgares. Legales dicuntur in quibus pro dieta ſeu pro itinere vnius diei computantur viginti miliaria in quorum ſingula conſumuntur mille paſſus. *l. 3. ff. de verb. ſig. Caſtr. d. l. 1. ff. ſi quis cautionibus*, idque in itinere terreſtri at vero maritimo ſeu nauigio quinquaginta milliaria, *Barth. tract. de inſulis*, quod tam Alciatas ad fluxum refluxumque maris aquarumque conditionem iudicantis arbitrio reliquit *in d. l. 3. ff. de verb. ſignif.* vulgares vero dictæ ſunt interualla locorum quæ ſecundum communem æſtimationem itineri vnius diei commenſurantur. *Caſtr. d. l. num 4. & 5. vbi etiam Barth. Iaſon l. liberorum § quod tamen caſſius ff. d. leg. 3. l. cum delauirius ff de fundo inſtr. leg.* eaq; commenſuratio facienda eſt non per abrupta & compendia viarum inconſueta & vulgo viſitata, *Caſtr. de l. 1. nu. 5. Alex. conſ. 22. lib. 4. Barth. & Iaſ. d. l. 1.* & ſolitum morem regionis non habita ratione miliarium quæ pro diuerſitate regionũ diuerſæ æſtimantur aliter enim Itali, aliter Franci, aliter Angli, aliter Germani ſua miliaria computant. *Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. caſu 2. numer. 8. Moneta de conſeruat cap. 7 num. 60. idem Menoch. de arb. iud. caſu 106.* in hac materia non dietarum legalium ſed vulgarium ratio habenda eſt. *Caſt. & DD. d. l. 1. DD. d. cap. nonnulli & cap. dilectus.* Oriuntur autem ſub hac quarta quæſtione aliquot aliæ

9 quæſtiunculæ ſubalternæ. Et quidem prima. An dieta computari debeat à loco domicilij vel à fine diœceſis? Doctores varijs diſtinctionum inuolucris inter actiones Reales perſonales & mixtas huic quæſtioni reſponderunt. *DD. d. cap. nonnulli & d. cap. dilectus de reſcriptis. Franc. cap. ſtatutum § cum vero numer. 12. de reſcriptis in 6.* Mihi hoc in conflictu magis arridet opinio gloſſæ *in d. cap. ſtatutum § cum vero in verb. dieta. Felin. in d. cap. dilectus numer. 13. verſ. Hanc partem tenet de reſcriptis, Imola in d. cap. ſtatutum § cum vero numero duodecimo*, & aliorum non paucorum ſentientium dietam computatam eſſe à loco domicilij, *Apoſt. ad Abbatem cap. dilectus 2. in littera E. de reſcriptis Rota deciſ. 34. de reſcript. in antiq.* eſtque opinio communis teſte. *Alex. moneta de conſeruatoribus cap. 7. numer. 368.* eaque ni fallor opinio amentato quod aiunt fulcitur argumento ſiue enim reali, ſiue perſonali, ſiue mixta, ſiue qualicumque alia actione experiendum ſit militat eadem ratio conſtitutionis Pontificio, ſcilicet ne ex tam longo tœdioſoque itinere locorumue interuallo litigantes ob iſtas locorum diſtantias ac moleſtias expenſaſque inde ſubeundas iuri litique ſuæ decedere iniquiſque conditionibus depaciſci animumque deponere compellantur. *Felin. d. cap. dilectus numero 13. verſ. hanc partem*, vbi autem militat eadem ratio ibi etiam militare debet eadem iuris diſpoſitio, *cap. 2. de trans. prælat. Praſes Euerardi in locis legalib. loco ab identitate rationis.*

Quod ego tamen limitandum cenſeo in conſeruatoribus iuris ſcripti in ijs enim non habetur ratio domicilij ſed finis diœceſis in qua ſunt conſeruatores de-

deputati. *d.l.fin.§.conſeruatores, VVameſ.conſ.50.numero 1.de pactis vol. 1.* An autem id ipſum ſit in conſeruatorijs quas ſcripſi initio quæſtio. prima eſſe anormes ſiue heteroclitas, id eſt, contra ſeu præter iuris communis regulas & diſpoſitionem inſtitutas pendet à diplomate conſeruatoriali illiuſque examine & trutina.

Et quidem videtur quia diſpoſitiones reſcripta & conceſſiones Pontificum 10
ſunt quantum fieri poteſt ad diſpoſitionem iuris communis reducendæ cap.cauſam quæ de reſcriptis, *l.ſi quando C.de in off.teſtam. l. etiamſi ius ff. de bonis libert. Rom.conſ.334. Abb.in rubr.de reſcriptis num.3.* idque etiam ſi verba gratiæ Pontificiæ aut priuilegiorum deberent impropriari, *d.cap.ſuper eo de off.del.Rom.d.conſ. 334.* quod tamen reſtringitur niſi ex tenore diplomatis conſeruatorialis conſtaret de alia mente ſeu voluntate Pontificis. *Felin.d.cap.cauſam quæ num.9.Lancelot.de attentatis part.2.cap.20.limit.11.num.2. Antonius de Milis in ſuo repertorio*
verb.reſcripta ſunt ſtricti iuris. Mens enim præponderat verba & proprietati ſer- 11
monis, *cap.intelligentia cap.præterea vbi gloſſ.& DD.de verb.ſig.late Tiraq.l.ſi vnquam verba libertus num.40.C.de reu.donat.* Sicuti autem verba reſcripti ab alijs eiuſmodi reſcripti verbis explicationem interpretationemque accipiunt. *cap. ex ore de priuilegiis, cap.ſecundo requiris d.appell.cap.inquiſitione eodem titul. Roman. conſ. 334.* ita & Pontificis mens à præcedentibus ſubſequentibus conſuetudine loci perſonæ dignitate charitate neceſſitudine eſt colligenda. *Alciat. libr.ſecundo de verbo.ſignific.verſ.cæterum illud eſt colligendum l.hæres palam in fin. vbi gloſſ.de leg.1.* cuius quidem mente (*vt cum Quintiliano d.clam.311. loquar*) cum nihil potentius eſſe apud nos nihil ſacratius animo noſtro eſſe debeat debemus cum in dubio verſamur ob mentis & verborum repugnantiam menti potius amplecti ſenſum quam verborum ſeu menti potius quam verbo adhærere, *l.talem in fin.ff. de hæred.inſtit.l.nominis & rei §.verbum ff.de verb.ſig.* idque niſi mens dubio ſit non verba. *Menoch. libr. tertio præſ. 104. numero trigeſimo ſecundo, l. non aliter ff.de leg. 3. late Tiraquel. l. ſi vnquam verb. libertis numero quinto, de reuoc. don.*

Sed ne quidem tunc nimis anxie. Nam cum verborum proprietatem nimis attendimus ſenſum veritatis amittimus, *cap.intelligentia, cap præterea de verb. ſig. Guido ſing.243.* Nam vt recte Cicero pro Cecinna ſcriptum reliquit ſcriptum ſequi calumniatoris eſt vero boni iudicis voluntatem ſcriptoris autoritatemque defendere non enim ex verbis pendet ius ſed verba ſeruiunt hominum conſilijs & autoritatibus. Nec verba veniunt in iudicium ſed ea res cuius cauſa verba in leges conjecta ſunt. Et quidem hæc eſt Ciceronis, (*quem Tiraq.de Retr.conſ.§.20. glo.vno n.10.* Iuriſprudentiſſimum & in deciſionibus cauſarum laudandum dicit) cenſura quod ego niſi breuitati ſtuderem prolixius poſſem confirmare ſi opus

ſit. videri poterit *Tiraquel.* qui ſuo more hac in diſquiſitione profuſus eſt, *ad l. ſi vnquam verb. libertus nu. 5. & nu. 39.* cum ſeqq. quibus in locis argumenta huic inde contraria ptia adducit, *C. de reuoc. donat.*

12 Quæritur 2. Quid ſi conſeruatoriæ adijciatur clauſula hæc frequens non obſtantibus Bonifacij Papæ de vna & in Concilio generali de duabus dietis edita dummodo non vltra tres aliquis vigore præſentium non trahatur, *Bonifacius VIII.* prohibuit partes trahi in ius vltra vnam dietam, *in cap. fin. de offic. del. in 6.* Conciliumque generale idem vetauit ne vltra duas dietas, *in cap. nonnulli de reſcript. cap. ex parte B. nu. 9. de foro comp. cap. olim de arbitris.* Idque ne rei laboribus & expenſis fatigati liti cedere vel importunitatem actoris redimere compellantur non debent enim inde naſci iniuriæ vnde iura oriuntur, *l. meminerint C. vnde vi cap. qualiter & quando de accuſat. glo. d. cap. nonnulli,* idque niſi Pontifex eiuſmodi conſtitutionibus vti quandoque ſolet derogauerit, *Emanuel Roderic. quæſt. regul. tom. 1. quæſt. 65. art. 6.* dubitatur itaque quid ſi Pontifex derogauerit conſtitutionibus de vna & duabus dietis dummodo non vltra tres dietas partes euocen-

13 tur qualiter eiuſmodi tertia dieta erit computanda. Reſpondeo tertiam dietam computatam ad inſtar primæ & ſecundæ dietæ quas iura volunt interpretationem ſumere à menſura ſenſuque vulgari & opinione hominum communi, *l. La-*

14 *beo ff. de ſup. leg. cap. ex litteris de ſponſalib. glo. d. cap. nonnulli verb. dieta, Barth. Caſtr. Iaſon. & DD. l. 1. ff. ſi quis cautioni.* Gratiæ enim & reſcripta Pontificum quantum fieri poteſt ſunt ad ſenſum communem reducenda *cap. cauſa quæ de reſcriptis l. ſi quando C. de in offic. teſt. Rom. conſ. 334. l. labeo ff. de ſup. leg.* priuilegiaque ſunt ſtrictiſſime ne tertio præiudicent interpretanda, *Fel. cap. cauſam quæ nu. 10. de Reſcriptis fol. 107.*

15 Quæritur tertio. Quid ſi conditio litigantis ſit quæ vulgares illas dietas conficere non poſſit videlicet ſi ætas ſexus aut morbus vel aliud tale impedimentum obſtet. Reſpondeo totum id ab arbitrio iudici dependere, *Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. caſu 2. & caſu 206. l. continuus §. cum ita ff. de verb oblig. l. de die. ff. qui ſatiſdare cogantur cap. cupientes de elect. in 6.* qui ſtudere debet ne partes laboribus, & expenſis fatigentur quod niſi iudex etiam ordinarius faciat cauſamque partium remotius habitantium deleget appellandi anſam præbet partibus id poſtulantibus vti late probat Corſetus, *tractatu de minimis par. 1. num. 10. & 11.*

16 Quæritur. 4. Quid ſi euocatus vltra duas dietas aut contra reſcripti formam nō excipiat ſe ad remotiorem locum contra iuris diſpoſitionem euocari an cenſebitur ita prorogaſſe vt poſtea non liceat ei excipere. ſunt pugnantes ſententiæ vti videre eſt apud *Doctores de nonnulli & d. cap. dilectus ſpec. de compet. iud. additio §. 1. nu. 5.* Tutius tamen eſt vt citatus vltra duas dietas compareat allegaturus hanc exceptionem, *l. ſi quis ex aliena ff. de iudicijs ſpec. de comp. iud. edit. §. 1. nu. 1.*

Quo

Digitized by Google

Quo autem ad ſecundum quartæ quæſtionis membrum, Num ſorores annunciatæ poſſunt euocare ciuem Leodienſem coram Abbate Luxemburgenſi conſeruatore ab eis electo. Reſpondi non poſſe. *Ancharanus cap. cum te de officio delegati Abbas & DD. cap. ſane de foro comp. l. cum poſt. C. de appellat.* 17

Ratio prima deſumi poſſet ex dimenſione itineris Luxemburgenſis quod aſperum eſt difficile excedenſque dietas tres conſeruatoriæ adſcriptas ſignanter ſi conditionem & ſexum viduæ annoſæ quæ ad eum locum euocatur conſideremus vti iam in quæſtione tertia ſub alterna oſtendi.

Ratio ſecunda quia Pontifex non deſignat nominatim Dominum Abbatem Luxumburgenſem pro conſeruatore Franciſcanorum ſed indiffinite Abbates ſeu Prælatos non reſtringendo Prælaturas ſeu Abbatialitatis illas dignitates ad aliquam Diœceſim aut Prouinciam. Quo fit vt Sorores annnunciatæ eligendo illum Abbatem Luxemburgenſem loci tam diſſiti à ciuitate Leodienſi in conſeruatorem ſeu iudicem huius cauſæ poſtpoſitis alijs Abbatibus aut Prælatis vicinioribus tam ciuitate Leodien. quam cœnobijs Sororum annunciatarum eidem ciuitati Leodienſi etiam longe vicinioribus repelli poſſint exceptione loci nimis remoti non modo quod tribus à ciuitate Leodienſi & amplius diſtet, ſed quod maiori tam ſororũ annunciatarum quã Annæ quæ euocatur cõpendio iudex ſeu conſeruator quiſpiam alius ſeu Leodij vbi abundat copia Abbatum ſeu Prælatorum vel vicinioribus locis inueniri ac deligi potuiſſet vti ego ſuperius probaui, *quaſt. 12.* nolens ibi dicta hic repetere. Et hæc ſententia etiam congruit menti Pontificis cuius diſpoſitiones ita ſemper intelligendæ ſunt & temperandæ vt ex eis damnum alteri non inferatur, *l. Sarlinus Arriſto. ff. de leg. praſt. Hier. Grat. conſ. 2. nu. 46. par. 1.* bonique iudicis eſt talem æquitatem ſibi præoculis ponere, *l. quod ſi ephesi §. fin. ff. de eo quod certo loco.* Nam vt inquit Vlpianus, *l. at ſi quis §. idem labor. ff de religioſ. & ſump. fnerunt.* Generaliter iudex iuſtus non meram negotiorum geſtorũ actionem imitari ſed ſolicitus æquitatem ſequi debet cum hoc ei & actionis natura indulgeat mens enim *inquit ibid. Gloſſa.* potius quam verba conſtitutionis ſequenda eſt, *glo. d. §. idem Labeo l. quam ius ff. de in ius vocando.* 18

Quintæ principali quæſtioni reſpondetur Natalem non gaudere exemptione annunciatarum. 19

Tum quia principaliter eſt obligatus. Tum quia hic verſamur in obligatione diuidua in qua ſocius non gaudet priuilegio conſortis, *dixi lib. 1. quaſt. 26. num. 11. & 12. de iuriſdict. ord. in exemptos VVameſ. conſ. 40. nu. 5. de offic. deleg. vol. 1. per l. 1. C ſi in eum eademque cauſ. l. ex pluribus de arb. iud.* Tum quia debitor cauſam ſui fideiuſſoris ad ſuum iudicem Priuilegiatum auocari non poteſt vti latius probaui *ſuperius quaſt. 105 adde Rebuffum de priuilegijs ſcholarium priuilegio 152. num. 4.* Tum quia ſicuti laicus fideiuſſor clerici non poteſt declinare forum iudicis laici.

Martha

Marth a.de iuriſd.inter Eccleſ. & ſecular.exerc.conſ.106.nu. 1. Spec.de comp.iud.addit.§.1.n.26.Rom.conſ. 633. quia exceptio declinatoria competens principali non competit fideiuſſori, *l.ſi reus ff.iudſolui l.ſed & ſi §.1.ff. de iud. Aufr. de pot.ſec.cap. Eccleſ.Reg.4.foll.22.* ita & analogia fori non modo in fideiuſſoribus exemptorum ſed etiam in ijs qui pro eis ſe principaliter obligarunt.

20 Sextæ quæſtioni reſpondeo inhibitione non obſtante procedi poſſe in iudicio iam cepto, aduerſus Natalem.

Primo quia inhibitio Abbatis in præiudicum litis coram ordinario aduerſus Natalem pendentis non eſt Canonica ſed friuola & magis conſequenterque non ligat, *Lancel.de attentatis par.2.cap.20.limit.1.nu.3.& 10.*

21 Secundo quia inhibitio facta ad inſtantiam vel fauorem principalis non prodeſt eius fideiuſſori nec è contra. *Lancelot.d.cap.20.limit.6.nu. 2. & ſeqq. & dixi ſupra quæſt.105. Vincentius Carocius de remedijs aduerſus ſentent. & execut.præiudiciales except.44.num.232.& ſeqq.*

Tertio quia ſorores annunciatæ reſpectu Natalis ſunt perſonæ ſeparatæ & alter alterius cenſeri debet tertius cuius inhibitio alteri nocere non poteſt. *Lancel. de attentatis cap.3.de attentatis à tertio, & d. Limit.6.nu.3.l.creditor vbi DD.ff.mandati August. Bero.familiarum quæſt.77.num.8.*

22 Quarto in omnis inhibitione influit tacite clauſula conditionalis ſi de iure fieri poteſt. *Bero.conſ.85.nu.23.lib.3. Lancel.d.cap.20.declar.5.* commiſſio autem vel inhibitio conditionalis non operatur attentata. *Lancel.d.cap.2.limit.31.* ſignanter in præiudicium d.natalis cui conſeruator vti prædictum eſt in præiudicium litis pendentis inhibere non potuit.

Quinto ſorores annuntiatæ & Natalis qui ſe pro eis principaliter obligauit

23 ſunt diuerſi fori. Quando autem inter conſortes & collitigantes reperitur fori diſtinctio continentia fori ſuffraganei non poteſt. *Capicius de 122.nu. 5.late Mindanus de continen. cauſæ tit.3.ſignanter nu.7.Menoch.de arbit.iudic.caſu 371.n.21.Iaſon.l.nulli nu.6.C.de iudicijs & ego ſupra quæſt.105.*

24 Sexto priuilegium annunciatarum extendi nequit ad d. Natalem quia priuilegium vnius conſortis alteri conſorti prodeſſe non poteſt. *VVameſ.d. conſ. 40. nu.5.l.ex pluribus de adm.tit.d.l.1.C.ſi in com.eademque cauſa.*

QVÆSTIO CENTESIMA SEPTIMA.

Exempti ratione congruæ portionis conuerti coram ordinario an recurrere poſſint ad conſeruatorem.

SVM-

SVMMARIVM.

1. Magnus eſt congruæ portionis fauor.
2. Exempti pro congrua portione poſſunt coram ordinario conueniri.
3. Proinde eſt an quis coram Papa vel eius delegato conueniatur.
4. Delegatus gerit vices Papæ.
5. Ordinarius multo poteſt aduerſus exemptos delegata autoritate quæ ordinaria non poteſt.

Congruæ portionis magnus eſt fauor tranſit enim aduerſus quoſuis decimarum poſſeſſores tam Eccleſiaſticos quam laicos, *Rebuff. tract. de congrua portione nu. 48.* adeoque etiam bonorum exemptorum poſſeſſores. *VVameſ. conſ. 452. nu. 9. de decimis tom. 2.* ſed an tantus ſit fauor vt exempti poſſint pro congrua portione conueniri coram ordinario nunc eſt quæſtio. Et paucis reſpondetur poſſe non modo ita dictante diſpoſitione iuris ſcripti, *cap Monach. de præbendis cap. 1. de ſuppl. neglig prælat. cap. 1. de præb. in 6. Clem. 1. de iure patr. cap. 1. §. vbi autem de decimis in 6. VVameſ. conſ. 452 nu. 1. ſcripſi lib. 1. quaeſt. 45. nu. 88. lib. 4. quaeſt. 48. de iuriſdict. ord. in exempt ſed & Conc. Trid. diſpoſitione ſeſſ 6 cap. 2. de refor. ſeſſ 24. cap. 5. & cap. 13. verſ. in parochialibus de refor.* idque etiam tanquam à S. ſede delegato vt certe non poſſint exempti conqueri quod iure exemptionum per reditionem ad ordinarij iuriſdictionem derogetur. Delegatio enim iſta iuri exemptionis non repugnat cum nihil interſit an Papa ipſe per ſe faciat an per alium ad hoc ſpecialiter vel generaliter delegatum, *l. 1. § deieciſſe ff de vi & vi armata.* cum delegatus gerat vices delegantis, *cap ſane de offic. deleg.* & quod agit non pro ſuo ſed mandatis imperio agat. *l. etſi prætor ff. de officio eius cui mandata eſt iuriſd.* eoque reſpectu delegatus ſe ipſo maior eſſe cenſeatur, *d. cap. ſane cap. paſtoralis de offic. ord.*

1 (margin: 1)
2 (margin: 2)
3 (margin: 3)
4 (margin: 4)

Vnde eſt quod & in alijs pluribus articulis Conc. Trid. Epiſcopis multa permiſſa ſint, autoritate Apoſtolica exercere quæ aduerſus priuilegia exemptorum ordinaria autoritate exercere non poſſent, *Conc. Trid ſeſſ. 6. cap. 3. & 4. ſeſſ. 7. cap. 6. & 8 ſeſſ. 13. cap. 5. ſeſſ. 14. cap. 4. ſeſſ 21. cap. 3. 5. 7. & 8. ſeſſ. 22. cap. 5. 8. 10. 11. 14. ſeſſ. 25. c. 8. & 9. de Refor.* vt certæ hac ratione & ordinariorum poteſtas ampliata inueniatur & exemptorum priuilegia ſarta tecta conſeruentur. *VVameſ. d. conſ. 452. num. 2. de decimis.* 5

QVÆSTIO CENTESIMA OCTAVA.

Ordinarius ſi procedat contra exemptos autoritate ordinaria cum delegata debuerit procedere an exempti recurrere poſſint ad Conſeruatorem.

SVMMARIVM.

1. Ordinarius multa poteſt autoritate delegata in exemptos qua ordinaria non poteſt.
2. Proceſſus ordinaria autoritate vitiatur ſi delegata autoritate factus non ſit.

1 NVlla poteſt ordinarius autoritate delegata quæ autoritate ordinaria non poteſt ſicuti autoritate ordinaria negligentiam Prælatorum non ſupplet, delegata vero ſupplet, *Clem. 1. de ſupplenda neglig. Prælat.* ita autoritate ordinaria non cognoſcit de cauſis exemptorum, delegata vero cognoſcit in caſibus ſibi à Concilio Trid. *ſeſſ. 6. cap. 3. & 4. ſeſſ. 7. cap. 6. & 7. ſeſſ. 13. cap. 5. ſeſſ. 14. cap. 4. ſeſſ.*
2 *21. cap. 3. 5. 7. 8. ſeſſ. 22. cap. 1. 8. 10. 11. 14. ſeſſ. 25. cap. 89 de Refor.* attributis vnde eſt vt ſi autoritate ordinaria procedat cum delegata procedere debuerit eiuſmodi proceſſus vitio & defecta iuriſdictionis non obſiſtat, *VVameſ. conſ. 463. nu. 4. de regularibus tomo 2. qua de re vide etiam quæſtione ſequenti.*

QVÆSTIO CENTESIMA NONA.

In dubio an ordinarius procedere ordinaria vel autoritate delegata cenſendus ſit.

SVMMARIVM.

1. In dubio potius ordinaria quam delegata autoritate proceſſum præſumitur.

MVltum vt ſcripſi refert qua autoritate procedatur ordinaria vel delegata, *Menoch. lib. 2. preſ. 17. per tot. quem laudaui alio in loco lib. 1. de iuriſdict. ord in exempt. cap. 14. nu. 7.*

1 Sed quid dicemus cum vt eſt prouerbium, in qua hæret ſeu in dubio. Et quidem Dominus VVameſius, *conſ. 465. nu. 2. de regul. tom. 2.* quid hac in re cenſeat expreſſit his verbis ſicut naturalis & communis ſeu ordinaria cauſa in quocunque dubio & in plures partes protendente actu potius quam accidentaria præſumitur *l. qui habet ff.* Tutelis præſertim vbi naturalis & accidentariæ concurſus non permittitur, *glo. in d. l. 1. qui habet*, ita quoque in exercitio iuriſdict. concurrente in eundem iudicem ordinaria & delegata poteſtate præſumitur potius exercitium ordinariæ quam delegatæ tanquam accidentariæ iuriſdictionis & iudicem vtraque hac qualitate præditum potius vt ordinarium quam vt delegatum actum iuriſdictionalem facere per reſpectum ad naturalem ſeu ordinariam potius

tius quam accidentalem & extra ordinariam poteſtatem; *Andreas Barbat. conſ. 88. nu. 5. vol. 4.* Vnde eſt quod Fridericus de Senis. *conſ. 130. nu 3.* ſcribat proceſſum Epiſcopi ſeu eius Vicarij habentis ordinariam & Apoſtolicam autoritatem non tantum ex ſpeciali Pontificis ſed etiam ex generali canonis diſpoſitione vti in multis caſibus id ita conſtitutum eſt, *Clem. quia contingit de reg. dom. Clem. 1. de ſuppl. neg. prælat.* eſſe omnino nullum ſi cum illum ordinaria poteſtate facere non poteſt eundem faciat nulla qualitate expreſſa, ob id quod nulla expreſſione facta cenſeatur actum facere ſua ordinaria non aliena ſeu delegata poteſtate ita VVameſ. adijciendæ tamen non abs re videntur eæ reſtrictiones quas eadem in materia alio in loco attuli, *d. quæſt. 14. nu. 7.*

QVÆSTIO CENTESIMA DECIMA.

Qualem iuriſdictionem habeat Epiſcopus in Monachos.

SVMMARIVM.

1. *Ordinarius quo ad regularia inſtituta non habent in Monachos iuriſdictionem.*
2. *Secus quo ad crimina publica.*
3. *Limitatur niſi Monachi eſſent exempti.*
4. *Item niſi monaſterium ſit alicui prælato pleno iure ſubiectum.*
5. *Paria ſunt territorium habere vel pleno iure eſſe ſubiectum.*
6. *Epiſcopus in alieno territorio alteri pleno iure ſubiecto iuriſdictionem exercere non poteſt.*
7. *Idque non obſtante Concilio Tridentino.*

RESpondetur, quo ad regularia inſtituta nullam habere iuriſdictionem 1
quo vero ad crimina publicis legibus ſeu canonibus vindicata iuriſdictionem habere, *Proſper Farina. deciſ. 770. cent. 7. deciſionum impreſſarum Franckoforti 1612. cap. omnes Baſilicæ 16. quæſt. 7. huius de Epiſcopo lib. 4. par. 2. quæſt. 35. nu. 81.* quod maxime procedit in Abbatijs quorum Epiſcopus caput etiam eſt, *velut Abbas panorm. cauſam quæ 1. n. 8. de iudicijs.* 2

Limito autem niſi Abbatiæ ſuæ Monaſterio eſſent à iuriſdict. ord. in exempt. *Farina. d. dec. 770.* 3

Limito ſecundo niſi monaſterium ſit alicui Prælato vtpote Abbati vel altero 4
iure ſubiectum, *Farina. dec. 163. nu. 2.* paria enim ſunt territorium proprium habere vel pleno iure eſſe ſubiectum, *glo. Clem. 1. verb. aut earum par. 1, de foro compet. Card. conſ. 25. Gemini. Franc. & DD. cap. vt animarum de conſtit.* Epiſcopus autem 5

Digitized by Google

in alieno territorio alteri pleno iure ſubiecto iuriſdictionem exercere non poteſt. *DD. d. loco.* Neque impedit Conc. Trid. Quia illud non reuocat iuriſdictio-
6 nem aliorum ordinariorum licet Epiſcopis inferiorum. *Nauar. conſ. 9. de priuileg. Dec. cap. ad noſtram n. 14. de appellat.* prout & ego adhuc ſuperius comprobaui viderique poterunt ea quæ hanc materiam concernentia latius in ſcholijs adduxi.

QVÆSTIO CENTESIMA VNDECIMA.

An exemptiones & conſeruatoriæ amittantur per non vſum.

SVMMARIVM.

1. *Priuilegium ſine contradictione non amittitur per non vſum.*
2. *Signanter cum priuilegio ineſt clauſula irritans.*
3. *Ius non vtentium conſeruatur ex iure vtentium.*
4. *Ius patronatus per vſum compatroni conſeruatur.*

1 PRiuilegium non amitti per non vſum niſi antecedat contradictio late reſpondit, *VVameſ. tomo 2. conſ. Fel. & DD. cap. cum acceſſiſſent de conſtitut.* Imo vero non tolli per non vſum quoties priuilegio ineſt clauſula irritans vt in-
2 eſſe conſueuit exemptionibus, reſoluit. *Rota deciſ. 3. de priuileg. in antiq. Farinac. dec. 240. nu. 5. fol. 135. editionis Frankofortenſis anni 1612.* ſignanter etiam in caſu quo collegium aliquod particulare dicitur, non vſum priuilegio, conſeruatur enim non vtenti ius ex vſu aliorum vtentium, qui ſunt eiuſdem ordinis quibus
3 de non vſu opponi non poteſt, *Farinac ibidem.* ad inſtar iuris patronatus quod
4 per vſum compatroni conſeruatur, *Abbas conſ. 54. lib. 1. Curtius de iure patronatus verſ. competens nu. 24. Farinac. d. deciſ. 240. nu. 6. & 7.* qua de re vide quædam quæ ſuperius attuli, *quæſt. 58. & 61. & lib 3. de iuriſdict. ord. in exempt. quæſt. 13.*

QVÆSTIO CENTESIMA DVODECIMA.

Reuocatio exemptionum & conſeruatoriarum ſit ne fauorabilis vel odioſa.

SVM-

S V M M A R I V M.

1. *Quæſtio an ſit fauorabilis vel odioſa prima eſt inſpectionis.*
2. *Item an diſpoſitio ſit ex cauſa liberali vel onoroſa.*
3. *Receſſus a iure vel odioſus.*
4. *Reuerſio ad ius commune eſt fauorabilis.*
5. *Reuocatio priuilegiorum communium eſt odioſa.*
6. *Diſpoſitio per quam ius parti tollitur eſt odioſa.*
7. *Pontifex in dubio priuilegijs derogare non præſumitur.*
8. *Intellectus regulæ de non tollendo iure quæſito.*
9. *Aliud eſt vna vice derogare priuilegio aliud in vniuerſum tollere.*
10. *Reuocatio priuilegiorum eſt iuris odioſi.*

MVltum intereſt, in omni diſputationum genere, in primis diſquirere naturam diſputationis controuerſæ, ſit ne odioſa vel fauorabilis, odioſa enim reſtringenda eſt, fauorabilis extendenda, *cap. odio de reg. iur. in 6.* Paucis itaque hac in quæſtiuncula ſunt qui deſtingunt vtrum priuilegia ſint propria vel communia hoc eſt, iuri communi contraria vel conformia, *vide lib. 1. quæſt. 1. nu. 5. de iuriſdict. ord. in exempt.* 1

Item an conceſſa ſint ex pura putaq; liberalitate vel per viam contractus aut recompenſationis bene meritorum, ſeu alia ſpecie conceſſionis quæ inter irreuocabiles priuilegiorum conceſſiones recenſetur, *vide lib. 3. quæſt. 1. de iuriſdict. ord in exempt.* 2

Si quæſtio ſit, de reuocatione priuilegiorum, qui ſunt iuri contraria aut quæ ſunt ex cathegoria & ſpecie reuocabilis, ſunt qui putant cenſeri debere iuris fauorabilis quia ſicuti omnis receſſus à iure communi qui fit per priuilegia iuris eſt odioſi, *ſcripſi lib. 1. quæſt. 4. de iuriſdict. ord. in exempt.* ita & reuerſio ad ius commu- 3
ne per ſimilium priuilegiorum reuocationem cenſeri debet iuris fauorabilis, *D.D. l. ſi vnus §. pactus ne peteret ff. de pactis Rom. conſ. 318. late Nauiſanus in ſilua nupt. lib. 6. num. 23. & ſeqq.* contrariorum enim contraria eſt ratio atque diſciplina, *Præſes in locis legal. loco à contrarijs.* Si vero quæ- 4
ſtio ſit de reuocatione priuilegiorum quæ dicuntur communia id eſt quæ corpori iuris ſunt inſerta quæ explicaui alio in loco, *d. lib. 1. quæſt. 1. num. 5.* aut priuilegiorum quæ regulariter recenſeri ſolent tanquam irreuocabilia. Tunc eorum reuocatio cenſeri debebit iuris odioſi atque reſtringenda, *d. cap. odia.* 5

Ratio eſt quia per eiuſmodi priuilegia quæſitum eſt ius parti. Omnis autem

6 autem diſpoſitio per quam ius parti quæſitum tollitur cenſeri debet eſſe iuris o-
dioſi. *Farinac.cent.7.de 11.fol.8.col.4. Curtius cap.cum acceſſiſſent charta 10. de conſtit.*
Ideoque Pontificem in dubio eiuſmodi priuilegijs præiudicare velle præſumi
7 non debet. *Peregr.deciſ.119.libr.1.* Imo ne quidem vt eſt opinio aliorum huius &
alterius ſpeciei priuilegijs derogaſſe in dubio cenſendus eſt. *Farin.d.dec.11.* Neq;
obſtat quod nonnulli exiſtiment per reditionem ad ius commune modicum
præiudicium generari ex eiuſmodique reditione ius quæſitum tolli non cenſere.
8 *Sarnenſis ad Reg.cancell.de non tollendo ius quæſitum quæſt.12.* Tum quia regula de
non tollendo iure quæſito locum etiam habet cum non tollitur ius quæſitum
ex iure ſpeciali & priuilegio. *Cæſar à Graſſis dec.193.alias 1.de verb.ſig.* Tum quia
9 aliud eſt derogare priuilegio pro vna vice tantum aliud in vniuerſum tollere pri-
uilegia, *Caputa dec.42.lib.1.& dec.31.part.3.Mohed.dec.82. Sarnenſis ad Reg. de non*
tollendo iure quæſito quæſt.15.in fine. Tum denique quod Pontifex in dubio ius quę-
ſitum etiam ex priuilegio tollere velle non cenſetur. *Ioannes à Checkier Frater*
meus ad Reg.cancellaria d.Reg.17.de non tollendo iure quæſito num.29. Mohed. Cæſar
à Graſſis iam laudati, VVameſ.conſ.15.num.2.de conſuet. Seraphinus dec.1082. late
Gabriel.com.concl.lib.3.concl 6 per tot. & ideo Pontifex cenſeri non ſolet in dubio
ea priuilegia reuocaſſe quæ etiam ex mera liberalitate proceſſerunt à Pontificali
voluntate dependent quia vt dixi princeps aut Pontifex ius alicui ex priuilegio
10 quæſitum tollere non cenſetur ac ideo odioſa iuquit *Dominus VVameſius conſ.*
cenſeri debet priuilegiorum reuocatio & conſequenter quamdiu de Pontificis
voluntate non liquet reſtringenda.

QVÆSTIO CENTESIMA DECIMA TERTIA.

Recurrens ad conſeruatorem pendente appellatione interpoſita à ſententia ordinarij an dicatur attentare.

QVÆSTIONEM hanc propoſui in tractatu de iuriſdiction.ord.in exempt. *lib.4.quæſt.91.* reſpondique multis rationibus id licere.

QVÆSTIO CENTESIMA DECIMA QVARTA.

Actio inter duos exemptos an proponenda ſit coram conſeruatore actoris vel rei.

SVM-

S V M M A R I V M.

1. *Priuilegiatus an contra priuilegiatum vtatur priuilegio.*
2. *Tenor conſeruatoriæ cleri primarij Eccleſiæ Leodienſis.*
3. *Quid ſi quæſtio ſit de iniuria ab vno alteri allata.*

CONtigit Cuidam exempto primarij cleri diœceſis eoque nomine habenti pro conſeruatore Abbatem S.Iacobi negotium eſſe cum alio ſecundarij cleri eiuſdem diœceſis etiam exempto & habente pro conſeruatore Abbatem S.Laurentij. Quæſitum fuit vtrum actor ille qui exemptione cleri primarij gaudet & pro conſeruatore habet Abbatem S.Iacobi experiri poſſit coram Abbate illo S.Iacobi an vero coram Abbate S. Laurentij qui iudex eſt & conſeruator Rei Quæſtionis huius deciſio ab ea pendet. Num priuilegiatus contra priuilegiatum priuilegio ſuo vti poſſit de qua nonnulla quædam ſed remiſſiue diximus alio in loco *lib.1.quæſt.44.de iuriſdict.ord.in exempt.* Mihi hoc in caſu paucis diſtinguendum ita videtur. Aut priuilegium cleri primarij eſt potentius priuilegio cleri ſecundarij & tunc exemptione gaudens cleri primarij vti poterit ſuo priuilegio & debitorem ſuum exemptione cleri ſecundarij gaudentem trahere coram Abbate S.Iacobi conſeruatore priuilegiorum cleri primarij. In mixtura enim iuriſdictionis ſemper eſt conſideranda qualitas potentior. *arg l.cum quæritur vbi DD ff de ſtatu hom.Crauetta Rubr.de leg.1. num.152.ſuſiſſima Rom.l.1.§.ſtipulationum ff.de verb.obligationibus.* & cauſa magis priuilegiata ſolet minus priuilegiatæ derogare. *l. 1.C.de priuilegijs, Stephan.& Federicus de interpretat.iuris part.2 num.100.l.verum ff.de minorib.* Aut vero non eſt potentius ſed æquale & tunc vti non poterit ſed ſequi debebit forum rei. *Barth.auth. quas actiones num.3.verſ.Si vero vterque C.de ſacro Eccleſ.l.priuilegia ff.de priuileg.credit. l.ſi ſeruum §. de illo ff.de verb. oblig. cap.in part.1.de Reg.iur. in 6.* eaque ratione vnius Academiæ ſcholarem alterius Academiæ ſcholarem euocare ad alterius Academiæ conſeruatorem non poſſe reſpondit Petrus Peckius *de iure ſiſtendi cap.5. n.4. Imbert.inſtit.forens.lib.1.cap.27. DD.l. verum §.vltimo ff. de maiorib.* Sed quæſtio eſt vnde diiudicari poſſit alterius priuilegium altero eſſe potentius Bartholus *d.auth quas actiones num.3. verſ.potentius autem poteſt eſſe,* hinc cenſet ſumendam coniecturam an vnus de damno vitando certet alter vero de lucro vel ex cauſa conceſſionis priuilegij ſit nec ne fauorabilis vel odioſa. *l. verum §.fin.cum l. ſeqq ff.de minorib.* aut num alter habeat priuilegium generale alter vero ſpeciale, *l.fin. ff.ex quibus cauſis maiores.* Proinde vtriuſque priuilegium & conſeruatoriæ ad ſtateram iuris reuocandæ atque ex illorum viſione & pondere cenſura facien-

cienda erit quare cum alio in loco conſeruatoriam cleri ſecundarij exemplauerim. *lib. 1. de iuriſdict. ord in exempt. quæſt. 39 num 20.* hic viſum fuit cleri primarij conſeruatoriam attexere quæ talis eſt.

2 SIXTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis Abbati monaſterii S. Iacobi Leodien. ac Decano Eccleſiæ Colonienſis ac officiali Traiectenſis ſalutē & Apoſtolicā benedictionē. In ſacra ſedi Petri diuina diſpoſitione locati ad ea libenter intendimus vt tenemur, per quæ Eccleſiæ præſertim in ſignis cathedralis ac in illis diuinis laudibus deditæ & aliæ res ſuppoſiti perſonæ ſuper illarum bonis aliiſque rebus indebitæ non moleſtentur. Dudum ſiquidem à felicis recordationis Eugenio Papa IV. prædeceſſore noſtro emanarunt litteræ tenoris ſequentis Eugenius Epiſcopus Seruus Seruorum Dei dilectis filiis Abbati Monaſterii S. Iacobi Leodien. & Decano Eccleſiæ Colonienſ. ac Officiali Traiectenſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ratio ſubiectæ ſupplicium libenter Votis annouimus & fauoribus ea proſequimur oportunis dudum ſiquidem bonæ memoriæ Balthazaris Epiſcopi Tuſculani in ſua obedientia de quo partes ille fuerant tunc Ioannes viceſimi tertii nominati litteræ tenoris emanarunt ſubſequen. Ioannes Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis Abbati monaſterii S. Iacobi Leodienſ. & Decano Eccleſiæ Colonienſ. ac Officiali Traiectenſ. ſalutem & Apoſtolicam benedictionem militanti Eccleſiæ licet immeriti diſponente Domino præſidentes circa curam Eccleſiarum & monaſteriorum omni ſolertia reddamur indefeſſe ſolliciti vt iuxta debitum paſtoralis officij eorum occurramus diſpen. & profectibus diuina operante Clementia ſalubriter intendamus ſane dilectorum filiorum Capituli Eccleſiæ Leodienſ. conqueſtione percepimus quod nonnulli Archiepiſcopi Epiſcopi alijque Eccleſiarum Prælati & Clerici ac Eccleſiæ perſonæ tam religioſe quam ſæculares necnon Duces Marchiones, Nobiles, milites, & laici communitatum ciuitatum vniuerſitatum oppidorum caſtrorum villarum & aliorum locorum ac aliæ ſingulares perſonæ Ciuitatum & Diœceſis ac aliorum partium diuerſarum occuparunt & occupari fecerunt caſtra villas & alia loca terras domos poſſeſſiones iura & iuriſdictiones necnon fructus reditus cenſus & prouentus dictæ Eccleſiæ & non nulla alia bona mobilia & immobilia ſpiritualia & temporalia ad menſam Capitularem dictæ Eccleſiæ ſpectan. & ea detinent indebita occupata ſeu ea detinenti preſtent auxilium conſilium vel fauorem nonnulli etiam Ciuitatum Diœceſis & partim prædicta qui nomen Domini in vanum recipere non formidant eiſdem Capitulo ſuper prædictis terris villis & locis alijſque certis domibus poſſeſſionibus iuribus iuriſdictionibus fructibus cenſibus redditibus & prouentibus eorundem & quibuſcumque aliis bonis mobilibus & immobilibus ſpiritualibus & temporalibus & alijs rebus ad eoſdem Capitulum & menſam

Digitized by Google

ſam pertinentibus multiplices moleſtias iniurias inferunt & iacturas. Quare dicta Capitula nobis ſupplicarunt humiliter & cum eiſdem reddatur valde diffi-cile pro ſingulis quærelis ad Apoſtolicam ſedem habere recurſum prouideri ipſis ſuper hoc paterna diligentia curaremus. Nos igitur aduerſus occupato-res detentores præſumptores, moleſtatorum huiuſmodi volentes capitulo & Canonicis ſubuenire per quod ipſorum compeſcatur temeritas & aliis aditus committendi ſimilia præcludatur diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta man-damus quatenus vos vel duo aut vnus veſtrum per vos vel alios ſeu alios etiamſi ſint extra loca in quibus deputati eſtis Conſeruatores & iudicibus præfatis Ca-pitulo efficac. defenſionem præſidio obſiſten. non permittatis idem ſuper his & quibuslibet aliis bonis & iuribus ad Capitulum & menſam prædictam ſpectan. ab eiſdem vel quibuſuis aliis in debitæ moleſtiis vel aliis grauamina damna & iniurias irrogari fact. dict. Capituli cum ab eiſdem vel procurato-ribus ſuis vel eorum aliquo fueritis requiſiti de prædictis vel alijs perſonis qui-buslibet ſuper reſtitution. huiuſmodi Caſtrorum Villarum terrarum & aliorum locorum iuriſdiction vel bonorum mobilium & immobilium reddituum quo-que & prouentuum & aliorum quorumcumque bonorum necnon quibuslibet Monaſteriis iniuris atq; dãnis præſentibus in futuris in illis videlicet quæ iudicia-lem requirunt indaginem ſummariæ & de pleno ſiue ſtrepitu & figura iudicij in aliis vero prout qualitas eorum exegerit iuſtitiæ complementum occupat. de-tentorum præſumptorum moleſtatorum & iniuriantium huiuſmodi necnon contradictorum quoslibet & rebelles cuiuſcumque ſtatus dignitatis gradus or-dinis vel conditionis extiterint quandocumque & quomodocumque expedie-rit autoritate noſtra per cenſuram Eccleſiaſticam compenſen. inuocato ad hoc ſi opus fuerit brachii ſæcularis auxilio non obſtan. tam felicis Bonifacii Papæ o-ctaui prædeceſſoris noſtri in quibus cauetur ne aliquis extra ſuam Ciuitatem & Diœceſem niſi in certis exceptis caſibus & in illos vltra vnam dietam à fine ſuæ Diœceſis ad iudiciũ euocetur ſeu ne iudices & conſeruatores à Sede deputati prædicta extra Ciuitatem & diœceſim in quibus deputati fuerunt contra quoſ-cumque procedere ſeu alii vel aliis vices ſuas committere aut aliquas vltra vnam dietam à fine Diœceſis eorundem trahere præſumant dummodo vltra duas die-tas aliquis autoritate præſenti non trahetur ſed quod aliis quam manifeſtis in-iuriis & violentiis & aliis quæ iudicialem requirunt indaginem pœnis in eos ſi ſecus egerint & in id procurantes adiectis conſeruat ſe nullatenus intromittant quam aliis quibuſcumque conſtitutionibus à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus tam de iudicibus delegatis & conſeruatoribus quam perſonis vltra certum numerum ad iudicium non euocan. aut aliis edictis quæ veſtræ poſſent in hac parte iuriſdictioni aut poteſtati eiuſque à libero exercitio quomodolibet

obtinere ſeu aliquibus communiter vel diuiſim à prædicta Sede ſit indultum quod excommunicari aut ſuſpendi aut interdici ſeu extra vel vltra certa loca ad iudicium euocari non poſſunt per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi & eorum perſonis locis & ordinibus & nominibus propriis mention. & quolibet & alia dictæ Sedis indulgentiæ generali vel ſpeciali cuiuſcumque tenoris exiſtat per quam præſentibus non expreſſam vel totaliter non inſertam veſtræ iuriſdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri & de qua cuiuſque toto tenore de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis. Cæterum volumus & Apoſtolica authoritate decernimus quod quilibet veſtrum proſequi valeat articulum etiam per alium inchoatum quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento Canonico præpeditus quodque à data præſertim ſi verbis & vnicuique veſtrum in præmiſſis omnibus & ſingulis ceptis & non ceptis præſentibus & futuris perpetua poteſtas & iuriſdictio attributa vt eo vigore ea firmitate poſſitis in omnibus & ſingulis ceptis & non ceptis præſentibus & futuris prædict. procedat ac ſi prædictis coram vobis cepta fuiſſet & iuriſdictio veſtra in cuiuslibet veſtrum in præſentis omnibus & ſingulis per citationes vel perpetuo & legitime extitiſſet conſtitutione prædicta ſuper conſeruatorem & alia quælibet in contrarium edita non obſtan. Romæ apud S. Petrum quartodecimo Kalendas Iunii Pontif. noſtri anno tertio.

Cum autem ſicut exhibita nobis nuper pro parte capituli prædicti petitio continebat ipſi dubitent quod earundem vigore litterarum habentium proceſſus occupatoribus detentoribus præſumptoribus moleſtatoribus iniuriatoribus contradictoribus rebellibus præfatis vel aliquibus eorum vel aliis quos concernunt aut nequeant publicari nos igitur eorundem capituli in hac parte ſupplicationibus inclinati vobis cuilibet veſtrum & eorum quibus veſtras deſuper vices commiſeritis quoties per ſummariam informationem ſuper his per vos capiendam vobis conſtiterit quod occupatorum detentorum præſumptorum moleſtatorum iniuriatorum contradictorum rebellium & aliorum quos proceſſus concernere huiuſmodi monition. obſtiterint & citation. ac ipſi commode haberi non poſſet proceſſus prædictus ac monition. & citation. quaslibet per edita publica loca affigen. vel citation. noſtram taxerint vicinis de quibus coniectura ſit veriſimilis quoad notitiam occupatorum detentorum præſumptorum moleſtatorum iniuriatorum contradictorum & rebellium & aliorum quos contigerit monitorum citatorum huiuſmodi peruenire valeant faciem plenam autoritate Apoſtolica concedimus tenore præſentium facultatem & volumus quod proceſſus monition. & condition. huiuſmodi perinde arctet. & ipſos monitos & citatos ac ſi eis perſonaliter intimatæ & inſinuatæ legiti-

me

me fuiſſent non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis ac omnibus illis quæ dictus Epiſcopus tunc Ioannes Vigeſimus tertius prænominatus in præfatis litteris non obſtare voluit cœteriſq; contrarijs quibuſcumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo ſexto, decimo Calendas Septembris Pontificatus noſtri Anno Sexto.

Cum autem ſicut exhibita nobis nuper pro parte dictorum filiorum capituli Eccleſiæ Leodienſ. petitio continebat à nonnullus reuocetur in dubium an litteræ prædictæ ad Venerabilem Fratrem noſtrum Epiſcopum Leodien. ac Præpoſitum, Decanum Archidiaconos & ſuppoſitos dictæ Eccleſiæ ſe extendant & Archiepiſcopi & alij Prælati inferioribus eiſdem Capitulo & ſuppoſitis moleſtias iniurias atque damna in bonis mobilibus & immobilibus & ſingulares perſonas capituli & ſuppoſitos huiuſmodi tam ratione Canonicatum & præbendarum ac dignitatum perſonatuum adminiſtration. & officiorum quæ in dicta Eccleſia obtinent quomodolibet & quomodocumque iure vel titulo pertinen. ac ſi ipſi Præpoſiti Decani Archidiacanorum ſingularium perſonarum Capituli & ſuppoſitorum prædictorum debitorum ratione Canonicatuum perſonatuum & præbendarum dignitatum perſonatuum adminiſtrationum prædictorum & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum coram vobis dictarum litterarum vigore in cauſam trahi poſſint & ad iudicium euocari contra eoſdem moleſtatores & debitores etiam ſi illi rectores Doctores Magiſtri & Scholares vniuerſitat. oppidi Louanienſ. Leodienſ. Diœceſis aut earum aliquis exiſtat iuxta eorundem litterarum continentium procedere & iuſtitiam miniſtrare valeatis pro parte Capituli huiuſmodi nobis fuit humiliter ſupplicatum quatenus in præmiſſis oportune prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur prædictæ ambiguitatis dubium ſubuertere volentes ipſaſque litteras cum omnibus ſingulis in eis contentis clauſulis ad modernum & pro tempore exiſtentem Epiſcopum Leodienſem Præpoſitum Decanum Archidiaconos & ſuppoſitos dictæ Eccleſiæ extendere & huiuſmodi ſupplicationi inclinati diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus quatenus contra Archiepiſcopos & alios in dictis litteris expreſſos nec non Doctores Rectores Magiſtros & ſcholares vniuerſitatū huiuſmodi inſerentis Capitulo & ſupoſitis huiuſmodi iniurias moleſtias atq; damna in bonis mobilibus & immobilibus ſpiritualibus & tēporalib. etiam patrimonialibus ad capitulum eiuſue ſingulares perſonas nec non ſuppoſitos huiuſmodi tam ratione ſuorum quorumcumque beneficiorum Eccleſiaſticorum quam perſonarum ſuarum & alias qualicumque, & quauis occaſione ſeu cauſa ſpectan. & pertinen. nec non contra quoſcumque Capituli Præpoſiti

Digitized by Google

Decani Archidiaconorum ac perſuarum & ſuppoſitorum etiam aliter quam beneficiorum Eccleſiaſticorum ratione debitorum nec non veſtram iuriſdictionem directe vel indirecte publice vel occulte impedientium aut alias iuxta litterarum tenorem atque formam procedatis & iuſtitiam faciatis in omnibus & per omnia perinde ac ſi in ijſdem litteris de Epiſcopo Præpoſito Decano Archidiaconis & ſuppoſitis in bonis & debitoribus præfatis plena & expreſſa mentio facta fuiſſet non obſtan. præmiſſis & quibuſdam alijs clauſulis per felicis recordationis Paulum ſecundum etiam prædeceſſorem noſtrum Rectori Doctori & magiſtratibus & ſæcularibus præfatis etiam ad claræ memoriæ Caroli Ducis Burgundiæ ſubdato videlicet nona Maij Pontificatus ſui anno quinto conceſſis attentæ incipien. quibus illorũ tenor ac ſi de verbo ad verbũ inſereretur præſentibus pro expreſſis habentibus illis alias pro ſuo robore permanſuris quo ad præſentem duntaxat ſpecialiter expreſſe autoritate Apoſtolica & certa noſtra ſcientia derogamus nec non omnibus & ſingulis quæ dictus Eugenius in præfatis litteris voluit non obſtare cœteriſque contrarijs non obſtantibus quibuſcumque præſentibus perpetratis temporibus tam quo ad omnia præmiſſa durat datum Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo nono, nonis Ianuarij Pontificatus noſtri anno nono.

Sed quid ſi de iniuria aut oppreſſione quæſtio vertatur & tunc exiſtimo eum qui ita opprimitur poſſe conſeruatoris ſui patrocinium implorare etiamſi iniurians aut opprimens proprium habeat conſeruatorem.

Tum quia hic caſus inter eos refertur in quibus actor forum rei ſequi non tenetur, *DD. cap. cum ſit generale cap. ſed ex ſuſcepto de foro compet. Socin. in fallentijs Reg. 10 fall. 1.*

Tum quia in hoc caſu oppreſſus ſeu iniuriatus priuilegium habet ſpeciale atque indiuiduum implorandi officium ſui conſeruatoris aduerſus iniuriatorem quod alterius priuilegio generali præfertur, *l. fin. ff. ex quibus cauſis maiores Barth. d. auth. quas actiones n. 3. cap. generi de Reg. iur. in 6.* aliud porro eſt in exactione debiti ciuilis quia per retentionem debiti iniuria proprie inferri non cenſetur vti plenius comprobatur alio in loco, *d. lib. 1. quæſt. 39. nu. 31. & hac. quæſt. 4.* Quæ omnia ex trutina & libramine priuilegiorum dependent, *cap. porro de priuilegijs cap. recepimus. eod. tit.*

QVÆST.

QVÆSTIO CENTESIMA DECIMAQVINTA.

Principes ſæculares an poſſint ſuos ſubditos à iuriſdictione conſeruatorum Apoſtolicorum eximere.

SVMMARIVM.

1. *Priuilegium Caroli V. conceſſum Leodienſi patriæ.*
2. *Conſeruatores Eccleſiaſtici non cognoſcunt de cauſis temporalibus inter laicos directè ſed bene indirectè.*
3. *Caſus quamplurimi quibus Eccleſiaſtici iudices iuriſdictionem habent in laicos.*
4. *D. Chryſoſtomus viduæ inſignis aduocatus aduerſus imperatricem Eudoxiam.*
5. *Conſeruatores Apoſtolici non poſſunt prætextu priuilegiorum Cæſareorum impediri.*
6. *Priuilegia repugnantia conſeruatorijs Apoſtolicis præiudicare non poſſunt & nu. 12.*
7. *Imperatores legem ferre non poſſunt præiudicialem conſeruatorijs Eccleſiaſticis.*
8. *Caroli V. Priuilegium interpretari debet ex iure communi.*
9. *Libertas Eccleſiæ lederetur ſi exempti non poſſent coram ſuis conſeruatoribus iniurias ſibi illatas vindicare.*
10. *Laici retinendo res exemptorum peccant.*
11. *Exempti tenentur coram conſeruatore experiri.*
13. *Exempti reuocant reos ad ſuum forum.*
14. *Caroli V. Priuilegium non afficit iuriſdictionem Eccleſiaſticam.*
15. *Nulla diſpoſitio tam generalis quæ reſtrictionem non patiatur à poteſtate diſponentis.*
16. *Carolini Priuilegij vis & effectus.*

CArolus V. Imperator Leodienſis Patriæ priuilegium conceſſit in hæc verba.

Ordinamus & ſtatuimus per præſentes quod de cætero omnes & ſinguli ſubditi ac incolæ dictæ patriæ ac dominorum Epiſcopi & Eccleſiæ Leodienſis coram ſuo proprio iudice tribunali ac iuſtitia ordinaria ſpirituali vel ſæculari debeant tractari & iuri ſtare & actores forum ordinariorum reorum ſequi ſecundum priuilegium per quondam Diuæ Memoriæ auum & anteceſſorem noſtrum Maximilianum Cæſarem deſuper conceſſum & per nos in præſentiarum confirmatum quod nulli conſeruatores aut quicunque iudices ſeu executores aut 1

res aut aliæ quæuis perſonæ vigore conſeruatoriarum & reſcriptorum quorumlibet prout ſeu debeant cognitionem iuriſdictionem ſeu executionem in cauſis prophanis realibus vel feudalibus. Aut inter ſeu contra perſonas laicas ſuſcipere vel exercere iuſticijſue ac iudicibus ordinarijs antedictis & quibuſuis cauſis coram illis intentatis inceptis & ad eorum iuriſdictionem de iure communi pertinentibus inhibere dictoſque ſubditos *vt* incolas extra limites patriæ & dominorum ſupradictorum trahere ſeu euocare aut præmiſſa fieri procurare.

Quæritur an hoc priuilegium conſeruatoribus Apoſtolicis præiudicet. Variæ hactenus hac in materia fuit decertatum, ego ardua hac in quæſtione quid ſentiam aliquot concluſionibus oſtendam.

2 Prima conſeruatores Apoſtolici vt nec iudices Eccleſiaſtici inhibere non poſſunt iudicibus laicis de quæſtionibus temporalibus inter meræ laicos ſignanter in cauſis quæ præuenerunt cognoſcentibus. eleg. Ignatius Lopes. *in pract. crim. canon. cap. 3. gloſſ. verb punire verſ. nec minus.* Ratio eſt. Quia ſicuti Papa directe id non poteſt. *Card. Bellarminus de controuerſijs fidei lib. 5. de ſummo Pontifice cap. 6. in fine fol. 1077. late Nauar. in repert. cap. nouit. de iudicijs.* ita neque conſeruatores qui ſunt Papæ delegati, *cap. 1. in fin. de offic. del. in 6.* cum nemo plus iuris in alium transferat quam ipſe habeat, *l. nemo plus iuris ff. de reg. iur.* Dixi directe ſecus enim indirecte vt poteſt de peccato aut periculo animæ ageretur idem ſi debitor nolit ſtare iuri coram iudice ſuo laico præterea ſi deſit iudex laicus qui iuſtitiam adminiſtret aut in adminiſtratione iuſtitiæ negligens ſit. *Nauar. in d. rep. cap. nouit. not. 6. nu. 34. de iud. Bellarm. d. cap. 6.* Denique niſi caſus occurreret in quo Eccleſia iuriſdictio-
3 nem etiam directam exercere poteſt in perſonas laicas videlicet ſi laici iniuriam exemptis inferant. Refert alios Nauar. *d. cap. nouit. not. 3. nu. 2.* Hoſtienſis vero refert ſimiles caſus 36. *in ſumma de iudicijs.* Marianus vero quadraginta tres, *in cap. licet de iudicijs.* Stephanus Aufrerius, *de poteſtate Eccleſ. ſuper laicos.* refert 149. & quam plures etiam ſpeculator, *de compet. iud. adit. §. 1.* quos ſi vſus poſtulet lector videre poterit & quidem hoc iure D. Chryſoſtomum damnum iniuriamque viduæ illatam obnitente etiam imperatrice Eudoxia vindicaſſe teſtis eſt hiſtoria quæ eſt apud Metaphraſtem quæ vt elegans eſt & digna iudicibus videri poterit apud Lippeloum in vitis Sanctorum in vita S. Chryſoſtomi in hæc verba.

4 At vero quanta animi fortitudine & conſtantia vir ſanctus iuſtitiæ & æquitatis patrocinium ſuſceperit quantaque virtute viduas potentium iniquitate oppreſſas defenderit non erit ab re latius referre.

Alexandriæ Paulatius Dux exercitus magiſtratum gerebat omniaque feræ reipublicæ munia pecuniæ cupiditate metiebatur & opes ingentes quouis tandem modo corradere ſtudebat. Ad hunc cum vidua quædam nomine callidrope delata eſſet; quod diuitijs abundaret ille protinus quingentos ab ea aureos (incertum

certum quo commento) exegit vidua magno metu affecta ne in grauiores miſerias veniret omnibus fere bonis ſuis oppignoratis quingentos aureos iniquo iudici tradidit. Cum autem poſt annos duos munere ſuo defunctus adminiſtrationis ſuæ rationem reddere cogeretur vidua oblata temporis oportunitate vtens eueſtigio ad imperatorem acceſſit deque illata iniuria iniuſtaque exactione granuiter conqueſta eſt. Commiſit protinus imperator cuidam ſuo profecto viduæ cauſam; ſeu ille muneribus peruerſus non ſe vindicem ſed potius aduerſarium afflictæ mulieri præbuit. Tum illa ad Eudoxiam imperatricem confugens præcibus ac lacrymis flagitauit vt aliqua ſui miſericordia caperetur & viduam bonis ſuis per ſummam iniuſtitiam exutam in integrum reſtitueret Eudoxia hac occaſione nouas corradendi diuitias auidiſſime arrepta Paulacium accerſit eumque aſperis verbis increpitum centum librarum auri damnat è quibus tantum ſex & triginta viduæ tradit reliquas vero ſuis opibus accumulat. Qua iniuſtitia multo grauius afflicta callidrope omni iam ſpe deſtituta communi illo viduarum patrono tanquam vltimo refugio conſtituit. Nec mora luctu & lacrymis miſerabiliter deformata ad Epiſcopum abijt eique cum crebro ſingultu calamitatem ſuam exponit orat obſecratque vt afflictæ viduæ & cum extrema rerum omnium inopia certanti opem ferat. Ille nihil cunctatus neque Eudoxiæ furorem quicquam veritus ducem quondam exercitus adijt eumque verbis grauiſſimis de illata viduæ iniuria corripuit & aurum ab eo requiſiuit. At ille centum auri libris ab Eudoxia ſe mulctatum plane ab ea cauſa abſolutum eſſe reſpondit cui antiſtes pro delictis inquit publicis facta eſt illa exactio. Tu vero non aliter effugies niſi mulieri 50. numeraueris. Hæc dicens hominem ſecum abduci & in templo cuſtodiri iuſſit. Quæ res ſimul ac ad aures Eudoxiæ peruenit illa vero omnino commota cum verbis minacibus apud virum ſanctum nihil proficeret duos ex templo centuriones miſit qui hominem vi è templo abriperent. Et illi quidem armis animiſque præferoſos abierunt ſed cum templi foribus appropinquarent & iam iamque irrumpere vellent vident (dictu mirabile) Angelum Dei ſpecie terribilem ſtricta ramphæa ab ingreſſu eos arcentem. Quo viſo exanimati metu in fugam conuerſi ſunt & Eudoxiæ admirandum ſpectaculum recenti adhuc ſtupore oppreſſi narrarunt. Tum illa omnem animi ferociam poſuit & virum Dei effeminatis blanditijs à tanta iuſtitia & equitate eneruare conata eſt, At vir ſanctus vt minis ita & blanditijs omnibus ſuperior eademq; ſemper & vbiq; animi conſtantiam fortitudinemque conſeruabat Paulaciumque ficulneo Eudoxiæ auxilio ſubnixum ablatam viduæ pecuniam integram reſtituere compulit.

Secunda. Conſeruatores Apoſtolici impediri non poſſunt prætextu priuilegiorum Cæſareorum quin cognoſcant iniuriaſque Eccleſiaſticis perſonas rebuſue legitime ſibi commiſſis illatas vindicent, *cap. 1. & cap. fin. de priuileg. in 6.* 51

Reg.20.incip.actor regulariter DD.cap.cum ſit generale & cap.ſed cap. ex ſuſcepto de foro comp.Spec.in tit.de compet.Iud.adit.Ignatius Lopes d.loco.

Quinta priuilegium illud Caroli V. afficere non poteſt iuriſdictionem Eccleſiaſticam quin exempti in caſibus permiſſis aut etiam mixti fori ad ſuum conſeruatorem recurrent. Quia Cæſaris conſtitutiones ad iuriſdictionem Eccleſiaſticã extendi nõ poſſunt vti in terminis tradit, *Ignatius Lopes d.loco verſ.vnde ex illa. d.cap.Eccleſia S.Mariæ & cap.ciuis ab Eccleſiarum de conſtit.cap.verum cap imperator.diſt.96.Peck.cap.ea quæ nu.5.de reg.iur.in.6.* Cardinalis Mantica locis ſupra citatis, neque refert quod priuilegium loquatur per verba generaliſſima quomodolibet. Quia nulla eſt diſpoſitio tam generalis quæ reſtrictionem à diſponentis poteſtate atque habilitate non patiatur, *l.ſi mihi in via ff.de leg.3. Oldra.conſ.148. num.6. Chaſſaneus ad Conſ. Burg. Rubr.7.§.3.glo.verb. habille cacher.dec.98. num.20.* 12 13

Sexta priuilegium hoc Caroli V. non ideo inane erit aut ſuperfluum quia vires ſortietur aduerſus conſeruatores qui in caſibus meræ laicis inter meræ laicos cognoſcunt ſecus vero in caſibus qui ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam ſpectare poſſunt vti elegãter & late in ipſiſſima hac materia in hipotheſi quæ euenit Collegio Societatis Ieſu docet Ignatius Lopes loco hactenus ſæpe citato. Confirmari poſſet vberius deciſio huius quæſtionis ex eis quæ ſuperius eadem prope in hypotheſi tradidimus *quæſt.39.* ad quæ lectorem ne tanto longus ſim remitto. 14

QVÆSTIO CENTESIMA DECIMA SEXTA.

Conſeruatores an irrequiſiti iuriſdictionem ſuam poſſint exercere.

S V M M A R I V M.

1. *Conſeruatores an vtilitatem priuatam irrequiſiti officium ſuum impartiuntur ſecus ad vtilitatem publicam.*
2. *Vtilitas publica in quo verſetur.*
3. *Iudex Eccleſiaſticus ex officio reuocat Eccleſiaſticum ſe iuriſdictioni laicæ ſubijcientem.*
4. *Diœceſanis cognoſcit de iniuria illata clericis.*
5. *Superior poteſt annullare contractum per quem aliquid poterat acquiri ſubdito.*

Digitized by Google

1 RESpondeo ad vtilitatem priuatam non poſſe exercere. *l. 4. §. hoc autem iudicium vti DD de dam.infecto.*

2 Secus vero ad vtilitatem publicam quam ego intelligo ſi forte exemptus alieno iudicio ſeſe obiceret. Nam tunc præiudicium vtilitatis publicæ verteretur poſſetque conſeruator pro intereſſe totius ordinis exemptorum etiam irrequiſitus ac exempto inuito declinare atque inhibere. *Innoc. in cap.contingat de ſent.excom.& Bald.in Margarita repertorij Innocentij verb.iudex laicus ſi tenet ali-*
3 *quem in carcere.fol.17.col.3.cap.ſi iudex laicum de ſent.excom.in 6.* ſicut enim Eccleſiaſtico iudici id licet in clericis alieno ſe iudici ſubijcientibus, *DD.iam laudatis* ita & conſeruatoribus licere à proportione clericorum & exemptorum de qua alias ſcripſi dicendum eſt, *de iuriſdict.ord.in exemptos lib.1. quæſt.45.* Et quidem hoc ſenſu intelligendum cenſeo Dominum VVameſium ſentientem conſeruatores irrequiſitos officium ſuum impartiri non poſſe, *conſ.481.num.22.de iure patronatus tom. 2.* Quamuis enim clienti inuito patrocinium quod conſeruatoris officio incumbit non præſtetur, *l.cum patronus 22.ff.de operis libert. l.inuito. ff. de reg.iur.VVameſ.d.conſ.481.nu.22.* attamen cum de præiudicio publico Pontificiſque cuius intereſt multos habere immediate ſubditos agatur, *ſcripſi lib. 1.quæſt.1. num.17.de iuriſdict.ord.in exempt.Gail.lib.1.obſ.40.nu.5.* ad inſtar clericorum qui ſe alieno iudici ſubijcere non poſſunt, *cap. cum tempore vbi Abb. de arbitris & ſcripſi lib.2.quæſt.7.de iuriſdict.ord.in exempt.* permiſſum eſt conſeruatori officium ſuum inuito etiam impartiri exemptoſque à iuriſdictione eius cui non ſubſunt eripere. *Innocen.loco iam laudato & d.cap.ſi iudex.* quod & ego de aduocatiis feudalibus ſpeciali quæſtione comprobaui.

4 Deinde iudices de omni iniuria clericis ex qua ſpecie ſunt exempti illata poſſunt ex officio inquirere. *Marant. de ord.iudic.par.6.de inquiſit.nu.141. l.ſi quis in hoc genus C.de Epiſcop. & Clericis.* iniuriam autem fieri exemptis qui ad aliena tribunalia rapiuntur dubium non eſt.

5 Denique ſicuti ſuperior etiam qui principe inferior eſt poteſt ex cauſa annullare contractum per quem aliquid acquiri poterat ſubdito, *Sabarella conſ. 85. num. 3. l. venditor §. ſi conſtat ff.cum prad.* ita & ſi coram ordinario in ius ſe vocari patiantur arguendo à contractibus ad iudicia in quibus quaſi contrahitur, *præſes loco à contracti ad iudicia l.3. §.idem. ff. de pec.*

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆSTIO CENTESIMA DECIMA SEPTIMA.

Vtrum exempti exemptione cleri ſecundarij Diœceſis Leod. poſſint debitores ſuos actione perſonali conuenire coram Abbate S. Laurentij priuilegiorum conſeruatore.

SVMMARIVM.

1. *Exemptorum cauſa in prima inſtantia tractari poſſunt coram conſeruatore actiue & paſſiue.*
2. *Conſeruatores æquiparantur ordinarijs.*
3. *Caſus legis aut priuilegij tollit omnem ambiguitatem.*
5. *Diſpoſitum in vno correlatiuorum habet etiam locum in alio.*
6. *Qui timet moleſtari poteſt creditorem præuenire.*
7. *Conſeruatores an poſſint præueniri ad excluſionem aliorum iudicum.*
8. *Præuenire poteſt debitor ſuum creditorem.*
9. *Moleſtari timens poteſt coram ſuo iudice præuenire.*
10. *Præueniendo poteſt executio impediri.*
11. *Turbatores priuilegiorum Eccleſiæ excommunicantur.*
12. *Libertas Eccleſiaſtica in quibus conſiſtat.*
13. *Bulla cœnæ Domini neminem eximit.*
14. *Exempti qui patiuntur ſe trahi coram ordinario incidunt in cenſuras.*
15. *Aduocati etiam & procuratores cenſuras incurrunt.*
16. *Conſtitutio Papalis vbi ſit publicandæ.*

QVod in prima inſtantia cauſæ exemptorum ventillari poſſint coram conſeruatore Nauar. *conſ.2.num.2.verſ.tertio de offic.del.* refert ſe ex ſacra congregatione audiuiſſe & ego ſuperius varijs in locis late oſtendi. 1

Ratio eſſe poteſt quod conſeruatores deputati ad vniuerſitatem cauſarum magis ordinariorum quam delegatorum iure cenſeantur, *Neuiſnans conſ 35. Vantius de nullitatib.coram quo nullitas proponi poſſit,nu.17.* 2

Sed quid opus emendicatis ſuffragiis omiſſiſque fontibus ſectari riuulos cum ad manus habeamus priuilegium Sixti Pontificis editum anno 1473. ſeptimo idus Nouembris quo apertis verbis conceditur exemptis facultas trahendi ſuos debitores coram Abbate Sancti Laurentij priuilegiorum conſeruatore etiam alia in cauſa quam beneficiali planeque prophana aut patrimoniali,

Quo fit vt cum priuilegio teſte Oldendorpio, *de iure ſinguli definiendo num.3. verſ.alia autem* ſit quaſi priuata lex. vlterius non ſit inueſtigandum quia cum caſus legis aut priuilegij eſt expreſſus nulla ſupereſſe poteſt dubitandi occaſio, *Saſius conſ.14.nu.17. Parſius conſ 136.par.3.* Et quidem hoc priuilegium vſuuenit:
4 non modo cum exempti experiuntur contra ſuos debitores ſed etiam cum implicatas habent cum aliquo rationes à cuius impetitione etiamſi is exemptorum creditor eſſet volunt mediante congrua ſolutione abſolui. Tum quod ita ab exempto conuentus debitor exempti cenſeatur etiamſi exemptus ei pecuniariæ obligaretur, *l.creditori verſ.ſed omnis ff.de verb.oblig.*

5 Tum quod debitor & creditor ſunt correlatiua, *Baptiſta à Sancto Blaſio de correlatiuis nu.6.par.1.* diſpoſitumque in vno correlatiuorum cenſeatur quoque in alio diſpoſitum etiamſi verſarentur in materia à iure communi exorbitante: ſtricta vel odioſa, *Baptiſta à S.Blaſio d.loco nu.8.*

Signanter vero quod textus Priuilegij habeant hanc verborum emphaſim ac alios qualicumque & quauis occaſione. Diſpoſitio enim facta verbis generalibus & prægnantibus ad omnia trahitur, *Maſcard de probat.vol.3.concl.171.nu.45.* Dictioque qualicumque omnes caſus comprehendit, *Bero. quæſt. famul.66.num.2.* Quo in articulo etiam animaduertendum Pontificem vſum figura quam Rethores epanalepſim hoc eſt repetitione verborum qualitercumque & quauis occaſione quæ fieri aliter non aſſolet quam maiore cum ſignificatione energiaque voluntatis qua de re late poſt Ioannem Baptiſtam à S.Blaſio præſes Euerhardi, *in locis legalibus loco à vi geminationis Io.à S.Blaſio tract.de geminatis.* Ideoque ſub ijs verbis non includi non poteſt diſpoſitio, l. ſi contendat ff. de fideiuſſoribus ſeu imploratio officij iudicis quo poſtulatur permittiturque ei cui exceptio competit facultas conueniendi excipiendi ſeu agendi non coram iudice eius aduerſus quem exceptio proponitur ſed coram iudice eius cui exceptio competit qui alioquin partibus rei fungeretur. Qua de re abunde alio in loco tractatum eſt. Quæ actio cum ſit perſonalis identidem eſt præiudicialis alteri actioni qualicumque.

6 Denique cum conſeruatores ſint iudices exemptorum poſſunt exempti qui moleſtiam timent eamque auertere volunt coram conſeruatore ſuo vt eos ab hac moleſtia eximat vindicetque experiri. *Rom.conſ.244. Barth. l. Societatem §. arbitrorum nu.18.ff.pro ſocio Blarerius ad l diffamari cap.4. num.11. verſ. reus cui exceptio competit. C.de ingen. & manum.* & ſic exceptionem eo modo euitare quo ij qui de nullitate aliqua principaliter iudicium præueniendo intentarunt. *Lancelot.de attentatis par. 2.cap.17.num.87.& cap.16.num.13. & ſeqq.* inhibitiones enim alterius iudicis poſtea aditi corruerent. *Lancelot.de atten par.2. cap.4. limit. 2. nu. 62.* Hac que materia conſulti olim reſpondimus in hæc verba.

CON-

Digitized by Google

CONSILIVM I.

Impetrantes à iuriſdictione ordinaria exempti officium conſeruatoris implorarunt vt eius autoritate declararetur eis competere ius excipiendi ſeu ſoluendi opponentibus iuxta valorem pecuniæ nunc currentis at vero opponentes è contra dicunt ſe habere inſtrumentum ſcabinale ideoque conſeruatoris iuriſdictionem præueniri non poſſe ſed huius exceptionis & articuli quæſtionem diſcutiendam eſſe coram ſcabinis.

Quæritur quid iuris.

Reſpondetur iuriſdictionem conſeruatoris ordinarij iudicis exemptorum eſſe præuentam ideoque ex aduerſo ſcabinale tribunal reclamari non poſſe. 8

Primo, Quia cognitio qualitatis pecuniæ reſtituendæ præiudicialis eſt actioni reali. *Guido de Suzaria de inſtr. Guarentigiat. nu. 11. l. fundum Titianum vbi Barth. ff. de except.* proinde ea coram iudice præuento ventillari decidique debet. *l. vbi ceptum ff. de iud.*

Secundo coram conſeruatore cognoſcitur de iure excipiendi competente reis impetrantibus iuris autem eſt explorari.

Reum ſiue debitorem poſſe peruenire & petere fieri declarationem ſuper ſuis exceptionibus coram ſuo iudice, *Caſtr. l. ſi contendat ff. de fideiuſ.* Ita inter cæteros in terminis & in eiſdem verbis tradit Cæſar contardus. *ad l. diffamari cap. 5. nu. 17. confirmatque id autoritate Alexandri Decij Boerij eoſque ſequitur Blarerius d. l. diffamari cap. 5. num 11. verſ. quemadmodum & reus cognatus d. l. diffamari nu. 5.* 9

Rationem adfert præcitatus Blarerius in hæc verba.

Reus cui exceptio competit poteſt ſuper ea ſui ordinarij iudicis officium implorare licet iudex actoris non ſit cum iſta exceptio iam examinetur principaliterque alias in iudicio actore agente examinaretur incidenter atque ex ea ratione poſſit examinari coram illo iudice coram quo actor neceſſario actionem debuiſſet proponere in quo etiam actor non grauatur cum ipſe & ad hoc de iure communi teneatur, *vt Barth. l. ſi Societatem §. arbitrorum num. 18. ff. pro ſocio ita ille.*

Tertio, cum timeo moleſtari licet mihi agere coram meo iudice ad declarationem iuris mei. *Contardus vbi ſup. caſtr. vbi ſup. l. ſi duo patroni vbi glo. ff. de iureiur.* idque per implorationem iudicis officij vt ei inhibeat à quo moleſtari indebite timeo vti notanter etiam tradit. *Rom. conſ. 244.* & hoc modo inquit captura aut executio poterit euitari. *Rom. d. conſ. 244.* debitor enim eo in caſu non eſt in mora ſoluendi, *d. conſ. 244. v. pag. ſeqq.* 9

Quarto non obſtat quod creditori habenti inſtrumentum quarentigiatum competat electio actionis.

Reſpondetur enim quod actor eligere non poſſit iudicem quando reus pri-

per text.in l.In contractibus C.de non. Num pecu.DD.in cap. Rom. §.contrahentis de foro comp.in 6.Ita Boerius.

Octauo extant noſtra memoria ſententiæ & præiudicia ab officiali Leodienſi qui iuriſdictionem ſuam exercuit in cauſis reorum qui iuriſdictionem ſuam præuenerunt ſublata hoc modo actoribus eligendi iudicem facultate. Idque non mirum cum vigilantibus iura ſoleant ſubuenire. *l.pupillus ff.qui in fraudem.* Quod ipſum hoc in facti contingentia coram Conſeruatore, in praxim vſumque forenſem deduci poſſe ſuadet analogia & proportio vtriuſque fori, *de qua Præſes Euerardi in locis legalibus loco à proportione, & nos etiam alio in loco lib.1.de iuriſdict.ord. in exemp.quæſt.45.*

Nono & conſequenter opponentes poſt impetrationem mandati à conſeruatore agendo realiter in præiudicium mandati à conſeruatore impetrati attentaſſe dicendi ſunt quando enim per primum iudicem eſt inhibitum vti hoc in caſu non poteſt coram ſecundo iudice de eadem re alia actio inſtitui. *Lancelot. p.2.c.4 limit.2.n 62.*

Ratio, Quia inhibitio facit attentatum redditque illicitum quod alioquin eſſet licitum. *Lancel.num.65.* Hinc eſt quod executio facta vigore executorialium aut brachij ſæcularis legitime obtenti dicatur attentata. *Lancel part.2. cap.20 ampl. 5.& 6.* inſtrumentoque guarentigiato vel in forma cameræ expedita ſuperueniente inhibitione executioni demandari non poſſunt. *Lancel.cap.16.n.13 & 14. Maſſa Galeſius ad for.camer.oblig particula 4 q.3.n.5.& ſeqq.*

Idque adeo verum vt neque agenti ad reuocationem attentatorum obſtet exceptio non iuris niſi tamen de eius non iure conſtet per eius confeſſionem ſecus ſi aliunde conſtaret de non iure vt puta ex probationibus vel aliter, Nam ius reuocandi attentati potius cauſatur ex facto & culpa attentantis quam ex aliquo iure quo cohæreat illi contra quem attentatur.

Quare concludo bileta laicalia attentatorum iure eſſe reuocanda vlteriuſque eſſe decernendum & declarandum opponentes pœnas in mandato tactas incurriſſe per late tradita à Roberto Lancelotto *de attentatis cap.31.num.371.& ſeqq.& & part.2.cap.20.in præfatione num.10.fol.404.*

CONSILIVM II.

Nec quæſtio dominationum veſtrarum arbitrio commiſſa magni momenti eſt ſi iuriſdictionis punctum de quo diſceptatur inſpiciamus ſed longe maioris eſt curæ & momenti ſi periculum animæ conſideretur.

De iuriſdictionis puncto ad peluim vſque prioribus in ſcriptis tractatum eſt parergos tantum hic dictũ eſto Conſeruatorem datum ad propulſandas iniurias exemptorum poſſe etiam cognoſcere de cauſis ipſorum debitorum nam nõ ſol-

uendo

conſtitutiones ei aduerſantes propter clauſulas irritantes ei inſertas inficiat & irritet etiamſi illius violatores regali aut imperiali ſplendore fulgeant, *Gregor. Sayrus d. lib. 3. cap. 25. nu. 10. & 11.* certo certius eſt quod clerus exemptus contrarijs conſtitutionibus obediendo aut eas acceptando nihil agat exemptioni enim & ſuæ libertati quæ ſua non eſt ſed Papæ renuntiare non poteſt, *tex. cap cum tempore vbi Abb. & DD. de arbitris,* idque ſatis euincitur ex conſtitutione *Martini V. incipit ad reprimendas in verbis etiam occaſione cuiuſcumque ſubmiſſionis.* Interim ſi 14
neque iudices tuti ſint vt hac Bulla certe neque etiam ipſemet partes non modo quæ agendo aut conueniendo in libertatem Eccleſiaſticam impingunt. Sed ne quidem pars ea quæ conniuentibus oculis ſeſe ad eiuſmodi iniquum examen aut iudicium incompetens trahi patitur nã & partem ream non reclamantem incidere in Bullam Cœnæ Domini aperte reſpondit Martin. Mauar. *conſ. 1. quaſt. 41. n. 81. de conſtit.* Denique ab hoc etiam cenſurarum fulmine non poſſumus eximere aduocatos procuratores vel alios quoſcumque cauſarum inſtitores qui ſtudium laborem operam impendunt eis qui in Eccleſiæ iura priuilegia libertates inſumunt vti etiam in explicatione bullæ Cœni Domini cenſuit Cardinalis Toletus Alphonſus Vinandus *nu. 7.* patrocinando enim cauſæ illicitæ auxilium & fauorem quis præſtare cenſetur inquit Ioannes Anania, *in cap. ſi aduerſus num. 2. & 3. de hæretic.* qua de re quoque extat horrenda conſtitutio *Martini V. incip. ad reprimendas in hac verba.* Ad reprimendas & infra hos igitur aduerſus talia præſumentium temeritatem remedia imponere & ſuper his ſalubriter prouidere cupientes hac noſtræ irrefragabili conſtitutione perpetuo duratura tenore præſentium ſtatuimus decernimus & etiam ordinamus quod omnes & ſingulæ perſonæ Eccleſiaſticæ ſæculares & regulares quauis perfulgeant dignitate quæ aliquam perſonam Eccleſiaſticam in actione reali mixta vel perſonali ciuili vel criminali etiam occaſione cuiuſcumque ſubmiſſionis vel alias ad forum ſiue iudicium laicale directe vel indirecte trahere præſumpſerit cauſam ipſam & omne ius in re vel ad rem cauſa vel occaſione huiuſmodi quomodolibet competens pœnitus amittant & ſingulares perſonas eaſque illi in præmiſſis cohærentes & cernentes excommunicamus & nihilominus omnes & ſingulos iudices laicos & laicales perſonas poſtquam exceptum fuerit de non iuriſdictione eorum aut euidenter appareat eiuſmodi cognitionem ad eos de iure non ſpectare talia præſumentes vel ratam habentes vel eis facientes dantes auxilium vel fauorem cuiuſcumque dignitatis gradus vel conditionis exiſtant excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto nulloſque ab ijſdem ſententijs pallium quam per Romanum Pontificem præterquam in mortis articulo abſolui valeant ſiue poſſit quodque etiam procurator fiſcalis cauſarum curiæ cameræ Apoſtolicæ contra culpabiles in præmiſſis deſuper ſummariæ informatione præhabita

Digitized by Google

ſe vel alium ſeu alios agere & procedere poſſit & valeat hactenus conſtitutionis verba quæ non ſolum ligat in vrbe ſed etiam per totum orbem quia quælibet ordinatio Papæ habet vim legis generalis vt dicit Geminianus, *in cap. fin. in 2. not. per*
36 *illum textum de hæret. in 6.* & ideo *Paulus de Elezar. in proœmio Clement.* dicit ſufficere quam libet conſtitutionem Papæ publicari Romæ quæ eſt caput omnium Eccleſiarum & orbis nec requiritur inquit quod in ſingulis locis fiat publicato & eiuſdem ſententiæ *eſt Gomeſ. in proœmio reg. Cancell. & Nau. conſ. 1. de conſtit.* Quare vt multa in pauca conferam redeamque vnde diuerti iterum concludo conſeruatorem in prima inſtantia de cauſis exemptorum ſiue actiue ſeu paſſiue poſſe cognoſcere quod præter precitatis reſpondit Nauar. *conſ. 4. de offic. del.* atq; id ex iure ſcripto & moribus obſeruari in Francia refert Nicolaus Boerius, *ad conſuet. Bitur. tit. 2. §. 3. glo. 4.* multo magis vero in conſeruatoria Abb. S. Laurentij à S. D. N. Papa conceſſa huius verba adeo ſunt clara perſpicua & certa vt nulla interpretatione in ambiguum dubiumue ſenſum contorqueri poſſunt. Quibus rationibus moti clariſſ. Domini bene prudenterque fecerint & equo Ioue quod dicitur indicauerint ſi iuxta deſiderium noſtrum tot pragmaticorum reſponſis comprobatum pronuntient.

QVÆSTIO CENTESIMA DECIMA OCTAVA.

Scholaris Louanienſis an poſſit coram conſeruatore Priuilegiorum ſuæ academiæ euocare & conuenire alterius academiæ ſcholarem aut exemptam.

PRopoſita fuit mihi nuper hæc quæſtio in qua reſpondi non poſſe. Porro quia reſponſum illud non pauca in iure forenſique vſu non infrequentia complectitur cenſui ne actum agam illud vnicuique librandum proponere ac alterius cuiuſuis acutius meliuſque ſentientijs iudicio ſubijcere.

CONSILII SVMMARIVM.

1. *Conſeruatores Louanienſium priuilegiorum iuriſdictionem non habent in exemptos cleri ſecũdarij diœceſis Leodienſ.*
2. *Scholaris vnius Academiæ à ſcholari alterius Academiæ non poteſt euocari.*
3. *Priuilegium cleri ſecundarij eſt validius priuilegio ſcholaritatis.*
4. *Priuilegium commune eſt validius priuilegio ſpeciali.*
5. *Scholares forum rei ſequi debent.*
6. *Scholares de lucro captãdo exempti vero de damno vitando certant.*

Exem-

Digitized by Google

7. Exempti cleri ſecundarij non poſſunt ſpeciali priuilegio euocari.
8. In concurſu priuilegiorum praeualet fauorabilius num. 18.
9. Exemptiones conceſſa ſunt fauore S. Sedis & Religionis.
10. Religionis fauor ſummus.
11. Iuriſdictio in exemptos eſt Papae reſeruata.
12. Imp. confirmarunt exemptiones.
13. Priuilegia Imp. fauorabilia ad exẽtos extenduntur.
14. Senſus clauſulae dummodo Apoſtolicae ſedis Officiales non ſint.
15. Exceptio ampliat regulam in caſibus non exceptis.
16. Priuilegia non admittunt ratiocinationem, à maioritate rationis nec à contrario vel ſubaudito ſenſu.
17. Clauſula non obſtantiarum quid operentur, & 19.
18. In concurſu Priuilegiorum praeponderat potentius.
19. Priuilegium non cenſetur priori pacto derogare.
20. Clauſula ſeu ſi indultum ſit quod interdici ſuſpendi vel excommunicari non poſſint.

Viſis atque ad iuriſprudentiae incudem reuocatis proceſſibus inter Reuerendum Dominum Ioannem de Soye praepoſitum & Canonicum B. Mariae Cinacenſis dioeceſis Leodienſis nunc appellantem & M. Martinum veris appellatum in ſecunda inſtantia coram Reuerendo admodum Domino Decano S. Seruatij Traiectenſis pendentibus talis proponitur hypotheſis.

M. Martinus veris ſcholaris Louanienſis ceſſionarius anni reditus 30. florenorũ 66. vocat in ius coram conſeruatore priuilegiorum vniuerſitatis Louanienſis D. Ioannem de Soye praepoſitum & Decanum B. Mariae Cinacenſis Dioeceſis Leod. tandemque poſt varias hinc inde forenſes vexitationes D. Ioannus de Soye à conſeruatore condemnatur. Huic appellatio ad ſummum Pontificem eſt interpoſita qui eam Decano S. Seruatij commiſit coram quo primae inſtantiae actis prius perluſtratis libellum appellatorum formaui duplicis ſpeciei exceptionis ſiue grauamina complectentem. Nullitatis nimirum iuriſdictionis & ſententiae conſeruatoris ea in cauſa latae deinde iniquitatis etiam atque iniuſtitiae eiuſdem ſententiae. Nullitatis quaeſtio bimembris eſt prior. Num conſeruator priuilegiorum vniuerſitatis Louanienſis iuriſdictionem ſibi poſſit vindicare in exemptos cleri ſecundarij dioeceſis Leodienſis qui ab omni iuriſdictione ordinaria & extraordinaria exempti ſunt atque S. ſedi immediate ſubiecti ſunt vti eſt appellans.

Poſterior. Num ſententia in fauorem M. Martini lata eo etiam ex capite nulla dici poſſit quod ſine actione expertus ſit.

Quoad prioris membri nullitatem videretur cuipiam prima facie conſeruatorem Louanienſem iuriſdictionem habere in exemptos cleri ſecundarij Dioeceſis Leodien. ob clauſulas illas praegnantes priuilegijs Louanienſium de prima inſtantia anni 1469. Nonis Maij inſertas ſcilicet, dummodo Apoſtolicae ſedis

 officia-

Digitized by Google

officiales non ſint præterea non obſtantibus quibuſuis alijs conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis quibuſcumque ſeu ſi indultum ſit quod interdici ſuſpendi vel excommunicari non poſſint. Verum re exactius perpenſa placuit magis iuriſdictionem non habere in exemptos huius Diœceſis multis equidem ex cauſis.

1 Prima, Quia exemptio cleri ſecundarij diœceſis Leodien. ampliſſima etiam eſt ab omni iuriſdictione ordinaria & extraordinaria cum energia & pondere quarumcumque clauſularum contraria priuilegia irritantium vti liquet ex diplomate Nicolai Papæ 1451. 4. idus octobris & Sixti Papæ anno 1423. ſeptimo Kalendas Nouembris. Quo fit vt ſcholares Leodienſis qui priuilegiati ſunt priuilegio ſuo contra exemptos Diœceſis Leodienſis pariter priuilegiati ſunt vti non poſſunt, *l. ſed & milites ff. de excuſ. tut. l. verum §. ſciendum cum l. ſeq ff. de minorib. DD. l. priuilegia ff. de Priuileg. cred late Tiraq. de pia cauſa priuileg. 26. verſ. ſed quod cum ſeqq. collect. cum & plantare num. 10. de priuileg.* eaque ratione vnius academiæ ſcholarem ab alio academiæ ſcholari euocari non poſſe cenſuit, *Peckius de iure ſiſtendi. cap. 5. num. 4.* & ante eum *Imbertus inſtit forens lib. 1. cap. 27.* quod & ab analogia fori quæ eſt inter ſcholares & exemptos vti alias ſcripſi, *lib. 1. de iuriſdict. ord. in exempt. quæſt. 45.* idem hac in hypotheſi eſt reſpondendum.

2 Secunda priuilegium exemptionis cleri ſecundarij longe validius priuilegio ſcholaritatis illi debet præualere. Tum quia exemptiones hæ ſunt in fauorem S. ſedis & religionis quietem. *Rebuff. reſp. 142. ſcripſi lib. 1. de iuriſdict. ord. in exempt. cap. 1. nu. fin.* Tum quia huic fauori accedit priuilegium commune quo actores

3 forum rei ſequi debent. *cap. cum ſit generale de foro compet. l. vlt. C. vbi in rem actio.* validius autem eſt priuilegium commune priuilegio ſpeciali, *DD. l. centurio ff. de vulg. & pup. Tiraq. de priuileg. 26. verſ. ſed his cap ſuggeſtum de decimis.*

Tertia priuilegium Louanienſe actiuum de euocando Reum ad ſuum iudicium iuri aduerſatur quia ſcholaris forum ſui debitoris ſequi debet, *Bald. auth.*

4 *habita col. 5. verſ. ſed dubitatur C. ne fillius pro patre.* at vero priuilegium cleri ſecundarij ne euocari poſſint iuri conforme eſt, *d. l. fin. C. vbi in rem actio.* proindeque

5 cum ſcholaris euocant exemptum vigore priuilegij proprii de ſuo compendio & lucro captando certet exemptus vero cleri ſecundarii de damno vitando, *l. in eo quod vbi DD. ff. de Reg. iur. l. procus in fin. ff. de dam. infecto DD. l. 1. §. Lucrat. C. de impon. Lucr. deſcript. lib. 10.* non poteſt Louanienſis ſuo priuilegio vti euocando exemptum qui de damno vitando certet, *Bald. auth. perpetua C. de ſacros Ec-*

6 *cleſ. Angel. §. rurſus inſtit. de act. Retr. Anchar. conſ. 36. Tiraq. de priuileg. 26. verſ. ſed his continuo.*

7 Quarta exempti dicti cleri ſecundarii priuilegium habent ſpeciale ne coram quo-

quopiam conueniri poſſint quam coram ſummo Pontifice aut eius ſpeciali ad hoc delegato vti multis in locis oſtendi in tractatu de iuriſdict. ord. in exemptos.

Quo fit vt ſcholares priuilegium habentes euocandi ſuos debitores coram iudice ſcholarium eiuſmodi priuilegio vti non poſſint aduerſus eiuſmodi exemptos cleri ſecundarij diœceſis Leodienſis priuilegio enim ſpeciali derogatum non cenſetur per generale priuilegium niſi fiat de eiuſmodi priuilegio mentio ſpecialis, *cap. Paſtoralis §. fin. de reſcript. cap. generi de Reg. iur. in 6. l. decurionibus vbi glo. C. de ſilentia lib. 12. Bald. l. non plures C. de ſacroſ. Eccleſ. Iacob. de S. Geminiano l. 2. §. omnes col. 2. verſ. addite ff. de iudicijs Henricus Ferendat. in addit. ad repert. Io. de Milis verb. priuilegio ſpeciali.* 8

Quinta in concurſu plurium Priuilegiorum illud præualet quod eſt fauorabilius, *cap. ex litteris de præbend. Io. Graufredus ſeu collect. cap. cum & plantare num. 10. de priuileg. Io. Andr. cap. volentes eod tit. in 6. Bald. auth. habita Col. 6. verſ. Et. quæro ſi ſcholaris C. ne filius pro patre*, fauorabilius porro eſt priuilegium exemptionis dicti cleri conceſſum non modo fauore S. ſedis cuius intereſt habere multos ſibi immediate ſubditos. *Clem. Paſtoralis de re iud. Rebuff. reſp. 142. ſcripſi lib. 1. de iuriſdiſp. ord. in exemptos quaſt. 1. num. 17.* Sed & fauore religionis vt exempti ſub vmbra & protectione S. ſedis quietius liberiuſque religioni vacent, *cap. luminoſo quam ſit 18. quaſt. 2. Rebuff. d. reſp. 142.* Summa autem ratio eſt quæ pro religione facit. *l. ſunt perſonæ in fin. ff. de Relig. & ſumpt.* 9 10 11

Sexta Iuriſdictio in exemptos cleri ſecundarii eſt Papæ reſeruata quæ reſeruatio æquipollet auocationi & approbationi manuum Pontificis alicui cauſæ cum clauſula irritante iuriſdictionis aliorum quorumcumque iudicium tam ordinariorum quam extraordinariorum, *ſcripſi lib. 2 quaſt. 5. nu. 12. & ſeqq. de iuriſdict. ord. in exempt.* 12

Septima, Maximilianus Imperator anno 1518. Iunij 24. priuilegia libertates exemptiones Eccleſiæ patriæque Leodien. approbauit eamque in ſuam protectionem recepit poſtmodumque Carolus V. Imperator priuilegium illud Maximiliani ſui aui ac etiam de non euocando ſubditos in prima inſtantia extra patriam confirmauit atque innouauit anno 1521, Iulii die 27 13

Quin autem exempti diuorum horum Imp. conſtitutione & priuilegio comprehendantur dubium non eſt. In fauorabilibus enim priuilegia & conſtitutiones Cœſariæ ad clericos & exemptos extenduntur, *cap. Eccleſia S. Mariæ vbi Abb. nu. 25. de conſtit. Bald. auth. habita col. 1. verſ. ſed pœnæ & verſ. item cum aliquid conceditur C. ne filius pro Patre.* Porro non obſtant prægnantes illæ clauſulæ quas ſupra ex priuilegijs Louanienſium adduxi.

Digitized by Google

14 Etenim quo ad illam, Dummodo Apoſtolicæ ſedis officiales non ſint. Licet ampliare videatur Priuileginm Louanienſe vt comprehendat omnes alios exemptos præter officiales S. ſedis qui exempti ſunt, *ſcripſi lib. 1. de iuriſdict. ord. in*
15 *exempt. quæſt. 31.* quia exceptio ampliare & firmare ſolet regulam in caſibus non exceptis. *l. nam quod liquide §. fin. ff. de penu. leg. l. quæſitum §. deinde in fine ff. de fundo inſt. leg.* hac tamen in hypotheſi talis interpretatio ſumi non poteſt. Ratio eſt quia cum exempti cleri ſecundarii ſpecialiter ſint exempti exceptio officialium S. ſedis à regula ſeu priuilegiaria diſpoſitione conceſſa Louanienſibus non poteſt ita ampliare regulam illam vt comprehendat exemptos dicti cleri ſecundarij ſpeciali reſeruatione exceptos ſeu exemptos, *Clem. exim. de Paradiſo §. deinde vbi Card. de verb. ſig. l. ſerui nomine vbi glo. ff. de vſucap. l. 1. § ſeruum ff. de acq. poſſ. l. ob. & vbi glo. C. de prædijs minor. præſes Mechlinienſis in locis legalib. loco ab exceptione ad*
16 *regulam Limit. 2.* Nam & in priuilegiis arguere non licet à maioritate rationis, *Card. Clem. ne Rom. in 4. oppoſ. de elect. Dyn. cap. plus ſemper de Reg. iur. in 6. præſes Euerhardi in locis legalib. loco à minori verſ. non procedit.* vt à ſubaudito ſeu contrario ſenſu eadem in materia ratiocinari permiſſum eſt, *cap. licet vbi glo. & DD. de priuileg. in 6. præſes idem loco à contrario ſenſu verſ. quinto quæro.*

17 Similiter non obſtant clauſulæ quas DD. vocant non obſtantiarum inſertæ priuilegiis Louanienſium. Quia eadem clauſulæ inſertæ ſunt priuilegiis exemptionum cleri ſecundarii Diœceſis Leodien. ideoque ſuccedit teoria priuilegiatum contra priuilegiatum non vti priuilegio ſignanter conſiderata maiori fauore exemptionum cleri ſecundarii de quo hactenus dictum eſt. *Gem. cap. 1. §. id ipſum nu. 3. de priuileg. in 6. vbi etiam Franc. Io. Andr. & alij Bald. auth. habita col.*
18 *6. verſ. & quæro ſi ſcholaris C. ne filius pro patre.* in concurſu enim priuilegiorum illud quod potentius eſt atque fauorabilibus præponderat, *dec. l. ſi Rufinus num. 13. C. de teſt. milit.*

Quo etiam in articulo in conſiderationem venire non poteſt an alterum altero priuilegio ſit prius aut poſterius quemadmodum enim priuilegium antece-
19 denti pacto præiudicare non cenſetur, *cap. 1. de pactis in 6. vbi Geminia. num. 8.* ita nec priuilegium priuilegio niſi de enixa eaque certiſſima priuilegiantis voluntate compertum ſit. *Chaldaus conſ. 1. de priuileg. Gem. d. cap. 1. nu. 8.*

20 Rurſus non obſtat alia clauſula ſeu ſi indultum ſit quod interdici ſuſpendi vel excommunicari non poſſunt. Tum quia eadem clauſula inſerta etiam eſt priuilegio cleri ſecundarii quod vt ante dixi magis fauorabile præponderat priuilegio ſcholaritatis. *Barth. d. auth. habita col. 5. & quæro ſi ſcholaris.* Tum quod ab hac clauſula ad iuriſdictionem fori contentioſi argumentari non poſſit. *ſcripſi lib. 2. quæſt. 49. de iuriſdict. ord. in exempt.*

Vnde conſectarium eſt ſententiam conſeruatoris Priuilegiorum Louanienſium

ſium latam in D. Ioannem de Soye ab omni iuriſdictione ordinaria & extraordinaria exemptum ſanctæque ſedi reſeruatum immediateque ſubiectum, *ſcripſi lib. 2. quaſt. 5. num. 10. vſque 16. de iuriſdict. ord. in exempt.* non obſtante iudicij iſtius prorogatione nullitati ſubiacere vti ego permultis rationibus atque autoritatibus diuerſis in locis comprobaui, *de iuriſdict. ord. in exempt. lib. 2. quaſt. 7. 10. 40.* quas ne ſim fuſior hic opere pretium duxi non repetere.

Quæ nullitas in cauſa appellationis quæ reponere ſolet cauſam ad terminos litis conteſtatæ, *l. per hanc C. de temporibus appell. recte* coram V. R. nunc refricatur quippe quod de eiuſmodi nullitate ex defectu iuriſdictionis in exemptum ſemper dici poſſit. *Guido quaſt. 275. nu. 4. & ego d. quaſt. 7. 10. 40.*

Succedit ſecunda eiuſmodi ſententiæ à qua nullitas quæ ex ipſis Louanienſium Priuilegiorum indultis hauritur in quibus & ſignanter priuilegio anni 1500. Decembris die 17. hæc adſcribitur clauſula. Item non permittitur agi ſuper tranſportu cuiuſcumque debiti quod neglectum fuerit ſedecim annis.

Nullitas inquam aperta eſt huius ſententiæ quia apud acta comperitur M. Martinum veris actionem inſtituiſſe coram conſeruatore anno 1616. in Martio aduerſum Dominum appellantem pro conſequenda ſolutione aſſerti reditus quem prætendit fuiſſe conſtitutum anno 1587. Februarij 19. Qui quidem reditus cum ob nullam illius vnquã ſolutionem curſu annorũ viginti ſeptem ſit exoletus præſcriptioneque extinctus vti etiam apposite docet, *Areſtographus Papon. lib. 12. tit. 3. des preſcriptions arreſto 9. in hac verba, Si l'achapteur d'vne rente à priz d'argent, demeur dix ans, eſtant preſent, & demeurãt en meſme Prouinse ſans la leuer demander ou faire innouer par obligation à part: ou vingt ans, s'il eſt abſent: la dicte rente luy eſt perdue.* Dicendum eſt dictũ Martinũ veris coram conſeruatore ſiue actione egiſſe & conſequenter ſententiam conſeruatoris nullitati ſubiacere, *l. Bibius in fine ff. de pactis dotal. Mantua ſing. 321. Rom. conſ. 224. ſi Pupilli §. videamus ff. de neg. geſt. l. quoties §. item ſi ff. de adm. tit. l. 1. ff. de offic. aſſeſſ.* debetque iudex ita nulliter ſine actione agentem ex officio à iudicij limine atque progreſſu repellere, *Rom. d. conſ. 224.*

De viribus porro ſtatuti iſtius Louanienſis ambigendum non eſt vti ex fato cõſultus reſpondit, *Alex. conſ. 170. lib. 7.* ſed eſt vti æquum atq; rationi conſonũ in vtroq; foro tã ciuili quã Eccleſiaſt. obſeruandũ. *Ang. conſ. 136. Alex. d. conſ. 170. n. 3.* Cum itaq; dictum ſtatutũ ſit prohibitiuum actionis dicendum eſt Martinum ſine actione egiſſe & conſequẽter iudicium ſententiamq; ſubſequentẽ eſſe nullã, *Bal. l. iubemus §. ſane col. 3. verſ. quadam eſt iuriſdictionis prohibitiua C. de ſacro Eccleſ. 6. Tiraq. ad l. ſi vnquam verb. reuertatur nu. 173. 175. & 176. verſ. 79. fallit. in verbo non audiatur Mantua. d. ſing. 321.*

Et quidem hiſce rationibus detecta iſtius ſententiæ nullitate deſcendo nunc ad il-

Digitized by Google

alteram quæ alioquin prohibita non eſt eſſe prohibitam, *l. 1. §. ſuſpecti ff. de ſuſpec. tutor. Iaſ. in l. ſi Ruffin num. 4. vbi Dec. nu. 7. C. de teſtam. milit. Menoch. de praſumpt. lib. 3. praſ. 29. nu. 62.*

Porro vti iam dixi concurrit hic ceſſio directa matris in filium non prohibita cum ceſſione auunculi indirecta in nepotem prohibita quæ proinde totam hanc ceſſionis diſpoſitionem reddit prohibitam ad inſtar priuilegij prohibitiui cum permiſſo priuilegio concurrentis quo in concurſu præualere ſolet prohibitiuum, *Decius d. l. ſi Rufinus nu. 5. C. de teſtam. milit.* Vixque eſt vt refricetur id ceſſare cum diſpoſitio permiſſiua potentior eſt diſpoſitione prohibitiua, *dec. d. l. ſi Rufinus Menoch. d. praſ. 29. nu. 64.*

Reſpondetur enim ceſſiones iure ſignanter Canonico ſuſpectas eſſe fraudis atque ſimulationis. *cap. ex parte de alienat. mutandi iudicij cauſa facta vbi glo. Baptiſta de Blaſio in contradictionibus iuris Canonici & ciuilis artic. 96. vol. Oce. 1. fol. 157.* ſignanter porro ex omnes quæ iudicij mutandi cauſa fiunt eas enim ſiue alinea d recta procedant ſiue indirecta quia debitori ſupponunt creditorem cuius priuilegio debitor forum ſuum mutare compellitur iure eas velut diſpoſitiones odioſas improbant atque deteſtantur, *cap. 1. & 2. vbi Abb. & DD. de alienat iudic. mut. cauſa facta l. 1. & 2. ff. eod. tit.* permittuntque debitori facultatem exceptionis ope ceſſionarium talem repellendi vel certe pro eius arbitrio pro eo quod eius intereſt conditionem eius ob fori mutationem deteriorem eſſe redditam iudicio aduerſus cedentem experiendi, *Abb. d. cap. 1. nu. 6. in fin.*

Non poteſt itaque ſuſtineri indirecta hæc ceſſio cum directa concurrens. Tum quod vtraque careat iuris ſcripti fomento, *Abb. d. cap. 1. nu. 6. in fin.* Tum quod concurrēte cauſa quæ prodeſt & cauſa quæ nocet præponderare ſolet ea quæ nocet, *l. 1. §. fin. vbi glo. & DD. ff de Sal. Petr. Gerardi ſing. 42.* concurrenteque eadem in diſpoſitione odio & fauore ea ſimpliciter cenſeri debet odioſa, *DD. cap. vlt. de verb. ſig. Bald. l. 1. Col 1. ff de conſt. Prin.* Et quidem ſignanter facultas hęc euocandi reos ad ſuos iudices velut iuri contraria, *Bald. d. auth. habita col. 5.* omnis enim conſtitutio iuri repugnans iuris eſt odioſi, *ſcripſi late lib. 1. quaſt. 4. de iuriſdict. ord. in exempt.* Nec etiam ita ſcholaribus fauendum eſt vt alijs iniqua conditio inferatur, *cap. ex tenore de foro compet.* alioquin certe cum aliena iactura atque incommodo locupletarētur quod iuris ratio non admittit, *cap. locupletari de Reg. iur. in 6.* conſequenterque in concurſu ceſſionis directe atque indirecte ea ſimpliciter cenſeri debet odioſa atque prohibita, *Menoch. & DD. ſupra allegati.*

Multis proinde alijs rationibus de induſtria ne tantologiæ reprehendar omiſſis concludo ſententiam conſeruatoris iudicis à quo decernendam eſſe nullam & iniquam Dominumque appellantem ea reformata ab impetitione Martini veris appellati abſoluendum cum auctorio victoriæ omnium expenſarum.

S V M M A R I V M.

1. Fœdus inter Epiſcopum Principem Leodienſem & Brabantiæ Ducem.

DE iure hic diſquirere non ſtatui ſed placita tantum quæ inter Reuerendiſſimum Sereniſſimumque Ferdinandum Epiſcopum & Principem noſtrum Leodienſem ac ſummæ memoriæ Albertum Brabantiæ Ducem ſtabilita ſunt breuiter hic euulgare ac è tenebris in lucem vendicare propoſui. Quæ quidam conceptis hiſce verbis proponuntur.

RECES DE LA CONFERENCE TENVE A Maeſtricht entre les Commiſſaires de deux Princes Liege & Brabant 17. Nouembre 1615.

COmme ainſi ſoit qu'a l'inſtance du Sereniſſime Electeur du Colloigne Eueſque & Prince de Liege les Sereniſſimes Archiducqz Ducqz de Brabant Ayent par leurs lettres patentes du 26. de Iullet dernier paſſe commis & depute meſſires Piere Pecquius Cheualier leur Cancellier de Brabant de leur Conſeil Priué & ſurintendent de la iuſtice militaire Charles Malineus Preſident de leur Chambre des Comptz, & Iean Baptiſte Maes Conſeillier & Aduocat fiſcal de leur Conſeil de Brabant pour auecq les commis dudit Prince Electeur entrer en communication & conference ſur pluſieurs difficultez & differens tant de iuriſdiction & limites qu'autres muez entre leur pays de Brabant & de Liege, Ayans à ces fins par lettres patentes dudit Prince Electeur en date du 29. d'Apuril dernier eſté deputez meſſires Chriſtophre de blocquerie Chanoine de l'Eglize Cathedrale de Liege ſon Chancellier Godefraye de Bockholt Sr. dudit lieu Corteſem & Orey de ſon Conſeil ſecret & Francois Diffius auſſi dudit Conſeil ſecret & ſon Aduocat fiſcal leſditz commiſſaires des deux Princes apres auoir par l'eſpace de quelques mois vacque & entendu à ladite conference en la Ville de Maeſtricht y examine bien & au long leſditz differens ouy ceux qui faiſoint ſur ce à ouyr veu & viſité pluſieurs proces auec les appointemens & ſentences y rendues par les iuges de l'vn & l'autre deſditz Pays prins inſpections oculaires d'aucuns lieux contentieux & faire autres debuoirs à l'eſclerciſſement des matieres miſes en diſpute, Ont en fin à meure & grande deliberation par aduis commun prins & arreſte les reſolutions reglemens & reces cy apres particulierement declarez. 1

Et poſt multa.

Comme l'experience at faict cognoiſtre qu'entre les ſuiectz deſdictz pays de Brabant & de Liege pluſieurs differens ont cy deuant eſté muez & ſe pourroient mouoir à l'ad-

Digitized by Google

en forme deue & probant ſelon les loix & couſtumes deſdiez Pays. Que ſi toutesfois il y auoit de l'obſcurite eſdites ſentences les iuges requis renuoyeront ceux qui en pourſuyueront l'execution pardeuant les iuges requerans pour y donner l'eſclerciſſement & interpretation que beſoing ſera.

Ce que ſe guardera & obſeruera auſſi au regard des ſentences rendues par le conſeruateur des priuileges de l'vniuerſite de Louain & meſmement de celles rendues en vertu du priuilege accorde aux eſtudians de ladicte Vniuerſité que l'on appelle priuilegium tractus aux reſtrictions que ſenſuyuent. Aſcauoir lors que les ceſſions & tranſportz ſur leſquelz les ſentences ſeront rendues auront eſté faictz au ſuppoſtz de ladite Vniuerſité actuelement y eſtudians pour continuation & en ſubſide de leurs eſtudes par leurs parens en ligne directe & non autrement auſſi que la ſomme ſoit aucunement proportionee a la qualité, L'eſtudiant & dont l'exaction n'auroit eſté differee par l'eſpace de ſeize ans que la ceſſion ſoit de choſe ou actions nõ defendues par le droict commun & qu'il ny ait ſimulation ny colluſion.

Et tiendront leſditz Commiſſaires de Brabant la main enuers ceux de ladite Vniuerſité qu'ils ayent à donner acte & declaration par eſcrit qu'il n'entendent de ſe ſeruir du priuilege de nomination au preiudice des prebendes & benefices venans à vacquer es moys des ordinaires au dites Pays de Liege.

Comme auſſi leſditz Commiſſaires de Liege continueront de faire bons debuoirs que ledict Eueſque & Prince de Liege ſoit ſerui de faire inſtance enuers ſa Sainctete de n'accorder à l'aduenir aucuns briefs ny autres lettres Apoſtoliques en preiudice dudit priuilege de nomination & de l'execution d'iceluy audit Pays ſelon qu'il ſe practicque au preſent.

Lon ne pourra donner aucun empechement aux iuges dudit Pays de Liege en l'adminiſtration & execution de la iuſtice criminele contre les delinquans Brabancons ſaiſiz & apprehendez en iceluy Pays de Liege en preſent meffait ou fraiſche coulpe ny reciproquement au iuges du pays de brabant contre les delinquans Liegois auſſy apprehendez en Brabant.

Et ſil aduenoit que les delinquans ſe retiraſſent de l'vn deſditz Pays ou ils auront commis les delictz & malefices en l'obeiſſance de l'autre en ce cas les Officiers du lieu ou les delictz auront eſté commis & perpetrez les pourront pourſuyure ſaiſir & apprehender en l'obeiſſance de l'autre Pays ou ils ſe ſeront retires en les deliurant à Officier ou Officiers ou ilz ſeront trouez & prins charges de leurs cas leſquels Offiiers ſeront tenus. En faire incontinent la punition & correction ſelon les merites des malfaicteurs ſans port ou diſſimulation & a l'exemple des autres ſelon ce qui en at cy deuant eſté accorde entre les deux Princes par le traicte du 12. de Nouembre Mil Cincq Cent & dixhuict.

A fin d'accompliſſement de la promeſſe cy deuant faicte par feu ue Sa Maieſté Ca-

Digitized by Google

QVÆSTIO CENTESIMA VIGESIMA PRIMA.

An exemptus cui de aliquo Canonicatu prouiſum eſt poſſit aduerſus Capitulum, mandata de immittendo in poſſeſſionem Canonicatus & Præbendæ à conſeruatore impetrare.

SVMMARIVM.

1. *Conſeruator eſt iudex in prima inſtantia.*
2. *Signatura ſimplex non impedit executionem Bullæ.*
3. *Gratia eſt informis litteris necdum expeditis.*
4. *Beneficium conferri poteſt non obſtante ſignatura ſupplicæ.*
5. *Iudicandum non eſt iuxta tenorem ſupplicæ.*
6. *Præferendus eſt is qui potiora iura oſtendit.*
7. *Vigilantibus iura ſubueniunt.*
8. *Præciſa debet gratiam intra menſem acceptare.*
9. *Nuntius non poteſt executionem gratiarum Apoſtolicarum impedire.*
13. *An alphabetus eſt beneficiorum incapax.*

NVper cum ſereniſſimus noſter Princeps Ferdinandus contuliſſet Domino Nicolao Canonicatum & præbendam Eccleſiæ S. N. Leodienſis vacantem per obitum D. Petri ſuperuenit Lambertus defuncti Frater qui vt prouiſionis iſtius executionem impediret exhibuit eidem Capitulo ſupplicam ſignatam manu Sacroſanctiſſimi qua ſiſtendam prætendebat dictæ prouiſionis per Principem & Epiſcopum Leodienſem Domino Nicolao factæ executionem vſque dum ex vrbe reciperet ſuæ gratiæ Bullas ſolemniter expeditas. Dominus autem Nicolaus vt remoram hanc ei prætextu iſto per dictum Lambertum & Eccleſiæ S. Dioniſij Capitulum datam tolleret ſimulque etiam abrumperet inhibitionem emanatam à Reuerendo Domino Egidio de Gla in iudice per Illuſtriſſimum Nuntium Apoſtolicum ea in cauſa delegato recurrit ad conſeruatorem priuilegiorum cleri ſecundarij Diœceſis Leodienſis à quo ego vna cum clariſſimo Domino Ioanne Fabritio cauſa perorata & vtrimque inſtructa ad coronidemque perducta aſſeſſor aſſumptus alicui quatuor has quæſtiones tandemque reuocata omni hac controuerſia ad iuris incudem cenſuimus Dominum Nicolaum autoritate dicti conſeruatoris in poſſeſſionem huius Canonicatus & præbendæ immittendum.

meſius de expectatiuis nu.16.& 17. vti plenius ad regulas Cancellariæ oſtendit Io-
annes à Chochier *ad Reg.25.num.27.fol.265.*

Itaque cum Dominus Nicolaus habeat ius potentius iam formatum per litte-
ras ſolemniter expeditas Dominus vero Lambertus ius informe per ſolam ſup-
plicationis ſignaturam iuxta quam iudicare non licet vt eſt expreſſa regula Can-
cellariæ Rom. de non iudicando iuxta formam ſupplicationum ſed literarum 5
expeditarum *Reg. 25.* Dubium non eſt quin poſtpoſitis omnibus remoris con-
cedi debeat eidem Domino Nicolao ſuæ prouiſionis executio. Duobus enim ius 6
id idem prætendentibus is præferendus eſt qui potius ius habet, *l. contra pupil-
lum §. qui & mauis ff. de re iud. l. ſeruis legatis §. ſi vni ff. de leg.3. Rom. conſ.47.* & qui
altero citius prouiſionem ſuam ſolemniter habet expeditam, *de Reg. Cancel.* 15. 7
quia vigilantibus & non dormientibus iura ſolent ſubuenire, *l. pupillus ff. quæ
in fraud.*

Tertiæ quæſtioni ſatisfit quod præciſta non modo ſe opponat nec enim 8
vſpiam conſtat de eius mandata ſed etiam quod intra menſem gratiam
hanc præcium Cæſareorum non acceptarit. Quod tamen neceſſe eſſe li-
quidum eſt & compertum ex ſeriæ precium cæſarearum quas idem Ioan-
nes à Chockier ſcholiis illuſtrauit, *in gloſſ. verb. intra menſem fol.66.*

Quartæ & poſtremæ quæſtioni breuiter reſpondeo nuntium nec eius dele- 9
gatum remorari poſſe executionem gratiæ dictæ Domini Nicolai. Tum quod
Dominus Nicolaus prouiſus à principe noſtro vigore indulti Pontificij cenſea-
tur prouiſus ab ipſo Pontifice vt proinde Nuntius Apoſtolicus qui hoc reſpectu
inferior eſt principe neque per ſe neque per ſuum delegatum executionem gra- 10
tiæ per principem vigore indulti Pontificii factæ remorari non poſſit, *cap. ſtu-
duiſti vbi DD. de officio legati.*

Tum quod inhibitio inferioris qualis hic eſt nuntius eiuſque delegatus exe-
cutionem gratiæ ſuperioris qualis eſt principis ſiſtere non poſſit, *Robert. Lancel.
de attentatis par.2 cap.20. limit.20.*

Tum denique quod Lambertus Maſſin. bullis ſuis necdum legitime expeditis 11
de attentatis aduerſus D. Nicolaum Muno agere aut excipere non poſſit, *late
Lancelot. de attentatis cap.24. quæſt.11. per tot.* Idque nequidem prætextu ſuſpen-
ſionis temporalis donec forte dictus Lambertus bullas ex vrbe receperit.

Nuntius enim ita reſcribendo contra iura executionem paratam gratiæ ſo- 12
lemniter expeditæ concedentia reſcribit quod ipſum facere aut reſcribere non
poſſe iuris eſt explorati, *cap. ſuper his de maior & obed. Villadiego tract. de legato
par.1. quæſt.10. nu.13.*

Præterquam quod conſtet dictum Lambertum eſſe analphabetum hoc eſt
idiotam & ita beneficiorum Eccleſiaſticorum incapacem, *Franc. cap. fin. de* 13

Digitized by Google

8. *Pactio turpis adiecta contractui per viam conuentionis aut modi vitiatur & non vitiat contractum.*
9. *Facultas conſtruendi locum religioſum eſt conceſſio pia.*
10. *Conditio turpis non vitiat conceſſionem fatam pia cauſa.*
11. *Conditio turpis aut impoſſibilis non vitiat matrimonium carnale.*
12. *Inter Epiſcopum & locum religioſum eſt matrimonium ſpirituale.*
13. *Diuerſis reſpectibus aliquid cenſeri poteſt diuerſo iure.*
14. *Epiſcopus impedire poteſt exemptos ne ædificent locum religioſum.*
15. *Priuilegium an concedi poſſit Eccleſiæ extruendæ.*
16. *Paria ſunt diſponere tempore prohibito vel diſpoſitionem conferre in tempus prohibitum.*
17. *Facultas data exemptis ædificandi cum pacto quod Epiſcopum recognoſcant repugnat exemptioni.*
18. *Exemptiones ſunt iuris publici.*
19. *Exemptiones ſunt Pontificis.*
20. *Exemptio extenditur ad futura.*
21. *Exempti poſſunt ab omni grauamine tam iudiciali quam extraiudiciali appellare ad S. ſedem.*
22. *Legati cum poteſtate de latere cognoſcunt de appellationibus ad S. ſedem interpoſitis.*
23. *Participatio priuilegiorum.*
24. *Anathema in violatores exemptionum.*
25. *Benedictio in fautores exemptionum.*
26. *Ordinarius qua cautela exemptos quos in ſuam diœceſim admittit ſibi ſubijciat.*

INanis eſt quæſtio inquiunt Doctores quæ caret ratione dubitandi. *l. quæſtionem C. de Fideicommiſſ. l. Dominus ff. de Teſtamentis & ſupra tom. 1. de Iuriſd. ord. in exempt. part. 4. quæſt. 71. nu. 1.* 1

Dubium porro mouet quod nemini permiſſum ſit loca religioſa & ſacra in aliena diœceſi ſiue diœceſani Epiſcopi ue licentia extruere *cap. nemo Eccleſiam de conſ. diſt. 1. vbi Archid. Barth. Funius in aurea armilla verb. Eccleſia nu. 4.* ad cuius Epiſcopale officium ſpectat primum lapidem ponere figere cruces cœmiterium deſignare de ſufficiente dote prouidere, *aurea armilla dicto loco & tex. d. cap. nemo Eccleſiam,* idq; etiamſi ſint qui in loco non exempto ædificare ſtatuerent id enim eis ſiue Epiſcopi in cuius diœceſi locus eſt conſtitutus aut Papæ ſi locus ſit exemptus nulliuſq; diœceſis permiſſum non eſt *tex. cap. autoritate de priuileg. in 6. vbi DD.* alioquin ſi ſecus contingat religioſus ille ſacerque locus cedit iuriſdictioni ac diſpoſitioni Epiſcopali, *cap. de Xenedocys de relig. dom. Archidiac. d. cap. nemo Eccleſiam nu. 1. in fin. de conceſ. diſt. 1. Innoc. cap. inter dilectos de donat.* quod ipſum videtur ſi Epiſcopus non alia lege & conditione exemptis ædificandi poteſtatem concedat quam ſi eum in ſuperiorem recognoſcant tum quod contractus ex conuentione legem accipiant, *l. contractus ff. de Reg. iur. cap. contractus eod.* 2

Tertio ſicuti conditio impoſſibilis aut turpis (cuius ſpeciei eſt hæc de qua eſt quæſtio) non vitiat matrimonium carnale ſed ipſamet conditio ſola vitiatur, *cap. fin. vbi DD. de condit. appoſitis.* ita & hæc in facultate ædificandi locum religioſum ſacrumque dicendum eſt. Tum quod à matrimonio carnali ad ſpirituale validum procedat argumentum, *Praſes loco à matrimonio carnali ad ſpirituale.* 11

12 Tum quod inter Epiſcopum & locum religioſum ſacrumque neceſſitudo quædam & matrimonium quaſi ſpirituale per deſponſationem ſpiritualem contrahatur, *Archidiac. d. cap. nemo Eccleſiam verſ. ſicut in carnali deſponſatione dos aſſignatur*, idque non ratione vniuerſalis iuriſdictionis vel ſuperioritatis ſed reſpectu duntaxat facultatis conceſſæ & certorum quorundam iuriumque Epiſcopis inl ocis exemptis partim à iure partim à Concilio Tridentino reſeruantur nec enim mirum eſt ſi res eadem diuerſis reſpectibus diuerſo iure cenſentur, *l. ſi quis §. fin. ff. de furtis DD. l. eum qui ades ff. de vſucap. Tiraq. de Retr.* 13
conu. in fin. num. 142. Rochus de Curte de conſuetud. num. 203. & ſeqq. diuerſiſque reſpectibus quiſpiam eſſe poſſit exemptus & non exemptus, *Nauar. rep. cap. nouit. not. 6. num. 24. de iudic. Preſes in loco à tanquam ſeu reſpectiuis.*

Quarto, Epiſcopus recuſando religioſis exemptis facultatem religioſum ſacrumque locum extruendi ſiſtere quidem & impedire poteſt exemptos ne ædificent, *cap. 1. & ſeqq. de noui operis nuntiatione d. cap. autoritate de priuileg. in 6.* at vero poſtquam lege & conditione impoſſibili eis data vt Epiſcopo ſubijcerentur ædificarunt conditione ea vitiata ſarta & tecta manere debet eorum exemptio, factum enim legitime retractari non poteſt licet caſus ille eueniat à quo incipere non poterat, *cap. factum de Reg. iur. in 6. l. in ambiguis §. non eſt nouum ff. de Reg. iur.* 14

Quinto, ſicuti exemptionis priuilegium concedi non poteſt Eccleſiæ extruendæ vt valeat vt ex nunc ſed vt ex tunc *Abb. cap. cum audientiam 2. num. 4. de Eccleſ. ædificandis vbi etiam Io. Andrea Barth. l. ſeruos ad cuſtodiam ff. de alimentis & cibarijs legat*, ita priuilegium Eccleſiæ conſtruendæ competitorum non poteſt aliquo pacto per ordinarium reuocari neque vt ex nunc contrarium enim eadem eſt diſciplina, *praſes in locis loco à contrarijs.* neque vt ex 16
tunc quia paria ſunt diſponere tempore prohibito vel diſpoſitionem referre in tempus prohibitum quo ordinarius de exemptione diſponere prohibetur. *l. quod ſponſa C. de donat. ante nuptias Euer. conſ. 60. l. in tempus ff. de hered. inſtit. l. & heredi l. filio familias ff. de pact. glo. marg. d. l. & heredi.* 15

Sexto, Ædificandi facultas per Epiſcopum conceſſa exemptis cum 17

Digitized by Google

pacto quod eum in ſuperiorem recognoſcant iuri eorum priuilegiato repugnans cenſeri debet de re impoſſibili & quæ in obligationem deduci non poteſt. *cap. nemo poteſt de Reg. Iur. in 6. l. impoſſibilium ff. eodem Card. Mantica de tacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 14. tit. 31. & ſeqq.* deductaque obligationem non producit idque ſiue impoſſibilitas procedat à natura à facto vel à iure *Dynus d. l. nemo poteſt*, qualis eſt pactio quia exempti priuilegio ſua derogant, cum id eis ſine aſſenſu Pontificis non liceat, *d. cap. cum tempore.* impoſſibilis cenſeri debet talis pactio & obligationis non productiua, *l. idem Iulianus 41. §. conſtat ff. de leg. 1. Nauar. Rep. cap. accepta oppoſ. 10. ſolut. nu. 19. de Reſt ſpol.*

18 Septimo, Exemptiones ſunt iuris publici & ad Pontificem cuius intereſt multos habere ſibi immediate ſubditos ſpectant, *cap. Paſtoralis de re iud. Rebuff. reſp. 142.* ideoque in commercium pactionemque iniuſſu Pontificis venire non poſſunt, *arg. d. l. idem Iulianus §. conſtat ff. de leg. 1.* alioquin vitiatur pactio exemptioni præiudicialis facultate ædificandi conceſſa rata atque firma remanente, *l. ſi quis ita ſtipulatus §. Chriſogronus ff. de verb. oblig. Gaill. lib. 2. obſ. 4. nu. 8. l. 1. § ſed ſi mihi ff. de verb. oblig. cap. vtile l. de Reg. iur. in 6.*

19 Octaua iuriſdictio in exemptos ad Pontificem ſpectat vel alium ab ipſo delegatum, *Rebuff. d. Reſp. 142.* proinde vt eiuſmodi iuriſdictio alterius fiat nulla obligatio poteſt efficere, *d. l. idem Iulianus §. conſtat. ver. ſi vero Saluſtianos hortos qui ſunt auguſti*, ita enim à teſtamentis de quibus idem Iulianus iam laudatus ad contractus & humanas inter viuos diſpoſitiones ratiocinari permiſſum eſt, *Præſes loco à teſtamentis ad contractus & è contra.*

20 Nono, Exemptio competens huic ordini de quo eſt quæſtio extenditur non modo ad res tunc cum exemptio eis per Pontifices concedebatur ſpectantes ſed etiam ad futuras & acquirendas adeo vt rationibus anteſcriptis religioſi illi rebus acquirendis nec ſibi nec eorum ſucceſſoribus præiudicare potuerint, *d. cap. cum tempore vbi DD. de arbitris.* Liceatque proinde eidem ordini & illius membris non modo ad aſylum ſuæ conſeruatoriæ iuxta ampliſſimas priuilegij iſtius ordinis facultates recurrere.

21 Sed etiam ab omni grauamine tam iudiciali quam extraiudiciali ad ſanctam ſedem hoc eſt ad Papam vel ad illius legatum à latere vel cum poteſtate legati à latere appellare, *v. ſcholia ad Conſtit. Lateranenſ. ſcholio 17. VVameſ. conſ. 42. num. 3. de off. de leg. par. 1. pariſ. conſ. 17. nu. 3. & ſeqq. vol. 4. Nauar. cap. cum contingat rem. 5. nu. 2. de reſcript. Decius conſ. 149.*

22 Legati enim cum poteſtate legati de latere poſſunt de cauſſis appellationum ad Papam interpoſitarum (qui proprie ſub ſedis Apoſtolicæ nominatione intelligitur, *d. ſchol. 17.*) cognoſcere, *Nauar. de rem. 5. num. 2. Poſtius conſ. 28. num. 6. Franc. Marcus dec. 135. par. 1.*

Signanter

Signanter porro ad cœnobium illud nouiter conſtructum gaudere poſſit omnibus ijs priuilegijs immunitatibus exemptionibus quibus non modo totus ille ordo ſed etiam particularis aliqua eiuſdem ordinis domus Eccleſia aut membrum gaudet & fruitur vt ſunt Innoc. Papæ verba, *fol. priuileg. 6.* tenoris ſequentis.

Quodque omnibus & ſingulis alamaniæ baſſæ dicti ordinis domibus & omnibus & ſingulis priuilegijs indulgentijs libertatibus exemptionibus fauoribus indultis nec non etiam literis Apoſtolicis eidem ordini & alijs aliarum partium & eiuſdem ordinis domibus in genere conceſſis & pro tempore concedendis ipſi vtuntur potiuntur & gaudent vti potiri & gaudere libere & licite poſſint & valeant in omnibus & per omnia ac ſi pro eiſdem domibus alemaniæ baſſæ & eiuſdem ordinis ſpecifice & expreſſe conceſſa fuiſſent.

Et quidem cum interminatione anathematis Alex. Papæ in hæc verba, *fol. 14.* 24
ſi quæ in futurum Eccleſiaſtica ſeu ſæcularis perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam temerarie contrauenire tentauerit ſi non congrua ſatisfactione ſe emendauerit poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat reumque ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat & à Sacratiſſimo corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti fiat alienus atque in extremo examine diſtricte vltioni ſubiaciat.

Cunctis autem eiuſdem ordinis Dominici ſepulchri ſua iura & indulta ſer- 25
uantibus ſit benedictio & pax Domini noſtri Ieſu Chriſti quatenus & hic fructum boni operis percipiant & apud diſtrictum iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Nulli ergo liceat hanc paginam noſtræ voluntatis confirmationis & conſtitutionis infringere aut ei auſu temerario contrauenire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit iram & indignationem omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apoſtolorum eius nouerit ſe incurſurum.

Satius itaque eſt ſi admiſſio in diœceſim per ordinarium tali pacto veſtita in 26
primis per Pontificem qui de exemptione poteſt diſponere corroboretur. Et quidem cum hac ſalis mica quæſtioni huic coronidem impono.

QVÆSTIO CENTESIMA VIGESIMA QVARTA.

Ordinum mendicantium qui ſint conſeruatores.

SVMMARIVM.

1. *Qui ſint conſeruatores mendicantium.*

2. Ord-

Digitized by Google

2. *Ordines mendicantium plus Eccleſiæ proſunt quam alij ſtatus Eccleſiaſtici.*

3. *Affectus Pontificis in ordinis mendicantium.*

4. *Prælati Conc. Trid. decreta plerumque odio exemptionum in prauum cenſum contorquent, & nu. 9.*

5. *Ordinarij variis qui hic recenſentur caſibus grauant exemptos.*

6. *Ordinarij quidam manibus pedibuſque laborant vt exemptos ſuæ iuriſdictioni ſubijciant.*

7. *Pontifex occurrit permultis ordinariorum exceſſibus qui hic relati ſunt.*

8. *Mendicantes ordines ſuſtinent pondus diei & æſtus.*

9. *Ordinarij ſenſum Conc. Trid. in ſuum compendium trahunt.*

10. *Mendicantes poſſunt in ſuis Eccleſijs concionari ſine licentia ordinarij.*

11. *Confeſſiones poſſunt audire tam intra quam extra eorum Eccleſias.*

12. *Admiſſus ſemel in vna diœceſi neceſſe non eſt vt iterum approbetur.*

13. *Confeſſores Monialium quæ degunt ſub cura regularium non tenentur examinari.*

14. *Lectores & graduati non ſubijciuntur examini.*

15. *Quid de ingreſſu Monialium quo ad Epiſcopos & de licentia non danda ingrediendi monaſteria monialium Epiſcopis non ſubiecta.*

16. *Religioſi vtriuſq; ſexus exempti à iuriſdictione ordinaria proceſſuſque & ſententiæ nullitati ſubiecta.*

17. *Item ſindici & eorum procuratores.*

18. *Ordinarius non poteſt intereſſe regimini ordinis mendicantium vtriuſque ſexus vt neque etiam correctioni.*

19. *Correctio ſpectat ad ſuperiorem conuentus.*

20. *Ordinarius etiam ſe non intermiſceat rationibus ſindiconorum cœnobij.*

21. *Habentes recurſum ad ordinarium poſſunt à ſuis ſuperioribus puniri.*

22. *Superiores poſſunt criminaliter procedere contra religioſos ac etiam ordinario inhibere inuocato etiam brachio ſeculari.*

23. *Ordinarij non debent religioſos extra clauſtra degentes ſub ſua protectione recipere.*

24. *Bona regularium decendentium ſiue in habitu ſiue ſine habitu ſpectare debent ad ordinarium quem fuerunt profeſſi.*

25. *Ordinarij vicinos non debent impedire.*

26. *Regulares poſſunt exercere curam animarum.*

27. *Poſſunt campanas pulſare miſſas celebrare mortuorum corpora aſſociare.*

28. *Quomodo nouitiæ ſint examinandæ ab ordinarijs ante profeſſionem.*

29. *Cap. 8. ſeſſ. 23. Conc. Trid. neminem niſi à ſuo ordinario poſſe ordinari non habet locum in regularibus.*

30. *Mendicantes poſſunt Miſſas in quibuſcumque Eccleſijs celebrare etiam diebus Dominicis dum Parochialis Miſſa celebratur.*

31. *Concionare poſſunt in ſuis Eccleſiis.*

32. *Quilibet poteſt omni tempore diuinis intereſſe in eorum Eccleſijs.*

33. *Et etiam Euchariſtiam ſumere ex-*

cepto

Digitized by Google

cepto tempore Paſchatis.

34. In Feſtis Sanctorum ordinum & alijs diebus priuilegiatis ſuſpenduntur interdicta ordinariorum.

35. Quid ſi quæſtio fiat de præcedentia.

36. Regulares ad curam animarum præfici non debent niſi præuio examine ordinarij.

37. Non tenentur ad quartam funeralium.

38. Nec quorumcumque eis legatorum.

39. Saluo tamen iure ſepulturæ quod debetur parochijs.

40. Sepultura debet eſſe libera.

41. Non tenentur ad contributionem pro ſeminario.

42. Nec ad decimas primitias ſubſidia charitatiua qualiacumque.

43. Nec ad aliqua onera tam ordinaria quam extraordinaria.

44. Etiamſi ſint in poſſeſſione ſoluendi.

45. Eleemoſinas petere poſſunt.

46. Regulares delinquentes à ſuis ſuperioribus puniuntur.

47. Niſi ſuperiores negligentes ſint aut ſit periculum ſcandali.

48. Epiſcopi debent gratis dare licentiam conſtruendi domos regularium nec recuſari poteſt niſi ſubſiſtente legitima cauſa ſuperioribus explicanda.

49. Mandatum in die cœnæ Domini facere & prædicare poſſunt.

50. De priuilegio ſepulturæ.

51. Teſtamenta abſque præſentia parochi facta ſubſiſtunt.

52. Ad quas proceſſiones compelli poſſint.

53. Pontifex extinguit lites & eas ad ſe aduocat ſi quæ ſuſcitentur à iudicibus incompetentibus aduerſus regulares vtriuſque ſexus.

54. Confirmantur & de nouo conceduntur omnia priuilegia quæ decretis Concilij Tridentini expreſſe non contrariantur alia quam ſuperius eſt dictum conceſſum & declaratum.

55. Etiam in fauorem monialium.

56. Communicatio priuilegiorum.

57. Extenſa etiam ad moniales.

58. Clauſula irritans aduerſus aliter iudicantes.

59. Deputantur iudices & priuilegij huius executores.

60. Tranſumpta huius priuilegij authentica ſunt.

61. Exemptio à contributione ſeminarij.

62. Cœnobia regularium ſunt ſeminaria.

63. Auocantur & extinguuntur lites.

64. Species ordinum mendicantium.

65. Inhibentur quibuſcunque ſub pœnis arbitrariis.

66. Nulla exceptio huic gratiæ opponi poteſt.

67. Deſignantur varij iudices conſeruatores & executores.

68. Creditur tranſumpto.

69. Habet vim extrauagantis.

70. Priuilegium hoc poſt publicationem habet vim perſonalis intimationis.

Digitized by Google

PRiuilegium Pij Papæ ordinibus mendicantium anno 1567. Kalendas Iunij 17. conceſſum pro conſeruatoribus ampliſſimorum eorum priuilegiorum eiſdem ordinibus conceſſorum deputauit Generalem ordinis Sancti Hieronymi & curiæ cauſarum Apoſtolicæ Cameræ generalem auditorem. At idem Pontifex breui ſuo declaratorio eiuſdem priuilegij maioribus fauoribus mendicantium ordines proſequendo longe pluribus & commodioribus conſeruatoribus eorundem priuilegia ampliauit declarauit atque confirmauit, conceden-
1 do eis pro conſeruatoribus non modo generalem curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ auditorem ſed & quarumcumque tam cathedralium quam collegiatarum Eccleſiarum Decanos præpoſitos Archipresbiteros Archidiaconos theſaurarios & quoſcumque alios in eiſdem Eccleſijs dignitates obtinentes vbilibet & in quibuſcumque regionibus terris & locis exiſtentes qui & eorum quilibet per ſe vel alium ſeu alios priuilegia eiſdem conceſſa vbi & quando opus fuerit ac quoties pro parte alicuius ex ordine requiſiti fuerint autoritate Apoſtolica procedat ac faciat priuilegijs pacifice frui & gaudere. Porro quia vtraque priuilegiaria conſtitutio in fauorem ordinum mendicantium ac eorum priuilegijs participantium frequenter vſui venire poteſt, huic in gratiam eorundem ordinum qui ſedultum in vinea Domini quotidie exhibere non ceſſant famulatum hanc vtramque conſtitutionem hic exemptandam inſerendamque exiſtimaui.

Rationi enim congruit vt cum de aliorum priuilegijs conſeruatorijſque hactenus tractauerim ne mendicantium priuilegiorum obliuiſcar qui non peioris ſed melioris quam alij conditionis eſſe debent, *Nauar. conſ. 6. num. 6. de appellat.*

2 Quippe quod mendicantium ordo plus Eccleſiæ proſit quam clericorum ſæcularium ſtatus. *Nauar. conſ. 1. de regularibus.*

Pius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei
Ad perpetuam rei memoriam.

ETſi mendicantium ordines qui ſedultum in vinea Domini quotidie exhibe-
3 re non ceſſant famulatum ſummo ſemper ſtudio (etiam dum in minoribus eſſemus) amplexi ſumus; ad ſummi tamen Apoſtolatus apicem (meritis licet imparibus) diuina fauente clementia aſſumpti dum in mente recolimus facere non poſſumus quin eos propenſioni charitate & paterno affectu amplectamur; ac ex inde pro ſuis ſanctis ſtudijs honeſtiſque laboribus proque ſalute animarum ab Apoſtolica ſede (cuius continue pacem & dignitatem ordinis ipſi fortiter tutati ſunt) tam ſpiritualia quam temporalia ſubſidia ornamentaque acceperint & accipiant quibus & ſancta ſua officia ac vitam ſuam regularem facilius atque expeditius exequi & tranſigere poſſint & cœteræ religioſæ perſonæ ordi-

Digitized by Google

ordineſque alij exemplo ipſorum promptiores alacrioreſque ad ſua officia per-
ſoluenda reddantur. Hinc eſt quod nos attendentes pleroſque ex venerabilibus
fratribus noſtris Archiepiſcopis & Epiſcopis qui eoſdem ordines præcipue tan-
quam fructiferos in agro Domini palmites & colere & adiuuare deberent non
ſolum id exequi negligere verum etiam Conc. Trid. decretis in prauum cenſum
retortis eos & eorum quemlibet varijs afficere incommodis & perturbationibus 4
eorumque priuilegijs non modicum afferre grauamen conantur. Quidam enim
Epiſcopi (vt accipimus) nolunt admittere quoſdam regulares ad prædicationem 5
etiam in ſuis Eccleſijs faciendam, quamuis de eorum habilitate ad huiuſmodi
opus exercendum habeant teſtimonium à ſuis ſuperioribus. Alij vero volunt
vt ne dum ſemel ſed etiam plures in anno coram ipſis vel eorum vicarijs Prædi-
catores præſententur ac pro licentia prædicandi (quam non niſi inſcriptis dare
volunt) aliquid quandoque exigunt. Alij etiam Epiſcopi maximam regularibus
iniuriam irrogare videntur dum præter ordinem & conſuetudinem abſque vlla
ratione quoſdam reiiciunt & quoſdam (pro eorum libito) admittunt ad prædica-
tionem huiuſmodi habendam in locis ſuæ diœceſis. Quorundam etiam locorum
ordinarij quoſdam religioſos probos viros & idoneos (etiam à ſuis ſuperiori-
bus approbatos) ad confeſſiones audiendas admittere nullo modo volunt.
Quidam ex eis volunt non ſolum ſingulis annis, ſed etiam pluries in anno
in aliquibus partibus eoſdem confeſſores ſibi præſentari. In aliquibus ve-
ro oppidis tam Epiſcopi ſeu eorum Vicarij quam presbyteri curati nolunt vt
fratres mendicantes vocati ad audiendas confeſſiones infirmorum (maximè ſi
infirmitas eſt grauis) aut etiam ſanorum in priuatis illorum domibus vel alibi
præterquam in ſuis Eccleſijs aut monaſterijs poſſint accedere nonnulli etiam
audent confeſſiones monialium (qui pleno iure ſubſunt regularibus) examinare
cum tamen id minime per concilium decernatur ſicut & de fratribus qui ſunt
audituri confeſſiones aliorum fratrum. Qui etiam in aliquibus partibus nituntur
aſſerere ſeu facere ne quiſquam infra annum poſſit ſacram Euchariſtiam in Ec-
cleſijs mendicantium recipere neque etiam moniales tertiarias nuncupatas ſuo-
rum ordinum (vt aliqui aſſerunt) in aliquibus partibus fieri cum tamen ſolum in
Paſchate (quoad ſæculares duntaxat) iuxta priuilegia ſummorum Pontificum
prædeceſſorem noſtrum eiſdem ordinibus conceſſa id obſeruari debeat. Alij ve-
ro Epiſcopi ſeu eorum vicarij audent ad eorum libitum dare licentiam quibuſ-
cumque quæcumque monaſteria monialium etiam Sanctæ Claræ ingrediendi
etiamſi regularium curæ ſubdita ſint. Quidam vero ſub prætextu exquirendi
voluntates puellarum ante profeſſionem earum volunt eas extrahere à mona-
ſterijs & per longum tempus alibi detinere ipſaſque puellas ſeu nouitias de ple-
riſque rebus interrogant neque neceſſarijs neque in decreto Concilij Triden-

tini deſuper contentis ex quibus non modica poteſt oriri occaſio ſcandali. Alij vero plerique noluerunt quoſdam regulares aliarum diœceſum ſacris ordinibus initiare: ac etiam à ſui ordinis Prælatis approbatos admittere nolunt. Aliqui vero ſingulis dominicis diebus in ſuos parochianos ad ſonum campanæ excommunicationem promulgant vt non poſſint intereſſe miſſis concionibus & diuinis officijs niſi in propria parochia. Alij vero ipſis prohibent vt omnino in aliis Eccleſijs (etiam requiſiti) non celebrent. Alij vero in aliquibus partibus in eorum Eccleſijs conciones ſacræ ſcripturæ & ſermones pro mortuis haberi nolunt & ſi aliquid ipſis relictum fuerit vt ab ipſis Miſſæ dicantur vel alia officia pro mortuis celebrentur ipſi ſibi ea vſurpant dicentes quod ipſi ea exequi non poſſunt quia ipſi ſunt Paſtores. Alij vero ſub excommunicationis latæ ſententiæ & exilij per decennium à diœceſi pœna inhibuerunt ne Miſſæ in eorum Eccleſijs celebrentur in diebus feſtiuis antequam rector parochialis Eccleſiæ celebrauerit. Alij etiam nolunt vt dum prædicatio in Eccleſia cathedrali habetur alibi prædicetur. Ac inſuper in quibuſdam locis omnem ordinem & quietem perturbant dum controuerſias iamdiu ſopitas & extinctas ſuper præcedentia excitarunt & vbi nullæ erant pepererunt duo pro arbitrio & voluntate eorum hos illis præferre voluerunt. Quidam etiam Epiſcopi volunt regulares à cura animarum excludi & illam ſolis presbyteris ſæcularibus committi. Quidam vero quartam funeralium extendere volunt etiam ad Miſſas legata & alia quæcunque quæ domibus regularium relinquuntur. Alij autem volunt quartam partem omnium eorumque etiam pro ornamento Eccleſiæ palliorum planetarum corticarum pannorum & eorum etiam quæ pro victu fratrum relinquuntur. Alij etiam in quibuſdam partibus etiam volunt vt non ſolum ius ſepulturæ ſolui conſuetum quod ſemper ſoluitur neque denegatur ſed etiam omne illud quod Eccleſijs ordinum ad eorum libitum partes dant quando ſepeliuntur ibidem defunctorum corpora id totum curatis etiam de nouo ſoluatur inſtanter conantur impedientes ne aliter corpora defunctorum ad monaſteria fratrum deferantur vnde in hoc maxime tam partes quam ipſos fratres grauari contingit. Aliqui vero etiam ex locis mendicantium qui curam habent animarum volunt pro ſeminario decimas exigere ac in caſu renitentiæ etiam pignus exigunt. Alij autem præfatos fratres ac moniales ſub eorum cura degentes ſubſidium regium perſoluere cogunt cum multæ earundem monialium vix habeant pro earum victu & veſtitu neceſſaria vitæ. Alij etiam in quibuſdam partibus pauperes mendicantes eleemoſynas petere prohibent pro eorum duntaxat ſuſtentatione & ſi inuenirent eos panem vel aliquid aliud ſimile pro amore Dei ſibi collatum portantes quandoque ab eis auferre minantur afficientes eos graui iniuria & contumelia. Nonnulli vero Epiſcopi & Capitula Canonicorum pau-

peres

peres mendicantes tam fratres quam moniales ſuorum ordinum tam de redditibus bonorum ſi quæ habent quam de poſſeſſionibus vineis agris & aliis ſuis bonis quibuſcunque non ſolum largitione fidelium ſibi conceſſis ſed & alijs iuſtis de cauſis ab eis acquiſitis ac pecunijs emptis ſibi decimas ac primitias alijs reſpectiue ſoluere cogunt. Alij autem auſi ſunt inquirere & proceſſus facere contra aliquos regulares intra clauſtra delinquentes vel de quorum delictis aliqua erat ſuſpitio non expectata ſuorum ſuperiorum cenſura. Alij vero Epiſcopi monialium monaſteria ingredi & illa ingrediendi licentias alijs concedere & aduerſus illas proceſſus formare ipſorum ordinum ſuperioribus irrequiſitis præſumunt. Aliqui etiam dominium temporale ſuper moniales habere prætendunt. Nonnulli vero frequentiſſime regulares citant & iuriſdictioni ſuæ ſubijcere tentant ac eorum conuentum occupant ipſos expellendo ac in ipſos iuriſdictionem vel poteſtatem exercerent. Aliqui vero ipſos carceribus (abſque cauſæ cognitione) mancipant ac manibus pedibuſque laborant vt regulares mendicantes ſuæ ditioni ſubijciant & vſque adeo ſe intromiſerunt in gubernatione conuentuum & in correctionibus fratrum vt prouincialibus & generalibus nullus amplius videatur relictus locus aut vlla iuriſdictio. Aliqui autem conuentuum priores & Guardianos rationes & computa facere cum ſyndicis conuentuum huiuſmodi prohibent fratres quoque qui ad epiſcopos huiuſmodi recurſum habent à prioribus & Guardianis præfatis caſtigari & puniri interdicuntur. Inhibent quoque ſuperioribus ordinum ne faciant proceſſus contra fratres ac in ipſos imperium & brachium ſæculare exerceant. Alij vero ipſos extra clauſtra degentes ſub eorum protectione recipiunt eoſque ſic permanere permittunt eoſque etiam inuitis ſuis ſuperioribus detinent. Aliqui vero bonorum ipſorum fratrum tanquam ad eos (ſi extra clauſtra defuncti fuerint) ſpectantium poſſeſſionem occupare præſumunt & adhibitum religionis reuerſis ſua bona conſignare nolunt ac etiam vniones à ſede prædicta aut alias rite factas de beneficijs Eccleſiaſticis impediunt & ſibi relaxare debere volunt & contradictores excommunicationis gladio feriunt. Alij vero regulares campanas diebus feſtiuis pulſare vel eodem tempore quo ipſi celebrant miſſas celebrare nolunt. Aliqui etiam pro licentia danda ædificandi quandam domum regularem triginta vel quadraginta ducatos exigere non erubuerunt. Alij vero eos mortuorum corpora aſſociare alij autem illos cum parocho ſimilia munera ſubire non permittunt niſi maior pars Canonicorum interuenerit. Alij vero mortuorum officia in regularium Eccleſijs peragi nolunt niſi cum ipſorum præſentia & ipſorum moniales vel alias perſonas etiam ſi in earum

funere parochus interuenire non deberet ſepelire prohibent niſi ipſi parocho
prius certum quid ſolutum fuerit & ſi aliquem ipſi ſciuerint in regularium Ec-
cleſijs ſepulturam elegiſſe eum (vt dicitur) non ante ad illas adferre ſinunt quam
ad parochi Eccleſiam delatum inibique officium peractum fuerit. Poſtremo ve-
ro teſtamenta ſiue presbyterorum præſentia fieri prohibent & ſi ipſis regulari-
bus relictum fuerit id aſſerentes contra Concilij Tridentini canones eſſe reuoca-
7 re omnino procurant. Ac propterea volentes præmiſſis ac aliis ſimilibus exceſſi-
bus & grauaminibus ex noſtris paſtoralis officii debito prouidere attendentes
8 etiam illos qui onus diei & æſtus tam in prædicationibus quam in cæteris ſpiri-
tualibus muneribus quotidie ſuſtinent niſi etiam aliquantiſper ſubleuentur fa-
cile fore vt oppreſſi à ſuis officijs omnino deſiſtant ne impoſterum eis aliquod in-
9 feratur grauamen Concilii Tridentini huiuſmodi decreta quorum falſa ſeu mi-
nus vera intelligentia permiſſa irrepſerunt quorumque declaratio non niſi ad
nos ſpectat modo & forma infraſcriptis declarandum cenſuimus. Nos igitur
motu proprio ad alicuius inſtantiam ſed de mera deliberatione & ex certa ſcien-
10 tia noſtris ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine declaramus canonem *ſeſſionis
24. cap. 4.* per quem omnibus regularibus etiam in ſuorum ordinum Eccleſijs
contradicente Epiſcopo prædicationis officium interdicitur mendicantium or-
dinum fratres huiuſmodi quando à ſuis generalibus vel eorum miniſtris prouin-
cialibus ad id deputati fuerint non comprehendere neque eos afficere poſſe. Imo
volumus quod in ſuis Eccleſiis quando eis placuerit licite & abſque vllo impedi-
mento vel contradictione etiam Epiſcopi (niſi ipſe prædicauerit) prædicare poſ-
11 ſit. Quod vero in *ſeſſione 23. cap. 15.* circa confeſſiones à regularibus non audien-
das ſtatuitur hoc etiam dictorum ordinum fratres à præfatis ſuis generalibus vel
miniſtris prouincialibus ad audiendas confeſſiones vtriuſque ſexus Chriſti fide-
lium approbatos (non permittitur) minime comprehendat ita vt à confeſſioni-
bus audiendis tam intra eorum Eccleſias & domos quam extra minime prohi-
beantur ſuper hoc literas felicis recordationis Pauli Papæ IV. etiam prædeceſſoris
noſtri, concedentes eiſdem fratribus mendicantibus regularis obſeruantiæ poſſe
confeſſiones ſecularium perſonarum etiam infirmarum etiam extra domos &
12 monaſteria ſua & vbilibet audire approbando & de nouo cõcedendo. Statuimus
etiam quod ille qui ſemel in vna Diœceſi admiſſus per Epiſcopum fuerit ſemper
in eadem diœceſi habeatur pro admiſſo, nec amplius examinari vel præſentari in
dicta diœceſi debeat tam quo ad prædicationes faciendas quam quo ad confeſ-
ſiones audiendas nec aliquid pro prædictis exigere vel recipere debeat. Confeſ-
13 ſores vero monialium qui degunt ſub cura regularium ab ordinario examinari
nolumus, quemadmodum neque etiam fratres ſi debeant audire confeſſiones
14 aliorum fratrum examinari debent. Lectores deſuper ex eiſdem fratribus & in

Theo-

Digitized by Google

Theologia graduati qui cum licentia ſuorum ſuperiorum ad gradum admiſſi
fuerint cum de ipſorum doctrina ambigendum non ſit tam confeſſiones auditu-
ri quam prædicationis munus ſubituri ab Epiſcopis minime examinentur. Cum- 15
que inhoneſtum ſit quemlibet in alienam meſſem falcem inijcere, cumque mo-
nialium monaſteria nonniſi de Epiſcopi vel ſuperioris licentia & in caſibus ne-
ceſſarijs aliquis ingredi præſumat in *ſeſſione 25. canone 5.* prohibetur hoc tantum
in illis monaſteriis locum habere volumus quæ ordinarijs ipſis pleno iure ſub-
ſunt in quibus caſibus neceſſariis ipſi dare licentiam poſſint & non in aliis mo-
naſteriis. Ita vt in præfatis monaſteriis quæ ordinariis ipſis pleno iure non ſub-
ſunt ipſi ordinarii illa ingredi non poſſunt prout in regulis earum ſeu de iure ſta-
tuitur. Et eis aliquos proceſſus aduerſus moniales ipſas ſeu fratres huiuſmodi 16
propter ea ſeu alias ipſorum ſuperioribus ordinum irrequiſitis quomodo for-
mare aut facere poſſe omnino prohibemus ita vt aliquam iuriſdictionem ſeu a-
liud quodcumq; dominium in moniales & fratres huiuſmodi reſpectiue habe-
re exercere aut exequi nullatenus poſſint aut debeant, imo illas & illos omnes ab
eorum ſuperioritate dominio & iuriſdictione & poteſtate eximimus & libera-
mus prout eis conceſſum eſt per ſua priuilegia à ſede præfata obtenta & ita præ-
fati fratres & moniales ſint excluſi à ſuperioritate & iuriſdictionē ordinariorum
reſpectiue huiuſmodi vt etiam in illarum vel illorum ſyndicis aut procuratori- 17
bus deputandis vel in diſponendis illorum facultatibus vel alia ſibi non compe-
tentia facienda vllatenus non ſe intromittant nec etiam ordinarii ipſi regulares
præfatos citare & iuriſdictioni ſuæ ſubiicere ac eorum conuentus occupare ipſos
ab eis expellendo ac in ipſos iuriſdictionem aliquam & poteſtatem exercere (vt
præmittitur) aut ipſos carceribus mancipare & contra eos aliquid aliud facere
poſſint vt ſuæ dictioni ſubiiciantur neque etiam ſe intromittant vllo pacto aut 18
aliqua ratione in gubernatione conuentuum tam fratrum quam monialium hu-
iuſmodi & illorum correctionibus ſed omnia iſta & alia neceſſaria ad correctio- 19
nem & gubernationem fratrum aut monialium huiuſmodi & eorum generali-
bus ac miniſtris ſeu prouincialibus vel aliis eorum aut earum reſpectiue ſuperio-
ribus etiam ratione computa faciendi cum ſyndicis conuentuum huiuſmodi 20
omnino relinquantur nec vllo modo in præmiſſis & aliis fratres & moniales hu-
iuſmodi tangentibus ordinarij prædicti per ſe vel alias intromittant fratres quo-
que ſi contigerit eos ad huiuſmodi ordinarios recurſum habere à præfatis Gene- 21
ralibus miniſtris & Prouincialibus Prioribus Guardianis & aliis ſuis ſuperiori-
bus caſtigari & puniri poſſe & debere neque ipſos ordinarios præfatis ſuperiori- 22
bus ordinum huiuſmodi vllatenus inhibere quinimo præfatos ſuperiores pro-
fuerit circa delectorum inquiſitionem vel caſtigationem facere poſſe decerni-
mus inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachii ſæcularis. Inhibemus 23

etiam

Digitized by Google

etiam ipſis ordinariis ne fratres extra clauſtra degentes ſub eorum protectione recipiant eoſque inuitis ſuis ſuperioribus detineant. Prohibemus quoque eiſ-
24 dem ordinarijs ne aliquo modo ſe intromittant in bonis dictorum fratrum extra clauſtra ſuorum monaſteriorum pro tempore degentium ſiue decedentium & quamuis in habitu ſiue abſque habitu moriantur volumus quod eorum bona mobilia & immobilia ad ordinem quem profeſſi ſunt pertineant diſponenda iuxta conſtitutiones ſeu ordinationes præfatorum ordinum neque illa præfati ordinarij occupare præſumant imo huiuſmodi & ad habitum religionis reuertentium bona omnia monaſterijs ipſis cum ea quæ acquirit monachus de iure
25 monaſterio acquirantur pertinere etiam decernimus. Ac ipſis ordinarijs ne quaſcunque vniones etiam perpetuas à ſede prædicta vel alias vt præfertur hactenus factas vel pro tempore faciendas de beneficijs Eccleſiaſticis ſeu illorum fructibus quin ſuum ſortiantur effectum impediant omnino etiam prohibemus & cenſuras Eccleſiaſticas & alias pœnas per eos in contradictores pro tempore
26 latas nullius eſſe roboris vel momenti ſimiliter decernimus & declaramus. Inſuper volumus quod præfati regulares quibus cura animarum ineſt poſſint per ſe ipſos iuxta ſuorum ſuperiorum ordinem aut alios vicarios ſeu capellanos ſeculares ipſorum regularium nutu amouibiles ab eis deputatos & ab ordinario pro idoneis nominatos & approbatos præfatam curam exercere: neque in eorum deputatione vel amotione neque alicuius partis fructuum conſignatione pro præfatis capellanis ſeu vicarijs ſecularibus ſi per tales curam exerceri contigerit E-
27 piſcopi vllo pacto ſe intromittant. Prohibemus inſuper eiſdem ordinarijs ac alijs quibuſcumque perſonis ne impediant ipſos fratres quando eis placuerit tam in diebus Dominicis & Feſtiuis aut aliis totius anni temporibus campanas pulſare & etiam tempore quo ipſi celebrauerint miſſas celebrare nec non corpora mortuorum aſſociare & illa per fratres ipſos quando in Eccleſiis ſuis præfatis delata fuerint & abſque præſentia rectorum Eccleſiarum huiuſmodi ſepeliri facere ac officia mortuorum huiuſmodi peragi poſſe: neceſſariamque præſentiam rectorum aut aliorum clericorum quin infirmi libere ſua poſſint concedere teſtamenta minime eſſe ac ipſos regulares legata aut quæuis alia ſibi in teſtamentis relicta
28 exigere & obtinere poſſe neque aliquod ius in contrarium eſſe decernimus & declaramus volumus etiam quod puellarum Deo dicendarum an ſcilicet coactæ vel ſeductæ fuerint examen faciendum nonniſi infra quindecim dies poſtquam iuxta Concilium Tridentinum Epiſcopi vel eorum vicarij requiſiti fuerint fieri poſſit quibus elapſis amplius in hoc illis ſe intromittere non liceat cuius occaſione nec Epiſcopus nec eius vicarius intra ſepta monaſteriorum ingrediantur ſed ſtent ante cratem ferream & interrogationes alias quam eas quæ præfatis Concilium Tridentinum iubet eis fieri omnino prohibemus: ac ſimiliter volumus

quod

quod puellæ ſeu nouitiæ ipſe ad alias interrogationes reſpondere minime te-
neantur *ſeſſionis vero 23. cap. 8.* neminem niſi à proprio Epiſcopo ordinari poſſe 29
ſtatuens in regularibus locum non habere omnino declaramus ita quod fratres
huiuſmodi præfatos etiam ſacros ordines à quolibet antiſtite gratiam & com-
munionem Apoſtolicæ ſedis habente (ordinarij loci minime requiſita licentia)
in locis ſeu domibus fratrum huiuſmodi aut alibi percipere poſſint. Et inſuper
ſeſſionis 22. decretum per quod populum ſæpe ad ſuas Eccleſias ſaltem domini- 30
cis & maioribus feſtiuis diebus conuenire debere monet inſequendo: volumus
quod Fratribus mendicantibus huiuſmodi non ſolum prohiberi non poſſit ne
miſſas & alia diuina officia faciant in eorum Eccleſijs verum etiam in quibuſcun-
que alijs vbi celebrari miſſas ſolitum eſt etiam ipſis non vocatis ſeu ad id requiſi- 31
tis celebrare valeant : ac etiam quod conciones & lectiones ſacræ ſcripturæ &
ſermones pro mortuis etiam in Eccleſijs ſuis facere ac eleemoſynas pro cele-
brandis huiuſmodi miſſis & aliis diuinis officiis peragendis ſi eis illas donari ſeu
relinqui contingat recipere: nec non miſſas & diuina officia huiuſmodi et-
iam in diebus dominicis vel feſtiuis etiam antequam rector parochialis Eccle-
ſiæ celebrauerit celebrare & facere & quando eis videbitur etiam ſi tunc in
Eccleſia cathedrali prædicetur prædicare ac etiam quicunque vtriuſque ſexus 32
Chriſti fideles totius anni tempore illas & illa in Eccleſijs fratrum huiuſmodi
audire poſſint : ipſique Chriſtifideles vllatenus deſuper moleſtari aut impediri
per locorum ordinarios ſeu rectores parochialium Eccleſiarum aut alios quoſ-
cumque vllo pacto cauſa vel occaſione non valeant ſeu debeant de præfati
Chriſtifideles audiendo miſſas & alia diuina officia in Eccleſijs fratrum hu-
iuſmodi diebus Dominicis aut feſtiuis præcepto Eccleſiæ de illis audien-
dis ſatis feciſſe cenſeantur ipſique Chriſtifideles Sacramentum Euchariſtiæ
(Reſurrectionis Dominicæ feſtiuitatem duntaxat excepta) ſumere eiſque il-
lud per fratres huiuſmodi adminiſtrari valeant nec ad illud faciendum per lo- 33
corum ordinarios aut Eccleſiarum rectores præfatos ſeu alios quoſcumque (il-
lorum licentia minime requiſita) etiam ſub cenſuris Eccleſiaſticis & aliis pœ-
nis cogi vel compelli poſſint ſeu debeant etiam decernimus & declara-
mus. Et licet in *ſeſſione 25. cap. 12.* caueatur quod cenſuræ & interdi-
cta Eccleſiaſtica etiam à locorum ordinariis promulgata mandante Epiſco- 34
po à regularibus in eorum Eccleſiis publicari debeant tamen ſi tempo-
re celebrationis alicuius ex feſtis Sanctorum ordinum eorundem ac a-
lias in alijs feſtiuitatibus iuxta corundem ordinum priuilegia Apoſto-
ſtolica interdictum huiuſmodi emanauerit illud in præfatis feſtiuitati-
tibus iuxta eorundem ordinum priuilegia Apoſtolica interdictum hu-
iuſmodi emanauerit illud in præfatis feſtiuitatibus & earum octa-

Digitized by Google

35 uis ſuſpendimus Controuerſias autem omnes de præcedentia quæ in eadem *ſeſ-*
*ſione 25.cap.vero 13.*per Epiſcopum terminari mandantur nonniſi durantes per
36 illum dirimi finitas autem nullo pacto innouari poſſe ſtatuimus.Cumque licet
cap.11.ſeſſ.25. ſtatuat quod in dominibus virorum ſeu mulierum quibus anima-
rum perſonarum ſæcularium cura imminet nulli etiam ad nutum amouibiles
inibi deputentur niſi de ordinariĳ conſenſu ac præuio examine huiuſmodi præ-
cedentes ad curam huiuſmodi admitti poſſe omnino volumus præfatos regula-
37 res.Quartam autem funeralium de qua *ſeſſ. 25. cap. 13.* nequaquam ſoluere te-
neantur monaſteria quæ à quadraginta annis citra fundata exiſtunt poſtquam
concilium ipſum loquitur tantum de monaſterijs ante annos quadraginta funda-
tis quæ ipſam quartam ſoluere conſueuerunt & vbi ſolui conſueuit id tantum
ceræ & aliorum quæ in aliquibus partibus deferri contigerit tempore quo de-
functorum corpora ad ſepulturam deferuntur non autem de miſſis ſeu legatis
vel aliis fratribus ipſis ſeu monialibus huiuſmodi relictis aut alias quomodolibet
donatis ſolui debet ſicque intelligi concilii decretum quoad quartam huiuſmo-
di ſoluendam debere decernimus vbi vero non eſt conſuetudo ſoluendi quar-
38 tam huiuſmodi de nullo ſupraſcriptorum ſolui debere declaramus. Nec ad
quartam ſeu aliam partem omnium eorum quæ etiam pro ornamento Eccleſiæ
palliorum planetarum cortinarum pannorum & aliorum quæ dictis Eccleſiis re-
linqui vel dari contigerit etiam ſi pro victu fratrum aut alias relinquantur ali-
39 quid contribuere teneantur. Ac etiam ius ſepulturæ ſolui tantum conſuetum cu-
ratis & non aliquid aliud eis ſolui debeat quamuis partes ad earum libitum Ec-
cleſiis ordinum huiuſmodi ſeu eorum fratribus alia quæcunque tribuant ſeu
eleemoſynas elargiantur quando ſepeliuntur ibidem corpora mortuorum hu-
iuſmodi; nec propterea impediri debeant quin poſſint defunctorum corpora
40 præfata ad eorum Eccleſias tumulanda deferri facere. Inhoneſtum quoque eſſe
41 cenſentes mendicantium ordines ad aliquorum onerum contributionem teneri
illos illorumque loca etiam ſi curam animarum habeant ac quæcunque beneficia
illis vnita ad contributionem pro ſeminario ad decimarum aliquarum ſolutio-
nem imo illos & eorum domos monaſteria beneficia & loca quæcunque & ab il-
lis quomodolibet dependentia eorumque poſſeſſiones vineas agros & prata ac
alia bona quæcunque tam ad ipſos quam ad moniales præfatos etiam largitione
fidelium ſeu alias iuſtis de cauſis ab eis acquiſita ac pecuniis empta vel alias quo-
modolibet pertinentia minime teneri; illoſque & illas à quibuſcumque decimis
42 primitiis quartis & aliis fructuum partibus nec non ſubſidiis charitatiuis etiam
43 per nos conceſſis ad quorumcumque regum principum & dominorum tempo-
ralium inſtantiam quacunque etiam vrgentiſſima & de neceſſitate exprimenda
cauſa ac etiam aliis quibuſcunque oneribus tam ordinariis quam extraordinariis
etiam

Digitized by Google

etiam ratione fructuum onerum virgultorum lignorum beneficiorum & alia-
rum quarumcunque rerum tam pro victu quam veſtitu aut alias ſibi neceſſaria-
rum quomodolibet etiam autoritate Apoſtolica nunc & pro tempore impoſitis
ita vt pœnitus & omnino ad alicuius rei contributionem minime teneantur om-
nino eximimus & liberamus illoſque & illas ad illos & illa etiamſi ſæculares &
aliæ perſonæ quæcunque in eas exigendi poſſeſſione fuerint minime teneri de-
bere volumus nec ſub *cap. 12. ſeſſione 25.* comprehendi poſſe vel debere decerni-
mus. Quod vero de vſu quæſtorum eleemoſynarum auferendo loquitur *ſeſſio-* 45
nis 21. cap. 5. id ad mendicantium ordines nullo modo referri poſſe vel debere
etiam decernimus quin potius cum eleemoſynis huiuſmodi viuere cogantur eis
id facere liberum omnino eſſe declaramus.

Quoniam vero ex nimia Epiſcoporum ſibi irrogata auctoritate ipſi perſonas 46
regulares ſuæ iuriſdictioni ſubijcere omnino ſtudent ac decreto concilij præfati
ſeſſionis 25. cap. 14. edito quo cauetur quod ſi regularis intra clauſtra exiſtens &
extra ea ita notoriæ delinquerit vt populo, ſcandaloſus ſit termino ab Epiſcopo
præfigendo à ſuo ſuperiore omnino puniatur ſin minus ab ordinario delin-
quens puniri poſſit, confiſi varijs indebitiſque grauaminibus regulares afficiant
ordinarios præfatos aliquid contra regulares in clauſtris degentes huiuſmodi
quouis prætextu occaſione vel cauſa innouare non poſſe vel debere nec aliquos
proceſſus contra ipſas perſonas regulares formare aut facere poſſe volumus niſi
propter manifeſtum ſcandalum & ſuorum ordinum ſuperioribus prius conſul- 47
tis & negligentibus alioquin omnia & ſingula contra præmiſſa facta geſta
ac facienda in futurum pro nullis & infectis habeantur. Licentias vero pro- 48
conſtruendis domibus regularibus *qua. 4. cap. 25. ſeſſionis* niſi de ordinari li-
centia conſtrui prohibeatur gratis omnino dari & non niſi legitima ſubſiſtente
cauſa (ſuperioribus explicanda) illas recuſari poſſe nec non fratres præfatos
(etiam ſolos mortuorum corpora aſſociare. Ac mandatum in die cœnæ Domini
fieri ſolitum in Eccleſijs ſeu domibus fratrum cuiuslibet ordinis prædictorum
ſolemniter facere & prædicta die prædicare hora quæ eis videbitur nec per lo- 49
corum ordinarios aut rectores Eccleſiarum ſeu alios quoſcumque prohiberi
poſſe etiam decernimus & declaramus. Mandantis etiam vniuerſis locorum or- 50
dinarijs ne mortuorum officia agere rectores parochialium in Eccleſijs ipſorum
fratrum (contra illorum voluntatem permittant. Ac moniales dictis fratribus
ſubditas vel perſonas ſepulturam in eorum Eccleſijs eligentes (nulla ſoluta pa-
rochio portione) ſepelire vel ſi fratres ad mortuorum corpora aſſocianda vocati
fuerint illa abſque fratrum huiuſmodi præſentia ſepelire facere audeant vel præ-
ſumant. Cumque maxime deceat liberam eſſe cuiuſuis teſtantis voluntatem 51
prauum illum vſum paruo adhuc tempore (vt præfertur) introductum per quem

Digitized by Google

teſtamenta abſque presbyterorum præſentia fieri interdicuntur omnino abrogamus. Poſtremo quod *cap. 13. ſeſſ. 25.* cautum fuit quod omnes tam clerici quam regulares quicunque ad publicas proceſſiones vocati accedere compellantur id quod ad fratres præfatos de illis tantum proceſſionibus intelligi volumus ad quas ſecundum conſuetudinem antiquorum locorum ſoliti ſunt accedere vel quæ pro bono pacis Eccleſiæ vel pro victoria contra infideles indicuntur quod etiam de illis conuentibus (qui collegia nuncupantur) minime intelligi volumus in quibus fratres ſub arctiori clauſura degunt ita vt nec in choro cantent nec ad mortuos accedant ſed tantum ſtudiis & lectionibus vacent. Præterea ſi forte inter Epiſcopos vel Collegia aut Capitula vel alias quauis perſonas & præfatos Fratres ſeu moniales aut eorum aliquos ſuper præmiſſis vel aliquo eorum coram quocunque ſeu quibuſcunque iudicibus etiam cauſarum palatij Apoſtolici auditoribus &c. ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus tam in Romana curia quam extra eam vbilibet lis ſeu lites reſpectiue pendeant : nos litem ſeu lites & cauſam vel cauſas huiuſmodi ad nos aduocamus ac illam & illas quarum ſtatum ac nomina & cognomina iudicium & colligantium præſentibus haberi volumus pro ſufficienter expreſſis caſſamus & extinguimus ac partibus perpetuum ſilentium deſuper imponimus. Ac inſuper vt facilius præmiſſa omnia illibata perſiſtant omnia & ſingula priuilegia immunitates indulgentias facultates libertates indulta diſpenſationes fauores & gratias quæ decretis Concilij Tridentini alias quam vt ſuperius eſt dictum conceſſum & declaratum non contrariantur expreſſe eiſdem Fratribus nec non monialesquibuſcunque & ſororibus tertij ordinis prædictorum ordinum reſpectiue ordinibus ac illorum Eccleſijs domibus & perſonis etiam viuæ vocis oraculo in genere vel in ſpecie tam per piæ Recor. me. Eugenium IV. Sixtum IV. Leonem X. Paulum III. ac dictum Paulum IV. & Pium etiam IV. quam alios quoſcunque Romanos Pontifices etiam prædeceſſores noſtros ac nos & ſedem eandem quomodolibet conceſſa confirmata & innouata : nec non noſtris & prædeceſſorum noſtrorum ac alias quaſcunque deſuper confectas litteras quarum omnium tenores ac eorundem prædeceſſorum noſtrorum nomina & alia de neceſſitate exprimenda ac ſi de verbo ad verbum (nihil penitus omiſſo (& forma in illis tradita obſeruata inſerti forent etiam præſentibus pro ſufficienter expreſſis haberi volumus autoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo approbamus & confirmamus illiſque perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus eaque perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari debere ac fratribus ſuperioribus & perſonis ordinum huiuſmodi nec non alijs quibuſcunque quos illa concernunt ſuffragari debere ſeu poſſe volumus. Nec non priuilegia immunitates facultates libertates indulta diſpenſatio-

Margin numbers (left): 52 (beside "gamus. Poſtremo quod…"), 53 (beside "ſis vel aliquo eorum…"), 54 (beside "taimmunitates indulgentias…"), 55 (beside "vocis oraculo…").

ſationes exemptiones fauores & gratias tam ſpirituales quam temporales modo & forma quibus conceſſa ſunt etiam per viam communicationis & extentionis actiue & paſſiue inter ſe & alios quoſcunque ordines reſpectiue de nouo concedimus illaque omnia & ſingula ad domos & loca quæcunque dictorum 57
mendicantium ordinum & monialium quarumcunque ac ſororum de tertio ordine nuncupatarum in congregatione viuentium dictorum ordinum (vt præfertur) hactenus recepta & imposterum recipienda. Nec non eorum perſonas & bona etiamſi priuilegiorum & aliarum gratiarum præfatorum authentica originalia propter temporis antiquitatem vel varias vrbis ruinas deperdita exiſtant (dum modo de eis alias legitime conſtet) extendimus & ampliamus. Et ſic in præmiſſis omnibus & ſingulis per quoſcunque iudices & perſonas 58
quauis autoritate fungentes etiam Cardinales & auditores præfatos ſublata eis & eorum cuilicet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & autoritate iudicari & diffiniri debere nec non quicquid ſecus ſuper his à quoquam quauis autoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari irritum & inane decernimus. Quo circa dilectis filijs noſtro Prædicatorum Cardinali protectori & Sancti Hieronymi generali ordinum ac curiæ cauſarum Cameræ Apoſto- 59
licæ etiam generali auditore nunc & pro tempore exiſtentibus per Apoſtolica ſcripta motu ſimili mandamus quatenus ipſi vel duo aut vnus eorum per ſe vel alium ſeu alias præſentes litteras & in eis contenta quæcunque vbi & quando opus fuerit ac quoties pro parte eorundem fratrum aut monialium vel alicuius eorum fuerint deſuper requiſiti ſolemniter publicantes eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes faciant (autoritate noſtra) præſentes & in eis contenta huiuſmodi firmiter obſeruari ac ſingulos quos literæ ipſe concernunt pacifice frui & gaudere non permittentes eos vel aliquem eorum deſuper contra præſentium tenorem per quoſcunque (etiam locorum ordinarios) quomodolibet indebitæ moleſtari contradictores quoslibet & rebelles per cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas aliaque opportuna iuris remedia (appellatione poſtpoſita) compeſcendo legitimiſque ſuper his habendis ſeruatis proceſſibus cenſuras & pœnas ipſas (etiam iteratis vicibus) à grauando & interdictum Eccleſiaſticum apponendo inuocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) auxilia brachij ſæcularis. Non obſtantibus præmiſſis & aliis Apoſtolicis nec non in prouincialibus & ſynodalibus conſilijs editis generalibus & ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis ac etiam iuramento confirmatione Apoſtolica vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus priuilegijs quoque indultis & litteris Apoſtolicis eiſdē Epiſcopis & quibuſuis alijs perſonis ſub quibuſcunq; tenoribus & formis ac cum quibuſuis etiam derogatoriarum derogatoriis aliiſque

Digitized by Google

efficatoribus & inſolitis clauſulis irritantibuſque & alijs decretis in genere vel ſpecie etiam motu ſimili ac alias quomodolibet conceſſis approbatis & innouatis. Quibus omnibus etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis ſpecifica expreſſa & indiuidua non autem per clauſulas generales idem importantes mentio ſeu quæuis alia expreſſio habenda aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret tenores huiuſmodi ac ſi de verbo ad verbum (nihil pœnis omiſſo) & forma in illis tradita obſeruata inſerti forent præſentibus pro ſufficienter expreſſis & inſertis habentes illis alias in ſuo robore permanſuris hac vice duntaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus. Nec non omnibus illis quæ in litteris confirmationis & innouationis priuilegiorum eorundem alijs eoſdem Paulum IV. & Pium etiam IV. prædeceſſores noſtros prædictos ordini fratrum minorum huiuſmodi conceſſorum conceſſum eſt non obſtare contrarijs quibuſcunque aut ſi locorum ordinarijs vel quibuſuis alijs communiter vel diuiſim ab Apoſtolica ſit ſede indultum quod interdici ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam
60 & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Et quia difficile foret earundem præſentiarum litterarum notitiam ad quaſcunque perſonas peruenire vt vbique illis præſentare etiam motu & ſcientia ſimilibus volumus & decernimus quod tranſumptis earundem præſentium litterarum (etiam per impreſſionem factis) manu alicuius notarij publici ſubſcriptis aut ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ſigillatis quemadmodum adhiberetur præſentibus literis originalibus (ſi præſentarentur vbique) adhibeatur tam in iudicio quam extra illud plena & indubitata fides. Nulli omnino ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis exemptionis liberationis inhibitionis auocationis caſſationis extinctionis impoſitionis approbationis confirmationis adiectionis conceſſionis extinctionis ampliationis voluntatis & derogationis infringere vel ei auſu temerario contraire ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit indignitatem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ ad ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, 17. Kalen. Iulij Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Ca. Glorierius

H. Cumin.

Regiſtrata apud Caſarem Secretarium.

B R E-

Digitized by Google

BREVE

SANCTISSSIMI DOMINI NOSTRI PII PAPÆ QVINTI.

Super declaratione Ordinum Mendicantium.

PIVS PAPA V. AD PERPETVAM REI memoriam.

ROmanus Pontifex,tam vniuerſalis Chriſtianæ quam ſingularum eius religionum præcipuus defenſor,omnibus illarum incommodis pro ſui Paſtoralis officij debito libenter occurrit,& eorum indemnitati ſalubribus iuxta temporum morumque exigentiam declarationibus & alijs remedijs conſulere ſolet opportunis ſane licet dilecti filij omnium mendicantium ordinum fratres à contributione ſeminarij clericorum in qualibet ciuitate eiuſdem concilij formam erigendi per Tridentini concilij decreta eximantur.Noſque inter alia 61
eiſdem mendicantium ordinum fratribus conceſſa priuilegia eos & eorum quemlibet tam à ſeminarij huiuſmodi contributione quam ſubſidio quomodolibet nec non decimis quibuſcumque & certis alijs oneribus Apoſtolica autoritate ſimiliter exemerimus & liberauerimus eoſque ad illorum omnium contributionem nullo vnquam tempore cogi & compelli poſſe decreuimus. Cum tamen ſicut non ſine animi noſtri moleſtia nuper accepimus nonnulli locorum ordinarij & forſan in Prouincialibus Concilijs eo forſan ſub prætextu quod ordinum mendicantium fratres huiuſmodi bona ſtabilia ex indultu ſeu diſpenſatione Apoſtolica retinere poſſunt & propterea mendicantes re vera non ſint eos ad ſeminarij ſubſidij decimarum & aliorum onerum huiuſmodi contributionem cogere forſan præſumpſerunt & in dies præſumunt in graue ipſorum onerum grauamen & præiudicium non modicum, Nos animo reuoluentes eos ex fructibus bonorum huiuſmodi varias Reipublicæ Chriſtianæ vtilitates afferre cum ex ipſis varios magiſtros & Doctores manu teneant & quorum doctrina ipſorum fratres nouitij eruditi poſtmodum effecti gregem dominicum prædicationibus ſuis orationibus alijſque innumeris pietatis operibus iuuent & paſ- 62
cant eorumque domos non minus imo magis quam ea quæ per ordinarios erecta ſunt ſeminaria vocari poſſe & propterea mendicantium nomen amittere nullo modo debere volentes id circo omnem dubitandi materiam amputare omnes & ſingulos mendicantium ordinum fratres huiuſmodi ac eorum ſingulis à quibuſcunque excommunicationis ſuſpenſionis & interdicti alijſque Eccleſiaſticis ſenten-

tijs

tijs cenſuris & pœnis à iure & ab homine quauis occaſione vel cauſa latis ſi qui-
bus quomodolibet innodati exiſtunt ad effectum præſentium duntaxat conſe-
quendum harum ſerie abſoluentes & abſolutos fore cenſentes nec non quarum-
cumque litium & cauſarum coram quibuſuis iudicibus & vbicunque quomo-
dolibet pendentium ſtatus & merita nominaque & cognomina iudicium & col-
litigantium nec non quorumcumque priuilegiorum indultorum exemptionum
& immunitatem eorundem ordinum mendicantium fratribus hactenus quo-
modolicet conceſſorũ tenores præſentibus pro expreſſis habentes lites quoq; &
cauſas præfatas vt præfertur pendẽtes ad nos harũ ſerie auocantes illaſq; penitus
63 extinguentes & collitigantibus huiuſmodi perpetuum ſuper præmiſſis ſilen-
tium imponentes. Motu proprio non ad ipſorum fratrum vel alicuius eorum
Nobis ſuper hoc oblate petitionis inſtantiam ſed ex certa noſtra ſcientia ac de
64 Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnes & ſingulos. Quatuor mendicantium
ordinum vt ſancti Dominici ſancti Franciſci ac Erimitarum ſancti Auguſtini nec
non Carmelitarum & quos etiam recenſeri volumus ſeruorum Beatæ Mariæ
nominibus comprehenſos fratres eorumque domus monaſteria & loca etiam ſi
in communi propria bona tam mobilia quam immobilia & ſtabilia ac alia quæ-
cunque poſſederint mendicantium vocabulo & omnibus & ſingulis mendican-
tium priuilegijs eis quomodolibet conceſſis vti poſſe & debere nec ſuper præ-
miſſis vllo vnquam tempore moleſtari poſſe autoritate Apoſtolica per præſen-
tes ſtatuimus & declaramus: ac tam Concilij Tridentini quam omnia & ſingula
alia decreta ſtatuta ordinationes priuilegia & iura de mendicantibus loquentia
ad omnes & ſingulos ordines præfatos eorumque domos & loca etiam propria
bona in communi tamen retinentes extendimus & ampliamus illaque de illis
loqui etiam autoritate præfata per eaſdem præſentes declaramus. Ac inſuper
65 eiſdem ordinarijs & quibuſuis aliis tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus quauis
autoritate fungentibus in virtute ſanctæ obedientiæ & aliis arbitrio noſtro mo-
derandis pœnis ſimiliter per præſentes mandamus vt ſi quod per eos tam noſtro
quam prædeceſſores noſtri temporibus tam ratione ſeminarij ſubſidij & decima-
rum quam aliorum onerum huiuſmodi exactum fuit id totum eiſdem fratribus
omni mora & dilatione poſtpoſitis reſtituant diſtrictiue inhibentes eiſdem lo-
corum ordinarijs ceteriſque perſonis tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus
quauis autoritate fungentibus & cuiuſuis dignitatis gradus & conditionis exi-
ſtentibus ne eoſdem mendicantium ordinum fratres præfatos bona huiuſmodi
retinentes quouis prætextu ſuper ſeminarij ſubſidij & decimarum contribu-
66 tione moleſtare inquietare vel perturbare audeant vel præſumant. Decernentes
quoque præſentes literas nullo vnquam tempore de ſubreptionis vel obreptio-
nis vitio aut intentionis noſtræ vel quopiam alio defectu notari vel impugnari

nulla-

Digitized by Google

nullatenus poſſe minuſue ſub quibuſuis ſimilium & diſſimilium gratiarum reuocationibus modificationibus limitationibus reſtrictionibus & alijs contrarijs diſpoſitionibus tam per nos quam etiam ſucceſſores noſtros quomodolibet ac cum quibuſuis etiam derogatoriarum derogatorijs alijſque efficatioribus & inſolitis clauſulis irritantibuſque decretis pro tempore factis & faciendis quoruncumque tenore exiſtant includi ſed illis non obſtantibus in ſuo robore & efficacia perſiſtere & quoties illæ emanabunt toties in priſtinum ſtatum reſtituas repoſitas & plenariæ reintegratas etiam ſub datum etiam per ipſos eligandas de nouo conceſſas eſſe & ita incommutabilis voluntatis & intentionis noſtræ eſſe & ad hoc vt perpetua firmitate ſubſiſtant vim validi & efficacis contractus inter ſedem Apoſtolicam & præfatorum ordinum mendicantium huiuſmodi fratres habere debere ſicque per quoſcumq; iudices & commiſſarios quauis autoritate fungentes etiam cauſarum palatij Apoſtolici auditores ac ſanctæ Rom. Eccleſ. Card. ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & autori ate iudicari debere; irritum quoque & inane quicquid ſecus ſuper his à quoquam quauis autoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Quo circa dilectis filijs curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ Generali auditori necnon quarumcumque tam cathedralium quam collegiatarum Eccleſiarum decanis præpoſitis Archipresbyteris Archidiaconis theſaurarijs & quibuſuis alijs in eiſdem Eccleſijs dignitates obtinentibus vbilibet & in quibuſcumque regionibus terris & locis exiſtentibus per præſentes motu ſimili mandamus quatenus ipſi & eorum quilibet per ſe vel alium ſeu alios præſentes litteras & in eis contenta quæcunque vbi & quando opus fuerit ac quoties pro parte dictorum fratrum vel alicuius eorum fuerint requiſiti ſolemniter publicantes eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes faciant autoritate noſtra eoſdem fratres & eorum ſingulos præmiſſis omnibus pacifice frui & gaudere non permittentes eos vel eorum quempiam ſuper illis quomodolibet indebite moleſtari. Contradictores quoslibet & rebelles per ſententias cenſuras pœnas Eccleſiaſticas aliaque opportuna iuris & facti remedia appellatione poſtpoſita compeſcendo. Et nihilominus legitimis ſuper his habendis ſeruatis proceſſibus ſententias cenſuras & pœnas ipſas etiam aggrauando inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſæcularis. Non obſtan. fel. re. Bonifacij Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri de vna & concilij generalis de duabus dietis dummodo vltra tres dietas quis vigore præſentium ad iudicium non extrahatur & alijs Apoſtolicis nec non in prouincialibus & ſynodalibus concilijs editis ſpecialibus vel generalibus conſtitution. & ordination. ac quibuſuis etiam iuramento confirmatione Apoſtolica vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus priuilegijs quoque indultis & litteris Apoſtolicis ſub quibuſcunque teno-

ribus & formis ac cum quibuſuis etiam derogatoriarum derogatorijs alijſq; efficatioribus & inſolitis clauſulis irritantibus & alijs decretis in genere vel in ſpecie etiam motu ſimili & ex certa ſcientia ac Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ac alias quomodolibet etiam conſiſtorialiter conceſſis approbatis confirmatis & ſæpius innouatis. Quibus omnibus etiamſi de illis illorumque totis tenoribus ſpecialis ſpecifica & expreſſa mentio ſeu aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret tenores huiuſmodi ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo & forma in illis tradita obſeruata inſerti forent præſentibus pro expreſſis habentes illis alias in ſuo robore permanſuris hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus contrarijs quibuſcumque aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim ab Apoſtolica ſit ſede indultum quod interdici ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam
68 ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem quod præſentium tranſumptis manu alicuius notarij publici ſubſcripti aut alicuius prælati vel in dignitate Eccleſiaſtica conſtituti ſigillo munitis eadem prorſus fides adhibeatur quæ eiſdem præſentibus adhiberetur ſi forent exhibi-
69 tæ vel oſtenſæ. Quodque præſentes in valuis Cancellariæ Apoſtolicæ & Baſilicæ principis Apoſtolorum de vrbe nec non in acie campi flore per aliquem ex curſoribus noſtris publicentur & inter extrauagantes conſtitutiones perpetuo valituras conſcribantur ac poſtquam publicatæ fuerint plenam & indubiam fidem
70 faciant nec non omnes & ſingulos illas concernentes perinde ligent ac ſi eſſe perſonaliter intimatæ. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris de prima Octobris M.D.LXII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Io. Alf. Naldi.

A. Catorinus

ANNO à natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo. Indictione decima die vero decima ſexta menſis Octobris Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri D. Pij diuina prouidentia Papæ Quinti anno eiuſdem ſecundo retroſcriptæ literæ in forma breuis affixæ & publicatæ fuerunt in retroſcriptis locis vt moris eſt per me Alexandrum Aſtancollum præfati ſanctiſſimi D. N. Papæ curſorem.

Idem Curſor.

Philippus Chappius Magiſter Curſ.

Nos

NOs Ioannes Baptiſta Cicada miſeratione diuina S. R. E. Presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Agathæ omnibus & ſingulis præſens literarum Apoſtolicarum confeſſionis declarationis confirmationis & voluntatis ſanctiſſimi D. Pij diuini prouidentia Papæ quinti in fauorem mendicantium impreſſum tranſumptum viſuris lecturis pariter & audituris notum facimus & in verbo veritatis atteſtamur qualiter cum ſupra dictis originalibus Apoſtolicis literis quas non caſſas non abolitas nec in aliqua ſui parte ſuſpectas vidimus & cum præmiſſo tranſumpto auſcultauimus concordant. In quorum omnium fidem & teſtimonium ad inſtantiam R. P. Chriſtophori Patauini ordinis Erimitarum ſancti Auguſtini prioris generalis has præſentes noſtras atteſtationis litteras etiam imprimi & noſtri ſoliti ſigilli (quo in ſimilibus vtimur) impreſſione communiri & per notarium infra ſcriptum ſubſcribi fecimus.

Actum & datum Romæ in ædibus noſtris anno à natiuitate Domini 1568. indictione decima die vero 3. Aprilis Pontificatus eiuſdem ſanctiſſimi D. N. Pij Papæ quinti anno tertio.

Pro D. Felice de Romacelis Notarius cui Illuſt. ac Reuerendiſſ. PP. Io. Lucas Romerius ſubſcripſit.

EGo Hieronymus Comes de Portia atteſtor & affirmo hoc ſupraſcriptum ſigillum eſſe ſigillum Reuerendiſſ. & Illuſtriſſimi Cardinalis Cicadæ tunc nuncupati Cardinalis S. Clementis quod ex litteris circa ipſum ſigillum impreſſis apparet in quorum fidem manu propria ſcripſi & ſubſcripſi & hoc ex experientia quam per multos annos habui in vrbe.

Hieronymus Comes de Porcia manu propria ſcripſi.

Actum Monaci in S. Franciſco 10. Nouembris. 1576.

Originale ſeruatur Monachi S. Auguſtini.

Digitized by Google

QVÆSTIO CENTESIMA[imo] VIGESIMA QVINTA.

An exempti cleri ſecundarij diœceſis Leodienſis poſſint vocare in ius ſuos debitores etiam exemptos coram Abbate S. Laurentij, eorum conſeruatore.

SVMMARIVM.

1. *Retentione rei ad alium ſpectantis vis cenſetur inferri.*
2. *Vbi eſt caſus legis non eſt vlterius dubitandum.*
3. *Conſeruator eſt iudex primæ inſtantiæ.*
4. *Vtile eſt exemptis quod in prima inſtantia conueniantur coram conſeruatore.*
5. *Exempti in Hiſpania Francia Belgio conueniuntur in prima inſtantia coram conſeruatore.*
6. *Exemptionum finis eſt vt quietius in maiore libertate Deo inſeruiretur.*
7. *Conſeruatoris iuriſdictio in exemptos non aufert exemptis eorum exemptionem & nu. 16.*
8. *Conſeruator non ſua ſed Pontificis iuriſdictione vtitur.*
9. *Conſeruatores non habent iuriſdictionem Epiſcopalem.*
10. *Impugnantes exemptiones violant libertatem Eccleſiæ & cenſuras incurrunt.*
11. *Imperator non poteſt derogare exemptionibus & conſeruatorijs Eccleſiaſticis.*
12. *Moleſtiæ ſunt duplices iuris & facti.*
13. *Caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis.*
14. *Exemptus poteſt exemptum conuenire coram conſeruarore.*
15. *Verba generalia ſunt magnæ efficaciæ.*
16. *Præiudicium non fit exemptionibus nec etiam ordinariis ſi exempti ſubſint iuriſdictioni conſeruatoris.*
17. *Correlatiuorum idem eſt iudicium.*
18. *Conſeruatoria reſpectu Pontificis eſt late interpretanda.*
19. *Creditores exempti & debitores exempti ſunt correlatiui.*
20. *Capitula qualem iuriſdictionem habeant in capitulares.*
21. *Capitula non habent cum conſeruatore iuriſdictionem priuatiue ſed habere poſſunt accumulatiue.*

TALIS mihi occurrit hodie facti ſpecies Dominus Ioannes Canonicus S. Dioniſij prætendens domum clauſtralem à Domino Natali eiuſdem Eccleſiæ canonico occupatam ad ſe pleno iure ſpectare recurrit ad conſeruatorem cleri ſecundarij cuius iuriſdictionem Natalis ſubterfugiens conquæritur apud cleri ſecundarij deputatos ac etiam Concilium Sereniſſimi Ferdinandi

dinandi Epiſcopi & Principis noſtri Leodienſis penes quod eſt conſeruatoriæ Cœſareorum priuilegiorum ſe in prima inſtantia coram conſeruatore iudice incompetente euocari. In qua facti ſpecie conſultus reſpondi Natalem temere & ſine aliquo iuris fundamento iuriſdictionem conſeruatoris impugnare, multis equidem rationibus quæ ſuperius. *quæſt. 117.* & hic recenſentur.

Primo, quia ſecundum conſtitutionem Sixtiuam officium conſeruatoris implorari poteſt ab exemptis aduerſus eos qui grauamen vel moleſtiam ipſis inferunt & conſequenter aduerſus natalem qui dicitur Domino Biſtenio moleſtiam inferre eumque turbare in iure domus clauſtralis quam prætendit ad ſe pleno iure ſpectare. Per retentionem enim rei ad alium ſpectantis vis cenſetur 1 inferri, *l. vim facit qui ff. de vi & vi armata Amanellus de claris aquis ſing. incip. nota quod ſi promiſi.* at proinde cum hic ſit caſus legis & priuilegij expreſſus non 2 ſit vlterius inquirendum, *Zaſius conſ. 14. nu. 17. Pariſ. conſ. 136. par. 5. glo. in l. ancillæ. C. de furtis.*

Secundo communi claſſicorum doctorum calculo in hoc itum eſt conſerua- 3 torem etiam in prima inſtantia de exemptorum cauſſis ciuilibus atque pecunarijs poſſe cognoſcere, *Emanuel Rodcriq. quæſtionum regularium 65. articulo 12. tom. 1. fol. 381. Nauar. conſ. 3. de offic. deleg. Gregorius Sayrus in floribus deciſionum lib. 1. tit. 17. de offic. deleg. dec. 1. Ioannes Baptiſta Confettius de priuilegiis ordinum par. 2. tit. 4. cap. 7. de officio conſeruatoris fol. 350. Guido. dec. 18.*

Tertio vtile eſt exemptis quod in prima inſtantia ſuas actiones tam actiue 4 quam paſſiue coram conſeruatoribus indigenis poſſint proponere alioquin enim quauis ex cauſa litem moturi Romam deberent excurrere vel ex vrbe delegatos ſibi in patria iudices poſtulare.

Indeque eſt vt ſpeciali Hiſpanorum Francorum Belgarum de priuilegio ex- 5 empti in prima inſtantia non Romam euocari ſed in patria coram proprijs iudicibus ordinarijs (vt eorum ſunt conſeruatores) debeant conueniri. *Renatus Choppin. de ſacra politia lib. 2. tit. 4. nu. 6. fol. 231. Nauar. conſ. 9. de priuil. vbi oſtendi quid ſit ordinarius.*

Neque refricari poteſt exemptionis priuilegium futurum exemptis eluſorium & inane ſi liberati à iuriſdictione ordinaria diœceſani recognoſcere debeant conſeruatorem aliquem pro ordinario.

Etenim exemptionum pontificiarum origo & finis eſt vt exempti ab op- 6 preſſione & iugo diœceſani qui eis infeſtus eſſe conſueuit liberati quietius liberiuſque diuinæ contemplatione vacent, *late Rebuffus reſp. 142. Bald. conſ. 337. vol. 4, Boer. de ſtatu Eremitarum num. 6. Mandos de ſignatura gratia tit. exemptio. col. 2. & 3. DD. cap. recolentes de ſtatu Monachorum Ioannes Bacquet liure cinquieme de droit. du donaire de france cap. 18. nu. 6.*

7 A qua quidem contemplatione ſeruitioque diuino periculum non eſt ne exempti per hanc conſeruatoris iuriſdictionem auocentur. Quippe quod ea ſit longe diſſimilis & diſpar à iuriſdictione diœceſanorum ordinaria in ſuos ſubditos.

Conſeruatores enim iuriſdictionem habent non propriam qualis eſt diœceſani in ſuos ſubditos ſed aliam ſcilicet Apoſtolicam atque ad vniuerſitatem cauſarum delegatam quæ licet eo nomine & reſpectu ordinariæ iuriſdictioni æquiparetur, *Fel. cap. qualiter & quando de accuſat. Abb. cap. 1. & 9. de offic. del. Nauar. conſ. 3. de offic. del. Emanuel. Roder. d. art. 16. quæſt. 65* attamen in modo procedendi atque appellandi iuriſdictione immediate à S. ſede delegatæ par eſt & æqualis, *Card. Tuſchus in com. conſ. verb. conſeruator. nu 6. Anchar. conſ. 132. Ruſin conſ. 3. & 4. Mandos de inhibitionib. quæſt. 4. nu. 10.* at vero iuriſdictioni ordinariæ omnino
8 diſpar atque diſſimilis. *VVameſ. conſ. 463. de Regular.* vtpote quod conſeruator non ſua iuriſdictione ſed Pontificis qui ei demandauit perfungatur. *l. ſolet ff. de iuriſdict. om. Iud.*

Deinde conſeruatores iuriſdictionem quidem habent primæ inſtantiæ in
9 exemptos, *Emanuel Roder. Nauar. Io. Baptiſta Confettius loco ſupra citato.* at vero Epiſcopalem ſeu diœceſanam iuriſdictionem neutiquam ſed ab ea manent omni modo exempti liberique à præſumpto illo ordinariorum odio iugoque quod præſertim à lege diœceſana ſolebat emanare, *Rebuff. reſt. 143.*

Itaque Dominus Nicolaus Tabolet & cum eo Capitulum S. Dioniſij reddendo ſe ſupplices concilio ordinario Cæſareorum priuilegium conſeruatori iuriſdictionemque ſui conſeruatoris multopere eis proficuam atque etiam procedendi ſtilo compendioſam oppugnando non modo (quod Impp. Honorius &
10 Theodoſius reſcripſerunt *in l. ſi pater in fin. C. de ſponſalibus*) laborant contra ſua propria commoda ſed etiam impingunt in cenſuras quas incurrunt qui Eccleſiæ libertatem priuilegiaque impugnant, *Card. cap. perpendimus de ſent. excom. Io. Andr. cap fin. col. fin. de immunit. Eccleſ. Rochus de Curte tract. de conſuetudine nu. 457. Emanuel. Roderiq. in compendio quæſt. reg. verb. communio. in fine verſ. Epiſcopi.* à quibus cenſuris ne quidem Dominus Ioannes Biltemus immunis eſſet ſi iudicio iſti laico quod ei coram concilio ordinario dictatur acquieſceret, *Nauar. conſ. 1. nu. 81. quæſt. 42. de conſtit.* diſpoſitio enim pœnalis de vno correlatiuorum extenditur ad aliud *præſu in locis legal. loco à correlatiuis.*

Denique mandatum illud Concilij ordinarij per Capitulum S. Dioniſij impetratum nullius eſt roboris & momenti.

11 Quippe quod imperator qui iſtius conſeruatoriæ autor eſt afficere nequeat iuriſdictionem conſeruatoris Pontificiæ vt nec res perſonaſque huius hypotheſis Eccleſiaſticas, *cap. verum cap. bene cap. imperator diſt. 96. cap. Eccleſia S. Mariæ*

cap. cum

cap.cum acceſſiſſent vbi DD.de conſt. Peckius cap.ea quæ nu.5.de Reg. Iur.in 6. Card. Mantica de tacitis & ambiguis conuentionibus par. 1. lib. 4. tit. 19. num. 10. Emanuel Roderiquez quæſt.Reg.tom.1.quæſt.65.art.12.fol.383.Col. 2. & 3. vti ego ſupra fuſe oſtendi.

Summa conſtitutio Sixti Papæ qua Abbati S. Laurentij demandatur cognitio quarumlibet moleſtiarum etiam alia ex cauſa quam beneficiali comprehendit vti genus vtrumque moleſtiæ ſpeciem iuris & facti, *DD.l.1.C.de nundinis vti in tractatu de aduocatijs oſtendi.* 12

Vt proinde cum ex narratiua mandati ſoleat iuriſdictio fundari, *Gaill. lib.1. obſ. 31.* non poſſit non dici mandatum per Dominum Ioannem Bultenium à conſeruatore cleri ſecundarij impetratum ex narratiua illius moleſtiæ turbationiſque eſſe fundatiſſimum.

Sed dubium monetur num Sixtiua illa conſtitutio etiam vires habeat in caſu quo exempto ſit aduerſus ſuum debitorem etiam exemptum iudicialiter experiendum arguiturque pro negatiua parte Pontificem de hoc caſu ſigillatim non 13
diſpoſuiſſe & proinde caſum hunc omiſſum remanſiſſe in diſpoſitione iuris communis, *l.commodiſſimo ff.de liber & poſt l ſi poſt dotem ff ſol. matr.* quo priuilegiatus contra priuilegiatum priuilegio ſuo vti non poteſt; *DD. auth. quas actiones C.de ſacro Eccleſ. Franc.cap.1.§.verum nu.4.de iure patr.in 6.*

Sed dubium non eſt quin hic caſus ſub conſeruatoria Sixti Pontificis qua 14
exemptis facultas conceſſa eſt quoſcumque ſuos debitores qualicumque ex cauſa coram abbate S.Laurentii eorum conſeruatore euocandi poſſe comprehenſum.

Ratio vna ſit quia Pontifex vtitur verbis illis generaliſſimis *nec non contra* 15
quoſcumque eorundem Decanorum Capitulorum canonicarum perſonarum & ſuppoſitorum etiam alia quam beneficiorum Eccleſiaſticorum ratione debitores quæ ſunt magnæ emphaſis etque energiæ adeo vt in materia etiam ſtricta atque odioſa comprehendant omnem caſum qui dici excogitariue potuiſſet, *Hieronymus Gonſales de menſib.& alternat. Epiſcopo glo.9.nu.24.& ſeqq. vbi id probat Hieronymus Gratus conſ.21.nu.77.par.2 Auguſ.Bero familiarum quæſt.56.num. 2. Ioſephus Maſcard.de probat.vol 3.concl.1271.nu.45.late Anton.de amatiſ dec. Marchij 104.nu.52.& ſeqq.praſ.in locis legal.loco à generalitate & loco à ſubiecta materia*, vt proinde in tam generali diſpoſitione non poſſint non comprehendi etiam debitores exemptorum qui etiam pariter exempti ſunt, *latiſſime Antonius Gomeſius ad Reg.Cancell.tit.de infirmis reſignant quæſt.5.fol.73.* idque non obſtante quod idem Gomeſius ibi ſubiiciat teoriam hanc non habere locum quando diſpoſitio reſpicit aliquam tantum vniuerſitatem. Tum propter emphaſim dictæ generalitatis verborum quibus Pontifex vtitur. Tum quia à ſubiecta materia huius

ria huius Sixtiuæ illius verba interpretationem extenſiuam recipere debent & qualitate exemptiua eorum omnium qui in genere & ſpecie in ea enuntiantur ita & debitores in ea enuntiati non tantum intelligendi ſint de ijs qui non ſunt exempti ſed etiam de debitoribus exempti , *præſes loco à ſubiecta materia DD. cap.ſolita de maior.& obed.Calderin.conſ.122.* Tum quia obſtat argumentum à rubro de quo late præſes *loca à rubro.* Tum denique quod qualitas illa præcedens exemptionis cenſeatur repetita in omnibus aliis enuntiationibus qualitas enim in genere conueniens pluribus repetita in eadem oratione vni perſonæ intelligitur etiam repetita in alia *Bart.& DD,l.Seca.§. Caio. col. vlt. ff. de fundo inſtr. leg.perego de fideicommiſſ.art.25.nu.29.*

16 Signanter porro quod hoc ſenſu præiudicium iuriſdictioni ordinariæ aut exemptionibus non fiat manent enim hac interpretatione ſarta tecta exemptionum priuilegia reſpectu diœceſanorum qui multifariam ſolebant exemptos grauare vti ſigillatim recenſet Clemens V. *Clem.frequens de exceſſ. Prælatorum,* ſola iuriſdictione contentioſa in conſeruatore translata qui quidem non autoritate ordinaria de cauſis exemptorum ciuilibus cognoſcit ſed autoritate pontificia ſpecialibus eiuſmodi in cauſis vices Papæ gerens, *l ſolet ff. de iuriſdict. om.iud.* vt certe conſeruatoriæ iſtius verba latiſſime in præiudicium iuriſdictionis quam papa habet in exemptos ſint interpretanda,*l.beneficium vbi DD.ff. de conſt.prin.cap.1.de filiis presb.in 6.Abb.cap.olim.nu.7 de verb.ſig.Caſtr. & DD. l. 2.C.de in ius vocando milis in repert.verb.priuilegium principis.*

17 Ratio altera ſit deſumpta ab argumento à correlatiuis Conſtitutio enim diſponens in vno ex correlatiuis habent etiam locum in alio,*late præſes in locis legalib.loco à correlatiuis Ioanres Baptiſta à S. Blaſio in tract. de correlatiuis DD. l. fin. C.de indict.vid.toll.Gabriel.com.concl. lib. 6.de legibus concl.3.* etiamſi conſtitutio eſſet pœnalis ſtricta atq; odioſa,*Bart l.fin.ff.de acceptil.præſ.d.loco.*& cóſequenter Sixtiua cõſtitutio ſiue conſeruatoria S.Laurentij diſponẽs creditores exemptos poſſe debitores ſuos in ius vocare coram conſeruatore extendenda etiam eſt non modo ad debitores non exemptos ſed etiam ad debitores qui pariter ſunt exempti,idque quia hic non agitur de præiudicio iuriſdictionis ordinariæ ſed

18 abdicatione iuriſdictionis Papæ in exemptos competentis cuius reſpectu conſeruatoria eſt late interpretanda atque extendenda. *d. l. beneficium vbi DD. & alij ſuperius laudati.*

Quin autem creditores exempti de quibus in Sixtiua conſtitutione ſit men-

19 tio correlatiui ſint debitorum etiam exemptorum nemo credo dubitauerit niſi qui Pirrohoi philoſophaſtri ſectator eſſe voluerit qui vt eſt apud Alciatum, *l.certum ff.ſi cert.pet.* de omnibus dubitandum eſſe aſſerebat,ſubiicitur& alia dubitatio exemptos cleri ſecundarij Diœceſis Leodienſis immediate eorum ca-

Digitized by Google

rum Capitulis veluti eorundem iudicibus ſubiacere proinde conſeruatorem in iudicem recognoſcere non poſſe.

Cui obijci poſtpoſita quæſtione qualitatis iuriſdictionis quam de re collegia 20
habent in collegas exemptos reſpondetur primo exemptiones has eſſe ab omni iuriſdictione ordinaria & extraordinaria ſolum ea excepta quæ eſt à S. ſede ſpecialiter in exemptos alicui delegata, *cap. ſi Abbatem de elect. in 6. vbi DD. Nicolaus Boer. de poteſt. legati à latere nu. 28. ſpec. de legato §. ſequitur num. 13. verſ. ſed nunquid VVameſius conſ. 63 de iudicijs tom. 1.*

Et licet capitula ſeu iure ſeu præſcriptione ſeu Pontificia commiſſione ſpeciali iuriſdictionem quampiam haberent in collegas de quo late VVameſ. *conſ. 63. de iudiciis tom. 1.* attamen ea iuriſdictio non priuatiue ſed accumulatiue eis vna cum conſeruatore competeret, *cap. Paſtoralis cap. irrefragabili vbi DD. de offic. ord. cap. quia contingit de Ret. dom. Rom. conſ. 393. Barth. l. 1. ff. de officio præf.* 21
verbis, ita vt vtrimque præuentioni locus ſit quippe quod ſpecialis iuriſdictio vni competens alterius vniuerſali iuriſdictioni derogare non ſoleat, *glo. & Angel. l. 1. C. vbi & apud quem VVameſ. conſ. 63. num. 6. tom. 1. de iudiciis cap. vt debitus de appel. cap. 3. de offic. ord. Fel. cap. irrefragabili in pr. verſ. declara prædicta eod. tit.*

QVÆSTIO CENTESIMA VIGESIMA SEXTA.

Exempti non poſſunt in prima inſtantia ab eorum creditoribus non exemptis conueniri.

SVMMARIVM.

1. Conſeruatores ſunt ordinarij exemptorum.
2. Hiſpani, Galli, Belgæ exempti in primo inſtantia coram ordinario conueniuntur.

Conſeruatores ſunt iudices velut ordinarij exemptorum ad vniuerſita- 1
tem cauſarum eorundem deputati adeo quidem vt conſeruatoribus poſtpoſitis in prima inſtantia Romam vel aliunde extra eorum domici- 2
lium euocari non poſſe priuilegijs Hiſpaniæ Galliæ Belgij oſtendit Renatus Chopinus quem laudaui ſuperius, *par. 1. ſcholio 184. & par. 2. quæſt. 27. & 103.* quibus in locis quæſtioni huic reſpondi vt nolim quod actum eſt agere, Confirmarique eædem quæſtiones poſſent ex eis quæ præſes Euerardi ea ratione caſus conuerſiua adfert in locis legalibus loco à ratione caſus conuerſiua.

QVÆSTIO CENTESIMA VIGESIMA SEPTIMA.

An capitula iuriſdictionem habentia cauſam collegæ cognoſcendam poſſint alicui committere.

SVMMARIVM.

1. *Capitula non habent generalem iuriſdictionem.*
2. *Iuriſdictio non competit capitulis priuatiua.*
3. *Capitula an poſſint conſtituere officialem generalem.*
4. *Iuriſdictionem vniuerſalem an delegati poſſint ſubdelegare.*
5. *Capitula habent iuriſdictionem inferiorem.*
6. *Proceſſus ex capite incongruo non ſuſtinetur ex capite congruo.*
7. *Conſeruator officium ſuum non imploratum impartitur.*

TALIS exurgit controuerſia coram Abbate S. Laurentij quam Clariſſimus Dominus Ioannes Fabritius illius aſſeſſor conſilium meum exquirens mihi communicauit Capitulum B. Mariæ Huenſis deſignat pro generali omnium cauſarum officiali & iudice Dominum Pholianum Maſſaert ſuum collegam & pro fiſco Erneſtum Hoyoul qui Huberto Gaskon Capituli ſuppoſito libellum edit accuſatoriam coram Domino Pholiano officiali Hubertus autem iuriſdictionem illam ſubterfugiens recurrit ad conſeruatorem quærebatur quid iuris.

1 Reſpondi primo capitula de iure non habere generalem iuriſdictionem ſed tantum leuium quorundam criminum coertionem vbi late reſpondit Dominus Ioannes VVameſius *conſ. 63. de iudiciis tom. 1.* niſi tamen conſuetudine ſeu temporis præſcriptione iuriſdictionem acquiſiuerint, *Oldra. conſ. incip. quia omnes nu. 8. & conſ. 251. incip. nu. 1. Regonus Archiepiſcopus VVameſ. d. conſ. 63. nu. 1. in fin.* vti capitula cleri ſecundarij Leodienſis feciſſe exiſtimo.

2 Reſpondi ſecundo eiuſmodi iuriſdictionem capitulis non competere priuatiue cum conſeruatore ſed accumulatiue ita vt inter eos præuentioni ſit locus *glo. & ang l 1. C. vbi & apud quem cap. vt debitus de appell. cap. 3. de offic. ord. Fel. in cap. irrefragabili in pr. ver. declaro prædicta eod. tit. VVameſ. d. conſ. 63. nu. 6. & 7. late Farinac. dec. 30. par. 2. vbi limitat. niſi fauore certæ perſonæ iuriſdictio concedatur.* an autem conſeruator criminalem iuriſdictionem habeat non inſiſto pendet enim id à textu priuilegii vti oſtendi, *quæſt. 6. & 96.*

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondi tertio capitula poſſe quidem particularem aliquam cauſam alteri 3
cognoſcendam decidendamque delegare, *VVameſ. conſ. 44. de offic. ord. tom. 1.* ſed an ad vniuerſitatem cauſarum ambigi. In affirmatiuam enim ſententiam me impellit quod iuriſdictio competens iure proprio in alium transferri poſſit. *l. more l. ſolet l. prætor ff. de iuriſdict. om. iud. & C. Tit. l. qui pro ſua iuriſdictione iudices dare dariue poſſunt & ff. de offic. eius cui mandata eſt iuriſdictio.*

At vero pro negatiua quod nequidem iudices ad vniuerſitatem cauſarum 4
deputati iuriſdictionem à ſe abdicare non poſſint. *l. legatus de offic. præſ. Hoſt. in ſumma de officio de leg. DD. l. à iudice vbi Iaſ. C. de iudicijs Nicolaus Bellonius ad Rubr. de officio eius cui mandata eſt iuriſdictio nu. 62.*

Deinde quod capitula ſint è cathegoria iudicum inferiorum iuriſdictionem 5
habentium qui iuriſdictionem à ſe abdicare non poſſunt niſi ad breue tempus valetue ius ſcilicet vel abſentiæ cauſa, *DD. l. ſi longius ff. de iudicijs l. obſeruare ff. de officio pro conſulis Franc. cap. 1. nu. 4. in fine de offic. vic. in 6. Lapus alleg. 5.* Poſt eius quod regulariter nemo delegare poſſit cauſam niſi is qui iuriſdictionem habet ordinariam. *Rom. l. eum qui nu. 1. ff. de iuriſdict. om. iud.* Sed quia Capitulum Huenſe mutato conſilio forſan dictam commiſſionem generaliter Domino Pholiano datam reuocabit eaque particularem hanc cauſam committet quæritur an proceſſus coram eo ſub titulo officialatus inceptus progreſſum habere poterit ſub ſpeciali commiſſione à capitulo ei demandata.

Reſpondi negatiue. Ratio eſt quia proceſſus coram eo tanquam officiali ſu- 6
ſtineri nequit alio ex capite quo proceſſum non fuit actus enim geſtus ex capite incongruo ſuſtineri nequit ex capite congruo ex quo geſtus non eſt, *l. ſi is ad quem ff. de acq. hæred. late Rom. conſ. 343.*

Tum quod repugnat voluntati agentis, *l. nullum intereſt C. ſi quis alteri vel ſibi cap. ſuper. de offic. del.*

Tum quod via quam quis elegit ei patere debeat, *l. ſi mulier in fin. vbi DD. ff. quod met. cauſa.*

Tum quod proceſſus iudicis procedentis vna autoritate quam putat ſe habere robur non accipiat ex alia autoritate quam habet, *Hoſt. cap. cum ex officij de præſcript. feder. de ſenis conſ. 125. Rom. d. conſ. 343.*

Tum denique quod proceſſus factus coram iudice putatiue confirmari non poſſit vt ex tunc ex ſequente delegatione, *Rom. l. eum qui num. 4. ff. de iuriſdict. omni. iud.*

Denique quæſitum eſt vtrum conſeruator talem nullitatem iudicij à parte 7
non ſuppoſita ſuppolere poſſit. Reſpondeo breuiter poſſe. Tum quia iudex officio ſuo nobili prouideri debet parte etiam non poſtulante in iudicium reddatur nullum atque eluſorium. *Anton. de Amatiſ. deciſ. Marchiæ 33 num. 14.*

Digitized by Google

Alex.conſ.225.nu.3.lib.6.Rota nouiſ.dec.666.num.4.par.1.DD.l.dies cautioni §.hoc autem iudicium ff.de dam.infect. Tum quia conſeruator etiam irrequiſitus officium ſuum impartiri poteſt vti ſuperius oſtendi, *quaſt.116.*

QVÆSTIO CENTESIMA VIGESIMA OCTAVA.

Ordinarius an ſententiam conſeruatoris remotioris exequi teneatur.

SVMMARIVM.

1. *Caſus huius quaſtionis.*
2. *Exceptio declinatoria competens principali non extenditur ad fideiuſſorem.*
3. *Exemptio debitoris non prodeſt eius fideiuſſori.*
4. *Ordinarius non exequitur ſententiam notoria iniquam.*
5. *Non licet eligere conſeruatorem remotiorem poſtpoſito viciniori.*
6. *Officialis reſiſtere poteſt cuilibet iudici officium ſuum excedenti.*
7. *Executor non debet eſſe facilis in ſententiarum executionibus qua apparent iniuſta.*
8. *Iudex poteſt etiam irrequiſitis executioni ſententia iniuſta per alium lata ſeſe opponere.*
9. *Iudicis requiſiti quale ſit officium.*
10. *Iudex ad executionem requiſitus exceptiones altiorem indaginem requirentes non admittit.*
11. *A ſententia iudicis requiſiti ad quem ſit appellandum.*

CAſus talis occurrit. Religioſi quidam exempti contrahentes cum vidua Henrici le Brand dederunt ei pro contractus ſecuritate quendam Natalem expromiſſorem, quem eadem vidua iuxta legem contractus coram officiali Leodienſi vocauit in ius. Is ab officiali condemnatus recurrit prætextu exemptionis religioſorum pro quibus ſeſe obligarat ad Abbatem Luxemburgi reſidentem qui ſententiam Officialis quauis certe trutina iuſtiorem caſſauit atque irritauit & viduam in expenſis condemnauit.

Quæritur vtrum officialis Leodienſis ad litteras requiſitoriales iſtius Abbatis teneatur eiſdem ſententiam executioni demandare.

Et

Digitized by Google

Et quidem hac in facti contingentia reſpondi non teneri ſequentibus argumentis.

Primo, Quia religioſi non fuerunt contra relictam Henrici le Brand coram officiali Leodienſi cuius ſententiam Abbas irritat iudicij partes. Sed Natalis eorum expromiſſor qui priuilegio & conſeruatoria eorundem religioſorum non gaudens non potuit ſuo aut religioſorum reſpectu ſententiam per officialem Leodienſem aduerſus ſe latam coram dicto Abbate pſeudo-conſeruatore in diſputationem reuocare. Catholica enim eſt doctorum vtriuſque 2
ſcholæ teoria exemptionem declinatoriam competentem principali ad illius fideiuſſorem vel expromiſſorem non extendi, *l. ſi reus ff. iudicatum ſolui l. ſed & ſi §. 1. ff. de iudiciis Aufrer. de poteſt. ſeculari ſuper Eccleſiaſt. reg. 4. fall. 22.*

Exemptionemque debitoris principalis ad illius fideiuſſorem quoque de- 3
riuare non poſſe, *Martha. de iuriſdict. inter Eccleſias & ſecularem exercenda caſu 106. numer. 1. ſpec. de compet. iudicis additione §. 1. num. 26. Rom. conſ. 633.*

Secundo, quia officialis Leodienſis ad exequendam ſententiam conſeruato- 4
ris requiſitus exequi non poteſt ſententiam quam notoriæ videt nullam eſſe aut iniquam, *DD l. à diuo pio §. ſententiam Roma datam ff. de re iud. Bald. conſ. 36. lib. 4. conſ 98. lib. 3. Cumanus conſ. 141. Guido dec. 574. Angel. conſ. 276. incip. punctus talis Card. Tuſchus com. concl tom. 4. concl. 466. nu. 12. & ſeqq.* Quin autem ſententia dicti Abbatis pſeudo-conſeruatoris horum religioſorum nulla ſit & notoriæ iniqua notorietate nullitatis & iniquitatis reſultante ex actorum inſpectione quæ ſolet executionem iudicis requiſiti impedire dubium non eſt, *Vincentius Carocius de remediis aduerſus damnos executiones except. 22. num. 14. & except. 70. num. 21. & ſeqq. Lucas de penna l. quoties nu. 6. verſ. 2. caſu. C. de exact. tribut. lib. 10. Alberic. l. additos nu. 1. C. de Epiſcop. aud. Cagnol. l. 1. §. non videtur num. 28 ff. ne vis fiat.*

Quo autem ad illius nullitatem non potuerunt religioſi quibus electio con- 6
ſeruatorum conceſſa eſt poſtpoſitis tot Abbatibus nobis vicinioribus adire Abbatem longe remotiorem Luxemburgi extra hanc Diœceſim reſidentem, *Io. Andreæ in addit. ad ſpec. de offic. delegati §. ſequitur num. 1. ſuper verb. ſed nunquid Emanuel Roder. quaſt. regul. tom. 1. quaſt. 65. art. 8.* vt viduam tædio expenſarum & itineris aſperi difficiliſque vltra tres dietas à ſuo domicilio euocatam contra formam conſeruatoriæ opprimerent quo & nomine vt officialis Leodienſis iudex ordinarius conſeruatori vt & cuilibet alteri delegato limites ſuæ commiſſionis excedenti reſiſtere poſſit omni iure permiſſum eſt, *Card. Tuſchus com. concl. tomo 4. concl. 436. verb. iudex ordinarius maior*

delegato §. *volumus vbi Barth. & Iacob. de Bellouis Auth. vt iudices ſiue quoquo ſuffragio Feder. de Senis conſ. 216. nu 2. Cyn. Auth. qua in prouincia in fin. C. vbi de crimine.*

At vero ſi ad eiuſdem ſententiæ iniuſtitiam nos conuertamus & ea luce ipſa meridiana dilucidens patebit ex actorum inter viduam Henrici le brand & Natalem inſpectione ex ijs enim certe conſtabit ſe ſuaque bona huic viduæ coram ſcabinis Leodienſibus nodo gordio validius nexuiſſe vt proinde officialis ad executionem ſententiæ Abbatis ita apparenter iniuſte requiſitus facilem ſe exhibere non debeat, *Baldus conſ. 98. caſus ſcribit iudex lib. 3.*

7 Imo vero cum Abbas ille pſeudo-conſeruator ſententiam officialis Leodienſis tam æquam & iuſtam irritando in ipſam iuſtitiam palpabiliter & liquide impegerit Officialis Leodienſis detecta iam illius nullitate atque iniuſtitia ex actis reſultante etiam irrequiſitus atque ex officio ſeſe poteſt illius executioni oppo-

8 nere vti appoſite reſpondit Ludouicus Romanus, *conſ. 51. Innoc. cap. 1. in fin. de offic. vicar. glo. l. qui cum maior* §. *qui patris verb. ſuccurrendum ff. de bon. liber. not. Barth. l. eum qui ita* §. *qui ita ff. de verb. oblig.*

9 Sed dubitatur quales ſint iudices requiſiti in iudicando partes? Quidam cenſuerunt eum non poſſe quicquam de nullitate aut iniquitate ſententiæ cuius executio vrgetur decernere ſed quod reſcribere debeat iudici requirenti, ſententiam cuius executionem requirit notoriæ nullitatis aut iniuſtitiæ vitio laborare, *Cumanus conſ. 141. verſ. ad ſecundum Caſtr. l. à diuo Pio* § *ſententiam num. 5. vbi Barth. in pr. legis de re iud. Innoc. cap. de cætero de re iud.* vel etiam remittere cauſam & partes ad iudicem requirentem, *Card. Tuſchus d. conſ. 466. nu. 15. DD. d. l. à diuo Pio* § *ſententiam.*

Sed alij ſentiunt indiſtincte ſi notoria ſit nullitas aut iniuſtitia iudicem ad id non teneri ſed iudicem requiſitum poſſe eiuſmodi ſententiam declarare executioni demandari non poſſe. *Rom. conſ. 51. Apoſt. ad Caſt. de* §. *ſententiam num. 5. Baldus l. ab executione verſ. ſed nunquid exceptio nullitatis ſuſpendat C. quorum appell. non recipiuntur in l. vnica verſ. in cuius cap. verbis C. ne liceat in vna.*

10 Idque ſi exceptiones quæ opponuntur ſint notoriæ ſecus ſi requirerent maiorem indaginem eiuſmodi eum exceptiones iudex requiſitus non admittit, *Fel. cap. Paſtoralis* §. *quia vero de offic. del. & in cap. de cætero de re iud. Card. Tuſchus com. concl. tom. 4. concl. 466. nu. 60. DD. l. 4.* §. *condemnatum de re iud.*

11 Denique ambigitur quid ſi iudex requiſitus grauamen inferat ad quem ſit appellandum an ad ſuperiorem iudicis requiſiti vel requirentis.

Reſpondetur ad ſuperiorem iudicis requirentis ſeu executionem requirentis, *Card. Tuſchus d. conc. 466. nu. 19. capell. Tholos dec. 411. vbi Aufr. Barth. l. à diuo Pio* §. *ſententiam in fin. verſ. quia in exequendo de re iud.*

Cæte-

Cætera quæ ad huius quæſtionis illuſtrationem plenius ſpectant videri poterunt in ſuperioribus quæſtionibus. *queſt. 106. & 119. & tomo meo 1. de iuriſdict. ord. in exemp. lib. 2. queſt. 44.*

QVÆSTIO CENTESIMA VIGESIMA NONA.

Tenantes Eccleſiarum an gaudeant earum Priuilegijs & conſeruatorijs.

S V M M A R I V M.

1. *Tenantes qui dicantur.*
2. *Curia tenantium eſt Eccleſiaſticum tribunal.*
3. *A curia tenantium appellatur ad Eccleſiaſticum & nu. 7.*
4. *Tenantes an ſint exempti.*
5. *Cauſæ coram curia tenantium cenſentur Eccleſiaſticæ.*
6. *Cauſæ bonorum Eccleſiaſticorum agitari debent coram iudicibus Eccleſiaſticis.*
8. *Appellari ab Eccleſiaſticis temporalem iuriſdictionem habentibus debet ad Eccleſiaſticum niſi eam tenerent in feudum.*
9. *Cauſa ſemel effecta fori Eccleſiaſtici ſemper manet Eccleſiaſtica.*
10. *Secularis qualiſcumque inferior eſt Eccleſiaſtico.*
11. *Cameræ imperialis cauſæ ſunt æuiternæ.*
12. *Camera imperialis reijcit appellationes ab Eccleſiaſticis.*
13. *Cameræ obſtat præſcriptio.*

Collegia Eccleſiaſtica huius Diœceſis Leodienſis habent plerumque tenantes hoc eſt iudices coram quibus controuerſiæ bonorum ſuorum 1
temporalium poſſunt terminari pœneſque quos eſt iuriſdictio non ſolum actionum perſonalium ſed etiam realium atque mixtarum ad eorum iuriſdictionem temporalem pertinentium, *Baldus cap. 1. de eo qui curtim tendidit VVameſ. conſ. 67. nu. 6. de iudicijs & conſ. 175. nu. 5. & 6. de appellat. Chopinus in Monaſticon lib. 1. tit. 3. nu. 19. fol. 130.* licet autem curia eiuſmodi tenantium conflari 2
ſoleat ex perſonis laicis eſt tamen tribunal Eccleſiaſticum quod eodem iure cenſeri debet quo Eccleſiaſtica collegia à quibus ſunt ſtabilita, *Barth. l. 1. §. hae actio ff. ſi quis teſtam. liber eſſe VVameſ. d. conſ. 67. & 175. num. 6.* vt proinde ſicuti à 3
collegijs Eccleſiaſticis ad ſæcularem appellari non poteſt ita neque ab eiuſmodi curia tenantium appellationem interponere non ad laicum ſed ad Eccleſiaſticum neceſſe eſt, *VVameſ. d. conſ. 175. nu. 8. & 10. cap. ſi duobus §. fin. de app.* Dubi- 4
tatio huic inſurgit vtrum eiuſmodi tenantes & perſonæ ſeruitio Eccleſiarum exempta-

Digitized by Google

exemptarum adſcriptæ ſint exemptæ & conſeruatoriis ſe tueri poſſint. Et qui-
dem ita viſum fuiſſe Emanueli Roderiques in ſyndicis ſeu quod mihi perinde
eſt tenantibus Fratrum Minorum eſt compertum, *Regul. quæſt. art. 1. quæſt. 40. &*
art. 4. & in ſuo compendio quæſt. Reg. verb. procurator verſ. imo ipſe cum vxore
fol. 459.

Ego iudicium meum hic ſuſpendo nolens ſtilo exactiore articulum hunc
ſub acumen præſentis calami reuocare. Diſcuti poterit Emanuel iam laudatus
ac reduci ad trutinam iuris cum ijs quæ alio in loco deduxi, *lib. 1. de iuriſdict. ord.*
in exempt. quæſt. 30. & lib. 4. quæſt. 38.

Parergos tantum pro multitudine eiuſmodi curiarum ab Eccleſiaſticis ſtabi-
5 litarum animaduerſione dignum exiſtimaui cauſas quæ coram talibus curijs
agitantur cenſeri debere Eccleſiaſticas, *VVameſ. d. conſ. 67. nu. 6. & 7. de iudiciis &*
conſ. 175. quippe quod coram iſtis curijs de bonis tantum diſceptetur quæ ab
ipſis Eccleſijs Eccleſiaſticiſue perſonis mouentur & proinde eiuſmodi curiæ &
cauſæ quæ coram ijs agitantur quantumuis reales atque ſæculares cenſeri de-
beant Eccleſiaſticæ non reſpectu conditionis iudicium qui laici ſunt ſed con-
templatione curiæ ad Eccleſiam pertinentis cuius reſpectu ſurrogatione atque
repræſentatione laici illi iudices quos tenantes hic vocamus eodem iure cenſeri
6 debent quo illi quos repræſentant, *Barth. d. l. 1. §. hæc actio ff. ſi quis teſt. liber eſſe*
iuſſus Baldui. cap. 1. de eo qui curtim vendidit. VVameſ. dictis locis. Signanter etiam
quod cauſæ bonorum Eccleſiaſticorum quæ etiam à laicis occupantur ventil-
lari debeant coram iudicibus Eccleſiaſticis quos huiuſmodi curiales repræſen-
7 tant, *cap. verum vbi Abb. de foro comp. VVameſ. d. conſ. 175. nu. 1.* & conſequenter
appellationes ab ijs interponi debent non ad aliquem laicum ſed ad Eccleſiaſti-
cum extatque hac de re iuris Canonici ſilentio non inuoluenda diffinitio, *in*
cap. Romana §. debet de appell. in 6. ab Eccleſiaſticis iudicibus ſpiritualem & tem-
8 poralem iuriſdictionem habentibus appellandum non eſſe ad ſæcularem ſed
ad Eccleſiaſticum iudicem, *VVameſ. d. conſ. 175. nu. 11.* idque etiamſi Eccleſiaſtici
eorum bona à laicis principibus obtinerent, *Spec. de appellat. §. nunc tractemus*
nu. 22. cap. licet verſ. vel ad noſtram de foro comp. cap. 1. de delictis puerorum Ioannes
Gallus dec. Parlamenti Pariſienſis 258. Lancelot. de attentatis par. 2. cap. 12. limit.
50. nu. 236. quod procul eſt dubio cum iuriſdictio temporalis libere eſt translata
in Eccleſiaſticum id quod præſumitur, *Abb. cap. veniens not. 2. de accuſat. Fel.*
cap. cæterum in fine de iudiciis. Secus autem ſi iuriſdictio eſſet infeudata, *Franc.*
Rubr. de appel. verſ. 3. quæro. Innocen. cap. cæterum de iudiciis ſpec. d. loco. Idem quo-
que ſi feudum Eccleſiæ conceſſum ſit Francum & liberum nam nec eo caſu et-
iamſi de leg. feudi eſſet quæſtio ad camerā erit appellandum, *Aret. conſ. 14. Petr.*
9 *Gregorij de feudis par. 5. q. 6. Bero conſ. 82. nu. 13. lib. 1.* Sed quid ſi cauſa quæ per ap-
pellatio-

Digitized by Google

pellationem debebat deuolui ad ſuperiorem ſæcularem interponatur coram Eccleſiaſtico an poterit poſtea conuerſo pollice per appellationem introduci coram iudice ſæculari? Reſpondetur non poſſe. Cauſa enim cenſetur Eccleſiaſtica non modo reſpectu materiæ illius vtpote quod ſit ex earum cathegoria quæ ſpirituales ſunt ſed etiam reſpectu iudicis Eccleſiaſtici ad cuius examen per iudicij prorogationem appellationemue reuocatur, *cap. diligenti cap. ſignificanti de foro compet. VVameſ. d. conſ. 175. num. 7.* Hincque eſt vt cum iudex Eccleſiaſticus ſemel manum huiuſmodi cauſæ appoſuerit cauſa ſemel effecta Eccleſiaſtica ſemper manere debet Eccleſiaſtica iudexque ſæcularis ſeſe illi intromiſſere non poſſit, *cap. vt noſtram de app. cap. ſtatutum de reſcriptis in 6. VVameſ. d. conſ. 175. nu. 10. cap. ſolita de maior. & obed.* ſed appellari debeat ad Eccleſiaſticum iudicem non ad alium ſæcularem cuiuſuis ſit culminis qui eo reſpectu inferior cenſetur quocumque iudice Eccleſiaſtico, *Clem diſpendioſam de iudicijs Abb. cap. quod clericis de foro compet.* & quidem hæc veluti per ſalyram ad conuelleneas multorum vitilitigatorum appellationes quæ frequentiores intercedunt morandi iudicij cauſa quam auxilij ab Eccleſiaſticis iudicibus ad Spirenſem Cameram, quæ licet iudicij ſit Ariſtarchi atque incorrupti attamen cauſæ eæ ſunt ad inſtar telæ penelopes quarum curſus & aqua vt cum Budeo in forenſibus loquar hæret & ſubdit magno equidem rei & publicæ & priuatæ incommodo. *Clement. diſpendioſam de iudiciis cap. nonnulli §. cum autem de reſcriptis l. quidam ff. ſi cert. pet.* poſſitque de ea quod in adagio eſt dici Bunas iudex eſt. 11

Indeque factum eſt vt Camera Spirenſis non raro appellationes iudicibus Eccleſiaſticis ad ſe interiectas reiecerit vti conſtat anno 1594. Auguſti 24. in cauſa appellationis Adolphi van Detz contra Hubertum van Buchell item anno 1603. octobris 3. in cauſa Conradi van Bœnen, contra Margaretam de Alſteden, anno 1587. in cauſa Franciſci Hensh, contra Iodocum Delen, idque multis rationibus in iure fundatiſſimis quas hic vti ab hoc meo ſcopo alienas prætereo quibus etiam conformis eſt eiuſdem Spirenſis Cameræ conſuetudo atque imperialis conſtitutio edita anno 1555. de religionis pacificatione, §. *damit auch obberurte beyderſeits vervvanten* vbi conſtituitur quod contra imperij ſtatus qui auguſtanæ ſunt confeſſionis Eccleſiaſtica iuriſdictio exerceri non debeat in cauſis religionem ipſorum & Eccleſiarum ordinationes Cæremonias & miniſteria concernentibus ſed in alijs caſibus & cauſis exerceri poterit Eccleſiaſtica iuriſdictio per Archiepiſcopos Epiſcopos alioſq; prælatos prout in ſingulis locis conſuetudine receptum eſt & in exercitio ac poſſeſſione reperiuntur, verba conſtitutionis ſic habent, *aber in anderen ſachen vnd vorfallen ſolle vnd mag die Geiſtliche iuriſdiction ohne deren exercitium an einem jeden ort her gebracht vnd die deren in vbungen gebrauch vnd poſſeſſion ſeind hinfurt ohne bis her vnverhin-*

Zz *dert*

Digitized by Google

dert exercirt vnd gebraucht vverden. Quæ verba cum ſint generalia non poterunt reſtringi ad cauſas primæ inſtantiæ ſed comprehendunt etiam cauſas appellationum; in quibus eadem conſuetudo reperitur.

13 Quibus accedit præſcriptio quæ cum conſuetudine ſimboliſat, præſcriptio inquam qua ab omni æuo poſtpoſita Camera Spirenſi à iudicibus Eccleſiaſticis ad ſuperiores Eccleſiaſticos appellari ſolitum eſt. Ad quam quidem præſcriptionem inducēdam licet nonnulli exiſtimarint ſcientiam imperatoris aduerſus quem præſcribitur neceſſariam eſſe, *Bald. cap. 1. num. 3. quæ ſint regalia Rom. l. 1. §. denique num. 5. ff. de aqua pluuia arcenda.* attamen alij cenſuerunt ſufficere ſcientiam magiſtratus inferioris, *Barth. l. ſi publicanus §. in omnibus ff. de public. Bald. de præſcript. §. 2. par. 8. princ. quæſt. 3. n. 8. D D. cap. cum contingat de foro comp. Imola. d. l. 1. §. denique verſ. nunquid ciuitates*. Imo vero ſcientiam Imperatoris in præſcriptione temporis immemorialis qualis eſt hoc in caſu præſumi plures alij optimæ notæ Doctores voluerunt, *Anton. Gabr. Com. conc. tit. de præſcript. concl. 1. nu. 62. Curt. in conſ. 158. num. 12. Iaſ. l. imperium num. 21. ff. de iuriſdict. om. iud.* probaturque abunde hæc Imperatoris ſcientia varijs ex quærimonijs quas Imperatori olim Imperij proceres fecerunt ob euocationes ſubditorum in prima inſtantia ad curiam Romanam alto tunc ſilentio inuoluentes permiſſas vſitataſque appellationes ciuilibus in cauſis ab Eccleſiaſticis iudicibus ad iudices alios Eccleſiaſticos vti plenius videre eſt apud Melchiorem Vedaſtum in collectione conſtitutionum Imperialium in grauaminibus in dieta Nuremburgenſi, *Anno 1522. editis cap. 5. fol. 459.*

QVÆSTIO CENTESIMA TRIGESIMA.

Quid hac in exemptionum materia in regno Franciæ obſeruetur.

VARIA ex ſacra politia & monaſtico Renati Chopini nec non Papone alijſque Galliæ ſcriptoribus quæ in Francia animaduerſione hac in materia digna ſunt adferri poſſent. Hoc in loco occurrit L. Bochellius qui in libro 5. *tit.* 16. decretorum Eccleſiæ Gallicanæ, *folio* 866, hæc quæ ſequuntur ſcripto reliquit.

DE

Digitized by Google

DE EXEMPTIONIBVS

TIT. XVI.

EX SYNOD. TVRON. 1583.

CAP. I.

NE defectus & exceſſus aliaque crimina quæ per Eccleſiaſticos in magnum totius cleri ſcandalum licentioſius committuntur prætextu exemptionum, per nonnulla Capitula, Abbates, monaſteria, ordines etiã mendicantium conuentus & alia loca tam ſæcularium quam regularium prætenſarum in multarum animarum periculum impunita remaneant quarum intuitu quam plurimis flagitioſis ac grauibus obnoxios criminibus addicta loca tanquam ad aliquod impunitatis aſylum confugere plus ſatis compertum eſt; ſtatuimus vt in quibuſcumq; iuribus, exemptionibus, immunitatibus & priuilegijs non obſtantibus ab Epiſcopis ex autoritate quam œcumenicorum conciliorum canones illis concedunt contra delinquentes procedatur ſeruata ea forma quæ in ijſdem concilijs præſcribitur quoties contra regulares exemptos aut aliquem de capitulis ipſis Epiſcopis penitus non ſubiectis fuerit procedendum.

Si qui vero ab vna Eccleſia in aliam aut locum quem prætendunt exemptum ſuis criminibus impuniti per fraudem aut iudicij declinandi gratia migraſſe comperiantur nihilominus ab ordinario cauſſa cognita iuxta Canonicas ſanctiones puniri volumus in cuius diœceſi fuerint crimina commiſſa dictis iuribus exemptionibus immunitatibus & priuilegijs quibuſcumque non obſtantibus. Quibuſcumque vero taliter fugitiuum Epiſcopo ſuo requirenti non reddiderit ſed defenſare præſumpſerit Eccleſiæ communione priuetur.

EX CONSIL. BVRDIG.

CAP. II.

QVæcumque monaſteria nec Epiſcopis ſubiecta ſunt nec ab vllis generalibus capitulis pendent nec deſignatos ordinis ſui viſitatores habent ſed proxime ad ſedis Apoſtolicæ protectionem & gubernationem referuntur

feruntur exactis ad ſummum ſex menſibus poſt harum conſtitutionum promulgationem comitia ſeu congregationes ſui ordinis habere & ad eas conuenire teneantur vt ea ibi ſtatuant inter ſe ac decernant quæ ad inſtaurandam atque conſeruandam religioſam diſciplinam deinceps obſeruari curabunt eaque de cauſa certos viſitatores deſignent quorum ſpectata ſit ſanctitas & eis id muneris communi ſuffragio committant. Alioquin eorum negligentiæ à nobis coepiſcopis noſtris pro ſua cuiuſque parte prouidebitur.

EX SYNOD. TVRON. 1583.

CAP. III.

DEcretum Concilij Viennenſis ſub Clemente V. editi cupiens hæc ſynodus in vſum reuocare eiuſdem Concilij conſtitutionibus adhærendo Archiepiſcopo licere decernit & declarat per quæuis loco exempta ſuæ Prouinciæ facienti tranſitum aut ad ea forſan declinanti vt crucem ante ſe libere portari faciat benedicat populo diuina officia priuatim vel publicæ ibidem audiat & ea etiam in Pontificialibus celebret & faciat in ſua præſentia ſine Pontificialibus celebrari (quouis priuilegio contrario non obſtante) ſimili modo Epiſcopo vt in locis eiuſdem ſuæ Diœceſis poſſit populo benedicere audire diuina officia & ea etiam celebrare & in ſua præſentia celebrari facere ſic tamen quod prætextu conceſſionis huiuſmodi & in locis ipſis exemptis vel circa hoc priuilegiatis nullam aliam iuriſdictionem idem Archiepiſcopus vel Epiſcopus exerceat nec perſonis exemptis vel priuilegiatis moleſtiam inferat vel grauamen nullumque exemptioni vel priuilegijs eorumdem aliud præiudicium generetur nec ipſis Archiepiſcopo vel Epiſcopo ius aliud quomodolibet acquiratur.

EX IO. GOLLO. QVÆST. 307.

CAP. IV.

PEr Arreſtum anno 1393. fuerunt redditi cuſtodiendi frater Petrus Salebron Petrus Vade Priori Franciæ priſionarij exiſtentes in caſtelleto, non Epiſcopo Pariſienſi nec Epiſcopo Podienſi quamuis in ſuo Epiſcopatu fuiſſent. Quia notoriæ exempti eo quia ipſe perſequebatur vt particeps delictorum propter quod dicti fratres erant priſionarij.

EX

Digitized by Google

EX CONCIL. APVD CASTRVM GONTERII. 1235.

CAP. V.

NE ſub falſo exemptionis prætextu quiſquam iuriſdictionem ordinariam illudere poſſit præſentis Concilij auctoritate ſtatuimus vt ſi qui coram ordinarij conuenti iudicibus ſe exemptos allegent de quorum priuilegijs dubitatur priuilegium exemptionis ſuæ exhibeant. Quod ſi facere noluerint pro exemptis nullatenus habeantur.

ARMERICVS PICTAV. EPISC. IN SYNOD. 1367.

CAP. VI.

ITem cum Capellani ſeu Præsbyteri exempti ſeu prætextu exemptionis & de ipſis confidentes plures exceſſus iniurias contumelias committere non formident prout experientia nos edocet inhibemus ſub pœna excommunicationis omnibus & ſingulis.

EX SYNOD. ECCLES. RHEM.

CAP. VII.

ITem cauſas ſiue lites proprias ſuorum hominum liberorum eidem exempti ſuo nomine aut actores vel defenſores non aſſumant alioquin &c.

EX IISDEM SYNODALIB.

CAP. VIII.

ITem exempti ad Eccleſiaſticam ſepulturam excommunicatos vel nominatim interdictos non admittant alioquin ingreſſum.&c.

CHARLES IX. AVX. ESTATS D'ORLEANS, 1560. ART. II.

CHAP. IX.

TOus Abbez Abbeſſes Prieurs Prieures non eſtans chefs d'ordre enſemble tous channoines & chapitres tant ſeculiers quæ reguliers & des

 Egliſes

Egliſes cathedrales ou collegiales ſeront indefferemment ſubiects à l'archeueſque diœceſian ſans qu'ils puiſſent s'ayder d'aucun priuilege d'exemption pour le regard de la viſitation & punition des crimes demeureront toutesfois aux Abbez & Abbeſſes Prieurs & Prieures la viſitation & correction accouſtumee ſur leurs religieux ou Religieuſes par faute d'obſeruance de leur regle.

EX CONCIL. THOLOSAN. 1590.

CAP. X.

EPiſcoporum iuriſdictioni non mediocre impedimentum exemptis profuſioris vitæ occaſionem Chriſtianis non vulgare ſcandalum afferre laxius quam par ſit acceptæ exemptiones conſueuerunt. Hunc igitur in exemptionum cognitione Epiſcopi modum adhibeant, & vt illas ad vnguem obſeruent & vltra quam loquuntur minime.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XI.

QVæ à metropolinato ſuffraganeis aut eorum vicarijs & officialibus cenſuræ quæ interdicta promulgabuntur ea Regulares etiam exempti in eorum Eccleſijs ita ſtatuente Tridentino Concilio publicæ proponant & ſeruent.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XII.

QVi dies feſti in metropolitano ſuffraganeorumue diœceſi ſeruandi indicentur eos quicumque tandem exempti fuerint qua iuſſum eſt veneratione celebrent quemadmodum tridentino concilij decreto cauetur.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XIII.

QVi ad publicas proceſſiones exempti clerici monachiue vocabuntur ad eas accedant qui recuſarint ni ij fuerint qui ſtrictiori ſepto concluſi perpetuo

Digitized by Google

petuo viuunt omnibus iuris remedijs ad id præſtandum Tridentini concilij authoritate compellatur.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XIV.

QVi exemptus prælatus etiam Epiſcopus in aliena diœceſi Eccleſiam quacumque ratione exemptam imo & ſpiritualem iuriſdictionem ſæculari poſſeſſione memoriamque excedente tempore habendum obtinet is aut ad ſacrum oleum conficiendum aut ad Chriſto miniſtrandum ad Eccleſiam conſecrandam aut denique ad alia quæuis obeunda Pontificis munia alienum in eam Epiſcopum non inducat neque ipſe ea officia muneraue abſque diœceſani Epiſcopi expreſſa licentia miniſtret niſi aliter exemptionis priuilegio caueretur.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XV.

QVicumque Abbas exemptus licet benedictus & præsbyter fuerit is ex Tridentini Concilij decretis nulli omnino qui regularis ſibi ſubditus profeſſuſque non ſit aut primam tonſuram aut minores quatuor ordines conferat aut dimiſſorias litteras concedat.

EX SYNOD. ECCLESIÆ RHEMENS.

CAP. XVI.

IN cauſa decimarum poſſunt religioſi exempti trahi coram ordinario niſi de rebus exemptis agatur alioquin,&c.

QVÆ-

QVÆSTIO CENTESIMA TRIGESIMA PRIMA.

Quid de conſeruatoribus Franciæ in regno ſtatutum ſit.

Et ibidem L. Bochellus eodem in libro decretorum Eccleſiæ Gallicanæ hæc quæ ſequuntur ſcripſiſſe inuenitur tit. de conſeruatoribus.

NOn poſſunt authoritate Apoſtolica dari conſeruatores niſi Epiſcopi Abbates vel habentes dignitates aut perſonatus in cathedralibus vel collegiatis Eccleſijs nec extra ciuitatem vel Diœceſim in quibus ſunt deputati nec aliter niſi in ciuitatibus & locis inſignibus vbi poſſit haberi copia peritorum & infra vnam dietam à fine diœceſis rei procedere poſſunt vices etiam ſuas committere non poſſunt niſi quantum ad citationes & ſententiarum denunciationes & non niſi in locis vbi ſunt deputati & perſonis ſuperius expreſſis & quicquid contra hoc fecerit ipſo iure ſunt nulla & nos denunciamus nulla eſſe.

PARS

PARS TERTIA.

MATERIAM CONSERVATORVM laicorum Tribunali vigintiduumvirum Leodienſi comparatam comprehendens.

PROEMIVM DE RATIONE HVIVS STVDII.

Tribunal vigintiduumvirum Patriæ Leodienſis à maioribus noſtris inſtitutum eſt ad Reipublicæ quietem aduerſus violentias tum priuatas tum publicas corruptoſque iudices. Cui cum iuriſdictio tutelaris & conſeruatoria ſolum competat, rarior olim eſſe ſolebat illius iuris adminiſtratio: ſed ſenſim vt tempus edax rerum omnia immutat, ita tribunal hoc paulatim iuriſdictionem ſuam ampliando falcem ſuam in meſſem alienarum huius patriæ iuriſdictionem diſpendio reipublicæ huius adeo immiſiſſe experimur, vt aliud vix ſit tribunal in quo talis cauſidicina habeatur. Quod me monuit vt ijs quæ tenebras huic tribunali ſuffuderunt diſcuſſis iuriſdictionem illius ad incunabula eius originis trutinamque iuris reuocarem. Bono equidem Leodienſis huius reipublicæ cuius ſicuti magnopere intereſt ſanctum hoc tribunal ab annis trecentis erectum, ſartum tectum conſeruari ita & mala quæ ex ampliatione iſtius iuriſdictionis in aliorum diſpendium irrepſerunt expedit velut præſecmna reſecari. Tu quiſquis es iuſtitiæ alumnus ſtudio hoc meo fruere & pro gratia Deum vt ſit mihi merces adprecare.

QVÆSTIO PRIMA.

An ſint etiam conſeruatores laici.

SVMMARIVM.

1. *Sunt etiam conſeruatores laici.*
2. *Iniuria committitur vi aut fraude.*
3. *Principes ſunt conſeruatores.*
4. *Speciales magiſtratus ſunt conſeruatores.*
5. *Vigintiduum viri Leodienſes ſunt conſeruatores.*

DVbium non eſt quin & in ſæculari ſtatu quam plures ſint qui conſeruatorum munere aduerſus iniuriatores fungantur. Cum enim Cicerone teſte *officiorum 1.* Omnis iniuria aut vi aut fraude inferatur viſque leoni fraus vero vulpeculæ comparetur vtrumque ſit indigniſſimum ab homine ſed fraus odio digna magis primus ad quem ſpectat conſeruatoriale hoc munus eſt princeps cui incumbit iniurias omnes à ſuis ſubditis inter ſe propulſare & ne exteri eis inferant auertere, *l. 1. C. quando imperat Aufrerius cap. 1. de offic. ord. Carolus Graſal de regalib. Franciæ lib. 1. Iure 7. auth. de quæſtoribus in pr. verſ. vt ſubiecti à Dei clementia nobis traditi illæſi conſerentur.* vti latius oſtendi tractatu de aduocatijs feudalibus. A principe defluxit in ſpeciales magiſtratus qui hoc munere ſtabiliti erectique ſunt vt fraudem omnem violentiamque auertant atque eliminent cuius ſpeciei ſunt vigintiduum viri Patriæ Leodienſis tribunal conſtans viris duobus & viginti erectum à principe icto cum maioribus noſtris fœdere pacis quam vocamus de Fexhe in calce huius operis deſcriptæ.

Cum itaq; munus huius magiſtratus conſiſtat maxime in aduertendis violentijs & fraudibus quæ à priuatis perſonis aut publicis prætextu iudicialis officij inferri poſſunt non immerito hic magiſtratus conſeruatoriali munere fungi dicendus eſt non pari & æquali iuriſdictione qua Pontificij conſeruatores de quibus hactenus ſcripſimus ſed analogicæ ac pro proportione fœderis quo conſtitutus eſt non omnino diſpar aut diſſimilis.

QVÆSTIO SECVNDA.

Tribunal vigintiduum virale Leodienſe an ſit odioſum vel fauorabile.

SVMMARIVM.

1. *Tribunal vigintiduum virale inſtitutum ad ſalutem reipublicæ.*
2. *Statutum tendens ad corroborationem iuris communis eſt fauorabile.*
3. *Conſeruatorum iuriſdictio fauorabilis opinione quorundam ſed verius eſt eſſe odioſam.*
4. *Ordinaria iuriſdictio ſola fauorabilis.*

Vide-

VIdetur fauorabile quia inſtitutum eſt ad ſalutem & Reipublicæ quietem aduerſus iudicum corruptelas ſordes atque violentias quas iuris communis diſpoſitio deteſtatur, *l. 1. §. ſed & ſi ff. ad l. Cornel. de falſis ff. ad l. Iuliam de vi priuata & de vi publica late glo. l. fin. in verb. diſcriminis C. de pœna iudicis qui male iudicauit*, ad inſtar ſtatuti quod tendit ad corroborationem iuris communis quod à iure communi non exorbitas cenſeri debet fauorabile, *Anchar conſ. 158.* vti prolixe oſtendit Marcus Antonius Blancus *tract. de compromiſſis quæſt. 1. nu. 3. verſ. contraria opinio.* Vt proinde non defuerint qui eiuſmodi conſeruatorum iuriſdictionis cenſuerint fauorabilem, *Gem. cap. cum illis §. illis de præb. in 6. Fel. cap. cum te nu. 15. de Reſcr. Iaſ. conſ. 145. Ceuallos de cognit. per viam violentiæ quæſt. 11. nu. 36.* verum placuit magis tribunal hoc odioſum eſſe & proinde illius iuriſdictionem intra ſuos carceres eſſe reſtringendam & neutiquam extendendam, *Bellam. conſ. 20. Bertrand. conſ. 24. nu. 8. vol. 1. Cran. conſ. 132. num. 2. Flan. de Reſig. benef. lib. 3. quæſt. 11. nu. 2. Hieron. Ceuallos de cognitione per viam violentiæ in cauſis Eccleſ. quæſt. 26. num. 11.* Ratio eſt quia ſola iuriſdictio ordinaria cenſeri debet fauorabilis, *Feder. conſ. 130. Abbas cap. quoniam nu. 4. cum addit. de priuileg. archid. ca. frater. 16. quæſt. 1.* at vero extra ordinaria qualis eſt huius tribunalis cenſeri debet odioſa, *ſcripſi lib. 2. de Iuriſdict. ord. in exemptos quæſt. 2. nu. 19. Guimer. ad pragmat. ſanct. tit. de collationib. §. & quia in glo verb. ſorinam.* 1 2 4

Neque obſtat antinomia in principio adducta intentio enim ſtatuentium facere non poteſt vt quod ſuapte natura odioſum eſt cenſeri debeat fauorabile & ē contra quod fauorabile eſt cenſeri debeat odioſum, *Tiraquel. de Retr. conſ. in proœmio nu. 68.* odioſum porro eſt quicquid derogat ordinariæ poteſtati, *dixi lib. 1. de iuriſdict. ord. in exempt. cap. 4.* ad cuius quippe quod officium ſpectat violentiarum malefactorumque coertio, *cap. 1. de offic. ord. in 6.*

Hincque eſt quod alio loco etiam concluſerimus conſeruatorum iuriſdictionem iuris eſſe odioſi cum quibus tribunal hoc vigintiduumvirale quod ad iniurias violentiaſque vindicandas erectum eſt non parum ſimbolilat, *vide ſupra quæſt. 2. de conſeruat in fin.*

QVÆSTIO TERTIA.

Tribunal vigintiduumvirale an cenſeri debeat Eccleſiaſticum vel laicum.

SVMMARIVM.

1. *Vigintiduumviri conſtant partim Eccleſiaſticis partim laicis.*

2. *Laicum cenſetur collegium in quo laicorum numerus excedit Eccleſiaſticorum numerum.*
3. *A maiori parte denominatio.*
4. *Clerici vt clerici ſunt in collegio cenſeri debet Eccleſiaſticum etiamſi clerici ſint pauciores laicis.*
5. *Qualitas potentior attrahit ad ſe totum mixtum.*

1 TRibunal vigintiduumvirale conſtat perſonis Eccleſiaſticis & ſæcularibus Eccleſiaſticæ perſonæ quatuor ſunt Eccleſiæ cathedralis Leodienſis Canonici ſæculares vero ſunt partim ex ordine equeſtri partim populari. Hinc breuiter dubitatur vtrum tribunal hoc cenſeri debeat Eccleſiaſticum vel ſæculare. Quod ſit tribunal laicum videtur. Quia ſæculares qui in eo perſo-
2 nam gerunt excedunt Eccleſiaſticos, *Nauar.conſil.3.de foro compet. Maranta.de*
3 *ord.iudic.par.4.diſt.11.num.21.& 23.Barth.l.fin.ff. de colleg. illicit.* à maiori enim
4 parte ſolet fieri denominatio, *Fel.cap.1.de præſcript.Socin.conſ.12.vol.5.* at è contra quod Eccleſiaſticum cenſeri debeat videtur quia cum in collegio aut tribunali ſunt æquali numero clerici & laici aut etiam clerici numero inferiori in eo ſunt non tanquam quilibet ſed tanquam clerici tunc qualitas maioris numeri cedit qualitati numeri inferioris ita vt eo caſu opinione aliorum tale collegium cenſeri debeat Eccleſiaſticum, *Rochus de iure patronatus verbo ius num. 24. & 25. Abb. cap. auditis in 3.not.de elect.in cap.2.in fin.de for.comp.in cap.per tuas de arbitr. & in proœmio decr.in prin præmij glo.cap.à collatione de appellat.* nã & in om-
5 ni mixtura qualitas potentior ſolet trahere ad ſe totum mixtum *DD.l.cum quæritur ff.de ſtatu hom. Iuſiſſime Romanus l.1.§.ſtipulationum ff de verb.oblig.* & propter mixturam priuilegiati cum non priuilegiato datur priuilegij ad non priuilegiatum extentio, *Rebuff.late de priuileg.ſcholarium priuileg.105.num. 37. Crauetta Rubr.de leg.1.nu.152.* & latius confirmari id poſſet ex ijs quæ *lib.1.de iuriſdict.ord. in exemptos oſtendi quæſt.26.*

QVÆSTIO QVARTA.

Princeps an ſub pace vigintiduumvirale comprehendatur.

SVMMARIVM.

1. *In generali diſpoſitione non comprehenditur perſona loquentis niſi diſpoſitio ſit fauorabilis aut ſubiecta materia id expoſtolet.*
2. *Sub generali diſpoſitione non comprehenditur perſona ſpeciali nota digna.*
3. *Inferior non poteſt docere legem ſuperiori.*

3. Prin-

4. *Princeps ratione regularium eſt loco imperatoris.*

5. *Laici poteſtas concurrens cum Eccleſiaſtica illi cedit.*

NOn comprehendi conuincunt paucis rationes ſequentes. Prima ratio quia ſub generali diſpoſitione nunquam comprehenditur perſona ſequentis. 1
l. inquiſito C. de ſolut. cap. quiſquis de prębendis pulchre apud Ruinium conſ. 83. col. vlt. lib. 5. Goſad. conſ. 76. nu. 14. & conſ. 101. num. 20. Menoch in reſp. 2. cauſa Einariensis num. 74. niſi tamen diſpoſitio eſſet fauorabilis *Crau. conſ. 174. num. 12.* aut ſubiecta materia aliud ſuaderet, *Menoch. d. nu. 74. & ſeqq.* aut niſi conceſſio ex certa ſcientia procederet, *Goſad. d. conſ. 76. nu. 11.* vel niſi alioquin fruſtranea eſſet diſpoſitio, *Menoch. & DD. iam laudati.*

Secunda ratio quia ſub generali diſpoſitione non comprehenduntur perſonæ ſpeciali nota dignæ quales ſunt principes quam ego teoriam prolixius diſcuſſi in tractatu de iuriſdict. in exemptos, *lib. 1. quæſt. 3.* 2

Tertia ratio quia princeps ab hoc fœdere ſpecialiter excipitur vti videre eſt ex illius textu.

Quarta ratio quia etiamſi nominatim princeps ab hoc pace non exciperetur non tamen eadem pace ligaretur. *Bertachina tract. de Epiſcopo lib. 4. par. 2. nu. 33. Bald. auth. quibuſcunque in fine C. de ſacro Eccleſ. & in l. digno vox C. de legib. Barthol. l. Lucius §. Titius ff. de fideiuſ. libert.*

Quinta ratio quia inferiores legem dicere Epiſcopo eorum ſuperiori non poſſunt, *cap. cum inferior de maior & obedient.* Idque non ſolum qua Epiſcopo ſed nequidem quæ Principi. Tum quia princeps ob regalia eſt imperatoris regiſue loco, *Martinus Laudenſis tract. de principe quæſt. 11. Iaſon loquens de Duce Mediolanenſi conſilio 101. par. 4. Franciſcus Balbus de præſcriptionibus in 2. parte partis 5. quæſt. 8.* 3 4

Tum quia poteſtas illa laica quæ concurrit cum Eccleſiaſtica herbam dat & cedit Eccleſiaſticæ cui ſubditi nullo modo poſſunt imperare aut legem præiudicialem dicere, *Nauar. in cap. nouit not. 6. num. 26. de iudiciis cap. cum inferior vbi DD. de Maioritt. & obed.* 5

QVÆSTIO QVINTA.

Clerici an ſub eadem pactione comprehendantur.

SVMMARIVM.

1. *Sub generali diſpoſitione non comprehenduntur clerici.*
2. *Tribunal vigintiduumvirale eſt laicum.*
3. *Statutum non poteſt clericos ſubijcere laicis.*
4. *Epiſcopi clericos non poſſunt ſubijcere poteſtati laicæ.*
5. *Clerici ſubijciuntur poteſtati laicæ ratione officiorum ſæcularium.*
6. *Diuerſis reſpectibus poteſt aliquis ſubijci diuerſis iudicibus.*
7. *Laicus iudex ſupplet negligentiam iudicis Eccleſiaſtici.*

1 NEutiquam ſub generali enim diſpoſitione præſertim odioſa non veniunt ij qui ſunt ſpeciali aliqua nota digni, *cap.ſedes de reſcriptis vbi DD. l. prætor ait* §.*quod autem ff.de iniuriis*,quales ſunt clerici, *Abb. cap.verum num.22. de foro compet.cap.1.de pœnis in 6.cap.veſtra de locato cap.quæ in Eccleſiarum de conſtit.* ſignanter quoties generalis diſpoſitio particulari priuilegio præiudicium adferret,*cap generi de Reg. iur. in 6.*id quod ego limatius alio in loco cõprobaui,
2 *de iuriſdict.ord.in exemptos lib.1.quæſt.3.nu.13.* porro ſi clerici ſubijcerentur paci vigintiduumvirali eriperentur à iudice eorum clericali ſubijcerenturque tribunali laico quale eſt vigintiduumvirale in quo laicorum numerus excedit clericos,*Barth.l.fin.ff.de collegiis Abb.cap.ex literis num.3.& 4. de conſtit. Marant. de*
3 *ord.iud.par.4.diſt.11.nu.23. Aufrer.de poteſt. Eccleſ.ſuper laicis num.12.* quod non eſt in poteſtate ſtatuentium ſeu autorum dictæ pactionis vigintiduumviralis, *cap.Eccleſia S.Mariæ de conſtit.Hier.Grat.conſ.110.nu.38.par.1.Rot.deciſ.10.de conſuet.in antiquis,vbi loquitur de conſuetudine & ſtatutis anglicanis in clericos Reſtau-*
4 *rus de Imperatore quæſt.101.* Nam neque Epiſcopi clericos poteſtati laicæ ſubijcere poſſunt,*glo.cap.clericum 11.quæſt.1.cap.ſi diligenti de foro competenti Bertachi-*
5 *nus de Epiſcopo lib.4.par.5.quæſt.49.nu 95.vol.Oce.2.fol.188.* imo nequidem ipſi clerici ſeipſis *cap ſi diligenti de foro comp.*id ne quidem ſi laicis vim inferrent, *Iaſon.l.eſt.reptum nu.6.ff.de iuriſdict.om.iudic.arg.l ſi manente ff de prec.* patitur tamen hæc concluſio diuerſas limitationes inter quas hæc vna ſit clericos huic tribunali ſubijci ratione officij ſæcularis quod gerunt,*cap.Sacerdotibus ne clerici vel Monachi Caſſaneus ad conſuet.Burgundiæ Rubrica des iuſtices* §. 5. *in glo. ad*
6 *verb. ſi n'a grace verſ & iſti ſunt late Aufrer.de poteſt.hac ſuper Eccleſ. Reg 1.nu. 24.& ſeqq.*diuerſo enim reſpectu diuerſis iudicibus quis ſubijci poteſt,*cap cum*
7 *Capella de priuileg.vbi DD.*ſimiliter indefectum iuſtitiæ ſeu negligentiæ iudicis Eccleſiaſtici,*ca. princeps ſæculari 24 quæſt.5.vbi glo.cap.tua de decimis Chaſſan. d. loco verſ.11.fallit. Aufrer.de poteſt.ſæculari ſuper Eccleſiaſt. Reg. 1. nu.11.*

Deni-

Digitized by Google

Denique multis alijs in caſibus qui ex tractatu Stephani Aufrerij de poteſtate laica ſuper Eccleſiaſticis perſonis elici poſſent quos ego caſus ne fuſior ſim alienique ſtudij exemplator hic non tranſcribo.

QVÆSTIO SEXTA.

An exempti ſubijciantur huic vigintiduumvirum tribunali.

SVMMARIVM.

1. *Diſpoſitio generalis non comprehendit exemptos.*
2. *Epiſcopus non poteſt exemptos nec exempti ſe ipſos alteri ſubijcere.*
3. *Diſponere nemo poteſt de eo quod ſuæ non eſt poteſtatis.*
4. *Iuliana conſtitutio eſt exemptionis ampliſſima.*
5. *Iuliana eximit etiam reſpectu officiorum & beneficiorum.*

Conſtitutio hæc vigintiduumviralis nominatim huic tribunali ſubijcit omnes cuiuſcumque ſint gradus qui autem de omnibus diſponit neminem cenſetur excludere. *Præſes in locis legalib.loco à generalitate.*

Verum opinor exemptos conſtitutione hæc vigintiduumvirali non poſſe comprehendi.

Primo quia ſub diſpoſitione generali non comprehenduntur exempti quoties quæſtio eſt aut periculum ne priuilegio eorum derogetur, *ſcripſi lib.1.de iuriſdict.ord.in exemptos cap.5.nu.13.& lib.2.quæſt.2.nu.12.* 1

Secundo quia hactenus oſtendimus Epiſcopos non poſſe clericos nec clerici ſe ipſos ſubijcere alterius poteſtati longe porro minus exempti qui extraneis comparantur, *lib.2.de iuriſdict.ord.in exemp.quæſt.19.nu.4.* in quos cum Epiſcopus imperium non habet conſequens eſt vt nec ipſi ſe nec quiſpiam alius à Papa inferior eos alterius poteſtati non poſſit ſubiicere. Diſponere enim nemo poteſt de eo quod ſuæ non eſt poteſtatis, *l. Lucius ff. ad municip. l.ſi Pater.ff.quæ in fraudem credit.cap.in generali de controuerſ.inter dom.& agnat.Mantua ſing.485.* 2

Tertio ipſimet exempti ſeſe ſubiicere non poſſunt vti variis in locis in dicto tractatu comprobaui, *cap.cum tempore vbi Abb.& DD.de arbitris.* 3

Quarto, Diplomata Iulij Papæ exemptionum ampliſſima ſunt concedentia exemptionem omnimodam ab omni iuriſdictione ordinaria & extraordinaria cum clauſulis prægnantibus & comminatoriis indignationis BB. Petri & Pauli de cuius energia ſcripſi alio in tractatu. 4

Quin-

Digitized by Google

Quinto, Eadem diplomata adeo eximunt vt ne quidem officiorum quæ gerunt contemplatione exempti vocari poſſint coram qualicumque iudice tam ordinario quam extraordinario vti videre eſt ex illa Iuliana quam huic tractatui inſerui, *parte 2. queſt. 77. nu. 6.*

QVÆSTIO SEPTIMA.

Pontifex an ſtatuere poſſit ne exempti ratione officiorum ſubiaceant viginti duumviris.

SVMMARIVM.

1. *Iulij Papæ priuilegium eximit etiam ratione officiorum & beneficiorum.*
2. *Pirrho Philoſophus cenſebat de omnibus eſſe dubitandum.*
3. *Eccleſia clauibus non eſt detrahendum.*

1 IVlius Papa exemptos cleri ſecundarii diœceſis Leodienſis adeo exemit vt ne quidem officiorum quæ gerunt reſpectu poſſint coram quibuſuis ordinariis aut extraordinariis iudicibus conueniri ſed an iure fulciatur hæc conſtitutio Pirrho aliquis Philoſophus qui de omnibus dubitandum cenſebat vti eſt apud
2 Alciatum, *l. certum ff. ſi cert. pet.* fortaſſis ambiget. Certe nemo ambiget niſi qui
3 Papæ poteſtati ac Petri clauibus à Chriſto acceptis derogare voluerit, quare vti bene Nauarrus admonet iudices ſæculares, *in cap. nouit. not. 6. num. 34. ſexto Corollario de iudicijs*, & Iacobus Almaynus, *de poteſtate Papæ cap. 11*, cauendum eis eſt ne dum plus ſatis placere volunt iuriſdictioni atque poteſtati laicæ diſpliceant diuinæ detrahendo clauibus Petri & Eccleſiæ poteſtati acceptæ ab ipſomet Chriſto Domino Deo noſtro.

QVÆSTIO OCTAVA.

An Eccleſia cathedralis illiuſue ſinguli canonici ſubijciantur huic tribunali.

SVMMARIVM.

1. *Cathedrales Canonici ſunt membra myſtici corporis Epiſcopalis.*
2. *Canonici cathedrales an ſub diſpoſitione generali comprehendantur.*
3. *Canonici cathedrales ſunt exempti.*

De

DE Priuilegijs atque prorogatiuis Eccleſiæ cathedralis ſingulorumque eiuſdem Eccleſiæ cathedralis Canonicorum qui ſunt pars corporis Eccleſiæ cathedralis, *cap. requiſiſti de teſtam.* atque membra Epiſcopi qui Eccleſiæ cathedralis caput eſſe dicitur, *ca. nouit. cap. quando de his quæ fiunt à prelato Oldra. conſ. 230.* multa ſi operæ pretium eſſet adferre poſſemus quæ eſſent extra Rombum vt eſt adagium atque huius materiæ cantilenam, vt proinde noſim etiam ingredi paleſtram illam. Num Eccleſia cathedralis illiuſque membra ſub diſpoſitione generali comprehendantur in qua inuenio affirmantes, *DD. cap. quamuis* § *1. de preb. in 6. Io. de Selua de beneficio par. 3. quaſt. 61. nu. 5.* & negantes ſententias, *Compoſt. cap. capitulum S. crucis de reſcriptis DD. d. cap. quamuis Lud. Gomeſ. de gratiis & expectatiuis nu. 95.* ſatis ſit cathedralem Eccleſiam Leodienſem illiuſque membra magnificis titulis ab omni iuriſdictione tam ordinaria quam extra ordinaria eximi vti ex illius conſeruatoria quam huic tractatui inſerui liquidum eſt. Itaque non magis huic tribunali ſubijci poſſunt Canoci cathedrales etiam nolentes volentes quam alij cleri ſecundarij exempti. Neque referet vigintiduumviros ſibi iuriſdictionem in exemptos tam cleri primarij quã ſecundarij diœceſis quãdoq; vſurpaſſe. Temporis enim iſte qualis qualis curſus ſignanter cum de primordio cauſæ huius iuriſdictionis conſtat ijſdem exemptionibus præiudicare non poteſt vti aliis in locis rationibus non paucis quos per compendium hic prætereo comprobaui. 1 2 3

Proinde non quid factum ſit ſed quid fieri debuerit reſpiciendum eſt vti de eo qui non quid Romæ fieret ſed quid Romæ fieri deberet conſiderandum eſſe reſpondit egoque id in alia quæſtione quam oſtendi iuriſdictionem vigintiduumvirum temporis præſcriptione ampliari non poſſe confirmaui. Denique diſpoſitio eximens Epiſcopum extendenda etiam ad illius cathedrale capitulum, *VVameſ. conſ. 4. nu. 3. de reſcriptis.* idque propter connexitatem qua Epiſcopus fingitur vnum eſſe corpus cum capitulo, *VVameſ. d. num. 3. cap. ſi quis cum 6. q. 1. cap. nouit. de his quæ fiunt à Prælato.*

QVÆSTIO NONA.

An collegia ſeu alia quævis capitula aut vniuerſitates comprehendantur ſub hac pace.

SVMMARIVM.

1. Odioſa in materia appellatione perſonarum non veniunt collegia vel vniuerſitates.

2. Extenſiua in materia appellatione perſona venit collegium aut vniuerſitas.

PAx hæc de perſonis loquitur in materia autem reſtringibili appellatione perſonarum non veniunt collegia capitula ciuitates aut vniuerſitates, *Fel. cap. eam nu. 15. de reſcriptis Rom. conſ. 400. idem Rom. conſ. 436. l. metum §. animaduertendum ff. quod met. cauſa Saruenſis Reg. de idiomate quæſt. 2. nu. 1. Caputaque dec. 42. par. 3. VVameſ. conſ. 259. nu. 5. & 6. de præbendis.* quamuis ſecus eſſet ſi in materia fauorabili vel extenſiua verſaremur, *Rom. d. conſ. 400. in fine.* in materia enim extenſiua perſonæ appellatione comprehenditur vniuerſitas ciuitas quæ etiam perſonæ vice fungi dicuntur, *l. mortuo ff. de fideiuſſoribus l. 1. l. nihil intereſt ff. ad S.C. Maced. l. eos §. cæteros.*

Similiter niſi aliud ſuadeat generalitas verborum. *v. g.* contra quaſcumque perſonas cuiuslibet generis, *Alex. conſ. 17. num. 6. lib. 6. Farinaceus deciſ. 412. num. 4. lib. 1.*

Vt & niſi materia ſit proportionata ad capitulum. *Fel. cap. eam te num. 15. de reſcript. Rebuff. ſuper concordatis Rubr. de collationibus §. ſtatuimus verb. perſonis & §. præfati ordinarij verb. quicumque Sarnenſis Reg. de Annali quæſt. 12.*

QVÆSTIO DECIMA.

Vigintiduumviri an cognoſcere poſſint de iuſtitia vel de iniuſtitia nullitate aut validitate ſententiarum aliorum iudicium.

SVMMARIVM.

1. *Reſponſum Domini Balduini de vaux IC. Leodienſis.*
2. *Intellectus clauſulæ de ne mener quelqu' vng hors loy.*
3. *Intelligi debet de priuata autoritate.*
4. *Per iniuſtitiam & nullam ſententiam l'on n'eſt mene hors loy.*
5. *Extraordinarij iudices non cognoſcunt de nullitate aut iniquitate ſententiarum aliorum iudicum.*
6. *Iudices de incidentib. quæſtionibus coram alijs non cognoſcunt.*
7. *Mutuis actibus rerum turbari non debent officia.*
8. *Cauſa finalis tribunalis vigintiduumviralis.*
9. *Tribunal hoc cognoſcit de ſordibus & violentiis non autem de validitate ſententiarum.*
10. *Iudices Cambyſiani.*
11. *Concuſſionis cognitio in quo conſiſtat & qualiter à cognitione iuſtitiæ vel iniuſtitiæ ſententiæ differat.*
12. *Sordium quæſtio decidi poteſt ſine cognitione iuſtitiæ.*
13. *Permiſſum quando experiri poteſt ſine prohibito permiſſum trahit ad ſe prohibitum.*

14. Vi-

14. Vigintiduumviri non poſſunt decidere inter ciuiles quæſtiones.

15. Reſponſum Domini VVameſij in vigintiduumvirali materia.

16. Iuriſdictio vigintiduumvirum eſt limitata.

17. Sententia vigintiduumvirum nulla quæ excedit limites ſuæ iuriſdictionis.

18. Ciuiles cauſæ non ſpectant ad tribunal vigintiduumvirum.

19. Pax vt violata dicatur quid requiratur.

20. Spolium quod directe non fit ad turbandam pacem non eſt cognitionis vigintiduumviralis.

21. Furtum non eſt tribunalis vigintiduumviralis.

Querela omnes pertrahi poſſent ad hoc tribunal nimia fœderis extentione.

QVid hac in quæſtione ſentiendum ſit olim Dominus Baldouinus de Vauzi iuriſconſultorum ſui æui non infimus reſpondit ſed ſatis ieiune vti patet hoc eius ex reſponſo.

C'eſt vng point plus que peſtilentieux & renuerſant toute autorite ſouueraine Imperiale & populaire de vouloir maintenir que les vingtdeux peuuent cognoiſtre de rectitudine proceſſus iudicij Eccleſiaſtici aut laici, Car ſi cela auoint lieu il ne ſeroit beſoing d'appeller aux ſuperieurs ains ſeroint lez XXII. les Monarches & ſouuerains contre tous iuges voir Papes Empereurs & leurs delegues Ce que non ſeulement le droict eſcript empeſche mais auſſi les priuileges imperiaux du pays du liege auec les ordonnances & conſtitutions de l'empire comme ce peut voir par 2.ord.com.cap.1.ne ce peuuant pource extendre la iuriſdiction deſdits XXII. contre ce que eſt iuge par iuges Eccleſiaſtiques ou temporels ſoit en antecedent ou conſequent. 1

Et quand l'on voudroit venir à la clauſe de la paix des XXII. diſant que l'on ne doibt mener quelqu' vng hors loy icelle ne ſentend au regard des procedures ou iugements ains ſeulement des iuges ordonnes par la paix des XXII. & de leurs competence ſans tomber pource ſoubs pretexte de la dite clauſe à la iuſtice ou iniuſtice valleur ou non valleur de leurs procedurs autrement nunquam eſſet litium finis cauſæque continentia diſtraheretur contre la diſpoſition du droit commun. *l. nulli C. de iudic. l. à diuo Pio ff. de re iud.* 2

Dabondant ceſte clauſe mener quelqu' vng hors loy ce doibt ſeulement extendre de priuata autoritate & potentia non autem vbi intercedit autoritas iudicis competentis alioquin pax vigintiduumviralis quæ eſt conſtituta ad ſalutem iuriſdictionum ordinariarum eſſet earundem belua vorax origoque & confuſio inexplicabilis omnium iuriſdictionum. 3

Finalement pour monſtrer que par vne ſentence ſoit iniuſte ſoit nulle l'on ne peut eſtre dit mener hors loy il en appert aſſes par la reſponce du iuriſcon- 4

ſulte Paulus *l. ius pluribus modis §. prætor ff de iuſtitia & iure*, & tele ſorte. Prætor quoque ius reddere dicitur etiam cum inique decernit ratione ſcilicet facta non ad id quod ita prętor facit ſed ad illud quod facere prætorem conuenit ita hactenus Balduinus de vaux. Hanc porro Domini Balduini de vaux ſententiam multis ego rationibus ex iure depromptis confirmo.

5 Primo vigintiduumvirum iuriſdictio eſt extraordinaria atque odioſa vti ante pluries annotaui, proinde cum eiuſmodi iuriſdictio ſit reſtringenda de nullitate aut iniuſtitia ſententiæ aliorum iudicum eiuſmodi extraordinarij iudices cognoſcere non poſſunt. *Sebaſt. Vantij tract. de nullit. tit. coram quo de nullit. dici poſſit l. ſi prætor ff. de iudic. Maſſuerus in ſua praxi tit. de executionib. nu. 26.*

6 Secundo quia licet ij quibus iuriſdictio demandata eſt poſſit de annexis connexis incidentibuſque quæſtionibus cognoſcere, *Menoch. de arb. iudicum lib. 1. quæſt. 45. Iaſ. l. 1. num. 5. C. de edict. diui Adr. toll. Dec. cap. Paſtoralis numer. 4. de appellat.*

Id tamen ita demum verum eſt ſi coram ijſdem iudicibus qui de cauſa principaliter cognoſcunt quæſtio quæpiam incidens ſuperueniat ſecus vero ſi coram diuerſis iudicibus nam tunc cognoſcere non poterunt quia incidens quæſtio diuerſo tunc iure cenſetur nec aſſumit naturam cauſæ principalis, *Imola Clem. diſpendioſam nu. 16. de iudiciis Menoch. d. quæſt. 45. nu. 12. in fin.*

7 Tertio quia ſi id liceret vigintiduumviris mutuis actibus rerum turbarentur officia, *l. conſulta diualia C. de teſtam.* ideoque non ſolum quando iuriſdictiones diuerſorum iudicium ſunt omnino ſeparatæ non licet alteri in alterius officio ſe intromiſſere, *d. l. conſulto l. apparitores C. de apparitoribus præfecti annonæ vbi Io. de Platea lib. 12.* ſed ne quidem ſi officia ſint communia licet vni de eo quod alius inchoauit ſeſe intromiſcere, *d. l. apparitores.*

8 Quarto quia auditorium illud vigintiduumvirum ſeu pactio pacis viginti-
duumviralis introducta eſt aduerſus violentias & priuata autoritate ius ſibi di-
centes vt & aduerſus corruptos iudices venales ſententias in mercedem profe-
rentes ſeu deprauatos pretio aut gratia perperam iudicantes prout & aduerſus
officiatos miniſtroſue iuſtitię ſubditos vexantes ſeu concutientes, quæ pax con-
9 cedit quidem vigintiduumviris cognitionem aduerſus iudices legitimę inſtitu-
tos num quippiam per ſordes eiuſmodi commiſerint hoc eſt num corrupti pe-
cunia venalem ſententiam ſiue iuſtam ſiue iniuſtam perinde enim eſt protule-
rint, *l. fin. vbi Bald. C. de pœna iudicis cap. vendentes 1. quæſt. 3. Nauar. de datis & promiſſis pro iuſtitia vel gratia Vantius de nullitat. tit. de nullit. ex defectu proceſſus nu. 155. & 156.* at vero vt de valore aut non valore nullitate aut ſubſiſtentia ſen-
tentiarum per iudices legitime conſtitutos latarum cognoſcant ſeu an eiuſmo-
di ſententiæ quod contingere poteſt valeant ipſo iure aut non valeant, *Vantius d. nu.*

Digitized by Google

d. nu. 135. & 136. id eis pace hac vigintiduumvirali conceſſum neutiquam eſt imo vero ſatis abnegatum per prohibitionem expreſſam ne de heritagijs cognoſcant ſed tantum de prædictis ſordibus atque concuſſionibus.

Neque refricari poteſt eiuſmodi incidentem quæſtionem iuſtitiæ aut iniuſtitiæ ad eos ſpectare quia ad eorum tribunal pertinet principaliter de concuſſionibus iudicum cognoſcere. Reſpondeo enim quæſtionem concuſſionis vt & 10
aliarum ſordium quibus Cambyſiani iudices ſeſe contaminarant tantum inter ſe
differre quantum vna qualitas ab alia qualitate differre poteſt. Cognitio enim 11
concuſſionis in eo verſatur num iudex quiſpiam incuſſo metu per odium fauorem ſimulationem pecunia accepta aut non accepta quippiam commiſerit, *eleganter Pariſ. de Puteo de ſindicatu verb. ſindicatum fol. 347. vol. Occ. 2. Albericus in ſuo dictionario verb. concuſſio & etiam Spigelius in lexico iuris*, at vero iuſtitiæ vel iniuſtitiæ diſquiſitio ciuilis eſt & iuriſdictionis ſeparatæ diſtinctæque à quæſtione ſordium quæ criminalitatem ſapit. *Marant. de ord. iud. par. 4. diſt. 1.* vt proinde quæſtiones iuſtitiæ vel iniuſtitiæ nullitatis aut ſubſiſtentiæ ſententiarum per iudices legitime conſtitutos Prælatorum ſub incudem iſtius tribunali reuocari non poſſint.

Quinto quia incidentes iſtæ coram vigintiduumviris quæſtiones iuſtitiæ vel 12
iniuſtitiæ nullitatis aut ſubſiſtentiæ ſententiarum aliorum legitimorum iudicum non ſunt adeo principali illi quæſtioni ſordium aut concuſſionum connexæ quin principalis illa quæſtio ad eorum tribunal ſpectans ſola ab eis poſſit diffiniri proindeque de incidentibus iſtis quæſtionibus quoad approbationem vel improbationem cognoſcere non poſſunt *Calderin. conſ. 4. de iudicijs*, vti appoſite poſt Menochium, *lib. 1. de arb. iud. quæſt. 19 nu. 9.* explicat Proſper Farinaceus, *in pract. crim. lib. 1 quæſt. 1. nu. 58. l. 1. C. de ord. cognit. l. ſi quis à liberis §. ſi vel parens ff. de liberis agnoſcendis.*

Iuxta enim iuris theoriam quando permiſſum experiri poteſt ſine prohibito 13
permiſſum non trahit ad ſe prohibitum, *Caſtr. in l. quoties num. 9. C. de iudicijs cap. cum quid vbi Dyn. & DD. de Reg. iur. in 6. l. athletas §. 1. ff. de infamibus*, & conſequenter præmiſſa vigintiduumviris cognitione ſordium & concuſſionum quæ diſcuti expedirique poteſt relicta alijs iudicibus deciſione ciuili quæ certis caſibus poteſt aut non poteſt non obſtãtibus ſordibus tranſitum facere in rem iudicatam, *Vantius de nullit. ex defectu proceſſus nu. 135. & 136.* concludendum eſt 14
permiſſam iſtam eis iuriſdictionem non poſſe ad ſe adtrahere ciuiles illas incidentes quæſtiones eis prohibitas quod ipſum hac in facti contingentia pridem reſpondit primus iuriſconſultus ſui æui præceptor meus Ioannes VVameſius, *conſ. 294. de fide inſtr. tom. 1.* in hæc verba.

Diligenter perlectis & excuſſis actis cauſæ quæ acta & peracta eſt coram vigintu-

gintiduumviris ciuitatis & patriæ Leodienſis inter ſcabinos altæ iuſtitiæ oppidi S. Trudonis conquerentes & impetrantes & mantionarios curiæ præpoſiti Mo-
16 naſterij S. Trudonis reos opponentes hoc in primis nobis mirum videtur qua ratione cum horum dominorum iudicum iuriſdictio omnino ſit limitata & reſtricta duntaxat ad cauſas fractæ ſuæ violentiæ pacis publicæ hæc ciuilis quæſtio de vſu & poteſtate ſigilli adferri potuerit ad eos quippe limitata cauſa iuriſdictionis ipſam iuriſdictionem limitat & reſtringit & qui malefruorum eſt iudex de ciuili quærela ſeu quæſtione nec cognoſcere nec iudicare poſſit, *l. ſolemus* §. *latrunculator ff. de iudiciis Bald. conſ. 203 præſuppoſito nu. 2. vol. 1. Ang. conſ. 257. inter capitula pacis nu. 2. Andr. Tiraq tract. res inter alia acta poſt. princ. verſ. cui proxime accedit* Et ſi fines ſuæ iuriſdictionis excedendo iudi-
17 cet iudicatum ſit nullum, *Raph. Fulgos. conſ. 162. viſis actis*. Ciuilem autem non
18 violate pacis eſſe aut poſſe eſſe quæſtionem quæ ex materia propoſitæ litis exorta eſt ob vſum noui ſigilli & ſigillandi officium à dictis ſcabinis tranſlatum res ipſa demonſtrat. Vt enim actioni ſeu conſtitutioni violate pacis publicæ locus ſit non ſufficit quæcunque quærela nec quodcumq; contraueniatis factum ſed requiritur vel publica vel maior & atrocior violatio armis etiam adhibitis dolo malo illata cui priuatim reſiſti non potuerit, *And. Gaill. de pace pub cap. 7.* ita vt quæcunque iniuria aut iniuſtitia quæ alicui capitulis pacis publicæ ſubiecto in-
20 fertur non poſſit mox fracta aut violatæ pacis dici & quidem ſpolium quodcumque quod directe non fit ad turbandam pacem ſed eſt huiuſmodi vis interdicto apud ordinarium iudicem ciuilem coercenda nam etiam extraordinaria eiuſmodi iuriſdictio vindicanda, *And. Gaill. d. cap 7. num. 19* neqne enim ea quæſtio ratione præteritorum vel futurorum vllo modo pertinet ad capitula pacis publicæ ſed ad rem priuatam ſaltem ad ius commune & ciuile controuerſiam-
21 que iudicialem, *Bald. conſ. 195. laudare num. 3. & 6. vol. 2.* etiamſi eſſet furtum aut rapina aut quæcunque alia quæ in hoc directe aut proximæ non tendit vt vel bellum aut ciuiles motus excitentur vel ſopitæ inimicitiæ reſuſcitentur. *Barth. l. aut facta* § *cauſa ff de pœnis Rom. conſ. 183 in caſu propoſito & conſ. 258. in caſu pro-*
22 *poſito.* alioquin ſi ad quamcumque quærelam vel iudicialem controuerſiam tractæ ſeu ruptæ pacis conſideratio accommodaretur nulla ſuboriri poſſet inter ſubditos quæſtio quæ non ad hoc extraordinarium auditorium aut iudicium poſſet pertrahi ſed ad hanc ſcrupuloſitatem de iudicij competentia vel incompetentia non ſubſiſtendo poſtquam pro parte reorum hoc iudicium (vti poterat) declinatum non eſt & tacite videatur prorogatum quatenus de iure prorogationem admittit, *Caſt. d.* §. *Latrunculator*, ad merita cauſæ principalis progrediemur.

(∵)

QVÆ-

QVÆSTIO VNDECIMA.

An iuriſdictio hæc poſſit alia in cauſarum ſpecie à partibus prorogari.

S V M M A R I V M.

1. *Prorogatio iuriſdictionis vigintiduumviralis eſt impermiſſa.*
2. *Iudices damnorum de aliis cauſis non cognoſcunt.*
3. *Iudices criminales de ciuilibus non cognoſcunt.*

REſpondendum non poſſe, Cum enim hi iudices deſignati ſint vt de iudicum corruptela violentijſque cognoſcant non poteſt hæc iuriſdictionis 1 ſpecies ad aliam quæ diuerſæ eſt naturæ atque ſpeciei prorogari, *Hippol. de Marſiliis l. fin. num. 199. & ſeqq. ff. de iuriſdict. om. ind. Calderin. conſ. 10. de for. comp.* ſic reſponſum eſt iudices deſignatos in cauſis damnorum cognoſcere de cauſis meri mixtiue imperij non poſſe, *Angel. lib. 1. col. vlt. ff. de iudic.* & cauſarum 2 criminalium iudices falcem ſuam immittere in quæſtiones ciuiles non poſſe, *l. 3 ſolemus §. latrunculator ff. de iudiciis Marſil. d. nu. 199.* Denique mercatorum iu- 4 dicibus de cauſis ad mercatutarum non concernentibus cognoſcere non licere, *Hippol. de Marſil. d. nu. 199.*

QVÆSTIO DVODECIMA.

Qualis debeat eſſe ſenſus clauſulæ que l'on ne doibt mener aucun hors Loy.

S V M M A R I V M.

1. *Clauſule de mener aucun hors loy intellectus & nu. 7. & 8.*
2. *Factum iudicis eſt factum partio.*
3. *Debitor iniuriam facit creditori non ſoluendi.*
4. *Iuriſdictio ordinaria nullis circumſcribitur terminis.*
5. *Abſurdum quod eſt euitandum eſt.*
6. *Diſpoſitio omnis interpretanda eſt ne contineat abſurdum.*
8. *Diſpoſitio interpretationem accipit à ſenſu vulgari.*
9. *Origo clauſula ne mener aucun hors loy.*
10. *Legis actio penes quem magiſtratum ſit.*

11. Sca-

11. Scabini Leodienſes habent legis actionem.
12. Iudex inique iudicans dummodò citra ſordes non ſubiacet huic paci.
13. Iudex non eſt in defectu iuriſdictionis qui aliquid decernit.
14. Elenchi vigintiduumvirales.
15. Iudex rite & recte procedens vim non committit.

1 Amphibologia huius clauſulæ de ne mener perſonne hors loy eſt ſcaturigo & velut mater errorum qui in illo vigintiduumvirum tribunali ſenſum irrepſerunt & quotidie ſuccreſcunt.

Etenim qui iuriſdictionis iſtius terminis alioquin circumſcriptos ampliare ſatagunt ij hanc clauſulam hoc ſenſu accipiunt quaſi per eam iudicibus aut
2 quod perinde partibus, *l. 1. C. ſi in cauſa iudic. pig. captum ſit Gaill. de arreſtis cap. 1. nu. 20.* prohibitum ſit quippiam quod contra aut præter leges ſit admittere. Qui ſenſus ſi verus eſſet atque paci vigintiduumvirali genuinus iuriſdictio iſta nullis eſſet circumſcripta terminis liceretque vigintiduumviris de omnibus ijs caſibus cognoſcere qui præter aut contra leges & iura ſunt ſicque nulla non actio
3 fingi poſſet quæ coram iſto tribunali proponi non poſſet. Qui enim debitor eſt iniuriam hoc eſt non iure facit non ſoluendo vt & is qui non patitur quempiam vti re ſua iniuriarum obligatur, *l. qui pendente ff. de act. empti l. iniuriarum §. ſi quis prohibeat ff. de iniuriis l. ſicuti §. ariſto ff. ſi ſer. vend. Petr. Iacobi in libello conditionis quæ oritur ex literarum obligatione verb. ſententia*, facit enim contra id quod iure definitum eſt cum creditori ſuo paria non facit ſolutionemue im-
4 pedit, Qui iniuriam verbalem aut realem alteri infert procul dubio contra iura facit, poſſentque hi & infiniti qui fingi poſſent caſus ſi talis eſſet iſtius clauſulæ ſenſus ſub incudem & malleum iuriſdictionis vigintiduumviralis quæ extraordinaria eſt in pernitiem iuriſdictionis ordinariæ quæ nullis circumſcribitur terminis reuocari quod foret perabſurdum & conſequenter à iuris ſcripti ratione eſt alieniſſimum vt hic ſenſus capi poſſet. Omne enim quod abſurdum eſt
5 à iure eſt alienum, *l. Pomponius ff. de neg. geſt. l. illud §. abſurdum ff. de reg. iur.* paxque vigintiduumviralis vt & leges ac ſtatutariæ diſpoſitiones ita interpretandæ ſunt ne contineant abſurdum, *Hier. Grat. conſ. 35 num. 22. vol. 1. fol. 54. conſ. 91 nu. 4. eod. vol. fol. 111. l. ſcire oportet §. aliud ff. de excuſat. tut. d. l. Pompon. d. l. illud §. abſurdum late præſes in locis legalib. loco ab abſurdo.*

6 Itaque clauſulæ huius energia vis ac ſenſus eſt nemini licere cum alio agere vel experiri coram aliquo qui legitime iudex non ſit conſtitutus eſtque etiam num popularis & plepeius loquendi modus qui à priſco illo tempore credo pacis vigintiduumviralis inſtitutæ profluxit.

8 Nous ſommes deuant la loy, id eſt nos ſumus coram lege ſeu coram iudice

dice proindeque cum in omni diſpoſitione ille verborum ſenſus capiendus ſit
qui vulgari & vſitato ſermoni conuenit, *l. in vulgari §. fin. ff. de verb. ſig. vbi Alciat. Bald. Authen. ſed nouo iure C. de furtis Stephanus de Fredericis tract. de interpretat. iuris par. 3. nu. 68.* Non poteſt huius clauſulæ ſenſus in alium contorqueri
quam ad eos qui negotium alijs faceſcunt coram ijs qui publicam iudicandi autoritatem non habent. Nam vt recte Horatius. Multa renaſcentur quæ iam cecidere cadentque quæ nunc ſunt in honore vocabula ſi volet vſus quem penes
arbitrium eſt & ius & norma loquendi. Nec certe omnino barbara eſt locutio 9
huius clauſulæ ſe ad iudices publicæ conſtitutos deflectentis. Sed quæ elegan- 10
tiam etiam habet & originem ab antiquo Romanorum iure quo penes quoſdam magiſtratus dicebat legis eſſe actionem & quibus tria illa verba proferre licebat Do Dico Addico, *l. 4. ff. de adopt.* hoc eſt quibus non tantum cognitio
permiſſa erat ſed etiam executio & in bonorum poſſeſſionem immiſſio vti ele- 11
ganter docet Alciatus, *l. pecuniæ § actionis ff. de verb. ſig.* qualem hodie magiſtratum velut primarium inter laicos tribunal gerunt ſcabini Leodienſes. Dicunturque cauſæ adhuc hodie coram eis pendentes coram lege agitari ſeu pendere vt proinde conſonus ſit ſenſui huius clauſulæ non modo vulgaris vſus ſed etiam qui à peritis atque pragmaticis obſeruatur iuxta quorum mentem atq; ſenſum diſpoſitiones ſtatutariæ interpretationẽ ſolent accipere, *l. labeo vbi Barth. ff. de ſup. leg. glo. ad l. apud Iulianũ §. ſcio verb. vulgo. ff. de leg. 1. l. ſi dictũ in pr. ff. de euict.* 12
Steph. de Federicis de interpret. iuris par. 3 nu. 66. Vnde fit vt ſi iudices legitime ſtabiliti inſtitiam aut nullitatem quampiam committant (dummodo tamen citra corruptionis aut concuſſionis ſordes) non poſſe vigintiduumviros talem quæſtionem ad ſuum tribunal reuocare iudex enim etiam inique aut nulliter iudicans non eo minus ius adminiſtrare dicendus eſt quod inique aut nulliter iudicauerit relatione ſcilicet facta ad id quod fecit quamuis non ad id quod facere debuit, *tex. l. ius pluribus § prætor ff. de iuſtit. & iure.* & vti bene ad propoſitum dicit Petrus Iacobi, *in libello de conſtitutione ex lege quæ oritur ex literarum*
obligatione. Iudex non poteſt dici eſſe in defectu iuriſdictionis dummodo decer- 13
nat pro vel contra etiamſi forſan inique decernat ius tamen dicit, *l. ius pluribus.* ita ille.

Pro cuius quæſtionis coronide notandum eſt vigintiduumviros qui ſub hu- 14
ius clauſulæ fuco atque argumento iuriſdictionem ſuam in dies ampliant impingere in elenchas quos dialectici vocant æquiuocationis atque etiam accidentis, *Petrus Andreas Gammarus in dialectica legali lib. 3. cap. 18. & 19.* non ſecus quam ſi his qui ſequuntur modis argumentarentur. Qui ligat os bouis trituranatis, facit contra legem, *cap. cum ſecundum de præbendis*, ruſticus ligat os bouis ergo ruſticus facit contra legem.

Item. Quodcumque eſt alterius non eſt tuum, codex quem emiſti eſt imperatoris Iuliani ergo non eſt tuus.

Item. Nulla fœmina poteſt legem condere teſtamentum eſt lex ergo fœmina non poteſt teſtamentum condere.

Item. Iſta canis eſt mater & eſt tua ergo eſt mater tua.

Item. Quicquid emiſti commediſti carnes crudas emiſti ergo carnes crudas commediſti.

Item. Qui facit contra leges pacem vigintiduumviralem violat, debitor qui mihi non ſoluit facit contra leges ergo debitor qui mihi non ſoluit pacem vigintiduumvirale violat. AEquiuocatio enim eſt in verbo legis quæ quandoque pro lege ſcripta quandoque pro iudice ſumitur.

Item. In accidente legis cuius accidens ſeu qualitas vitioſo elencho conuer-
15 titur ad ſubſtantiam ſeu perſonam iudicis. Concludo itaque iudicem rite recteque procedentem violentiæ redargui non poſſe. *cap. conſultationibus vbi Imol. n.1, Dec. nu. 9. de offic. deleg. pariſ. conſ. 1. nu. 165. lib. 1. Farin. dec. 139. nu. 3. par. 2.*

QVÆSTIO DECIMATERTIA.

Vtrum officialis vices ſuas alteri committens impingat in hanc pacem.

SVMMARIVM.

1. *Criminales & matrimoniales cauſæ an inferioribus poſſint committi.*
2. *Officialis Leodienſis poteſt committere cauſas criminales & matrimoniales.*
3. *Præſcribi poteſt cognitio cauſarum arduarum.*
4. *Officialis Leodienſis gerit in contentioſis vicem Epiſcopi qui arduas cauſas poteſt inferiori committere.*
5. *Canonici iuris imperitus non eſt idoneus cauſarum iudex.*

1 IVre ſcripto vt pleriſque placuit criminales matrimonialeſque cauſæ ſubdelegari inferioribus Epiſcopo non poſſunt, *Couarruuias var. Reſ. tom. 1. de matrimonio par. 2. cap. 8. § 12. num. 3. fol. 234.* Idque niſi priuilegium conſuetudo præſcriptio aut tempus memoriam omnem hominum excedens id hoc permit-
2 tat id quod vſuuenit in officiali Leodienſi qui poteſtatem habet committendi aduocatis ſuæ curiæ non modo cauſas ciuiles, *l. more l. ſolet l. prætor ff. de iuriſd. om. iud. & tot. tit. C. qui pro ſua iuriſd.* ſed & alias magis arduas quales ſunt criminales & matrimoniales vti liquet ex antiquis curiæ Leodienſis regiſtris in quibus ſententiæ commiſſariorum huiuſmodi cauſarum ſcribuntur. Proinde nihil hic eſt

eſt quod vigintiduumvirali iudicio poſſit coerceri. Tum quod præſcribi poteſt cognitio eiuſmodi cauſarum arduarum, *Conar.d.§.12.num.4.cap.accidentibus de exceſ.prelat.* Tum quod ex delegatione Epiſcopi cuius vicem in contentioſis gerit officialis Leodienſis inferior poſſit huiuſmodi cauſarum cognitionem aſſumere, *glo.ex.1.de conſanguinit.vbi Abb.Henric. & propoſitus Conar. d.§ 12. nu. 5. Abb.cap.ex litteris d.in integ.reſt.* imo etiam vice officialis conſtitui. *VVameſ.conſ.74. de offic. ord.* quod tamen intellige dummodo is cui committitur Pontificij iuris imperitus non ſit. *Brabat. cap. propoſuiſti côl.1.de probat. Hoſt. Abb.& DD.d cap.1.de conſang.Conar.d.nu.6.late VVameſ.conſ.44.de officio ord. tom.1.* Quamuis plerique etiam illiterales iudices eſſe poſſe conſueuerunt. *l.certi Iuris C. de iudic. glo.eos ſciſcitatus de Reſcript. Nepos. tract. de exceptionibus art.3. nu.31.Oce.vol.9.* 3 4

QVÆSTIO DECIMAQVARTA.

Iudex exequens ſententiam iniquam an in hanc pacem impingat.

SVMMARIVM.

1. *Iniurioſum eſt quicquid non iure fit.*
2. *Cognitio per viam violentiæ exercetur in Hiſpanijs per modum adminiſtrationis.*
3. *Iniqua ſententia eſt rapina inquit Ceuallos.*

VIdetur quod ſic, quia iudex ita exequens iniuriam facit, quicquid enim non iure fit iniurioſum eſt, *l.1.verſ.iniuria ex eo dicta ff.de iniurijs §.1. inſt. de iure natur l.1.in pr.ff.de noui.oper.nunt.* & ideo quaſi per vim factâ reuocari poſſe tradit Hieronymus de Ceuallos, *de cognitione per viam violentiæ glo. 5. nu.10.fol.65.* Verum hoc in tribunali aliud reſpondemus ſi dolus aut ſordes ac corruptela iudicij abſit quemadmodum alijs in queſtionibus adduxi. Neque obſtat ratio & autoritas Hieronimi Ceuallos hic citata. Quia ipſe loquitur de ſuperioritate regni Hiſpanici & aliorum regnorum. *Ceuallos d. loco in prolog.nu. 185. & 198.* quod ad ius hoc ſtatutarum ſeu pacem vigintiduumviralem quæ Cœſareo iuri ſubiecta eſt oſtendi non poteſt, *l.omnes populi ff.de iuſt.& iure.* 1

Deinde cognitio per viam violentiæ de qua diſſerit Hieronymus Ceuallos non exercetur in Hiſpanijs per viam iuriſdictionis contentioſæ ſed per viam extraiudicialis & ordinariæ iuriſdictionis atque politicæ adminiſtrationis, *Hier. Ceuallos de cognitione per viam violentiæ glo.1.nu.38.& ſeqq.* ſeu remedij charita- 2

 tiui

Digitized by Google

tini extraiudicialis, *Olimanus de iure fiſci cap.8. num. 20. Martha iuriſdictione inter Eccleſiaſt. & ſecularem exercen. cent. 1. caſu.39. num. 6.* vt proinde rationes Hieronymi Ceuallos ad iuriſdictionem contentioſam huius tribunalis transferri non poſſint. Indeque eſt quod idem Ceuallos ſententias per iniuriam hoc eſt iniuſte latas poſſe cenſuerit per viam cognitionis violentiæ reuocari, *Ceuallos d.glo.5.nu.9.& ſeqq.* Cum tamen iuris certi ſit ſententias iniurioſas hoc eſt non iure dictas ſed contra ius partis latas dummodo procul abſint ſordes valere niſi per appellationem reſcindantur, *l. iniuriarum §.idem labeo in fine ff.de iniuriis Vant.de nullit. ſent. ex defectu proceſſus & formæ ſent.* Ieiuna itaque eſt
3 opinio Hieronymi Ceuallos *d. tract. in prolog num.143.* tradentis ſimpliciter iniquam ſententiam non eſſe ſententiam ſed rapinam ideoque licere etiam clerico qui inique à ſuo Epiſcopo condemnatus eſt poſtpoſita ad metropolitanum aut Nuntium apoſtolicum appellatione recurrere ad aſylum Regij iſtius tribunalis quaſi ſi eo caſu iuriſdictio ad ſuum principiũ quod à iure naturæ profluxit reuertatur. Id enim indiſtincte concedere eſt laxare habenas ad vias extraordinarias poſtpoſitis appellationum remedijs ordinarijs quod non eſt admittendum præterquam ſi conquerendum eſſet de ſententijs per ſordes corruptelas aut maleferiatos iudices prolatos aduerſus quos non immerito inuehitur & exclamat idem Hieronymus Ceuallos.

QVÆSTIO DECIMAQVINTA.

Quid ſi iudex circumuentus aliquid decernat quod poſtea motu proprio reuocat an id ad vigintiduumvirale iudicium poſſit reuocari.

SVMMARIVM.

1. Iudex quod de facto facit de facto tollit. *2. Iuris executio non habet iniuriam.*

1 HAnc quæſtionem quæ nuper occurrit reſpondi non eſſe cognitionis vigintiduumviralis. Etenim iudex qui vel facti errore vel partium circunſcriptione quid decreuit poteſt illud velo leuato motuque proprio de facto reuocare, *Io. Andr. cap. conſultationibus de offic. deleg. Bald. cap. 1. col. 5. in fine de milite vaſallo qui contumeliam, Marſilijs ſing. 18. incip. quotidie, ſing. 320. incip. ſæpe contingit ſing. 840. incip. deceptus non tenetur.* Et quidem iure optimo. Cum enim iuris executio careat iniuria, *l. iniuriarum § is qui ff. de iniuriis.* conſequens eſt, vt quod lege permittente fit vigintiduumvirali hoc iudicio coerceri non poſſit,

poſſit, *l.Gracchus ff.de adulterijs Menech.de arb.iud.caſu.398.nu.29.* Deniq; quod iudex parte non citata decreuit altera parte non citata eadem qua decreuit facilitate poteſt reuocare. *Innoc.cap.querelam nu 6.de elect.Iaſ.l.ſi pact, nu. 9. & 10.C. de pactis per tex.l.1.§.1.ff.ſi mulier ventris nomine glo.l.minor.ff.de euictionibus Gail. lib.2.obſ.76. num. 15.* idque citra aliquam cauſæ cognitionem aut indaginem, *Bald.cap.ab excommunicato.nu.6.de reſcriptis Iaſ.d.l.ſi pacto nu.11.Gail. d.nu.15.*

QVÆSTIO DECIMASEXTA.

Actiones vigintiduumvirales ſint ne ciuiles vel criminales.

SVMMARIVM.

1. *Actiones vigintiduumvirales ſunt criminales.*
2. *Voragia vigintiduumviralia ſunt pœnæ corporales.*
3. *Pœnæ corporalis infligi non ſolent niſi ob dolum.*
4. *Pœna pecuniaria ſurrogata in locum pœnæ corporalis eodem iure cenſetur.*

CRiminales eſſe hinc arguo quod ad vigintiduumviros ſpectet ex lege 1
cornelia de falſis alijſque publicis criminalibus iudicijs cognitio coertioque iudicum corruptorum, *glo.l.fin.verb.diſcrimmis C.de pœna iudicis qui male iudicauit l.1.§.ſed & ſi ff.ad l.Cornel.de falſis.* vt & cognitio de vi publica & priuata que pacem omnium communem ſolet violare, *Cicero de aruſpicum* 2
reſponſis, atque ex lege Iuliana publicorum iudiciorum coerceri, *tot. tit. ff. & C. ad l.Iuliam de vi*, qui ideo ex ſuę iuriſdictionis præſcripto ſolent reos peregrinatum ablegare ſeu ad voragia longiora vel breuiora pro ratione commiſſi reatus condemnare atque huiuſmodi itinerationum pœnis reorum corpus affligere alterare fatigare flagellare quæ pœnæ ſunt corporales, *l.ſi quis forte in fin. cum l. ſeqq ff.de pœnis Card.conſ.94.incip.Hac eſt inquiſitio Ignatius Lopes in pract. crim.* 3
cap.143.num. 1. irrogarique non ſolent niſi ob quippiam dolo malo commiſſum, *Card.d.conſ.94.Lopes d.cap.43.nu.1.Bart.l.1.ff.ſi quis teſtament. liber Iulius Clarus lib.recept.ſent.5.§ læſæ maieſtatis quæſt.84.nu.1. Iaſon l.in actionibus num. 23.& 26.ff.de iureiur. qui teſtatur de communi Hippol.de Marſilis l.lege cornelia §. cum quidam nu.3.& in l.in lege nu.1.& ſeqq.ff. ad l. Cornel. de ſicariis in l.de minore in pr. nu.17.ff. de quæſt.* licet alij cenſeant quandoque etiam ob culpam latam pœnas corporales infligi poſſe, *Robert Marant de ord iud. par.4.diſt.4.n.59; Angel.conſ.287.col.pen.Capola conſ.33.col.4.conſ 34.col.4.Petr.Loriotus late ad l.quod*

 nerna

nerua nu.22.ff.depoſiti l.1 §.fin.& §.Diuus l.lege §.cum quidam ff.ad l. Cornel.de Sicariis l.ſi fortuito ff.de incendio ruina.

Vt non referat voragia vigintiduumviralia pro arbitrio reorum plerumque in pecuniariam pœnam conuerti pœna enim pecuniaria in locum corporalis ſurrogata eodem iure quo pœna corporalis cenſenda eſt, *Baiardus ad Iulium clarum quaſt.67. num.4. fol. 290. citat. Baldum l. ſi quis cum in vlt. lect. ff. ſi quis cautionibus.*

QVÆSTIO DECIMASEPTIMA.

Iudex exequens ſententiam iniquam in præiudicium appellationis an poſſit hoc tribunali coerceri.

SVMMARIVM.

Exequens in præiudicium appellationis non tenetur hac pace niſi ſordes & corruptela probentur.

1 RESpondetur poſſe. Ratio eſt quia hoc in caſu iudex in præiudicium appellationis quæ regulariter ſuſpendit & deuoluit de facto procedit cui etiam de facto reſiſti poteſt, *DD. l.omnes C.de decurionibus lib.10.arg.l.2. vbi DD.ff.de app.Claudius de Seyſſello rep. l.vt vim num.36.ff.de iuſt. & iure Hier. Ceuallos de cognitione per viam violentiæ glo.5.nu 6. & ſeqq. Felinus cap. ſi quando nu.2 de offic.deleg.* quod tamen reſtringi niſi iudex à dolo & ſordibus poſſit excuſari vti alijs in quæſtionibus oſtendi.

QVÆSTIO DECIMAOCTAVA.

An omnis violentia ad hoc tribunal ſpectet.

SVMMARIVM.

1. *Iniuria & violentia æquiparantur iuxta opinionem Ceuallos.*
2. *Vis & in iuria non ſunt termini conuertibiles.*
3. *Violentia qualis à vigintiduumviris coerceatur.*

1 SI vera eſt teoria Hieronymi Ceuallos ſpectabit quia omnis inquit iniuria pertinet ad iudices violentiarum vis autem & iniuria à pari procedere eodem in loco teſtatur. *Ceuallos de cognit.per viam violentiæ quaſt.11. num. 18.*

Caſtr.

Digitized by Google

Caſtr. conſ. 27 num. 1. vol. 1. Verum ego in Hieronymi Cauellos ſententiam non deſcendo. Nec enim vis & iniuria ſunt termini vti Philoſophi loquuntur conuertibiles ſed iniuria longe latius patet quam violentia omnis enim vis eſt iniurioſa hoc eſt non iure facta. Sed non omnis iniuria eſt vis vtpote ſi cuipiam verbalis iniuria inferatur is non recte vim ſibi illatam apud vigintiduumviros conqueri poſſet. Verius itaque eſt eam ſolum vim ad hoc tribunal ſpectare per quam ſibi aut alijs quiſpiam priuata autoritate ius dicit ſeu de facto aliquid committit quod non niſi iudicis autoritate poterat explicari. 3

QVÆSTIO DECIMANONA.

Qualiter intelligatur clauſula auront à corrigee tous iuges qui auront meffait.

SVMMARIVM.

1. *Iudices ſindicantur tantum de actibus doloſis.*
2. *Statuta interpretationem ſumunt à iure.*
3. *Ius dicit etiam qui inique decernit.*
4. *Dolus qualiter probetur.*
5. *Iudex clementior lege eſſe non debet.*
6. *Deus reliquit mundum diſputationi.*
7. *Iudices ob iniquas ſententias non tenentur dũmodo dolus aut ſordes abſint.*

DVbitatur an eiuſmodi clauſula intelligi debeat de correctione iudicum qui per imperitiam citra tamen dolum male aut nulliter iudicauerint. 1

Reſpondeo intelligendum eſſe ſolum de ijs qui dolo barataria aut extortionibus aliquid committunt vel omittunt. *Glo. cap. ex parte tua. 3. verb. forfactis de priuileg. textus l, 2 ff quod quiſque iuris.* Hodierno enim iure iudices ſolum ſindicantur de dolo barataria aut extortionibus quod notandum eſſe refert Iulius Clarus §. *fin. quaeſt. 73. nu. 3. & poſt eum Card. Tuſchus com. concl. tom. 4. concl. 408. num. 1. incip. iudices de quibus ſindicari debeant.* id quod ego adhuc alijs autoritatibus comprobaui ideoque ſtatutum hoc iuxta iuris iſtius interpretationem eſt intelligendum *DD. l. 1. C. de noxalib.* Signanter quod dici non poſſit 2
non iudicare is qui pro vel contra inquit Petrus Iacobi decernit. Licet enim 3
fortaſſis iniq; decernat ius tamen dicit, *l. pen. ff. de iuſt. & iure,* ita Petrus Iacobi. *in libello de contradictione ex lege qua ex litteram obligatione verb. ſententia col. 1. fol. 55.* Sed qualiter probari poterit dolus merito in queſtionem poſſet reuocari. Multis omiſſis quæ à Malcardo *de probat.* Cardinale Tuſcho & aliis adferuntur pau- 4

tur paucis dico quod etiamſi doli præſumptio induci ſoleat cum iudex contra
5 quam legibus ſancitum eſt decernit aut quid ſtatuit, *Baldus conſ. 235. in fin. vol.
1. & Marſilius in pract. §. ſucceſſiue num. 9.* quia iudex clementior lege eſſe non po-
teſt, *Marſilius ſing. 182.* legiſque orbitas tranſgredi prohibetur, *Nauar. in Ma-
nuali cap. 27. in miſcellano. Quæ opinio ſit eligenda & Mattheus Mathesilanus tract.
de electione veræ opinionis*, attamen vt ſindicatui ſubijciatur non id ſufficit niſi
probatione dilucidiore conuincatur vti infra dum de iudice nulliter aut inique
iudicante oſtendemus. Quid autem ſi occurrat caſus aliquis biuius & diſputa-
bilis. Certe tunc dubium non eſt quin iudex excuſetur. *Bald. & DD. ad tit. C.
de pœna iudicis qui male iudicauit.* Cum enim iuxta ecclesiaſtem. *cap. 3. verſ. 3.
verſ. 11.* Laudatum à Patre Ludouico Richeome *en l'academie d'honneur degre.
6 2. ſect. 30. fol. 213.* Deus nondum reliquerit hominum diſputationi dolo carebit
in foro hoc exteriori qui in conflicta diſputationum citra iudicij ſordes opinio-
7 nem eliget etiam paradoxam *Doctores ad d. tit. de pœna iudicis*, idque in foro fori
de foro vero poli hoc eſt conſcientiæ & Dei cui omnia patent noſtrum non eſt
diſputare. Concludo itaque quæſtionem hanc iudices ob ſententias iniquas &
male latas dummodo dolus abſit non poſſe à vigintiduumviris ſindicari & ita
reſtringendo iura punientia judices qui per imperitiam male iudicauerunt de
quibus late Menoch. *de arb. iud. cent. 4. caſu 339.* cenſet Ioannes Baptiſta Baiar-
dus *in Iulium Clarum quæſt. 83. num. 8.* Grammatic. *conſ. 54. num. 11.* Bertaſolus
conſ. 71. nu. 8. conſ. 91. num. 1.

QVÆSTIO VIGESIMA.

An requiratur dolus veri aut lata culpa vt quiſpiam à vigintiduumviris poſſit coerceri.

S V M M A R I V M.

1. *Lata culpa excuſat à delicto.*
2. *Culpa alia in committendo alia in omittendo conſiſtit.*
3. *Culpa in committendo grauior quam in omittendo.*

1 Mihi aqua hæret, Tum quia lata culpa excuſat à delicto, *tex. l. igitur ff.
de liber. cauſa. Capola ad l. quis ſit fugitiuus z eidem cellus nu. 6. ff. de edili.
edict. fol. 75.* Tum ob rationes autoritateſq; & antinomias à Doctori-
bus hoc in quæſtionis conflictu allatas vti videre eſt ex ijs quæ alio in loco ad-
tuli

tuli. Certe illud notatu dignum eſt ad infringendam ſententiam non ſufficere dolum præſumptum ſed requiri verum *Farinac. deciſ. 185. par. 2 folio 142. Menoch. de arbitr. iudic. in lib. 2 cent. 3 caſu 209. num. 40. Rota dec. 157. par. 1. diuerſ. arg. l. 2. ff. quod quiſque iuris* De duplici porro latæ culpæ ſpecie quarum vna in committendo alia in omittendo ſeu negligendo conſiſtit tractatum eſt apud Doctores, *Barth. l. ſi ſeruum num. 1. ff. de verb. oblig. glo. & DD. l. ſi mora ff. ſol. matr. Couar. var. Reſ. tom. 1. de matrimonio par. 2. cap. 6. §. 8. nu. 17. fol. 172.* & inter vtramque ſpeciem multum intereſſe oſtendit Couarruuias, *d. §. 8. num. 17. D. Thomas 2. 2. quæſt. 7. part. 1. Petrus Loriotus l. quod nerua nu. 29. & ſeqq. ff. depoſiti.* grauioremque eſſe eam quæ in committendo quam in omittendo conſiſtit tradit Couarr. & D. Thomas iam citatus & quandoque eam quæ in omittendo quam in committendo enucleat ibidem Petrus Loriotus *glo. l. 2. ff. ad S. C. Syllan. Iaſ. l. ſi mora ff. ſol. matr.* 2 3

QVÆSTIO VIGESIMA PRIMA.

Iudices an ob negligentiam puniantur.

S V M M A R I V M.

1. *Iudex negligens quandoque ciuiliter quandoque criminaliter tenetur.*

IVdicis negligentia in non iudicando commiſſa in id omne quod partis intereſt tenetur, *l. ſancimus C. de iudiciis Peck de iure ſiſt. cap. 24.* interdum etiam criminaliter coercetur, *l. mancipia vbi glo. verb. exigatur C. de ſer. fugit. §. 1. inſtit. de oblig. quæ ex quaſi delicto Petr. Loriot. l. quod nerua nu. 31. & 32. ff. depoſiti.* nimia enim negligentia minimo gradu à dolo malitiaq; diſtat & doli malitiaque effectus habet *VVameſ. conſ. 100. de re iud.* 1

QVÆSTIO VIGESIMA SECVNDA.

Qua actione teneatur qui aliquem temere in ius coram hoc tribunali vocat.

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1. Iniuriarum tenetur qui temere quempiam pulſat iudicio vigintiduumvirali.

2. Cauſa iuſta litigandi quando abeſſe videatur.

1 VOcans quempiam in ius coram hoc tribunali ſine iuſta litigandi cauſa iniuriarum actione tenetur, *l. iniuriarum § ſi quis l. item apud Labeonem §. ſi quis de iniurijs l. qui iniuriarum ff eod. late Suadinnus §. 1. num. 16. inſtit. eod. tit. Peck de iure ſiſt. cap. 18.* Iuſta autem cauſa litigandi abeſſe cenſebitur ſi id
2 de quo conqueritur non probet quia probationis hac in actione defectus doli atque calumniæ præſumptionem inducit *late Benintendus Bononienſi dec. 74. Cran conſ. 262. nu. fin. & conſ. 214. col. pen & fin. Bald. l. qui crimen C. qui accuſ. non poſſunt Repert. Fel. verb. accuſator. an calumniari dicatur Hieronymus Giacharus in ſuo conſilio ſindicatus nu. 222. cum ſeqq. ad Iulium Clarum*, qua de re plenius apud Menochium *lib. 5. præſ. 25 & de arb. iud. lib. 2. caſu 321.*

QVÆSTIO VIGESIMA TERTIA.

An tribunal hoc iuriſdictionem habeat aduerſus delegatos Papæ.

SVMMARIVM.

1. Inferiores regulariter non habent iuriſdictionem in delegatos Papæ.
Delegati Papæ ab inferioribus reformari non poſſunt.

2. Delegati papæ corriguntur ab ordinario cum iuxta formam eis traditam non procedunt aut non purificato reſcripto.

3. Delegati corriguntur ab ordinario ob inſfrenatos proceſſus vel ſi ſint negligentes.

4. Si nulliter procedant.

5. Si delinquant in cauſa ſibi commiſſa.

6. Si delinquant in ſportulis.

7. Vt euitetur ſcandalum.

8. Iuris executio non habet iniuriam.

9. Delegati non ſubiacent vigintiduumviris ſi procedant abſque ſordibus & corruptela.

10. Diœceſanus regulariter non cognoſcit de iuſtitia ſententiæ iudicis delegati.

11. Diœceſanus cognoſcit de ſententia diſpenſationis delegati eo fine tantum vt ad Papam remittat.

Licet

LIcet iudices inferiores quantumuis ordinariam iuriſdictionem habentes iuriſdictionem non habeant aduerſus delegatos Papæ qui hoc reſpectu quibuſcunque alijs maiores cenſentur, *cap. ſane de offic.delegati Gem. cap. legitima nu.14.de app.in 6.* aliquot tamen in caſibus ſubijci poſſunt iudicibus ſibi inferioribus, *Petr. Bellulagin.in ſpeculo principum Rubr 38. de præſidibus vſurpantibus iuriſdict.§. conqueruntur num. 4. & ſeqq. Card.Clem.nolentes § notarij nu.2. de hæreticis Abb.cap.fin.nu.1.vbi Apoſt.de reſcriptis.* 1

Primo, Cum delinquunt extra cauſam ijs commiſſam vel in cauſa eis commiſſa litem ſuam faciendo, *Auth. quia in prouincia vbi DD. C.vbi de crimine DD.Clem.1.de offic.ord vbi Io.de Imola Bellugas d nu.4.& 5.* 2

Secundo, Ratio ne negligentiæ eorundem vel ob ineffrenatos proceſſus eorundem *DD.cap.ſignif de offic.ord.* 3

Tertio, Procedendo extra formam eorum commiſſionis vel non purificatio reſcripta, *Io. And.& DD.cap.fin.de reſcriptis Bellugas d.num 4.& 5.Gigas de penſionibus quæſt.7.num.1.& 2.*

Quarto, Si procedat contra diſpoſitionem cap.ſtatutum de reſcriptis in 6. *Nauar. in rep.cap.cum contingat Rem. 4. num.2.de reſcriptis DD.ad cap. fin.de reſcriptis vbi Card.nu.2.*

Quinto, Si per actum nullum aliquem grauet ſecundam *Nauar.d. nu.2.verſ. 6.Io.Andr.d.cap.ſtatutum,* quamuis Gem. *d.cap.legitimo nu. 14.de app.* velit nequidem ordinarium cognoſcere poſſe de malo proceſſu delegati Papæ, *per cap. Paſtoralis § fin.de reſcriptis Feder.de Senis conſ.115.* 4

Sexto ſi non rite procedant poteſt enim iudex ſignanter ordinarius delegato minus rite procedēti reſiſtere, *Vantius de nullit.tit.corā quo poſſit nullit.proponi n. 21.Rom.conſ.335.col.3.ver.2.quia Io. Andr.dom.Buto in d.c.ſtatutum § fin. Franc. cap dilecto col.24.verſ.limita de appellat Card.Clem.nolentes §. notarij num. 2. de hæret.in 6.cap ſignificanti vbi DD.de offic.ord. Decius l.vt vim num 24.in fin.§.de iuſt.& iure.*

Septimo, Si delinquant in cauſa ſibi commiſſa, *Pariſ.de ſindicatu §. delegatus num. 4. Bald. Authen. quia leg. pro iniuria C.vbi de crimine Card. d.§.notarij num. 2.* 5

Octauo, In notorijs *eleg. Bellentinus de charitatiuo ſubſig.quæſt.91.nu 6.*

Nono, hi excedat in ſportulis, *Bellen. ibid.num.5.tex.ibi Angel.§. volumus Auth.vt iudices ſine quoquo ſuffragio.* 6

Decimo, vt euitetur ſcandalum *Archid. cap. iudicium §. partium num. Rom. 3. quæſt.3.* 7

Et quidem his & alijs ſimilibus in caſibus coerceri poteſt ab ordinarijs delegatorum poteſtas ſed an delegati poſſint à vigintiduumviris coerceri quæſtio

 eſt

8 eſt in qua nihil videtur reſpondendum ſi autoritate delegata procedunt coer-
9 ceri non poſſe quia iuris executio non habet iniuriam, *l. iniuriarum §. 1. ff. de in-
iurijs.* etiamſi delegatus contra aut præter ius aliquid committat. Dummodo ta-
men ſit citra ſordes corruptelam aut concuſſionem iudex enim non ideo minus
ius reddere dicitur quod iniquum decernat, *l. ius pluribus §. præter ff. de iuſt. &*
10 *iure,* qua de re in folle Menochius *de arbitr. iudicum lib. 3. Cent. 4. caſu 342.* & ego
ſparſim alijs huius in tractatus locis. Vt proinde concludam regulariter ne qui-
dem Diœceſanum de iuſtitia vel iniuſtitia ſententiæ delegati Papæ cognoſcere
poſſe, *late Fedir. de Senis conſ. 115. incip. caſus talis eſt quidam delegatus. DD. cap.
cũ inferior de maiorit. & obedient. Specul. de inquiſit. §. 1. verſ. ſed pone quod inquiſi-
tores Bartolom. Bellencinus de charitatiuo ſubſidio quæſt. 91. n. 9. cap. ſignificauit de of-
11 fic. ordin.* idq; niſi ageretur de periculo animæ vti de matrimonialibus & simili-
bus exemplificat Bellencinus, *loco iam citato Archid. cap. induciæ §. ſpatium nu.
58. quæſt. 3.* non tamen quod ideo poſſit cognoſcere de validitate diſpenſationis
Pontificiæ illiuſue delegati niſi eo fine vt illius deciſionem Papæ remittat, *cap.
ordinarij § ſi vero vbi Franc. verſ. vltimo nota de officio ord. in 6.* Secus ideo in cau-
ſis pecuniarijs, *Archid. d. num. 5. in fine d. cap. ſignificauit num. 2. & 5. de of-
fic. ord.*

QVÆSTIO VIGESIMA QVARTA.

Quid ſi iudex delegatus appellationi non deferat.

SVMMARIVM.

1. *Appellationi non deferens an vim inferre cenſeatur.*
2. *Iudex in dubio iuſtitiæ zelo motus præſumitur.*

1 IVdex Eccleſiaſticus etiam delegatam habens iuriſdictionem ſi appellationi
à ſua ſententia interpoſitæ non deferat in caſu quo deferre debebat dicitur
lata ſignificatione vim quidem & violentiam inferre, *Ioſephus ſeſe de inhibi-
tione & executione priuilegiata cap. 8 § 3. nu. 70. folio 345. Ceuallos de cognitione per
viam violentiæ quæſt. 12. cap. nonnem. 2. quæſt. 1. verb. facere videtur iniuriam & cap.
licet de off. c. leg.* Sed non talem quæ pactioni vigintiduumvirali ſubijciatur ſi iu-
dex corruptionis aut concuſſionis aut ſordium expers ſit quia vt dixi ad vigin-
tiduumviros cognitionem ſpectat an iudicis fuerit deferre appellationi ſed an
iudex

iudex ne deferret pecunia fuerit corruptus aut concuſſione vitioſoue affectu 1
perculſus ita cenſuerit quod haud quaquam præſumitur vti oſtendimus alio in 2
loco. Iudex enim in dubio iuſtitiæ zelo motus ſemper eſſe præſumitur, *l. 2. verſ. quod non arbitramur C. de offic. ciuil. iud. vbi Bald. Alciat de præſ. Reg. 3. præſ. 9. nu. 1.* neque obſtat ratio & autoritas citata per Ceuallum. Tum quia is loquitur de iure ſpeciali Hiſpanico. Tum quia textus ab eo citati vtuntur verbo videtur quod improprietatem deſignat, *glo. Clem. 1. verb. proprie de offic. ord.*

QVÆSTIO VIGESIMA QVINTA.

Quid ſi pars non appellat à ſententia iudicis corrupti.

SVMMARIVM.

1. *Fatalium lapſus non impedit officium vigintiduumvirale.*
2. *Illicitum non fit licitum ſi perueniat ad finem licitum.*

RESpondeo non impediri quo minus poſſit ad hoc tribunal recurrere vt 1
nec ſi patiatur appellationum fatalium curſu intermori vel etiam duabus alijs conformibus ſententijs confirmari, *Hippolit. de Marſilijs ſing.* 2
646. illicitum enim à pœna non excuſatur ſi illud poſtea contingat ad licitum finem peruenire, *l. deſertorem § in bello ff. de re milit marſilijs in pract. §. ſucceſſiue nu. 5. late & eleganter Couarr. var. reſ. tom. 1. par. 2. de Matrimonio cap. 8. § 12. nu. 24 fol. 238. Barthol. in diſput incip. iud. & conſer ſing. iuris quarela.* Idque niſi expreſſo conſenſu condemnati, ſententia iudicis corrupti ratificetur, *Couar. d. § 12. nu. 34* & ita contra Decium, *in cap. ſæpe de appell.* tenet Couar. *d. loco.*

QVÆSTIO VIGESIMA SEXTA.

Quid ſi violentia extra territorium Leodienſe ab incolis tamen Leodienſibus committatur.

SVMMARIVM.

1. *Violentia extra territorium non eſt huius cognitionis.*

1 RESpondeo ad iuriſdictionem vigintiduumviralem non concernere. Pax enim hæc aut conſtitutio ſtatutaria caſum extra territorium contingentem non afficit, *Gail.lib.2.obſ.124.nu.9.* & ita fuiſſe iudicatum multis ab hinc retro annis probe memini.

QVÆSTIO VIGESIMA SEPTIMA.

An appellatio & quærela vigintiduumviralis poſſint concurrere.

SVMMARIVM.

1. *Appellatio & querela proponi poſſunt coram diuerſis.*
2. *Non appellans poteſt recurrere ad vigintiduumviros.*

1 RESpondetur poſſe, Licet enim grauaminis reparationem quærere appellationis ope, & quærelam apud ſyndicatores quibus non inepte quadamtenus tamen vigintiduumviri poſſunt cōparari proponere, *Pariſ. de puteo de ſindi-*
2 *catu § an ſi nu.6.vol.Oce.2.fol.341.col.4. Barth. in diſput.incip.iudex qui per imperitiam Innocent. cap. ſæpe in fine de appell.* quod & ego in remedio appellationis conſeruatoriæ alio in loco oſtendi. Imo & qui non appellauit poteſt vigintiduumvirale tribunal implorare, *Pariſ. de ſindicatu verb. an ſtante nu. 6. fol.352. Innoc. cap. ſacro de ſent.excom.*

QVÆSTIO VIGESIMA OCTAVA.

Iudices vigintiduumvirali ſententia condemnati an infamiam incurrant.

SVMMARIVM.

1. *Infames ſunt qui ob ſordidam ſententiam demandantur.*
2. *Culpa lata condemnatus infamis non eſt.*
3. *Culpa non lata qui eſt non malæ fidei.*

1 RESpondetur quod ſic ſi ob ſordes aut infami doloſaue cauſa ſint condemnati, § *ſuſpectus inſt. de ſuſpect. tutor. Alciatus l.magna negligentia ff.de verb. ſig.l.*

Digitized by Google

ſig. l. iudices C. de dignit lib. 12. idquod plenius apud paridem de puteo oſtenditur *de ſindicatu verbo iudices fol. 346.* quod reſtringo niſi quiſpiam ex lata culpa 2
forſan poſſet condemnari quia ex lata culpa pœna famoſa inferri non poteſt, *l. actionibus ff de in litem iurando Bald. l. 1. verſ. quæro quid ſi C. de pœna iudicis qui male iudicauit Alciatus d. l magna negligentia,* qui enim in lata culpa eſt male fidei non eſt. *l. ſed etſi §. inde ff. de petit. hæred. Alciatus d. l. magna negligentia,* quod 3
tamen Petrus Loriotus *in l. quod nerua nu. 24 ff. depoſiti,* indiſtinctè non admittit. Nam poteſt actio ex lata culpa ſecundum negotij in quo commiſſa eſt qualitatem cenſeri vel non cenſeri famoſa, *l. ictus fuſtium ff. de his qui not. infamia Petr. Loriot. d. loco.*

QVÆSTIO VIGESIMA NONA.

Vtrum vigintiduumviris competat executio ſuarum ſententiarum.

SVMMARIVM.

1. *Executio non competit vigintiduumviris.*
2. *Principi Leodienſi competit executio.*
3. *Legis actio non eſt penes vigintiduumviros.*

NEutiquam. Quia iudices quibus cognitio demandata eſt executio non 1
competit, *cap ſane vbi DD. & Apoſt. ad Felium verb. executio de offic. de* 2
leg. Gall. lib. 1. obſ. 1. num. 52. & ſcripſi tom. 1. par. 4. quæſt. 111. num. 26. Sed Epiſcopo & principi noſtro Leodienſi executio competit vti ex huius pacis textu liquidum eſt & conſequenter vigintiduumviris non competere prout iuriſconſulti noſtri loquuntur, *l. 4. ff. de adoptionib.* legis actionem dicendum eſt vti eleganter oſtendit Alciatus, *l. pecunia §. actionis verſ. ſupereſt porro ff. de verb. ſignif.*

QVÆSTIO TRIGESIMA.

Vtrum vigintiduumviri poſſint ſententias ſuas executioni demandare per arreſta & bonorum adiudicationes.

SVM-

SVMMARIVM.

1. *Arreſta ſunt ſpecies executionis.*
2. *Genus à quo remouetur qualibet eius ſpecies remouetur.*

1 NEque etiam hoc poſſunt quia arreſtatio eſt ſpecies executionis à quo autem genus remouetur etiam remouetur quauis eius ſpecies, *Præſes Euerardi in locis legalib. loco à genere ad ſpeciem l. ſi cauſa cognita vbi glo. & DD. C. de tranſact. l. fin. C. de vſuris rei iudic. §. vulgo inſtit. de ſucceſſ. cognat.*

QVÆSTIO TRIGESIMA PRIMA.

An poſſint ſe aliqua præſcriptione etiam immortali tueri.

SVMMARIVM.

1. *Tempus immemoriale equipollet priuilegio.*
2. *Iuriſdictio vigintiduumvirum videtur patientia ſtatuum patriæ approbata.*
3. *Iuramentum impedit præſcriptionem.*
4. *Præſcriptio ceſſat cum de titulo conſtat.*

1 VIdetur quod ſic vulgatum enim eſt iuris teoria immemoriale tempus æquipollere priuilegio, *l. hoc iure §. duobus aquo ff. de aqua pluuia.*

2 Habentque vim tituli approbati authoritate & patientia ſtatuum à quibus hoc tribunal eſt ſtabilitum, *Fel. cap. cum nobis num. 7. verſ. ſed aduerte de præſcript.*

Veruntamen contrarium eſſe reſpondendum exiſtimo.

Ratio quia vigintiduumviri qui annales ſunt annuo iuramento deuinciuntur paci pactionique vigintiduumvirali ipſo Diuæ Luciæ feſto ſeu illius poſtridie quo magiſtratum hunc auſpicantur.

3 Iuramenti autem hæc eſt energia vt quaſi Alexiacum remedium omnia mala ita & illud præſcriptionem omnem tollat atque impediat, *DD. cap. fin. de præſcript. præſes Euerardi in locis legalibus loco à virtute iuramenti verſic. decimus ſeptimus Marcus Antonius Bauerius de virtute iuramenti nu. 42. verſ. vigeſimo nono & nu. 68. & 69.*

Dein-

Digitized by Google

Deinde cum conſtet de inſtitutione ac titulo iuriſdictionis extraordinariæ huius tribunalis iuriſdictionis acquiſitio fundari nequit in præſcriptione temporis quatenuis immemorialis quæ vires tantum habet in caſu dubio ſecus vero cum de titulo atque iuriſdictionis origine conſtat. *Maſcardus de probat. vol.7.concl.1378.nu.72.* 4

QVÆSTIO TRIGESIMA SECVNDA.

An tribunal hoc de exceſſu ſportularum poſſit cognoſcere.

SVMMARIVM.

1. *Sportulæ vnde dicantur & quid ſint.*
2. *Sportulæ qualiter metiendæ.*
3. *De ſportularum exceſſu queri licet apud vigintiduumviros.*
4. *Sportularum taxatio ad eos non ſpectat.*
5. *Officialis Leodien. ſiſtere poteſt proceſſum vigintiduumviralem.*
6. *Senator non niſi à ſenatu corrigi poteſt.*

SPortulæ ſunt honoraria iuſtitiam adminiſtrantium dictæ à ſportula quæ olim in æde ſacra deponebatur cum pecunia quam is qui vincebat lucrabatur ex qua cum deinde ceptum fuerit iudicibus honoraria exolui ſportularum vſus fora peruagauit. 1

Itaque cum ſportulæ pendeant ab arbitrio iudicantis vt ſecundum Budeum *in annot.ad pandectas l.ſoluit § quantum ff.de offic.proconſulis.* non amplius honoraria ſed arbitraria dici debeant quæ ex circunſtantijs cauſarum perſonarum rerum ſtudiorum circunſcripta arbitrio petentis ſubijciantur. Quid ſi quiſpiam hac in actione excedere dicatur an erit caſus vigintiduumviralis. 2

Reſpondetur querelam huiuſmodi exceſſus coram vigintiduumviris proponi quidem poſſe. 3

Sed qui ita poſtulatur petere poteſt vt vigintiduumviri querelam iſtam ſiſtant donec Officialis Leodienſis ad quem ſpectat (cum de eo quæſtio vertitur) taxatio ſportularum honorariorum & ſalariorum ſuorum curialiſtarum, *Lancelot.de attentatis cap.31.num.161.& ſeqq.* eadem taxauerit. Et ita ab hinc paucis menſibus factum in cauſa quorundam Tongrenſium qui M. Nicolaum à Muno de exceſſu coram vigintiduumviris accuſabant is enim mandatis pœnalibus 4

Digitized by Google

ab Officiali impetratis Tongrenſibus obſtitit vſque dum Officialis ſalarium taxaret. Cui etiam Tongrenſes acquieuerunt & herbam forenſem vt eſt in adagio M. Nicolao dederunt. Qua de re extant acta apud VVarnerum Richman Archiepiſcopum nec ſunt ab hoc ſcopo nullum aliena quæ iam is Langleus late & perdocte adfert *ſemeſtrium lib. 7. cap. 18.* Senatorem ſi quid delinqueret in
5 eum ob noxiæ ſententiæ ab aliquo iudice non oportere neque animaduerti in eum niſi ab ipſo ſenatu poſſe.

QVÆSTIO TRIMGESIMATERTIA.

Princeps iuxta has paces habens ignem & fugam vtrum poſſit communem quam homicida cum alio domum habet dirruere.

HÆc quæſtio fuſius à me tractata inuenietur in tractatu noſtro de aduocatijs feudalibus.

QVÆSTIO TRIGESIMA QVARTA.

Quid ſi iudex ordinem iuris prætermittat.

S V M M A R I V M.

1. *Ordinis iudiciarij omiſſio inducit fraudis præſumptionum.*

6 OMiſſio iudiciarij ordinis fraudis quidem præſumptionem inducit, *glo. l. 1. C. de fide inſtr. lib. 10. Rom. conſ. 54. Hippolit. Marſil. in pract. §. ſecundo num. 71.* Sed an cenſuræ huius tribunalis ſubiecta ſit pendet ab ijs quæ de lata culpa & nullitatibus à iudice commiſſis alio in loco notaui.

QVÆSTIO TRIGESIMA QVINTA.

An iudices vel officiati poſſint de eo quod extra ſuum officium committant hac pace coerceri.

S V M-

S V M M A R I V M.

1. Officiati non ſindicantur de eo quod committunt extra eorum officium.

VIdetur quod non *Hippolit. de Marſiliis ſing. 560. & Rubr. de fideiuſſoribus nu. 185. eleg. l. fin. num. 172. ff. de iuriſdict. om. iud. Guiliel. de Cuneo l. nulli C. quorum appell. non recipiuntur Caſt. l. 1. §. in filio ff. ad Maced.* Sindici enim quorum inſtar ſunt vigintiduumviri qui poteſtatem habent ſindicandi officiatos non poſſunt ſe intermiſſere de eo quod extra ſuum officium geſſerunt, *DD. iam citati.* Sed adhibenda eſt alia ſalis mica pax enim vigintiduumviralis coercet eos qui orbitas ſui officij dolo malo prætergrediuntur vti alijs in quæſtionibus oſtendi.

QVÆSTIO TRIGESIMA SEXTA.

Iudex ferens ſententiam nullam an poſſit à vigintiduumviris coerceri.

S V M M A R I V M.

1. Iudex ferens ſententiam nullam non facit litem ſuam.

2. Statutum puniens facientem actum nõ extenditur ad facientẽ actum nullum.

3. Conſuetudine generali officiati tenentur tantum de dolo.

4. Iudices ſindicantur tantum de ſordibus & corruptionibus.

REſpondeo non poſſe. Quia iudex ferens ſententiam nullam non facit litem ſuam, *Tiraq. ad l. connub. glo. 8. num. 208. glo. l. 1. ff. de variis & extraord.* 1
cognit. Barth. in quæſtione per eum diſputata incip. 4. ſententia iudicis. Nam & 2
lex aut ſtatutum puniens facientem aliquem actum non comprehendit facientem actum nullum *l. 1. §. vlt. ff. quod quiſque iuris vbi Ang. & Alex. Hippol. de Marſil. l. qui ſine accuſatoribus num. 11. ff. de quæſt.* Vt proinde ita nulliter iudicans litem non quidem faciat ſuam ſed ad expenſos tantum litis poſſit obligari, *Amadeus de ſindicatu nu. 140. Marſilijs in d. num. 11. glo. l. fin. ff. de varijs & extraord.* confirmatur quia generali conſuetudine Officiales non tenentur niſi de dolo non vero cum de culpa lata, *Bald. l. obſeruare §. proficiſci quæſt. 15. & 18. ff. de offic. proc. Amadeus de ſindicatu nu. 86.* vbi dicit quod iudices non ſindicantur niſi de furtis & ſordibus de iniquis autem ſententijs & per imperitiam male latis

neutiquam *Hieron. Giacharus in conſilio ſindicatus de num. 46. quod adijcitur Iulio clare*, quod tamen mihi in aqua hærere ſupra oſtendi quia iudices nulliter procedendo ſpoliare dicuntur, *Farinac. deciſione 724. num. 6. par. 2. Menoch. de recup. poſſ. rem. 8. num. 3. Gabrielius de reſt. ſpol. concl. 1. num. 125.* & cenſentur tunc perſonæ priuatæ. *Farin. dec. 478. n. 6. par. 2. Decius l. vt vim nu. 26. ff. de iuſt. & iure Cæſar de Graſſis dec. 13. de re iud.*

QVÆSTIO TRIGESIMA SEPTIMA.

Quid ſi iudici poſt ſententiam pecunia à victore donetur.

SVMMARIVM.

1. *Condici an poſſint ſportulæ immediate.*
Sententiam an vitiant ſportulæ immoderata.
2. *Remuneratio ſubſequens ſententiam citra pactionē præcedentē eſt permiſſa.*
3. *Iuſtitiam vendit qui ſpe præmij iudicat.*

1 DE pecunia quæ vltra ſportulas congruas iudici datur dubium non eſt quod ſit reſtituenda ſententiamque vitio venalitatis puniendæ inficiat, *Marſilijs ad l. Corneliam de falſis in pr. §. pœna legis num. 6. Anchar. conſ. 272. Fel. cap. tua nos de Simonia Couarruuias var. reſ. tom. 1. ad cap.*
2 *peccatum §. 3. num. 1.* idque niſi poſt latam ſententiam gratitudinis ergô pecunia iudici donaretur, *Marſilius ſing. 190. Menoch. lib. 3. præſ. 8. num. 12.* quæ tamen gratitudinis præſumptio ceſſat ſi ſententiam pecuniæ promiſſio præceſſiſſet, *Baldus conſ. 490. vol. 4.* qua vti teſtatur Hipp. de Marſiliis, *d. ſing. 190.* rari ſint qui lata ſententia promiſſiones eiuſmodi exequantur rariores albo coruo & cigno nigro qui ſententia lata iudici gratitudinem exhibeant quam ne quidem honeſte accipient memores diſtichi quem alio adhuc in loco retuli.

Munera magna quidem miſit ſed miſit in hamo.
Et piſcatorem piſcis amare poteſt.

Et D. Gregorius qui recte iudicat & præmium remunerationis expectat fraudem in Deo perpetuat quia iuſtitiam quam gratis impartiri debuit acceptione pecuniæ vendidit, *cap. qui recte 11. quæſt. 3.* iuſtuſque non eſt qui iuſte agit non ob ipſam virtutem ſed ob aliam cauſam, *Ariſt. lib. 6. Ethicorum cap. 22. Couar. & d. § 3. l. 2. vbi DD ff. de cond. ob turpem cauſam.*

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO TRIGESIMA OCTAVA.

An in iudice nulliter aut inique iudicante præſumatur dolus.

S V M M A R I V M.

1. *Præſumptio facienda eſt in bonam partem pro iudice.*
2. *Inquiſitio ſcrupuloſa aduerſus iudices reijcitur.*
3. *Cicero exclamat iudices obnoxios periculis.*
4. *Probationes claræ requiruntur aduerſus iudices.*

RESpondetur non præſumi ſed eorum fauore bona fides & id quod melius eſt præſumi debet. *l.2.C.de in offic.ciuitat.iudic. Bald. l. obſeruare §. proficiſci quaſt.10.in fine ff.de offic.proconſ. Grammat. crim.conſ.54. Hieronymus Giacharus in ſuo conſil.ſindicatus num. 4.ad Iulium clarum fol.7. Bertaſolus crim.conſ.71.num. 8.conſ.81.num.7. Alciat.reg.3.praſ.10.l. 2. C. de off. ciuil. ind.* ideoque contra eos 2 ſcrupuloſa omnis inquiſitio reijcitur alias frangeretur neruus iuſtitiæ autoritaſque iudicum deprimeretur atque vileſceret in officioque ſucceſſores lento nimis gradu vel calce procederent, *Gram.d.conſ.54.nu.3. vbi late.* Hinc Cicer. pro Lucio Flacco conqueritur in hæc verba, O miſeras conditiones admini- 3 ſtrandarum Prouinciarũ, in quibus ſerenitas periculoſa, liberalitas ingrata, ſermo inſidioſus, aſſentatio pernitioſa, frons omnium familiaris, multorum animus iratus, iracundiæ occultæ, blanditiæ apertæ, venientes prætores expectant, præſentes inſeruiunt, abeuntes expectant. Multa alia in fauorem iudicum vide apud Gram. *d.conſ.54.* Hieronymum Giarchanum *d.conſ.n.47.*

Quare vt iudices aut officiati de dolo aut ſordibus conuincantur quales quales 4 probationes duorũ teſtium vt quibuſdã placuit non ſufficiunt, *Baldus conſ. 28. vol.2. Hieron. Giarchus d.loco num.101.& 107.* Sed neceſſe eſt vt ſint claræ & potentes, *Baldus conſ.28.vol.2. DD.l.fin. C.de probationibus cap.ſciant. 2. quaſt. vlt. cap.veniens de teſtib.cap. Epiphanium 5.quaſt.6. l. qui ſententiam C. de pœnis Hieron. Giarch.d.loco nu.107.*

QVÆSTIO TRIGESIMA NONA.

Quid ſi iudex incompetens aliquid decernat.

IVdicem incompetentem multis in cauſis competentem fieri partium ſilentio poſſe dubium non eſt vti ex ijs quæ varijs in locis oſtendi compertum eſt. *tom.1.par.2.quæſt.7.* at vero ſi iudex improrogabilis ſit atque radicitus incompetens quicquid ab eo decernitur non iudicij colore foueri poteſt ſed non ſecus ac ſi quid à quoquam extraiudiciali ac priuata autoritate poſitum ſit irritum eſt, *Barth.l.creditores num.26.C.de pign. Menoch.de adipiſc.poſſ.rem.4.num.427.* Eoque collimat Doctorum teoria iudicis incompetentis decreto quia priuati hominis iure cenſetur obtemperandum non eſſe, *l.3.ff.de offic.præſ.l.obſeruare §. ingreſſus ff.de offic.præſ.* interdictiſque poſſeſſorijs contra eiuſmodi mandata obſiſti poſſe, *Menoch.de rec.poſſ.rem.8.num.17. & de adipiſc.rem.4.num.429.Vant.de nullit.ex defect. iuris ord. num. 107.* nihil igitur obſtabitque minus iudex ſi obliqua eius intentio doluſue detegatur vigintiduumvirum mandatis pœnalibus coerceatur.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA.

Officialis qua ratione poſſit vigintiduumviros iuriſdictione ſua abutentes coercere.

SVMMARIVM.

1. *Vigintiduumviri inſtituti aduerſus violentias cum iuriſdictione odioſa reſtringendaque.*
   Clauſula de ne traiter quelqu'vng hors loy qualiter intelligenda.
2. *Vigintiduumviri non poſſunt neque principaliter neque incidenter cognoſcere de valore aut non valore iuſtitia vel iniuſtitia actorum aut decretorum ab alijs iudicibus latorum.*
3. *Officialis poteſt committere cauſas meri imperij quales ſunt criminales.*
4. *Vigintiduumviri non poſſunt compulſorialibus mandatis cogere officialem vt eis edat acta coram ſe agitata.*
   Officiales compeſcere poteſt vigintiduumviros ne iuriſdictionis terminos excedant.
5. *Officialis eſt adminiſtrator iurium Diœceſis Leodienſis.*
   Officialis poteſt mortales culpas punire quia omnia mortalia peccata iure Canonico ſunt delicta publica.
6. *Arrogans ſibi iuriſdictionem quam non habet aut eam plus æquo extendens peccat mortaliter.*
   Officiales habet iuriſdictionem ſpiritualẽ & temporalem. Vigintiduumviri

Digitized by Google

viri quatenus in ſua iuriſdictione excedunt ſubijcitur ordinario ſuntque eo reſpectu ordinario inferiores.

Officialis poteſt vigintiduumviris extra limites eorum iuriſdictionis impetitus reſiſtere & aduerſus eos procedere.

7. *Officialis quandoque poteſt cognoſcere de poteſtate delegatorum Papæ eiſque reſiſtere.*

8. *Officialis contra vigintiduumviros quandoque poteſt in cauſa propria ſua iuriſdictionis ordinariæ eſſe iudex.*

9. *Vigintiduumviri non habent territorium ſed ſunt in diœceſi ſeu territorio Epiſcopi & Principis Leodien. alioquin dicerentur achephali id eſt ſine capite ſicuti locuſtæ.*

10. *Priuilegijs abutentes coerceri poſſunt ab ordinario etiamſi eſſet exempti.*

11. *Officiales iuriſdictionē habet in vigintiduumviros quatenus violatores ſunt pacis vigintiduū viralis abutendo vel exercendo terminos eorū iuriſdictionis.*

OFFICIALIS Leodienſis multitudine cauſarum & negotiorum mole quibus obruitur ne iuſtitia remoram pateretur adſentiente Vicario Leodienſi aliquot aduocatos ſelegit qui ei in cognitione & expeditione cauſarum ſignanter criminalium à conſilijs eſſent viceſque eius pro re nata ſubirent.

Contigit autem inqueſtam generalem promoueri per Petrum Lamberti Fiſcum in qua Officialis Leodienſis decretum tuliſſe inuenitur tenoris ſequentis officialis Leodienſis Fiſci inqueſta actis & teſtium depoſitionibus attentis compareant Hugo Natalis & Iaſperus in loco ſur la ſarte degentes Lambertus degrimonſter Michael Abſalon reſponſuri ad interroganda infra octo dies ab intimatione alioquin vlterius ordinabimus quod iuris erit. Datum anno Domini M.CC. decimo octauo menſis Maij die vigeſima tertia.

Quod quidem decretum intimatum fuit perſonis in eo tactis vti liquet ex relatione executoris de Cruce ſpecialiter ad iſtam executionem deſtinati.

Inde factum eſt vt ijs qui perſonaliter vocati fuerint contumacibus acta cauſæ criminalis iterum deponerentur ijſque depoſitis talis fuerit per vnum à conſilijs Domini Officialis cuius tunc abſentis impeditique vices gerebat concepta reſolutio ſiue opinio. Attenta contumacia & grauitate exceſſus ſuper violatione pacis publicæ & contemptu iuriſdictionis Eccleſiaſticæ cenſerem contra non comparentes nec comparere curantes per decretum capturæ procedendum ſaluo.

Sic Signatum.

Titius pro Domino Officiali.

Reſo-

REſolutio hæc fuit ſine ſcitu & iuſſu dicti Titij per ſententiarios curiæ redacta in ſolemnem ſententiam ac per Petrum Lamberti Fiſcum executioni per capturam demandata.

Dum autem hæc geruntur fiſcuſque vlteriori proceſſui iſtius ſententiæ inuigilat Hugo interpellat. Dum Officialem ab eo exquirens num eius ſcitu & iuſſu prædictum illud capturæ decretum latum eſſet qui cauſarum negotiorumque mole immemor dictum capturæ decretum dicitur improbaſſe quod tamen poſtea in memoriam reuocans laudauit atque approbauit in hæc verba. Infra ſcriptus ex officio declaro quod decretum capturæ latum in cauſa Lamberti Fiſci à ſe latum non fuerit, Cœterum quia deprehendi de poſt illud latum in camera per vnum ex meis ſubſtituris ideo illud cenſeo non retractandum ſed ratum habendum pro vt ratum habeo. Actum hac 23. Auguſti 1618.

Sic Signatum.

Mauius Officialis.

HInc ſumpta vindictæ occaſione Hugo mandatum vigintiduum viralibus pulſauit Titium quaſi is in patriæ huius pacem impegiſſet & deinde Dominum Officialem Leodienſem vt vigintiduumviris det inſpectionem cognitionemque faciat actorum vigore quorum illud capturæ decretum emanauit.

Quæritur quid iuris & qua ratione vigintiduumviri qui quotidie magis & magis fimbrias & Phylacteria ſuæ iuriſdictionis dilatant ſint reſtringendi.

Antequam quid ſentiam explicem præmitto tribunal vigintiduumvirale fuiſſe à maioribus noſtris inſtitutum vt eſſent iudices & velut conſeruatores pacis quietiſque tam publicæ quam priuatæ aduerſus violentias & ius ſine autoritate publica exercentes. Quorum proinde iuriſdictio ad inſtar conſeruatorum extraordinaria eſt cenſerique debet odioſa & merito reſtringenda. *Guimer ad pragmat. ſanct. §. & quia in glo. verb. formam glo. Clem. 1. de officio ordin. Nauar. conſ. 3. nu. 3. de offic. del. Feder. de Senis conſ. 130. Abb. cap. frater. 16. quæſt. 1. DD. cap. cum Epiſcopus de offic. ord. in 6. Card. Clem. 1. eod. tit.* non vero prætextu huius clauſulæ paci vigintiduumvirali inſertæ. *Quel'on ne doibt mener quelqu'vn hors loy*, amplianda aut extendenda.

Etenim clauſula illa cuius colore vigintiduumviri iuriſdictionem ſuam extendere ſatagunt exaudienda non eſt de iudicibus qui autoritate fulti ius dicunt ſiue iuſte ſiue iniuſte, prætor enim ius etiam reddere dicitur cum inique decernit relatione ſcilicet facta non ad id quod prætor ita facit ſed ad illud

quod

quod facere prætorem conuenit,*l.in pluribus* §.*prætor ff.de iuſtitia & iure*. Sed de ijs qui poſtpoſita iudicis autoritate priuata ſua autoritate atque potentia ius exercent. Paces enim patriæ fœdera & priuilegia interpretationem à iure ſcripto accipere dignoſcuntur, *cap.cauſam quæ vbi Fel.de reſcriptis l.etiamſi ius ff.de bonis libert.Rom.conſ.*334. Idque etiam ratio ipſa naturalis quæ pro lege habetur oſtendit, *Praſis loco à lege ceſſante*.

Nam ſi permitteretur vigintiduumviris cognitio eorum quæ coram iudicibus legitimo inſtitutis atteſtata ſunt valorque aut non valor iuſtitia aut iniuſtitia inſtitutis poſſet coram vigintiduumviris in cognitionem deputationemque reuocari. Nunquam eſſet quod tamen Reipublicæ maximopere intereſt litium finis,*l.quidam exiſtimauerunt ff.ſi cert. Pet. Nauar.cap.nouit.not.6.nu.7.de iudic.* paxque vigintiduumviralis quæ conſtituta eſt ad ſalutem aliarum iuriſdictionum eſſet earundem bellua vorax origoque & confuſio explicabilis ac quoddam Chaos omnium iuriſdictionum contra mentem pacis vigintiduumviralis & etiã iuris ſcripti diſpoſitionem. Qua nullitas coram eo iudice diſquirenda eſt qui eam commiſiſſe fertur, *l.ſi prætor ff. de iudicijs Maſſuerus in ſua praxi tit de executione nu.*26. tantiſperque oportet alios iudices iuriſdictionem officiumque ſuum ſuſpendere imo talem cognitionem à ſe abdicare, *Caſt.l.cum fideicommiſſum ff. de confeſſ.* ne falcem ſuam dicantur mittere in meſſem alienam,*Clem.venerabili de electione*. 2

Adeo quidem vt refricari nequeat vigintiduumviros ſi non principaliter ſaltem incidenter de valore iuſtitia vel iniuſtitia rerum coram alijs iudicibus geſtarum cognoſcere poſſe. Quorſum enim incidenter cognoſcere? cum principaliter non poſſunt,*cap.cum quid vna via de reg.iur.in 6.* Cum etiã principalis illa cognitio valoris aut nõ valoris iuſtitiæ vel iniuſtitiæ ad aliũ iudicẽ ſpectans ſit præiudicialis cuicumq; alteri cognitioni incidenti dependẽti aut cõnexæ veniatque ea propter ad iudicẽ ad quem talis cognitio ſpectat remittenda,*Oldendorpius in locis communib.tit.de præiudicial.ait late Abbas cap. tuum nu. 6. de ord. cognit. Menoch.de Reſ.poſſ.rem.10.num.37. DD.§.præiudiciales inſtit. de actionib.* fruſtratorius autem eſt actus qui ſuum finem conſequi non poteſt,*l.verb.ff.de vulg.& pup.* His ita breuiter præmiſſis, Reſpondeo vigintiduumviris mandata in Titium prætextu decreti capturæ eius concilio lati deinde in Dom.officialem vt eis acta coram ſe agitata ac adhuc pendentia edat inania eſſe.

Nam quoad mandatum illud prius in Titium is nihil quam conſilium antea ſufficienter ab officiali autoratus adhibuit cuius proinde nulla poteſt eſſe culpa vel obligatio,*l.conſilij ff.de reg.iuris.*

Idque quamuis Hugo prætendat eiuſmodi cauſas meri imperij per officialem delegari non poſſe. Tum quia decretum capturæ non fuit à Titio vti offi- 5

inſtar aliorum quorumcumque priuilegiatorum priuilegijs ſuis abutentium ab ordinario coerceri poſſe. *Cardinalis Clem. abuſionibus num. 1. & vlt. de pœnit. & in d. Clem. 1. num. 16. DD. de officio ordin.*

Etenim vigintiduumviri ita impingendo in aliam iuriſdictionem quaſi falcem ſuam in meſſem alienam immittentes, *Clem. venerabili de elect.* ipſimet paces publicas, & fœdera iureiurando quotannis firmata, quibus iuriſdictiones ordinariæ diſtinctæ ſtabilitæque ſunt, violant. Ordinarium autem ſpeciali quodam iure iuriſdictionem ſibi in violatores pacis vindicare poſſe tradit Stephanus Aufrerius, *tract. de poteſtate Eccleſiæ ſuper laicis, verſ. 31. num. 24. Abb. cap. cum ſit generale de foro compet. & cap. ſuper quibuſdam num. 10. de verb. ſign. Maranta de ord. iudic. par. 4. diſt. 11. num. 15.*

Quibus omnibus æqua lance perpenſis cõcludo, Dominũ officialem tribunal vigintiduumuirûm, iuriſdictionem vltra quàm licet exercens, poſſe iuris remedijs ad ordinariam ſuam poteſtatem pertinentibus, cohibere atque coercere.

QVAESTIO VLTIMA.

An ſub hoc fœdere comprehendantur clerici.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ſecularia officia gerentes huic paci non ſubijciuntur.*

2 *Conſuetudo non confert laicis iuriſdictionem in clericos.*

3 *Laici vſurpantes iuriſdictionem in clericos ſunt ipſo iure excõmunicati.*

4 *Cenſuris Pontificum nemo eximitur.*

5 *Sanctiones Pontificias contemnens ſuſpectus eſt hæreſeos.*

6 *Deus vindex iuriſdictionis Eccleſiaſticæ.*

NVnquam ita quiſquam benè ſubducta ratione ad vitam fuit, quin res, ætas, vſus, ſemper aliquid apportet noui, aliquid moneat, vt illa quæ te ſcire credas, neſcias, & quæ tibi putaris prima, in experiendo repudies: quod mihi euenit nunc.

Prooemio hoc Terentiano vtor reiecturus nunc opinionem Stephani Aufrerij, & nonnullorum aliorum Galliæ Doctorum, quibus quæſtione huius partis quinta ſubſcripſiſſe videbar, libentius adhærens alijs notæ melioris Doctoribus ſentientibus, non licere aduerſus clericos etiam laicali officio fungen- 1

tes recurſum habere, etiam prætextu violentiæ aut negligentiæ, ad iudices laicos, *cap. de Sacerdotibus, vbi gloſſ Innoc Abbas numer. 6. in fine, ne clerici vel monachi. Abbas cap. qualiter & quando, vbi Dd. & cap. ſi diligenti, de iudicijs. Afflictus deciſ. 85.* Card. Tuſchus *concluſ. 385 incip. Clerici non ſubſunt principibus ſecularibus, num. 44. & concl. 35. incip. negligentia inferiorum prælatorum.* Farinac. *in pract. Crimi. lib. 1. quaeſt. 8 num 98* Couar. *pract. quaeſt. cap. 33 num 6.* Late Surdus *conſil. 396. num. 33. vbi dicit ſolum Doctores Gallos aduerſari.* Greuen. *ad Andream Gail. concluſ 36. conſideratione 9 num. 4* Rolandus *à valle conſil 4 lib. 1. conſil. 12 lib 2.* Decianus *in pract. Crimi. lib 4. cap. 9. num. 10.* vt proinde clauſula pacis vigintiduumviralis ſæpius in hoc tractatu memorata & diſcuſſa, ſubijciens nimirum clericos, officia laica gerentes huic tribunali, vana ſit & irrita; quippe quod id à voluntate eorum per quos fœdus iſtud ictum eſt, neutiquam dependeat, vti eadẽ quæſtione quin-
2 ta oſtendi. Idque contraria quauis conſuetudine non obſtante. *Surdus d. conſ 396. nu. 33. & 34. Roland à valle d conſil. 4. nu. 11. Decian d. lib. 4. cap. 9. num. 10. Farinac. conſil. criminali 68. num. 16 lib 1 Socinus cap. ſi quis clericus numer. 28. cap. Sane num. 10. de foro comp. Rebuff ad ord. Reg. tom. 3. tit. vt laici non conueniantur coram iudicibus Eccleſ. num. 20. Felin. d. cap. qualiter & quando, numer. 1. verſ. contra dictum Rota dec. 10. de conſuetud. in antiquo.* Cuiuſmodi ſi eſſet conſuetudo illa, non poſſet robur & vires ſumere ex conuenientia & tolerantia Pontificum Romanorum. Quippe quod iuriſdictio laica in clericos, etiam officia laica gerentes, ſuas habet radices in violentia, atque metus incuſsione, *Surd. d. conſil 396. num. 33. &*
3 34. vnde conſequens eſt vt vſurpantes iuriſdictionem laicam in clericos non modò excommunicationis cenſuram ipſo iure incurrant, *cap. nouerint cap. graue de ſentent. excom. Bulla cœnæ Domini §. 16. Caietanus in ſumma verb. excommunicatio c. 30. & ſeq. latè Farinac. d. conſil. 68* à qua non modo non abſoluentur priuſquam iudici & parti ſatisfecerint, *Aufrer. de poteſtate Eccleſiæ ſuper laicis, caſu 79. cap quoniam de immunitat. Eccleſ in 6.* Sed etiam à iudicibus Eccleſiaſticis, qui iuriſdictionem Eccleſiaſticam ſartam tectam debent conſeruare, puniri atque
4 coerceri poterunt. *Farinac. d. conſil. 68 num. 9. & 11.* A quibus quidem cenſuris nemo eſt, qui ſe poſsit eximere. Cùm enim Pontifex ſit vniuerſi gregis paſtor, totique familiæ præpoſitus, vt ex vero ſcribit Cardinalis Bellarminus, & caput, vice Chriſti, totius corporis Eccleſiæ, poteſt ligare omnes oues totius gregis, omnes conſeruos, qui ſunt in familia, & omnia membra quæ ſunt in corpore: adeò vt nemo excipiatur, niſi qui velit excipi à numero ouium Chriſti, & ſeruorum membrorumque corporis Chriſti. *Cardinal Bellarm. de poteſtat. Papæ*
5 *aduerſus Barclaium cap. 5. fol. 77.* Quo etiam fit vt ſanctionum Pontificiarum contemptores non procul ab hæreſi eſſe dicantur. *cap. violatores canonum 25. quaeſt. 1. cap. igitur 25. quaeſt. 2. gloſſ cap. nulli fas eſt, diſtinct. 19. cap. 1. diſtinct. 22. cap. gene-*

Digitized by Google

rali 25. quæſt 1. capit. ſi quis dogmata, 25. quæſt. 2. Boetius Epo. de Iure ſacro lib 1. num. 48 49.

Moneatque eos hoc etiam in ſeculo diuina vindicta, vti var'js exemplis
violatorum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ poſſet oſtendi, quæ prolixè apud va- 6
rios recenſentur. Qua ratione motus Reccaredus Hiſpaniarum Rex, mox ini-
tio regni ſui totius Gothicæ gentis populi inoliti errores labe deterſa, eoque ad
cultum rectæ fidei reuocato, facta ſynodo inter alia ſtatutum illud probauit,
laudauitque: Ne clerici ad forum ſeculare euocarentur. Antiquum, legitimum
vſum renouans, ne clerici agnoſcant aliud tribunal, quàm Eccleſiaſticum, cum
interminatione laicis, ne licitum ſit clericos ad ſeculare forum trahere. quod
multis exinde conſtitutionibus ſacris cautum, atque ordinatum eſt. Plura hac
de re videantur apud Cardinalem Baronium *in Annal. Eccleſiaſt. ſub anno Domi-
ni* 589. Cardinalem Bertrand. *tractatu de duabus poteſtatibus, temporali & ſpiritua-
li, qui id diſcuſſit anno Salutis noſtræ reparatæ* 1329. Petrum à Monte *in monarchia
conciliorum, quæſt. 4. nu. 4.* Boetium Epo. Duacenæ Academiæ profeſſorem pri-
marium *lib. de Iuriſdictione Eccleſiaſtica temporali, quæſt. 2.* Petrum Matthæi hiſto-
riographum Regis Franciæ, *lib. primo narrat. 5.* Genebrardum Archiepiſcop. ad
aquas Sextias, *de Sacrar. elect. iure cap. 2. 3. 7. 8.* Cardinalem Bellarminum *in Apo-
logia aduerſus Barclaium*, & alios primi nominis tam ex Theologia, quam vtro-
que Iure claſsicos Doctores.

Coronidem huic operi imponens & paucis multa complectens concludo, Rempublicam in qua clericis ſua iura non ſeruantur, Ochlocratiam eſſe, *Nicephorius Calliſtus Eccleſiaſtica hiſtoria lib. 18. cap. 8.* Quæ proinde nec pacem, quam elegantiſsimè deſcribit Diuus Leo Pontifex *ſerm. 6. de Natiuit. Domini, & ſerm. 6. de Paſſione Domini*, cum Deo habere, nec in Petra fidei durare poteſt.

Digitized by Google

apres nous ſil aduient à leur temps debuons & debuerons pugnir celluy Officiers ſce-
lon la quantité de la meſpriſures ou de meffait que aurat fait contre loy ou iugement
& ce nous ou nous ſucceſſeurs Eueſque de Liege ou noſtre Lieutenant pour le temps
ſe nous ou nous ſucceſſeurs eſtiennes abſens ſur ce ſuffiſament requis depart celluy qui
le domaiges auront receu ou d'autre part luy ſoyons negligens ou defalhans de ce a-
dreſſer dedens quinſe iours apres ce que la plaincte nous ſera faicte comme dict eſt
monſtrer doit celuy qui domaige aura receu ou autre de part luy noſtre Chapittre de
Liege ſuffiſſament & noſtre Chapittre doit tanto eſt ſans malengne requery noz &
nous ſucceſſeurs ou noſtre Lieutenant que nous faiſons ce radreſſier dedens quinſe
iours apres enſuyuant ou nous meſme & nous ſucceſſeurs de faiſons le grieffz & ren-
dons te domaige de noſtre & ſe ce ne faiſons a la requeſte de noſtre Chapittre dedens
teile ſecunde quinſe anne ledict Chapittre doibt eſtre & fiera contre nous auecque le
pays deſuſdit & nous doit deſtaindre a ce la meilleure manier quil pourra & deuera
mander & mandera tanto & ſans malengien le dict Chapittre par ſes lettres ouuerts a
tous nous iugeurs quilz ceſſent de iugier & de donner conſeil de tous cas iuſque a tant
que celle meſpriſure fiera radrechie ſcelon ce que deſſeur eſt dict, Lequel mandement
de noſtre dict Chapittre nous & noz ſucceſſeurs tenons pour ferme & pour eſtable
encor eſt aſſauoir que accordez eſt de part nous tous deſſeur nomez que ce en aucun
cas la loy & les couſtumes ſoient trop larges ou trop ruides ou trop eſtroictes ce doit
eſtre attempereit en temps & en lieu par le ſens du pays à touttes ces choſes deſſuſdictes
nous tous deſſeur nommez obligons nous & noz ſucceſſeur & volons eſtre certaine-
ment obligies & promettons par noz ferment fais ſur ce ſolemnelement que nous &
chacun de nous ceſte preſente ordonnance garderons & tiendrons & aiderons garder
& tenir perpetuellement ſains venir encontre en tour ou en partie par nous ne par au-
try & nous le Chapittre deuandit pour nous & noz ſucceſſeurs auont conuenu de tenir
& garder ceſt ordonnance & daller auant ſi comdit eſt, & debuons faire auoir en con-
uent & iurer les Eueſque de Liege en leurs receptions en teile maniere tous nous cha-
noynnes de tenir & aidier tenir & garder les ordonnances deuandittes & debueront
auſſy iurer & iureront ſolempnelement les Maiſtres & les Eſchenins les Iurez & les
Gouuerneurs les Maiſtres des bonnes villes en leurs receptions de tenir & garder ai-
dier tenir & garder l'ordonnance deſſeure eſcrite & nous ly commis de Thyney les
Cheualiers les bonnes villes & les communaltez & tout les commis de pays deſſuſdis
aumis en communs pour nous & nous ſucceſſeures & nous obligeons tiendrons aide-
derons garder & tenir ceſte ordonnance & ſil aduient que aucun de nous enbrieſe ceſt
ordonnance ou vailhe apararnent enbrieſier ou venir en contre en tout ou en partie
ſe que dit eſt, nous nous aiderons noz Seigneurs les Eueſques deſſuſdict ou leurs lieu
tennant contre ceulx ou celluy que ce auroit fait volroit faire ſi comme dit eſt eaulx
premiere teile meſpriſure ſoit amendee & corrigie ſcelon ce quil y affirera & partant
que touttes choſes ſuſdittes ſoient tenees & gardees fermement & perpetuelement,
Nous Adulphe Eueſque Ly Chapittre Ernult Cuens de looz, Lovvy Cuens de Thyney
les Cheualiers deuant nommez noz ſeelz, nous les maiſtres & Eſcheuins iurez, & les
communaltez deuandit de la cité & des villes deſſuſdittes, Nous & pour le commun
pays auõs mis au fait mettre à ces preſentes leƭƭ̃as & en teſmoignages de verité & nous
le commun pays deſſuſdit vſons à ceſt fois de ſeelz de la cité & des villes deſſuſdict ne
ſoit mis à ces preſentes lettres & nequident volons nous tous deſſurnommez que ceſte
ordonnance vailhe & demeure en ſa playnne vertu perpetuelemẽt auſſy bien que tous
les ſeeaulx deſſuſdict fuiſſent mis entierement ce fut faict ordonne & accorde ſur l'an

de

Interpretation appartient aux eſtats.

Seriment des officiers.

Le chapitter doibt ſuppleer en l'abſence du prince.

Indiction de iuſtuiũ.

Moderation des coſtumes appartient aux pais.

Reciproque obligation enuers le prince & le chapittre.

1316. le vendredi deuant le ſaint Iean Baptiſte.

de grace noſtre Signeur Mille trois cent & ſayze, le vendredy deuant le ſainct Iean Baptiſte.

LES SERMENT DES XXII.

Election des XXII.

ITem nous ſommes accordez ad ce que XXII. perſonnes de bon eſtat de la nation du pays Sages & raiſonnables & proid hommes ſoyent prins & esleux dorſenauant chacun an eſt aſſauoir quattre du chapittre de Liege quattre de banereſſe & Cheualiers quattre de la cit, deux de Huy, deux de Dinant, vng de Tongre, vng de Sainctrond, vng de foſſe, vng de Tuyn, vng de Looz, vng de Haſſelt, leſquelz vingtedeux ainſi esleuz en Chapittre de Liege quilz ſieront bons & loyalz à nous Leueſque & Chapitte les banereſſes Cheualiers & gens de linages la cite les bonnes villes & tout le pays ſans porter faueurs oultre raiſon aux grans moyns & petis, & que bien & leallement feront leurs offices leurs temps durant leſquelz XXII. ainſy ſerimentes eſluront vng lieu certain pour eſtre enſemble chacun mois vne fois ſe beſoing eſt, & a la deplaincte & requeſte de parties pourront & debueront ſains delay enquerir ſur tous officiers iugeurs ou autres ſubiectes deſſoubz nous Leueſque qui encontre la paix de Fexhe & hors & contre loy yront ou feront ou ayeront prins Lovviers ou prenderont pour faire iugement ou eſcheuir ou eſconduiront par force ou encontre raiſon argent de ceux qui rien n'ont ou n'auront meffait mais que chacun officiers & iugeurs ou autres puiſt ou puiſſent mettres auant leur deffence iuſte & raiſonnable & y eſtre oyu de ce qu'il voldra ou quil' voldront mettre auant par raiſon.

Les XXII. doibuent iuger ſans faueur. Election du tribunal pour l'aſſembler vne fois le moys. Le prince n'eſt ſubiet à ceſte paix n'y les biens Epiſcopaux.

Declareit eſt tant que à la paix des XXII. que perſonne de monſieur de Liege qui point n'eſt loyé ne ſoit mis à iugement des vingtedeux ne les rentes reuennes & proffiects heritables reuennans a la bourſe ou ſa table ne auſſy le clergie ſe dont n'eſtoit que aucun cler viuans clerigialement ou perſonne de ſaincte egliſe ſe portaſſent office de laye puble & ce que ſera iugé à contraire ſoit de mille valleur. Tant à la perſonne de Monſieur de Liege & aux perſonnes de ſaincte egliſe qui point ne portent office de loy & de leurs biens & heritaiges deſſuſdit touttes autres ſententes par eulx rendues demeurent en leur force & vertu ſains de rien exceder ne yſſer la tenure de la ditte paix & ce ferat on les XXII. ſolempnelement iurer d'an en an à leur inſtitution & que point ne iugeront leſdits vingtedeux d'aucuns heritaiges ainchois en laiſſeront iugier les courts & iugeurs qu' iugier en doyent.

Des heritablites iugent les cours dont il ſont mouuãts item l'official.

Item quant à la proprieté des heritaiges debuerat ou raller deuant les courts dont il ſont mouuans ſains iecter inhibition ſe dont nauenoit qu'il en fuiſt clame de reſpondu deuant l'official monſieur de Liege.

Premiere que ceulx qui à celuy office des vingtedeux ſieront ordonnez ou inſtituez dequel nombre que ce ſoit, ſoient tenus de Iurer à leur inſtitution en fachent ſeriment ſolempnel que par celluy office a auoit il naient donne ne promis donront ne prometteront par eaulx ne par auttruy en ſecreit ne en appert quattre deniers ne le vailhault ne biens fais quelconcques.

Item que ceulx qui ainſi ſont commis a laditte office ſoient gens ſaiges ſachant la loy & ſuffiſant vnians de leurs rentes ou de loyal marchandiſes par eſpecial teilz gens quy il ne conuiengne nue gaigner pour labeures leurs iournees pour eaulx.

DE LA

DE LA PAIX DES ESDIT XXII.

A Tous ceaulx qui ces preſentes lettres veront & oront, Iean par la grace de Dieu Eueſque de Liege le Vicedoyen le Archidiachre & tout le chappittre de la grād Egliſe de Liege, Euerard Dellemarche aduuoeit de Hesbainge, Iean ſire de morialme & de bailheul, Iean ſire Dagymont, Iean ſire de Raichefort & aduuoeit de Dynant Ermet ſire de ſtyenne, Iean ſire de VVeſmale & de fallaix, Godefroid ſire de hardnemont & de hollongne, Iean ſire de Hamalle & de Greuembourch, Thiry ſire de Seraing, Henry ſire de dipembereche aduuoeit de Liege, Gerard ſire de Hames, Iean ſire peterſchem, Lambert ſire Doupie & Gillis de Lache ſire de herges pour nous & tous les Cheualiers & eſcuyers. Les maiſtres les iurez les Gouuerneurs le Conſeil & tout l'vniuerſité de la Cité & des bonnes Villes de Huy, de Dynant, de Tongre de Sainctrōd de Foſſe de Tuyn de Looz & de haske, & de touttes les bonnes Villes & commun pays & Leueſchiet de Liege & Conté de Looz. Salut en Dieu & par manable & cognoiſſance de verité ſachent tous preſents & aduenir que comme debat & diſcord & altercations fuiſſent eſmenes entre nous Leueſque & nous le pays dautre de quoy vne bonne paix & accorde eſt traictie faict accordee & ordonne ainſy que ens lettres ſur ce faicts eſt expreſſement contenu auſquelles entres les autres choſes ſe contient que nous & le Chapittre les bannieres & les Cheualiers & la cité & bonnes Villes debuons eslire d'an en an vingtedeux bonnes perſonnes leſquelz ont & auront plain pouoir & authorité depart nous tous de faire enqueſtes à la plaincte de parties ſur tous Officiers iugeurs & ſoubiects quelconcques & corrigier tous ceulx qui trouueront auoir meſfait nous tous que laditte paix voulons tenir & accomplir faire tenir & accomplir & celle ratiffiant A nous ordonné & accordé ordonnons & accordons & volons que toutes manies des bonnes gens qui plaindre ſe volront & auſſy ceulx quy on ſe plaindera ſoyent grands ou petis, ſont ou ſieront de part, nous tous aſſegurez pour venir demourer & raaler leurs plainctes ou offences parſuyuant ou leurs teſmoins & amis auſſy eſt noſtre intention entierement que les vingtedeux esleux qui ſont & ſieront procedent iuſtement auant ſains nulluy, a deporter que il trouueront auoir meſffaict & auſſy que nous Leueſque ne autres ne ſauront ne porteront mal talent aux vingtedeux qui ſont & qui ſieront ne aux autres perſonnes nulles pour cauſe des iugemens quilz ont faict ou feront ans auons en conuent leurs iugement rendus faire executer bonnement ſains deffence nulle a ce a mettre, C'eſt aſſauoir de faire prendre & ſaiſir ceulx qui rebelles en ſieront d'accomplir la ſentence de vingtedeux quant ſierat & ſe ainſy eſtoit que nous ly Eueſque ou nous Officiers fuiſſiemes ou fuiſſent defailhans rebelles ou negligens de prendre teiz ainſi iugiet quelz quil fuiſt en cas ou ce aduenroit conſentons & accordōs & volons la Cité & bonnes Villes de noſtre pays les puiſſent & pouront prendre ſaiſir & en priſon tenir ſains meſſaire iuſques à tant que la ſentence ainſi prononche ſiera accomplie entierement, & nous le Chapittre les Bannieres & Cheualieres la Cité & bonnes Villes deſſuſdits ſi ainſy eſtoit que noſtre dit Sire Leueſque ou ſes Officieres fuiſt ou fuiſſent defailhans de faire ce que dict eſtre & eſcrit cy auons en conuent en bonne foid de faire prendre & tenir telz mobiens iuſques a laccompliſſement entiere, La ſentence que proiudchie ſieront pour plus fermement tenir ce que par les XXII. esleuz ſoyent faictes ou accordees pour induir chaſcun par droit loy & raiſon ſe ainſy eſtoit que nulz volſiſt & de nous contraire ou rebelle a lordonnance que leſdit XXII. ont fait ou feront que leſdits XXII. ayent tandis pouuoir des corrugier auant ſelon ce quilz

Authorité des xxij. contre tous officiers iuges & ſubiets qui aurōt meſfait. Segurte pour ceux qui ont recours a XXII. Executiō des ſentences appartient aux prince.

quilz trouueront les meſfais a leurs bon & vrais adu^is car le noſtre intention eſt de demourer delez eaulx fermement que tous leurs iugemens viengnent a effect deyu & que de ce à touſiourmais en demeurent quicte liges & en paix. Et ſe ainſy eſtoit que iamangue que perſonne aucune fecist citer ou adiourner les XXII. ou aucun fuiſt ſpirituel ou temporel que le que elle fuiſt ou les trauaillaſt aultrement pour la cauſe de leur office & en cas ou ce aduiendroit auons enconuent & bonne foid & leallement ſans faire entre nous ſeparation nulle deaulx a deffendre contre tous ceaulx qui nuyſance leur feront & les ieсterons de tous coſtes frans deſpens & domaiges qu'ilz en pouroint auoir ne ſuſtenir en quelconque maniere que ce fuiſt ne eſtre peuſt a celle occaſion en nul temps aduenir & partant que les choſes deſſuſdictes de part nous aux XXII. atroyons partele maniere que ilz doyent & debueront tandis proceder ſelon la tenure delle paix ſoyent tenues & gardees fermement & perpetuelement, Nous Iehan Leueſque le Chapittre & le Cheualiers deuant nommez noz ſeeaulx nous les maiſtres iurez gouuerneurs & vniuerſité deuandittе les ſeeaulx delle Cité & des bonnes Villes deſſuſdittes pour nous & pour le commun pays auons mis ou fait mettre a ces preſentes lettres en teſmoingnaige de verité & ce aucun des ſeeaulx n'eſtoit mis a ce preſentes lettres nequidens nous tous deſſur nommez vollons qui ceſt ordonnance vailhe & demoure en ſa playne vertu perpetuelement ainſſy bien comme tous les ſeeaulx deſſuſdict, y fuiſſent mis entierement, Ce fut fait l'an de la Natiuité de noſtre Seigneur Ieſu Chriſt 1373. de mois de mars le 1. iour.

Les 22. ne pouuent eſtre inquietes d'autres iuges a raiſon de leurs offices.

1373. Martij 1.

A AVTRE PAIX DES XXII.

IN nomine Domini amen. A tous ceaulx qui ces preſents lettres veront, & oront Iean par la grace de Dieu Eueſque de Liege & Conté de Looz le Vicedoyen Archidiachre & le Chapittre de Liege Gerard de la Marche aduuoent de Heſbainge Ieam de condeit Sire de Morialmez, Iean ſire Dagymont & Gerard Sire de Heers, Pour nous & pour tous les Cheualiers & les Eſcuyers les Maiſtres, les Eſcheuins iurez Conſeil de toutte liminer ſite delle Cité de Liege les bonnes Villes de Huy, de Dynant de Tongre de Sainctron, de Foſſe, de Tuyn, de Looz, de Haſſelt, & de touttes les autres bonnes Villes & commun pays & leueſque de Liege & Conté de Looz, ſalut & cognoiſſance de verité Sachent tous preſents & aduenir que comme par le enortement des aucuns de humaine lignie pour cauſe de la mort Ioan iadis de Herchees maiſtre delle bonne Ville de Tuyn des franchieſes de ladittе bonne ville & pluſieurs autres choſes touchantes le Regiment dudittе pays fuiſſent eſmeuz entre nous Leueſque dunepart & noſtre pays deſſuſdittе dautrepart grieffz debats Rancheurs Rapines princes mutulations occiſions & plus autres grieffz & peſans domaiges peuuent aduenir & naiſtre en ſuſdit pays ſi noſtre Sire Dieu par ſa miſericorde & pitie ny eut condeſcendu & obuer nous par le plaiſier de noſtre Sire conſiderans leſdictes maulx perilz grieffz domaiges & affoibliſſements de noz tous qui aduenir pouront ſelon leſdits debats apparants & a ce auſſy conſidere dunepart & dautre le bon Conſeil ayde & traictie que noble & puiſſance Prince Monſieur VVinchelaer par la grace de Dieu Duc de Luxemborgh & de Brabant & de Lembourgh at a ce fait mis en demonſtrant treſgrand affection à nous auſſin que à touſiours dorſenauant aiet bonne paix entre nous & que tout le pays ſoit gouuernez raiſonablement & duyubrement nous ſidmes deſuſdit debats appaiſentez & accordez en la maniere que ſenſuyet.

LPre

I.

Premier ſummez accordez enſemble raiſon que touttes les libertez&franchieſes de la cite & de touttes les villes & l'Eueſqueit de Liege & de tout le pays pour le bien de paix demeurent fermes & eſtables entierement ſans eſt de riens euffranctes ou briſies dorſenauant en maniere nulle à touſiourſmais.

I I.

Item ſummes accordez tous pour bien de paix que à laditte bonne Ville de Tuyn demeurent & demeureront touttes les franchiſes & par eſpecial ſiauant & en telle maniere quilz les ont premieres pardenant ceaulx qui dernierement furent la enuoyez depart noſtre cite & bonnes villes deſſuſdit & que leurſdit franchieſes leurs conformons nous Leueſque & le Chapittre deſſuſdict & que la proiudication dicts & ordonnance faictes par les XXII.& ad ce que commis par noz la cite entre meſſire Gielle chabot Cheualier & ceulx de la bonne ville de Tuyn demeurent à touſiours fermes & eſtables ſans embriſier.

I I I.

Item ſummes accordez pour bien de paix ad ce que les quattres perſonnes qui ont mis à mort lean dit de Herchees maiſtre de Tuyn demeurent à touſiourſmais hors du pays & ſe en aucun temps aduenoit qu'il ſen accordiſſent aux proiſmes dudit Iehan de Herchees & à nous Leueſque & non pour quant ne porroient il a mil iourmais retourner ens ou pays de Leueſqueit de Liege ce neſt par laccord & conſentement & volunte de quattre capittre quattre des bannieres cheualliers & quattre de la cite deux de Huy deux de Dinant qui à ce ſieront esleuz.

I V.

Item ſummes encor pour bien de paix accordez de debat qui eſtoit des eſcheuins de Tuyn & enſemble bien raiſon que ſi aucuns y a des eſcheuins vne ou pluſieurs qui ſoit ou qui ſoyent doubtement par bonnes gens digne de foid conuaincus en teil poinct que les quattre fatuel principaulx de la mort deſuſdit & ſe il ne ſont ou neſt aucun deulx comme dit eſt conuaincus & trouuez coupables de lache mort dont ne les poura ou pluſauant condampner par raiſon mais ſelon ce quilz ont meſfaict & que de celui meſfait ilz ſoient iugies & pugnis ſelon la loy du pays ou par les XXII: qui esleuz ſieront à leurs vraies & bon aduis & ce par loy & ordonnance des XXII. il ont meſfait leurs eſcheminaiges il en ſoient pugnis & oſtez à touſiours mais & oultre ce corrigies ſi auant quilz auront meſfait commedit eſt ſe il n'ont leur eſcheuinage meſfait que il puiſſent rentrer en le eſcheuinage parmy amande miſerable comme dit de loy ou par ladite ordonance des XXII.& parmi le ſeriment quelz feront de garder les franchieſes de la bonne ville de Tuyn ainſy comme prouuent eſt que faire doient voir ceaulx ſeulement deſdit eſcheuins qui point ne ſieront trouuez coupables de la mort dudit Iehan de Herchees & ſil eſt trouuez quilz non point meſfaict leurs eſcheuinages ne leurs biens que ledit vandaige qui eſt fait deſdit biens ne ſoit point de valleur & ceulx qui ont leurſdit biens vendus ne puiſſent eſtre receu de leurs honneurs ne aultrement calengiez par manier nulle à nul iourſmais ſoit ce que faict l'ayent à tort ou à droict.

 Item

Digitized by Google

V.

Item ſummes accordez encor pour bien de paix & eſt raiſon que du Cheſteau de Stockhem ſoit faict par les chaſtellain que nous Leueſque & nous ſucceſſeurs metterons dorſenauant à touſiours teilz ſeriment quon trouuera par bonne & lealle enqueſte que fait fut par meſſire Renard de Berghe & par le vuoeit de Horion apres luy quant le cheſteau fut prins & gaingniet adonc fut trouué & accorde ſi que on poura trouuer par gens dignes de foy & ſpecialement par les maiſtres de la cite de Liege qui eſtoient de temps adont & que auec ce dorſenauant ſoit mis endit cheſteau vng chaſtelan de bon eſtat de droicte nation du pays il aiet le ſien ſes proiſmes & amys plantiveuſement en pays que on le puiſt reſuyre & le ſien ſe il ne faiſoit à point.

V. I.

Item ſummes accordez enſemble raiſon que tous les aueres cheſteaulx forterſſe de lengluſe & du pais ſoint & fieront dorſenauant & à touſiours pour nous Leueſque & nous ſucceſſeurs mis chaſtelans de bon eſtat de la nation du pays & quilz ayent ens ou pays leurs biens proiſmes & amys & fieront teilz que on les puiſt reſuire ſi il faiſoient riens contre lengluſe & pais de Leueſcheit & facent leurs ſerimens anciens & accouſtume eſt.

V I I.

Item ſummes accordez enſemble raiſon que nous Leueſque dorſenauant ferons & metterons tous nous officiers bonnes gens ſaiges noz & biens adheritez en pays de Leueſqueit de Liege & conte de Looz.

V. I. I I.

Item ſummes accordez que pour bien de pays pour mieulx gouuerner le pays à droit & à loy que nous Leueſque auront dorſenauant & tiendrons de noſtre conſeil bonnes gens & ſaiges de la nation du pays & que par leur conſeil gouuernerons le pays doubtement.

I X.

Item ſummes accordez que XXII. perſonnes de bon eſtat & de la nation du pays ſaiges raiſonable & pred hommes ſoient prins & esleuz dorſenauant chaſcun an ceſt aſſauoir quattre du chapittre de Liege quattre des banneresſes & cheualiers quattre de la cite deux de Huy deux de Dynant vn de Tongre vn de Sainctron vn de Foſſe vn de Tuyn vn de Looz & vn de Haſcke leſquelz XXII. ainſy esleuz iureront esleuz ſancts tanto eſt comme il fieront esleuz en capittre de Liege quilz fieront bons & lealz à nous Leueſque & capittre les banneresſes cheualiers & gens de linaiges la cite & les bonnes villes & tout le pays ſans porter faueur autre raiſon aux grands aux moyens & au petis & que bien & leallement feront leurs office leur temps durant leſquelz XXII. ainſi ſerimentiz eſtoit vn lieu certain pour eſtre enſemble chaſcun mois vne fois ſe beſoingne eſt & a la plaincte & requeſte les parties pouront & debueront ſains delaye enquerir ſur tous officiers & iugeurs ou autres ſubiectz deſſoubz nous Leueſque qui encontre

Iuriſdiction des XXII.

la.

Digitized by Google

là paix de Fexhe & hors & en contre loy yront ou feront ou auront pris louuiers ou prendront pour faire iugement en eſtort ou eſtorderont par force & encontre raiſon argent ou pris de ceulx qui riens nont ne n'auront meſfaict mais que chacun officiers ou iugeurs ou autre puiſſe ou puiſſent mettre auant leurs defences iuſtes & raiſonables & eſtre oyu de ce quilz voldront mettre auant par raiſon.

contre officiers iuges ſubiects qui contre la paix de Fexhe & hors & cõtre loy feront ou prẽdront argent.

X.

Item ſummes accordez que les dites XXII. puiſſent raiſonablement corrigier & pugnir tous officiers & iugeurs ou autres ſubiectz de nous Leueſque qui ſieront clerement par iuſte prouuance connaneus dauoir empechiet la loy ou empecheront ou auoit eſtort Argent à droit ou à male raiſon ou auoir prins lauuier pour rendre iugement & que touſiours ſoit de valleur ce que la plus grande part & ſaynne partie deaulx accorderat en tous cas à eulx appartenance ſe tous ne peuuent eſt dung accord & que ceulx ſurcy il iugeront perdent ou perderont tout le pays iuſques à tant quilz auront obey a leurdite ſentence & que franchieſe nulle ne leur puiſt voloir ne aidir contra ladit ordonnance des XXII. & ne puiſſons nous Leueſque ou autre rendte le pays ne franchieſe nulle iuſque à tant quil auront obey aux XXII. & leurs ſentẽce accomplies.

Condamne des XXII. ſont priue de la franchiſe.

Lequelle paix & accord de point en point ainſy comme deſſeur eſt dict declare & ordonne nous Leueſque par nous & nous auſſy la capittre les bannereſſes cheualiers & les bonnes villes & tout le pays deſuſdit chacun de nous pour luy auons promis & promettons en bonne foy & leallement à tenir garder & accomplir ſans faire ne venir a lencõtre en aucune manier & nous ſummes obligies & obligeons lung enuers lautre deuient faire ne venir alencontre & volſiſt ceſte preſente paix embriſier que ia namengue nous les autres tous qui demeurerons delez la paix par noſtre foid à garder & accomplire ainſy auons promis & promettons l'un à lautre en bonne foid & leallement & partant que touttes ces choſes deſeſdittes ſoyent & demeurent à touſiours ferme & eſtaubles. Sy auans nous Leueſque & le capittre les bannereſſes & cheualiers la cite les bonnes villes deſeſdittes ces preſentes lettres pendu nous ſeaulx qui furent faictes & donnees l'an de la natiuite de noſtre Signeur Ieſu Chriſt mille trois cent ſeptante & tranze le ſeconde Iour du Mois de Decembre.

1373. Decembr.

ENCOR DE LA PAIX DES XXII.

NOus Iehan Derchè Eueſque de Liege faiſſons ſcauoir à tous & à cachun qui pour oſter tous debats diſcord & diſſentions qui entre nous poroient naiſtre à la occaſion de la paix des XXII. faicte entre nous dernierement & auſſin que la ditte paix ſoit mieulx tenue & gardee & entendue & que les XXII dorſenauant ne poinpredent de iugier pluſauant quilz ne peuuent ne doyent ou que le cas contenu en la lettre de la ditte paix ne ſ'extendent nous auons tous dun commun aſſent accorde & accordons les poinct qui ſenſuyent.

I.

Premiere ſummes accordez que partant que laditte paix ne contient point que nous Leueſque ſoyons de riens lachies conſtrains ne obligie ne auſſy les heritaiges & noſtre eglieſes ou iugement des XXII. ne pouront ne deueneront iugier & ſe aucuns eſtoient fuiſt le Sire de Hynsbergh & de Dalenberch fuiſſent ſes hoires ou aucuns

Seigneurs ou dames ou autres perſonnes de quelcunques eſtatz quilz ſoient & fuiſſens que riens volſiſt ou volſiſſent clameron demander oux biens partenans à la Conte de Looz nous tous de pays anthierement en deuerons demourer & demeurerons delez noſtre Sire Leueſque & ſon egliese à maintenir que riens ne ſoit de partis ne deſſeurent de legliese & pays ne par les XXII. ne par autres mais en cas ou nous Leueſque meſſeriemes noſtre capittre nous debuerat & pour à contraindre ſcelon la tenure de la paix de Fexhe & faire en ce ſa bonne diligence tout ainſi comme il eſt tenu par ſeriment&parmy ce ſummes accordez &accordons que nousLeueſque ne pourons ne debuons traire à noz exie nul que nous officiers facent ou qui partiengnent à leurs offices & ſi noz le faiſons que nous officiers ne ſoient de riens allegiez ou releuez que les XXII.ne puiſſent & pouront & debueront ſur teilz officiers iugier & eaulx corrigier de teil cas contenus en la ditte paix & ſelon la tenure delle paix des XXII.

Officiers du Prince ſubiectz aux XXII.

I I.

Le prince entant qu'en luy adſubiettit touttes perſonnes Eccleſiaſtiques aux XXII. portant offices ſeculiers.

Item ſummes accordez & accordons encor nous Leueſque ſiauant que nous pouuons & tant que en nous eſt que ſe aduenoit que Chanoyennes Preſtres religieux ou cleres quelz quil ſoint entreprendeſſent ou portaſſent office ſeculiers appartient à laye genz queilz qui fuiſſent & riens meſfiſſiſſent enſesditte office es cas contenus en la ditte paix ſe plainƈte ſe faiſoit ſur eaulx de ors enauant à la cauſe de leurs meſfait en teilz offices des XXII.en pouront & deueront ſur eaulx iugier ſelon la tenure de la ditte paix auſſy bien que ſur les layes ſauuen tous autre cas les priuileges en franchieſes auſſy de noſtre cite & bonnes villes.

I I I.

Le meſſe eſt ordonne de abbes doiens achidiacres touſchant leurs officiers.

Item ſummes accordz & accorderons & nous Leueſque nauant que nous pouuons & tant que en nous eſt que ſil aduient que nullez Abbez doyens archidiachre chanoynnes beneficiez cleres queilz qui ſoient en pays de Liege & conte de Looz qui ayent haulteur & iuſtice ſoit pour cauſe de leur benefice ſoit de leur patrimoine metter & ayent officiers ſeculiers qui excedent en aucuns des cas contenu en ladutte paix deſdittes XXII. à la plainƈte des parties pouront & debueront teilz officiers ſoient cleres ou layee corrigier ſelon le tenure & forme delledite paix des XXII.

I I I I.

Execution de la paix des XXII.

Item ſummes accordez & accordons que ladite paix des XXII. & la paix de Fexhe demeurent en leurs forces & vertu & que nous Leueſque en leurs capittre banneresse & autres Seigneurs cite & bonnes villes aiderons & ferons faire accomplire & mettre en deyubt execution ſelon la tenure de ladite paix iuſtement & ſains exceder la forme de laditte paix ſoit faiƈte ou à faire par les XXII. deſſuſditte cas contenus & expreſſe en laditte paix Leſqueilz poinƈts tous & ſinguliers ainſy accordons & promettons en bonne foid de tenir garder & accomplir à touſiours ſains riens embriſier ou venir allencontre en tout ou en partie ſaulff ce que pourtant que ceaulx que noſtre bonne ville de Trecht ont à nous Leueſque nouuellement remonſtrett que oncques ne furent à laditte paix des XXII.appellez ne obligiez nous Leueſque ne nous obligeons ne pouons ne entendens obligier & exeuter ſur nulé de ceulx de noſtre ville de Trecht ſenten-

ſentence nulle deſdittes XXII. iuſque à tant quilz ſieront conſentis & accordez a le-
ditte paix ou ſe ce neſt par leur aſſent & octroie & fin que la paix des XXII. à touſiours
ſoit raiſonablement maintenue & ſans exceder volons mandons & commandons au-
dittes XXII. qui ſont ou qui ſieront que ces poinćts par nous accordez gardent ſains
riens faire ou venir allencontre & que dorſenauant ne iugent dautre cas que de ceulx
que en laditte paix ſoit expreſſement declarez auſſin que debans ou diſcord ne vien-
gnent entre nous par les deffaultres.

LA RATIFFICATION IEAN DE HYNSBERGH EVESQVE DE LIEGE SVR la paix des XXII.

IEhan de Hynsbergh par la grace de Dieu Eueſque de Liege & conte de Looz. A
tous ceaulx qui ces preſentes lettres vieront & oront ſalut & cognoiſſance de veri-
te comme ainſy ſoit que affcis to eſt apres noſtre venue apart.

I.

Premier que ceulx qui à celuy office des XXII. ſieront ordonnez & inſtituez de
queil membre que ce ſoit ſoient tenus iurer à leur inſtitution & facent ſeriment ſo-
lempnel pour celuy offices à auoir il n'auront donne ne promis douront ne promet-
teront par eaulx ne par autruy en ſecreit ne en appart quattre denier ne le vallant ne
biens fais quelconcques.

II.

Item que ceulx qui ainſi ſieront commis à la ditte office ſieront gens ſaiges ſachans
la loy ydoynnes & ſuffiſſans loy ſeſſables & viuans de leurs rentes ou de leur loyal
marchandiſe par eſpecial telz gens quy il ne conuiengnement gaingnier par labeurs
leurs iournees pour eulx à gouuerner.

III.

Et que les XXII. ceulx que ordonnez y ſieront depart noſtre cité & bonnes villes
ſoient esleuz ainſy & par la maniere quon faiſoit anchienement aut temps que laditte
paix fut premiere ordonnee & faicte & non par ſieulte des meſtiers comme on les
faiſoit dernierement. Et partant que toutes les ſchoſes par cy diuiſees & declarees &
chaſcune delle ainſy par nous Leueſque ottroiz rendues & concedeez que dit eſt ſo- 1420.
ient tenus & gardes perpetuellement nous auons en ces preſentes lettres fait
mettre & apprendre noſtre ſeeaulx & prions & requerons à
venerables. Ce fut faict l'an de grace mille quattre
cent & vingte.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Google